

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

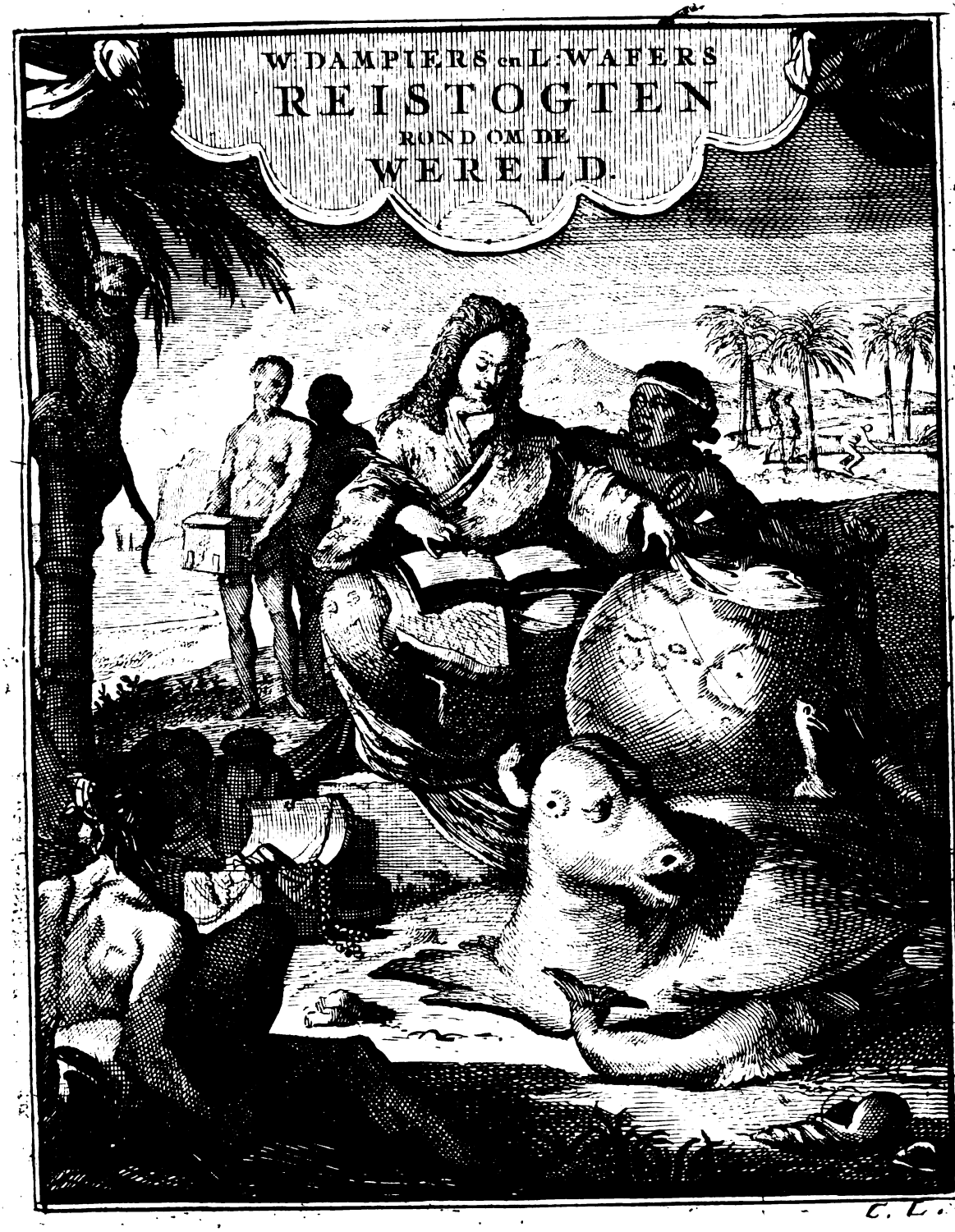
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

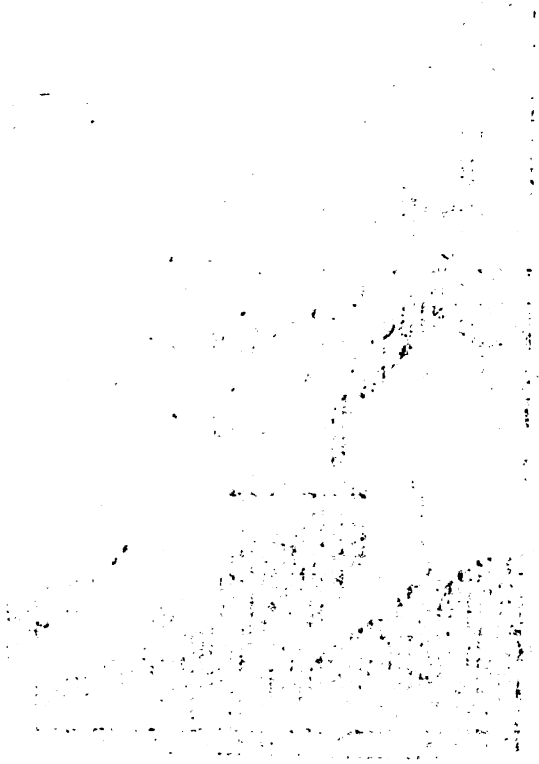
Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

NIEUWE REISTOGT
RONDOM DE
WERELD,

Waarin omſtandiglyk beſchreeven worden

De Land-Engte van *America*, verſcheidene Kuſten en Eilanden in *Weſt-Indiën*, de Eilanden van *Cabo Verde*, de doortogt van de Straat *Le Maire* na de *Zuia-Zee*, de Kuſten van *Chili*, *Peru*, *Mexico*; 't Eiland *Guam* een van de *Ladrones*, 't Eiland *Mindanao* een van de *Filippines*; en de *Ooſt-Indiſche* Eilanden omtrent *Cambodia*, *China*, *Formoſa*, *Luconia*, *Celebes*, enz. Voorts *Nieuw Holland*, *Sumatra*, de Eilanden van *Nicobar*, de Kaap van *Goede Hoop*, en 't Eiland *Sante Helena*.

MITSGADERS

Derzelver Landsdouw, Rivieren, Havens, Gewaſſen, Vruchten, Gedierten, *en* Inwoonders, *beneffens hunne* Gewoontens, Godsdienſt, Regeering, Handel, enz.

In 't Engelſch beſchreeven door

WILLIAM DAMPIER,

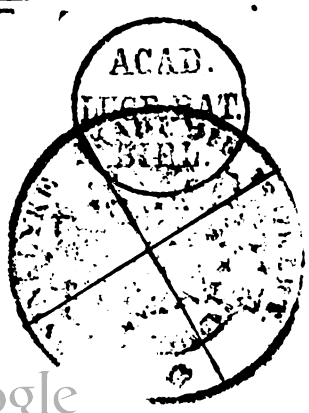
En daar uit vertaalt door

W. SEWEL.

Met naauwkeurige Landkaarten, en kopere Plaaten verſierd.

EERSTE DEEL. *Tweede Druk*

TE NYMEGEN,
By ISAAC VAN CAMPEN, Boekdrukker en Boekverkoper
naaſt het Stadhuis, *M. DCC. LXXI.*

Digitized by Google

ACAD.
BIBL.

Digitized by Google

VOOREERDE.

ALeer de Lezer zig tot het doorlezen van dit Boek begeve, verzoek ik hem een weinig geduld te hebben, en deze korte verklaring vooraf met zig te nemen. Dit werk beſtaat uit een vermengd verhaal van plaatzen en bedryven, in zodanig een order als de zaken my zyn voorgekomen; dewyl ik tot dien einde een Dagverhaal gehouden heb van alles wat 'er voorviel.

In 't beſchryven van de Plaatzen en derzelver gewaſſen enz. heb ik getragt mynen Landslieden alle mogelyke voldoening te geven, en misſchien daar door ook eenige dingen beſchreven, die van andere reeds beter zyn verhaald; dog ik heb liever al te omſtandiglyk voor een ervaren Lezer willen ſchryven, dan ergens in te kort te komen, 't welk tot onderregting mogt ſtrekken van perſonen die niet minder naauwkeurig en onderzoekend, hoewel niet zo geleerd of belezen zouden mogen zyn. Om die oorzaak heb ik getragt zo omſtandig in myn Verhaal, en in 't neerſtellen van myne aanmerkingen te wezen, als myne voorgenomene kortheid eenigzins wilde toelaten. Ik heb ook zederd myne wederkomſt weinig moeite aangewend om myne ontdekkingen met die van andere te vergelyken, agtende dat al ware het dat andere voor my, dezelfde plaatzen en zaken beſchreven hadden, egter in een verſchillende beſchryving van een en dezelfde zaken, eenig ligt uit de eene zal te trekken zyn, 't welk men in de andere niet vind.

En gemerkt dat dezè Reistogt voornamelyk haar toneel heeft in de verre afgelegene Geweſten van Ooſt-en-Weſt-Indiën, zommige van welke zeer zelden door Engelſchen of andere Europeanen bezogt worden; zo mag ik zonder ydelheid den Lezer wel toezeggen, dat by albier vele dingen te verwagten heeft die hem t' enemaal nieuw zullen zyn, en vele andere welke by hier volkomener beſchreven zal vinden dan ergens anders: tot het welke niet alleen deze Reistogt, ſchoon die vele jaren agter een geduurd heeft, maar ook verſcheidene andere lange en verre togten my bequaam gemaakt hebben.

Digitized by Google

Belangende de bedryven van het gezelschap met het welk ik het grootste gedeelte dezer togt heb afgelegd, waar van men alhier een aaneengeschakeld verhaal vind, dezelve zyn niet vermeld om den Lezer daar mede te behagen, veel min dat ik zelf vermaak zoude geschept hebben in 't verhalen derzelver; maar 't is geschied om order te houden, en den Lezer te voldoen, die in myne Beschryvinge van Plaatzen enz. geen volkomen genoegen zoude hebben konnen scheppen, indien hy van myne byzondere togten daar na toe onkundig was; en met een geen verhaal zag van de daarnevensgaande omstandigheden: waar by nog komt dat ik der waarheid en opregtigheid van myn Verhaal niet heb willen te kort doen, al ware het maar door uitlatingen. En wat die togten en ontmoetingen zelve aangaat; hoe weinig voordeel zy my ook mogen gedaan hebben, egter strekken ze tot des Lezers nut, dewyl ik daar door de gelegenheid gehad heb om zyne nieuwsgierigheid te voldoen; even als iemand die in een Land omzwerft doorgaans een beter verhaal daar van kan geven, dan een Voerman die maar na zyne Herberg voort jaagt zonder eens uit zynen weg te gaan.

Wat myn styl aangaat, men moet van een Zeevarend man geen nette beschaafdheid verwagten; want indien ik al tot een netheid van styl bequaam ware, zo zoude ik my egter in zulk een werk als dit is weinig daar over bekommeren. 't Is waar, ik heb my zelven dikwils van Zee-spreekwyzen onthouden, om den Land-lezer te believen; 't welk de Zeevarende my zwaarlyk ten goede zullen houden; en evenwel zal ik den anderen misschien nog niet genoeg behagen, om dat ik evenwel nog vele Zeewoorden behoude. Dog ik moet bekennen dat ik my zulks niet veel bekreund heb; want ik agt dat als het gene ik zegge maar verstaanbaar zy, daar niet veel aangelegen is, met welke woorden ik het uitgedrukt hebbe.

Om dezelfde reden ben ik niet naauwkeurig geweest in 't spellen van de namen der Plaatzen, Gewassen, Vrugten, Dieren enz. welke in die afgelegene Gewesten veeltyds volgens 't goedvinden der Reizigers gegeven worden, en derhalven ook na derzelver verscheidene bevattingen verschelen. Ook heb ik my juist niet gehouden aan die benamingen welke eenige geleerde Schryvers gebruikt hebben; want ik schryf voor myne Landslieden, en heb daarom meest zodanige namen gebruikt, die by onze Zeeluiden, en onze Volkplantingen buitenlands gemeen zyn, zonder egter andere die my voorquamen geheel te verwerpen. 't Is my genoeg, dat ik zodanige namen en beschryvingen gegeven heb als ik kon; zullende aan andere, die meer

ledigen

ledigen tyd hebben, de moeite overlaten, om dezelve met die van andere Schryvers te vergelyken.

De Lezer zal hier en daar onder 't lezen eenige overwyzingen vinden tot zeker Aanhangzel, 't welk ik meende by dit Boek gevoegd te hebben; als tot een Verhandeling van de Winden, in verſcheidene Geweſten der Wereld; tot eene beſchryvinge van de Baai van Campeche *in* Weſt-Indiën, *alwaar ik in een vorige togt lang gewoond heb; en tot een byzondere beſchryving van de gantſche Kuſt van* America *aan de Zuid Zee, ten deele uit myne en andere Reizigers aanmerkingen, buiten 't gene in dit Boek beſchreven is. Dog dewyl zodanig een Aanhangzel dit Boek te veel zoude hebben doen uitdygen, zo heb ik voorgenomen dat Verhaal hier na uit te geven; 't zelfde heeft men ook te verſtaan van myne byzondere togten van* Achin *op 't Eiland* Sumatra *na* Tonquin, Malacca *enz., welk verhaal hoewel tot deze algemene Beſchryving behorende, dezelve egter al te lang zoude gemaakt hebben, en daarom by deze Reistogt niet gevoegd is, waar in ik my aan de naaſte weg van* Sumatra *na* Engeland *gehouden, en alzo een keer rondom de Wereld, volgens den Tytel van 't Boek, gedaan hebbe.*

Om de koers van deze Reistogt, en de gelegenheid en ſtand der Plaatzen in deze Beſchryvinge vermeld, beter te begrypen, heb ik verſcheidene kaarten, en eenige byzondere aftekeningen van myn eigen maakzel, doen ſnyden: onder dezelve is ook een Kaartje van de Americaanſche Land-Engte, *en een nieuwe ſchets van de bygelegene Baai van* Panama *en deszelfs Eilandjes, welke in 't oog van zommige overtollig zou mogen ſchynen ter oorzake van de Kaart die Mr.* Ringroſe *in zyne* Hiſtorie van de Boekaniers *uitgegeven heeft, en welke by zegt een zeer nauwkeurige aftekening te zyn. Dog ik kan daar in met hem niet overeenſtemmen, en twyffel niet of 't gene ik U hier geve, zal by de gene die gelegenheid hebben 't zelve te onderzoeken, bevonden worden veel meer met die Baai overëen te komen; want het is een beknopt ontwerp van een grote Kaart, welke ik in de Baai zelve op verſcheidene plaatzen afſcherſte. Of ik bequaam daar toe geweeſt ben, zal de Lezer konnen oordeelen uit myne verſcheidene doorvaarten in en om dezelve, in dit Boek, en voornamelyk in 't VII. Hoofdſtuk, vermeld, dewelke ik met ſtippen heb afgetekend; gelyk ook in alle de Kaarten de koers myner Reistogt aangewezen is, op dat de Lezer die te gemaklyker zou konnen naſpeuren.*

Ik heb niet meer hier by te voegen, dan dat 'er zomtyds wel een misſlag

in 't een of 't ander uitdrukzel zal begaan zyn, welke onder 't lezen voorkomende een gunſtige verſchoning zal beboeven: gelyk by voorbeeld, de Balk die aan de zyden der Vaartuigen van Guam *legt, en van my op* Pag. 227. *een klein Bootje genoemd is, had gemeenlyker de zy-balk, of met diergelyk een naam mogen genoemd geweeſt zyn; want hoewel dezelve van onderen en aan de einden Schuitswyze gemaakt is, zo is die evenwel van boven niet bol, maar gantſch vlak en effen. Miſſchien zal ik my op andere plaatzen ook zo volkomen niet uitgedrukt hebben, als 't wel beboorde, dog zo my eenige misſlag van belang, omtrent iets dat ik zou mogen overgeſlagen hebben, voorkomt of aangewezen word, zal ik tragten in het Vervolg, dat ik nog uit te geven heb; zulks te verbeteren, bevelende my voor 't overige aan des Lezers beſcheidenheid.*

NAAM-

Digitized by Google

NAAM-LYST DER INTEKENAREN.

A.

Appeltant (Johan.) *Boekverkoper te Arnhem; 2. Exempl. 1. groot en 1. klein pap.*
A. B. G. *Zutphen groot pap.*
Arſlen (D. van) *te Cleve groot pap.*
Allewynen (Henricus) *te Utregt groot pap.*
Alſt (van) *te Nymegen klein pap.*
Aldenhoven (J. C. van) *te Groningen klein. pap.*

B.

Brink (Jan van den) *Horologiemaker te Parys groot pap.*
Bakhuiſen (J.) *Boekverkoper te 's Hage groot pap.*
Beek (A. van) *'s Hage groot pap.*
Brouwer (P.) *Boekverkoper te 's Hage; 2. Exempl. groot pap.*
Bohemer (C.) *Boekverkoper te Middelburg groot pap.*
Brink (G: van den) *Boekverkoper te Utregt 2. Exempl. groot pap.*
Brugzman (J.) *Clerq in de Staats bank van Leening te 's Hage.*
Briſſen (J: C. van) *Boekverkoper te Grave groot pap.*
Bruyn (G. de) *te Utregt groot pap.*
Briſta (And. Arn.) *Rotterdam groot pap.*
Boſch (Jacob) *Boekverkoper te Rotterdam; 2 Exempl. groot pap.*
Bergh (Mr. Lambertus van den) *Generaal Ontfanger der Verponding te Nymegen; groot pap.*
Bommannus (Henricus Gualtherus) *te Nymegen groot pap.*
Bergh (J. ten) *te 's Boſch groot pap.*
Bulderen (H. van) *Boekverkoper te Zutphen groot pap.*
Brouwer (H. J. P.) *groot pap.*
Boeſſes (A.) *Adminiſtrateur der kleine Winkel op Batavia klein pap.*
Bothall (Abraham) *Boekverkoper te Rotterdam; 2. Exempl. groot pap.*
Braam (P. van) *Boekverkoper te Dordrecht groot pap.*
Bluſſé (A.) en Zoon *Boekverkoper te Dordrecht groot pap.*
Baalde (S. J.) *Boekverkoper te Amſterdam groot pap.*
Biſtrop (Jan) *Mr. Boekhouder te Amſt. klein pap.*
Bruyn (Fredrik) *te Dord klein pap.*

Bruyn

Digitized by Google

Bruyn (M. de) *Boekverkoper te Amsterdam; 2. Exempl. klein pap.*
Beman (Hendrik) *Boekverkoper te Rotterdam; 2. Exempl. 1. groot en 1. klein.*
Burg (J. van den) Junior *te Amsterdam klein pap.*
Blanken (Gerard Cornelis) *Clerq van het Kabinet en Secretarie van Zyn Hoogheid 's Hage klein pap.*
Bom (G.) *Boekverkoper te Amsterd. 2. Exempl. klein pap.*

C.

Clement (S.) *Boekverkoper te Zwol; 2. Exompl. groot pap.*
Coelman (Everhard Hendrik) *Schoutus te Valburg groot pap.*
Cochius (David Willem) *groot pap.*
Collignon (Jan Fredrik) *te Amsterdam groot pap.*
Capelle (F. B. Baron van der) *Heer van Ryssel, Grimbergen en Grote Wede te Zutphen, groot pap.*
Cramp (F. Jan) *te Leeuwaarden groot pap.*
Calkoen (N.N.) *te Thiel groot pap.*
Cleef (Do. Jacobus van) *Predikant te Oosterland klein pap.*
Campen (J. W. van) *te Deventer klein pap.*
Campen (J. F. van) *te Nymegen klein pap.*
Certon (N.) *Pasteur de l' Eglise Walonne à Mastricht klein pap.*

D.

Doelman (Mr. W.) *Gemeensman te Nymegen groot pap.*
Doesburg (P. van) *te Middelburg groot pap.*
Dyk (Gerrit Jan van der) *te Amsterd.*
Drunen (Do. Johan Jacob van) *Lidt van het Zeeuwsche Genoodschap der Wetenschappen te Vlissingen, en Predikant te Goes groot pap.*
Demzelaar (Mevrouwe de Wed. Wylen den Heer Zee-Capitein) *te Thiel groot pap.*
Delen (Steven Baron van) *Lidt van de Ridderschap en extra Ordinaris Gedeputeerde des Quartiers van Nymegen groot pap.*
Diergarth (N.) *te Dusseldorp klein pap.*
Dreux (N.) *te Rotterdam klein pap.*
Daniels (Casper) *Gemeensman te Nymegen klein pap.*
Dubbeldemuts (Adrianus) *te Rotterdam klein pap.*
Dekker (Gerrit) *Schoolmeester te Amsterdam klein pap.*
Decker (J. F.) *S. S. Theol. Stud te Harderwyk groot pap.*

E.

Engelen (Mr. H.) *Secretaris en Gericht-Schryver te Nymegen groot pap.*
Elsbroek (Jan van) *Houtkoper te Nymegen groot pap.*
Essen (F. H.) *te Cranenburg groot pap.*
Ellekom (Jan van) P. Z. *Koopman te Nymegen klein pap.*
Erkel (Anthoni van) *te Dord klein pap.*
Enters (Willem) *Koopman te Nymeg. klein pap.*
Enklaar (Gysbert) *Koopman te Nymegen klein pap.*

Engel-

Digitized by Google

Engelberts (Do. E. M.) *Predikant te Hoorn klein pap.*
Eck van Panthalon (J. Baron van) *Luitenant Collonel van de Cavallerye en Major Commandant te Thiel; klein pap.*

F.

Facrit (J. C.) R. P. B. O. Z. *te Bergen op Zoom groot pap.*
Feddema (Jan) *Stads Schryf- en Rekenmeester te Harlingen groot pap.*
Felder (Adrianus) *te Utregt.*
Feiffer (Laurens de) *te Breda groot pap.*
Franken (Johannes) *te Amsterdam.*

G.

Groot (G. de) en Zoon *Boekverkopers te Amsterdam; 2. Exempl. groot pap.*
Groeneweg (J. Lausbach) *S. S. Theol. Stud. te Utregt groot pap.*
Gasinjet (J. B.) *Cornet by het Lyf-Regiment van Zyn Hoogheid Cavallery Orange Friesland te Nymegen; groot pap.*
Gaillod (Bernardus) *te Amsterd. klein pap.*
Goske (Mr. Pieter Adriaan) *'s Hage klein pap.*
Gaveren (P. H. van) *te Rotterd. klein pap.*

H.

Hofstede (P.) *S. S. Theol. Doct. & Professor en Predikant te Rotterdam groot pap.*
Heeckeren (E. C. C. W. Baron van) *Heer van Nettelhorst en Batingen, Lidt der Edelen en Extraordinaris Gedeputeerde des Graafschap Zutphen, groot pap.*
Hovendaal (Martinus) *te Rotterdam, groot pap.*
Haas (Hendrik de) *Boekverkoper te Dord; 2. Exempl. groot pap.*
Hoekenius (Zayde) *te Amsterdam groot pap.*
Hayne (W.) *Boekverkoper te Campen groot pap.*
H. V. B. *Zutphen groot pap.*
Heerwagen (J. C.) *te Amsterd. groot pap.*
Hoolwerf (Mr. Jacob van) *Oud-Schepen der Stad Hoorn, groot pap.*
Haverkamp (Mr. Sigebert Abram) *te Nymegen groot pap.*
Hey (Joh. van der) *Administrateur der Generale Nederl. Præbende Comp. te Amsterdam groot pap.*
H. J. B. *te Arnhem groot pap.*
Het Lees Collegie *te Goes groot pap.*
Huysman (Jacobus) *Boekverkoper te Goes groot pap.*
Haas (Hendrik de) *Boekverkoper te Dord 2. Exempl. klein pap.*
Haar (Bastiaan van der) *te Dord klein pap.*
Hees (Elizabeth van) *Stads Vroedvrouw te Nymegen klein pap.*
Homeyer (Hendr. Ch.) *te Cleve klein pap.*
Heerewaarden (B. V. D. van) *te Thiel klein pap.*
Haverkamp (Jan) *te Amsterdam klein pap.*

Digitized by Google

I.

Imboel (P. A.) *te Amſterdam groot pap.*
Junke (F. H.) *te Maſtricht groot pap.*
Joſſelet (Jan) *Burgermeeſter te Nymegen groot pap.*
Jong (Hendrik de) *te Dord klein pap.*
Jonge (Mr. Willem de) *Heer van Ellemeer klein pap.*
Jager (Derk de) *Canonnier*

K.

Kappelhof (A.) *M. D. te Amſterdam groot pap.*
Koning (Johannes) *te Nymegen groot pap.*
Korvyn (J.) *Provenier in 't oude Manne en Vrouwe huis te Hoorn, groot pap.*
Kranen (J. Fr.) *Burgermeeſter te Yſſelſtein groot pap.*
Kersjes (J.) *te Amſterdam groot pap.*
Kupers (Casparus) *te Breda groot pap.*
Kleynhof (Mr. Chriſtiaan) *Heer van Enſpyk en Burgermeeſter te Cuilenborg groot pap.*
Kruithof (N. N.) *te Thiel klein pap.*
Kloppenburg (P.) *Clercq van de Edele Mog. Heeren Gedeputeerde Staten des Quartiers van Nymegen, klein pap.*
Kanter (Jacobus de) *Boekverkoper te ZierkZee; 2. Exempl. klein. pap.*
Kolenbrander (E. van) *Koopman te Nymegen klein pap.*
Kerkhoff (W.) *Mr. Timmerman te Arnhem klein pap.*
Kesteren (O. van) *te Arnhem klein pap.*
Ketwich (Karel) *te Rotterdam klein pap.*
Klim (Chriſtiaan) *te 's Bos klein pap.*

L.

Laaren (J. P. van) *Heer van Balgoyen en Kint op de Perk groot pap.*
Leesgezelſchap *te Bergen op den Zoom groot pap.*
Lormjer (Mr. Johan Wilhem) *Raad in de Vroedſchap der Stad Rotterdam groot pap.*
Lotichius (P. N.) *Med. Doctor te Nymegen groot pap.*
Liphart (F. J.) *te Utregt groot pap.*
Lyna (G. M.) *Vaandrik in 't Regiment van de Coll. Douglas te Nymegen groot pap.*
Lamber (S.) *te Amſterdam groot pap.*
Lins (Joachim Rutger) *te Middelburg.*
Lunterboſch (H.) *Boekverkoper te Harderwyk klein pap.*
Levy de Niem (S.) *Solliciteur Militair te Nymegen klein pap.*
Lommere (F. A.) *te Heelſe klein pap.*
Langen (J. de) *Boekdrukker te Deventer klein pap.*
Landmeeter (H. J.) *Boekverkoper te Maſtricht; 3. Exempl. klein pap.*
Leeuwen (Arnoldus van) *Burgermeester te Thiel klein pap.*

M.

Morjé (P.) *te Dord groot pap.*
Marre (Evert de) *Regent van 't oude Zyds-huis Zitten-huis te Amſterdam groot pap.*

M.

Digitized by Google

M. T. *'s Hage groot pap.*
Meester (Mr. W. de) *Burgermeester te Harderwyk groot pap.*
Marimé (J. W.) *Stempelsnyder van Haar Ed. Mog. Provinciale Munt en Zegel-kamer 's Lands van Utregt groot pap.*
Muller (Jan Anthony) *Koopman te Arnhem groot pap.*
Maale (A. van) *te Amsterdam klein pap.*
Monroy (Johannes) *te Nymegen klein pap.*
Mocleman (J. H.) *Boekverkoper te Arnhem 2. Exempl. klein pap.*
Morterre (Jan) *Boekverkoper te Amsterdam.*
Montanus (Do. D. J.) *Predikant te Terheyde klein pap.*

N.

Neyhuys (Jan Fred.) *te Maastricht groot pap.*
Noortwyk (Charles van) *groot pap.*
Noordbeek (A.) *Gemeensman te Nymegen klein pap.*
Nydelhof (H. L. K.) *klein pap.*
Nyvenheim (C. A. H. Baron van) *te Thiel klein pap.*

O.

Oudgaarden (H. O. van) *te Leyden, groot pap.*
Otterloo (H. van) *Boekverkoper te Utregt groot pap.*
Omelingz (Mr. F.) *Solliciteur Militair te Nymegen groot pap.*
O. N. G. *te Nymegen groot pap.*
Oudgaarden (Dirk van) *te Dord klein pap.*
Olden (O. van) *Rentmeester der Stad Arnhem klein pap.*
Ommeren (J. E. van) *Geb. Evers Vierevant te Arnhem klein pap.*
Oyen (W. A. van) *Capitein ter Zee te Thiel klein pap.*

P.

Perfyn (van) *Luitenant Collonel en Capitein van een Compagnie Hollandsche Guardes te voet, 's Hage groot pap.*
Pauw (Mr. Franco) *Raad en Burgermeester der Stad Delft, Gecommitteerde Raad van Holland, Hoogheimraad van Delfland en van den Lande van Voorne, voornoemd, Bewindhebber van de Oost-Indische Compagnie ter Kamer Delft, groot pap.*
Pieck (Mr. H.) *Burgermeester te Nymegen en Gedeputeerde ter Vergadering van Haar Hoog. Mogende, groot pap.*
Pannekoek (Mr. H. H.) *Burgermeester te Harderwyk.*
Pla (P. A.) *te Utregt groot pap.*
Peereboom (B.) *Schepen te Purmerend groot pap.*
Ploegman (Pieter) *Mr. Tinnegieter te Amsterdam groot pap.*
Petit (J. P.) *te Maastricht klein pap.*
Pannekoek (S. J.) *Koopman te Heelzum klein pap.*
Poolsum (Wed. J. J. van) *Boekverkoopster te Utregt, 2. Exempl. klein pap.*

Digitized by Google

Q.

Quack (J. Adolphus) *Factoor en Wynkoper te Nymegen groot pap.*

R.

Rutgers (Do. Derk Hendrik) *Predikant te Ooy en Perſingen groot pap.*
Rottermondt (A.) *in de Vroedſchap te 's Hage groot pap.*
Rykevorſel (Mr. C. van) *te 's Hage groot pap.*
Romeny (H.) *te 's Hage groot pap.*
Ratelband (J.) *Boekverkoper te Amſterdam groot pap.*
Riemsdyk (J. van) *Secretaris te Ogten groot pap.*
Repelius (T.) *Boekverkoper Burger-Luitenant en Proviſoor te Thiel;* 15. *Exempl.* 3. *groot en* 12. *klein pap.*
Reynen (H. M.) *Koopman te Nymegen klein pap.*
Rheden (J. U.) *Præceptor ter Schole te Arnhem klein pap.*
Roque (J. C.) *te Nymegen klein pap.*
Rhyn (Leonard van) *te Amſterdam klein pap.*

S.

Steyn (Gerard van) *te Zwol groot pap.*
Smout (E. van der) *Boekverkoper te Delft groot pap.*
Societeit *te Nymegen groot pap.*
Staal (J.) *Boekverkoper te Gouda* 3. *Exempl.*
Sandelyn (W.) *Boekverkoper te Wageningen* 3. *Exempl.* 2. *groot en* 1. *klein.*
Sas (H.) *Boekverkoper te Middelburg groot pap.*
Schonbach (W. D.) *Procureur te Nymegen groot pap.*
Straal (Jacob van der) *Makelaar te Rotterdam groot pap.*
Schaal (Simon) *te Rotterdam groot pap.*
Stoppendaal (Lambertus) *Procureur te Nymegen groot pap.*
Smits (D. W.) *S. S. Theol. Stud. te Utrecht. groot pap.*
Sugtelen (Francoy van) *te Nederbos in 't Ryk van Nymegen groot pap.*
Schlik (Johann Conrad) *Stads Muſikant te Nymegen groot pap.*
Slot (Jacobus van der) *te Utrecht groot pap.*
Schoonhoven (Joh. van) *Boekverkoper te Utrecht* 2. *Exempl. groot pap.*
Sterk (J.) *Schoutus van Alphen groot pap.*
Schimme (Mr. J. E. L. van) *te Rotterdam groot pap.*
Souza (Samuel Abrahanel) *Junior te Amſterdam groot pap.*
Sombeek (Cornelis) *Jur. Utr. Stud. te Harderwyk groot pap.*
Swerus (Klaas) *Boekverkoper te Haar-Lingen klein pap.*
Schoolhouder (Frans) *te Dord klein pap.*
Schriever (Do. G. S.) *Predikant te Beek en Ubergen klein pap.*
Swaving (C. H.) *Stads Med. Doctor te Weeps klein pap.*
Schuylenburg (J. J.) *te Tiel klein pap.*
Smits (Mr. Jan Leonard) *te Nymegen groot pap.*

Thierry

Digitized by Google

T.

Thierry (Joh.) *Boekverkoper te 's Hage 4. Exempl. 2. groot pap.*
Touſſaint (Mr. Reinier) *Oud-Schepen te Enkhuiſen.*
Thyſſen (W.) *Wynkoper te Nymegen groot pap.*
Thoorn (Pieter Ozias van den) *Boekverkoper te Zirk-Zee klein pap.*
Tromp (Cornelis) *Junior te Zirk-Zee klein pap.*
Thyſſen [W.] *Schepen te Venlo klein pap.*
Toſſyn [Johannis] *Boekverkoper te Nymegen klein pap.*

V.

Vis [Wed. D.] *Boekverkoopſter te Rotterdam groot pap.*
Vries [Siwert de] *Koopman te Amſterdam groot pap.*
Veelouw [Pieter van de] *Land- Dyken Gerigt-Schryver des Ryks van Nymegen groot pap.*
Vollenhoven [A. van] *te Schiedam klein pap.*
Veldhoven [A.] *te Dord klein pap.*
Vermaſen [Johan.] *Notaris, Procureur, en Gemeensman te Nymegen*
Vermande [Lodewyk] *Boekverkoper te Hoorn 2. Exempl. klein pap.*

W.

Waal [S. de] *Boekverkoper te Utrecht groot pap.*
Wizezky [De] *Boekverkoper te Duszeldorp 2. Exempl. klein pap.*
Wolffen [Hendrik] *Boekverkoper te Nymegen klein pap.*
Wyne [H.] *te Nymegen klein pap.*
Wittich [Johan. Georg.] *Boekverkoper te Dord 4. Exempl. 2. groot en 2. klein.*
Wannaar [Bernardus] *te 's Hage klein pap.*

Z.

Zitteren [J. van] *te Zutphen groot pap.*
Zegers [C. J.] *te Middelburg groot pap.*

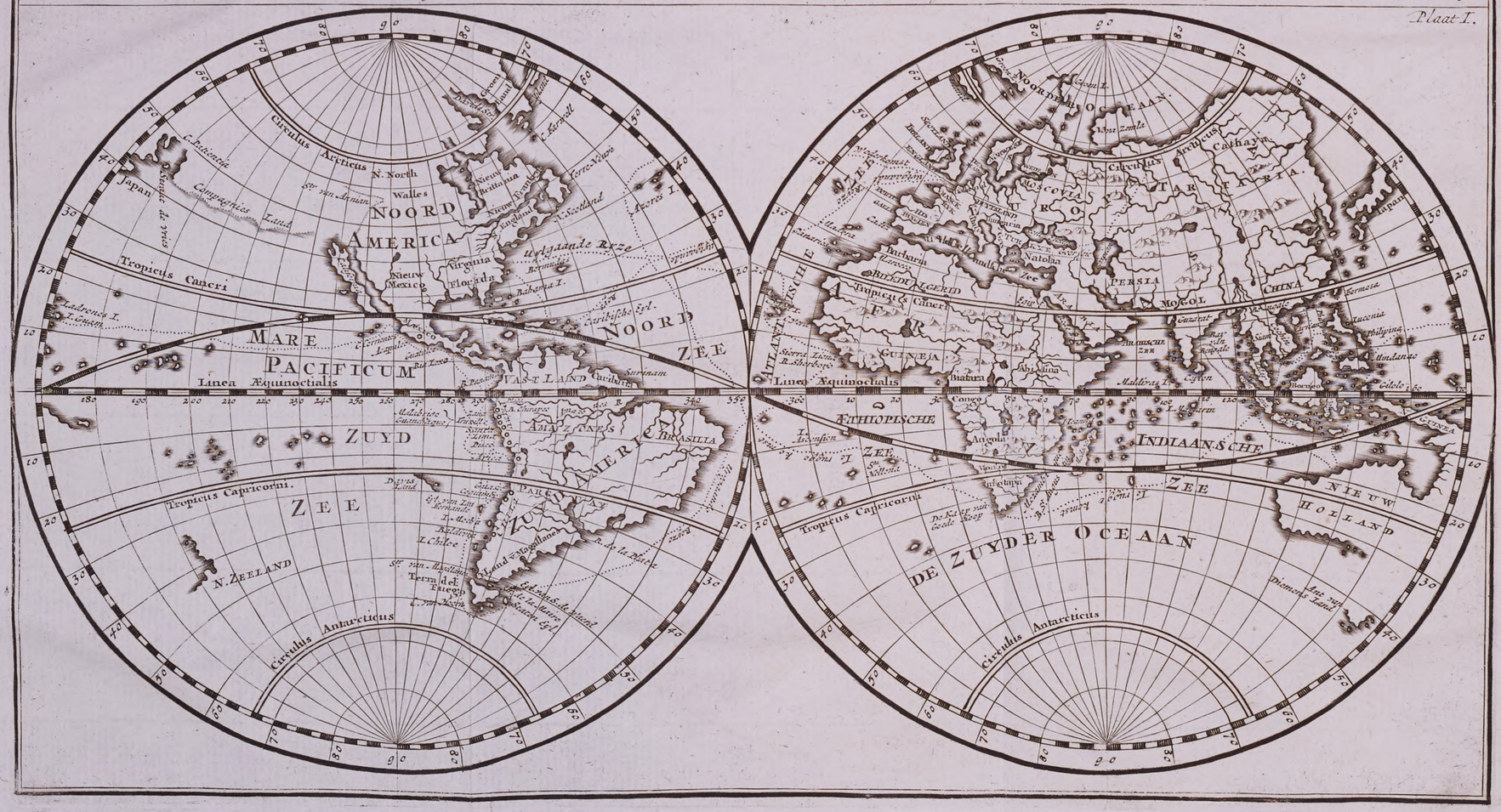
NIEUWE

Digitized by Google

Digitized by Google

WERRELD-KAART *aanwyzende de Koers van Mr DAMPIERS reystogt rondom den Aard.kloot van't Jaar 1679 tot 1691.*

Plaat I.

Digitized by Google

NIEUWE REISTOGT
RONDOM DE
WERELD,

INLEIDING.

Des Schryvers vertrek van Engeland *en aankomſt in* Jamaïca. *Zyn eerſte overtogt der* Land-Engte *van* America *na de* Zuid-Zee. *Zyn vaart langs* Peru *en* Chili, *en terugkomſt, tot dat hy by 't Eiland* Plata *van Capitein* Sharp *ſcheidde, om over Land weder te rug te keeren.* 1679.

NB. Den Lezer zy eens vooral gewaarſchoud, dat als hy van Mylen gemeld vind, en 'er niet by ſtaat *Engelſche*, dat hy 't dan voor *Hollandſche* te nemen hebbe, 't welk doorgaans te Water is, want te Land ſtaat 'er gemeenlyk *Engelſche* by.

Des Schryvers vertrek van Engeland.

IK vertrok van *Engeland* op deze togt in 't begin des Jaars 1679., met het Schip *de Getrouwe Koopman van Londen*, gaande na *Jamaïca*, waarop Capitein *Knapman*, het bevel had. Ik ging voor Paſſagier, alzo myn voornemen was, wanneer ik daar gekomen zoude zyn, my voorts na de Baai van *Campeche* in de Golf van *Mexico* te begeven om Verwhout te kappen, dewyl ik in een togt omtrent drie Jaaren aan dien arbeid beſteed, en aan die plaats en dat werk goede kennis had.

Zyn aankomſt in Jamaïca

Wy zeilden dan met een voorſpoedige wind, zonder eenig belet, of merkelyk voorval in onze togt, uitgezeid dat ik bemerkte, wanneer wy in 't gezigt van 't Eiland *Hiſpaniola* quamen, en langs de Zuidzyde deszelfs, voorby de Eilandjes van *Vacca* of *Ash*, henen voeren, dat Capitein *Knapman* meer als gemeen op zyn hoede was, houdende een goed eind van land af, om niet te digt aan die Eilandjes te vervallen, gelyk hy eens had gedaan in een togt van *Engeland* omtrent het jaar 1673., en door achteloosheid zyner ſtuurlieden zyn Schip verloor. Maar 't gelukte ons beter, en wy quamen behouden te *Port Royal* in *Jamaïca* in April des Jaars 1679., en gingen terſtond aan Land.

Digitized by Google

1679. Ik had eenige goederen met my uit *Engeland* gebragt, welke ik hier meende te verkopen en my zelven te voorzien met (*) *Rum*, suiker, zagen, bylen, hoeden, kousſen, ſchoenen en zulke andere waaren, welk ik wiſt dat onder de Campeche-hout-hakkers wel gewild waren. Ik verkogt dan myn Engelſche lading te *Port Royal*; maar na een ryper overleg wegens myn voorgenomene reis na *Campeche*, veranderde ik van voornemen en bleef dat geheele jaar op *Jamaïca*, in verwagting van eenig ander werk.

* *Zekere ſterke drank.*

Ik zal den Lezer niet laſtig vallen met myne aanmerkingen op dat Eiland, het welk by de Engelſchen zo wel bekend is, noch ook met de byzonderheden myner verrichtingen geduurende myn verblyf aldaar: maar zal alleenlyk zeggen, dat ik daar eenig Landgoed in *Dorſetshire*, digt by myn geboorteplaats in de Landſtreek van *Sommerſet*, van iemand, dien ik verzekerd was dat 'er goed recht toe had, gekogt hebbende, gereed ſtond om omtrent Kerstyd des jaars 1679. na *Engeland* over te ſteeken, wanneer zekere Mr. *Hobby* my nodigde om eerſt een reisje van Koophandel te doen na 't Land der *Moskitos*, van welke ik in 't Eerſte Hoofdſtuk dezer Reisbeſchryving ſpreken zal. Ik was graag om nog wat geld te winnen voor myn te rug reis, dewyl ik alles wat ik had te *Jamaïca* had beſteed; dies zond ik de Koopbrief van myn nieuw Landgoed met die vrienden over, welke ik na *Engeland* zoude vergezelſchapt hebben, en begaf my aan boord by Mr. *Hobby*.

Kort na ons afvaren quamen wy ten anker in *Negril* Baai, aan het Weſteinde van *Jamaïca*; en vindende aldaar de Capiteins *Koxon*, *Sawkins*, *Sharp*, en andere Kapers, verliep al 't volk van Mr. *Hobby*, om met hun op een togt te gaan, welke zy voorgenomen hadden, zo dat 'er niemand by hem bleef dan ik alleen; 't welk my na drie of vier dagen wagtens te ligter deed beſluiten om ook met hun te gaan.

T' Was kort na Kerstyd des jaars 1679., toen wy uitliepen. De eerſte togt was na *Porto Bello*, alwaar gekomen zynde, wierd beſloten te land voort te trekken over de Land-Engte van *Darien*, op eenig nieuw avantuur in de Zuid-Zee. Volgens dat beſluit dan, traden wy op den 5. April in 't jaar 1680., op de engte naby het *Goud-Eiland*, zynde een van de *Samballós*, aan land, tuſſchen de drie en vier hondert mannen ſterk, nemende zodanigen voorraad met ons als nodig was, benevens eenige ſnuiſteryen, om de Wilden, door welkers Land wy paſſeren moeſten te paayen. Na een reis van negen dagen quamen wy te *Sante Maria*, namen 't in, en begaven ons, na een verblyf van drie dagen, na de Kuſt van de *Zuid-Zee*, alwaar wy 't ſcheep gingen in zodanige *Cano's en vaartuigen, als onze Indi-

Des Schryvers komſt in de Zuid-Zee.

* *Schuiten van uitgeholde Boomen.*

Digitized by Google

Indiaanſche vrienden ons voorzien hadden. Den 23. waren wy in 't gezigt van *Panama*, en hebbende te vergeefs een aanval gedaan op *Puebla Nova*, voor welke plaats *Sawkins*, toen Opperbevelhebber, en andere van ons volk ſneuvelden, onthielden wy ons eenigen tyd op de naburige Eilanden van *Quibo*. 1680.

Alhier beſloten wy van koers te veranderen en het Zuidwaards na de Kuſt van *Peru* te zetten; waarop wy dan de Eilanden van *Quibo* den 6. Juny verlieten en 't overig gedeelte van het jaar met die Zuider togt verſleten: want de Eilanden van *Gorgonia* en *Plata* aandoende, quamen wy te *Ylo* een Steedje op de Kuſt van *Peru* en namen het in. Dit viel voor in October, en in November gingen wy van daar na *Coquimbo* op dezelfde Kuſt, komende omtrent de Kerstyd by 't Eiland van *Joan Fernando*, 't welk het verſte was van onze togt na 't Zuiden. Kruiſſing langs de Kuſt van Peru.

Na Kerstyd zetteden wy onze koers weder Noordwaards, hebbende een aanſlag voor op *Arica*, een ſterke Stad, zeer voordeelig gelegen in de holte van een elleboog of bogt van de *Peruaanſche* Kuſt. Maar dewyl wy aldaar met groot verlies wierden afgeſlagen, vervolgden wy onze koers Noordwaards en quamen omtrent half April in 't gezigt van 't Eiland *Plata*, een weinig ten Zuiden van de Middellyn.

Ik heb dit gedeelte myner reis dus kortelyk en beknopt verhaald, zo om dat de Wereld reeds eene beſchryving daar van heeft in de verhalen, welke *Mr. Ringroſe* en andere uitgegeven hebben van Capitein *Sharps* togt, die nadat *Sawkins* gedood was, Opperbevelhebber gemaakt wierd; als om dat ik in 't vervolg dezer Reisbeſchryving, weder van deze Gewesten zal ſpreken, wanneer ik ten tweedenmaal tot de Zuid-Zee keer, zullende dan in 't breede, de Plaatſen van *Noord-* en *Zuid-America*, zo als ze my voorquamen, beſchryven. Tot dien einde dan, om nodeloze herhalingen te vermyden en my na die byzonderheden, van welke het gemeen tot nog toe gene beſchryving gehad heeft, te ſpoeden, heb ik 't verhaal myner reis tot dus verre binnen dit kort beſtek willen vervatten en 't als eene Inleiding voor al het andere ſtellen; op dat de Lezer te beter mag bemerken, waar ik eigentlyk met een omſtandig verhaal meen te beginnen, hebbende aldaar ook een aanvang gemaakt van myn eerſte Hoofdſtuk.

Alles dan wat ik nog by deze Inleiding te voegen heb, is dit: dat Capitein *Sharp*, terwyl wy aan 't Eiland van *Joan Fernando* lagen, met algemeene toeſtemming van zyn Bevelhebberſchap afgezet wierd, om dat het gezelſchap zo in zyn kloekmoedigheid als gedrag geen genoegen nam. In zyn plaats wierd Capitein *Watling* verkoren, dog die kort daar na

Digitized by Google

1681. voor *Arica* 't leven latende, waren wy al dien tyd geduurende onze reis na *Plata* zonder Bevelhebber. *Watling* nu dood zynde, begon een groot getal van de geringſte zoort immer zo zeer te dringen, dat men Capitein *Sharp* in zyn plaats zoude kiezen, als zy te voren geyvert hadden om hem af te zetten. De bequaamſte daarentegen en die de meeſte ervarenheid hadden, t'eenemaal onvoldaan zynde wegen 't vorige gedrag van *Sharp*, wilden 'er geenſins toe verſtaan, dat hy verkoren zoude worden. Kortom, toen wy in het gezigt van 't Eiland *Plata* gekomen waren, was het geſchil tuſſchen de ſtrydende partyen zo hoog gerezen, dat wy beſloten van malkanderen te ſcheiden, na alvorens overeengekomen te zyn, dat de geene die by 't opnemen der ſtemmen zoude blyken de grootſte hoop te wezen, het Schip zouden behouden, zullende de andere zig met Sloep en Cano's genoegen, en over de Land-Engte weder te rug keeren, of hunne fortuin elders zoeken, zo als zy wilden.

't Gezelſchap word oneens.

Zo gezegd zo gedaan: men bragt het in omvraag, en bevond dat Capitein *Sharps* party de magtigſte was. Ik, die nooit behagen in zyn gedrag had gehad, hoewel ik myn meening tot nog toe ſtil gehouden had, verklaarde my nu voor de geene die de minſte ſtemmen hadden; en volgens ons verdrag namen wy ons deel van die behoeftens, welke bequaam waren om over Land mede te nemen, (want dus waren wy gezind) en daar op vervaardigden wy ons tot het vertrek.

De Schryver verlaat Capitein Sharp.

I. HOOFDSTUK.

Verhaal van des Schryvers Wederkomſt van de Zuid-Zee, *tot zyn Landing by de Kaap* Sant Laurens, *in de Land-Engte van* Darien. *Met een beſchryving van de* Moskiter Indiaanen.

De Schryver komt te rug van de Zuid-Zee.

DEN 17. April des jaars 1681. 's morgens omtrent 10. uuren, zynde twaalf mylen ten N. W. van 't Eiland *Plata*, verlieten wy Capitein *Sharp* en de geene die met hem op 't Schip wilden blyven, en begaven ons in onze Sloep en Cano's, koers ſtellende na de Rivier van *Sante Maria* in de Golf van *St. Michaël*, welke omtrent twee honderd mylen van 't Eiland *Plata* aflegt. Wy waren ſterk vier-en-veertig blanken die wapenen droegen, een Spaanſche Indiaan, die desgelyks geweer droeg, twee *Moskiter* Indianen, die altoos onder de Kapers geweer dragen, en wel by hun geagt worden, om datze afgeregt zyn op het vangen van Viſch, Schildpadden en *Matanees* of Zee-Koeyen; en voorts vyf ſlaven, in de Zuid-Zee genomen, die ons ten deel gevallen waren.

HET

Digitized by Google

Digitized by Google

Het vaartuig dat ons zoude voeren was een Sloep, een Cano, en nog een kleine Cano die midden doorgezaagd was, om 'er watervaten van gemaakt te hebben; indien wy niet van ons Schip waren geſcheiden geweeſt: deze ſtukken voegden wy weder t'zamen en bragtenze digt aan een. Voorts verzorgden wy ons ons van zeilen; en drie dagen, eer wy vertrokken, ziften wy zo veel meel, als wy zouden konnen voeren, en wreven twintig of dertig pond Chocolade met ſuiker, om dezelve zoet te maken; al het welke benevens een ketel, de ſlaven, na dat wy geland waren, op hunne ruggen torſten. En om dat 'er eenige waren die gaarne met ons wilden, welke wy wiſten dat niet wel zouden konnen gaan, zeiden wy, dat zo 'er iemand in de reis over land haperde, te verwagten had dat men hem zou dood ſchieten; want wy wiſten wel dat de Spanjaards ons kort op de hielen zouden zitten, en byaldien 'er maar een man in hunne handen verviel, die zoude 't verderf van ons allen konnen geweeſt zyn, door een verhaal te geven van ons getal en toeſtand. Dog dit kon hen niet afſchrikken van met ons te gaan. Wy hadden maar weinig wind toen wy van 't Schip ſcheiden; dog eer het twaalf uuren was, quam 'er zulk een ſterke Zeekoelte, dat wy gevaar liepen van te gronde te gaan eer wy den oever zouden hebben kunnen naderen: dies ſneden wy, tot meerder zekerheid, een oude gedroogde huid, die wy mede genomen hadden, aan ſtukken, en bekleedden de Sloep rondom daar mede, om 't water uit te houden. 's Avonds omtrent tien uuren quamen wy tot op omtrent zeven mylen te loefwaard van Kaap *Paſſao* onder de Linie, met ſtilte, zo dat wy den gantſchen nagt lagen te dryven, zynde door den arbeid van den vorigen dag gantſch afgemat. Den 18. hadden wy weinig wind, tot nademiddag, wanneer wy het zeil weder byzetteden, en 't Noordwaards langs den oever lieten lopen, hebbende den wind Z. Z. W. en ſchoon weder. 1681.

Ten zeven uuren quamen wy tegen over Kaap *Paſſao* en vonden in een kleine Baai, te lywaards van de Kaap, een Bark ten anker leggen, welke wy namen, om dat onze Vaartuigen te klein waren om ons te voeren: dit geſchiedde regt onder den Middellyn; en deze Bark, die met timmerhout van *Gallio* na *Guiaquil* ging, was ons niet alleenlyk zeer dienſtig, maar bevrydde ons ook van nageſpeurt te worden; alhoewel ons voorneemen, toen wy van onze makkers ſcheiden, niet was om eenig Vaartuig aan te doen, of ons te laten zien, indien wy 't hadden konnen voorkomen. Te Paſſao.

Den 19. 's morgens quamen wy ten anker omtrent twaalf mylen bezuiden de Kaap *Sant Francisco*, om onze nieuwe Bark wat te kalefateren. Binnen drie of vier uuren hadden wy ons werk verrigt en gingen weêr on- Te Sant Francisco

Digitized by Google

1681. der zeil, ſtuurende langs de Kuſt met een Z. Z. W. wind, met voorneemen om *Gorgonia* aan te doen.

Te Gorgonia. BENOORDEN de Kaap *St. Francisco* hadden wy zeer regenachtig weêr; dog de wind als voren blyvende, quamen wy den 24. 's morgens voor den dag te *Gorgonia*. Wy waren beſchroomd om die Plaats by dag te naderen, uit vrees dat de Spanjaards aldaar op ons mogten loeren, dewyl die de Plaats was, daar wy laatſt hadden gekielhaald en daar zy ons miſſchien zouden verwagten.

AAN Land komende, bemerkten wy dat de Spanjaards daar na ons hadden wezen zoeken, zo uit een Huis, dat wel hondert mannen houden kon, 't welk zy daar gebouwd hadden, als uit een groot kruis dat zy voor de deur hadden opgeregt. Dit was ons een genoegzaam teken, dat de Spanjaards ons langs dien weg wederom verwagtende waren, dies ondervroegen wy onze gevangenen, of zy 'er iets van wiſten; dewelke bekenden dat zy gehoord hadden van een *Pereago* of groote Cano, die veertien riemen voerde en in een Rivier aan 't vaſte land gehouden wierd, dog om de twee of drie dagen eens te *Gorgonia* quam, om na ons te zien; en als zy ons ontdekt hebbende, met alle ſpoed na *Panama* zoude vaaren, om daar van boodſchap te geven, dewyl daar drie Schepen gereed lagen om ons na te zenden.

WY lagen hier den gantſchen dag en ſchrobden onze nieuwe Bark, op dat, in gevalle men ons zoude na zetten, wy het te beter zouden mogen ontkomen. Wyders verzorgden wy ons met water en gingen 's avonds van daar, met een Z. W. wind en ſneedige koelte.

DEN 25. hadden wy veel wind en regen, en verloren de Cano die midden doorgezaagd en weder t'zamen gevoegd was. Wy hadden alle onze Cano's gaarne willen behouden, om ons de Rivier op te voeren, vermits de Bark daar zo bequaam niet toe was.

DEN 27. zeilden wy voort met een tamelyke koelte en Z. W. wind, nademiddag hadden wy zeer ſwaare regen vlaagen.

DEN 28. was het den geheelen morgen zeer nat weêr, dog tuſſchen tien en elven begon het op te klaren en wy zagen twee groote Schepen omtrent anderhalve myl Weſtwaards van ons: wy waren toen twee mylen van de ſtrand en omtrent tien mylen bezuiden de punt *Garrachina*. Deze Schepen hadden tuſſchen *Gorgonia* en de Golf zes maanden gekruiſt; maar of onze gevangenen eenige kennis daar van hadden, weet ik niet.

WY lieten terſtond onze zeilen vallen en roeyden digt onder de ſtrand, dewyl wy wel wiſten dat het Kruiſſers waren: want indien hunne reis na

Pana-

Digitized by Google

Panama lag, zou die wind hen derwaards gevoerd hebben en geen Schepen, na *Panama* gaande, komen aan deze zyde van de Baai, maar houden altoos de Noordzyde daar van tot aan de Eilanden van *Quibo*, Weſtwaards en indien ze Zuidwaards aan moeten, dan ſteeken ze over en konnen *Gallio*, of de ſtreek tuſſchen die Plaats en *St. Francisco* bereiken. 1681.

't HELDER weêr duurde niet lang, maar 't begon weder te regenen, 't welk ons 't gezigt van malkanderen benam, dog byaldien zy ons gezien en gejaagt hadden, zouden wy 't met onze Bark en Cano's op ſtrand gezet, ons na 't gebergte begeeven en onze reis alzo te land vervolgd hebben: want ons was wel bekend, dat de Indianen, welke in die Geweſten woonden, nooit omgang met de Spanjaarden hielden; zo dat ons leven misſchien geen gevaar zoude gelopen hebben.

DEN 29. 's morgens ten negen uuren quamen wy ten anker by de punt *Garrachina*, omtrent zeven mylen van de Golf van *Sant Michaël*, 't welk de Plaats was, daar wy eerſt in de Zuid-Zee waren gekomen en de weg langs welke wy voorhadden weder te keeren. Te Garrachina.

HIER lagen wy den geheelen dag, traden eens aan Land, droogden onze kleederen, maakten onze roers ſchoon, droogden ons buskruid en ſtelden ons in ſtaat van tegenweer, in gevalle onze vyanden op ons konden hebben aangevallen: want wy waren in verwagting dat men ons in 't landen wederſtand zouden geboden hebben. Wy hielden dien gantſchen dag ook een goed uitzigt, uit vrees van die twee Schepen, welke wy 's daags te voren gezien hadden.

DEN 30. 's morgens ten agt uuren quamen wy in de mond der Golf van *St. Michaël*; want wy waren 's avonds te voren van de Punt van *Garrachina* afgevaren, met oogmerk om de Eilanden in de Golf voor den dag te bereiken, op dat wy onze Vyanden te beter zouden konnen ontkomen, indien wy 'er eenige aantroffen, die onze doortogt wilden ſtuiten. Te St. Michaël.

OMTRENT negen uuren quamen wy ten anker een Engelſche myl buiten een groot Eiland, 't welk vier diergelyke mylen van de mond der Rivier aflegt. Wy hadden nog andere Eilandjes buiten ons, en hadden de Rivier met een ſterke vloed wel konnen opgaan, maar wilden 't niet verder wagen, voor dat wy eerſt ter deeg rondom van ons gezien hadden.

WY zonden dan een Cano aan 't Eiland, alwaar wy dat gene zagen 't welk wy altoos gevreesd hadden, namelyk een Schip aan de mond van de Rivier, leggende digt aan de ſtrand, en een groote Tent daar nevens; waar uit wy beſpeurden dat het ons moeyelyk zouden vallen hen te ontkomen.

TOEN de Cano, met deze tyding weder aan boord quam, lieten zommige

Digitized by Google

1681. mige van ons volk den moed niet weinig vallen; maar 't was niet meer dan ik altoos verwagt had.

Nu was onze grootſte zorg hoe wy veilig over land zoude komen, nademaal wy hier volgens onze wenſch niet konden landen. Eer derhalven het gety verlopen was, bemanden wy onze Cano en roeiden na 't Eiland, om te zien of de vyand zig ook beweegde. Aan Land getreden zynde, verſpreidde wy ons over 't Eiland, om te verhinderen dat de vyanden afquamen om ons te bezien. Zo dra als 't hoog water was zagen wy een kleine Cano van 't Schip afkomen na 't Eiland waar op wy waren, 't welk ons alle in onze Cano deed gaan om hen af te wagten, gelyk wy deden, houdende ons ſtil tot dat zy ons op een piſtoolſchoot genaderd waren; en toen gereed zynde, vielen wy 'er ſchielyk op aan, en namen de Cano. In dezelve was een blank man en twee Indianen, dewelke ondervraagd zynde ons zeiden, dat het Schip, 't welk wy aan de mond des Riviers zagen, daar zes maanden gelegen had, om de Rivier te bewaren. en onze komſt in te wagten: dat het twaalf ſtukken, en hondert vyftig Matrozen en Soldaten voerde; dat de Matrozen alle aan boord, maar de Soldaten aan Land in de Tent lagen; en dat 'er drie hondert mannen in de Mynen waren, die alle klein geweer hadden, en binnen de tyd van tweemaal 't verlopen van het gety aan boord zoude zyn. Zy zeiden ons ook dat 'er twee Schepen in de baai tuſſchen deze plaats en *Gorgonia* kruiſten, waar van 't grootſte twintig ſtukken en twee hondert mannen, en 't ander tien ſtukken en hondert vyftig man op had. Daarenboven zeiden zy ons, dat de Indianen aan deze zyde van 't Land onze vyanden waren; 't welk de ſlimſte tyding van allen was. Wy bragten daar op deze gevangenen aanſtonds aan boord, en geraakten onder zeil, loopende met den Eb uit, dewyl wy 't niet geraden oordeelden daar langer te wagten.

Inmiddels berieden wy ons niet lang wat te doen, maar beſloten dien nagt, of 's anderendaags by tyds te landen; want wy twyffelden niet of wy zouden by de Indianen wel te regt raken met die ſnuiſteryen, welke wy tot dien einde met ons gebragt hadden, of meenden wy, in ſpyt van alle tegenſtand, onzen weg door hun Land gebaand te hebben: en wy waren niet bevreesd voor 't geen de Spanjaards ons zouden hebben mogen aandoen, byaldien zy aan Land traden en ons vervolgden. Wy hadden een ſterke Zuidelyke wind, die ons regt na binnen zetten, en de Eb was zo ver verlopen, dat wy onmogelyk zouden hebben konnen te rug keren.

Ik ried de onze dat zy de Rivier *Congo* zouden inlopen, zynde een wyde vloed omtrent drie mylen van de Eilanden daar wy lagen; 't welk wy met

met een zuidelyke wind konden gedaan hebben en als wy zo hoog gekomen waren als de ſtroom ons gediend had, dan hadden wy kunnen landen. Maar alle de redenen, die ik kon bybrengen, konden niet helpen om hen te overtuigen dat 'er zo digt by ons een groote Rivier was; dog zy wilden evenwel ergens landen, hoewel zy niet wiſten, hoe, waar, of wanneer. 1681.

Na dat wy dan den gantſchen nagt getobd en in de wind opgeroeid hadden, quamen wy 's morgens by de Kaap *S. Lorenzo* en zeilden omtrent vier Engelſche mylen verder Weſtwaards, in een kleine inham met twee Eilandjes en roeiden voorts omtrent een Engelſche myl opwaards, alwaar wy den 1. May des jaars 1681. aan land traden, borende 't Vaartuig in de grond, na alvorens alle onze leeftogt en klederen daar uitgenomen te hebben. Te St. Lorenzo. Gaan te land.

Terwyl wy bezig waren met landen en onze knapzakken tot de togt gereed maakten, vingen onze *Moskiter* Indianen een groot getal Viſch, welke wy aanſtonds klaar maakten en daar mede onzen honger verzaadden.

Dewyl ik alhier van de *Moskiter* Indianen meld, zal het niet t'onpaſſe zyn, dat ik dit Hoofdſtuk met een kort verhaal van hen beſluit. Zy zyn lang van perſoon, wel gemaakt, groot van gebeente, wakker, ſterk en ſnel ter voet, langwerpig van troni, hebbende ſluik ſwart hair, een ſtuurs gezigt en een donker kaſtanje bruine koleur. Zy zyn maar een kleine Landaart of Geſlagt en geen hondert mannen in getal, bewoonende het vaſte land aan de Noordzyde digt by de Kaap *Gratia Dios*, tuſſchen de Kaap *Honduras* en *Nicaragua*. Zy zyn zeer behendig in 't werpen van lanſſen, ſpieſſen, pylen, of eenigerlei zoort van ſchigten, zynde van kindsbeen af daar in opgetrokken: want de kinderen hunne Ouders nabootſende, gaan noit uit zonder een lans in hunne handen, welke zy werpen na alles wat hun voorkomt, tot dat zy door de oeffening en 't gebruik meesters in de konſt worden. Dan leren zy een lans, pyl, of ſchigt af te keren, 't welk aldus toegaat: Twee jongens ſtaan een kort eind weegs van een en werpen na elkander met ſtompe ſchigten, houdende elk een ſtokje in de regterhand, waar mede hy de ſchigt, die na hem geſchoten word, afkeert; zo dat wanneer zy in jaren toenemen, zy zo behendig hier op afgeregt worden, dat zy zig ten doel durven ſtellen voor iemand, die met pylen na hen wil ſchieten; welke zy afkeeren met een ſtokje, niet groter dan de ſtamper van een Vuurroer. En als zy mannen geworden zyn, konnen zy zig voor de pylen hoeden, al komen ze vry digt op hen, mits dat 'er geen twee te gelyk komen. Zy hebben een ongemeen ſcherp gezigt en zullen een zeil in Zee of iets anders verder en beter zien, dan wy. Hunne voornaamſte bezigheid in hun eigen land is Viſch, Schildpadden, of *Manatees* te vangen, waar van ik de manier in 't derde Hoofdſtuk beſchryf. Beſchryving der Moskito's.

Digitized by Google

1681. ſchryf. Hierom is het, dat zy van alle de Kapers geagt en begeerd zyn; want een of twee van hen op een Schip, konnen hondert mannen verzorgen: invoege dat wanneer wy kielhalen, wy gemeenlyk zodanige plaatzen verkiezen, daar overvloed is van Zee-Schildpadden of *Manatees* voor deze *Moskito's* om te vangen. En men vind zelden een Kaper, waar van de Capitein of 't meeſte volk Engelſchen zyn, of zy hebben 'er een of meer van: maar van de Franſchen houden zy niet veel, en de Spanjaarden haaten zy dodelyk. Wanneer zy onder de Kapers verkeeren, leren zy met vuurroers omgaan, en worden zeer wiſſe ſchutters. Zy dragen zig zeer dapper in 't gevegt, en ſchynen noit te wyken of 't op te geven; want zy meenen dat de blanken, by wien zy zyn, beter weten, dan zy, wanneer het beſt is te vegten, en laat het verlies en de ongelykheid van hunne party vry nog zo groot zyn, zy zullen 't noit opgeven, of wyken, zo lang 'er iemand op hunne zyde ſtand houd. Ik heb noit eenige Godsdienſt, of eenige bygelovige plegtigheden onder hen kunnen beſpeuren, maar zy waren gereed om alles na te bootſen wat zy t'eenigertyd ons zagen doen. Dog den Duivel, dien zy *Walleſaw* noemen, ſchynen zy te vrezen; en zy zeggen dat hy dikwils verſchynt aan zommige onder hen, (welke van de onze gemeenlyk hunne Prieſters genoemd worden) wanneer zy op eenig dringend voorval met hem begeren te ſpreken: maar alle andere weten niets van hem, nog hoe hy verſchynt, dan voor zo veel die Prieſters 't hen zeggen. Evenwel zeggen zy alle, dat zy hem niet moeten vertoornen, om dat hy hen dan ſlaat, en zomtyds ook deze hunne Prieſters wegvoert. Dus veel heb ik uit zommige van hen, die goed Engelſch ſpraken verſtaan. Zy trouwen niet meer dan eene Vrouw, by welke zy blyven tot dat de dood hen ſcheid. Als zy eerſt t'zamenkomen, maakt de man een heel kleine Plantagie; want daar is Lands genoeg; en zy mogen zulk een plaats kiezen als hen behaagd. Zy zetten zig gaarn aan de Zeekant of by een Rivier ter neêr, om Viſch te konnen vangen, een werk dat zy zo zeer beminnen.

Verre Landwaards in zyn andere Indianen, met welke zy altoos in Oorlog zyn. Na dat de man eens een ſtuk Lands bearbeid en beplant heeft, bemoeid hy 'er zig zelden meer mede, maar laat 'er zyn wyf mee omgaan, en hy gaat uit vangen; zomtyds zoekt hy alleenlyk na Viſch, en op andere tyden na Schildpadden, of *Manatees*; en alles wat hy krygt brengt hy zyn vrouw t'huis, en zal noit weêr uitgaan voor dat alles opgegeten is. Als den honger hem begint te noopen, neemt hy zyn Cano, en zoekt na eenige vangſt ter Zee, of hy gaat in 't woud ter jagt op *Pekary* of *Warree*, zynde een zoort van wilde Verkens en Herten; en zelden keert hy met ledige handen weder; maar hy gaat niet weêr uit om na ander te zoeken, zo

lang

lang 'er nog iets in wezen is. Hunne Plantagien zyn zo klein, dat zy van 1681.
't geen 'er op groeid niet beſtaan konnen; want de grootſte beplantingen hebben niet boven 20. of 30. *Plantain* Boomen, een bed van *Yams* en *Potatos*, eenige boomtjes Indiaanſche Peper en een klein hoekje met Pynbomen, welker vrugt zy ten hoogſten beminnen; want zy maken 'er een zekere drank van, welke van de onze Pyndrank genaamd, en zeer hoog van de *Moskito's* geagt word; zo dat zy 'er malkanderen op nodigen om vrolyk te zyn, mits Viſch en Vleeſch daar by hebbende. Als iemand van hen deze drank maakt, onthaalt hy 'er zyn buren op, makende een kleine Cano vol op eene reis, zo dat 'er genoeg is om hun alle dronken te maken, en zelden word zodanig een gaſtmaal aangeregt, of de Gaſthouder heeft eenig oogmerk daar mede, 't zy om zig over eenig ongelyk hem aangedaan te wreeken of zodanige geſchillen, die tuſſchen hem en zyn geburen ontſtaan zyn, te betwiſten en de waarheid der zaken na te vorſchen. Dog eer zy door den drank verhit zyn, ſpreken zy niet een woord van hun geſchil of overlaſt; de vrouwen, die gemeenlyk den toeleg hunner mannen weten, verhinderen hen malkanderen te quetſen, door hunne lanſſen, ſchigten, boogen, pylen en ander geweer dat zy hebben, weg te ſteeken.

Deze *Moskito's* zyn doorgaans zeer beleefd en vriendelyk tegen de Engelſchen, van welke zy zeer goede bejegening ontvangen, zo wel aan ſcheeps-boord, als aan land, 't zy in *Jamaïca* of elders, daar zy dikwils met 't ſcheeps-volk komen. Wy volgen hun altoos in, laten hun gaan waar en wanneer zy willen en ook weêr na hun land keeren, zo 'er een Schip derwaards vaart en zy daar toe gezind zyn. Zy willen in hunne Viſchvangſt hun eigen zin volgen en gaan met hunne kleine Cano's, 't welk de onze niet zonder gevaar van omſlaan zouden konnen doen, ook willen zy dan niet toelaten, dat eenig blank menſch in hunne Cano's komt, maar willen 'er alleen mede uit viſſchen gaan als 't hun gevalt. Al 't welk wy hun toelaten; want als men hun dwars bejegent, zullen zy met voordagt, al zagen zy ook geheele troppen van Viſch of Schildpadden, hunne Harpoenen en Schildpadyzers ter zyde ſlaan, of dezelve zo daar op laten afſchampen, dat zy niets doden. Zy hebben geen form van Regeering onder hen, maar erkennen den Koning van Engeland voor hun Oppervorſt. Zy leeren de Engelſche taal vry wel en houden den Landvoogt van *Jamaïca* voor een van de grootſte Vorſten der Wereld. Zo lang zy onder de Engelſchen zyn, dragen zy goede klederen en gaan gaarne ſchoon en net gekleed; maar wanneer zy weder na hun eigen land keren, dan leggen zy al hun klederen af en gaan na huns Landswyze, dragende alleenlyk een linnekleedje dat om hun middel gebonden is en tot op hun knïen neerhangt.

Digitized by Google

1681.

II. HOOFDSTUK.

Des Schryvers Landreis van de Zuid- *na de* Noord-Zee, *over 't vaste Land, of de Land-Engte van* Darien.

Gaan te land op reis.

ZYNDE dan den 1. May geland, begonnen wy onze togt omtrent drie uuren 's namiddags, ſtellende onze koers, volgens onze zakcompaſſen N. O., en na dat wy omtrent twee Engelſche mylen gegaan hadden, quamen wy aan den voet eens Bergs en maakten ons aldaar hutten, alwaar wy den gantſchen nagt lagen, hebbende zware regen tot middernagt toe.

DEN 2. 's morgens hadden wy ſchoon weêr en den Berg opklimmende, vonden wy een klein pad der Indianen, 't welk wy volgden, zo lang tot dat wy bevonden dat het al te veel Ooſtelyk liep; vreezende dat het ons van den weg zoude leiden, klommen wy op eenige van de hoogſte boomen van den Berg, die voorzien was van geboomte zo groot en hoog als ik oit gezien had. Eindelyk zagen wy eenige huizen in een dal aan de Noordzyde van den Berg; maar dewyl dezelve aan die kant ſteil was, konden wy daar niet neder klimmen, maar wy volgden 't kleine pad, 't welk ons den Berg afleide na de Ooſtzyde, alwaar wy terſtond verſcheide andere Indianſche huizen vonden. In het eerſte, daar wy beneden aan den Berg aanquamen, waren niet als vrouwen t'huis, die geen Spaanſch konden ſpreken, maar ons elk een goede Calabas of ſchaal vol koorndrank gaven. In de andere huizen waren eenige mannen, maar niemand die Spaanſch ſpreken kon: evenwel raakten wy te regt met zulke ſpys te kopen, als hunne huizen of Plantagien verſchaften, welke wy klaar maakten en gezamentlyk aten, houdende alle zoort van leeftogt onder ons gemeen, op dat d'een 't niet beter zou hebben als d'ander, of iets duurder betaalen dan 't waardig was. Dien dag hadden wy zes Engelſche mylen gereisd.

TEGENS den avond quamen de mannen van die vrouwen t'huis en verhaalden ons in gebroken Spaanſch, dat zy aan boord van 't Wagtſchip geweeſt waren, van 't welk wy twee dagen te voren waren gevlugt; dat wy nu niet boven drie Engelſche mylen van den mond der Rivier *Congo* waren en dat zy in den tyd van een half gety van daar na 't Wagtſchip konden gaan.

DIEN avond hielden wy een overvloedige maaltyd van Vogelen en *Pekary* (een zoort van wilde verkens,) welke wy van de Indianen gekogt hadden en *Yams*, *Potatos* en *Plantains*, waar van wy de ruimte hadden, dienden ons in plaats van brood. Na de maaltyd quamen wy met een van dez-

Digitized by Google

deze Indianen over een, om ons een dagreizens den weg in 't land na de Noordzyde te wyzen, waar voor hy een byl zou hebben, mits dat hy ons bragt aan de woning van een Indiaan die Spaanſch ſpreken kon; dewyl wy hoopten daar door beter wegens onze reis te zullen voldaan worden. 1681.

Den 3. zynde ſchoon weêr, begonnen wy ons al vroeg te bewegen en begaven ons tuſſchen zes en zeven uuren op weg, trekkende door verſcheide oude verwoeſte Plantagien. Dien morgen bleef een van ons volk door vermoeidheid agter. Omtrent twaalf uuren hadden wy acht Engelſche mylen weegs afgelegd en quamen ten huize van een Indiaan, die aan den oever van de Rivier *Congo* woonde en zeer goed Spaanſch ſprak, weshalven wy hem de oorzaak van dit bezoek te verſtaan gaven.

In 't eerſt ſcheen hy zeer ſchoorvoetend om met ons in geſprek te treden en gaf ons heel ongerymt antwoord op onze vragen, zeggende dat hy den weg na de Noordzyde van 't land niet wiſt; maar dat hy ons wel na *Cheapo* of na *Sante Maria* kon brengen, welke Plaatzen wy wiſten Spaanſche bezettingen te zyn, van welke d'eene Ooſtwaards en d'andere Weſtwaards van ons lag, elk ten minſten 20. Engelſche mylen uit onzen weg. Wat wy deden, wy konden geen ander antwoord van hem krygen en al zyn geſprek was zo korzel, dat het duidelyk bleek dat hy onze vriend niet was: evenwel waren wy gehouden van den nood een deugd te maken en ons na hem te voegen; want het was daar geen tyd nog plaats met den Indiaan in krakkeel te raken, dewyl ons leven in hun handen ſtond.

Wy waren nu in groote verlegenheid, niet wetende wat middel wy gebruiken zouden; want wy poogden hem te verwinnen met kraalen, geld, bylen en lange meſſen; maar niets kon hem bewegen, tot dat een van ons volk een blaauwe vrouwerok uit zyn zak haalde en die des Indiaans wyf aanſchoot; welk geſchenk haar zo behaagde, dat zy terſtond tegen haar man begon te praten en hem haaſt in een beter luim bragt: zo dat hy ons toen zeide, dat hy den weg na de Noordzyde wel wiſt en gewillig zou zyn met ons te gaan, indien hy niet twee dagen te voren in zyn voet gehouwen had en daar door onbequaam was om ons te dienen; maar hy zou bezorgen dat ons geen Leidsman zou ontbreken en daar op huurde hy denzelfde Indiaan, die ons daar gebragt had, om ons nog twee dagreizens verder te brengen en dat voor nog een byl. Den ouden man begeerde dat wy daar den geheelen dag zouden blyven, om dat het zeer hard regende; maar ons vertrek vereiſchte meer haaſt, overmits onze vyanden daar zo digt by lagen; want hy zeide ons, dat hy van zyn huis na 't Wagtſchip kon gaan, binnen den tyd van een gety en dit was nu de vierde dag zedert zy

Digitized by Google

1681. ons gezien hadden. Wy gingen dan nog drie Engelſche mylen verder en maakten toen hutten daar wy den gantſchen nagt bleven; terwyl den regen, die den geheelen agtermiddag niet opgehouden had, het grootſte gedeelte van den nagt bleef duuren.

DEN 4. begonnen wy onze optogt by tyds, want woensdemiddag was 't gemeenlyk ſchoon weêr en nademiddag zeer regenagtig; dog 't zy dat het regende of dat de Zon ſcheen, ik geloof zeker dat wy de Rivieren dertigmaal dien dag paſſeerden; want de Indianen hebben geene paden om van 't een Geweſt na 't ander te reizen en reguleren zig daarom na de Rivieren. Wy trokken dien dag twaalf Engelſche mylen voort en maakten toen hutten, waar in wy ons te ſlapen leiden; maar hielden altyd twee mannen op de wagt, anders mogten onze ſlaven ons, terwyl wy ſliepen, den kop ingeſlagen hebben. Het regende dien agtermiddag en het meerendeel van den nag zeer hevig. Wy hadden veel werks eer wy dien avond een vuur konden aanſteken: onze hutten waren ook heel ſlegt en ons vuur te klein, dat wy onze klederen niet konden drogen, veel min ons zelven verwarmen en daar by hadden wy geen voedzel om den buik te voldoen al 't welk ons groot ongemak veroorzaakte. Ik moet bekennen dat alle deze zwarigheden ons de gedagten van vyanden gantſchelyk uit 't hoofd verdreven: want dewyl wy nu vier dagen in 't land waren geweeſt, was onze meeſte zorg hoe aan Leidslieden en ſpys te geraken; zo dat wy zelden aan de Spanjaards dagten.

Komen aan 't huis van een Spaanſchen Indiaan.

DEN 5. ſloegen wy 's morgens vroeg op weg en toen wy omtrent zeven Engelſche mylen door woeſte onbebaande Bosſchaagien gereist hadden, quamen wy aan 't huis van een jongen Spaanſchen Indiaan, die voormaals by den Biſſchop van *Panama* had gewoont. Deze jonge Indiaan was een wakker karel, die heel goed Spaanſch ſprak en ons zeer vriendelyk ontving. Zyne Plantagie verſchafte ons overvloed van *Yams* en *Potatos*, maar gantſch geen vleeſch, uitgezeid dat wy twee vette Meerkatten ſchoten, waar van wy een gedeelte aan eenige van ons gezelſchap, die zwak en ziekelyk waren, uitdeelden; en voor andere kregen wy eyeren en zodanige ververſchingen als de Indianen hadden: want de zieken en zwakke verzorgden wy voor al. Wy hadden een Spaanſchen Indiaan in ons gezelſchap, die eerſt onder Capitein *Sawkins* de wapenen opgenomen had, en zedert zyn dood ons was bygebleven: deez' liet zig bepraten om hier by den meeſter van 't huis te wonen, die hem zyn zuſter ten huwelyk beloofde en toezeide hem in 't opmaken van een Plantagie te zullen helpen: maar wy wilden niet toeſtaan, dat hy hier van ons zou ſcheiden, uit vrees

dat

dat 'er eenige verradery agter kon ſchuilen; dog wy beloofden egter dat wy hem binnen twee of drie dagen, als wy buiten alle vrees van onze vyanden waren zouden ontſlaan. Wy bleven hier den geheelen agtermiddag, droogden onze klederen en Buskruid, maakten onze Vuurroers klaar en verzorgden ons tegen de reis van 's anderendaags 's morgens. 1691.

De Wondheler krygt een ongeluk.

Onze Wondheler Mr. *Wafer* kreeg hier een droevig ongeluk, want zo als hy zyn Buskruid droogde, komt 'er een achteloze vent voorby met een aangeſtoken tabakspyp en ſtak 't kruid in den brand, zo dat het opvloog en zyn knie zo ſchroeide, dat hy onmagtig was om te gaan; wy ſtonden hem derhalven een ſlaaf toe, om zyn dingen te dragen; want zyn ramp ging ons alle te meer ter harten, om dat wy zelve alle ogenblikken aan eenig ongeluk onderhevig waren en niemand, behalven hem, hadden om ons te genezen. Deze Indiaanſche Plantagie was gelegen aan de Rivier *Congo*, in een zeer vette Landsdouw; en wy zouden dus verre met onze Cano hebben kunnen komen, indien ik ons volk daar toe had konnen overreden.

Den 6. gingen wy weder voort, hebbende een ander Leidsman gehuurd. Hier kruiſten wy de Rivier *Congo* in een Cano, zynde van onze eerſte landing afgeduurig aan de Weſtzyde van de Rivier gebleven, maar aan de overzyde gekomen zynde, gingen wy Ooſtwaards twee Engelſche mylen voort en quamen by een andere Rivier, die wy in verſcheide reizen doorwaadden, hoewel dezelve al vry diep was. Twee van ons volk waren onmagtig om ons by te blyven, maar volgden zo als zy beſt konden. De laatſte reis zo als wy de Rivier doorwaadden, was hy zo diep, dat onze langſte mannen op het diepſt ſtonden, de zieken, zwakken en korten opbeurden, waar door wy alle behouden overraakten, behalven de twee mannen die agterbleven. Dewyl ik wel voorzien had, dat wy dikwils in onze Landtogt Rivieren zouden moeten doorwaaden, zo voorzag ik my met een groot lid van een Bamboes, welk ik aan beide de einden toeſtopte en met waſch digt maakte, dat 'er geen water in kon komen; hier in bewaarde ik myn Dagverhaal en andere ſchriften, dat ze niet nat wierden, hoewel ik dikwils genoodzaakt was te zwemmen. Toen wy deze Rivier overgekomen waren, gingen wy nederzitten om de komſt van onze makkers te verwagten, die ook binnen een half uur aanquamen: dog de Rivier was toen zo hoog geworden, dat zy 'er niet over konden komen en wy konken hun niet helpen, maar bevolen hun goeds moeds te zyn en te wagten, tot dat het water gevallen was. Onderruſſchen gingen wy langs de kant van de Rivier twee Engelſche mylen verder en ſloegen daar onze hutten op, hebbende dien dag zes Engelſche mylen gegaen. Nauwlyks hadden

wy

Digitized by Google

1681. wy onze hutten gemaakt, of de Rivier zwol veel hoger en den Oever overſtroomende, noodzaakte ons na hoger grond te wyken. Maar de nagt overviel ons eer wy andere hutten konden opregten, zo dat wy verſpreid in 't Boſch gingen neêrleggen, zommige onder den eenen boom, en zommige onder den anderen, naar dat wy konden klaar komen; 't welk nog redelyk zoude hebben gegaan, indien het weêr goed geweeſt was; maar wy hadden 't grootſte gedeelte van den nagt ongemene zware regen, met veel blixem en vreeſſelyke donderſlagen. Deze zwarigheden en ongemakken maakten ons alle zorgeloos, zo dat 'er geen wagt gehouden wierd, alhoewel ik geloof dat 'er niemand ſliep: onze ſlaven deze gelegenheid waarnemende, gingen alle in die nagt door, op een na, die ergens in een hoek was en niets van den toeleg wiſt, of te vaſt in ſlaap geraakt was. De gene die wegliepen namen onze Wondhelers vuurroer en al zyn geld mede.

De Slaven ontvlugten.

Den volgende morgen, zynde den 8. gingen wy na de Rivier, en vonden het water merkelyk gevallen: dies wilden onze Leidslieden dat wy 'er weder zouden doorwaaden; dog vermids de diepte te groot was, en de ſtroom te ſnel liep, konden wy niet. Wy overleiden dan om over te zwemmen, en de gene die niet zwemmen konden, over te helpen zo als wy beſt konden; maar dat was niet wel te doen, want wy zouden zo doende ons goed niet hebben konnen overkrygen. Eindelyk beſloten wy een man met een lyn over te zenden, die al ons goed eerſt zoude overhalen, en dan zou men 't volk over helpen. Dit aldus beraamd zynde, nam eenen *Joris Gayny* het eind van de lyn, en maakte het om zyn hals vaſt, waar op hy zig te water begaf, latende 't ander eind aan land, terwyl een man, die 'er by ſtond, de lyn uitvierden. Maar toen *Gayny* in 't midden van de Rivier was quam 'er een kink in het touw, waar door het in de war geraakte, en de geen die 'er by ſtond hield de lyn tegen; dit maakte dat *Gagny* op zyn rug draaide; weshalven de man die de lyn in zyn hand had, dezelve hem in de Rivier na wierp, op hoop dat hy zig dan beter zoude konnen redden: maar alzo de ſtroom zeer ſnel liep, en *Gayny* driehonderd daalders op zyn rug had, wierd hy weggevoerd, en noit meer van ons gezien. De twee mannen welke wy daags te voren agter gelaten hadden, zeiden ons daarna, dat zy hem hadden gevonden, dood leggende in een ſleuf, alwaar de ſtroom hem aan land gedreven had, met het geld nog op zyn rug; dog hadden 'er zig niet mede bemoeid, om dat hun zorg alleen was hoe zy een weg zouden vinden door een woeſt onbekend Land. Aldus liep deze uitvinding te niet. Dit was nu de vierde man, welke wy op deze Landreis quyt raakten; want de twee mannen, die daags te voren agterbleven, quamen

Een van 't gezelſchap verongelukt.

quamen niet by ons, voor dat wy in de Noord-Zee waren; zulks dat wy hun ook voor verloren hielden. Zynde dan aldus in ons voornemen, om de Rivier op deze wys te paſſeren, te leur geſteld, zagen wy om na een boom, om die zo neer te vellen dat hy dwars over de Rivier viel; en eindelyk vonden wy 'er een, die wy omverhakten, zo dat zyn top de andere zyde van den oever bereikte; over dezen paſſeerden wy den vloed en vonden aan de andere zyde een dreef *Plantain*-Boomen, welke wy haaſt van hun vrucht beroofden. 1681.

Terwyl wy met plukken van *Plantains* bezig waren, was onze leidsman weggegaan; maar in minder als twee uuren quam hy weder by ons en bragt een ouden Indiaan met zig, aan wien hy zyn poſt opdroeg; waar op wy hem een byl gaven en gaan lieten, begevende ons toen onder 't geleide van onzen nieuwen Leidsman, die ons aanſtonds voortleidde en een andere Rivier overgaande, ons in een groote vallei bragt, zynde 't vetſte land dat ik ooit aanſchouwd had: de boomen waren niet heel dik, maar anders de grootſte, die ik in alle myne reizen gezien heb. Wy zagen groote voetſpooren door de *Pekary's* gemaakt, dog wierden 'er geen gewaar. Door deze vermakelyke Landsdouw gingen wy tot 's namiddags ten drie uuren, hebbende omtrent drie Engelſche mylen gegaan en quamen toen by 't Landhuis van den ouden man, 't welk alleenlyk een huizing was om op de jagt te gaan; daar was een kleine dreef *Plantain*-boomen, eenige *Yams* en *Potatos*. Hier namen wy onze ruſt voor dien dag en ververſchten ons zelven met zodanige ſpys als de plaats verſchafte, drogende met een onze klederen en Buskruid. Hier ter plaats maakte onze jonge Spaanſche Indiaan zig klaar om ons te verlaten, want wy oordeelden ons zelven nu buiten gevaar te zyn: dit was hy die in 't huis, daar wy laaſt van daan quamen, zig had laten overreden, om met de zuſter van dien jongen man te trouwen; weshalven wy hem volgens onze beloften lieten gaan.

Den 9. geleidde den oude man ons na zyn Wooning; wy gingen omtrent vyf Engelſche mylen in deze Vallei en klommen toen een Berg op, waar na wy nog omtrent zo ver voortreisden over twee of drie kleine Bergen, alëer wy aan eenige woningen quamen. Ruim een quartier uur gaans eer wy by de Plantagien quamen, zagen wy veele houte kruiſſen langs den weg opgeregt, 't welk ons eenig agterdenken gaf, of daar niet eenige Spanjaards mogten wezen; weshalven wy laadkruid op onze roers leiden en ons gereed maakten om een vyand het hoofd te bieden: maar in het Dorp komende, vonden wy niemand dan Indianen, die alle in een groot huis by een gekomen waren om ons te ontfangen; want den ouden man had een kleine jongen by zig, dien hy vooruit gezonden had. Komen by een Dorp

Digitized by Google

1681. Zy verwelkomden ons met het gene zy hadden, 't welk zeer gering was; want de Plantagien waren daar nog nieuw en 't Koorn had nog geen aaren; *Potatos*, *Yams* en *Plantains* hadden zy niet, dan 't geen zy van hun oude Plantagien hadden medegebragt. Daar was niemand van hun, die goed Spaansch kon spreken; alleenlyk eenige jongmans spraken wat gebroken Spaansch, 't welk ons wat meer op hun deed letten. Wy gaven hun een geschenk en verzogten hun dat zy ons een Leidsman wilden verschaffen om ons na de Noordzyde, of een gedeelte van den weg derwaards te geleiden; 't welk zy aannamen zelve te doen, indien wy hun daar voor belonen wilden; maar zeiden met een dat wy tot 's anderendaags moesten wagten. Dog wy, agtende ons zelven digter by de Noord-Zee te zyn, dan wy inderdaad waren, spraken van liever zonder Leidsman te gaan, dan daar nog een geheelen dag te vertoeven. Zommige evenwel van ons volk, die moede waren, namen een besluit van te blyven en *Mr. Wafer*, de Wondheler, die gestadig met zeer groote pyn gegaan had, zedert hy zyn knie door 't Buskruid verbrand had, nam desgelyks voor met hun te blyven.

Laten den Wondheler agter.

Den 10. stonden wy by tyds op om voort te trekken: maar de Indianen hielden 't zo veel tegen als zy konden; dog ziende dat zy ons tot geen blyven konden bepraten, gingen zy met ons, na dat wy affcheid van onze vrienden genomen hadden.

Wy lieten dan onze Wondheler en nog twee andere hier blyven en trokken met onze leidslieden Oostwaards aan. Maar wy keeken dikwils op onze zakcompassen en toonde die aan onze leidslieden, wyzende welke weg wy gaan wilden; dog zy schuddeden hun hoofden en zeiden dat 't wel aardige dingen waren, maar dat die ons daar niet te pas quamen. Na dat wy den Berg, op welke het Dorp stond, afgegaan waren, quamen wy in een dal en lieten ons langs een Riviertje leiden, 't welk wy twee-en-dertigmaal over en weêr kruisten en eindelyk negen Engelsche mylen weegs afgelegt hebbende, maakten wy hutten en namen onze nagt-rust. Dezen avond dode ik een *Quaum*, zynde een Vogel zo groot als een Kalkoen, waar mede ik onze leidslieden onthaalde, want wy hadden geen leeftogt met ons genomen. Dien nagt liep onze laatste slaaf weg.

Den 11. gingen wy weder tien Engelsche mylen voort en maakten ons tegens den avond hutten, dog gingen zonder Avondmaal te bed.

Den 12. 's morgens passeerden wy een diepe Rivier over een boom en gingen zeven Engelsche mylen op een laage moerassige grond; waar na wy by een groote diepe Rivier quamen, maar konden 'er niet over raken: dies maakten wy hutten by den oever derzelve en lagen aldaar op schragen van stokken, die omtrent drie voeten hoog van de grond stonden.

Den

Den 13. had de Rivier, toen wy opſtonden, hare oevers zo ver over- 1681.
ſtroomt, dat het water twee voeten hoog in onze hutten ſtond, en onze leidslieden waren ſtil weggegaan, 't welk ons deed denken dat zy weêr na huis waren gekeerd. Nu berouwde 't ons dat wy 't laatſte dorp zo haaſtig hadden verlaten en hadden ook niet genoeg ſpys gehad, zedert wy van daar gekomen waren. 't Is waar wy vonden *Makaw*-bezien in deze plaats, waar mede wy ons dien dag behielpen, dog 't was maar ſchraal voedzel.

Den 14. 's morgens by tyds quamen onze leidslieden weder by ons en dewyl 't water gevallen was, bragten zy ons by een boom aan den oever der Rivier en zeiden dat indien wy denzelven zo konden vellen, dat hy dwars over 't water viel, wy 'er dan konden overkomen, maar dat 'er anders geen kans was verder te geraken. Wy ſtelden dan twee van onze beſte houthakkers te werk, die den ſtam zo kapten, dat hy dwars over de Rivier viel en met zyn takken den anderen oever bereikte; zo dat wy den vloed veilig overquamen. Wy paſſeerden daar na een andere Rivier wel driemaal met veel moeite en quamen 's namiddags ten drie uuren by een Indiaanſche woning, alwaar wy een trop Meerkatten vonden, van welke wy 'er drie doodden en daar dien nagt bleven, hebbende zes Engelſche mylen dien dag gegaan. Wy kregen hier *Plantains* genoeg en hadden een goed onthaal van den Indiaan, die hier alleen woonde met een jongen om hem op te paſſen.

Den 15. trokken wy weêr voort en den vriendelyken Indiaan met zyn jongen hield ons in een Cano gezelſchap en zette ons over op zulke plaatzen, die te diep waren om te doorwaadden; na dat wy die groote Rivieren over waren, keerde hy weder te rug, hebbende ons ten minſten twee Engelſche mylen voortgeholpen. Wy gingen daar na nog vyf Engelſche mylen voort en quamen toen by groote dreeven van *Plantain*-boomen, alwaar wy ons verblyf dien nagt namen. Wy aten daar luſtig van de *Plantains* zo rype als groene en hadden den gantſchen dag en nagt ſchoon weder. Ik achte dat dit de grooſte dreeven van die boomen en de kloekſte vrugten van die zoort waren, welke ik ooit gezien had, maar daar was geen huis omtrent, dog wy plukten, op 't aanraden van onze leidslieden, zo veel als wy begeerden.

Den 16. trokken wy drie Engelſche mylen voort en quamen by een groote Plantagie, alwaar wy den gantſchen dag bleven, dewyl 'er niemand van ons was, of wenſchte de reis al ten einde te zyn; want onze voeten waren vol blaaren en onze dyën raauw geſchuurd van het doorwaadden zo veeler Rivieren, vermits onze weg geſtadig door Rivieren of onbebaande wouden was. Nademiddag gingen vyf van ons uit om wild te zoeken en

Digitized by Google

1681. dooden drie Meerkatten, welke wy voor ons Avondmaal klaar maakten. Hier begonnen wy eerſt ſchoon weder te krygen, 't welk ons bybleef tot dat wy aan de Noord-Zee quamen.

Den 18. vertrokken wy ten tien uuren en de Indianen voerden ons met vyf Cano's een myl de Rivier op: ſoon wy aan land traden gingen 'deze gunſtige Indianen met ons en droegen onze laſt; wy gingen dan nog drie Engelſche mylen verder en maakten toen onze hutten, zynde omtrent zes Engelſche mylen van de laatſte Plantagie voortgereisd.

Den 19. verloren onze leidslieden hun weg en wy trokken niet boven twee Engelſche mylen voort.

Den 20. omtrent twaalf uuren quamen wy by de Rivier *Cheapo*. De Rivieren, die wy tot nog toe gepaſſeerd waren, liepen alle in de Zuid-Zee en deze Rivier *Cheapo* was de laatſte, die ons voorquam, welke dien weg heen liep. Hier deelde een oud man, die van de laatſte Plantagie gekomen was, zyn laſt van *Plantains* onder ons uit en afſcheid van ons genomen hebbende keerde weder na huis. Daar na doorwaadden wy de Rivier en quamen aan den voet van een zeer hogen Berg, alwaar wy dien nagt bleven, hebbende omtrent negen Engelſche mylen dien dag gereisd.

Den 21. keerden zommige van de Indianen weder te rug en wy klommen op een zeer hogen berg; boven op den top gekomen zynde, gingen wy eenige Engelſche mylen langs een ſmallen weg met ſteilten ter wederzyde; daar na een weinig afdalende, quamen wy by een ſchoone ſpringbron, alwaar wy dien nagt lagen, hebbende weder omtrent negen Engelſche mylen afgelegd. Het weêr was zeer ſchoon en klaar.

Den 22. trokken wy over een anderen zeer hogen Berg, gaande omtrent vyf Engelſche mylen op een ſmalle hoogte. Wanneer wy aan 't Noordeind quamen, zagen wy tot onze groote blydſchap de Zee; waar op wy afdaalden, ons in drie troepen verdeelden en onze nagtruſt opnamen aan de zyde van een Rivier, welke de eerſte was die ons voorquam van de geene, die in de Noord-Zee liepen.

Kry-gen de Noord-Zee in 't gezigt

Den 23. gingen wy door verſcheide groote dreeven van *Plantain*-boomen en quamen ten tien uuren by een Indiaanſche woning, niet verre van de Noord-Zee. Alhier kregen wy Cano's om ons de Rivier *Conception* af te voeren na de Zeekant, hebbende dien dag omtrent zeven Engelſche mylen gegaan. Wy vonden veele Indianen aan den mond van deze Rivier, die zig hier hadden neergezet om met de Kapers te kunnen handelen, zynde de waaren, die zy hadden *Yams*, *Potatos*, *Plantains*, ſuiker, rottingen, vogels en eyeren.

Deze Indianen zeiden ons, dat 'er veele Engelſche en Franſche Schepen

pen hier waren geweeſt, welke alle vertrokken waren, uitgenomen een lange Bark, zynde een Franſche Kaper, die aan 't Eiland *La Sound* lag. Dit Eiland legt omtrent drie mylen van de Rivier *Conception*, en is een van de *Samballos*, een reeks van Eilanden, die zig omtrent twintig mylen, van de Punt *Samballos* na het *Goud*-Eiland Ooſtwaards uitſtrekken. Deze Eilanden wierden eerſt de zamelplaats der Kapers in den jare 1679. zynde zeer bequaam tot kielhalen, en zommige hebben namen van de Capiteins der Kapers, gelyk onder anderen dit Eiland van *La Sound*. 1681.

Aldus volbragten wy onze reis van de Zuid- tot de Noord-Zee, in drieëntwintig dagen, in welke tyd wy, naar myne rekening, omtrent honderd en tien Engelſche mylen reisden, paſſeerende eenige zeer hoge bergen; maar onze gemeene doortogt was in de valeyen, door diepe en gevaarlyke Rivieren. Toen wy eerſt aan deze ſtreek landen, wierd ons gezeid dat de Indianen onze vyanden waren; wy wiſten dat de Rivieren diep waren, en dat het nat ſaizoen op handen was; evenwel verloren wy, uitgezeid de geene die wy agter lieten, niet meer dan een man, dewelke verdronk, gelyk ik verhaald heb. De plaats daar wy aan de Zuidkuſt eerſt landen was zeer nadeelig; dewyl wy ten minſten vyftig Engelſche mylen meer reisden, dan wy behoefden gedaan te hebben, indien wy de Rivier *Cheapo* of die van *Sante Maria* hadden konnen opgaan; want langs ieder van die beide kan men in drie dagen tyds met gemak van de eene Zee tot de andere komen. De Indianen weten 't in anderhalven dag te doen, waar uit men wel begrypen kan dat het voor een groote party menſchen niet moeyelyk valt zulk een reis te doen. Ik moet bekennen dat de Indianen ons zeer behulpzaam waren, en ik twyffel of wy zonder hunne byſtand wel ooit zouden over geraakt hebben, om dat zy ons van tyd tot tyd by hunne Plantagien bragten: daar wy altoos eetwaren vonden, die ons anders ontbroken zouden hebben. Maar byaldien een party van vyf of zes honderd menſchen gezind was van de Noord- na de Zuid-Zee te reizen, die konden zulks doen, zonder de Indianen verlof te vragen; hoewel het echter beter is hen te vriend te hebben.

Den 24. May, na dat wy een nagt aan de mond van de Rivier gelegen hadden, gingen wy alle aan boord van den Kaper, die aan *La Sounds* Eiland lag: het was een Franſch Schip, waarop Capitein *Triſtian* Bevelhebber was. Het eerſte dat wy deeden was zulke dingen te krygen waar mede wy onze Indiaanſche Leidslieden zouden konnen behagen, want wy waren gezind hen tot hun genoegen te belonen: 't welk wy ook deden met Coralen, meſſen, ſcharen, en ſpiegels (welke dingen wy van 't volk op den Kaper kogten) en dan nog een halve daalder den man van

Digitized by Google

1681. ons elk, welk geld wy ook aan snuisteryen zouden besteed hebben; hadden wy die konnen krygen: maar de Kaper had 'er geen meer van. Dog zy waren zo wel in hun schik met het geene wy hen reeds gegeven hadden, dat zy met blydschap weder na hunne vrienden keerden, en veel vriendschap bewezen aan onze makkers, welke wy agtergelaten hadden; gelyk Mr. *Wafer*, onze Wondheler, en de andere ons verhaalden, wanneer zy eenige maanden daarna weder by ons quamen, gelyk als in 't vervolg zal gezegt worden.

Ik zoude van verscheidene zaken, dit Land betreffende, wel een breeder verhaal konnen gegeven hebben, dewyl de binnenlandsche gewesten daar van zo weinig by de Europeaanen bekend zyn: dog ik zal zulks overlaten aan Mr. *Wafer*, die 'er een langer verblyf gehad heeft dan ik, en bequaamer is om zulks te doen dan eenig mensch dien ik ken.

III. HOOFDSTUK.

De Schryver kruist met de Kapers in de Noord-Zee *op de* West-Indische *Kust. Zy gaan na 't Eiland* St. Andera. *Van de* Ceder-boomen *aldaar. De* Koorn-*Eilanden en derzelver Inwoonders. De Rivier* Bluefield, *en beschryving van de* Manatee *of* Zee-Koe, *aldaar, beneffens de wyze hoe de* Moskiter *Indianen die, en de* Schildpadden *vangen. De* Maho-boom. *De Wilden van* Bokka-toro. *Hy komt weder by de Punt* Samballos *en deszelfs Eilanden. Het diertje de* Soldier. *De* Manchaneel-boom. *De Rivier van* Darien; *en de Wilde Indianen daar omtrent. 't Klooster van* Madre de Popa, Rio Grande, *de Stad* Santa Mancha. *en den hoogen Berg aldaar. De Stad van* Rio la Hacha, Rancheries, *en de Parel-vissche ry aldaar. De Indianen en 't Land. 't Hollandsch* Curasao. *De ongelukkige togt van den Grave* d'Etrée *derwaards. 't Eiland* Bon-Airy. *'t Eiland* Aves. *De Vogels* Booby *en* Oorlogsman. *Schipbreuk van* d'Etrée's *Vloot; en Capitein* Pain's *avantuur alhier. 't Klein Eiland* Aves. *De Eilanden* Roca. *De Vogels* Noddy *en* Tropik. *Mineraal Water. Eyerleggende Vogelen. De* Mangrove-boomen, *zwart, rood en wit. 't Eiland* Tortuga, *deszelfs Zoutpannen. 't Eiland* Blanco. *'t Dier* Guano. Zee-Schildpadden. *Hedendaagsche verandering in* West-Indiën. *De Kust van* Caraccos, *deszelfs Land, alwaar de beste* Cacao groeid. *Beschryving van de* Cacao. *De Stad* Caraccos. *'t Fort* la Guiara. *De Stad* Comana. Verina, *deszelfs vermaarde Spaansche Tabak. De kostelyke handel op de Kust van* Caraccos, *De* Zuigvisch *of* Remora. *Des Schryver aankomst in* Virginiën.

De

Digitized by Google

Plaat III.

KAART VAN HET MIDDELSTE DEEL van AMERICA

de Eylanden van CAPO VERDE

De Kapers, aan welker boord wy waren gekomen, waren nu klaar, onze Indiaanſche leidslieden voldaan en aan land gezet zynde, zeilden wy in twee dagen na *Springers* Eiland, een van de *Samballos*, leggende zeven of acht mylen van *La Sounds* Eiland. Hier lagen nog acht Kapers, namenlyk de Capiteins *Koxon* en *Payn*, voerende ieder een ſchip van tien ſtukken en hondert man; Capitein *Wright* voerende een lange Bark met tien ſtukken en veertig man, en Capitein *Williams* voerende een kleine Bark, alle vier Engelſche Bevelhebbers met Engelſch volk: Capitein *Janky* een Hollander voerende een lange Bark met vier ſtukken en omtrent zeſtig man, zo Engelſche, Hollanders, als Franſche: Capitein *Archembo* voerende een Vaartuig met acht ſtukken en veertig man; Capitein *Tukker* met een Vaartuig van zes ſtukken en zeventig man; en Capitein *Roſe* met een lange Bark, zynde alle drie Franſche Bevelhebbers met Franſch volk. 1681. Kapers in de Noord-Zee.

Een uur te voren dat wy by deze Vloot quamen, was Capitein *Wright*, die na de Rivier *Chagra* was gezonden geweeſt, aan *Springers* Eiland aangekomen, met een groote Cano of *Pereago* met meel geladen, welke hy daar genomen had. Eenige van de gevangenen tot de *Pereago* behorende, waren maar zes dagen van te voren, dat hun Vaartuig genomen wierd, van *Panama* gekomen, hadden al vertelt dat wy over land gereisd waren en ook een verhaal gedaan van de ſtaat en ſterkte van *Panama*, 't welk de voornaamſte zaak was daar men hun na gevraagt had: want Capitein *Wright* was voordagtelyk derwaards gezonden, om een gevangen te bekomen, die bequaam was om van de ſterkte dier Stad kondſchap te geven, om dat die Kapers voorhadden alle hun magt t' zamen te voegen en met behulp der Indianen, die beloofd hadden hun leidslieden te zyn, over land na *Panama* te trekken: en daar is geen ander middel om gevangenen tot dien einde te krygen, dan zig tuſſchen *Chagra* en *Porto-Bello* te verſchuilen; om dat 'er veele goederen langs dien weg van *Panama* gebragt worden, inzonderheid wanneer de Spaanſche Vloot te *Porto-Bello* legt. Alle de Bevelhebbers waren aan boord van den Capitein *Wright*, toen wy by de Vloot quamen, zynde bezig met de gevangenen te ondervragen, nopende 't geene zy van ons verhaalt hadden: maar zo dra zy vernamen dat wy gekomen waren, quamen zy aanſtonds aan boord van Capitein *Triſtian*, zynde alle zeer verheugt van ons te zien: want Capitein *Koxon* en verſcheide andere hadden ons omtrent twaalf maanden geleden in de Zuid-Zee gelaten en zedert dien tyd nooit van ons gehoort. Zy vroegen ons dan wat wy daar gedaan, hoe wy geleeft, hoe verre wy geweeſt en wat ontdekkingen wy in die Zee gedaan hadden.

Na

1681. Na dat wy die algemeene vragen beantwoord hadden, begonden zy wat meer tot byzonderheden te komen, en ons te ondervragen wegens onze doortogt te Land van de *Zuid-Zee* af. Waarop wy hen de gantſche zaak verhaalden, en de moeyelykheden van onze togt, benevens de ongemakken welke wy door den regen geleden hadden, vertelden; en hen daar door dat voornemen ontrieden.

Kundſchap der Kapers.

Dies ſtelden zy verſcheidene andere plaatſen voor, werwaards zo een party, als wy nu waren, een reistogt zoude konnen doen; maar de tegenwerpingen van deze en gene belette den voortgang: want de Kapers hebben kundſchap van de meeſte Steden tot op twintig mylen van de Zee af, langs de gantſche Kuſt van *Trinidado* tot aan *Vera Cruz*, en konnen van derzelver ſterkte en rykdom een redelyke goede giſſing maken: naar dien zy hun werk maken, alle gevangenen, die in hunne handen vallen, wegens 't land, de ſtad, of plaats, tot welke zy behoren, te onderzoeken; vragende hen, of zy daar geboren zyn of niet, hoe lang zy 'er kennis aan gehad hebben? hoe veel huisgezinnen daar zyn? of de inwoonders meeſt Spanjaards, dan of zy donker ros van koleur zyn, gelyk als de *Mulatto's Muſteſo's* of Indianen? of zy ryk zyn, en waar in hunne rykdom beſtaat? wat hunne voornaamſte handwerken zyn? of zy ſterke veſtingen hebben, hoe veel geſchut, en wat voor een getal van kleine wapenen en geweer? of men hen onvermerkt genaken kan? hoe veel wagthuizen daar zyn, (want die houden de Spanjaards altyd) en hoe die geplaatſt zyn? of het mogelyk is dezelve te vermyden, of in te nemen? of 'er eenige Rivier of ſleuf omtrent zy? waar men beſt kan landen? en ontelbare andere diergelyke vragen, waar toe de nieuwsgierigheid hen leid. En indien zy te voren met andere gevangenen geſprek van zodanige plaatſen hebben gehad, zo vergelyken zy het een met het ander; daar na vragen zy al weer, en onderſtaan of hy, of iemand van hen, bequaam is om een Leidsman te zyn, en een party volks derwaards te geleiden; en zo niet, waar en hoe men een gevangen zoude konnen bekomen, die zulks zou konnen doen? Naar 't welk zy dan naderhand hunne maatregels nemen om eenige toeleg uit te voeren.

Beraadſlaging wat te doen.

Daar verliepen zeven of agt dagen, eer men tot eenig beſluit konde komen, alhoewel 'er dagelyks geraadpleegd wierd: de Franſchen ſchenen vry voorbarig om na eenigerlei plaats te gaan, welke de Engelſche maar wilden voorſlaan; om dat de Stadvoogd van *Petite-Guave* (van wien de Kapers hunne Laſtbrieven nemen,) zeker Heer, onlangs uit Vrankryk aangekomen, tot Overſten van den togt had aangeprezen; en door Capitein *Tukker* (met wien dezen Heer gekomen was) had laten weten,

dat

Digitized by Google

dat zy, indien 't mogelyk was, een Stad zouden aantaſten, eer hy weder- 1681.
keerde. De Engelſchen, als zy in 't gezelſchap van de Franſchen waren, gelieten zig wel goed te keuren wat de Franſchen zeiden, maar wilden egter niet verſtaan, dat die Heer bequaam was om Overſte van deze togt te zyn.

EINDELYK wierd beſloten na een Stad genaamt *Coretago* te gaan, 't welk wel een groot eind weegs landwaards inlegt, maar egter niet zulk een verdrietige togt zou zyn, als van hier na *Panama*. Onze weg dan derwaards was na de Rivier *Carpentier*, welke omtrent zeſtig mylen Beweſten *Porto-Bello* legt. Dog onze grootſte verhindering in dezen toeleg was gebrek van Boots: dies beſloot men met onze geheele Vloot na *S. Andera* te gaan, zynde een onbewoond Eilandje, digt by 't Eiland *Providence*, aan de Weſtzyde, op 13. graaden en 15. minuten, Noorder breedte en omtrent zeventig mylen N. N. W. van *Porto-Bello*, alwaar wy niet ver van *Carpentiers* Rivier zouden zyn. Boven dien konden wy aan dit Eilandje Cano's maken, dewyl het zeer rykelyk voorzien was van *Ceder*-boomen, die daar toe bequaam waren; om welke reden die van *Jamaïca* ook derwaards gaan, om ſloepen te bouwen; vermits het *Ceder*-hout zeer goed daar toe is en men hetzelve, gelyk ook ander hout, voor niet en koſteloos aldaar bekomen kan. Niettemin is *Jamaïca* zelfs ook wel van *Ceder*-boomen voorzien, voornamelyk op het klippig gebergte; gelyk ook deze van *St. Andera* op een ſteenachtige grond waſſen en de grootſte zyn, welke ik oit gezien of van gehoord heb: want de ſtammen zyn doorgaans veertig of vyftig voeten lang en veele zeſtig of zeventig met een gelykmatige dikte. De Eilanden van *Bermudas* zyn 'er desgelyks wel van voorzien, en zo ook *Virginiën*, 't welk doorgaans een zandige grond heeft. In *Ooſt-Indiën* heb ik 'er geen gezien, nog ook op de Kuſt van de Zuid-Zee, behalven op de Land-Engte, toen ik die paſſeerde. Men houd de *Pereago's* en Cano's, die van *Ceder*-hout gemaakt worden, de beſten van alle te wezen; zy zyn niet anders dan de ſtam van een boom bootswyze uitgeholt, met een platte bodem, dog de Cano's zyn gemeenlyk ſpits aan beide de eindens, de *Pereago's* maar aan een eind en 't ander eind plat: maar 't geen men doorgaans van 't *Ceder*-hout zegt, dat 'er geen worm inkomt, is een misſlag, want ik heb het dikwils zeer vol van wormgaten gezien.

ALS nu alles aldus beſloten was, zeilden wy van hier, ſtuurende onze koers na *St. Andera*. Den eerſten dag bleven wy malkanderen by; maar 's nagts waaide de wind zo hard uit den N. O. dat zommige van onze ſchepen wegdreven; andere waren genoodzaakt ons den volgenden dag te verlaten en den tweeden nagt verloren wy al ons gezelſchap. Ik had my op

Zeilen na St. Andera.

Digitized by Google

1681. 't Schip van Capitein *Archembo* begeven, want alle de andere Schepen waren meer als genoeg bemand; vermits Capitein *Archembo* volk ontbrak zo moeſten wy, die van de Zuid-Zee gekomen waren, met hun zeilen of onder de Indianen blyven. Wy vonden inderdaad geen reden om mishagen van den Capitein te hebben, maar zyne Franſche matrozen waren de jammerlykſte, daar ik oit onder verkeerd had: want alhoewel wy ſtormig weêr hadden, 't welk veele handen aan 't werk vereiſchte, zo quam egter de meeſte hoop van hun noit uit hun hangmatten, dan om te eeten of zig te ontlaſten. Niettemin quamen wy den vierden dag aan 't Eiland, alwaar wy Capitein *Wright* vonden, die daags te voren daar gekomen was en een Spaanſche *Tartane* genomen had, welke dertig gewapende mannen, eenige lange ſtukken en vier ſteenſtukjes voerde, een uur gevogten had eer zy 't opgaf. 't Nieuws dat men daar uit trok, was dat zy in gezelſchap van elf *Armadillo's* of Oorlogſcheepjes van *Cartagena* gekomen waren, om na de Vloot Kapers, die in de *Samballos* lag, te zoeken; dat zy twee dagen te voren van die Oorlogſcheepjes waren afgeſcheiden; dat zy laſt hadden om in de *Samballos* na ons te zoeken; dat zo zy ons daar niet vonden, zy dan na *Porto Bello* moeſten gaan, en daar blyven tot dat zy nader kondſchap van ons hadden bekomen; en dat zy vermoedden dat de gemelde Oorlogſcheepjes tegenwoordig daar waren.

De Kapers ſcheiden.

Wy die uit de Zuid-Zee over land gekomen waren, moede zynde van onder de Franſchen te verkeeren, verzogten dat Capitein *Wright* zyn prys de Tartaan tot een Oorlogſcheepje bequaam wilde maken; het welk hy in 't eerſt ſcheen te weigeren, om dat hy onder de Franſchen op *Hispaniola* zyn woonplaats had, en wel by den Stadvoogd van *Petite Guave*, en de deftigſte Ingezetenen aldaar gezien was, en zy 'er zig derhalven gevoelig over zoude tonen, dat hy Capitein *Archembo* zo wangunſtig was en hem zyn volk aftroonde, daar hy zo ſlegt bemand was, en hy nauwlyks met zyn Franſchen 't Schip konde voeren. Dog wy gaven hem te verſtaan, dat wy niet langer by Capitein *Archembo* begeerden te blyven, maar dat wy aan land zouden gaan, en Cano's maken, om daar mede na de *Moskito's* te varen, byaldien hy ons niet wilde innemen; want Kapers zyn aan geen Schip gehouden, maar vry om aan land te gaan daar 't hen belieft, of op eenig Schip dat hen wil innemen, mits dat zy voor hunne koſt betalen.

Wanneer Capitein *Wright* ons voornemen zag, ſtond hy ons toe het gene wy begeerden, mits dat wy onder zyn gebied zouden ſtaan, en maar als een ſcheeps gezelſchap wezen; 't welk wy eendragtelyk bewilligden.

Wy bleven hier omtrent tien dagen, om te zien of 'er eenige meer van onze Vloot by ons zouden komen; dog daar quamen 'er niet meer als drie, name-

namelyk Capitein *Wright*, Capitein *Archembo* en Capitein *Tukker*. Dies besloten wy dat de andere weggedreven waren, 't zy na *Bocca-Toro* of na *Bluefields* Rivier aan 't vaste land; en wierden te rade hen op te zoeken. Wy hadden mooi weêr terwyl wy hier lagen, uitgezeid nu en dan eenige dondervlagen. Maar dewyl op 't Eiland *St. Andera* geen Visch, Gevogelte, nog Wild was, en die plaats daarom voor ons, die maar weinig voorraad hadden, van geen aangelegenheid, zo reisden wy van daar, om onze verstrooide vloot op te zoeken, en stelden onze koers na eenige Eilanden die digt by 't vaste land leggen, en van de Kapers de *Koorn*-Eilanden genaamd worden; dewyl wy in hoop waren van eenig Koorn aldaar te zullen bekomen. Deze Eilanden agt ik dat dezelfde zyn, die in de Kaarten gemeenlyk de *Paarl*-Eilanden genoemd worden, leggende op de breedte van 12. graden en 10. minuten Noordwaards. Alhier quamen wy 's anderendaags aan, en gingen op een van dezelve aan land, maar vonden geene van de inwoonders: want hier wonen niet dan eenige weinige arme en naakte Indianen, die zo menigmaal door de Kapers zyn geplonderd geweest, dat hen maar weinig leeftogt overschiet; en wanneer zy t'eeniger tyd een zeil zien, verschuilen zy zig; anders zouden de gene die hier met Schepen komen, hen wegnemen en tot Slaven maken; gelyk ik 'er dan eenige gezien heb die slaven waren. Zy zyn menschen van geen grote lengte, dog egter sterk van leden, van een donker rosse koleur, zwart van hair, vol van aangezigt, met kleine zwarte oogen wenkbraauwen die over hun oogen hangen, laag van voorhoofd, kort en dik van neus, niet hoog maar platachtig, dik van lippen en kort van kin. 't Is by hun de gewoonte, dat zy in de lippen der jongens, als zy nog klein zyn, gaten snyden digt by de kin; welke zy met houte pennen open houden, tot dat zy veertien of vyftien jaren oud zyn; wanneer zy 'er baarden insteken, gemaakt van schildpad, zynde in 't bovenste eind ingekeept, 't welk zy door de lip steken, alwaar het tusschen de tanden en de lip vastblyft en het onderste eind, 't geen breder is, tot op hun kin hangt. Dit dragen zy doorgaans den gantschen dag en als zy slapen gaan, nemen zy 't uit. Zy hebben ook, zo wel vrouwen als mannen, gaten door hun ooren, die 'er in geboord worden als zy nog jong zyn, welke door een gestadige uitrekking met dikke groote pennen, zo wyd in de rondte worden als een Ryksdaalder: hier in dragen zy groote stukken hout, zeer rond en glad gesneden, invoege dat hun ooren wel geheel van hout schynen. De vrouwen hebben nog een ander cieraad dat zy om hare beenen dragen, waar omtrent zy heel keurig zyn: want als de meisjes nog jong zyn, winden de moeders om het dun van haar been een strook katoen, van de enklauw af tot

1681.

Gaan na de Koorn-Eilanden.

Beschryving van de Indianen aldaar

1681. de kuit toe, en dat heel ſtyf; 't welk maakt dat zy zeer vol van kuiten zyn en dit dragen zy tot haren ſterfdag toe. Mannen en vrouwen gaan naakt, dragende alleenlyk een kleedje om hun middel, alhoewel zy barvoets gaan, egter hebben zy maar kleine voeten.

Wy dan alhier geen voorraad van leeftogt vindende, zeilden na de Rivier *Bluefield*, alwaar wy onze Tartaan kielhaalden; en daar verlieten de Capiteins *Archembo* en *Tukker* ons, en gingen na *Bokka-Toro*.

De rivier Bluefield.

Deze Rivier *Bluefield* komt uit tuſſchen de Rivieren *Nicaragua* en *Veragua*. Aan den mond derzelve is een ſchoone Zand-baai, alwaar kleine Vaartuigen konnen ſchoongemaakt worden; in den mond is dezelve diep, maar van binnen heeft ze een zandplaat, zo dat 'er geen groote Schepen, maar alleenlyk Barken van zeſtig of zeventig ton, konnen inkomen. Deze Rivier heeft haren naam gekregen van Capitein *Bluefield*, vermaard Kaper, wonende op 't Eiland *Providence*, lang te voren eer *Jamaïca* ingenomen was; welk Eiland *Providence* door de Engelſche bebouwd wierd en den Grave van *Warwik* toehehoorde.

In deze Rivier vonden wy een Cano, die de ſtroom afquam; alhoewel wy met onze Cano's opvoeren om inwoonders te zoeken, egter wierden wy 'er geen gewaar: dog wy zagen op twee of drie plaatzen tekenen, die de Indianen aan de zyde van de Rivier gemaakt hadden. De Cano, die wy vonden, was maar ſlegt gemaakt, uit gebrek van gereedſchap; waar uit wy beſloten, dat die Indianen geen omgang hadden met de Spanjaards of met andere Indianen, die met dezelve verkeerden.

Terwyl wy hier lagen, gingen onze *Moskitos* in hun Cano en vingen ons eenige *Manatees* of Zee-koeyen. Behalven hier ter plaats, heb ik deze Zee-koeyen ook gezien in de Baai van *Campeche*, op de Kuſt van *Bocca del Drago* en *Bocca del Toro*, in de Rivier van *Darien*, en by de Eilandjes van *Cuba*: ik heb ook gehoord, dat 'er aan de Noordzyde van *Jamaïca* eenige weinige gevonden worden; en in de Rivier van *Surinamen*, 't welk een zeer laag Land is, zyn zy in groote menigte: ik heb 'er ook gezien by *Mindanea* een van de *Filippynſche* Eilanden, als mede op de Kuſt van *Nieuw Holland*. Dit dier is omtrent zo groot als een paard en tien of twaalf voeten lang; deszelfs mond gelykt vry wel na den mond van een koei, hebbende groote dikke lippen: de oogen zyn niet grooter dan een kleine erwet; de ooren zyn alleenlyk twee gaatjes aan elken zyde van 't hoofd; de nek is kort en dik en grooter dan de kop: het dikſte deel van dit dier is aan de ſchouderen, alwaar het twee groote vinnen heeft, die ter wederzyde van den buik zig uitſtrekken: Onder ieder van deze vinnen hebben de wyfjes een kleine ſpeen om hare jongens te zoogen: van de

Beſchryving van de Manatee of Zeekoei.

Digitized by Google

de ſchouderen nederwaards na de ſtaart behouden zy haar dikte ter lengte 1681.
omtrent van twee voet; dog dan worden zy hoe langer hoe dunder tot aan de ſtaart toe, die plat en omtrent twintig duim lang, veertien breed en vyf dik is, uitgenomen aan de kanten, daar de dikte niet boven twee duim is: van de kop tot de ſtaart zyn zy gantſch effen en glad, zonder eenige andere vinnen, als de twee reeds genoemde. Ik heb gehoord dat zommige wel twaalf hondert pond gewogen hebben, dog zo groot heb ik ze nooit gezien. De *Manatees* onthouden zig gaarn in brak water en men vindze gemeenlyk in Inhammen en Rivieren by de Zee: om deze reden is het miſſchien, dat zy (voor zo veel my bekend is) nooit in de Zuid-Zee gezien worden: dewyl de Kuſt daar doorgaans hoog land en diep water is, met een holle zee en groote baaren; uitgezeid in de Baai van *Panama*, en evenwel zyn ze daar ook niet. Daarentegen is *Weſt-Indiën* als een groote Baai, beſtaande uit veele kleine Baayen, 't land is meeſtendeels laag en 't water ondiep, 't welk een goede wydte (om zo te ſpreken) voor den *Manatee* verſchaft. Zomtyds vind men denzelven in zout water en zomtyds in verſch, dog noit ver in Zee. En de genen, die zig in Zee onthouden, ter plaatze daar geen Rivier nog bequaame inham is, daar zy konnen inkomen, zullen gemeenlyk eens of tweemaal in vier-en-twintig uuren zig na de mond van een verſche Rivier begeven, die niet ver van de plaats is, daar zy hun verblyf hebben. Zy eeten gras van zeven of acht duim lang, en zeker ſmalbladerig kruid, 't welk op vele plaatzen in Zee, inzonderheid tuſſchen de Eilanden, by 't vaſte land groeid. Dit gras groeid ook in Inhammen of in Rivieren, digt aan de kanten, op zulke plaatzen daar weinig ſtroom is. Zy komen noit aan land, nog in ondieper water dan daar zy zwemmen konnen: hun vleeſch is wit, het mager zo wel als 't vet, en is een zeer lieffelyke en gezonde ſpys. De ſtaart van een jonge Koei is meeſt geagt; maar als zy oud zyn, dan zyn de kop en ſtaart beide zeer taai. Een kalf dat nog zuigt is het lekkerſt, en zy worden gemeenlyk van de Kapers gebraden, gelyk ook grote ſtukken die zy uit den buik der oude ſnyden.

De huid van de *Manatee* is de Kapers ten hoogſten dienſtig, want zy ſnyden die in lange ſtroken, welke zy aan de zyden van hunne Cano's vaſtmaken, en 'er hunne roeiriemen doorheen ſteken, in plaats van pennen of riempluggen. De huid van den Bul, of van de rug eener Koei, is al te dik voor dit gebruik; maar men maakt 'er Paardezweepen van, ſnydende riemen van twee of drie voeten lang, die aan 't eene eind tot het handvatzel in haar volle dikte gelaten worden, dog aan 't ander eind ſnyd men die ſchuins af, maar zeer effen en vierkantig; en terwyl de riemen nog ſlap

Digitized by Google

1681. zyn ſtrengelt men ze, waar na zy opgehangen, en in een week tyds zo hard als hout worden. De *Moskito's* hebben altoos een kleine Cano tot hun gebruik, om Viſch, Schildpadden, of *Manatees* te vangen, welke zy doorgaans voor hen zelven, en zeer net en ſchoon houden. Zy gebruiken geen riemen, maar een zoort van ſchuppen, waar van het breed eind niet ſpits toeloopt na de ſtok, ſteel, of handvatzel, gelyk het blad van een riem; en zy leggen dezelve niet op de zyde of kant van 't vaartuig gelyk men de riemen doet maar zy houden ze regt op en neêr, vattende de ſteel met beide de handen, en dryvende het water dan met grote kragt, en zeer ſnelle ſlagen te rug. Een van de *Moskito's* (van welke niet meer dan twee te gelyk in een Cano gaan) zit aan 't agterſte eind, en de ander legt op zyn kniën aan 't voor-eind, roeyende beide tot dat zy ter plaatze komen, daar zy eenige vangſt te gemoet zien. Dan leggen zy ſtil, of roeyen zeer zagtjes, ziende overal rondom; en die aan 't voorſte eind van de Cano zit legt zyn roeiſchup neêr, en ſtaat overeind met zyn ſlagſtok in zyn hand, deze ſtok is omtrent agt voeten lang, en aan 't eene eind byna zoo dik als een mans arm, in 't welk een gat is om zyn harpoen in te ſteken; aan 't ander eind van de ſtok is een dop van ligt hout, waar in een gat is, door 't welk het dunne eind van de ſtok heen ſteekt; en om dit dryfhout is een lyn, van tien of twaalf vadem lang, heel net gewonden, welkers eene eind daar aan vaſt gemaakt is; het ander eind van de lyn is vaſt aan 't groot eind van de ſtok, en de *Moskito* houd omtrent een vadem daar van los in zyn hand: als hy ſlaat, ſchiet de harpoen terſtond uit de ſtok; en wanneer de *Manatee* wegzwemt, loopt de lyn van het dryfhout af; en al is 't dat de ſtok en 't dryfhout in 't eerſt onder water getrokken word, zo komt het egter, als de lyn afgelopen is, weer boven: Ondertuſſchen roeyen de *Moskito's* dan uit al hun mágt, om het dryfhout weder te krygen, waar mede gemeenlyk een quartieruur tyds henen loopt. Wanneer de *Manatee* begint moede te worden, legt hy ſtil, dan roeyen de *Moskito's* na het dryfhout, en nemen 't op, waar na zy de lyn beginnen in te halen: als de *Manatee* dit voelt zwemt hy weder weg, met de Cano agter zig; en dan moet de gene die ſtuurt wel toezien, dat hy 't voorſteven van de Cano na dien weg wend, welke zyn makker wyſt, die voor aan ſtaande en de lyn houdende, ziet en voeld waar henen de *Manatee* zwemt. In dezervoegen word de Cano zeer hevig voortgerukt, tot dat de *Manatee* zyne kragt verlieſt: dan palmen zy de lyn in, die zy dikwils genoodzaakt zyn tot het eind toe uit te vieren. Eindelyk wanneer het dier zyn kragten verſpilt heeft, halen zy 't aan de zyde van de Cano, ſlaan 't op den kop, en ſlepen 't dan voort na den naaſten oever, alwaar zy 't vaſt maken en een ander opzoe-

Op wat wyze de Manatees van de Moskitós gevangen worden.

opzoeken; welk gevangen hebbende, gaan zy 'er ook mede na ſtrand, 1681.
om het in hunne Cano te krygen; want het is zo zwaar dat zy 't 'er niet konnen intillen, maar zy haalen 't op in ondiep water, zo digt aan de ſtrand als zy komen, en wippen dan de Cano over zyde, digt tegens den *Manatee* aan, welke zy 'er dan inwentelen, waar door de Cano weder regt overeind vald: dit nu gedaan zynde maken zy de andere *Manatee*, die in 't water legt, met een lyn aan 't vaartuig vaſt, en ſleepen dezelve alzo na zig. Ik heb gezien dat twee *Moskito's* een week lang alle dagen twee *Manatees* op deze wys aan boord bragten, waar van de kleinſte niet minder dan zes hondert pond woeg, en dat in zulk een kleine Cano, dat drie Engelſchen zig nauwlyks daar in zouden hebben willen wagen. Wanneer zy een Koei treffen, die een jong heeft, gebeurt het zelden dat zy 't Kalf miſſen; want gemeenlyk neemt ze haar jong onder een van hare vinnen: en indien 't gebeurt dat het Kalf zo groot is, dat zy 't niet dragen kan, of dat ze door vervaardheid maar alleen op haar eigen behoudenis let, zo zal 't jong haar egter noit verlaten, tot dat de *Moskito's* gelegenheid hebben om het te treffen.

De wyze van *Manatees* of Schildpadden te vangen is byna een en dezelfde; alleenlyk wanneer zy na *Manatees* zoeken, roeyen zy zo zagt dat zy geen geluid maken, en de zyde der Cano noit aanraken met hunne roeiſchup, om dat dit dier zeer ſcherp van gehoor is. Maar wanner zy na Schildpadden zoeken, die ſnediger van gezigt, dan van gehoor zyn, nemen zy 't zo nauw niet. Zy treffen de Schildpadden met een vierkantige yzere pen, en de *Manatees* met een harpoen De *Moskito's* maken hun eigen Viſſchers gereedſchap, als harpoenen, viſch-hoeken, en Schildpad-yzers of pennen: deze pennen of Schildpad-yzers zyn vierkant, kort aan 't eene eind, en niet boven een duim breed lang. Aan het pennetje dat aan 't breed eind is, word de lyn vaſtgemaakt, en gaat door een gat dat aan het eind van de ſtok is; en wanneer den Schildpad getroffen is, ſchiet het yzer met de lyn van de ſtok af, en boord door de ſchaal henen, alwaar het zig zo vaſt zet, dat de Schildpad het onmogelyk ontkomen kan.

Zy maken hun lynen zo om te viſſchen als anderzints, van de ſchorze van *Maho*, 't welk een boom of heeſter is, die overvloedig door geheel *Weſt-Indiën* groeit, en welkers ſchorze uit zeer ſterke vezelen of draaden beſtaat; zo dat men dezelve kan van een trekken tot ravels of draatjes, zo als men 't van noden heeft; welk uitgepluiſt werk bequaam is tot allerley zoort van touw, zo dat de Kapers dikwils hun wand daar van maken: dog dit als in 't voorbygaan. De Maho-boom.

Wanneer wy onze Tartaan ſchoongemaakt hadden, zeilden wy van hier

1681. hier na *Bocca-toro*, 't welk een opening is tusschen twee Eilanden, op 10. graaden en 10. minuten Noorder breedte, tusschen de Rivieren van *Veragüe* en *Chagre*. Hier vonden wy Capitein *Janky*, die ons zeide dat daar een Vloot van Spaansche *Armadillo's* was geweest, om ons te zoeken; dat Capitein *Tristian* te lywaard afgezakt zynde, en na *Bocca-toro* zeilende, onder hun vervallen was, menende dat het onze Vloot was; dat zy op hem geschoten, en jagt op hem gemaakt hadden, maar dat hy zo met roeyen als boegzeeren de vlugt nam, en 't, zo zy meenden, ontkomen was: dat Capitein *Pain* en Capitein *Williams* desgelyks door hun gejaagt waren, en dat zy hun zedert niet gezien hadden; dat zy binnen de Eilanden lagen; dat de Spanjaards niet eens by hem gekomen waren; en dat Capitein *Koxon* ingelopen was om te kielhalen.

Beschryving van Bocca-toro en deszelfs Wilden.

Dit *Bocca-toro* is een Plaats daar de Kapers zo veel aankomen, als aan eenig Gewest van de gantsche Kust, om dat hier overvloed van groene Schildpadden, en een goede plaats om te kielhalen is. De Indianen alhier houden geen verkering met de Spanjaarden en zyn zeer woest, en ongeneegen om met andere te handelen. Zy hebben veele Kapers vernield, gelyk zy niet lang na dezen tyd ook eenig volk ombragten van Capitein *Pain*, die een tent hebbende doen opslaan, om zyne goederen in te doen terwyl hy kielhaalde, eenig volk met geweer daar ingelegt had: waar op de Indianen by nagt stilletjes in de tent quamen, en drie of vier mannen 't hoofd afhieuwen, en toen de vlugt namen: en dit was de eerste reis niet dat zy de Kapers dus gehandeld hadden. Op deze Kust groeyen *Vinello's* in grote menigte, waar mede de Chocolade doorrookt word; en welke ik elders beschryven zal.

Onze Vloot dan aldus verstrooid zynde, zo was 'er geen hoop van weder byeen te komen; dies deed elk 't geen hy oordeelde voordeeligst voor hem te zyn. Capitein *Wright*, by wien ik nu was, nam voor op de Kust van *Cartagena* te kruissen, en dewyl het nu byna 't saizoen der Westelyke winden was, gingen wy van hier onder zeil en Capitein *Janky* met ons houdende malkanderen gezelschap, om dat Capitein *Janky* geen lastbrief had, en vreesde dat de Franschen zyn Bark zouden nemen. Wy passeerden voorby *Scuda*, een Eilandje, alwaar men zegt, dat het ingewand van *Sir François Drake* begraven is; en quamen by een Riviertje Beweften *Chagre*, alwaar wy nieuwe Cano's namen, en dezelve met ons na de *Samballo's* voerden. Wy hadden den wind Westelyk met veel regen en quamen aan de punt *Samballo's*. Alhier lieten Capitein *Wright* en Capitein *Janky* ons met de Tartaan om de Cano's hecht te maken, terwyl zy na de Kust van *Cartagena* gingen, om voorraad van mondkost te zoeken.

Komen aan't punt Samballos

Wy

Wy kruiſten inmiddels tuſſchen de Eilanden, en lieten onze *Moskito's* uit- 1681.
varen om te viſſchen, die ons eenige halfwaſſene Schildpadden bragten: en ſommige van ons gingen dagelyks aan land, om eenig wild in de Boſſchen te vangen. Zomtyds kregen wy eenige *Pekary* en *Warree*, of wilde Verkens en Herten; op andere tyden vongen wy een party grote vette Meerkatten, of *Quames*, *Korreſoes* (beide een zoort van groote Vogels) Duiven, Papegaayen, en Tortelduiven. Wy maakten goede cier van 't gene wy vingen, en bleven niet lang op eene plaats, maar gingen zomtyds aan de Eilanden, daar veel *Sapadillo's* groeyen, zynde een vrugt, die zeer wel na een Peer gelykt, dog ſappiger is: en onder die boomen vonden wy een menigte *Soldiers*; dit zyn diertjes die in ſchelpen beſloten zyn, en Soldiers.
twee grote klauwen hebben gelyk de Krabben, verſtrekkende tot een goede ſpys: evenwel gebeurde het eens, dat ons volk een party heel grote vond, welke zy, heel hongerig zynde, toemaakten; maar de meeſte die 'er van eten wierden heel ziek, als of zy vergeven waren: want op dit Eiland zyn veel *Manchaneel*-boomen, welker vrugt die van wilde Appelen gelykt, en goed van reuk, dog ongezond is; en doorgaans wagten wy ons voor zulk gedierte 't welk dezelve eet. En dit houden wy voor een algemeenen regel, wanneer wy eenige vrugten vinden, die wy noit meer gezien hebben, dat wy, byaldien 'er de vogels ingepikt hebben, dezelve onbeſchroomd mogen eeten; maar zo wy zulks niet bemerken, laten wy ze ongeroerd; en met deze vrugt is het zodanig gelegen, dat gene vogels daar van willen eeten; alhoewel deze *Manchaneel*-boomen op vele van deze Eilanden waſſchen.

Kruissende dan aldus tuſſchen deze Eilanden, quamen wy eindelyk weder by dat van *La Sound*, hebbende 's daags te voren een ſloep van *Jamaïca* ontmoet, die gekomen was om op die Kuſt te handelen, en nu met ons zeilde. 't Was tegens den avond wanneer wy ten anker quamen; en des anderendaags 's morgens loſten wy twee ſtukken geſchut voor de Indianen die aan de vaſte Kuſt woonden, om aan boord te komen; dewyl wy beſloten dat 't nu tyd was om van onze vyf mannen, welke wy in 't hart van 't land onder de Indianen gelaten hadden, eenig beſcheid te vernemen: want het was nu omtrent in 't laatſt van Auguſtus, en 't was in 't begin van May, toen wy van hen geſcheiden waren. En volgens onze verwagting quamen de Indianen ook aan boord, en bragten onze vrienden met hen: Mr. *Wafer* droeg een kleedje om zyn middel, en was beſchilderd als een Indiaan, zynde al eenigen tyd aan boord geweeſt eer wy hem kenden: een van hen genaamd *Richard Kobſon* ſtierf drie of vier dagen daar na, en wierd op *La Sounds* Eiland begraven. Mr. Wafer komt weer.

1681. HIER na gingen wy na eenige Eilandjes Oostwaards op, om Capitein *Wright* en Capitein *Janky* te ontmoeten, dewelke een vloot *Pereago's* met Koorn, Verkens, en Gevogelte geladen, en van een Oorlogscheepje met twee stukken en zes bassen begeleid, aangetroffen hebbende, het zelve met de meeste *Pereago's* op strand jaagden; dog twee van dezelve namen en medebragten.

ALHIER wierden de barken van *Wright* en *Janky* schoongemaakt, én wy verzagen ons van Koorn, en zeilden na de Kust van *Cartagena*. In onzen weg derwaards passeerden wy voorby de Rivier *Darien*, welke breed aan den mond is, maar niet boven zes voeten water in een spring-gety diep: want hier gaat geen hoog gety. Omtrent zes maanden te voren was Capitein *Koxon*, die uit de Zuid-Zee gekomen was, die Rivier met een party volks opgegaan; en ieder man had zig van een sterk zakje voorzien om zyn goud in te steken, dewyl zy zig ingebeeld hadden, grooten rykdom alhier te zullen vinden, hoewel zy weinig of niet met al kregen. Zy hadden omtrent hondert mylen opgeroeid, aleer zy by eenige woningen quamen, en vonden toen eenige Spanjaarden, die daar woonden om met de Indianen goud te verruilen, zulks dat 'er in elk huis een goudschaal was. De Spanjaards verwonderden zig hoe zy zo verre van de mond der Rivier gekomen waren, om dat 'er tusschen die plaats en de Zee een zoort van Indianen woond, die zeer schrikkelyk voor de Spanjaarden zyn, en geen handel nog verkering met hen, of eenige andere blanken willen houden. Zy gebruiken spatten die omtrent agt voeten lang zyn, uit welk zy vergiftige pyltjes blazen; en in 't bespringen van hunne vyanden gaan zy zo stil te werk, en nemen zo snel weder de vlugt, dat de Spanjaards hen nooit konnen vinden. Hunne pyltjes zyn van *Makaw*-hout gemaakt, en omtrent zo dik en lang als een breinaald; 't eene eind daar van is met katoen bewonden, en 't ander eind is zeer dun en scherp, en met kerfjes ingekeept als een harpoen; zulks dat overal waar het treft, terstond afbreekt; door de zwaarte van 't dikste eind; zynde met voordagt zo dun gemaakt, om dat het niet zou konnen tegenhouden; en dit afgebroken eind kan zeer zwaarlyk, ter oorzaak van de kerfjes, uitgekregen worden. Deze Indianen zyn altyd in oorlog met onze vriendelyke Indianen van *Darien*, en wonen aan beide de zyden van deze groote Rivier, vyftig of zestig mylen van de Zee; maar niet digt aan de mond van de Rivier. In deze Rivier, en in eenige inhammen daar toe behorende, zyn een menigte van *Manatees*. Dit verhaal heb ik van verscheide personen, die Mr. *Koxon* in die togt vergezelschapten en inzonderheid van Mr. *Kook*, die 'er mede by was, en een zeer verstandig man is, zynde tegenwoordig Opperstuurman op een Schip, dat na *Guinee* gaat.

De rivier Darien.

Woeste Indianen.

Dog

Dog om weder tot onze reis te keeren, alzo ons niets van belang voorquam, paſſeerden wy voorby *Cartagena*, een ſtad zo wel bekend, dat ik 'er niets van zal zeggen: wy zeilden in 't gezigt derzelve, want zy legt open voor de Zee; zo dat wy *Madre de Popa*, of *Nueſtra Senora de Popa* zeer klaar konden zien; dit is een Klooſter der Maget Maria toegewyd, ſtaande op den top van een zeer ſteilen Berg regt agter *Cartagena*: het is een plaats van ongelooflyke rykdom, door de geſtadige offerhanden die hier gedaan worden; waar door het dikwils gevaar zou lopen van door de Kapers bezogt te worden, ten ware de nabyheid van *Cartagena* hun in ontzag hield: kortom het is de *Loretto* van *Weſt-Indiën*; en men vertelt 'er ontelbare mirakelen van. Alle ongelukken, die den Kapers overkomen, worden aan 't beſtier dezer Lieve Vrouwe toegeſchreven, en de Spanjaarden verhalen, dat zy dien nagt, toen 't Oorlogſchip *Oxford* aan 't Eiland *Vacca*, digt by *Hiſpaniola* opvloog, uitgegaan was, en geheel nat t' huis quam; gelyk het dan op diergelyke voorvallen (zo men vertelt) dikwils gebeurt, dat zy op een togt uitgeweeſt zynde, met beſlykte en geſcheurde klederen, ter oorzaak van de ſlimme wegen, en 't paſſeeren door digt Boſſchagien, wederkeert; en buiten twyffel dan voor zulke uitmuntende dienſten wel een nieuw kleed verdient. 1681.

't Klooſter van Madre de Popa.

Van hier zeilden wy al voort na *Rio Grande*, alwaar wy in Zee, een myl van den mond van die Rivier, verſch water innamen, en vervolgden toen onze koers Ooſtwaards, paſſeerende voorby *Ste. Martha*, een aanzienlyke Stad, en goede Haven, den Spanjaards toebehoorende, dog binnen weinig jaaren tweemaal door de Kapers ingenomen: Zy ſtaat digt aan de Zee, en de Berg binnenslands is uitnemend groot, verheffende zyn kruin een geweldigde hoogte op een overgroot ſtuk lands: ik ben van gevoelen dat hy hooger is als de *Piek* van *Tenariffe*; en andere, die ze beide gezien hebben, zyn van dezelfde meening. Ik heb denzelven in 't voorbyvaren dertig mylen in Zee gezien; andere hebben my gezegd, dat ze hem meer als zeſtig mylen verre gezien hebben; en zommige hebben my verhaald, dat zy *Jamaïca*, *Hiſpaniola*, en 't hoog land van *Sante Martha* te gelyk hebben gezien: en nogtans legt het naaſtbygelegene van die plaatzen hondert twintig mylen daar van af; en *Jamaïca*, 't welk het verſte is, word op hondert vyftig mylen afſtand gerekend: en ik twyffel of eenig land van die twee Eilanden verder als vyftig mylen kan gezien worden. De top daar van verſchuilt zig gemeenlyk in de wolken, dog by helder weêr, wanneer men hem kan zien, vertoont hy zig wit, zynde, zo men vermoed, met ſneeuw bedekt. *Ste. Martha* legt op 12. graaden Noorder breedte.

Ste. Martha, deszelfs hoog land.

1681. Na dat wy vyf of zes mylen Beoosten *Sante Martha* gekomen waren, lieten wy onze schepen ten anker, en keerden met onze Cano's te rug na *Rio Grande*, varende die Rivier in door een mond die zig digt by *Ste. Martha* in Zee ontlast, dewyl ons voornemen was eenige plaatsen aan te doen, die een goed eind weegs dezelve Rivier op lagen: dog dewyl wy van dezen aanslag door eenige toevallen afgeschrikt wierden, keerden wy weder na onze schepen, en gingen onder zeil na *Rio la Hacha*: dit is welëer een sterke Spaansche Stad geweest en welbebouwd; maar dikwils door de Kapers ingenomen zynde, hadden de Spanjaards die eenige tyd voor onze aankomst verlaten. Zy legt aan de Westzyde van een Rivier, en regt tegen over die Stad is een goede reede voor schepen, met een klaare zandgrond. De sloepen van *Jamaïca* plagten daar dikwils te komen handelen; en ik heb verstaan, dat de Spanjaards zig hier zedert weder neergezet, en de plaats zeer sterk gemaakt hebben. Wy gingen in de Schans, en bragten twee stukjes geschut van daar aanboord. Daar van daan gingen wy na de *Rancheries*, een van de twee kleine Indiaansche Dorpen, alwaar de Spanjaards twee Barken houden om Paarlen te vischen.

Paarl-vischery. De Paarl-banken, zo men my verhaalt heeft, leggen vier of vyf mylen van de strand, alwaar de Barken, tot de vischery behorende, ten anker gaan leggen: als dan gaan de Duikers na de grond, en vullen een mand, die te voren neergelaten is, met Oesters; en wanneer zy opkomen, gaan 'er andere neer, altoos twee gelyk, zo lang tot dat de Bark vol is; en dan gaan zy 'er mee na land, alwaar de oude mannen, vrouwen en kinderen der Indianen, de Oesters open doen, in 't byzyn van een Spaansch Opziener, die na de Paarlen ziet; en evenwel weten deze Indianen dikwils de beste Paarlen voor hun zelven agter te houden, gelyk de Inwoonders van *Jamaïca*, die dagelyks met hun handelen, konnen getuigen: 't vleesch van de Oesters hangen zy op te drogen. Alhier gingen wy aan land, alwaar wy een van die Barken, en groote hoopen van Oesterschelpen zagen; dog al het volk was weggevlugt.

In een andere plaats nogtans, tusschen deze en *Rio la Hacha*, namen wy eenige van de Indianen gevangen; welke zeer hardnekkige menschen schenen te wezen: zy zyn lang van tronk, zwart van hair, wat gebochgelt van neus, en van een stuurich gezigt: de Spanjaards verhalen, dat zy een zeer talryk volk zyn, en dat zy zig aan hun jok niet willen onderwerpen: evenwel houden zy Spaansche Priesters onder hun, en hebben hun door de Koophandel zo ver gebragt, dat men eenigzins met hun omgaan kan: maar nogtans konnen zy 'er geen streng ontzag over houden. Het land is onvruchtbaar, en bestaat digt aan de Zee uit ligt zand; zynde meerendeels

deels vlak of veldachtig, dog 't gras is maar ſchraal en ſlegt; niettemin is 'er overvloed van Vee. Elk kent zyn eigen beeſten, en bezorgtze; maar het land is gemeen, behalven hun huizen en kleine Plantagien daar zy wonen, welke elk met eenig affchutzel bewaart. Ondertuſſchen moogen zy van de eene na de andere plaats verhuizen, als zy willen; dewyl niemand regt tot eenig land heeft, dan 't geen hy bezit. Dit gedeelte van 't land is niet zo onderhevig aan regen, als het geen Beweſten *St. Martha* legt; evenwel heeft men 'er donder-buyen, dog niet zo hevig, nog zo meenigvuldig, als op de Kuſt van *Porto-Bello*: ook waayen de Weſtelyke winden, wanneer 't in het ſaizoen van die wind is, hier niet zo ſterk en zo lang, als op de Kuſten van *Porto-Bello* en *Cartagena*. 1681.

Kruiſſing op de Kuſt van Weſt-Indiën

Na dat wy eenige tyd hier toegebragt hadden, keerden wy weder na de *Cartageenſe* Kuſt; maar tuſſchen *Rio Grande* en die plaats gekomen zynde, kregen wy Weſtelyke winden, welke ons nog drie of vier dagen Beooſten *Cartagena* hielden; en zagen toen op een morgen een zeil in Zee, op 't welk wy tegens den middag jagt maakten: Capitein *Wright*, die beſt zeilde, quam 'er op af, en raakte daar mee in gevegt; en een half uur daar na quam Capitein *Janky*, die beter zeilde dan de Tartaan, ('t Schip daar ik op was) ook daarby, en klampte het aanboord; en dewyl Capitein *Wright* desgelyks deed, veroverden zy 't Vaartuig, eer wy 'er by quamen: zy verloren twee of drie mannen, en hadden zeven of agt gequetſten. De prys was een ſchip met twaalf ſtukken en veertig man, welke alle goed geweer hadden en was geladen met ſuiker en tabak, beneffens agt of tien vaatjes queevleeſch, komende van *Sant Jago* op *Cuba* en zo na *Cartagena*.

Nemen een Vaartuig.

Wy gingen met het genomen ſchip te rug na *Rio Grande*, om ons wand. 't welk door 't gevegt zeer reddeloos was geworden, te herſtellen; en te overleggen wat wy met de prys doen zouden; want de lading was voor ons van weinig belang, en niet waardig daar mede na een Haven te gaan. Te *Rio Grande* dan gekomen zynde, eiſchte Capitein *Wright* de prys als zyn regt, uit kragt van zyn Laſtbrief; en Capitein *Janky* zeide datze hem toequam volgens de wet der Kapers. Om de waarheid te zeggen, Capitein *Wright* had 'er 't meeſte regt toe, dewyl hy door zyn Laſtbrief Capitein *Janky* voor de Franſchen, die hem, om dat hy geen Laſtbrief had, wilden uitgeſtoten hebben, beſchermd had; ook was hy de eerſte geweeſt, die 't gevegt had aangegaan. Maar 't volk was gezamentlyk bevreeſt, dat Capitein *Wright* de prys terſtond in een Haven zou gebragt hebben, en daarom verklaarde zyn meeſte volk zig voor Capitein *Janky*. Capitein *Wright* de prys alzo quytrakende, verbrande zyn Bark, en nam die van *Janky*, welke groter was dan de zyne: en de Tartaan

1681. wierd aan een *Jamaïca's* Handelaar verkogt. Aldus wierd Capitein *Janky* Bevelhebber op 't Schip van de prys: en daar op zeilden wy van hier weder na *Rio la Hacha*, en zetteden de gevangenen aan land.

Gaan na Curaſſau. Het was nu in den beginnen van November; en wy namen een beſluit, zo de Weſtelyke winden, die nu begonnen te waayen, ons wilden dienen, na *Curaſſau* te gaan, om onze ſuiker aldaar te verkopen. Wy gingen dan onder zeil met ſchoon weêr, en een gewenſchte wind, welke ons te *Curaſſau*, een Hollandſch Eiland, aanbragt. Capitein *Wright* ging aan land by den Gouverneur, en bood hem de ſuiker te koop aan; dog hy kreeg tot antwoord, dat zy een groten handel met de Spanjaards dryvende, ons daar niet konden toelaten; maar indien wy na *St. Thomas* wilden gaan, (t welk een Eiland en vrye Haven is, den Deenen toebehorende, en een vrye plaats voor de Kapers,) dat hy dan een Sloep wilde zenden met zodanige goederen, als wy van doen hadden, en geld om de ſuiker te kopen, die hy tot zekeren prys wilde aannemen; dog wy wierden de koop niet eens.

Beſchryving deszelfs. Curassau is het eenigſte Eiland van belang, dat de Hollanders in *Weſt-Indiën* hebben. Het is omtrent vyf mylen lang, en negen of tien in den omtrek; het Noordelykſte punt word geſteld op 12. graden en 40. minuten Noorder breedte, en legt omtrent zeven of agt mylen van de vaſte Kuſt, by Kaap *Roman*. Aan de Zuidzyde van 't Ooſt-eind is een goede haven, genaamd *Sante Barbara*; maar de voornaamſte haven is omtrent drie mylen van 't Zuid-Ooſter-eind na de Zuidzyde, alwaar de Hollanders een goede Stad, en een zeer ſterke Schans hebben. De Schepen die daar willen inlopen, moeten zig voor al digt aan den mond van de haven houden, en een kabel gereed hebben, om een eind daar van by de Schans aan land te brengen, want aan den ingang van de haven kan men niet ankeren, en de ſtroom loopt altoos Weſtwaard. Als men 'er binnen is, is het een zeer veilige haven voor Schepen, 't zy om te kielhalen of ſtil te leggen. Aan 't Ooſt-eind zyn twee Bergen, de eene veel hoger dan de andere, en de ſteilſte legt na de Noordzyde; het overige van 't Eiland is redelyk vlak; en eenige ryke Kooplieden hebben onlangs ſuiker planteryen opgeregt ter plaatze daar voor dezen niet dan weiland voor het Vee was. Daar zyn ook nog eenige kleine Plantagien van *Potatos* en *Yams*; voorts is 'er nog een grote menigte van Vee op 't Eiland: dog 't word niet zo veel geagt om zyn gewas, als om zyn ſtand, die zeer bequaam is om met de Spanjaards handel te dryven. Voor dezen was die haven noit zonder Schepen van *Cartagena* en *Porto-Bello*, welke daar dikwils van de Hollanders duizend of vyfhondert zwarten op eenmaal, benevens een grote

te

Digitized by Google

te menigte van Europeesche waaren kogten. Maar niet heel lang geleden is die handel in de handen der Engelschen te *Jamaïca* vervallen: evenwel dryven de Hollanders aldaar nog grote koophandel door gantsch *West-Indiën*, uitzendende Hollandsche Schepen, die welgewapend, en met Europeesche goederen geladen zyn, waar voor zy voordeelige retouren bekomen. De Hollanders hebben hier nog twee andere Eilanden, maar van weinig belang, in vergelyking van *Curassau*; het een legt zeven of agt mylen Westwaards daar van daan, en is genaamd *Aruba*; het ander legt negen of tien mylen Oostwaards, en word geheten *Bon-Airy*. Van deze Eilanden halen de Hollanders in Sloepen leeftogt voor *Curassau*, om hunne bezetting en zwarten t'onderhouden. Te *Aruba* ben ik noit geweest, en kan 'er daarom niets van zeggen uit myn eigene wetenschap; maar volgens 't gene my daar van is verhaald, is het *Bon-Airy*, 't welk ik beschryven zal, zeer gelyk, dog niet zo groot. Ook is tusschen *Curassau* en *Bon-Airy* een Eilandje genaamd *Klein Curassau*, leggende niet boven een myl van *Groot Curassau*. 1681.

Den Koning van Vrankryk heeft al over lang een oog gehad op *Curassau*, en ook eenige maalen onderstaan om het in te nemen, dog 't is hem t'elken mislukt. My is verhaald, dat drie of vier-en-twintig jaren geleden de Gouverneur het aan de Franschen had verkogt, maar kort te voren stierf, eer de Vloot quam om het op te eischen; zulks dat die aanslag door zyn dood miften. Daar na in 't jaar 1678. wierd den Grave *d'Etrée*, die 't jaar te voren het Eiland *Tabago* den Hollanderen ontnomen had, met een Esquader kloeke en welbemande Schepen, die met Bomben en Carcassen voorzien waren, derwaards gezonden, om het stormenderhand in te nemen. Deze Vloot quam eerst te *Martinico*, wordende terwyl zy daar lag te wagten, bevel na *Petite Guave* aan alle Kapers gezonden, om derwaards te komen, en den Grave in zynen aanslag by te staan: dog daar waren maar twee Kapers die daar na toe gingen, welke ten deele met Franschen en ten deele met Engelschen bemand waren: Deze gingen dan met den Grave na *Curassau* t'zeil, dog onderwegen verongelukte de gantsche Vloot op een rif of bank van klippen, die zig van 't Eiland *Aves* uitstrekt; zo dat niet meer dan twee Schepen; een van welke eene der Kapers was, het ontquam, waar door den aanslag te niet liep. Togt van d'Etrée op Curassau.

Wy dan, als gezegd is, geen koop met den Gouverneur van *Curassau* wegens onze suiker gemaakt hebbende, gingen van daar na *Bon-Airy*, een ander Hollandsch Eiland, alwaar wy een Hollansch Vaartuig vonden, dat van *Europa* quam, en met Ierisch vleesch geladen was, 't welk wy tegens een gedeelte van onze suiker ruilden.

Bon-

1681. 't Eiland Bon-Airy

Bon-Airy is het Oostelykste van de Hollandsche Eilanden, en 't grootste van de drie, hoewel niet het aanmerkelykste. 't Midden van dit Eiland word gesteld op 12. gr. 16. min. 't legt omtrent negen of tien mylen van *Curassau*, en word gerekend zestien of zeventien mylen in den omtrek te zyn. De Reede is aan de Zuidwester zyde; digt by 't midden van 't Eiland, alwaar 't zelve met een vry diepe Baai inloopt. De Schepen die van de Oostkant komen loeven digt op aan de Oostzyde, en laten het anker vallen op zestig vademen water, en een halve kabels lengte van land: maar ter zelver tyd moeten zy gereet zyn met een Boot, om een touw na land te voeren, en aan strand vast te maken; want anders zoude het Schip, als de landwind 's nagts komt, weder in Zee dryven, naardien de grond zo schuins afloopt, dat geen anker kan houden, als het eens aan 't glyen raakt. Omtrent een halve Engelsche myl ten Westen van deze anker-grond, is een laag Eilandje, en een sleuf tusschen 't zelve en het groot Eiland. De huizen zyn niet boven een quartier gaans landwaards in, langs de weg. Den Gouverneur die hier woond staat onder dien van *Curassau*; voorts zyn 'er zeven of agt Soldaten, en vyf of zes Indiaansche huisgezinnen. Daar is geen Vesting; en de Soldaten hebben by vredes tyd weinig anders te doen, dan te eeten en te slapen; houdende noit wagt, dan ten tyde van Oorlog. De Indianen zyn akkerlieden, en planten *Mais* en Guinees Koorn, als mede *Yams* en *Potatos:* dog hun voornaamste werk is veehoeden; want dit Eiland is overvloedig van Geiten voorzien, van welke jaarlyks een grote menigte ingezouten na *Curassau* gezonden word. Daar zyn ook eenige Paarden, Stieren, en Koeyen, maar noit heb ik 'er Schapen gezien, hoewel ik het gantsche Eiland over geweest ben. De Zuidzyde is vlak en laag land; en daar zyn verscheidenerlei zoorten van Bomen, dog geene die heel groot zyn: By de huizen is een kleine springbron, waar van de Inwoonders zig bedienen, hoewel het water zwartagtig is. Aan het Westeinde van 't Eiland is een goede fontein van versch water, alwaar drie of vier Indiaansche huisgezinnen wonen: maar op geen andere plaats ziet men water of huizen. Aan de Zuidzyde, digt by het Oosteinde, is een goede Zoutpan, alwaar de Hollandsche Vaartuigen om Zout komen.

't Eiland Aves, en de Vogels daar op

Van *Bon-Airy* gingen wy na 't Eiland *Aves* of *Gevogelte*, zo geheten na Vogelen, genaamt *Oorlogsmannen*, en *Boobies* of *Scholferts*, welke men daar, inzonderheid de laatste; in groote menigte vind. De *Booby* is een watervogel wat kleiner dan een hoen, van een ligt graauwe koleur; en die van dit Eiland heb ik bemerkt, dat witter zyn, dan andere: deze Vogel heeft een sterke bek, langer en groter dan die van een Kraai, en breder

breder aan 't einde; zyne voeten zyn plat, als die van een Eendvogel: 't is een zeer onnozel dier, en zal nauwlyks een ſtap uit den weg gaan: op zommige plaatzen maken zy hun neſten op den grond; maar hier neſtelen zy in de boomen, 't welk ik nergens anders gezien heb, hoewel ik 'er op veele plaatzen heb gezien: hun vleeſch is bruin, en ſmaakt viſchachtig; egter worden zy dikwils van de Kapers gegeten: hun getal is zeer verminderd door de Franſche Vloot, die hier verongelukte, gelyk ik verhalen zal. 1681.

De * *Oorlogsman*, (gelyk de Engelſche die noemen,) is omtrent zo groot als een Kuikendief, en dezelve van fatzoen ook niet ongelyk, dog zwart van lyf, en rood van hals: hy leeft van Viſch, en komt nogtans noit in 't water; maar zweeft omhoog als een Kuikendief, en wanneer hy zyn roof ziet, vliegt hy ſchielyk nederwaards met zyn kop na omlaag, en neemt die ſnellyk met zyn bek uit de Zee op; waar na hy weêr met een vaart na omhoog vliegt, zonder het water eens geraakt te hebben.

Dit Eiland *Aves* legt agt of negen mylen Beooſten het Eiland *Bon-Airy*, omtrent veertien of vyftien mylen van de vaſte Kuſt, en op de hoogte van 11. gr. 45. min. ten Noorden. Het is maar heel klein, zynde niet boven vier Engelſche mylen lang, en geen halve Engelſche myl breed: aan de Noordzyde is laag land, 't welk doorgaans door de vloed onderloopt; maar aan de Zuidzyde is een klippige bank van koraal, door de Zee opgeworpen: Het Weſt-eind is omtrent een Engelſche myl ver weiland zonder boomen: daar zyn twee of drie putten, door de Kapers gegraven, dewelke dikwils op dit Eiland komen, om dat 'er omtrent het midden, aan de Noordzyde een goede haven is, alwaar zy bequaamlyk konnen kielhalen. Het rif of de klippige bank, op welke de Franſche Vloot (gelyk ik reeds gezegt heb) verongelukte, ſtrekt zig van 't Ooſteinde Noordwaards omtrent drie Engelſche mylen, en draait dan Weſtwaards, makende alzo een halve Maan. Dit rif breekt de kragt der Zee, zo dat 'er aan de Weſtzyde een goede ankerplaats is met een zandgrond. Binnen dit rif zyn drie zandplaten of Eilandjes, omtrent drie Engelſche mylen van 't groot Eiland. Dat den Grave *d'Etrée* zyn Vloot alhier verloor, geſchiedde aldus: hy quam van 't Ooſten aan zeilen, en verviel op 't rif; waar op hy zyn geſchut loſte, om de andere Schepen te waarſchouwen: maar zy, vermoedende dat hun Admiraal met de vyanden in gevegt was geraakt, zetteden niet alleenlyk hun marszeilen by, maar maakten zo veel zeil als zy konden, en liepen alzo met volle zeilen tegen den grond aan, alle omtrent een halve Engelſche myl van malkanderen: want dewyl hy in de top van de grote maſt ligt voerde, was zulks een rampſpoedig

Schipbreuk van den Grave d'Etrée.

* *Man of War*, 't welk eygentlyk betekent, een *Oorlogſchip*.

Digitized by Google

1681. baken voor hun; zo dat 'er maar een Konings Schip, en een Kaper 't gevaar ontquamen. De Schepen bleven den gantſchen dag nog heel, zulks dat het meeſte volk tyds genoeg had om zig na land te begeven: niettemin waren 'er veele, die op de wrakken ſneuvelden; en veele van de geene, die behouden te land quamen, tot zulke ongemakken niet gewend zynde, ſtierven als zieke ſchapen. Dog de Kapers, die zulke toevallen wel gewoon waren, en van welke ik dit verhaal heb, leefden luſtig en vrolyk, en zeiden my; dat al hadden zy, elk man met drie hondert gulden in zyn zak, na *Jamaïca* gegaan, zy niet meer verheugd zouden geweeſt zyn: want zy bleven by malkanderen, en paſten op, als de Schepen aan ſtukken ſtieten, dat zy de goederen kregen; alhoewel 'er veele tonnen op de klippen aan duigen raakten, niettemin dreven veele vaten met Wyn en Brandewyn over 't rif, waar op deze Kapers dan paſten, en dezelve aan land haalden. Zy bleven daar omtrent drie weeken, wachtende na gelegenheid om weder na *Hiſpaniola* te gaan; en al dien tyd waren zy niet zonder twee of drie Oxhoofden Wyn en Brandewyn in hun tenten, beneffens tonnen met Oſſenvleeſch en ſpek, 't welk zy genoeg zonder brood konden eeten, alhoewel de genen, die eerſt uit Vrankryk gekomen waren, zulk niet konden doen. In een van de Schepen, daar overvloed van ſterke drank in was, waren omtrent veertig Franſchen aanboord, die met drinken en quinkeleeren zig vrolyk maakten, en om geen gevaar dagten, wanneer het achterſte eind van 't Schip brak, en over 't rif ſpoelende in Zee wegdreef, zonder dat men oit meer van dat volk gehoord heeft.

Zonderling avantuur van Capitein Pain.

Niet lang na deze grote ſchipbreuk had Capitein *Pain*, die een Kaper van zes ſtukken voerde, een geneuchlyk voorval op dit Eiland. Hy quam hier om te kielhalen, menende zyn Vaartuig wel te kaleſateren; want aan dit Eiland waren maſten, ſprieten, balken, en veele andere dingen, die hy van doen had, gedreven: derhalven haalde hy in de Haven, digt aan land, en onttakelde zyn Scheepje. Eer hy gedaan had wierd een Hollandſchip Schip met twintig ſtukken van *Curaſſau* gezonden, om 't geſchut, dat op 't rif verloren was, op te viſſchen; dog de Hollanders een Vaartuig in de Haven ziende, en wetende dat het een Franſche Kaper was, beſloten denzelven eerſt te neemen; quamen daar tot op een Engelſche myl na by hem, en gaven vuur, zynde van voornemen 's anderdaags in te laveeren; want het is een zeer enge ingang. Capitein *Pain* kreeg ondertuſſchen eenige van zyn ſtukken aan land, en deed alles wat hy kon om wederſtand te bieden, alhoewel hy reeds ſtaat maakte te zullen genomen worden. Maar terwyl zyn volk dus beezig was, wierd hy een Hollandſche Sloep gewaar, die aanquam zeilen, en tegens den avond aan 't Weſt-

einde

Digitized by Google

einde van het Eiland ten anker quam. Dit gaf hem eenige hoop van ontkoming; en daar op zond hy 's nagts twee Cano's na de Sloep, dewelke dezelve namen, en 'er een goede lading in vonden; weshalven hy 'er mee weg zeilde, en alzo een goede ruiling deed, gevende zyn ledig Vaartuig aan 't Hollandsch Oorlogschip ten besten. 1681.

Omtrent vier mylen Beoosten dit Eiland *Aves* is een ander Eilandje, 't welk de Kapers 't *klein Eiland Aves* noemen, en van *Mangrove*-boomen overgroeid is: ik heb het gezien, maar ben 'er noit op geweest. Op geen van deze Eilanden zyn eenige inwoonders, behalven *Boobies* en eenige andere Vogelen.

Terwyl wy aan 't Eiland *Aves* waren, kielhaalden wy Capitein *Wrights* Bark, en maakten de Suiker-prys schoon: ook kregen wy twee stukken uit de Wrakken, en bleven daar tot in 't eerst van February des jaars 1682. 1682.

Hier van daan gingen wy na de Eilandjes *Roca* om de Suiker-prys te kielhaalen; dewyl aan 't Eiland *Aves* zulk een bequame plaats daar toe niet was. Zynde dan aan een van deze Eilandjes gekomen, was het eerste werk, dat wy deden, ons geschut aan land te halen; en daar op wierpen wy een Borstweering aan den hoek op, en planteden daar alle onze stukken, om te beletten dat eenig vyand tot ons quam, terwyl wy daar lagen te kielhalen. Vervolgens sloegen wy een hut op, en bedekten dezelve met zeilen, om 'er onze goederen en leeftogt in te brengen. Terwyl wy hier lagen quam een Fransch Oorlogschip van zes-en-dertig stukken tusschen deze Eilandjes door; aan 't welk wy omtrent tien tonnen Suiker verkogten. Ik was twee- of driemaal aan boord, en wierd 'er t' elkens vriendelyk door den Capitein en zyn Luitenant, die een Ridder van *Malta* was, ontvangen, en zy beide beloofden my grote bevordering in *Vrankryk*, indien ik met hun wilde gaan; maar ik bleef altoos van voornemen om by die van myne Landaard te blyven. Eilanden Roca.

De Eilandjes *Roca* zyn klein en onbewoond, leggende op 11. gr. 40. min. vyftien of zestien mylen van 't vaste land, omtrent twintig mylen Noordwest ten Westen van *Tortuga*, en zeven of acht mylen Bewesten *Orchilla*, een Eiland dat omtrent op dezelfde afstand van de vaste Kust legt, en 't welk ik gezien heb, dog noit daar op geweest ben. De *Rocas* strekken zig omtrent vyf mylen Oost en West, en omtrent drie mylen in de breedte uit. Het Noorderlykste van deze Eilandjes loopt het meest in 't oog, ter oorzaak van een hoge witte rotsachtige Berg aan 't West-einde daar van, welke men een groot eind weegs daar van daan kan zien, en op hetzelve is een grote menigte van *Tropiks*, *Oorlogsmannen*, *Boobies* en *Noddies*, alle Vogelen die daar broeden. De *Booby* en *Oorlogsman* heb ik De Vogels Noddy en Tropik.

1682. ik reeds beſchreven; de *Noddy* is een kleine zwarte Vogel, omtrent zo groot als de Meerle in Engeland, en redelyk goed van ſmaak. Zy neſtelen in de klippen, en men vindze noit ver van Zee. Ik hebze ook wel op andere plaatzen gezien, maar noit eenige van hun neſten, dan op dit Eiland, alwaar 'er een grote overvloed van is. De *Tropik* is een Vogel zo groot als een Duif, maar rond en bol als een Patrys; voorts geheel wit, uitgenomen twee of drie ligtgrauwe veeren in ieder vleugel: de bek is kort en dik, en geel van koleur; aan de ſtuit groeit een veder, omtrent zeven duim lang, en dat is al de ſtaart, die zy hebben: men ziet deze Vogels noit ver buiten den eenen of den anderen *Tropicus* of Zonnekeerkring, en om die reden noemt men ze *Tropik*-vogels: zy zyn zeer goed van ſmaak, en men vindze ver in Zee; ook heb ik ze noit ergens gezien dan op Zee, en op dit Eiland, alwaar zy neſten maken, en in grote menigte gevonden worden.

DIGT by de Zee, aan de Zuidzyde van dien hogen Berg, komt verſch water uit de Rotzen, maar zo langzaam, dat 'er in vier-en-twintig uuren maar veertig twee ſtoops maten uitvloeit; en 't ſmaakt zo koperachtig of aluinachtig, en is zo t'zamentrekkend in de mond, dat het in 't eerſt zeer onlieflyk ſchynt om te drinken; en evenwel na twee of drie dagen 't zelve gebruikt te hebben, is het als of all' ander water ſmakeloos was.

HET middelſte van dit Eiland is laag en vlak land, met lang gras bewaſſen: op 't zelve zyn by menigte grauwe vogels, niet groter als een meerl, alhoewel zy eyeren leggen, welke groter zyn dan die van een exter; waarom zy van de Kapers Eyer-vogels geheten worden. 't Ooſt-einde van dit Eiland is met zwarte *Mangrove*-boomen begroeid.

Mangrove-boomen. DAAR zyn driederlei zoorten van *Mangrove*-boomen, zwarte, roode en witte: de zwarte *Mangrove*-boom is de grootſte, zynde de ſtam zo dik als een Eyke, en omtrent twintig voeten lang: het hout daar van is zeer hard en bequaam om iets van te maken, dog zo ongemeen zwaar, dat men 't zelden tot Gebouwen gebruikt. De roode *Mangrove* waſt gemeenlyk aan de Zeekant, of aan Rivieren of inhammen; de ſtam daar van is niet zo dik als die van den zwarten *Mangrove*, maar altyd komen 'er uit de wortels veele uitſpruitzels, omtrent zo dik als een mans been, hoewel zommige wat dikker en andere wat dunder, dewelke zes, acht of tien voeten boven de grond zig tot een ſtam vereenigen, die dan door zo vele konſtige ſtaken onderſteunt ſchynt. Daar deze boomen groeyen is het onmogelyk door te reizen, ter oorzaak van deze ſtaken, die zo vermengt onder malkanderen groeyen, dat ik, wanneer ik genoodzaakt ben geweeſt daar door te gaan, wel een halve Engelſche myl heb voortgetreden, zonder een

Digitized by Google

een voet op den grond te zetten, ſtappende van den eenen wortel op den anderen. Het hout van dezen boom is zeer hard, en tot veelerlei gebruik goed; het binnenſte van de ſchorze is rood, en word door geheel *Weſt-Indiën* zeer veel tot het bereiden van leder gebruikt. De witte *Mangroves* groeit noit zo groot als de twee andere zoorten, en word ook weinig gebruikt. Van de jonge boomen maken de Kapers doorgaans de handvatzels hunner riemen; want het hout is gemeenlyk regtdradig, dog niet heel ſterk, 't welk zyn ſlimſte gebrek is. De zwarte en witte *Mangroves* groeyen geenzints zo met ſpruiten uit de wortel, gelyk de roode, maar waſſen met een ſtam uit de grond, gelyk andere boomen. 1688.

Het land van dit Ooſt-einde is ligt zand, 't welk zomtyds met een ſpringvloed door de Zee overſtroomd word. De Reede voor Schepen is aan de Zuidzyde tegen over 't midden van het Eiland. De andere Eilandjes *Rocas* zyn laag. 't Gene dat naaſt aan dit legt is maar klein, vlak en effen, zonder boomen, en alleenlyk met gras begroeid: aan de Zuidzyde is een poel of plas van brak water, 't welk de Kapers zomtyds gebruiken uit gebrek van beter: ook is 'er een goede ankergrond. Omtrent een myl van daar zyn twee andere Eilandjes, geen driehonderd ellen van malkanderen afgelegen; niettemin is 'er een diepe ſleuf tuſſchen beide, daar de Schepen konnen door paſſeren: zy zyn beide met roode *Mangrove*-boomen bewaſſen, welke beſt groeyen op nat overſtroomd land, gelyk die twee Eilandjes zyn: dog de Ooſterhoek van het Weſtelykſte Eilandje is droog zand, zonder boom of heeſter. Aan de Zuidzyde van deze hoek was het dat wy kielhaalden.

De andere Eilandjes zyn laag, en met roode *Mangrove* en andere boomen begroeid, daar konnen ook Schepen ankeren, maar daar is geen zo goede plaats om te kielhalen, als daar wy lagen, om dat de Schepen aldaar digt aan de wal konnen halen, en als zy maar vier ſtukken geſchut op de hoek hebben de ſleuf konnen beveiligen, en de Vyanden het naderen beletten. Ik bemerkte dat op vele plaatzen van binnen tuſſchen de Eilandjes het bequaam was om voor anker te leggen, maar niet daar buiten, uitgenomen aan de Weſt of Zuid-Weſtzyde: want aan de Ooſt of Noord-Ooſtzyde dezer Eilanden waaid de algemene Paſſaad-wind, en maakt een holle Zee: en aan de Zuidzyde zelfs digt by land, is 'er geen grond als op zeventig, tagtig, of hondert vademen.

Na dat wy ons met water van hier voorzien hadden, gingen wy weder 't zeil in April, en quamen by *Zout Tortuga*, zo geheten om het te onderſcheiden van de platen van *Droog Tortuga* by de Kaap *Florida*; en van 't Eiland *Tortuga* by *Hiſpaniola*, 't welk voor dezen 't *Franſch Tortuga* 't Eiland Zout Tortuga.

1681. *tuga* genoemd wierd: dog dewyl ik in een langen tyd dien naam niet gehoord heb, agt ik dat hy verloren is in die van *Petite Cuave*, zynde de voornaamſte krygsbezetting welke de Franſchen in die geweſten hebben. Dit Eiland daar wy aanquamen is redelyk groot, onbewoond, en heeft overvloed van Zout: het legt op 11. gr. Noorder breedte, Weſt ten Noorden van *Margarita*, een ſterk en ryk Eiland, van de Spanjaarden bewoond, van 't welk het omtrent veertien mylen, en zeventien of agttien mylen van Kaap *Blanco* aan de vaſte Kuſt aflegt. Als men met een Schip tuſſchen deze Eilanden een weinig Zuidwaards heen vaart, kan men, als het klaar weder is, het vaſte land, *Margarita*, en *Tortuga* te gelyk zien. Het Ooſt-einde van *Tortuga* is vol van ruuwe, bloote, en gebrokene klippen, die zig een klein eind weegs in Zee uitſtrekken. Aan de Zuid-Ooſtzyde is een tamelyke goede Reede voor Schepen, daar in vredes tyden veele Koopvaarders komen, om Zout te laden in de maanden May, Juny, July, en Auguſtus: want aan het Ooſt-einde, omtrent twee hondert ſchreden van de Zee, is een grote Zoutpan. Het zout begint zig tot korlen te zetten in April, uitgenomen in een droog ſaizoen; want men heeft bevonden, dat regen het zout doet korlen. Ik heb meer als twintig zeilen op een reis op deze reede gezien, die gekomen waren om zout te laden; en deze Schepen komende van de *Caribiſche Eilanden*, zyn altyd wel voorzien met * *Rum*, ſuiker en limoenzap, om 'er een mengeldrank van te maken, tot verſterking van hun volk als zy aan 't werk zyn, en 't zout ophalen en aan boord brengen: ook verzorgen zy zig te meer daar van, op hoop van Kapers aan te treffen, die in de voorgemelde maanden herwaards komen, voordagtelyk om Kerstyd, gelyk zy 't noemen, te houden; dewyl zy zig verzekert achten, drank genoeg te zullen vinden, om vrolyk te wezen: en zy zyn zeer mild jegens de genen, die hun wel onthalen. By het Weſt-einde van het Eiland, aan de Zuidzyde, is een kleine haven, en eenig verſch water: dat eind van het Eiland is vol van heeſterachtige boomen, maar het Ooſt-einde is klippig, en zonder geboomte, brengende alleenlyk ſlegt gras voort. Daar zyn eenige geiten, dog niet veel; en in de zandige baayen komen de Zeeſchildpadden, (waar van dit Eiland den naam van *Tortuga* gekregen heeft,) hun eyeren leggen. Men kan 'er nergens ankeren, dan op de reede daar de Zoutpannen zyn, of in de haven.

Zoutpan.

* *Zekere ſterke drank.*

Aan dit Eiland meenden wy onze ſuiker verkogt te hebben aan de Engelſche Schepen, die daar om zout komen; dog zulks ons miſſende, namen wy voor na *Trinidado* te zeilen, zynde een Eiland niet ver van de vaſte Kuſt, door de Spanjaarden bewoond, tamelyk ſterk en ryk: maar vermits de ſtroom en de Ooſtelyke winden ons verhinderden, paſſeerden wy

Digitized by Google

wy tuſſchen *Margarita* en 't vaſte land, en gingen na *Blanco*, een re- 1682.
delyk groot Eiland, omtrent dertig mylen van de vaſte Kuſt, leggende op 't Eiland
11. gr. 50. min. Noorder breedte. Het is een vlak, effen, laag en onbe- Blanco.
woond Eiland, zynde egter droog en gezond, meeſt veldagtig, en met lang gras begroeid; evenwel zyn 'er eenige plaatzen daar boomen van *Lignum Vitæ* op groeyen, met eenige kreupelboſſchen van ander geboomte daar rondom. Men vind 'er zeer veel *Guano's*, welke dieren den Het Dier
hagedis gelyk zyn, dog veel groter: het lighaam daar van is zo dik als het Guano.
dunſte van een Mans been, en van het agterdeel loopt de ſtaart heel ſpits aan het einde toe. Als men de ſtaart aanvat, indien niet heel digt aan 't lyf, zo breekt dezelve in een van de leden af, en de *Guano* loopt weg. Zy leggen eyeren, gelyk de meeſte halfflachtige dieren doen, en dezelve zyn zeer goed om te eeten. Hun vleeſch is by de Kapers in grote achting, en doorgaans maken zyze toe voor hun zieken, om dat ze een krachtig nat geven: Zy zyn van verſcheide koleuren, te weten bykans zwart, donker bruin, ligt bruin, donker groen, ligt groen, geel en geſpikkelt: zy onthouden zig alle zo wel in 't water als op 't land, en zommige zyn geſtadig in 't water en tuſſchen de klippen, en deze zyn gemeenlyk zwart: andere, die zig op moeraſſige en natte gronden onthouden, en doorgaans in de kreupelboſſchen en op 't geboomte verſchuilen, zyn groen: maar die op een droge grond, gelyk hier te *Blanco*, gevonden worden, zyn gemeenlyk geel; dog deze gaan egter ook in 't water, en zyn zomtyds op de boomen. De Reede is aan het Noord-weſt-eind, tegen over een kleine zandbaai; men kan 'er nergens anders ten anker leggen; want het land loopt ſteil af, en 't water is diep. Aan de Weſtzyde is een kleine ſpringbron, en rondom 't Eiland zyn zandbaayen, alwaar de Zeeſchildpadden in menigte aankomen, en 's nagts zig aan ſtrand begeven: de gene die aan dit Eiland komen worden groene Schildpadden genoemd, en zyn de beſte van die zoort, zo van groote als van ſmaak, in geheel *Weſt-Indiën*. Ik zou hier wel een byzondere beſchryving geven van deze en andere zoorten van Schildpadden in deze Zeën; maar om dat ik hier naa gelegenheid zal hebben, wanneer ik weder in de Zuid-Zee kome, om van eenige andere zoorten van Schildpadden, die veel van deze verſchillen, te ſpreken, zo zal ik daar een algemeen verhaal doen van alle de verſcheidene zoorten te gelyk, op dat men het onderſcheid daar van te beter zal konnen bemerken. Zommige van onze hedendaagſche Beſchryvingen ſpreken van Geiten op dit Eiland: wat 'er voor dezen geweeſt zy is my onbekend; maar ik weet zekerlyk dat 'er nu gene zyn; want ik en vele andere van ons volk hebben 't gantſche Eiland over geweeſt. 't Is waar, deze geweſten zyn gro-

1682. te veranderingen onderworpen geweeſt, zo wel ten aanzien van de plaatzen zelve, als van de Eigenaars, en de Waren welke zy uitleverden; inzonderheid *Nombre de Dios*, eene Stad eertyds vermaard, en in zommige van de laatſt uitgegevene Beſchryvingen nog beroemd van name, hoewel het tegenwoordig niet anders is dan een blote naam: want ik heb aan land gelegen ter plaatze daar die Stad wel eer ſtond; dog tegenwoordig is alles zo met geboomte overgroeid, dat 'er geen teken overig is dat daar eene Stad geſtaan heeft.

Veranderingen in Weſt-Indiën.

Wy bleven aan 't Eiland *Blanco* niet boven tien dagen, en gingen toen weder na *Zout Tortuga*, alwaar Capitein *Janky* van ons ſcheidde. En na vier dagen, gedurende welke tyd ons volk geſtadig dronken was, en krakkeelde, zeilden wy met het Vaartuig van Capitein *Wright* na de Kuſt van *Caraccos* aan 't vaſte land. Deze Kuſt is uit verſcheidene inzigten zeer aanmerkelyk; zynde een ſtreek van hoog gebergte met kleine valleyen vermengd, ter lengte van omtrent twintig mylen, dog in zulker voege, dat de riggels van het gebergte en de valleyen, zig overhands na de ſtrand, en van 't Zuiden na 't Noorden uitſtrekken: de valleyen zyn zommige vier of vyf, en andere niet boven een of twee ſtadien wyd, en de lengte derzelver niet boven vier of vyf Engelſche mylen van de Zee af, alwaar een lange regel van bergen; die bykans evenwydig met de Zeekuſt loopt, het Zuid-eind van die valleyen ſluit, welke aan 't Noord-eind voor de Zee open leggen, en zo veel kleine zandbaayen maken, die de eenigſte plaatzen zyn om te landen langs die gantſche Kuſt. Zo wel deze grote riggel, als deze korte ribben, zyn zeer hoog land, zulks dat de valleyen drie of vier mylen van 't land zig nauwlyks voor 't oog vertonen, en alles niet dan een eenige grote Berg gelykt. Van de Eilanden *Rocas*, die omtrent vyftien, en 't Eiland *Aves*, 't welk omtrent twintig mylen daar van aflegt, ziet men deze Kuſt zeer klaar van Scheepsboord; dog wanneer men op dezelve ten anker legt, kan men die Eilanden niet zien, alhoewel zy, wanneer men op de toppen van dit gebergte ſtaat, zig vertonen als heuveltjes in een meir. Deze Bergen zyn onvrugtbaar en ſchraal, uitgenomen omlaag aan de zyden, dewelke met dezelfde zwarte vette korſt bedekt zyn, die de valleyen vervult, en zo goede grond is als ik ergens gezien heb. In zommige dezer valleyen is een vaſte roode kleigrond; dog doorgaans zyn zy zeer vrugtbaar, wel bewaterd, en van de Spanjaards en hunne Zwarten bewoond. Zy hebben *Mais* en *Plantains*, beneffens Indiaanſch gevogelte en eenige Verkens tot hun onderhoud: maar 't voornaamſte gewas dezer valleyen, en de eenigſte waar, die zy uitleveren zyn de *Cacao*-nooten, waar van de Chocolade gemaakt word. De *Cacao*-boom groeid nergens

Kuſt van Caraccos.

Zonderlinge geſtalte deezer Kuſt.

Cacao.

Digitized by Google

nergens langs de Noord-Zeën, dan in de Baai van *Campeche*, op *Coſta Rica*, tuſſchen *Porto-Bello* en *Nicaragua*, voornamelyk aan *Carpentiers* Rivier; en op deze Kuſt tot aan het Eiland *Trinidada* toe: In de Zuid-Zeën aan de Rivier *Guiaquil*, een weinig Bezuiden de Middellyn, en in de vallei van *Collima* aan de Zuidzyde van 't vaſte land van *Mexico*; welke twee plaatzen ik hier na beſchryven zal. Behalven deze is 'er geen plaats in de Wereld, daar de *Cacao* groeid, uitgenomen in *Jamaïca*, waar van 'er nu maar weinige overig zyn, van die vele en grote dreeven of plantagien, welke de Engelſchen op hunne eerſte aankomſt aldaar vonden, en zederd geplant hebben; en nogtans komt 'er van deze, ſchoon 'er veel moeite en vlyt toe aangewend word, zelden iets voort, dewyl zy doorgaans van 't weêr bedurven worden. 1682.

De beſte Cacao-nooten.

De nooten van deze Kuſt van *Caraccos*, ſchoon kleiner dan die van *Coſta Rica*, welke groot en plat zyn, zyn egter, na myn gevoelen, beter en vetter, zynde zo vol van oly, dat men genoodzaakt is water te gebruiken om ze mede te wryven: en de Spanjaards, die hier wonen, in plaats van dezelve te drogen, om 'er de ſchellen af te krygen, eer zy ze ſtampen of wryven, om 'er Chocolade van te maken, brandenze eenigzints om de oly op te drogen; dewyl 't hen anders, zo zy zeggen, al te bloedryk zoude maken, vyf- of zesmaal Chocolade te drinken, gelyk zy doen. Myn vriend Mr. *Ringroſe* pryſt de *Guiaquil*-noot meeſt, dog ik agt dat zulks geſchied, om dat hy van de andere weinig kenniſſe gehad heeft; want dewyl ik hem zeer wel gekend heb, zo weet ik ook zyne reizen en ervarenheid: maar ik geloof had hy de andere zo wel gekend, als ik die meen te kennen, hebbende op verſcheidene tyden dezelve lang gebruikt, en van alle de verſcheidene zoorten bovengemeld enigzints geleefd, dat hy de *Caraccos* nooten boven alle andere zoude agten. Evenwel zoude het konnen wezen dat het uitdrogen dezer nooten, 't welk door de Spanjaarden hier zo veel gedaan word, derzelver agting vermindert by die *Europeanen*, welke hunne Chocolade aanſtonds gewreven gebruiken: en daarom willen wy die ook altyd liefſt zelve bereiden en toemaken.

Gedaante der Cacao-Boom.

De *Cacao*-boom heeft een ſtam omtrent anderhalf voet op zyn meeſt dik, en zeven of agt voeten lang tot aan de takken, die groot zyn, en zig uitſpreiden gelyk een Eike, met een redelyk dik, effen, en donkergroen blad, van fatzoen als dat van een pruimboom, maar groter. De nooten zyn beſloten in doppen, zo groot als twee vuiſten op malkanderen: Aan het breed einde van dezelve is een kleine, taaye, en zagte ſteel, waarby zy van den boom afhangen, aan alle deelen deszelfs van boven tot beneden, op een ongelyke afſtand verſpreid, en van de grote takken

Digitized by Google

1682. een weinig opwaards, inzonderheid aan de leden of ſcheidingen, daar zy 't dikſt hangen, maar noit aan de kleine takjes. Doorgaans zyn 'er twintig of dertig van deze doppen aan een weldragende boom, en tweemaal 's jaars krygt men 'er vrugten van, te weten in December, en in Juny, welke laatſte de beſte zyn. De dop of ſchil is bykans een halve duim dik, en niet ſponsachtig nog houtachtig, maar tuſſchen beide bros, en egter harder dan een Limoenſchil, en van buiten met diergelyk een grein, dog grover en oneffener: eerſt zyn de ſchillen donkergroen, maar de zyden die na de Zon hangen bruin-rood; en wanneer zy ryp worden, verandert het groen in een mooi helder geel, en het ros in een ſchoner aangenaam rood, dat zeer vermakelyk voor 't oog is. Zy worden niet te gelyk ryp, en op een tyd afgeplukt; maar drie weken of een maand lang, wanneer 't in het ſaizoen is, gaan de Opzieners der Plantagien alle dagen om, om te zien welke geel geworden zyn, en ſnyden van een boom zelden meer dan een teffens. Deze vrugten aldus vergaderd zynde, leggen zy op verſcheide hopen om te zweten, en dan de ſchel met hun handen aan ſtukken duwende, halen zy 'er de nooten uit, welke 't eenigſte is dat dezelve in zig beſluiten, hebbende geen ſteel of binnen-pit; en (behalven dat deze nooten in regte regels leggen) zyn zy geplaatſt gelyk de granen van *Mais*, maar aan malkanderen klevende, en zo digt t'zamengeſtuwd, dat zy eens geſcheiden zynde, zwaarlyk weder in zulk een eng beſtek zouden konnen beſloten worden. Doorgaans zyn 'er omtrent hondert nooten in een dop; en na de grootheid derzelver (want zy verſchillen in grootte) zyn de nooten groot of klein: als zy uitgenomen zyn, worden ze in de Zon op matten die op de grond gelegd zyn, gedroogd; waar na men 'er niet meer op behoeft te paſſen, dewyl zy een dun hard vlies hebben, en veel oly die haar bewaart. Zout water doet 'er geen ſchade aan, want wy hadden onder op den bodem van 't Schip zakken vol leggen, die verrot waren, zonder eenig verderf aan de nooten. De jonge boomen worden aangequeekt, door met het boven-eind neergeduuwd te worden in fyne zwarte aarde, ter plaatze daar zy dragen zullen, 't welk binnen vier of vyf jaren geſchied, zonder dat menze behoeft te verplanten. Gemeenlyk zyn 'er van deze boomen van vyf hondert tot twee duizend in een Plantagie: en de jonge boomen worden voor onweêr beſchut door *Plantains*, die men 'er voor den tyd van twee of drie jaren omzet, en dan daar na uitroeid. De *Cacao*-boomen hebben een redelyk goed lighaam, en konnen de hitte, welke ik acht de verderflykſte zaak voor hun te zyn, vry wel uitſtaan: want hoewel deze Valleyen voor de Noorde winden openleggen, uitgenomen hier en daar, alwaar zy een weinig beſchut zyn door *Plantain*-boomen, de-

En der Noot.

welke

welke voorbedachtelyk aan den Oever van zommige Baayen gezet worden, zo worden de *Cacao's* in dit land, voor zo veel ik heb konnen vernemen, noit door 't weêr verzengd, gelyk ik weet, dat het dikwils op andere plaatzen gebeurt. *Cacao*-nooten worden in de Baai van *Campeche* in plaats van geld gebruikt. 1682.

De voornaamste Stad van dit land word *Caraccos* genoemd, zynde een goed eind landwaard in; het is een grote ryke Plaats, alwaar de meeste Eigenaars van de *Cacao*-Plantagien, die in de Valleyen aan den Oever staan, en door Opzieners en Zwarten waargenomen worden, woonachtig zyn. Het is een groot veldachtig land, alwaar overvloed van Vee is: zekere Spanjaard van myn kennis, een zeer verstandig man, die daar geweest was, heeft my verhaald dat de Stad zeer volkryk is, en zo hy meende driemaal zo groot als *Corunna* in *Gallicien*. De weg daar na toe is zeer steil en oneffen, over die riggel van Bergen, welke, gelyk ik gezegd heb, de Valleyen en bergachtige streken op de Kust sluiten. Op de Kust zelve is *Guiare* de voornaamste Plaats, zynde een fraaie Stad digt by de Zee; en alhoewel dezelve maar een slegte Haven heeft, evenwel komen 'er vele Spaansche Schepen aan: maar de Hollanders en Engelschen ankeren in de Zandbaayen, die hier en daar voor verscheide Valleyen zyn, en in welke een goede ankergrond is. De Stad is open, maar heeft een sterke Schans; egter wierden die beide eenige jaren geleden door Capitein *Wright* en zyne Kapers ingenomen. Deze Plaats legt vier of mylen Bewesten Kaap *Blanco*, welke Kaap de Oosterlykste hoek van deze Kust van *Caroccos* is. Omtrent twintig mylen verder Oostwaards is een groot lak of Zeepoel genaamd *Laguna de Venezuola*, waar omtrent verscheide steedjes zyn: maar de mond van dit lak is zo ondiep, dat 'er geen Schip kan inkomen. Digt by deze mond is een Plaats genaamd *Comana*, alwaar de Kapers eens afgeslagen wierden, zonder dat zy oit weder een aanslag daar op dorsten ondernemen, zynde dit de eenigste Plaats in de Noord-Zee, die in veele jaaren oit te vergeefs bestormd is, en de Spanjaards hebben 't hun dikmaals smadelyk en uittartender wyze verweten. Niet ver van daar is *Verina*, een Dorp en Spaansche Plantagie, vermaard om deszelfs Tabak, die de beste in de Wereld geacht word.

De Stad Caraccos.

Guiare.

Comana.

Verina.

Maar om weder te keren tot *Caraccos*, deze gantsche Kust is onderhevig aan droge, en gemeenlyk Noord-Ooste-winden, 't welk ons zoore en geborstene lippen deed hebben; gelyk wy 't altoos bevonden hebben, en dat op verscheidene tyden en saizoenen des jaars; want ik ben dikwils op die Kust geweest: anderzints is de lugt daar heel gezond, lieflyk en aangenaam. De Spanjaards hebben uitkyken en bespieplaatzen op de ber-

Digitized by Google

1682. bergen, en borſtweeringen in de valleyen; en hunne meeſte Zwarten zyn, tot beſcherming der baayen, met geweer voorzien. De Hollanders dryven hier een voordeeligen handel, dog byna voor hen alleen: ik heb geweten dat 'er drie of vier grote Schepen, ieder van dertig of veertig ſtukken, te gelyk op de Kuſt waren: zy brengen daar allerlei *Europeeſche* Waren, inzonderheid linnen, waar voor zy rykelyke betaling, voornamelyk in Zilver en *Cacao* wederom bekomen. Ik heb my dikwils verwonderd, en 't heeft my geſpeten, dat geene van ons Landslieden den weg derwaards regt uit van Engeland nemen: want onze *Jamaïcanen*, 't is waar, handelen daar, en zy bevinden 'er zig wel by, maar zy brengen 'er Engelſche waaren uit de twede of derde hand.

TERWYL wy op deze Kuſt lagen, gingen wy in zommige van de Baayen, aan Land, en namen zeven of acht ton *Cacao*, en daar na nog drie Barken, de eene geladen met huiden, de andere met *Europeeſche* waaren, en de derde met aardenwerk en Brandewyn. Met deze drie Barken gingen wy weder na de Eilanden *Rocas*, alwaar wy onze Waren deelden, en voorts van malkanderen ſcheidden, hebbende nu Vaartuigen genoeg om ons te voeren daar wy 't gevoeglykſt oordeelden. Twintig dan van ons (want wy waren omtrent zeſtig ſterk) namen een van de Vaartuigen en ons deel van de goederen, en gingen regt na *Virginiën*. In onzen weg derwaards vingen wy verſcheide *Zuigviſſchen*: want als men die omtrent het Schip ziet, werpt men een lyn met een hoek uit, welke zy met allerlei aas, 't zy viſch of vleeſch, gretig inzwelgen. De *Zuigviſch* is omtrent als een grote wyting, en aan de ſtaart bykans van 't zelfde fatzoen; maar de kop is wat platter: van de kop tot op 't midden van de rug groeit 'er een zoort van vleeſch van een harde kraakbeenige ſtoffe, gelyk dat gedeelte van de *Limpit*, (een Schelpviſch toornswyze ſpits toelopende) 't welk aan de klippen vaſt zit, of gelyk de kop of mond van een hoornſlak, maar harder: dit uitwas is van een platte en ronde geſtalte, omtrent zeven of acht duim lang, vyf of zes breed, en omtrent een half duim hoog: het is vol van kleine ribbetjes, waar mede het zig vaſthegt aan alles dat het in Zee ontmoet, even als een ſlak aan de muur. Wanneer eenige van dezelve omtrent een Schip komen, verlaten zy 't zelden; want zy eeten de vuiligheid die dagelyks overboord geworpen word, ja zelfs de afgang. Wanneer het ſchoon weêr, en maar weinig wind is, ſpelen zy rondom 't Schip; maar by ſtormig weêr, of als het Schip ſnel zeilt, hegten zy zig gemeenlyk aan de kiel; van waar de beweging van 't Schip, al is die nog zo ſnel, nog ook de alleronſtuimigſte Zee, hen niet kan afrukken: zy hegten zig ook aan andere grote viſſchen; want zelve zullen zy noit ſnel zwemmen, indien

Zuigviſch.

Digitized by Google

indien zy iets konnen vinden om hun voort te voeren. Ik hebze vaſtgehegt gevonden aan een *Sharp*, na dat hy op 't verdek gehaald was, ſchoon een *Sharp* zulk een ſterke en woeſte viſch is, dat hy, gevangen zynde, zig wel een half uur lang om en om werpt; zulks dat indien de *Zuigviſch* niet ongemeen vaſt daar aan zat, hy 'er noodzakelyk door 't groot geweld moeſt afgeworpen worden. Men vind ze ook dikwils vaſtgehegt aan de Zeeſchildpadden, aan oude boomen, planken, of iets diergelyks dat in Zee dryft. Alle knobbels of oneffenheden aan den bodem van een Schip zyn een grote verhindering om ſnel te zeilen; en als 'er tien of twaalf van dezē viſſchen aangehegt zitten, moeten zy den voortgaug noodzakelyk al zo veel vertragen als of de bodem vuil was: zo dat ik ſchier geloven zou dat deze viſch de *Remora* is, van welke de Alouden zulke wonderlyke vertellingen gedaan hebben: zo niet, ik weet van geen andere viſch, die 't is, en ik laat den Lezer oordelen. Ik heb by menigte van deze *Zuigviſſchen* in de Baai van *Campeche* gezien, en de gantſche Zee door tuſſchen die Kuſt, en de Kuſt van *Caraccos*, en inzonderheid omtrent de Eilanden *Rocas*, *Blanco*, *Tortuga*, en andere welke ik hier voren beſchreven heb. Zy hebben geen ſchubben, en zyn zeer goed, om te eeten. 1682.

Ons quam niets anders, dat merkwaardig was, voor, op onze reis na *Virginiën*, alwaar wy in July aanquamen. Dat land is by onze Landaard zo wel bekend, dat ik 'er niets van zal zeggen, nog den Lezer met 't verhaal van myne eigene zaken, en de moeyelykheden die my in een verblyf van dertien maanden aldaar bejegenden, ophouden: maar ik zal in 't volgende Hoofdſtuk aanſtonds een begin maken met het verhaal van myn twede togt na de Zuid-Zee, en voorts rondom den Aardkloot.

IV. HOOFDSTUK.

Des Schryvers togt na 't Eiland van Joan Fernando *in de* Zuid-Zee. *Hy komt aan de Eilanden van* Kabo Verde. *Het Eiland* Sal; *deszelfs* Zoutpannen. *De* Flamingo, *deszelfs zonderling neſt.* Ambergrys; *waar gevonden. De Eilanden van* St. Nicolaas, Mayo, Sant Jago, Fogo, *een brandende* Berg, *beneffens de andere Eilanden van* Kabo Verde. *De Rivier* Sherboro *op de Kuſt van* Guinée. *De Waren en Zwarten aldaar. De Stad aldaar beſchreven.* Donderwinden, Sharks, *vliegende* Viſſchen. *Een diepe, klare en egter blecke* Zee. *De Eilanden van* Sebald de Waard. *Kleine roode* Kreeften. *De Straat* Le Maire. *Het* Staten *Eiland. De Kaap van* Hoorn *op* Tierra del Fuogo. *Ontmoeting van Capitein* Eaton *in de* Zuid-Zee:

Digitized by Google

1683. *Gaan t'zamen na 't Eiland van* Joan Fernando. *Een* Moskiter *aldaar drie jaren alleen gelaten: zyne konst en behendigheid, neffens die vanandere* Indianen. *De Weilanden van* America. Geiten *op* Joan Fernando's *Eiland.* Zee-Leeuwen. Snappers, *een soort van Visch.* Klip-Visch *of* Bakkeljauw. *De Baayen en natuurlyke sterkte van dit Eiland.*

Des Schryvers tweede togt na de Zuid-Zee.

ZULLENDE nu treden tot het verhaal van een nieuwe togt, welke het voornaamste deel van dit boek uitmaakt, en zig strekt van *Virginiën* na *Tierra de Fuogo*, de *Zuid-Zee*, *Oost-Indiën*, en zo na de *Kaap de Goede Hoop*, tot in *Engeland*, zo zal ik in 't kort verhalen hoe ik eerst daar toe quam. Onder de gene die Capitein *Sharp* in de ZuidZee op onze eerste togt vergezelschapten, en hem daar latende over land wederkeerden, gelyk in de Inleiding, en in de eerste en tweede Hoofdstukken gezegd is, was eene Mr. *Kook*, een Engelsch Inboorling van *St. Christoffel*, zynde een *Criole*, gelyk wy alle de gene noemen, die van *Europeesche* Ouders in *West-Indiën* geboren zyn. Hy was een verstandig man, en had eenige jaren een Kaper geweest. Wanneer wy ons zelven vervoegden by die Kapers, welke wy op onze aankomst by de Noord-Zee vonden, was hy by Capitein *Janky*, die eenen tyd lang met Capitein *Wright*, in wiens Schip ik was, maatschap hield, en op onze twede ankering van 't Eiland *Tortugas*, gelyk ik in 't voorgaande Hoofdstuk gezegd heb, van ons scheidde. Na dat wy aldus gescheiden waren, gebeurde het dat deze Mr. *Kook*, zynde Quartiermeester onder Capitein *Janky*, de twede plaats in 't Schip, zig volgens de wet der Kapers, een Schip, 't welk zy van de Spanjaarden genomen hadden, aanmatigde; en die van Capitein *Janky's* volk, welke daar toe genegen waren, inzonderheid de gene die met ons over land waren gekomen, gingen over op dit Schip onder den nieuwen Capitein *Kook*. Deze verdeeling was geschied aan 't Eiland *Vacca* of *Ash* gelyk wy het noemen; ook deelden zy daar de goederen die ze genomen hadden. Maar Capitein *Kook* genen Lastbrief hebbende, gelyk Capitein *Janky*, Capitein *Tristian*, en eenige andere Fransche Bevelhebbers, die toen aan dat Eiland lagen; en daar beneven de Engelschen zulk een Schip benydende, spanden zy alle t'zamen, beroofden de Engelschen van Schip, goederen, en geweer, en zetteden hen aan land. Capitein *Tristian* niettemin nam agt of tien van deze Engelschen in, en voerde hen met zig na *Petite Guave*; en van dit getal waren ook Capitein *Kook*, en Capitein *Davis*; die neffens de andere gelegenheid vonden 't Schip te bemagtigen, zo als het op de Reede ten anker lag, terwyl Capitein *Tristian* en vele van zyn volk aan land waren: waar op de Engelschen de Franschen, die

nog

Digitized by Google

nog in 't Schip, en hoewel meer in getal, door hen overheerd waren, aan land zonden, en aanſtonds wegzeilden na 't Eiland *Vacca*, alēer eenige kondſchap van deze overrompeling den Franſchen Gouverneur van dit Eiland konde ter ooren komen: en hem ook door een krygsliſt misleidende, kregen zy de overige van hunne landslieden, die op dat Eiland gebleven waren, aan boord; waar mede van daar gaande, namen zy een Schip onlangs uit *Vrankryk* gekomen en met Wynen geladen. Zy namen ook een ander ſterk Schip, en wierden te raade op 't zelve over te gaan, en een nieuwe togt na de Zuid-Zee te doen, en op de Kuſten van *Chili* en *Peru* te kruiſſen. Maar eerſt gingen zy met hunne pryzen na *Virginiën*, alwaar zy in April na myne aankomſt aldaar aanquamen. De beſte van hunne pryzen voerde achttien ſtukken; en deze ruſteden zy aldaar uit met zeilen, en alles dat tot zulk een lange reistogt nodig was, verkopende de Wyn voor zodanige voorraad van leeftogt als zy van doen hadden. Ik, en die van onze reismakkers over de Land-Engte van *America*, dewelke 't jaar te voren met my in *Virginiën* gekomen waren, (waar van de meeſte zederd een korte reis na *Carolina* hadden gedaan, en weêr op *Virginiën* waren gekomen) beſloten ons by deze nieuwe Avonturiers te voegen; en nog zo vele andere quamen 'er by, dat ons gantſche getal uit omtrent zeventig mannen beſtond. Hebbende ons zelven dan van alle noodzakelykheden verzorgd, en eenige byzondere regelen van matigheid en ſoberheid, ter oorzake van de lengte onzer voorgenomene togt, vaſtgeſteld, begaven wy ons alle aan boord. 1683.

Zyn vertrek van Virginiën.

Wy gingen dan van *Achamak* in *Virginiën*, op den 23. van Auguſtus onder 't bevel van Capitein *Kook* na de Zuid-Zee t'zeil. Ik zal den Lezer niet laſtig vallen met een verhaal hoe verre wy alle dagen liepen; maar zal my haaſten tot de minſt bekende deelen der Wereld, om daar van eene beſchryving te doen, en in 't voorbygaan alleenlyk van eenige merkwaardige voorvallen, en de plaatzen, welke wy aandeeden, melden.

Ons quam niets merkwaardigs te voren, tot dat wy by de Eilanden van *Kabo Verde* gekomen waren, uitgenomen een ſchrikkelyke ſtorm; welke ons weinig dagen na dat wy *Virginiën* verlaten hadden, met een Z. Z. O. wind beliep: Deze ſtorm duurde meer als een week, en maakte ons alle zo nat als verdronkene katten, zynde de ſlimſte ſtorm daar ik ooit in geweeſt ben: in *Ooſt-Indien* heb ik 'er een doorgeſtaan, die heviger was ten aanzien van den tyd, maar hy duurde egter niet boven een etmaal. Na dien ſtorm hadden wy gunſtige winden, en goed weêr, en quamen in een korten tyd aan 't Eiland *Sal*, 't welk een van de Ooſtelykſte Eilanden van *Kabo Verde* is: van deze zyn 'er tien, en zo aanmerkelyk, dat zy alle onderſcheide-

Sal een van de Eilanden van Kabo Verde.

ne

1683. ne namen hebben: zy leggen eenige graden van *Kabo Verde* in *Africa*, waar van zy hunnen naam dragen; beſtaande omtrent vyf graden lengte in de breedte, en omtrent zo veel van breedte in hunne lengte, te weten het beſtek van omtrent 14. tot 19. gr. ten Noorden: zy worden meeſt bewoond van Portugeeſche banditen. Dit Eiland *Sal* legt op de breedte van 16., en op de lengte van 19. gr. 33. min. Beweſten de *Lizard* in Engeland, ſtrekkende zig van 't Noorden na 't Zuiden agt of negen, en niet boven anderhalf of twee mylen in de breedte uit: het heeft zyn naam van de menigte van zout, het welk hier natuurlyk ſtolt, vermits het gantſche Eiland vol van grote zoutpannen is. Het land is zeer ſchraal, groeyende op hetzelve geene boomen, dat ik kon zien, maar alleenlyk eenige heesterachtige kreupelboſſchen aan de Zeekant: ook kon ik 'er geen gras beſpeuren; niettemin onthouden 'er zig eenige ſlegte geiten.

De Flamingo.

Of 'er eenige andere beeſten op dit Eiland zyn is my onbekend; daar zyn eenige wilde Vogels, maar niet veel, geloof ik. Ik zag 'er eenige *Flamingo's*, welk een zoort van vogels zyn, die van fatzoen wel naar een Reiger gelyken, dog veel groter, en van een roode koleur. Zy zyn gaarn met troppen by een, en onthouden zig in modder of poelen, of in zulke plaatzen daar niet heel veel water is: voorts zynze zeer ſchuuw, en daarom valt het heel moeyelyk hen te ſchieten: evenwel heb ik eens op een avond, digt by de plaats daar zy zig onthielden verſcholen zynde, met nog twee van myn gezelſchap, veertien van dezelve op eene reis gedood; wordende de eerſte ſchoot gedaan, terwyl zy op de grond ſtonden, en de twee andere als zy opvlogen.

Zyn konſtig Neſt.

Zy maken hunne neſten in ondiepe poelen, daar veel modder is, welke zy byëen ſchraapen, en heuveltjes maken als kleine eilandjes, die omtrent anderhalf voet boven 't water uitſteken. De grond van deze heuveltjes maken zy breed, voorts halen zy dezelve ſchuins op, en laten op den top een holle kuil om 'er hunne eyeren in te leggen: en wanneer zy die leggen of uitbroeden, ſtaan zy al dien tyd niet op het heuveltje, maar daar bezyden, met hunne poten op de grond en in 't water, ruſtende tegens 't heuveltje aan, en het holle neſt met hun ſtuit bedekkende: want hunne beenen zyn zeer lang, en dus op de grond bouwende, zouden zy hunne beenen niet gevoeglyk in hunne neſten konnen leggen, nog 'er anders op zitten, dan met hun gantſche lyf daar op te ruſten; zulks dat zy hunne eyeren of jongen zouden moeten beſchadigen t' en ware zy door een natuurlyke ingeevinge zulk een wonderlyk maakzel toeſtelden. De jongen konnen niet vliegen tot dat zy bykans volwaſſen zyn, maar zy lopen ongemeen ſnel; evenwel hebben wy 'er vele gevangen. 't Vleeſch van jonge en oude is mager en zwart, egter is het

het goed van ſmaak, en geenzints viſchachtig. Hun tongen zyn groot; 1683.
met een grote knobbel vet aan de wortel daar van, 't welk een zeer lekbeetje is; zo dat een ſchotel met *Flamingo's* tongen een geregt zou zyn eene Vorſtelyke tafel paſſende.

Als men 'er een party van aan de zyde van een poel op een quartier gaans afſtand ziet ſtaan, zo gelykt het van ver wel een tichgelſteenen muur, om dat hun veeren van koleur zyn gelyk nieuwe rode moppen; en gemeenlyk ſtaan zy regt op, en enkeld een voor een, net op een reig, en digt aan malkanderen, 't en zy wanneer zy eeten. De jongen zyn in 't eerſt ligtgrauw; maar als de veeren aan de vleugels uitſchieten, worden zy donkerder, en krygen noit hun regte koleur, of mooye gedaante, voor dat zy tien of elf maanden oud zyn. Ik heb *Flamingo's* gezien te *Rio la Hacha*, en op een Eiland digt by de vaſte Kuſt van *America*, regt tegen over *Curaſſau*, van de Kapers *Flamingo's* Eiland geheten, wegens de menigte dezer vogels, die aldaar broeden; en noit heb ik hun neſten en jongen gezien, dan daar.

Op dit Eiland *Sal* waren niet boven vyf of zes menſchen, en een arme 't Eiland
Gouverneur, gelyk zy hem noemden, die in onze Boot aanboord quam, Sal.
en drie of vier magere geiten, tot een geſchenk aan onzen Capitein medebragt, zeggende dat het de beſte waren, die dat Eiland uitleverde. De Capitein meerder lettende op de armoede van den gever, dan op de waardy van 't geſchenk, gaf hem tot vergelding een rok om zig daar mee te kleden; want hy had niet dan eenige oude vodden aan 't lyf; en een oude hoed op, die geen ſtuiver waardig was; welke ik egter geloof, dat hy maar zelden droeg, uit vrees dat 'er hem een ontbreken zou, eer hy een anderen had; want hy zeide ons dat daar in drie jaren tyds geen Schip was geweeſt. Wy kogten omtrent twintig ſchepels zout van hem, voor eenige weinige oude klederen, en hy bad ons om een weinig buskruid en hagel. Wy bleven hier drie dagen, in welke tyd een van de Portugeeſen aan zommige van ons volk een klomp *Ambergrys* aanbood, voor eenige klederen, verzoekende dat zy 't ſtil zouden houden; om dat hy (volgens zyn zeggen) indien de Gouverneur het te weten quam, zou hebben moeten hangen: eindelyk kogt eene *Koppinger* 't zelve voor een kleinigheid; hoewel ik evenwel geloof dat hy 'er meer voor gaf, als 't waard was. Daar was niemand op ons Schip die *Ambergrys* kende: maar zedert heb ik het op andere plaatzen gezien, en weet daarom wel dat het 't regte niet was; want het was van koleur gelyk ſchaapskeutelen, en zeer zagt, dog zonder reuk, zo dat het miſſchien wel van hunne geitendrek is geweeſt. Naderhand heb ik het te *Necquebars* in *Ooſt-Indiën* zien verkopen, 't Amber-grys.

Digitized by Google

1683. welk ligter van koleur, en zeer hard was, dog mede zonder reuk; en ik geloof dat het ook valsch was: niettemin is het zeker, dat 'er op beide deze plaatzen *Ambergrys* gevonden word.

My is verhaald door eenen *Jan Read* van *Bristol*, dat hy in dienst geweest zynde van eenen Schipper, die op deze Eilanden van *Kabo Verde* handelde, en eens voor *Fogo*, eene van deze Eilanden, ten anker leggende, het gebeurd was, dat 'er een klomp *Ambergrys* voorby het Schip quam dryven, dog de boot aan land zynde had hy 't niet konnen krygen; maar hy wist wel dat het *Ambergrys* was, hebbende eens op een togt te voren een klomp, die op dezelfde wyze in Zee dreef, opgevischt; ook had zyn Schipper verscheidenemalen brokken daar van gekogt van de Inwoonders van *Fogo*, en 'er treffelyke winst mede gedaan. My is ook van geloofwaardige lieden berigt, dat 'er Engelschen geweest zyn, die grote partyen zeer goed *Ambergrys* te *Necquebars* gekogt hebben. Dog de Ingezetenen zyn zo doortrapt, dat zy 't, zo wel daar als hier, namaken: en ik heb horen zeggen, dat de Indianen in de Golf van *Florida*, van waar veel van 't zelve komt, ook diergelyk een bedrog plegen.

Waar het gevonden word.

By deze gelegenheid kan ik niet nalaten mynen Lezer te verhalen, wat ik van Mr. *Hill*, een Wond-Arts verstaan heb, zo als hy my eens een stuk *Ambergrys* toonde. Een *Benjamin Barker*, een man dien ik lang gekend heb, en weet dat hy een vlytig, opmerkend, bescheiden en geloofwaardig persoon was, vertelde tegens deze Mr *Hill*, dat hy in de Baai van *Honduras* zynde, om Verfhout, 't welk daar in grote menigte groeid, te bekomen, op de strand in eene zandbaai een klomp *Ambergrys* had gevonden, zo groot, dat wanneer hy die na *Jamaïca* voerde, hy bevond dat dezelve over de hondert ponden woeg: toen hy het eerst vond, lag het droog, boven de peil der Zee by hoogwater; en hy zag 'er een grote menigte van torren in; het was van een donkere en bykans zwarte koleur, van hardigheid als een zagte kaas, en van een lieflyke reuk; en dit dat Mr. *Hill* my toonde was 'er een stuk van, 't welk *Barker* hem gegeven had. Behalven de reeds gemelde plaatzen, daar ik gehoord heb dat *Ambergrys* gevonden word, zyn ook *Bermudas*, de Eilanden van *Bahama* in *West-Indiën*, en dat gedeelte van de Kust van *Africa* met deszelfs aangrenzende Eilanden, 't welk zig van *Mozambique* tot aan de Roode Zee uitstrekt.

't Eiland St. Nicolaas.

Van dit Eiland *Sal* gingen wy na 't Eiland *St. Nicolaas*, een ander van de *Kabo Verde's* Eilanden, leggende omtrent twee-en-twintig mylen W. Z. W. van *Sal*. Wy quamen daar 's anderendaags na dat wy 't ander verlaten hadden, en ankerden aan de Zuid-Oostzyde van 't Eiland.

Dit

Dit is een van de grootſte van alle de Elanden van *Kabo Verde*, en heeft 1683.
de gedaante van een driehoek; de breedſte zyde die na 't Ooſten legt is omtrent dertig mylen lang, en de twee andere elk over de twintig: 't is een bergachtig en ſchraal Eiland, en rondom aan de Zeekant klippig; evenwel zyn 'er in 't midden Valleyen, alwaar de *Portugeezen*, die daar wonen, Wyngaarden, Plantagien, en geboomte tot brandhout hebben. Daar zyn veele geiten, welke maar ſlegt zyn in vergelyking van die van andere plaatzen, niettemin zynze veel beter dan die van *Sal*: ook zyn 'er veele ezels. De Gouverneur van dit Eiland quam met drie of vier Edellieden by ons aanboord, zynde alle redelyk wel gekleed, en met degens en piſtolen voorzien; maar de andere, die hem tot aan den ſtrand vergezelſchapten, en twintig of dertig uitmaakten, zagen 'er geſcheurd en haveloos uit. De Gouverneur bragt eenige Wyn met zig, die op dat Eiland gemaakt was, en van ſmaak de Wyn van *Madera* vry wel geleek, zynde bleek van koleur, en dik. Hy zeide ons dat het voornaamſte vlek was in een Vallei omtrent veertien Engelſche mylen van de Baai daar wy ten anker lagen, dat hy daar meer als hondert huisgezinnen onder hem had, behalven de andere ingezetenen, die hier en daar verſtrooid verder op in de Valleyen woonden. Zy zagen 'er alle vry zwart uit, de Gouverneur was nog wel de blankſte, dog evenwel van een taanige koleur.

Aan dit Eiland maakten wy ons Schip van onderen ſchoon, ook groe- 't Eiland
ven wy putten aan den Oever der Baai, en verzorgden ons van water. Mayo.
Na een verblyf van vyf of zes dagen zeilden wy van hier na *Mayo*, ook een van de Eilanden van *Kabo Verde*, leggende omtrent veertig Engelſche mylen Ooſt ten Zuiden van de andere; en 's anderen daags daar aankomende, en aan de Noord-Weſtzyde 't anker vallen latende, zonden wy onze Boot aan land, om eenige leeftogt, als Oſſen of Geiten, waar van dit Eiland beter voorzien is, dan de andere, te kopen: maar de Inwoonders wilden ons volk niet aan land laten komen: want omtrent een week te voren was daar een Engelſch Schip geweeſt, waar van 't volk onder ſchyn van vriendſchap aan land gekomen zynde, den Gouverneur en eenige anderen hadden aangepakt, en aan hun boord gevoerd, en hun toen gedwongen eenig Vee tot hun rantzoen van land te doen komen; waar na zy t' zeil gaande hun evenwel hadden weggevoerd, zonder dat zy 'er zedert iets van gehoord hadden. Den Engelsman die dit deed, gelyk ik naderhand verſtaan heb, was een Capitein *Bond* van *Briſtol*: of hy die menſchen oit weder te rug gebragt heeft, weet ik niet; maar hy zelf, en de meeſte van zyn volk zyn naderhand tot de Spanjaarden overgelopen; en 't was hy, die ons Schip ſchier verbrand had in de Baai van *Panama*, gelyk ik hier na verhalen zal.

Digitized by Google

1683. Dit Eiland *Mayo* is maar klein, en met ondiepten en plaaten omringt; evenwel komen 'er veele Schepen aan, om dat 'er grote overvloed van zout is; en hoewel 't 'er quaad te landen is, egter komen 'er alle jaren vele Schepen laden. Hier is een menigte van Stieren, Koeyen, en Geiten; en op zekere tyd des jaars als in May, Juny, July, en Auguſtus, komt hier een klein ſlag van Zeeſchildpadden, om hun eyeren te leggen: maar deze Schildpadden zyn niet zo zoet van ſmaak als die in *Weſt-Indiën*. De Inwoonders alhier planten koorn, *Yams*, *Potatos*, en eenige *Plantains*, en queeken eenige weinige vogelen aan: voorts leven zy armelyk, dog evenwel veel beter dan de Inwoonders van eenige der andere Eilanden, uitgezondert dat van *St. Jago*, 't welk vier of vyf mylen Beweſten *Mayo* legt, en 't voornaamſte, vrugtbaarſte, en beſtbewoonde van alle deze Eilanden is; niettemin is het bergachtig, en heeft nog veel onvrugtbaar land.

't Eiland St. Jago.

Aan de Ooſtzyde van 't Eiland *St. Jago* is een goede Haven, die by vredes tyden zelden zonder Schepen is: want dit is al van overlang de plaats geweeſt, daar de Schepen gewoon zyn aan te doen, om water en ververſchinge in te nemen, gelyk als de Engelſche, Franſche en Hollandſche uitgaande Ooſt-Indiſchvaarders, de Schepen na de Kuſt van *Guinée* gaande, de Hollanders die na *Surinamen* varen, en ook zelfs de Portugeeſche Vloot na *Braſiliën* zeilende, 't welk doorgaans is omtrent het laatſt van September: maar weinig Schepen leggen hier aan, die te rug gaan na *Europa*. Als hier eenige Schepen komen, brengt het Landvolk hun Waaren aan 't Scheepsvolk en de Paſſagiers te koop, te weten, Oſſen, Verkens, Geiten, Vogels, Eyeren, *Plantains*, en *Cacao*-nooten; voor 't welk zy in ruiling aannemen, hemden, onderbroeken, neusdoeken, hoeden, hemdrokken, broeken, en voorts allerhande ſtoffen, dog voornamelyk linnen, want wollen is daar niet veel geagt: en van hun Vee willen zy niet gaarn afſtaan, dan voor geld, linnen, of eenige andere welbegeerde Waar. De Reizigers moeten zig ondertuſſchen nauw wagten voor dit volk, want zy zyn zeer dieſagtig; en zullen, zo zy maar gelegenheid zien, u iets ontrukken, en 'er mee weglopen. Wy quamen op deze togt by dit Eiland niet aan; maar ik ben daar in 't jaar 1670. geweeſt, en zag toen een Schans leggen boven op een Berg, dewelke de haven kon beſtryken.

De andere Eilanden van Kabo Verde.

De Gouverneur van dit Eiland is de Opperſte over alle deze Eilanden; men heeft my gezegt dat 'er twee grote Vlekken of Steedjes op dit Eiland zyn, mitsgaders eenige kleine dorpen, en veele Inwoonders; en dat zy veel Wyn maken, gelyk als die van *St. Nicolaas*: ik ben op geen van de andere Eilanden van *Kabo Verde*, of daar digt aan geweeſt, maar ik heb de meeſte op zekeren afſtand gezien; zy ſchynen bergagtig en onvrugt-

vrugtbaar te wezen; de genen die reeds gemeld zyn, zyn wel de vrugtbaarſte, en meeſtbezogte door Vreemdelingen, inzonderheid *St. Jago* en *Mayo*. Wat de overige aangaat, *Fogo* en *Bravo* zyn twee Eilandjes leggende Beweſten *St. Jago*, maar van weinig belang; *Fogo* alleenlyk is van eenig aanzien, om dat het een brandende vuurkolk heeft: het beſtaat uit een grote Berg, welkers top vuurvlammen uitbraakt, die egter niet te beſpeuren zyn dan by nagt, en dan kan men dezelve verre afzien. Egter is dit Eiland niet zonder Inwoonders, welke zig aan den voet van dezen Berg by de Zee onthouden; hun onderhoud is omtrent hetzelfde, als dat van de andere Eilanden; want daar zyn eenige Geiten, Vogels, *Plantains*, *Cacao*-nooten, enz. zo ik onderregt ben. Van de *Plantains* en *Cacao*-nooten zal ik gelegenheid hebben te ſpreken, wanneer ik in *Ooſt-Indiën* kome, zullende de beſchryving daar van tot zo lang uitſtellen. 1683.

De overige Eilanden van *Kabo Verde* zyn *St. Antonio*, *Ste. Lucia*, *St. Vincent*, en *Bona Viſta*, van welke my niets aanmerkelyks bekent is.

Onze aankomſt by deze Eilanden was aan het Noord-Ooſten; want in onze koers van *Virginiën* liepen wy vry ver na de Kuſt van *Gualata* in *Africa*, om de Paſſaad-wind te behouden; op dat wy niet te veel na 't Weſten zouden gevoerd worden, en alzo deze Eilanden verliezen. Wy ankerden aan de Zuidzyde van *Sal*; en voorby 't Zuid-eind van *St. Nicolaas* paſſerende, ankerden wy by *Mayo*, gelyk gezegt is; en gingen 'er te eerder van daan, om dat wy van de Inwoonders geen leeſtogt konden krygen, ter oorzaak van de ſpyt die hun was aangedaan, door het ontvoeren van hun Gouverneur en zyn volk, door Capitein *Bond*. Wy dan deze Eilanden van *Kabo Verde* verlatende, ſtelden onze koers Zuidelyk, met een O. N. O. wind, met voornemen om nergens meer aan te doen, voor dat wy by de Straat van *Magellanes* quamen. Maar toen wy op 10. gr. Noorder breedte quamen, kregen wy de wind Z. ten W., en Z. Z. W. en daar op van voornemen veranderende, ſtuurden wy na de Kuſt van *Guinée*, en quamen binnen weinig dagen aan den mond der Rivier van *Sherboro*, 't welk een Engelſche *Factory* is, leggende Bezuiden *Sierra Liona*. Daar was een van ons volk, die hier wel bekend was; en door zyne onderregting, zeilden wy tuſſchen de platen door, en quamen ten anker.

Sherboro was een groot eind van ons, zulks dat ik van die plaats, of onze handeldryving aldaar niet anders kan verhalen, als dat ik berigt ben, dat 'er grote Koopmanſchap omgaat van een zoort van rood hout, 't welk tot verwen gebruikt word, en daar te lande in overvloed waſt. Een weinig van den oever daar wy ankerden, lag een dorp der Zwarten, inboorlingen van die Kuſt; dog 't was buiten ons gezigt, om dat het door een De Rivier van Sherboro in Guinée.

1683. bosch van boomen, tusschen 't zelve en den oever leggende, beschut was; evenwel gingen wy 'er, geduurende de drie of vier dagen van ons verblyf, verscheidenmaal na toe, om ons zelven te ververschen; en zy quamen ook dikwils by ons aanboord, met hun brengende *Plantains*, Suikerrieten, Palmwyn, Rys, Vogelen, en Honing, 't welk zy aan ons verkogten: zy waren geenzints schuuw van ons, naardien zy wel met de Engelschen bekend waren ter oorzaak van hun *Guineezen* handel. Het dorp scheen redelyk groot, dog de huizen maar laag en slegt, uitgenomen een groot huis dat in 't midden stond, alwaar de voornaamsten t' zamenkomen, en vreemdelingen ontfangen; en daar was het dat zy ons met Palmwyn onthaalden. Wat hun Persoonen aanbelangt, die zien 'er uit als andere Zwarten. Terwyl wy hier lagen maakten wy den bodem van ons Schip schoon, en vulden onze water-vaten; waar na een party Rys tot ons gebruik gekogt hebbende, vertrokken wy omtrent het midden van November van hier, om onze voorgenomene koers na de Straat van *Magellanes* voort te zetten.

Donderwinden. Wy hadden, na dat wy uitgelopen waren, maar weinig wind, en zeer heet weêr, met eenige hevige Donderwinden die gemeenlyk uit den Noord-Ooslen opkomende, donder met blixem en regen vermengd aanbragten; dog zy duurden niet lang, en zomtyds niet boven een quartier uurs; waar na de wind weer na 't Zuiden schoot, en dood stil wierd: want deze Donderwinden komen gemeenlyk tegen de wind die 'er waaid op, gelyk ik zulks omtrent onze donderbuyen in *Engeland* ook dikwils bespeurd heb. Maar ik zal een breeder beschryving van deze Donderwinden geven in myn Aanhangzel van dit Boek. Te dezer tyd waren vele van ons volk met koortzen bevangen, dog wy verloren egter maar eenen man. Terwyl wy in de stilte dreven, vingen wy verscheidene grote *Sharks*, zomtyds twee of drie op eenen dag, welke wy aten, stovende die met azyn en peper, na dat wy dezelve eerst gekookt, en droog uitgedrukt hadden; want wy hadden maar weinig voorraad van Vleesch. Wy bedienden ons t'elkens van de Donderwinden, die zomtyds drie of viermaal 's daags quamen, en zetteden alle zeilen by om Zuidwaards voort te gaan; want als ze weer over waren hadden wy zeer weinig wind; en die wind, welke wy dan nog tusschen de Donderwinden hadden, was ons meestendeels tegen, zynde Z. O. en Z. Z. O. tot dat wy den Middellyn voorby waren, welke wy omtrent een graad Beoosten den *Meridiaan* van 't Eiland *St. Jago*, een van *Kabo Vérde's* Eilanden, passeerden.

In 't eerst konden wy nauwlyks Zuid-West aan gaan, maar wanneer wy een graad Bezuiden de Linie waren gekomen, liep de wind wat Ooselyker, waar op wy Zuid-West ten Zuiden koers stelden; en hoe wy verder

verder na 't Zuiden quamen, des te meer liep de wind na 't Ooſten. Op de hoogte van 3. gr. Zuidelyk hadden wy den wind Z. O., en op de hoogte van 5. gr. hadden wy dezelve O. Z. O. alwaar hy een langen tyd bleef ſtaan, met een bramzeils koelte. Wy bedienden ons daar van zo wy beſt konden, zettende alle zeilen by die wy hadden; zulks dat wy met deze wind op den 18. January des Jaars 1684. op 36. gr. Zuider breedte gekomen waren. In al dien tyd quam ons niets dat merkwaardig was te voren; ja niet zo veel als een viſch uitgezondert vliegende viſſchen, van welke zo menigmaal een beſchryving gedaan is, dat ik het onnodig agt zulks te doen. 1684.

Wy vonden de Zee alhier van hare natuurlyke groenheid in een witte of bleke koleur veranderd, 't welk ons 't loot deed uitwerpen om te zien of wy ook grond konden peilen; want als de Zee van koleur verandert, dat is een teken dat men niet verre van Land is, of van platen die van een eenig land komende zig in Zee uitſtrekken. Maar wy konden alhier met een lyn van honderd vademen nog geen grond peilen. Volgens myne rekening waren wy dien dag 48. gr. 50. min. Weſt van de *Lizard*, zynde de verandering volgens onze morgen hoogte 15. gr. 50. min. Ooſt, te weten een waſſende verandering. Den 20. ſtierf een van onze Wondhelers, wiens dood wy zeer bekhagden, om dat wy 'er nu nog maar eenen hadden, en dat op zulk een gevaarlyken togt.

Den 18. van January quamen wy by *Sebald de Waards* Eilanden, welke drie in 't getal zyn, leggende op de breedte van 51. gr. 25. min. Zuidelyk; en op de Weſter lengte van de *Lizard* in *Engeland*, volgens myne rekening 57. gr. 28. min. De verandering bevonden wy hier te zyn 23. gr. 10. min. Ik had een maand te voren dat wy hier quamen getragt Capitein *Kook* en zyn volk te overreden, om aan deze Eilanden te ankeren, zeggende dat wy daar miſſchien water zouden konnen krygen; gelyk ik inderdaad van gedagten was, en dat indien ons zulks miſte, wy egter met te bezuinigen 't gene wy hadden, nog wel toe zouden komen tot aan *Joan Fernando's* Eiland in de Zuid-Zee. Dit deed ik om hun voornemen, van door de Straat van *Magellanes* te gaan, te beletten; dewyl ik wiſt dat zulks gevaarlyk voor ons zoude zyn, te meer om dat ons volk Kaapvaarders zynde, en derhalven niet zo veel onder bevel ſtaande, niet zo op hunne hoede zouden zyn, als in zulk een weinig bekende doortogt wel vereiſcht wierd. Want alhoewel dit volk beter onder bevel ſtond, als ik nog ooit op eenige Kapers gezien heb, zo kon men egter niet verwagten, dat zy op een minuuts tyd tot het uitwerpen of ligten van een anker zouden gereed ſtaan: en behalven dat, indien wy eens zouden genood- De Eilanden van Sebald de Waard.

1684. noodzaakt zyn geweeſt twee ankers uit te werpen, wy hadden geen boot om een anker te vervoeren of op te halen. Deze Eilanden van *Sebald de Waard* hebben dien naam van de Hollanders gekregen: zy zyn alle drie klipagtige en onvrugtbare Eilanden, zonder eenig geboomte, uitgenomen eenig laag kreupelboſch; en ik geloof niet dat 'er eenig water is, ten minſten men zag 'er geen blyk van. De twee Noordelykſte konden wy niet bykomen, maar by 't Zuidelykſte quamen wy digt aan, dog konden geen grond krygen, dan tot op twee kabels lengte van den oever, alwaar wy een lelyke en klippige grond vonden.

Van dien tyd af dat wy op 10. gr. Zuidelyk gekomen waren tot aan deze Eilanden toe, hadden wy de wind O. N. O. en N. N. O. met ſchoon weder, en een wakkere koelte. Dien dag dat wy by deze Eilanden quamen zagen wy een grote menigte van kleyne *Kreeften*, by grote troppen, waar door zig de Zee, een Engelſche myl in 't ronde, gelyk als met roode vlekken vertoonde, en wy vingen 'er eenige onder 't waterſcheppen in onze putſen: Zy waren niet groter dan het eind van een mans pink, dog hadden even eens zulke klauwen, zo grote als kleine, gelyk een Kreeft. Noit heb ik eenige van deze zoort van Viſch natuurlyk rood gezien, dan hier, want de onze op de Engelſche Kuſt, die van natuur zwart zyn, worden niet rood, voor dat menze kookt: nogte heb ik ooit ergens anders zulke kleine Kreeftjes gevonden als deze, uitgenomen Krabben en Garnalen. Capitein *Swan* en Capitein *Eaton* hadden byna op dezelfde breedte en lengte ook zulke troppen van deze Viſchjes aangetroffen.

Kleine Kreeftjes.

Latende dan deze Eilanden van *Sebald de Waard* leggen, om dat 'er geen goede ankergrond nog water was, zeilden wy voort, en ſtuurden onze koers na de Straat van *Magellanes*: maar vermits het met Weſtelyke winden zo hard waaide, dat wy dikwils onze marszeilen niet gebruikten, zo konden wy dezelve niet bereiken. Dies quamen wy den 6. February by de ſtraat *Le Maire*, 't welk een nauwe engte is, met zeer hoog land ter wederzyde. Wy hadden de wind N. N. W. met een ſnedige koelte: en ziende de opening van de Straat, liepen wy 'er in tot op omtrent vier Engelſche mylen van de mond; als toen wierd het kalm, en wy kregen een ſterk gety, dat de Straat Noordwaards uitzette, en ons Schip ſchier in de grond zou geholpen hebben: of dit nu vloed of eb was, weet ik niet; alleenlyk maakte het zulk een korte kabbelende Zee, als of wy in een bruiſſende ſtroom, of plaats daar twee getyden t' zamenkomen, waren geweeſt: want zomtyds ſloeg het water over ons boord, zomtyds over ons agterſteven, zomtyds over onze boeg, en 't Schip ſlingerde op en neer gelyk een Eyer-

De Straat Le Maire.

Digitized by Google

Eyerſchaal, zulks dat ik noit zulke onbeſtendige ſchokken gevoeld heb. 1684.
's Avonds ten acht uuren kregen wy een koelte uit den Weſt-Noord-Weſten, en ſtuurden Ooſtwaards aan, zynde van voornemen 't *Staten Eiland* om te zeilen, waar van wy des anderendaags 's middags 't Ooſt-eind bereikten, hebbende den gantſchen nagt een heldere koelte gehad. 't Staten Eiland.

Den 7. 's middags, ten Ooſten van 't *Staten Eiland* zynde, nam ik de hoogte van de Zon, en bevond dat wy op 54. gr. 52. min. Zuider breedte waren.

Aan 't Ooſt-einde van 't *Staten* Eiland zyn drie kleine Eilandjes, of liever klippen, die redelyk hoog, en wit van vogelsdrek zyn. Hebbende dan de hoogte der Zonne genomen, zetteden wy 't Zuid aan, voornemens zynde rondom te zeilen na de *Kaap van Hoorn*, welk de Zuid-hoek is van *Tierra del Fuogo*. De wind was in de Weſter-hoek tuſſchen N. W. en W., zulks dat wy Weſtelyk aan weinig konden vorderen; en wy zagen *Tierra del Fuogo* niet meer na dien avond dat wy in de Straat *Le Maire* quamen. Ik heb horen verhalen, dat de gene die door de Straat van *Magellanes* gezeild hebben, rook en vuur op *Tierra del Fuogo* hebben gezien, dog niet op de toppen der bergen, maar in de vlakte en valleyen, zo dat men vermoedde dat 'er vuuren door de Inboorlingen geſtookt wierden.

Wy zagen, na dat wy *Sebald de Waards* Eilanden verlaten hadden, de Zon niet op of onder gaan, om de hoogte te konnen nemen, voor dat wy in de Zuid-Zee quamen; dies wiſt ik niet of de verandering meer aanwaſte of niet. 't Is waar, ik nam de hoogte der Zonne op den middag, op de breedte van 59. gr. 30. min. zeilende toen Zuidwaards, met de wind W. ten N.; dog dien nagt liep de wind wat Zuidelyker, 't welk ons deed wenden. Wy waren toen, naar myne rekening, op de hoogte van 60. gr., 't welk de verſte hoogte na 't Zuiden was, daar ik ooit geweeſt ben.

Den 14. van February, zynde op de hoogte van 57. gr. en Beweſten de *Kaap van Hoorn*, hadden wy een hevigen ſtorm, welke aanhield tot den derden Maart, waayende gemeenlyk Z. W. en Z. W. ten W. en W. Z. W. met een betrokken lugt en ſtofregen, die evenwel zo veel waters bybragt, dat behalven 't gene wy tot onze ſpys gebruikten, wy nog drie-en-twintig vaten daar mede vulden.

Den 3. Maart liep de wind na 't Z. met een ſtyve koelte; niet lang daar na draaide hy na 't O., en daar mede liepen wy de Zuid-Zee in.

Den 9, de hoogte der Zonne, die wy in verſcheidene dagen niet gezien hadden, nemende, bevonden wy ons op 47. gr. 10. min., zynde de verandering maar 15. gr. 30. min. Ooſt.

De wind was toen Z. O. met ſchoon weder, en een matige koelte; en

Digitized by Google

1684. den 17. waren wy op de hoogte van 36. gr. bevindende de verandering toen maar 8. graden Ooſt.

Den 19. 's morgens uitziende zagen wy ten Zuiden van ons een Schip agter uit, met volle zeilen op ons afkomende; waar op wy 't zelve met gegorde zeilen lagen in te wagten, vermoedende dat het een Spaanſch Schip was, dat van *Baldivia* na Lima ging; vermits wy nu Benoorden *Baldivia* waren, en dit de tyd van 't jaar was, wanneer de Schepen, die op *Baldivia* handelden, weder na huis keerden. Zy hadden dezelfde gedagten van ons, en maakten ſtaat om ons te zullen nemen; dog by malkanderen komende bevonden wy beide onze misſlag: want het was eenen Capitein *Eaton*, opzettelyk van *Londen* na de Zuid-Zee gezonden. Wy preiden malkanderen, en den Capitein quam by ons aanboord, en verhaalde ons zyn bedryf op de Kuſt van *Braſiliën*, en in de Rivier *del Plata*.

Ontmoeting van Capitein Eaton.

Hy had Capitein *Swan*, (die uit Engeland gekomen was om op die Geweſten handel te dryven) aan de Ooſter ingang van de Straat van *Magellanes* ontmoet, en zy hadden malkanderen tot door de Straat gezelſchap gehouden, en wierden daar na door de ſtorm, waar van ik gemeld heb, van een geſcheiden. Wy dan en Capitein *Eaton* na 't Eiland van *Joan Fernando* willende, bleven malkanderen by, terwyl wy hem brood en vleeſch byzetteden, en hy ons met water verzorgde, dat hy in zyne doortogt van de Straat ingenomen had.

Komſt by Joan Fernando's Eiland.

Den 22. Maart quamen wy in 't gezigt van *Joan Fernando's* Eiland, en wierpen 's anderendaags het anker uit in eene Baai ten Zuiden van 't zelve, op vyf-en-twintig vademen water, geen twee kabels lengte van de ſtrand. Terſtond zetteden wy onze Cano uit, en gingen aan land om na eenen *Moskito-Indiaan* te zoeken, welken wy daar gelaten hadden, toen wy in 't jaar 1681., kort te voren dat wy na *Arica* gingen, door drie Spaanſche Schepen gejaagd wierden, zynde Capitein *Watlin* toen ons Opperhooſd, na dat Capitein *Sharp* afgezet was

Zonderling geval van een Moskiter aldaar.

Deze Indiaan had hier meer als drie jaren alleen op dit Eiland gewoond, alhoewel hy dikwils gezogt was van de Spanjaarden, die wiſten dat hy op 't Eiland gebleven was, en hem egter noit konden vinden. Hy was in 't boſch op de Geiten jagt, toen Capitein *Watlin* met zyn volk aftrok, en 't Schip was al onder zeil, eer hy weder aan den Oever quam. Hy had by zig een Vuurroer, een mes, een hoorntje met Buskruid, en een weinig hagel; 't welk verſchoten zynde, bedagt hy een middel, door kerven in zyn mes te maken, om de loop van zyn Roer aan kleine ſtukjes te zagen, van welke hy harpoenen, ſpieſſen, haken, en een lang mes maakte, gloeyende die ſtukken eerſt in 't vuur, 't welk hy met een ſtuk van zyn Roer uit een kei-

keisteen sloeg, na dat hy 't zelve eerst had gehard, hebbende zulks te voren van de Engelschen geleerd. De gloeyende stukken yzer boog en klopte hy dan na zyn zin met steenen, en zaagde dezelve met zyn gehakkeld mes, of sleep 'er door langen arbeid een punt aan, of hardde dezelve behoorlyk, na dat de noodzakelykheid vereischte. Dit zal misschien iets vreemds schynen voor iemand dien de vernuftigheid der Indianen onbekend is; maar het is niet meer dan deze *Moskito's* in hun land gewoon zyn, alwaar zy hun eigen Visschers-gereedschap zonder smisse of aanbeeld maken; alhoewel zy 'er veel tyds aanbesteden. 1684.

Andere wilde Indianen, die 't gebruik van yzer niet hebben, 't welk de *Moskito's* van de Engelschen hebben geleerd, maken bylen van een zeer harden steen, waar mede zy boomen komen neervellen, (inzonderheid den Katoenboom, die van een zagt hout is) om hun huizen of Cano's van te maken: en hoewel zy in 't maken van hun Cano's, die niet zo net konnen uithouwen als de Engelschen, evenwel weten zyze tot hun gebruik bequaam te maken. Dit uithollen of hakwerk doen zy door vuur, 't zy dat het is tot het neerhouwen van boomen, of tot het uithollen van hun Cano's. Dit geschied voornamelyk door de wilde Indianen van *Bluefields* Rivier, in 't derde Hoofdstuk beschreven, welkers Cano's en steene bylen ik gezien heb. Deze steene bylen zyn omtrent tien duim lang, vier breed, en drie dik in 't midden; zy zyn plat en scherp aan beide de einden afgeslepen; regt in de midden maken zy rondom een keep of groef, zo wyd en diep dat 'er een mans vinger in zou konnen leggen; en nemende een taaye stok of tien van omtrent vier voet lang, winden zy die rondom den byl in die groef, en strengelen de eindens dan stvf t'zamen, 't welk zy dan als een stoel of handvatzel gebruiken, dewyl de byl daar door zeer vast gehouden word. En de andere Wilden zyn niet minder vernuftig; inzonderheid die van *Patagonia*, welke 't scherp van hun pylen van gehouwene of geslepene keisteenen maken, gelyk ik gezien, en my zeer daar over verwonderd heb. Maar om weder tot onzen *Moskito* op 't Eiland van *Joan Fernando* te keeren: 't was met zodanige werktuigen, welke hy op zulk een wyze, als gezegd is, maakte, dat hy zodanige leeftogt bequam, als 't Eiland uitleverde, gelyk als Geiten of Visch: hy verhaalde ons dat hy in 't eerst, eer hy Vischhoeken gemaakt had, genoodzaakt was * *Seals* te eeten, 't welk een zeer slegte spys is; maar naderhand doodde hy noit eenige van deze Zeehonden, dan om snoeren van te maken, snydende de huiden aan riemen: hy had een klein huisje of hut een halve Engelsche myl van de Zee, 't welk van binnen met Geitenvellen bekleed was; zyn leger, of rustkoets van stokken, was omtrent twee voet hoog van de grond,

Steene bylen.

Des Moskito's woning.

* *Zeehonden.*

1684. en ook met zulke vellen beſpreid, het welk al zyn bedding was: hy had geene klederen meer, dewyl de gene die hy van *Watlins* Schip met zig gebragt had, afgeſleten waren; maar hy droeg alleenlyk een Geitenvel om zyn middel. Hy had ons Schip 's daags te voren, dat wy ten anker quamen, gezien, en gelovende dat wy Engelſchen waren, 's morgens, eer wy ankerden, drie Geiten gedood, en die gereed gemaakt met kool, om ons te onthalen als wy aan land quamen. Hy quam dan aan de Zeekant, om ons over onze behouden aankomſt te verwelkomen. En wanneer wy landen ſprong eenen *Moskito-Indiaan* genaamd *Robin*, eerſt op ſtrand, en na zyn Landsman toelopende, wierp zig plat op zyn aangezigt aan deszelfs voeten neer; den ander hem opbeurende en omhelzende, viel desgelyks op zyn aangezigt neer aan *Robins* voeren, en wierd door hem ook opgeholpen. Wy aanſchouwden met vermaak de verbaasdheid, tederheid, en plegtigheid dezer ontmoeting, welk uittermaten minnelyk ter wederzyde was; en wanneer hun pligtplegingen van beleefdheid afgelegd waren, quamen wy, die 't aanzagen, ook nader, omhelzende een voor een hem dien wy daar vonden, dewelke ongemeen blyde was zo veele van zyne oude vrienden te zien, die daar voordagtelyk, zo hy meende, gekomen waren om hem te halen: hy was *Will* geheten, gelyk den ander *Robin*; zynde dit namen die hun van de Engelſchen gegeven waren; want onder hunzelven hebben zy geene namen, en zy agten 't een grote gunſt te zyn, als wy hun een naam geven, en klagen 'er over zo wy 't niet doen, als zy onder ons verkeren, zeggende van hunzelven dat zy arme menſchen zyn, en genen naam hebben.

Zyne welkomſt.

Dit Eiland legt op de hoogte van 34. gr. 15. min. en omtrent hondert twintig mylen van de vaſte Kuſt: het is omtrent twaaalf mylen in 't ronde vol van hoge Bergen, en vermakelyke dalen, dewelke, zo zy wel bebouwd wierden, alles dat voor die lugtſtreek bequaam was zouden voortbrengen. De zyden van 't gebergte zyn voor een gedeelte Veldland, en voor een gedeelte Boſchland. 't Geen ik Veldland noem, zyn ſtukken lands zonder geboomte, hoewel daarom niet onvrugtbaarder dan 't Boſchland; want dikwils zyn 't zo goede ſtukken lands, als 'er eenige konnen wezen, en zyn ook veeltyds met Boſchland vermengd. In de Baai van *Campeche* zyn zeer grote Veldlanden, welke ik vol van Vee gezien heb; maar omtrent de Rivier *de la Plata* zyn de grootſte waar van ik oit gehoord heb, te weten van vyftig, zeſtig, of hondert Engelſche mylen lengte. *Jamaïca*, *Cuba* en *Hiſpaniola*, hebben veel Veldland met Boſſchen vermengd. Plaatzen die door konſt en arbeid van geboomte gezuiverd worden, geeft men dien naam niet, maar alleenlyk de gene die in de onbewoonde deelen

Beſchryving van Joan Fernando's Eiland.

van

Digitized by Google

Plaat IV.

Digitized by Google

Digitized by Google

van *America* gevonden worden, gelyk als op dit Eiland van *Joan Fernando*; of die welke in andere Geweſten uit zig zelven vry van boomen zyn. 1684.

Het gras op deze Veldlanden van *Joan Fernando's* Eiland is niet lang en ſlap, gelyk 't gemeenlyk op de Veldlanden in *Weſt-Indiën* is; maar is een mild en dik gras, 't welk het grootſte gedeelte van 't jaar groent en weelig waſt. De Boſſchen leveren verſcheidene zoorten van boomen uit, van welke zommige groot en bequaam tot timmerhout zyn, dog gene dienſtig tot maſten. De Koolboomen van dit Eiland zyn maar klein en laag, maar brengen evenwel vry grote en zoete kool voort. Deze boom word in 't zevende Hoofdſtuk beſchreven.

De Veldlanden zyn met grote kudden Geiten voorzien; maar die zig aan 't Ooſt-einde van het Eiland onthouden, zyn niet zo vet als die van 't Weſt-eind: want hoewel daar veel meer gras, en overvloed van water in ieder dal is, evenwel willen zy daar zo wel niet tieren, als aan 't Weſt-eind, daar minder voedzel voor hen is, en alwaar nogtans groter kudden, en de beesten vetter, en zoeter van ſmaak zyn.

Het Weſt-einde van 't Eiland is alles hoog land, zonder eenige Valleyen, en heeft maar eene plaats om te landen; daar is geen geboomte, nog eenig verſch water, en het gras kort en droog.

De Geiten zyn eerſt op dit Eiland gebragt door *Joan Fernando*, welke hetzelve in zyne togt van *Lima* na *Baldivia* eerſt ontdekte, mitsgaders een ander Eiland omtrent van dezelfde grootte, en twintig mylen Weſtelyker als dit. Van die geiten zyn de gene, die 'er nu op zyn, voortgeteeld, en 't Eiland heeft zynen naam gekregen van dezen zynen eerſten Ontdekker, die toen hy weder na *Lima* keerde, een open brief verzogt, om zig hier te mogen neêrſlaan: en 't was in zyn tweede togt derwaards dat hy 'er drie of vier Geiten aan land zette, welke zederd door hunnen aanwas het gantſche Eiland zo vervuld hebben. Maar hy kon noit een open brief om hetzelve te bevolken bekomen, zulks dat het nog van Inwoonders ontbloot is, hoewel 'er buiten twyffel vier of vyfhondert huisgezinnen op zouden konnen beſtaan, alleenlyk uit het gewas van 't land. Ik ſpreek gantſch niet buiten de maat, want de Veldlanden zouden tegenwoordig duizend ſtuks Vee behalven de Geiten konnen voeden; en 't land wel bebouwd zynde, zou Granen, als Tarw, Erwten, *Yams*, en *Potatos* zeer wel voortbrengen: vermits het land in de Valleyen en aan de zyden van 't gebergte van een zeer goede vrugtbaare aarde is. De Zee hier omheen is ook zeer Viſchryk; de *Seals* zwieren zo dik om dit Eiland, als of 'er geen andere plaats in de Wereld voor hun was om te leven: want daar is geen Baai of klip om aan land te komen, die 'er niet vol van is. Zeekeeu-

Digitized by Google

1684. leeuwen zyn hier ook in grote menigte; en de Viſch, die men *Snappers* en * *Klipviſch* noemt, is 'er zo overvloedig, dat twee mannen in een uur tyds met hoek en ſnoer zo veel konnen vangen, als genoeg zou zyn om honderd menſchen mede te ſpyzen.

* *Bakkeljauw.*

Seals of Zeehonden.

DE *Seals* zyn dieren die vry wel bekend zyn, evenwel zal 't niet ongeryind wezen dat ik dezelve beſchryve; zy zyn zo groot als Kalveren, en 't hooſd gelykt wel na een hond, weshalven de Hollanders hen ook Zeehonden heeten. Onder elke ſchouder groeid een lange dikke vin; deze dienen hun om te zwemmen alsze in Zee zyn, en als zy op 't land zyn verſtrekken ze hun voor beenen, om met behulp dezer vinnen of ſtompen hun lighamen op te heffen, terwyl de ſtaart hun kort onder 't lyf naſlecpt; en dus bonzen zy voorover en trekken 't agterlyf na, waar na zy weder opryzen en telkens dus voortſpringen, en op en neer tuimelen zo lang zy op 't land zyn. Van hun ſchoften tot aan de ſtaart lopen zy ſpits toe gelyk de Viſch in 't gemeen, en hebben twee kleine vinnen aan elke zyde van 't lyf, welke lgemeenlyk met hun vinnen bedekt is; deze vinnen dienen hen in Zee in plaats van een ſtaart, en op 't land zitten zy 'er op, wanneer zy hunne jongen laten zuigen. Hun hair is van verſcheidene koleuren, te weeten zwart, grauw, donker bruin, en geſpikkeld, en zy zien 'er zeer glad en ſchoon uit, als zy eerſt uit Zee komen: want deze aan *Joan Fernando's* Eiland hebben zulk mooi, dik, en kort bont, dat ik nergens zo gezien heb, dan in deze Zeën. Hier zyn altoos duizenden, en miſſchien millioenen daar van, 't zy in de Baayen zittende, of rondom 't Eiland zwemmende; zo dat als zy boven op 't water ſpelen, en in de Zonneſchyn leggen te dobberen, de Zee een Engelſche myl of twee in 't ronde van den Oever, daar mede bedekt is. Als zy uit de Zee komen blaaten zy gelyk de Schapen om hunne jongen; en ſchoon zy door honderden van andere jongen paſſeeren, eer zy by hunne eigene komen, zo zullen zy egter geen vreemde aan hen laten zuigen. De jongen zyn als poppen, en leggen veel aan ſtrand; maar wanneer menze ſlaat, begeven zy zig gelyk de ouden na Zee, en zwemmen zeer vlug en ſnel, ſchoon zy aan ſtrand zeer loom leggen, en niet uit de weg gaan 't en zy menze ſlaat, maar na de menſchen happen. Met een ſlag op de neus kan menze ligt doodſlaan. Groote Schepen zouden hier een lading konnen bekomen van de vellen en traan dezer Zeehonden, want zy zyn ongemeen vet. Deze Zeehonden zyn zo wel onder koude als heete lugtſtreeken; want in koude plaatzen begeven zy zig op de ſchotſen ys, en leggen daar op in de Zon te bakeren, als hier op 't land: Zy zyn veelvuldig in de Noorder Geweſten van *Europa* en *America*, en in de Zuidelyke Deelen van *Africa*, gelyk als omtrent de *Kaap*

de

de *Goede Hoop*, en in de Straat van *Magellanes*; en ſchoon ik 'er in *Weſt-Indiën* nergens geen gezien heb, dan in de Baai van *Campeche*, en by de Eilanden die van zommige *Alcoranes*, en van andere *Deſartes* geheeten worden; zo zyn ze egter langs de gantſche *Americaanſche* Kuſt der Zuid-Zee, van *Tierra del Fuogo* tot aan den Even-nagtlyn; maar Benoorden dien Evenaar heb ik 'er noit eenige in die Zee gezien, tot dat men komt op 21. gr. Noorder breedte: ook heb ik in *Ooſt-Indiën* noit eenige daar van gezien. Doorgaans ſchynen zy zig te onthouden daar overvloed van Viſch is, want dat is hun ſpys; en Kabeljauw, Gullen, enz. welke zy eeten, zyn overvloedigſt op klippige Kuſten, gelyk de Weſt-Kuſt van 't Zuider-*America* doorgaans is, zo als hier na breder ſtaat verhaalt te worden. 1684.

De *Zee-Leeuw* is een groot dier omtrent twaalf of veertien voeten lang: het grootſte deel van zyn lyf is zo dik als een Stier, en van fatzoen als een Zeehond, maar wel zesmaal zo groot: het hoofd is gelyk dat van een Leeuw; en heeft een breede trooni, met vele hairen aan de lippen, gelyk een Kat: Voorts heeft het een groot uitpuilend oog; en tanden van drie duimen lang, en een duim dik: by Capitein *Sharp's* tyd maakten zommige van ons volk dobbelſtenen daar van. Zy hebben geen hair op hun lyf gelyk de Zeehonden, dog zyn van een donker bruine koleur, en alle ongemeen vet; zulks dat een daar van aan ſtukken geſneden en gekookt zynde, een oxhoofd traan zal uitleveren, welke zeer zoet, en gezond is, om ſpys mede te fruiten; het mager dat 'er aan is, is zwart, en grof van draad, maar evenwel redelyk goed om te eeten: Zy leggen wel een week lang aan ſtrand als menze niet en ſtoord. Als 'er drie of vier van hen te gelyk aan ſtrand komen, ſtoten zy malkanderen gelyk de verkens, en knorren ook zo, makende een yſſelyk geraas: zy eeten viſch, welke ik geloof hunne gemene ſpys te zyn. Zeeleeuw

De *Snapper* is een viſch van fatzoen zeer gelyk een Voorn, maar veel grôter: hy heeft een grote kop en mond, en grote kieuwen: de rug is helder rood, en de buik van een zilver koleur; de ſchubben zyn van grootte als een ſchelling. Deze Viſch is een treffelyke ſpys, en is op vele plaatzen in *Weſt-Indiën* en de *Zuid-Zee*; dog elders heb ik ze noit gezien. Snapper.

De *Klipviſch* word van onze matrozen een *Grooper* genoemd, en van de Spanjaards *Baccalao*, 't welk de naam van *Bakkeljauw* is, om dat hy dezelve zeer gelykt: hy is ronder dan een *Snapper*, van een donker bruine koleur, en heeft ſchubben half zo groot als een bezemtjes ſtuiver. Deze Viſch is zeer goed van ſmaak, en word op de gantſche Kuſt van *Peru* en *Chili* gevonden. Klipviſch of Bakkeljauw.

Aan dit geheele Eiland zyn maar twee Baayen, daar Schepen konnen ankeren,

Digitized by Google

1684. ankeren, dewelke beide aan 't Ooſt-einde zyn, en elk met eene beek van goed verſch water voorzien. Een ieder van deze Baayen zoude met kleine koſten zo konnen verſterkt worden, dat vyftig man magtig zouden zyn duizend af te houden: want men kan van het Weſt-einde niet, dan met grote moeite, in deze Baayen komen, en dat over 't gebergte, alwaar drie mannen geplaatſt zynde, zo veel als 'er tegen hen zouden willen opkomen, komen neerhouden; gelyk zulks ten deele bevonden wierd van vyf Engelſchen, die Capitein *Davis* hier liet; welke zig tegen een grote party Spanjaarden die in de Baayen geland waren, en quamen om hen te verdelgen, klockmoediglyk verweerden. En hoewel op de tweede aanval een van hunne makkers hen verliet, en tot de Spanjaarden overliep, niettemin hielden de andere vier ſtand; en wierden naderhand door Capitein *Strong* van Londen ingenomen.

Wy bleven aan *Joan Fernando's* Eiland zeſtien dagen, zynde onze zieken al dien tyd aan land, met eenen van Capitein *Eatons* Artſen (want hy had 'er vier op zyn Schip) die hen bediende, en vermids hunne ziekte voornamelyk ſcheurbuik was, met geitenvleeſch, en met eenige kruiden die daar overvloedig in de beeken groeiden, ſpysde.

V. HOOFDSTUK.

Vertrek des Schryvers van Joan Fernando's *Eiland. Van de* Vreedzame Zee *of* Mare Pacificum. *Van de* Andes *of hoge Bergen in* Peru *en* Chili. *Een Prys genomen. 't Eiland* Lobos. Pinguins *en andere Vogelen aldaar. Nog drie Pryzen genomen. De Eilanden van* Gallapago. *De* Dildo-*boom.* Mammi-*boomen.* Guano's. Landſchildpadden; *hunne verſcheidene zoorten. Groene* Slangen. Tortelduiven. Schildpaddengras. Zeeſchildpadden; *hunne verſcheidene zoorten. De Lucht en 't Weder aan de* Gallapago's. *Zommige van die Eilanden beſchreven; derzelver Landsdouw. Het Eiland* Cocos *beſchreven. Kaap* Blanco; *en de Baai van* Caldera. *De Veldlanden aldaar. Capitein* Kook *ſterft.* Nikoya. Rood Verfhout, *en andere Waren. Gevaar van twaalf mannen.* Lans-hout. Volcan Vejo, *en brandende Berg op de Kuſt van* Rea Leja. Donderwind. *Het Eiland en de Haven van* Rea Lexa. *De Golf van* Amapalla, *en de Punt* Caſivina. *De Eilanden* Mangera *en* Amapalla: *De Indiaanſche Inwoonders.* Kroosjes-*boom. Andere Eilanden in de Golf van* Amapalla. *Capitein* Eaton *en Capitein* Davis *kielhalen hunne Schepen, en ſcheiden daar na van malkanderen.*

DEN

Digitized by Google

DEN 8. April des jaars 1684. gingen wy van *Joan Fernando's* Eiland t'zeil met een Z. O. wind: wy waren nu met ons twee Schepen; te weten dat van Capitein *Kook* op 't welk ik was, en die hier met een ziekte bevangen wierd, van welke hy eenigen tyd hier na ſtierf; en dat van Capitein *Eaton*. Onze togt was nu langs de (*a*) *Vreedzame Zee*, eigentlyk zo genoemd: want hoewel de Kaartmakers gewoon zyn, dien naam te geven aan dezen gehelen *Oceaan*, noemende denzelven *Mare Auſtrale*, (*b*) *Mar del Zur*, of *Mare Pacificum*; zo behoort egter myns oordeels dien naam van *Vreedzame Zee* niet verder van 't Zuiden na 't Noorden uitgeſtrekt te worden, dan van 30. tot omtrent 4. gr. Zuider breedte; en van de *Americaanſche* Oever Weſtwaards onbepaaldelyk, volgens myne aanmerking, die in deze ſtreek geweeſt ben twee honderd vyftig en meer (*c*) mylen van land, en nogtans met een zeer ſtille en geruſte Zee ten opzigt van winden: want in deze gantſche ſtreek, van welke ik geſproken heb, zyn geen donkere regenagtige wolken, hoewel menigmaal een dikke en betrokkene kim, zo dat men de hoogte der Zon met de graadboog niet nemen kan: en 's morgens heeft men veeltyds dyzig weêr, met een dikke miſt, dog zo nogtans, dat men 'er nauwlyks nat van word. Ook zyn 'er in deze Zee geen winden, dan de Paſſaad-wind, geen ſtormen, nog donderwinden, nog Orcanen, (hoewel men die Benoorden den Evenaar, zo wel in deze als in de *Atlantiſche* Zee heeft;) niettemin vloeid deze Zee by nieuwe en volle Manen, met hoge, brede, en lange baren; dog die daarom niet onſtuimig, en derhalven veilig genoeg zyn, 't en zy daar ze op den Oever neerſtuiten; want aldaar is het ſlim te landen. 1684. Vertrek van Joan Fernando's Eiland. De vreedzame Zee (a) *Mare Pacificum* (b) *De Zuid-Zee.* (c) *Leagues.*

IN deze Zee ſpoeiden wy onzen weg na den Middellyn, tot dat wy op de hoogte van 24. gr. Bezuiden de Linie aan de vaſte Kuſt van Zuid-*America* quamen. Deze gantſche Landſtreek van *Chili* en *Peru* is byſter hoog; en daarom hielden wy geſtadig twaalf of veertien mylen van land, dewyl wy niet gaarn van de Spanjaards aldaar wonende, wilden gezien zyn. Het land, dog inzonderheid van 24. gr. Zuidelyk tot 17., en van 14. tot 10., is van een overwonderlyke hoogte: en ſtrekt zig doorgaans uit in riggels langs den Oever, te weten drie of vier riggels agter malkanderen, elk den ander in hoogte overtreffende, zynde de gene die 't verſte landwaard in zyn, de hoogſte. Dit gebergte vertoont zig als men in Zee is, altoos blaauw, en zomtyds door wolken bedekt, maar egter niet zo dikwils als de hoge landen in andere Geweſten der Wereld: want men ziet zelden of noit eenige regen op deze Bergen, en ook niet in de Zee daar aan palende: nogte zyn dezelve aan miſt onderhevig, hoewel deze Bergen de hoogſte zyn, die ik oit gezien heb, verre overtreffende de *Piek* van *Tenarif*, of *Ste.*

Digitized by Google

1684. *Martha*, en alle andere Bergen (zo ik geloof) in de Wereld. Ik heb zeer hoog land gezien op de breedte van 30. gr. Zuidelyk, maar niet zo hoog, als op de breedten hier voren gemeld. In de beschryving der reistogt van *Sir Joan Narborough* na *Baldivia* een Stad op deze Kust, word ook van zeer hoog land by *Baldivia* gemeld; en de Spanjaards, met dewelke ik deswege gesproken heb, hebben my verhaald, dat 'er zeer hoog land is, al den weg tusschen *Coquimbo* ('t welk omtrent 30. gr. Zuid. legt) en *Baldivia*, 't welk op 40. gr. Z. gelegen is: Zulks dat, naar allen schyn, deze regels van gebergte, zig als een aaneengeschakelde reeks van 't eene eind van *Peru* en *Chili* tot het ander, langs deze gantsche Kust der Zuid-Zee uitstrekken, wordende gemeenlyk genaamd *Andes* of *Sierra Nuevada des Andes*. De uitmemende hoogte dezer Bergen zal misschien de reden zyn dat 'er geene Rivieren van belang in deze Zee een uitloop hebben. 't Is waar daar zyne eenige kleine Riviertjes, maar egter zeer weinige; want in zommige plaatzen zyn zy honderd vyftig of twee hondert mylen van een, en daar ze 't digst byeen zyn, zynze evenwel nog wel dertig, veertig, of vyftig mylen van malkanderen, en al te klein en ondiep om bevaaren te konnen worden. Daarenboven lopen eenige van deze niet gestadig, maar zyn op zommige saizoenen van 't jaar droog; gelyk als de Rivier *Ylo*, die met een wakkere stroom in 't laatst van January loopt, tot in Juny toe; en dan neemt zyn loop allengskens af, en word hoe langer hoe minder, tot in 't laatst van September, wanneer hy geheel ophoud, en niet meer stroomt voor in January. Dit heb ik in beide die saizoenen zelf gezien, in twee voorgaande togten derwaards; en my is van de Spanjaarden verhaald, dat andere Rivieren op deze Kust van dezelfde natuur zyn, te weten eerder een zoort van beeken of vloeden, ontstaande door regen op zekere saizoenen ver landwaard in, dan gedurig lopende stromen.

De Andes van Chili en Peru.

Wy bleven gestadig in 't gezigt van deze Kust, maar op een goede afstand daar van, ontmoetende niets van belang, tot dat wy op 9. gr. 40. min. Z. br. gekomen waren, zynde toen de derde May, wanneer wy een seil ten Noorden van ons ontdekten: dit Schip te loefwaard van ons lopende, maakten wy 'er jagt op, en Capitein *Eaton* daar by komende veroverde het haast: 't was omtrent een maand te voren van *Guiaquil* gekomen, en met timmerhout geladen, gaande na *Lima*, en had drie dagen eer wy 't namen te *Santa* aangeweest om water in te nemen; hebbende aldaar ook verstaan dat wy in die Zee waren, uit berigt dat daar met een voordagtelyk afgevaardigde boode van *Baldivia* gekomen was: want, gelyk wy naderhand hoorden, Capitein *Swan* was te *Baldivia* geweest om daar te handelen, en hy Capitein *Eaton* in de Straat van *Magellanes* ontmoet

moet hebbende, zo hadden de Spanjaards van *Baldivia* buiten twyffel door hem berigt van ons bekomen, vermoedende hem ook een van ons te zyn, ſchoon hy 't niet was. Op deze tyding zond den Onderkoning van *Lima* booden na alle de Zee-havens, op dat zy zig tegen onze aanvallen zouden wapenen. 1684.

Wy ſtuurden dan aanſtonds na 't Eiland *Lobos*, 't welk legt op 6. gr. 24. min. Zuider breedte, (want aan land zynde nam ik de hoogte daar van met een *Aſtrolabium* of Sterreplackloot) en vyf mylen van de vaſte Kuſt: het word genoemd *Lobos de la Mar*, om het te onderſcheiden van een ander dat 'er niet ver aflegt, en 't zelve zeer gelyk is, geheten *Lobos de la Tierra*, om dat het digter aan 't vaſte land legt. *Lobos* of *Lovos* is de Spaanſche naam van een Zeehond, van welke zig een grote menigte omtrent deze en andere Eilanden in deze Zeën onthoud. 't Eiland Lobos.

Den 9. May quamen wy aan 't Eiland *Lobos de la Mar*, en wierpen 't anker uit neffens onze Prys. Dit *Lobos* beſtaat uit twee Eilandjes, elk omtrent een Engelſche myl in 't rond, en van een tamelyke hoogte; tuſſchen beide loopt een kleine ſleuf, die maar bequam is om met booten bevaren te worden; en aan de Noordzyde dezer Eilandjes, een weinig van de ſtrand leggen verſcheidene klippen. Aan 't Weſt-einde van 't Ooſtelykſt Eilandje is een kleine zandbaai, die voor de wind beſchut is, en alwaar de Schepen konnen kielhalen: het overige van den oever, zo wel buiten de twee Eilandjes, als daar tuſſchen, is rotsagtig en vol kleine klippen: op 't land is de grond ten deelen klipagtig, ten deele zandig, en overal onvrugtbaar, zonder eenig verſch water, boom, heeſter, gras, of kruid, of eenig land-dier, (want Zeehonden en Zeeleeuwen komen hier aan ſtrand) uitgezondert Vogels, van welke daar een grote menigte is, als *Boobies*, dog meeſt *Pinguins*, welke ik by grote hopen gezien heb langs de gantſche Zuid-Zee, op de Kuſt van *Terreneuf*, en by de *Kaap de Goede Hoop*. De *Pinguin* is een Zeevogel, zo groot omtrent als een Eend, Pinguins. en met zulke voeten, dog ſcherp van bek, houdende 't leven by viſch: zy vliegen niet, maar flodderen, hebbende eerder ſtompjes, gelyk de jonge Ganzen, dan vleugels; en die verſtrekken hen in 't water in plaats van vinnen: hunne veeren zyn donsagtig; hun vleeſch is maar ſlegte ſpys, dog hunne eyeren zyn goed. Daar is nog een andere zoort van kleine zwarte Vogels, die kuilen in 't zand maken, waar in zy vernagten, en welker vleeſch heel goed van ſmaak is; en deze heb ik nergens gezien, dan hier en te *St. Joan Fernando*.

Tusschen 't Ooſtelykſte dezer Eilandjes en de klippen is goede ankergrond op tien, twaalf, of veertien vademen diepte: want de wind is daar

Digitized by Google

1684. gemeenlyk Z., of Z. Z. O. en 't Ooſtelyk Eilandje Ooſt en Weſt leggende, zo beſchut het die Reede.

Wy maakten hier onze Schepen ſchoon, en gereed zynde om te zeilen, ondervroegen wy de gevangenen, om te weten of zy ons na eenige Stad of Plaats konden geleiden, op welke wy een aanval zouden konnen doen: want zy hadden ons te voren onderregt, dat wy door de Spanjaards ontdekt waren, waar uit wy wel begrepen dat zy geen rykdom of koſtelyke Waren ter Zee zouden zenden, zo lang wy daar waren. Wy lieten ondertuſſchen onze gedagten gaan op verſcheidene Steden, als *Guiaquil*, *Zana*, *Truxillo*, en andere; eindelyk viel de keur op *Truxillo*, als zynde van 't meeſte belang, en daarom te meer ſchyn, dat het onze togt zoude goed maken, byaldien wy 't konden veroveren; aan 't welk wy niet veel twyffelden, alhoewel wy wiſten dat het een volkryke Stad was. Maar de grootſte zwarigheid beſtond in 't landen; want *Guanchaquo*, 't welk de naaſte Zeehaven daar aan is, en 'er maar zes Engelſche mylen af legt, is een ſlimme plaats om te landen, dewyl zelfs de Viſſchers, die daar wonen, zomtyds in drie of vier dagen daar niet uit konnen komen. Niettemin wierd ons volk van beide de Schepen den 17. May des namiddags gemonſterd, en hun Geweer geprobeerd. Wy waren in 't geheel honderd en agt mannen bequaam om dienſt te doen, behalven de zieken, en ons voornemen was 's anderendaags te zeilen, en de hout-prys met ons te nemen. Maar een van ons volk toen by tyds op 't Eiland zynde, zag drie zeilen, die Noordwaards koers ſtelden; te weten twee buiten 't Eiland na 't Weſten, en 't ander tuſſchen 't zelve en de vaſte Kuſt.

Drie pryzen veroverd.

Wy ligten dan onze ankers met der haaſt, en maakten 'er jagt op; Capitein *Eaton*, die 't ondiepſt ging, zette tuſſchen 't Weſtelykſt Eilandje en de klippen door, en liep na die twee welke buiten de Eilanden waren: wy in Capitein *Kooks* Schip vervolgden 't ander, 't welk na 't vaſte land liep; maar wy haalden 't haaſt in, en keerden, na 't zelve genomen te hebben, weder na 't Eiland; want wy zagen dat Capitein *Eaton* geen hulp van doen had, dewyl hy die twee Vaartuigen, welke hy vervolgde, reeds had genomen. Hy quam dan met een van de pryzen aan; maar de andere was zo ver te lywaard, en ging zo diep, dat hy dezelve dien dag niet kon opbrengen; maar hy hoopte zulks 's anderendaags te zullen doen; dog 't Schip diep geladen zynde, dewyl het voor de wind na *Panama* moeſt vaaren, kon niet wel zeil voeren.

Den 19. laveerde het al den dag, dog quam niet nader aan 't Eiland. Onze *Moskito*-Viſſchers gingen na gewoonte uit, en vingen zes Zeeſchildpadden; want die zyn hier tamelyk overvloedig. Deze Schepen, welke wy

Digitized by Google

wy 's daags te voren genomen hadden, waren alle met Meel geladen, en 1684.
na *Panama* geſchikt; twee daar van waren zo diep geladen, als zy zeilen konden, en 't ander was niet boven half geladen, dog had laſt van den Onderkoning van *Lima*, met de twee andere t'zeil te gaan, of anders te blyven leggen, tot dat wy uit die Zee waren; want hy hoopte dat zy door vroeg uit te zeilen ons zouden ontkomen. In 't grootſte Schip was een brief aan den Preſident van *Panama* van den Onderkoning van *Lima*, waar in hy hem liet weten dat 'er vyanden in die Zee gekomen waren, en dat hy hem daarom deze drie Schepen met Meel zond, op dat zy geen gebrek zouden hebben; (want *Panama* word van *Peru* verzorgd) voorts verzogt hy hem zuinig te wezen, om dat hy niet wiſt wanneer hy hem meer zou konnen zenden. In dit Schip waren ook zeven of acht tonnen met Queevleeſch, en een aanzienlyke Muilezel tot een geſchenk voor den Preſident, beneffens een groot houte Beeld van de Maagd Maria, 't welk fraay uitgehouwen en geſchilderd was, om een nieuwe Kerk te *Panama* te vercieren; zynde door den Onderkoning van *Lima* gezonden: want dit groot Schip was niet lang te voren van daar gekomen. Het had van *Lima* ook mede gebragt acht honderd duizend ſtukken van achten om na *Panama* te brengen; maar te *Guanchaquo* leggende om de lading Meel in te nemen, verſtonden de Koopluiden dat Capitein *Swan* te *Baldivia* was, en deden daar op het geld aan land komen. Deze Gevangens zeiden ons ook, dat de Inwoonders van *Truxillo* te *Guanchaquo* (zynde de Haven van *Truxillo*) een Schans digt by de Zee maakten, om de gene die 'er zouden willen landen, te konnen afweren. Op dit berigt veranderden wy ons vorig beſluit, en wierden te raade met onze drie pryzen na de *Gallapago's* te gaan, welke eenige grote Eilanden zyn, waar van zommige onder den Evenaar, en andere ter wederzyde daar van leggen. Ik zal de beſchryving van *Truxillo* alhier voorby gaan, om dat ik in myn Aanhangzel van dit Boek een verhaal meen te doen van meeſt alle de Steden van eenig belang op deze Kuſt, van *Baldivia* tot aan *Panama*, en van daar tot aan *California*.

Den 19. dan tegens den avond zeilden wy, in gezelſchap van Capitein *Eaton* van het Eiland *Lobos*.

Wy namen de drie Meel-pryzen met ons, maar onze eerſte prys, die met hout geladen was, lieten wy daar ten anker: de wind was toen Z. ten O., 't welk de gemeene Paſſaad-wind aldaar is; en wy ſtelden onze koers Noord-Weſt ten Noorden, voorhebbende na de hoogte van de Eilanden van *Gallapago* te lopen, en 't Weſtelyk aan te ſtuuren, om dat wy de afſtand niet zekerlyk wetende, juiſt geen regte koers daar na toe konden

Digitized by Google

1684. houden. Toen wy tot op 40. minuten van den Evenaar gekomen waren, ſtuurden wy Weſt, hebbende een Z. wind, met een labbere koelte. Het was den 31. May toen wy de Eilanden van *Gallapago* eerſt in 't gezigt kregen; eenige daar van vertoonden zig te loefwaard, andere te lywaard, en zommige regt voor ons; wy verhanzelden daar op onze zeilen; en ſtuurden zo digt by de wind als wy konden, om 'er aan de Zuidzyde by te komen; dog de pryzen diep geladen zynde, en kleine en dunne zeilen hebbende, konden vermids de wind ſlap was, ons niet byhouden; weshalven wy een punt van de wind afweken, om hen by te blyven; en tegens den avond wierpen het Schip daar ik op was, en dat van Capitein *Eaton*, 't anker uit aan de Ooſtzyde van een der Ooſtelykſte Eilanden, een Engelſche myl van de ſtrand, op zeſtien vademen water, met een zuivere, witte, harde zandgrond.

De Eilanden van Gallapago's.

De *Gallapago's* zyn een groot getal onbewoonde Eilanden, leggende onder, en ter wederzyde van den Middellyn; 't Ooſtelykſte van dezelve legt omtrent honderd tien mylen van 't vaſte land; zy worden geſteld op de lengte van 181. gr. ſtrekkende tot op 176. Weſtwaards uit; zulks dat hun lengte van *Engeland* op omtrent 68. gr. Weſtwaards is: maar ik geloof dat onze Landbeſchryvers dezelve niet ver genoeg na 't Weſten plaatzen.

De Dildoboom.

De Spanjaards, die dezelve eerſt ontdekt hebben, verhalen in hun Beſchryving, dat zy veele in getal zyn, en zig Noord-Weſt van de Linie tot op 5. gr. N. uitſtrekken; maar wy hebben 'er niet boven veertien of vyftien van gezien. Zommige daar van zyn zeven of agt mylen lang, en drie of vier breed; zy leggen vry hoog, dog de meeſte zyn egter vlak en effen. Vier of vyf van de Ooſtelykſte zyn klippig, onvrugtbaar, en bergagtig, brengende geen kruid, gras, nog boomen voort, dan de *Dildo*-boom, uitgenomen aan de Zee-zyde. De *Dildo*-boom is een groene ſteekelige heeſter, die tien of twaalf voeten hoog waſt, zonder blad of vrugt; zynde van boven tot beneden zo dik als een mans been, en vol van ſcherpe prikkels, die met digte regels van onderen tot boven groeyen: deze heeſter is nergens toe nut, ja zelfs niet om te branden. Digt aan de Zee groeyen op zommige plaatzen kreupelboſſchen van *Burton*-hout, 't welk een goede brand is. Dit ſlag van hout groeid op vele plaatzen in *Weſt-Indiën*, inzonderheid in de Baai van *Campeche*, en op de *Samballo's*: dog in de Zuid-Zee heb ik het noit gezien, dan op deze Eilanden; die hoewel ze onvrugthaar zyn, egter water hebben in poelen en kuilen tuſſchen de klippen. Eenige nogtans van deze Eilanden zyn vlak en laag, en 't land vrugtbaarder, zo dat 'er verſcheidene zoorten van boomen op groeyen, die ons onbekend zyn. Zommige van de Weſtelykſte dezer Eilanden zyn negen

of

of tien mylen lang, en zes of zeven breed, met een bolle zwarte aarde: op dezelve wassen grote en hoge boomen, inzonderheid de *Mammi*-boomen, welke hier met grote bosschen groeyen. Op deze grote Eilanden zyn eenige redelyk grote Rivieren, en op vele van de kleine Eilanden vind men Beeken van goed water. Toen de Spanjaards deze Eilanden eerst ontdekten vonden zy 'er menigten van *Guano's* en Landschildpadden, en gaven dezelve den naam van *Gallapago's* Eilanden. Ik geloof dat 'er geen plaats in de wereld is, die zo overvloedig van deze dieren is voorzien. De *Guano's* hier zyn zo vet en groot, als ik ze ooit ergens gezien heb; en ze zyn zo mak, dat een man in een uur tyds wel twintig daar van met een knods kan doodslaan. 1684.

Landschildpadden.

De *Landschildpadden* zyn hier in zulk een menigte, dat vyf of zeshondert mannen eenige maanden lang alleenlyk daar van zouden konnen leven, zonder eenige andere spyze; zy zyn ongemeen groot en vet, en zo lieflyk van smaak, dat geen Kuiken aangenamer wezen kan. De grootste van deze dieren weegt wel honderd vyftig of twee honderd ponden, en zommige van hen zyn twee voet of twee voet en zes duim op de buik breed: ik heb 'er op andere plaatzen noit gene gezien, die meer als omtrent dertig pond woegen; 't is waar, ik heb wel horen verhalen dat 'er op 't Eiland *St. Laurens* of *Madagascar*, als mede op 't *Engelsch Foreest*, een Eiland daar digt by, en ook *Don Mascarin* geheten, en nu in 't bezit der Franschen, zeer grote Schildpadden zyn, maar of zy zo groot, vet, en aangenaam van smaak zyn als deze, weet ik niet. Daar zyn drie of vierderlei zoorten van deze dieren in *West-Indiën*; de eene zoort word van de Spanjaarden *Hecati* genoemd, en die onthouden zig meest in versche water-poelen, en komen zelden op 't land; zy wegen van tien tot vyftien ponden, en hebben kleine beenen, platte voeten, en dunne lange halzen. Een andere zoort word *Terapen* geheten, deze zyn veel kleiner dan de *Hecati*, hunne schilden zyn van natuur mooi gewerkt, en bewolkt, en hunne ruggen ronder dan de vorige; anders zynze meest van 't zelfde fatzoen: deze zyn gaarn in natte moerassige plaatzen, of op land dat digt by zulke moerassen is: beide deze zoorten zyn zeer goed om te eeten. Zy zyn zeer overvloedig op 't Eiland *Pines* by *Cuba*; en als de Spaansche Jagers dezelve aldaar in 't woud vinden, brengen zy ze t' huis in hutten, alwaar zy ze merken, door kerven in hunne schaalen te maken; waar na zy die weder laten gaan: dit doen zy omze byderhand te hebben; want zy lopen noit ver weg. Als deze Jagers, na een verblyf van een maand of zes weeken, weder na *Cuba* keeren, nemen zy drie of vier honderd, of wel meer, van deze dieren met zig om te verkopen, dewyl dezelve een zeer goede

1684. goede ſpyze zyn; en elk kend de zyne aan zyn merk. Deze Schildpadden op de *Gallapago's* zyn de *Hecatee* meeſt gelyk, uitgenomen dat zy, gelyk ik te voren gezegd heb, veel groter zyn, hebbende lange dunne halzen, en kleine hoofden. Daar zyn eenige groene Slangen op deze Eilanden, maar voorts geen ander Land-gedierte, dat ik weet. Daar is ook een grote menigte van Tortelduiven, welke zo mak en tam zyn, dat iemand vyf of zes dozyn daar van met een ſtokje op een voormiddag zou konnen dood ſlaan; zy vallen wat kleinder dan een gemene Duif, en zyn zeer goed om te eeten, en doorgaans vry vet.

Zee-Schildpadden.

Tusschen deze Eilanden zyn goede wyde ſleuven voor Schepen om door te zeilen, en op zommige plaatzen zyn ondiepten, die met een menigte van Schildpadden-gras bewaſſen zyn; waar door deze Eilanden ook zeer overvloedig van Zeeſchildpadden zyn voorzien, te weten van die zoort welke groene Schildpadden geheten worden. En dewyl ik tot nog toe geen beſchryving van deze dieren heb gedaan, zal ik het hier doen. Daar zyn vier zoorten van Zeeſchildpadden, namelyk de *Koffer-Schildpad*, de *Grootkop*, de *Valksbek*, en de *Groene Schildpad*.

Hunne verſcheidene zoorten.

De *Koffer-Schildpad* is doorgaans groter dan de andere, hoger en ronder van rug, en heeft vleeſch dat ſterk van ſmaak, en niet gezond om te eeten is.

De *Grootkop* word zo genaamd, om dat hy groter van hoofd is, dan alle de andere zoorten; deszelfs vleeſch is desgelyks ſterk, en word zelden gegeten dan uit nood; zy leven van mos dat op de klippen groeid.

De *Valksbekken* zyn de kleinſte zoort; zy worden zo genoemd, om dat hunne monden lang en ſmal zyn, en naar den bek van een Valk eenigzins gelyken: op de ruggen dezer Schildpadden groeyen die ſchilden, welke zo zeer geacht zyn om Lyſten, Kammen, Kabinetten, en andere fraayigheden van te maken. De grootſte van die ſchilden wegen omtrent vierdhalf pond: ik heb 'er ook gehad die drie pond en tien oncen woegen; maar gemeenlyk wegen ze anderhalf of twee pond, en zommige niet zo veel: zy zyn ook maar een ſlegte ſpyze, dog doorgaans beter van ſmaak dan de *Grootkop*; alhoewel zy egter op zommige plaatzen ongezond zyn, en de gene, die dezelve eeten, ſterk doen afgaan en braken, inzonderheid die welke tuſſchen de *Samballo's* en *Porto-Bello* zig onthouden. Men vind in *Weſt-Indiën* wel meer Viſſchen, die desgelyks ongezond zyn om gegeten te worden; dog die zal ik in myn Aanhangzel beſchryven. Deze *Valksbekken* zyn beter of ſlimmer naar 't gene zy eeten: op zommige plaatzen eeten zy gras, gelyk de Groene Schildpadden; op andere plaatzen onthouden zy zig tuſſchen de klippen, en eeten mos en zeewier, maar deze

ze zyn zo zoet van ſmaak niet, als de gene die gras eeten; ook zyn hunne ſchilden zo klaar en helder niet, want zy zyn doorgaans met knobbels bewaſſen, 't welk dezelve bederft; en hun vleeſch is gemeenlyk geel, inzonderheid dat van de vette. Deze Schildpadden zyn op vele plaatzen in *Weſt-Indiën*: zy hebben Eilanden en byzondere plaatzen daar zy hunne eyeren leggen, en zelden komen zy onder andere Schildpadden. Deze en alle andere Schildpadden leggen hunne eyeren in 't zand, te weten die aan de Noordzyde van de Middellyn in de Maanden May, Juny en July; en die aan de Zuidzyde omtrent Kerstyd, zommige wat vroeger, zommige wat later; zy leggen driemaal in een tyd, en t'elkens tachtig of negentig eyeren; hunne eyeren zyn van grootte als Hoender-eyeren, en heel rond, alleenlyk met een wit taai vlies bekleed. Aan de Noordzyde van *Jamaïca* zyn eenige Baayen daar deze *Valksbekken* komen om te leggen; in de Baayen van *Honduras* zyn desgelyks Eilandjes daar zy hunne broeiplaatzen hebben; en vele andere plaatzen langs de Kuſt van 't vaſte land van *Weſt-Indiën* van *Trinidado* tot aan *Vera Cruz* in de Baai van *Nova Hiſpania*. Als de Zeeſchildpadden uit de Zee komen om te leggen, hebben zy ten minſten een uur tyds van doen, eer zy wederkeren; want zy moeten boven de peil van 't hoog water gaan; en zo 't laag water is als zy aan land komen, moeten zy ten minſten, door hare zwaarte, eens of tweemaal ruſten, eer zy ter plaatze komen daar zy leggen. Wanneer zy een plaats tot hun oogmerk gevonden hebben, maken zy met hare vinnen een grote kuil in 't zand, waar in zy hare eyeren leggen; dewelke zy dan twee voeten diep bedekken met het zelfde zand dat zy uitgeſchraapt hebben, en keren alzo weder te rugge: zomtyds komen zy 's nagts te voren dat zy meenen te leggen, op, en bezigtigen de plaats, en keren alzo, na een keer, of togt van een halve kring gedaan te hebben, weder in Zee; en miſſen noit om den volgenden nagt aan land te komen, en digt by die plaats te leggen. Alle zoorten van Schildpadden hebben een en dezelfde manier van leggen. Ik heb een man in *Jamaïca* gekend, die agt ponden Sterlings maakte van de ſchilden dezer *Valksbek*-Schildpadden, welke hy op eenen tyd ving, in een kleine Baai, die nauwlyks een quartier gaans lang was. De manier om dezelve te vangen, is, dat men den gantſchen nagt heen en weer van de eene zyde van de Baai na de andere wandelt, zonder geluid te maken, of eenig ligt by zig te hebben: en als 'er dan een Schildpad aan land komt, keert men die op zyn rug, en haalt hem boven de peil van hoog water, alwaar men hem tot den morgen leggen laat. Een grote groene Schildpad zal door zyne zwaarte en tegenworſteling twee mannen werks genoeg geven, om hem om te wentelen. 1684.

Digitized by Google

1684. De *Valksbek*-Schildpadden worden niet alleenlyk in *Weſt-Indiën*, maar ook op de Kuſt van *Guinée*, en in *Ooſt-Indiën* gevonden: dog in de Zuid-Zee heb ik ze noit gezien.

Groene Schildden. De *groene Schildpad* word zo geheten, om dat zyne ſchaal groener is, dan die der andere; dezelve is zeer dun en helder, en beter gewolkt dan die van de *Valksbek*; maar is om zyne dunheid alleenlyk bequaam tot plaaten voor ingeleid werk. Deze Schildpadden zyn gemeenlyk grooter dan de *Valksbekken*, en hebben ronde en kleine hoofden. *Groene Schildpadden* zyn de alleraangenaamſte van ſmaak; maar daar zyn egter verſcheidene zoorten van dezelve, zo ten aanzien van 't vleeſch als van de grootte. Ik heb bemerkt dat te *Blanco* in *Weſt-Indiën* de *groene Schildpad*, die daar de eenigſte zoort is, groter is dan eenige andere in de Noord-Zeën: zy wegen doorgaans twee honderd tachtig, of drie hondert ponden; hun vet is geel, en 't mager wit, en ongemeen zoet van ſmaak. Te *Bocca-Toro*, aan de Weſtzyde van *Porto-Bello*, zyn zy zo groot niet, en hun vleeſch niet zo wit, nog 't vet zo geel. Die in de Baayen van *Honduras* en *Campeche* zyn nog wat kleiner; hun vet is groen, en het mager wat donkerder van koleur; dan die van *Bocca-Toro*. Ik heb eens gehoord van een byſter grote Schildpad, die te *Port-Royal* in de Baai van *Campeche* gevangen zynde, van de buik tot de rug vier voet hoog was, en de buik zes voet breed: de ſchaal van deze Schildpad was zo groot, dat Capitein *Rokkys* Zoontje, een knaapje van negen of tien jaren oud, daar in ging zitten, als in een Schuit, en 'er mee na zyns Vaders Schip voer, 't welk omtrent een vierde deel van een Engelſche myl van land lag: het vet dezer Schildpad leverde acht ſtoop olie of traan uit. De Schildpadden die zig by de Eilandjes aan de Zuidzyde van *Cuba* onthouden, zyn een gemengde zoort, zommige wat groter, en andere wat kleiner, en zo is ook het vleeſch van zommige groen, van andere bruin, en van eenige geel: van deze word *Port-Royal* in *Jamaïca* geſtadig verzorgd, door Sloepen die dezelve met netten vangen, en ze levendig daar brengen, alwaar ze dan met koperdraad aan ſtaken in Zee vaſt gemaakt worden, omze levendig te houden; en de markt is daar dagelyks overvloedig van deze Schildpadden voorzien, dewyl dezelve gemeene ſpys aldaar zyn, voornamelyk voor de geringe lieden.

Deze *groene Zeeſchildpadden* leven van gras 't welk in de Zee groeid op drie, vier, vyf, of zes vademen water, op de meeſte plaatzen voornoemd. Dit gras verſchilt van het *Manati* gras, want dat is een klein blad, maar dit is een vierde van een duim breed, en zes duim lang. De Schildpadden dezer *Gallapago's* Eilanden, zyn baſterd groen, want hunne ſchaal is dikker, dan die van andere *groene Schildpadden* in *Weſt-* of *Ooſt-Indiën*

Digitized by Google

Indiën; en hun vleesch is zo zoet van smaak niet. Zy zyn groter dan eenige andere *groene Schildpadden*, want zy zyn doorgaans drie of vier voet diep, en hun buik vyf voet breed: maar daar zyn nog andere *groene Schildpadden* in de Zuid-Zee, die niet zo groot zyn als de kleinste *Valksbekken*; en deze vind men aan 't Eiland *Plata* en andere plaatzen daarom heen; zy eeten mos, en zyn vet, dog zeer sterk van smaak. 1684.

Maar deze verschillen van alle de andere zoorten, want de mannetjes zo wel als de wytjes komen by dag aan strand, en leggen in de Zon; maar op andere plaatzen komen geene dan de wyfjes aan land, en dat alleenlyk by nagt om haare Eyeren te leggen. De beste kost voor de Schildpadden in de Zuid-Zee is by de *Gallapago's* Eilanden; want daar is overvloed van gras.

Daar is nog een andere zoort van *groene Schildpadden* in de Zuid-Zee, die kleiner, dog egter redelyk zoet van smaak zyn; en deze onthouden zig Westwaards aan de Kust van *Mexico*. Een zaak is zonderling en aanmerkelyk in deze dieren, namelyk dat zy in den tyd van hun broeyen twee of drie maanden lang hun gemeen verblyf, alwaar zy zig anders den meesten tyd van 't jaar houden, verlaten, en zig na andere plaatzen begeven, alleenlyk om hare Eyeren te leggen: en 't word gemeend dat zy gedurende dien tyd niets eeten, zulks dat de mannetjes zo wel als de wyfjes heel mager worden, ja de mannetjes ook zodanig, dat niemand dezelve wil eeten. De bequaamste plaats van hun broeyen, waar van ik oit gehoord heb, is by een Eiland in *West-Indiën* genaamd *Caimanes*, en by 't Eiland *Ascension* in de Wester Oceaan; en wanneer de broeityd voorby is, dan blyft 'er niet een van hen daar omtrent. Buiten twyffel zwemmen zy eenige honderden van mylen, om by die twee plaatzen te komen: want men heeft dikwils bevonden, dat 'er in de broeityd by *Caimanes* van alle die zoorten van Schildpadden, hier voren beschreven, gezien zyn. De Zuidelyke Eilandjes van *Cuba* zyn meer als veertig mylen daar van daan; en dat is de naaste plaats van waar die dieren konnen komen; en 't is zeker dat daar zo veel niet zouden konnen leven, als 'er hier wel in een broeityd komen.

De gene die aan 't Eiland *Ascension* leggen, moeten noodzakelyk veel verder van daan komen, want daar is geen land dat nader is als drie honderd mylen daar van af: en het is zeker dat deze dieren altyd hun gewoonlyk verblyf digt aan den Oever hebben. In de Zuid-Zee houden zy zig 't grootste gedeelte van 't jaar by de *Gallapago's*, en evenwel gaan zy in de broeityd van daar na de vaste Kust, om hare Eyeren te leggen, welke ten minsten honderd mylen daar van aflegt. Dog hoewel grote menigten dezer Schildpadden zig van hun gemeen verblyf na die legplaatzen begeven,

Digitized by Google

1684. egter doen zy 't niet allen: en wanneer zy na die plaatzen gaan om Eyeren te leggen, worden zy van zeer veele Viſſchen, voornamelyk *Sharks* verzeld; zulks dat de gewoonlyke plaatzen van hun verblyf dan ook van Viſch ontbloot zyn.

Als de wyfjes dus na hare legplaatzen gaan, houden de mannetjes haar gezelſchap; en blyven haar by tot dat zy weder komen. De mannetjes zo wel als de wyfjes zyn vet in 't begin van de broeityd; maar eer zy wederkomen zyn de mannetjes, gelyk ik gezegd heb, zo mager, dat zy onbequaam zyn om te eeten; dog de wyfjes zyn goed tot op het laatſte toe, hoewel niet zo vet als in den beginne van de broeityd. 't Word verhaald van deze dieren, dat zy negen dagen bezig zyn met teelen onder water, en 't mannetje boven op 't wyfjes rug. 't Is aanmerkelykſt, dat het mannetje in het teelen het wyfje niet ligtelyk zal verlaten; want ik heb het mannetje daar mee bezig zynde wel gegrepen; en een onervaren vanger kanze dan wel raken; want het mannetje is gantſch niet ſchuuw; maar het wyfje een Schuit of Boot ziende, zou als men 'er na ſlaat, het wel ontwyken willen, indien het mannetje haar niet met de twee voorſte vinnen greep en vaſthield. Als zy aldus aan malkanderen vaſt zyn, is het beſt het wyfje te treffen, want dan is men verzekerd dat men 't mannetje ook heeft. Deze dieren meent men dat een grote ouderdom bereiken, en de Schildpad-vangers van *Jamaïca* hebben in agt genomen, dat het veele jaren duurt eer zy tot hunne volle wasdom komen.

De lugt en 't weder omtrent de Gallapago's.

De lugt dezer Eilanden is vry gematigd, ten aanzien 't Clmaat; want over dag is 'er geſtadig een friſſche Zeekoelte, en by nagt een koele ververſchende wind; weshalven de hitte hier niet zo hevig is, als op de meeſte plaatzen digt by den Evenaar. Het regen ſaizoen is in November, December, en January; en dan heeft men 'er dikwils een zeer betrokken lugt en ſtormig weêr, met veel donder en blixem vermengd. Zomtyds zyn 'er na die maanden gematigde en ververſchende regenvlagen, maar in May, Juny, July, en Auguſtus is 't weêr altoos helder en klaar.

Wy bleven aan een van deze Eilanden maar eenen nagt, om dat onze Pryzen daar niet konden ankeren; maar wy ververſchten ons evenwel met Land- en Zeeſchildpadden, en zeilden 'sanderendaags van daar.

Derzelver landsdouw.

Het naaſte Eiland van de *Gallapago's*, daar wy aan quamen, lag 'er maar twee mylen af, zynde klippig en onvrugtbaar, en omtrent vyf of zes mylen lang, en vier breed: Wy ankerden in den agtermiddag aan de Noordzyde van 't zelve, een vierdedeel van een Engelſche myl van ſtrand, op zeſtien vademen waters: overal rondom dit Eiland is het ſteil, en nergens ankergrond als daar, en dat nog maar ſlegt; want de grond is zo ſteil,

dat

Digitized by Google

dat zo 't anker eens uitſchiet, het niet meer wil vatten; en de wind is doorgaans aflandig, uitgezeid by nagt, wanneer de landwind meer uit den Weſten waaid; want dan waaid hy regt langs de ſtrand, hoewel maar ſlapjes. Aldaar is geen water, dan in ſtilſtaande poelen, en in kuilen tuſſchen de klippen. Het Eiland daar wy eerſt ankerden heeft water aan de Noordzyde, het welk van hooge ſteile rotzen op de zandbaai neerſtroomd, alwaar men 't vangen kan. Zo dra als wy ten anker quamen ſloegen wy een tent aan land op, voor Capitein *Kook*, die ziek was. Wy vonden de Zeeſchildpadden alhier aan den oever op het zand leggen, 't welk anders in *Weſt-Indiën* niet gewoonlyk is; wy keerdenze derhalven op hunne ruggen, op datze niet weg lopen zouden: dog 's anderendaags quamen 'er meer op, en wy zagen dat het aldaar hunne gewoonte was in de zonneſchyn te leggen; zulks dat wy ons niet meer bemoeiden met ze om te keeren; maar wy zonden den Kok alle morgens aan land, die 'er dan zo veel doodde, als voor dien dag genoeg was. En zo deden wy zo lang als wy daar lagen, eetende zomtyds Landſchildpadden, en zomtyds Zeeſchildpadden; want daar was overvloed van beide. Capitein *Davis* quam hier ook voor de tweedemaal, en ging toen na de andere Eilanden aan de Weſtzyde; en vond aldaar zulk een menigte van Landſchildpadden, dat hy en zyn volk drie maanden lang, die zy daar bleven, niet anders aten. Zy waren zo vet, dat hy 'er nog zeſtig potten vol olie van overhielt; welke in plaats van boter diende, om met meelkoeken en kluitjes te eeten, toen hy uit deze Zee wederkeerde. Hy vond by deze Eilanden bequame plaatzen om te kielhalen, en ook hier en daar goede ankergrond: ook vond hy 'er veel beeken van goed verſch water, en brandhout genoeg, dewyl 'er een menigte van boomen was, tot veelerlei gebruik bequaam. Capitein *Harris*, van wien hier na meerder zal gezegd worden, quam hier desgelyks, en vond zommige Eilanden die overvloedig van *Mammi*-boomen, en redelyk grote Rivieren voorzien waren. De Zee omtrent deze Eilanden is vry vol van Viſch, en dat van zulk ſlag, en zo vet en groot, als die, welke by *Joan Fernando's* Eiland gevangen worden: ook zyn hier zeer veele *Sharks*. Het Noorder deel van dit tweede Eiland daar wy ankerden legt op 28. min. Benoorden den Evenaar: want ik nam alhier met een *Aſtrolabium* de hoogte van de Zon. Deze Eilanden van *Gallapago* hebben overvloed van zout. Wy bleven hier maar twaalf dagen, in welken tyd wy vyf duizend zakken Meel aan land bragten, tot een waarborg, byaldien wy 't zelve mogten nodig hebben eer wy de Zuid-Zee verlieten. Een van onze gevangene Indianen gaf ons alhier te verſtaan, dat hy te *Rea Leja* geboren was, en aannemen wilde ons derwaards te

1684.

Digitized by Google

1684. brengen; en wanneer men hem wegens de ſterkte en rykdom van die plaats ondervroeg, gaf hy zulk een goede voldoening aan 't gezelſchap, dat men beſloot daar na toe te gaan.

Dit beſluit dan genomen zynde, zeilden wy den 12. Juny van hier, met voornemen om het Eiland *Cocos* aan te doen; zo om eenig Meel daar aan land te brengen, als om dat Eiland te zien, om dat het in onzen weg na *Rea Leja* lag. Wy ſtelden onze koers Noord, tot dat wy op de hoogte van 4. gr. 40. min. zouden gekomen zyn, voorhebbende om dan Weſt ten Noorden te ſtuuren; want wy meenden dat wy den wind Zuid ten Ooſten, of Z. Z. O. zouden gehad hebben, als aan de Zuidzyde van den Evenaar. Ook had ik te voren de wind op deze hoogte digt aan land dus gevonden: maar wanneer wy eerſt van de *Gallapago's* vertrokken, hadden wy den wind uit het Zuiden, en verder Noordwaards aan zeilende, kregen wy die Zuid ten Weſten, en vervolgens Z. Z. W. welke winden wy niet verwagt hadden. Wy dagten in 't eerſt dat de wind weder na 't Z. zoude gelopen zyn; maar wanneer wy Weſtelyk na 't Eiland *Cocos* zeilden, hadden wy den wind Z. W. ten Z. en konden maar Weſt ten Noorden aanlopen; evenwel hielden wy dien koers, tot dat wy op de Noorder breedte van 5. gr. 40. min. gekomen waren. Dog toen gaven wy den moed verloren van met die winden 't Eiland *Cocos* te bereiken; en ſtevenden derhalven na de vaſte Kuſt; want al hadden wy 't Eiland toen gezien, wy zouden 't niet hebben konnen bezeilen, om dat wy zo ver Benoorden 't zelve waren.

't Eiland Cocos.

't Eiland *Cocos* is zo genaamd van de Spanjaarden, om dat 'er zeer veel *Cocos*-nooten op groeyen; en dat niet alleenlyk op een of twee plaatzen, maar in grote Boſſchen rondom 't Eiland langs de Zee. Dit Eiland is onbewoond, beſlaande zeven of agt mylen in zyn omtrek, en is in 't midden, alwaar geen geboomte is, redelyk hoog; niettemin vertoond het zig daar heel groen en vermakelyk, door zeker kruid het welk de Spanjaards *Gramadel* noemen: maar aan de Zee is het laag land.

Dit Eiland legt op 5. gr. 15. min. Benoorden den Evenaar, en is van klippen omringd, waar door het byna ontoegankelyk is; uitgenomen aan de Noord-Ooſtzyde, alwaar een kleine haven is, daar de Schepen veilig konnen inkomen en ankeren: in deze haven is een ſchone beek van verſch water, die in Zee uitloopt. Dit is het verhaal dat 'er de Spanjaards van geven; en ik heb 't zelfde ook verſtaan van Capitein *Eaton* die naderhand daar was.

Iemand die, gelyk als wy, geen ervarenheid had van den aard der winden in die Geweſten, had billyk mogen denken, dat wy eens ſtreeks na *Rea Leja* zouden hebben konnen zeilen: maar wy bevonden dat wy daar

daar in een misslag hadden; want hoe wy nader aan land quamen, des te meer kregen wy de wind regt van voren. Dog ik zal den Lezer wyzen tot het verhaal van de Winden in myn Aanhangzel. Op deze vaart van de *Gallapago's* hadden wy zeer schoon weder, en weinig wind; en in den beginne van July quamen wy by de Kaap *Blanco*; aan de vaste Kust van *Mexico*. Deze Kaap word aldus geheten van twee witte rotzen die 'er by leggen; welke wanneer men nog vry verre in Zee is, een gedeelte van de Kaap schynen te zyn; dog digt aan land, het zy ten Oosten of ten Westen van de Kaap, komende, vertonen zy zig in 't eerst als twee Schepen onder zeil; maar als men nader komt gelyken ze wel twee hoge torens, dewyl ze smal, hoog, en steil van alle kanten zyn, leggende omtrent een halve Engelsche myl van de Kaap. Deze Kaap legt op 9. gr. 56. min. en is omtrent zo hoog als *Beachy*-hoofd in *Engeland*, op de Kust van *Sussex*: het is een volkome punt, met steile klippen na de Zee aflopende; de top is omtrent een Engelsche myl vlak en effen, en dan loopt het van alle kanten schuin af: het vertoont zig zeer vermakelyk, zynde met grote hoge boomen bedekt. Van de Kaap aan de Noord-West zyde wykt het land Noord-Oostelyk in, ter lengte van omtrent vier mylen, makende alzo een kleine Baai, die van de Spanjaards *Caldera* geheten word. Een myl binnen Kaap *Blanco* aan de Noord-Westerzyde, en aan den ingang der Baai, is een kleine Beek van zeer goed water, 't welk in Zee stroomt: het land is aldaar laag, makende een dal tusschen twee heuvelen. Het is zeer vet land, en op 't zelve groeyen verscheide zoorten van grote hoge boomen: de aardkorst is zwart en diep, 't welk ik altyd bevonden heb een teken van een vette landsdouw te zyn. Omtrent een Engelsche myl van deze Beek na de Noord-Westzyde houd het boschland op, en het Veldland neemt een begin, strekkende zig met heuvelen en dalen eenige mylen landwaard in uit. Deze Veldlanden zyn niet t'eenemaal van boomen ontbloot, maar hier en daar met kleine boschjes bezet, het welk een vermakelyk gezigt verschaft. Het gras dat hier groeid is zeer welig, zynde dik en lang, en zo schoon dat ik het noit beter in *West-Indiën* gezien heb. Aan den voet van de Baai is 't land by de Zee laag, en vol van *Mangrove*-boomen, maar verder op is 't hoog en bergagtig. De Bergen zyn voor een gedeelte boschland, en voor een gedeelte Veldland; de boomen van die bosschen zyn klein en kort; en 't bergagtig Veldland is met slegt gras bewassen. Van de voet dezer Baai is het maar veertien of vyftien mylen tot aan 't Lak van *Nicaragua*, op de Kust van de Noord-Zee. De weg tusschen beide is wat bergachtig, dog meest Veldland.

1684.

Kaap Blanco.

De Baai Caldera

CAPITEIN

1684. Capitein Kook sterft.

CAPITEIN *Kook*, die aan 't Eiland van *Joan Fernando* ziek geworden was, bleef zo tot dat wy op twee of drie mylen na aan Kaap *Blanco* gekomen waren, en ſtierf toen ſchielyk; alhoewel het dien morgen ſcheen dat hy wel van zyne ziekte zoude opkomen, gelyk zulks ook eenige weeken te voren alzo geſchenen had: maar 't gebeurt veeltyds dat zieken uit Zee komende, alwaar zy niet dan de Zee-lugt gehad hebben, ſterven zo dra zy in 't gezigt van land komen. Omtrent vier uuren daar na quamen wy alle, te weten 't Schip daar ik in was, dat van Capiteiu *Eaton*, en de grote Meel-prys, een myl binnen de Kaap, regt tegen over de beek verſch water, op veertien vademen zuivere en harde zandgrond ten anker. Zo dra wy 't anker uitgeworpen hadden, wierd het lyk van Capitein *Kook* aan land gebragt om begraven te worden: twaalf mannen namen hun geweer mede, om de gene die 't graf zouden maken te beſchutten; want hoewel wy geen volk zagen, evenwel wiſten wy niet of het land digt bewoond mogt zyn; en eer Capitein *Kook* begraven was, quamen 'er drie Spaanſche Indianen by de plaats alwaar ons volk een kuil groef, en vraagden hen wie zy waren, en van waar zy quamen. De onze antwoorden dat zy van *Lima* quamen, en na *Rea Leja* gingen, maar dat de Capitein van een hunner Schepen op Zee geſtorven zynde, hen genoodzaakt had daar te komen, om hem een Chriſtelyke begraavenis te geven. De drie Spaanſche Indianen, die in 't eerſt zeer ſchuuw waren, begonden wat ſtouter te worden, en nader te komen, vragende vele zotte vragen; en ons volk maakte geen zwarigheid hen met vele onwaarheden de kap te vullen, voordagtelyk om hen in hunne klaauwen te krygen. De onze lagten dikwils om hunne roekeloosheid, en vroegen hen, of zy noit te voren Spanjaarden gezien hadden: waar op zy tot antwoord gaven dat zy zelve Spanjaards waren, en onder Spanjaarden woonden; en dat hoewel zy daar geboren waren, zy egter noit te voren drie Schepen aldaar gezien hadden. De onze herzeiden daar op, dat zy 'er nu ook zo vele niet zouden gezien hebben, indien 't niet op een dringend voorval ware geſchied. Eindelyk quamen zy door 't praten over en weer zo na, dat de onze hen alle drie gelyk aangrepen; maar eer dat Capitein *Kook* begraven was, nam een van hen de vlugt, en de twee andere wierden aan ons Schip gebragt. Capitein *Eaton* quam aanſtonds aan boord, om hen te ondervragen; en zy bekenden dat zy opzettelyk gekomen waren om ons Schip te bezien, en zo 't mogelyk was te vernemen wat voor volk wy waren: want de Preſident van *Panama* had niet lang te voren een berigtbrief na *Nicoya* gezonden, om de Overheid te verwittigen, dat 'er eenige vyanden in de Zuid-Zee gekomen waren, en dat zy derhalven wel hadden toe te zien.

NICOYA

NICOYA is een klein Steedje, leggende omtrent twaalf of dertien mylen verder Ooſtwaards, aan den Oever van een Rivier van dien naam. Het is een plaats zeer bequaam om Schepen te bouwen, weshalven ook de meeſte inwoonders timmerlieden zyn, die doorgaans in 't werk gehouden worden met nieuwe Schepen te maken, of oude te kalefateren. Hier was het dat Capitein *Sharp*, kort na dat ik hem in 't jaar 1681. verlaten had, timmerlieden kreeg om zyn Schip hegt te maken, eer hy zig na *Engeland* begaf; en om die reden moeſten de Spanjaards voorzigtig zyn, (volgens den raad des Gouverneurs van *Panama*,) dat gene andere, die diergelyke noodwendigheden behoefden, op die plaats weder daar mede verzorgd wierden. Deze Spaanſche Indianen zeiden ons ook, dat zy na de plaats, daar men hun gevat had, gezonden waren, om onze Schepen te bezigtigen, dewyl men vreesde dat deze dezelfde waren, waar van de Preſident van *Panama* gemeld had. Wanneer men hen vroeg na den toeſtand en rykdom des lands, zo zeiden zy, dat de inwoonders meeſt landlieden waren, die voornamelyk te werk geſteld wierden in 't planten en zaayen van Koorn, en 't hoeden van Vee, dewyl men 'er grote Veldlanden had, die van bullen, koeyen, en paarden wel waren voorzien: dat 'er op zommige plaatzen aan de Zeekant rood hout groeide, dat tot verwen dienſtig was; dog dat 'er weinig voordeel van quam, om dat zy het na 't Lak van *Nicaragua*, 't welk in de Noord-Zee uitloopt, moeſten zenden: dat zy ook een grote menigte van bulle- en koeye-huiden derwaards zonden, en *Europeeſche* Waaren, als hoeden, linnen, en wollen, om zig te kleden, in ruiling van daar weêrom bragten; en dat zy van het vleeſch van 't Vee geen ander nut trokken, als het onderhoud hunner huisgezinnen: want boter en kaas word weinig in die Geweſten gemaakt. Na dat zy ons dit verhaal hadden gedaan, zeiden zy ook, dat indien wy leeftogt van doen hadden, daar een weyery van bullen en koeyen omtrent drie Engelſche mylen van daan was, alwaar wy dooden konden zo veel als ons beliefde. Dit was ons een aangename tyding, want wy hadden geen vleeſch gehad, zedert dat wy van de *Gallapago's* waren gezeild: derhalven traden vier-en-twintig van ons terſtond in twee Booten, nemende een van de Spaanſche Indianen met ons om voor loots te dienen, en ſtapten alzo een myl van 't Schip aan land; alwaar wy onze Booten op 't droge haalden, en alle op weg ſloegen, volgende onzen Leidsman, die ons haaſt by eenige huizen, en een groot afſchutzel van Vee bragt; dit afſchutzel ſtond in een groot veld, omtrent twee Engelſche mylen van onze booten, en in dit veld gingen vele vette Stieren en Koeyen te weide. Eenige van ons wilden 'er drie of vier van doden en aan boord brengen; maar andere wederſpraken 't en zeiden dat

1684. Nicoya.

Digitized by Google

1684. het beter zou zyn den nagt over daar te blyven, en 't Vee des morgens in 't affchutzel te dryven, en 'er dan twintig of dertig ſtuks, of zo veel als wy wilden, van te dooden. Ik was gezind weêr na boord te gaan, en poogde alle de andere te overreden dat zy desgelyks zouden doen; maar zommige wilden niet; dies keerde ik met twaalf, zynde de helft van ons getal, weder na 't Schip, en de andere twaalf lieten wy daar blyven. Hier ter plaatze zag ik drie of vier tonnen met rood hout, 't welk ik agt van dezelfde zoort te zyn, dat men in *Jamaïca* bloed-hout of *Nicaragua's*-hout noemd. Wy die wederom keerden, ontmoetten van niemand eenige tegenſtand; en 's anderendaags verwagteden wy onze Makkers, maar niemand van hen quam opdagen; dies gingen tien mannen 's namiddags ten vier uuren in onze Cano, om te zien wat van hun geworden was. Maar wanneer zy aan de Baai quamen, daar wy geland waren om na de weyery te gaan, vonden wy ons volk alle op een kleine klip, een halve Engelſche myl van de ſtrand, ſtaande tot hun middel toe in 't water. Deze twaalf mannen hadden in een huis aan land geſlapen, en waren 's morgens vroeg al uitgegaan, om 't Vee in het affchutzel te dryven; tot welken einde twee of drie eenen weg, en een gelyk getal een anderen weg gegaan waren, terwyl zommige by 't affchutzel bleven ſtaan, om 'er het Vee in te dryven. Dog zy aldus verſtrooid zynde, quamen veertig of vyftig gewapende Spanjaarden op hen af; de onze dit ziende riepen dadelyk malkanderen toe, en quamen in een troep t'zamen, eer de Spanjaards nog op hen konden aanvallen; en gingen daar op na de Boot, die op 't droge gehaald was; maar by de zandbaai komende vonden zy dezelve in een ligte vlam ſtaan. Dit was een droevig gezigt, want zy wiſten nu niet hoe aanboord te komen, 't en ware zy te lande gingen na de plaats daar Capitein *Kook* was begraven, 't welk omtrent een uur-gaans was. 't Grootſte gedeelte van dien weg ſtrekte zig door een digt boſch, alwaar de Spanjaards ligtelyk een hinderlaag konden leggen, dewyl zy ongemeen daar op afgeregt zyn. De Spanjaards daarentegen, die hun ſtuk nu wis meenden te hebben, quamen by hen, en vroegen of zy mee na hun Plantagien beliefden te wandelen; waar by zy nog andere beſchimpingen voegden. Dog de onze gaven geen antwoord; en wanneer het omtrent half eb was, wierd een van ons volk een klip een eind weegs van de ſtrand gewaar, die met een hoek boven water uitſtak: hy dezelve aan zyne makkers tonende, zeide dat die hen voor een goed Kaſteel zou verſtrekken, indien zy 'er op konden komen. Daar was niemand van hen die niet wenſchte dat hy daar op was; want de Spanjaards, die nu een goed eind van hen agter de kreupelboſſchen waren, en zig van hunnen roof verzekerd hielden, begonnen nu en dan een ſchoot onder

Hachlyke ontkoming van twaalf mannen.

Digitized by Google

onder hen te doen, Zy dan die plaats, als mede 't gevaar waar in zy waren, wel aangemerkt hebbende, ſtelden voor dat een van de langſte onder hen zou proberen, of de Zee tot aan de klip kon doorwaad worden. Deze raad wierd in 't werk geſteld, en viel uit naar wenſch: dies ſtapten zy alle na de klip, alwaar zy bleven tot dat de Cano by hen quam, 't welk omtrent ten zeven uuren was. Het was in 't laatſt van de eb, toen zy 'er eerſt op quamen, en toen was de klip droog; maar toen 't getyde keerde, en de vloed quam, wierd de klip bedekt, en 't water was nog aan 't vloeyen; zo dat, indien onze Cano nog een uur langer uitgebleven had, zy niſſchien zulk een groot gevaar van hun leven door de Zee zouden gelopen hebben, als te voren van de Spanjaards; want het water vloeid daar meer als agt voet. De Spanjaards bleven middelerwyl aan ſtrand, verwagtende dat zy hen zouden hebben zien ſneuvelen, en quamen niet eens agter de kreupelboſſchen, daar zy zig neer geplant hadden, van daan; want zy hadden niet boven drie of vier Vuurroers, zynde de overige met ſpieſſen gewapend. De Spanjaards in deze Geweſten zyn zeer afgeregt om met ſpieſſen te ſchieten, en konnen, als 't de nood vereiſcht, wakker daar mede omgaan, voornamelyk in een hinderlaag; want anders houden zy weinig van vegten, maar vergenoegen zig met van ver te ſtaan, en te dreigen en ſchelden, daar zy niet minder op afgeregt zyn, als op 't ander; zulks dat als zy hun tongen niet roeren, wy dan altoos vermoeden, dat zy ons een lage gelegd hebben. Eer 't nog donker was quam onze Cano aan boord, en bragt al ons volk behouden in 't Schip. 's Anderendaags wierden twee Cano's na de Baai gezonden, om na een grote Cano, die wy verſtaan hadden dat daar was, te zoeken. De Spanjaards hebben hier gene Schepen nog Barken, en maar eenige weinige Cano's, welke zy zelden gebruiken: ook zyn 'er gene Viſſchers, zo ik agt, om dat de Viſch daar zo ſchaars is; immers ik hebze daar noit gezien, nogte heeft ons volk die daar oit konnen vangen: hoewel wy overal, daar wy ten anker komen, onze Viſchvangers uitzenden, en onze hoeken en lynen buiten boord werpen, om te zien of 'er iets te vangen valt. Den volgenden dag quam ons volk weder uit de Baai, en bragt de Cano, daar zy om uitgezonden waren, mede: en na drie of vier dagen wierden die twee Cano's weder uitgezonden, om een andere te halen, welke zy desgelyks aan boord bragten. Deze Cano's waren met banken, riemen, en pluggen tot het gebruik voorzien; en een van dezelve kreeg Capitein *Eaton* voor zyn deel, en wy de andere, welke wy verordineerden om tot een landing te gebruiken, indien ons daar toe gelegenheid zou voorkomen. Terwyl wy hier lagen, vulden wy onze watervaten, en kapten een grote party ſparren of ſtaven af, om riemen van te ma- 1634.

Digitized by Google

1684. ken, want hier is overvloed van Lans-hout, 't welk zeer bequaam tot dat gebruik is. Ik heb het anders noit in de Zuid-Zee gezien, dan op deze plaats: dog op *Jamaïca* is het overvloedig, voornamelyk ter plaatze geheten *Bluefields*, (niet *Bluefields*-Rivier, want die is aan de vaste Kust) aan de Weſtkant van dat Eiland. Het Lans-hout groeid regt op, gelyk onze jonge Eſſchen, en 't is zeer hard, taai, en zwaar, waarom de Kapers het ook zeer in waarde houden, en 'er niet alleen riemen van maken, maar ook ſtampers voor hun Vuurroers; want zelden hebben zy minder dan drie of vier ſtampers tot een Roer, om niet verlegen te zyn als 'er een breekt; en zy zyn veel beter, dan die van Eſſchen-hout gemaakt worden.

's Daags voor ons vertrek van hier wierd Mr. *Eduard Davis*, onze Quartiermeeſter, met toeſtemminge van al 't volk, Capitein gemaakt; want die plaats quam hem van regtswege toe. Den 20. van July zeilden wy, met Capitein *Eaton*, en onze prys die wy van de *Gallapago's* gebragt hadden uit deze Baai van *Caldera*, zettende onze koers na *Rea Leja*. De wind was N., dewelke, hoewel maar paſſelyk, ons in drie dagen regt voor onze begeerde haven bragt.

Rea Leja. Rea Leja is het aanmerkelykſte land op deze gantſche Kuſt; want daar is een hoog uitſtekende Berg, van de Spanjaards gehete *Volcanvejo*, of de *oude Vuurbraker*: dezen moet op regt Noord-Ooſt gebragt worden, en dan mag men 'er vlak op aan ſtuuren, dewyl die koers u in de haven brengt. De Zeewinden zyn hier Z. Z. W. dies moeten de Schepen, die hier komen, zig van de Zeewinden bedienen, want met de Landwind is 'er geen inkomen aan. De brandende Berg is gemakkelyk te kennen, om dat 'er nergens omtrent zulk een hoge berg is, en ook niet een langs de gantſche Kuſt van zodanig een ſatzoen; daarenboven rookt hy den gehelen dag door, en werpt by nagt zomtyds Vuur-vlammen uit. Dezen berg kan men twintig mylen verre, en als men de haven tot op drie mylen genaderd is, den ingang deszelfs zien. Daar is een vlak en laag Eilandje, 't welk den haven maakt; hetzelve is omtrent een Engelſche myl lang, en een vierde deel daar van breed, leggende omtrent anderhalf Engelſche myl van 't vaſte land. Aan ieder zyde van het Eilandje is eene kil, dog de kil aan de Weſtzyde is de wydſte en veiligſte; egter is 'er aan de Noord-Weſter hoek van 't Eilandje een plaat, waar voor de Schepen zig in 't inlopen moeten wagten: Die plaat gepaſſeerd zynde, moet men digt aan 't Eiland houden; want van het vaſte land ſchiet 'er een ondiepe zandpunt uit tot op omtrent halfwegen. De Ooſter kil is zo wyd niet, en daar loopt ook een ſterker gety, zo dat de Schepen zelden of noit daar in lopen. Deze haven kan wel tweehonderd Schepen houden; maar de beſ-

Brandende Berg.

te

te ankergrond is digt by 't vaſte land, alwaar men zeven of agt voeten wa- 1684.
ter heeft op een zuiver hard zand.

De Stad van Rea Leja.

De Stad *Rea Leja* is twee mylen van daar gelegen, en daar zyn twee kreeken die 'er na toe lopen; waar van de Weſtelykſte zig na 't agter-eind van de Stad ſtrekt, en de andere loopt 'er regt op aan; dog gene Schepen of Barken konnen tot aan de Stad komen, om dat deze kreeken zo nauw zyn; alhoewel het land, dat ter wederzyde vol van rode *Mangrove*-boomen is, onder water legt. Omtrent anderhalf Engelſche myl aan deze zyde van de Stad, aan de oever van de Ooſter-kreek, hebben de Spanjaards een ſterke borſtweering opgeworpen; en daar wierd gezegd dat 'er ook een aan de Weſter-kreek was, en dat die beide zo voordeelig geplaatſt waren, dat tien man met gemak twee honderd het landen konden beletten. Dog de beſchryving dezer Stad zal ik uitſtellen tot onzen te rug komſt, Om derhalven den draad van myn verhaal te hervatten: wy waren nu in 't gezigt van den brandenden Berg gekomen, zynde naar giſſing zeven of agt mylen van land, en de Berg Noord-Ooſt van ons; weshalven wy onze Marszeilen innamen, en 't over ſtag wierpen; alzo ons voornemen was om met onze Cano's by nagt in de Haven te lopen. Tegens den avond kregen wy een harde donderwind uit den Noord-Ooſten, met zware donder, blixem, en regen. De hevigheid van de wind duurde niet lang, evenwel was het elf uuren eer wy onze Cano's uitkregen, en toen was het heel ſtil. Wy roeiden dan regt na de ſtrand, en meenden die voor dag bereikt te hebben; maar 't was 's morgens al negen uuren, eer wy in de Haven quamen. Wanneer wy tot op een myl aan 't Eilandje van *Rea Leja* het welk de Haven maakt, genaderd waren, zagen wy een huis daar op ſtaan, en nader komende zagen wy twee of drie mannen, die na ons keeken; dog toen wy tot op een halve Engelſche myl aan 't Eilandje gekomen waren, ſtapten zy in hunne Cano, die aan de binnen kant lag, en roeiden na 't land; maar wy onderhaalden hen, eer zy zo verre gekomen waren, en bragten hen te rug aan 't Eiland. Op 't vaſte land, regt tegen ons over was een man te paard, toen wy de Cano namen, dewelke terſtond zo ſnel als hy kon na de Stad reed. Onze andere Cano's wierden traag voort geroeid, en quamen niet voor twaalf uuren aan 't Eilandje, zo dat wy genoodzaakt waren na hen te wagten. Ondertuſſchen ondervraagden wy de gevangenen; die ons zeiden, dat zy daar op de wagt gezet waren; vermids de Gouverneur van *Rea Leja* omtrent een maand te voren eenen brief ontfangen had, waar in hem berigt gegeven wierd, dat 'er eenige vyanden in die Zee gekomen waren, en hy derhalven wel op zyne hoede moeſt zyn; dat de Stadvoogd daar op aanſtonds een huis op 't Ei-

Deszelfs Haven.

Digitized by Google

1684. landje had doen bouwen, en bevel gegeven, dat'er nagt en dag geſtadiglyk vier mannen zouden wagt houden; en dat zo zy een Schip zagen aankomen, zy 'er aanſtonds kenniſſe van hadden te geven: dat zy ons met de Cano ziende aankomen, in 't eerſt gemeend hadden dat wy volk waren van een verongelukt Schip; dog daar na nog drie of vier andere Cano's gewaar wordende, een quaad vermoeden hadden beginnen te krygen: voorts dat de Ruiter, dien wy gezien hadden, alle morgens by hen quam, en in min dan een uur tyds na de Stad kon ryden. Daar waren nu drie uuren verlopen zedert dat die Ruiter weggereden was; en wy konden ons niet toeleggen in min dan twee uuren by de Stad te zullen komen; in welken tyd de Stadvoogt van onze komſt verwittigd zynde, zig in ſtaat mogt geſteld hebben om ons by zyne borſtweeringen te ontfangen; dies oordeelden wy 't beſt te zyn dezen aanſlag tot een ander tyd uit te ſtellen.

Op dit Eilandje is een fraaye bron van verſch water; en daar is ook eenig geboomte, maar het grootſte deel daar van is Veldland, op 't welk goed gras groeid, hoewel 'er gene beeſten zyn die 't zelve eeten. Het legt op 12. gr. 10. min. ten Noorden. Wy bleven hier tot 's namiddags ten vier uuren, wanneer onze Schepen tot op een myl na aan ſtrand komende, wy alle aan boord gingen, en na de Golf van *Amapalla* ſtuurden, met voornemen om onze Schepen aldaar te kielhalen.

Den 26. July quam Capitein *Eaton* by ons aan boord, om met Capitein *Davis* te overleggen, hoe beſt eenige Indianen te krygen om ons in 't kielhalen te helpen; en 'er wierd beſloten, dat wanneer wy by de Golf quamen, Capitein *Davis* dan twee wel bemande Cano's zou nemen, en voor uit varen, terwyl Capitein *Eaton* aan boord zoude blyven. Volgens deze afſpraak, begaf Capitein *Davis* zig 's anderendaags na de Golf.

De Golf van Amapalla.

De Golf van *Amapalla* is een grote Zee-arm, die omtrent agt of tien mylen landwaard in loopt: aan de Zuidzyde van deszelfs ingang is de Punt *Caſivina*, en aan de Weſtzyde *St. Michiels* Berg. Beide deze plaatzen zyn zeer aanmerkelyk; de Punt *Caſivina* legt op 12. gr. 40. min. Benoorden de Linie, zynde een hoge ronde uithoek, die zig in Zee als een Eiland opdoet, om dat het land daar binnen zeer laag legt. *St. Michiels*-Berg is een hoge ſpitze berg, alhoewel niet heel ſteil; 't land aan den voet deszelfs aan de Zuid-Ooſter zyde is ten minſten een Engelſche myl verre laag en vlak; en van deze laagte neemt de Golf van *Amapalla* aan die zyde een begin. Tuſſchen dit laag land en de Punt *Caſivina* zyn twee brave hoge Eilanden; 't Zuidelyk word *Mangera*, en 't ander *Amapalla* geheten, leggende twee Engelſche mylen van malkanderen af.

Mangera is een hoog rond Eiland, omtrent twee mylen in zyn omtrek groot,

groot, vertonende zig als een hoog vermakelyk boſch; het is van alle kanten met klippen omringd; uitgenomen aan de Noord-Ooſtzyde, alwaar een kleine zandbaai is. De aarde van dit Eiland is zwart, maar niet diep; dezelve is met ſteenen vermengd, dog brengt egter grote hoge boomen voort, die tot timmerhout bequaam zyn. Op 't midden van dit Eiland is een Indiaanſch dorp, en een ſchone Spaanſche Kerk. De Indianen hebben rondom het dorp Plantagien van *Mais* en eenige *Plantains*: zy hebben 'er eenige hanen en hennen, maar geen andere zoort van tam gevogelte, ja ook ook geene andere beeſten, buiten katten en honden. Daar loopt een pad van het dorp na de zandbaai, maar de weg is rotsagtig en ſteil. In deze zandbaai leggen altoos tien of twaalf Cano's op 't droge gehaald, 't en zy wanneer ze gebruikt worden. 1684. 't Eiland Mangera.

AMAPALLA is een groter Eiland dan *Mangera*, dog de landsdouw omtrent even eens, daar ſtaan twee Dorpen op 't zelve, 't eene aan de Noord, en 't ander aan de Ooſtzyde, omtrent twee Engelſche mylen van een, dat aan de Ooſtzyde is niet boven een Engelſche myl van Zee, en ſtaat op eene vlakte boven op een berg; dog het pad daar na toe is zo ſteil en rotsagtig, dat eenige weinige mannen een grote menigte alleenlyk met ſteenen zouden konnen afhouden. In 't midden van dit Dorp ſtaat een zeer ſchone Kerk. Het ander Dorp is zo groot niet, dog heeft niettemin ook een fraye Kerk. Een ding heb ik in alle de Indiaanſche Dorpen onder de Spaanſche regeering, zo wel in deze geweſten, als in de Baai van *Campeche*, en elders aangemerkt; namelyk, dat de beelden van de Maagd Maria en andere Sancten, waar mede hunne Kerken zyn beſtuuwd, met een Indiaanſch gelaat en lyfkoleur, ja ook ten deele met zodanig een dragt geſchilderd zyn; maar in de Steden die voornamelyk van de Spanjaarden zyn bewoond, worden de Sancten met een Spaanſch gewaad en gedaante uitgebeeld. De huizen alhier zyn maar ſlegt; dog de Indianen van beide de plaatzen hebben buiten de Dorpen brave akkers met *Mais*. Zy hebben maar weinig *Plantains*, maar overvloed van grote *Kroosjes*-boomen, groeyende rondom hunne huizen. 't Eiland Amapalla.

De Boom die deze vrugt draagt, is zo groot als onze grootſte Pruimboom; het blad is van een donkergroen koleur, en zo breed als het blad van een Pruim-boom, maar van ſatzoen als een haagdoorn-blad. Het hout van den boom is zeer bros; de vrugt is eirond, en van grootte als een kleine blauwe pruim; in 't eerſt is dezelve groen, maar ryp zynde aan de eene zyde geel, en aan de andere zyde rood; dezelve heeft een grote ſteen, dog 't gene daar om zit is van weinig dikte, hoewel anders vry aangenaam van ſmaak; maar ik weet niet dat ik 'er ooit een regt ryp gezien heb, Kroosjes-boom.

Digitized by Google

1684. heb, daar niet een wormtje of twee in was. My ſtaat niet voor deze vrugt ooit ergens in de Zuid-Zee, dan op deze plaats gezien te hebben: dog in de Baai van *Campeche* zyn zy overvloedig; en in *Jamaïca* worden ze geplant om de akkers te beſchutten. Deze Indianen hebben ook eenige Vogelen gelyk als die te *Mangera*; daar woond geen Spanjaard onder hen, uitgenomen een Prieſter, die alleen de twee Dorpen op *Amapalla*, beneffens dat van *Mangera* bedient. Zy ſtaan onder den Stadvoogd van *St. Michiels*, aan den voet van den berg van dien naam, aan wien zy hunne ſchatting in *Mais* betalen; want zy zyn zeer arm, dog laten daarom niet na heel vergenoegd te leven; zy hebben niets daar zy geld van konnen maken, dan hun gewas van *Mais*, en eenig gevogelte. De Paap heeft 'er zyne tienden van, en weet tot op een vierdevat hoe veel ieder heeft, als mede 't getal zyner vogelen, van welke zy 'er zonder zyn verlof niet een durven doden, al waren ze ook ziek. Daar was, gelyk ik gezegd heb, niet een blank man op deze Eilanden, dan de Prieſter; en hy kon de Indiaanſche taal wel ſpreken, gelyk als alle de Prieſters, die onder hen wonen, moeten doen. In dit overgroot land van *America* zyn verſcheide landaarden van Indianen, die in hunne talen verſchillen, weshalven de Papen die genegen zyn onder eenig Indiaanſch volk te wonen, de taal moeten leren van die landaard, welke zy voor hebben te onderwyzen. Alhoewel deze Inwoonders maar arm zyn, evenwel zyn 'er Indianen op vele plaatzen die grote rykdom bezitten, welke de Spanjaards hen voor kleinigheden afhandig maken: en op zodanige plaatzen hebben de Papen grote inkomſten, inzonderheid in de Baai van *Campeche*, alwaar de Indianen grote Plantagien van *Cacao* hebben, of op andere plaazen daar zy *Cochenille* of *Silveſter*-boomen planten, of daar ze *Vinello's* of Goud rapen: op zulke plaatzen, zeg ik, vergaderen de Papen grote rykdom. Op deze twee Eilanden was maar een Indiaan die Spaanſch kon ſpreken; en hy kon 't ook ſchryven, zynde daar toe opgetrokken, op dat hy hunne aantekeningen en rekeningen zoude houden; zulks dat hy Secretaris van beide de Eilanden was; zy hadden ook een *Cacique*, (zekere Opperſten, welke de Indianen onder henzelven hebben) maar hy kon geen Spaanſch ſpreken nog ſchryven.

Inkomſt der Papen.

Meer Eilanden in de Golf Amapalla.

DAAR zyn nog veel meer Eilandjes in deze Baai, maar gene zyn bewoond, als die waar van ik gewag gemaakt heb. Daar is onder andere een tamelyk groot Eiland, behorende tot een Klooſter, gelyk de Indianen ons verhaalden: dit was met Stieren en Koebeeſten bezet, en op 't zelve woonden drie of vier Indianen, om dit Vee te hoeden; zulks dat wy daarom, terwyl wy in deze Baai lagen, dikwils op dit Eiland quamen. Alle

Digitized by Google

le deze Eilanden zyn laag, uitgenomen *Amapalla* en *Mangera*. Daar zyn twee fleuven om in deze Golf te komen, de eene tuſſchen de Punt *Caſwina* en *Mangera*, en de andere tuſſchen *Mangera* en *Amapalla*; dog de laatſte is de beſte ingang. De ankerplaats is aan de Ooſtzyde van *Amapalla*, regt tegen over een lage grond; want het gantſche Eiland, uitgenomen op die plaats, is hoog land. En verder inlopende konnen de Schepen digt aan de vaſte Kuſt, aan de Noord-Ooſtzyde van 't Eiland *Amapalla*, ankeren. Op deze plaats laten de Spanjaards zig meeſt vinden, wordende dezelve genoemd de Haven van *Martin Lopez*. Deze Golf of dit Lak ſchiet eenige mylen in, voorby alle de Eilanden, dog is zo ondiep dat 'er gene Schepen varen konnen. 1684.

In deze Golf was het dat Capitein *Davis* gelopen was om te tragten eenen gevangen te bekomen, en alzo kondſchap te krygen, indien 't mogelyk was, eer onze Schepen aldaar quamen. Hy quam den eerſten avond by *Mangera*, maar wiſt door gebrek van een loots niet waar hy het dorp zoude vinden. 's Morgens zag hy dat 'er zeer veel Cano's in de Baai waren opgehaald; en by die Baai komende, vond hy een pad, 't welk hem en zyn volk na het dorp leidde. De Indianen hadden onze Schepen tegens den avond na het Eiland zien aankomen; en dewyl zy reeds kondſchap hadden dat 'er vyanden in die Zee waren, ſtelden zy den gantſchen nagt wagten uit; dewelke Capitein *Davis* ziende aankomen, terſtond na het dorp liepen, en al 't volk op de been bragten; maar zo dra als Capitein *Davis* daar quam liepen zy alle in 't boſch; dog de Paap juiſt op dien tyd daar zynde, verviel in handen van Capitein *Davis*; en dewyl hy twee Indiaanſche jongens by zig had, wierden die desgelyks genomen. Capitein *Davis*, dien 't alleenlyk om eenen gevangen te doen was, was wel in zyn ſchik met den Paap, en keerde terſtond weder na 't ſtrand, en van daar na 't Eiland *Amapalla*, voerende den Paap en de twee Indiaanſche jongens met zig: deze verſtrekten hem tot lootzen, om hem te geleiden ter plaatze daar men landen moeſt, alwaar zy tegens den middag aanquamen. Zy hielden zig daar niet op; maar drie of vier mannen daar latende om na de Cano's te zien, toog Capitein *Davis* met de andere na het dorp, nemende den Paap met zig. Het dorp, gelyk reeds gezegd is, ſtaat omtrent een Engelſche myl van de plaats der landing op een vlakte boven op een Berg, hebbende een zeer ſteilen opgang daar na toe. Alle de Indianen ſtonden ondertuſſchen boven op den Berg, Capitein *Davis* komſt afwagtende. Landing aan Amapalla.

De Geheimſchryver, hier voren gemeld, was geen grote vriend van de Spanjaarden; en hy was het die den Indianen ried dat zy Capitein *Davis*

Digitized by Google

1684. komst zouden afwagten; want zy wilden alle na 't bosch lopen, dog hy zeide hen, dat indien eenige van de vyanden der Spanjaarden daar quamen, zulks niet was om hen leed te doen, maar den Spanjaarden, welkers slaven zy waren; voorts dat hunne armoede hen beschermen zoude. Deze man en de *Cacique* stonden wat meer voor aan op de kant van den Berg dan de andere, toen Capitein *Davis* zig met zyn volk beneden liet zien: zy riepen derhalven in 't Spaansch en vroegen ons volk wie zy waren, en van waar zy quamen? waar op Capitein *Davis* en de zyne antwoordden, dat zy *Biscaijers* waren, derwaards gezonden van den Koning van Spanjen, om die Zee van vyanden te zuiveren; en dat hun Schepen moetende gekielhaald worden, zy voor uit gekomen waren om na een bequame plaats daar toe te zien, en de bystand der Indianen tot hetzelve te verzoeken. De Geheimschryver, die gelyk ik gezegd heb de eenigste man was die Spaansch kon spreken, antwoordde hen, dat zy welkom waren, dewyl hy alle de oude Spanjaarden een grote eerbiedigheid toedroeg, dog inzonderheid de *Biscaijers*, van welke hy loflyk had horen spreken; en derhalven verzogt dat zy maar op zouden komen na hun dorp. Terstond klommen Capitein *Davis* en zyn volk den Berg op, latende den Paap voor uit gaan; en zy wierden zeer minnelyk van de Indianen ontfangen. De *Cacique* en de Secretaris omhelsden Capitein *Davis*, en de andere Indianen ontfingen zyn volk met diergelyke pligtplegingen. Deze groeteniffen geëindigd zynde, gingen zy alle na de Kerk; want dat is de plaats van alle openbare t'zamenkomsten, en alle spellen en vermakelykheden worden daar uitgevoerd.

Kerken der Indianen.

Om die reden is 't, dat 'er in de Kerken der Indiaansche dorpen allerlei zoorten van momaangezigten en grynzen, en allerlei zoort van vreemde ouderwetsche kleding, zo wel van vrouwen als mannen, beneffens een menigte van Schalmeyen en *Stromstroms* zyn. De *Stromstrom* is eenigzins gemaakt als een Cyter; en de meeste die de Indianen gebruiken, zyn gemaakt van een grote Pompoen die overlangs midden doorgesneden is, zynde een dun plankje over de holte gelegd, 't welk aan de zyden vastgemaakt is; en dit verstrekt voor de buik over welke de snaren gespannen worden.

Waar toe gebruikt.

's Avonds voor de Heilige Dagen, of de avonden die daar aan volgen, zynde tyden wanneer zy alle te zamen komen om vrolyk te zyn. Hun vrolykheid bestaat in zingen, dansen, en vreemde kuren aan te regten in die ouderwetsche kleding. Als de Maan schynt gebruiken zy maar weinig toortzen; maar zo niet, dan is de Kerk vol van ligten. Op deze tyden komt allerlei slag van beide de Sexen te zamen. Alle de Indianen, daar ik van weet, die onder de Spanjaarden zyn, schynen zwaarmoediger te wezen, dan andere Indianen die vry zyn; ja zelfs in deze algemene vergaderingen, wan-

Digitized by Google

wanneer zy in hun grootſte blydſchap zyn, ſchynd hun vreugde eerder ge- 1684.
dwongen, dan regtſchapen te wezen. Hun Gezangen zyn zeer zwaarmoedig en droevig, en zo is ook hun Muzyk; dog of het den Indianen natuurlyk zy dus zwaarmoedig te wezen, dan of het de uitwerking hunner ſlaverny is, weet ik niet zeker. Egter heeft het my altoos toe geſchenen, dat zy dan hun ongelukken, en 't verlies van hun land en vryheden beklagen; want hoewel de gene, die nu leven, niets daar van weten, nogte bezeffen of geheugen konnen wat het was vry te zyn, zo ſchynd 'er nogtans in hun gedagten een diepe indruk te wezen van de ſlaverny, waar onder de Spanjaards hen gebragt hebben, welke waarſchynelyk vergroot word door eenige overleveringen van hun Aloude vryheid.

Capitein *Davis* was van voornemen, wanneer zy alle in de Kerk waren, de deuren te hebben doen ſluiten, en dan een verdrag met hen aangegaan, en gezeid te hebben wie hy was, om alzo door een zagt middel hen tot onze hulp getroond te hebben, dewyl hy den Paap by zig had, die ook beloofd had hen daar toe te bewegen. Maar eer zy alle in de Kerk waren, ſtiet een van Capitein *Davis* volk eenen van de Indianen voort, om hem te ſpoediger in de Kerk te dryven: dog de Indiaan liep daar op aanſtonds weg, en alle de andere daar door opſtuivende ſprongen als herten ter Kerk uit, zo dat men qualyk kon zeggen, wie de eerſte was, en Capitein *Davis*, die niet wiſt wat 'er gebeurd was, bleef alleen met den Paap in de Kerk. Toen zy alle dus de vlugt genomen hadden, wierd de Geheimſchryver door Capitein *Davis* volk doodgeſchoten; en indezervoege verdween onze hoop, door de onbeſcheidenheid van een losbol.

Nademiddag quamen de Schepen in de Golf tuſſchen de Punt *Caſwina* en *Mangera*, en ankerden digt by 't Eiland *Amapalla*, aan de Ooſtzyde, op tien vademen water, en een zuivere harde zandgrond. Tegens den avond quam Capitein *Davis* met zyn volk aanboord; en bragt den Paap met zig, dewelke tegens den Capitein zeide, dat byaldien de Secretaris niet ware gedood geweeſt, hy hem eenen brief zoude hebben konnen zenden, door een van de Indianen, die te *Mangera* gevangen was, en hem overreed hebben om by ons te komen; maar nu was het eenigſte middel dat 'er nog overig was, een van die Indianen te zenden om den *Cacique* te zoeken; en dat hy hem zelfs zoude onderregten wat hy zeggen zoude, uit et twyffelende of den *Cacique* zoude op zyn woord komen. Den volgenden dag zonden wy een van de Indianen aan land, die eer 't avond was met den *Cacique* en zes andere Indianen weder quam, dewelke al den tyd dat wy hier waren by ons bleven. Deze Indianen deden ons goeden dienſt, voornamelyk wanneer zy ons aan een Eiland voerden, daar wy Rund-Vee

Digitized by Google

1684. ſlagteden zo menigmaal wy 't van node hadden, en voor deze dienſt volden wy hen tot hun genoegen. 't Was aan dit Eiland *Amapalla* dat een party Engelſchen en Franſchen naderhand quamen, en na een vry lang verblyf eindelyk aan de vaſte Kuſt te land traden, en na de *Kaap Rivier* togen, dewelke in de Noord-Zee uitloopt, digt by de Kaap *Gratia Dios*, en daar van daan de *Kaap Rivier* geheten word. Digt by 't begin van deze Rivier maakten zy Balk-vloten, (welke ik in 't volgende Hoofdſtuk beſchryven zal,) en gingen daar mede na de Noord-Zee. Dit was de weg die Capitein *Sharp* voorhad te gaan, als 't 'er op aan gekomen was; want deze doortogt was aan de Kapers ten deele bekend, door de ontdekking die omtrent dertig jaren te voren in 't land geſchied was, van een party Engelſchen, welke die Rivier met Cano's opvoeren, tot omtrent zo verre als daar deze Franſchen hun Balk-vloten maakten; alwaar zy aan land traden, en na een plaats gingen genaamd *Segovia*. Zy hadden omtrent een maand werk met de Rivier op te varen; want daar zyn veele dammen, alwaar zy dan telkens de Cano's moeſten over land halen, welke zy, die dammen gepaſſeerd zynde, dan weder te water bragten. Ik heb met verſcheidene maats geſproken die op die togt waren, en zo ik niet mis, was Capitein *Sharp* een daar van. Maar om weder tot onze reis te keren, toen beide onze Schepen ſchoon waren, en wy ons water in hadden, braken de Capiteins *Davis* en *Eaton* hun maatſchappy; en de laatſte nam vier honderd pakken of balen meels in zyne Vaartuigen, en ging den tweeden van September uit de Golf t' zeil.

Doortogt langs de Kaap Rivier.

VI. HOOFDSTUK.

Vertrek van Amapalla. Donderwinden, *Kaap* St. Francisco. *Zy ontmoeten Capitein* Eaton, *en ſcheiden weder.* *'t Eiland* Plata *beſchreven.* *Tweede ontmoeting van Capitein* Eaton. *en laatſte ſcheiding.* *Hoek van* St. Helena. Algatrane *zekere zoort van Teer.* *Een* Spaanſche Wrak. Manta *by Kaap* St. Lorenzo. Monte Chriſto. *Kaap* Blanco. Payta. *De Gebouwen in* Peru, Colan. Balk-Vloten *beſchreven.* Piura. *De Reede van* Payta. Lobos de Tierra. *Komen weder by* Lobos de la Mar. *De Baai van* Guiaquil. *'t Eiland van* Santa Clara. *Een koſtelyk* Spaanſch Wrak *aldaar.* Katviſch. *De Punt* Arena *op 't Eiland* Puna. *Dit Eiland beſchreven.* *De* Palmetes-*boom.* *Het Dorp en de Haven van* Puna. *De Rivier en Stad van* Guiaquil. *Deszelfs Waaren*, Cacao, Salſaparilla. *De Stad, Het Goud, en de lugt van* Quito. *Aanſlag op de Stad* Guiaquil. *Een grote kans verkeken.* *Gaan weder na* Plata.

Den

Digitized by Google

DEN derden September des jaars 1684. zonden wy den Prieſter aan land, en lieten de Indianen in 't bezit van de Prys die wy daar met ons gebragt hadden, (hoewel dezelve nog wel half vol Meel geladen was) en wy zeilden met de landwind uit, tuſſchen *Amapalla* en *Mangera* door. Toen wy omtrent een myl buiten waren, zagen wy een Cano met zeilen en riemen ons agter na komen; dies maakten wy kleiner zeil, en wagten dezelve in. Deze Cano was door den Stadvoogd van *St. Michiels* afgezonden aan onzen Capitein, met verzoek, dat wy den Prieſter niet wilden wegvoeren: dog den boode geantwoord zynde, dat de Prieſter te *Amapalla* aan land gezet was, keerde hy met blydſchap te rug, en wy zetteden onze zeilen weder by, hebbende den wind W. N. W. Wy ſtuurden dan na de Kuſt van *Peru*, en hadden alle dagen Donderwinden, tot dat wy by de Kaap *St. Francisco* quamen; want dezelve zyn van Juny tot November zeer gemeen op deze Kuſten; en met deze winden hadden wy zeer veel donder, blixem, en regen; dog als die buyen over waren, liep de wind, die anders meeſtendeels Z. O. was, weder na 't Weſten, en begaf ons niet, tot dat wy by de Kaap *St. Francisco* quamen, alwaar wy een Zuidelyke wind kregen met ſchoon weêr. Deze Kaap is op de hoogte van 1. graad ten Noorden. Het is een hoge en volle hoek lands, bezet met grote hoge boomen. Als men deze Punt van 't Noorden komende paſſeerd, ziet men een kleine lage punt, die men zoû mogen menen de Kaap te zyn; dog men is die dan al voorby, en kort daar na vertoont hy zig met drie punten. Het land binnen deze Kaap is zeer hoog, en de Bergen vertonen zig gemeenlyk zeer zwart. Toen wy by deze Kaap quamen, onderhaalden wy Capitein *Eaton*. laverende langs 't ſtrand: hy had zedert zyn vertrek van *Amapalla* op die Kuſt zulke ſchrikkelyke vlaagen van donder en blixem aangetroffen, dat, gelyk als hy en al zyn volk verhaalde, zy noit iets diergelyks hadden gezien of gehoord: en dewyl de lugt zeer zwavelagtig rook, baarde 't zelve een zeer grote ſchrik onder hen, en deed hen vreezen dat de blixem 't Schip in de brand zoude ſteken. Zy deden derhalven 't Eiland *Cocos* aan, bragten aldaar twee honderd pakken Meel aan land, laadden hunne Boot met *Cacao*-nooten, en namen verſch water in. Tegens den avond ſcheidden wy weder van Capitein *Eaton*; dewyl hy Zeewaard inliep, en wy kort onder 't land laveerden, bedienende ons, zo als wy beſt konden, van de Zee- en Landwinden. De Zeewinden zyn hier Zuid, en de Landwinden Z. Z. O. dog zomtyds, als wy tegen over eene Rivier quamen, hadden wy den wind Z. O.

1684. Vertrek van Amapalla.

DEN 20. September quamen wy by 't Eiland *Plata*, en ankerden op zeſtien vademen. Wy hadden zeer goed weêr gehad van dien tyd af dat

Digitized by Google

1684. wy by de Kaap *St. Francisco* gekomen waren, en quamen nu weer by dezelfde plaatzen, van welke ik in 't begin dezer Reisbeschryving in 't eerste Hoofdstuk spreek; hebbende nu de vaste Kust van 't Zuider *America* omgevaren.

't Eiland Plata.

Het Eiland *Plata* wierd, gelyk zommige verhalen, van de Spanjaards zo genoemd, na dat de Ridder *François Drake* het Schip *Cacafoga* had genomen, 't welk meest met zilver geladen was, en zo zy zeggen, door hem hier gebragt wierd, alwaar hy de buit met zyn volk deelde. Het is omtrent vier Engelsche mylen lang, anderhalf breed, en van een tamelyke hoogte: rondom heeft het hoge steile klippen, uitgezeid op eene plaats aan de Oostzyde. De top daar van is vlak en effen, de grond zandig en droog; en de boomen die 'er op groeyen zyn klein, laag, en dun, ook zyn 'er maar drie of vierderlei zoorten, die alle ons onbekend zyn, en gelyk ik zag, met lang en ruig mos begroeid waren: dog daar is goed gras, voornamelyk in den beginne van 't jaar. Daar is geen water op dit Eiland, als alleenlyk aan de Oostzyde digt by de Zee, alwaar het langzaam uit de Rotzen neerzypelt, en in vaten kan gevangen worden. Voor dezen zyn 'er zeer veele Geiten geweest; maar nu zyn zy alle uitgeroeid; en nolt heb ik 'er eenig ander landgedierte gezien. Hier zyn ook by menigten van de Vogelen die wy *Boobies* en *Oorlogsmannen* noemen. De plaats om te ankeren is aan de Oostzyde voor het midden van 't Eiland, digt by den Oever, op twee kabels lengte van de zandbaai; men heeft 'er agtien of twintig vademen goede zagte grond, en effen water; want de Zuid-Ooster hoek van het Eiland beschut voor de Zuide winden, die hier altyd waayen. Van de Zuid-Ooster hoek strekt zig een kleine plaat een vierde deel van een Engelsche myl in Zee uit, alwaar gemeenlyk gedurende de vloed een kabbeling van korte baren is. Het gety loopt 'er vry sterk, te weten de vloed na 't Zuiden, en de Eb na 't Noorden. By de zandbaai tegen over de ankerplaats kan men bequaamlyk aan land treden, en op 't Eiland komen, maar nergens anders. Daar zyn twee of drie hoge en steile dog smalle klippen aan de Zuid-Ooster hoek, geen kabels lengte van 't Eiland; en aan de Noordzyde is 'er een die veel groter is. Het water is 'er rondom heel diep, behalven op de ankerplaats, en op de plaat aan de Zuid-Ooster hoek. Dit Eiland legt op 1. graad 10. min. na 't Zuiden, en is vier of vyf mylen, West-Zuid-West en een halve streek, van de Kaap *St. Lorenzo* gelegen. Aan dit Eiland zyn zeer veel van die kleine Zeeschildpadden, waar van ik in 't voorgaande Hoofdstuk heb gesproken.

Den 21. quam Capitein *Eaton* weder by ons ten anker; en hy zou gaarn weer met ons een maarschappy aangegaan hebben: maar Capitein *Davis* volk

volk waren zo onbeſcheiden, dat zy aan de maats van *Eaton* geen gelyk deel van 't gene zy t' zamen kregen wilden toeſtaan. Dies bleef Capitein *Eaton* maar eenen nagt hier, en zeilde 's anderendaags weg Zuid op. Wy bleven 'er ook niet langer dan tot den volgenden dag, en zeilden na de hoek van *Ste. Helena*, met voornemen om daar eenig volk aan land te zetten, en gevangenen, tot het verkrygen van kondſchap, te bekomen. 1684.

De hoek van *Sante Helena* legt ten Zuiden van 't Eiland *Plata*, op de hoogte van 2. gr. 15. min., Bezuiden den Middellyn. Deze hoek is vry hoog, en vlak en effen op de top, met veele diſtelen begroeid, doch zonder eenig geboomte; van verre gelykt het wel een Eiland, om dat het land binnewaards zeer laag is.

Deze hoek ſtrekt zig na 't Weſten in Zee uit, en maakt een tamelyke grote Baai aan de Noordzyde. Een Engelſche myl binnen de hoek aan een zandbaai, digt aan Zee, is een klein arm Indiaanſch dorp, genaamd *Sante Helena*: het land daar om heen is laag, zandig, en onvrugtbaar, en daar groeyen gene boomen of gras ergens omtrent; ook planten 'er de Indianen gene vrugten, granen, of eenig gewas, uitgezondert watermeloenen, welke aldaar groot en zeer zoet zyn. Daar is geen verſch water op deze plaats of daar omtrent; dies zyn de Inwoners genoodzaakt om al hun water van de Rivier *Colanche* te halen, welke in 't diepſte van de Baai, omtrent vier mylen daar van daan is. 't Dorp Sante Helena.

Niet verre van dit Dorp, aan de Baai, digt by de Zee, omtrent vyf ſchreden van de peil van 't hoog water, is een zekere Jodenlymagtige ſtoffe, die door een klein gat uit de aarde komt opborrelen, zynde gelyk dun teer, en van de Spanjaarden geheten *Algatrane*: Door lang koken word dezelve hard als pik, en de Indianen die hier woonen, bewaaren het in potten: het borreld den meeſten tyd op by hoog water, en dan ſtaan de Indianen gereed om het te vangen. Deze Indianen zyn Viſſchers, en gaan met Balkvlotten in Zee. Hun voornaamſte koſt is *Mais*, 't welk zy meeſtendeels krygen van de Schepen die daar om *Algatrane* komen. Te lywaard van den hoek regt tegen over het Dorp, is een goede ankergrond; maar aan de Weſtzyde heeft men diep water, en geen plaats om te ankeren. De Spanjaarden verhalen, dat daar eens een zeer ryk geladen Schip by ſtilte, en door gebrek van wind om te zeilen, tegen 't land dreef, en niet zo dra aan de grond ſtiet, of na de Zeekant overſloeg, en terſtond vol water raakte, en zo tot op zeven of agt vademen waters afgleed, alwaar het nog legt, en van niemand om de diepte na geviſcht word, dewyl 'er een zeer holle Zee gaat. Toen wy regt voor deze hoek gekomen waren, zonden wy onze Cano's in de nagt uit, Algatrane

om

1684. om het Indiaanſch Dorp in te nemen: 's morgens by tyds traden zy digt by het Dorp aan land, en namen eenige gevangen, als mede een kleine Bark, welke de Indianen in de brand geſtoken hadden; dog ons volk bluſchte de vlam, en greep den Indiaan, die 't Vaartuig in de brand gezet had, vragende hem waarom hy zulks had gedaan; waar op hy antwoordde, dat 'er onlangs een bevel van den Onderkoning gekomen was aan alle Zeelieden, om hunne Vaartuigen, zo ze van ons aangetaſt wierden, in de brand te ſteken, en zig in hunne ſchuitjes te begeven. Daar lag in een kleine inham, een Engelſche myl van het Dorp, nog een Bark; dies ging ons volk daar na toe om die te halen; dog de Zeelieden, die 'er in waren, ſtaken dezelve in de brand, en namen de vlugt. Tegens den avond quamen onze maats aan boord, en bragten de Bark, welke zy gebluſcht hadden, met zig; waar op wy weder na *Plata* keerden, en den 26. September aldaar aanquamen.

Tegens den avond zonden wy eenige van ons volk met de genomene Bark en eenige Cano's, na een Indiaanſch Dorp genaamd *Manta*, twee of drie mylen Beweſten de Kaap *St. Lorenzo*, op hope van daar ook eenige gevangenen te bekomen; want wy konden uit de gene, welke wy by de hoek van *Ste. Helena* genomen hadden, niet te weten komen, waarom de Onderkoning tot het verbranden der Schepen bevel gegeven had. Zy hadden een heldere Zeekoelte tot twaalf uuren 's middernachts, en toen wierd het ſtil; weshalven zy met de Cano's zo digt aan 't dorp
Manta. roeiden, als zy gevoeglyk oordeelden; en bleven ſtil leggen tot den dag toe.

Manta is een Indiaans Dorp aan de vaſte Kuſt, leggende zeven of agt mylen van 't Eiland *Plata*: het ſteekt zo zeer af, dewyl het op een kleine hoogte gebouwd is, dat hoewel 't maar uit eenige ſlegte Indiaanſche huizen beſtaat, het zig egter heel fraai in Zee op doet. Daar is een zeer mooye Kerk, die met veel beeldwerk vercierd is. Eertyds was het een woonplaats der Spanjaarden, dog nu zyn zy alle van daar vertrokken. Het land daar om heen is dor en zandig, waar op niet dan eenige weinige heesteragtige boomen groeyen. Deze Indianen planten generlei granen of wortels, maar worden van andere plaatzen verzorgd; en hebben doorgaans voorraad van leeftogt, om Schepen die gebrek hebben te konnen voorzien; want dit is de eerſte bewoonde plaats, welke de Schepen, van *Panama* na *Lima*, of eenige andere Haven in *Peru* gaande, konnen aandoen. De oorzaak dat hier niet geplant word, is om dat het land, zo dor en zandig zynde, onbequaam is om een gewas van *Mais* voort te brengen. Tuſſchen het Dorp en de Zee is een ſpringbron van verſch water.

Achter het Dorp, een ſtuk weegs landwaard in, is een zeer hoge Berg

Digitized by Google

Berg, ſpits toelopende gelyk een Suikerbrood, genaamd *Monte Chriſto*; dezelve is een zeer goede Zeebaken, want daar is zyn 's gelyken niet op de gantſche Kuſt: deze Berg ſtaat regt Zuiden van *Manta*. Omtrent anderhalf Engelſche myl van 't ſtrand, regt tegen over het Dorp, is een klip die zeer gevaarlyk is, om dat zy noit boven water uitſteekt, en de Zee daar ook niet op bruiſcht, vermits 'er zelden een hol water gaat: dog deze klip is tegenwoordig zo wel bekend, dat alle Schepen derwaards gaande dezelve met gemak myden. Een Engelſche myl binnen die klip is een goede anker-reede op zes, agt, of tien vademen water, met een goede, harde, en klare zandgrond: en een Engelſche myl van de reede aan de Weſtzyde ſtrekt zig een zandplaat een Engelſche myl in Zee uit. Van *Manta* tot aan Kaap *St. Lorenzo* is het land vlak en effen, dog redelyk hoog. Een verder verhaal van deze Kuſten zal men in 't Aanhangzel vinden. 1684. Monte Chriſto.

Zo dra als 't dag wierd traden onze maats aan land, en gingen na het Dorp, 't welk omtrent anderhalf Engelſche myl was van de plaats daar zy aan land ſtapten. Eenige van de Indianen, die reeds op de been waren, zagen hen aankomen, en waarſchouwden hunne gebuuren; zo dat alle die lopen konden de vlugt namen. Dog twee oude vrouwen, die in de handen der onzen vervielen, zeiden dat 'er een gerugt liep, dat een grote menigte van Vyanden over land door de Engte van *Darien* in de Zuid-Zee gekomen was, en in Cano's en *Periago's* omzworf; en dat de Onderkoning op deze tyding het voorgemelde bevel, van de Schepen te verbranden, had afgezonden. Ons volk vond geen leeftogt hier; want de Onderkoning had ook order aan alle Zeehavens laten afgaan, om geen mondkoſt te bewaren, als tot hun eigen onderhoud nodig was. Deze vrouwen zeiden ook, dat de Indianen van *Manta* na 't Eiland *Plata* gezonden waren, om alle de Geiten aldaar uit te roeyen, en dat zy zulks omtrent een maand geleden hadden gedaan. Met dit beſcheid keerde ons volk te rugge, en quam 's anderendaags by *Plata*.

Wy bleven by 't Eiland *Plata* leggen, zonder te konnen een beſluit nemen wat wy zouden doen; tot den 2. October, wanneer Capitein *Swan* met het Schip de *Cygnet* van *Londen* daar aan quam. Hy was uitgereed door verſcheide voorname Kooplieden van die Stad, alleenlyk om met de Spanjaarden of Indianen te handelen, hebbende tot dien einde een brave lading, die wel voor deze Geweſten geſorteerd was: maar dewyl hy verſcheidene tegenſpoeden had ontmoet, en buiten hoop was van eenigen handel in deze Zeën te zullen dryven, had zyn volk hem gedwongen een gezelſchap van Kapers aan te houden, welke hy had aangetroffen by *Ni-* Ontmoeting van Capiteiu Swan.

Digitized by Google

1684. *coya*, een Stad daar hy na toe ging, om te zien of hy 'er eenigen handel zou konnen doen; en deze Kapers gingen in een klein Vaartuig derwaards, om daar een Schip te bekomen: deze waren 't volk van welke wy te *Manta* gehoord hadden; want zy waren over land gekomen, onder 't bevel van Capitein *Pieter Harris*, Neef van dien Capitein *Harris*, die voor *Panama* geſneuveld was. Capitein *Swan* hield het bevel ondertuſſchen op zyn eigen Schip, en Capitein *Harris* gebood op een Barkje onder hem. Ter wederzyde ontſtond grote blydſchap over hunne aankomſt; en de Capiteins *Davis* en *Swan* traden terſtond in een maatſchappy, en wenſchten dat Capitein *Eaton* ook by hun was.

DAAR op wierd onze kleine Bark, die men te *Sante Helena* genomen had, aanſtonds klaar gemaakt om te kruiſſen, terwyl men de Schepen zoude klaar maken: want Capitein *Swans* Schip vol van goederen zynde, was niet bequaam om zyne nieuwe gaſten te ontfangen, voor dat de goederen verhandeld waren. Weshalven hy met toeſtemming van de Boekhouders alle de goederen op 't dek deed brengen, en dezelve aan elk een op goed vertrouwen verkogt: de reſt wierd overboord geworpen, uitgenomen de fyne Waaren, als zyde ſtoffen, neteldoek, kouſſen, enz. mitsgaders het yzer, waar van hy een goede party in had, zo bewerkt als in ſtaven; en dit wierd voor ballaſt bewaard.

Een Bark uitgezonden om te kruiſſen.

DEN derden dag daar na wierd onze Bark uitgezonden om te kruiſſen; en bragt haaſt een prys op van vier honderd ton, geladen met timmerhout en genomen in de Baai van *Guiaquil*, komende van de Stad van dien naam, en gaande na *Lima*. De Gebieder van deze prys berigtte, dat men te *Guiaquil* doorgaans zeide en ook geloofde, dat de Onderkoning tien Fregatten vervaardigde, om ons uit die Zeën te dryven. Deze tyding deed ons ongeſtadig ſcheepsvolk wenſchen, dat zy Capitein *Eatons* volk op redelyke voorwaarden aangehouden hadden. En alzo de Capiteins *Davis* en *Swan* eenig geſprek t' zamen hadden wegens Capitein *Eaton*, beſloten zy eindelyk onze kleine Bark na de Kuſt van *Lima*, tot zo verre als 't Eiland *Lobos* toe, te zenden, om Capitein *Eaton* te zoeken. Dit van ieder goed gekeurd zynde, wierd de Bark 's anderendaags ſchoongemaakt, en weggezonden, zynde bemand met tien maats van *Davis* en tien van *Swans* volk: en Capitein *Swan* ſchreef een brief aan Capitein *Eaton*, verzoekende zyn gezelſchap, en beſtemmende 't Eiland *Plata* tot een algemeene t' zamenkomſt. Toen deze Bark vertrokken was, maakten wy van een andere Bark, welke wy nog hadden, een brander; want dewyl wy zes of zeven timmerlieden hadden, wierd dat ſpoedig verrigt: en terwyl de timmerlieden daar mee bezig waren, maakten wy onze Oorlogſchepen ſchoon, zo veel als de tyd en plaats wilden toelaten.

DEN

Digitized by Google

Den 19. October hadden wy ons werk afgedaan, en den 20. zeilden wy na 't Eiland *Lobos*, alwaar onze Bark order had om ons in te wagten, of ons anders by 't Eiland *Plata* te ontmoetten. Wy hadden maar weinig wind, zo dat het den 23. was aleer wy den hoek van *Sante Helena* passeerden. Den 25. voeren wy over de Baai van *Guiaquil*: den 30. passeerden wy de Kaap *Blanco*. Deze Kaap legt op de hoogte van 3. gr. 45. min. Dit word de slimste Kaap in de geheele Zuid-Zee geagt om voorby te komen, als men Zuidwaards aangaat: want op alle andere plaatzen mogen de Schepen twintig of dertig mylen van land afhouden, als zy bevinden dat 'er kort onder 't land niets voor hen te halen is: maar hier durven zy 't niet doen; want volgens 't verhaal der Spanjaarden, loopt 'er een stroom Noord-West aan, dewelke een Schip in twee uuren verder afzet, als het in vyf uuren weer zal konnen inhalen. En behalven dat, wanneer zy Noordwaards stuuren verliezen ze in hun loop; en daarom houden ze 't altoos digt onder 't land, het welk dikwils zeer moeyelyk is, om dat de wind daar gemeenlyk sterk uit den Z. Z. W. of Z. ten W. waaid, zonder verandering, vermits hier noit eenige Landwinden zyn. Deze Kaap is van een tamelyke hoogte, en in Zee met witte klippen omringd, waar van daan ik agt dat zy de naam van *Blanco* gekregen heeft. Landwaard in schynt het vol van hoge, steile, ruuwe, en onvrugtbare Rotzen te zyn. 1684. Kaap Blanco.

Den 2. November quamen wy voor *Payta*, en lagen den gantschen dag omtrent zes mylen van land, op dat de Spanjaards ons niet zouden zien: en tegens den avond zonden wy onze Cano's met honderd en tien mannen bemand, na land, om die plaats in te nemen.

Payta is een kleine Spaansche Zeehaven, leggende op de hoogte van 5. gr. 15. min. Het Steedje is op een zandgrond gebouwd, digt by de Zee, in een bogt of kleine Baai, onder een redelyke hoge Berg: daar staan maar omtrent tagtig huizen, en twee Kerken. De Gebouwen in 't land van *Peru* zyn langs de gantsche Zeekust meest eveneens: de muren zyn opgehaald van tichel-stenen, die van aarde en stroo zyn t'zamengekneed, zynde omtrent drie voet lang, twee voet breed, en anderhalf voet dik: zy bakken dezelve noit, maar leggen ze alleenlyk een langen tyd in de Zon te drogen, eer zy dezelve tot gebouwen gebruiken. Op zommige plaatzen hebben zy gene daken, maar alleenlyk dunne balken dwars over de muren gelegd, en met matten bedekt, en de muren van zulke gebouwen worden heel hoog opgehaald; dog daar zy daken op de huizen maken, vallen de muren zo hoog niet. De huizen doorgaans in dit gantsche Ryk zyn maar slegt gebouwd; en een voorname reden daar van is, inzonderheid De Gebouwen in 't land van Peru.

1684. heid by 't gemeene volk, gebrek van bouwſtoffen: want hoedanig het ook verder landwaard in zou mogen wezen, zo is hier op de Kuſt egter nog hout nog ſteen om mede te bouwen, nogte eenige andere ſtoffe van zodanige tichel-ſteen, als ik gemeld hebbe: ja zelfs de ſteen die ze op zommige plaatzen hebben is zo bros, dat men hem met de vingers tot gruis kan wryven. Een andere reden waarom zy zo ſlegt bouwen, is dat het daar noit regent, zulks dat zy zig maar voor de Zon pogen te beſchutten. Niettemin blyven hunne muren, die maar van ſlegte tichel-ſteen gemaakt zyn, in vergelyking van de gene die men in andere Geweſten der Wereld gebruikt, een langen tyd zo hegt, als of ze eerſt gemetzeld waren, dewylze door geen regen of wind vergaan of geſchud worden. De ryke egter gebruiken tot hunne Gebouwen ook hout, maar dat word daar dan van andere plaatzen gebragt.

De Landsdouw. Dit droog land begint Noordwaards omtrent van de Kaap *Blanco* tot aan *Coquimbo*, op omtrent 30. gr. Bezuiden den Middellyn, hebbende geen regen voor zo veel ik oit bemerkt of gehoord heb; ook waſt 'er geen groente op 't Gebergte, nog ook in de Valleyen, uitgenomen hier en daar, alwaar ze door eenige beekjes beſproeid worden; zulks dat de Noordelyke Geweſten van deze Landſtreek met hout verzorgd worden van *Guiaquil*, *Galleo*, *Tomaco*, en andere plaatzen, die door regen worden bewaterd, en overvloed van allerlei timmerhout hebben. In de Zuider Gewesten, gelyk als omtrent *Guasco* en *Coquimbo*, halen ze hout van 't Eiland *Chilœ* of andere plaatzen daar omtrent. De muren van de Kerken, en de huizen der Ryken, zyn van binnen en buiten met kalk gewit, en de deuren en poſten zeer groot, en met beeldwerk vercierd, gelyk mede de balken in de Kerken. De huizen van binnen zyn rondom met koſtelyke geborduurde of beſchilderde ſtoffen behangen. Zy hebben ook een menigte van ſchone Schilderyen, welke hun huizen geen klein cieraad byzetten; dog ik agt dat zy die uit *Oud Spanjen* krygen. Maar gene van de huizen te *Payta* zyn zo koſtelyk geſtoffeerd: de Kerken waren 'er egter groot en met geſneden werk vercierd. Aan 't eene eind van het Steedje was een kleine Schans digt by de Zee, maar zonder eenig grof Geſchut: dog men kan van dezelve alleen met Musquetten de gantſche Baai overſchieten, en allerlei Schuiten het landen beletten. Boven op de Berg, die over het Steedje hangt, is ook een Schans, waar van men het Steedje en de andere Schans beſchieten kan. Hout nog water is hier niet te krygen; maar zy halen hun water van een Indiaanſch Dorp geheten *Colan*, omtrent twee mylen N. N. W. van *Payta*: want te *Colan* is een kleine Rivier van verſch water, die in de Zee uitloopt; en van daar worden de Schepen, die

Digitized by Google

die te *Payta* aankomen met water en andere ververſchingen, als Gevogelte, Verkens, *Plantains*, *Yams*, en *Mais* voorzien: dog *Payta* zelf is van alle die dingen ontbloot, en heeft niets als 't gene ze van *Colan* halen, als zy 't nodig hebben. 1684.

De Indianen van *Colan* zyn alle Viſſchers, die met Balkvlotten in Zee gaan viſſchen. Deze Balkvlotten worden gemaakt van veele ronde balken op de manier van een Vlot, en zyn verſcheiden van fatzoen, volgens 't gebruik daar zy toegeſchikt zyn, of volgens den aard des volks dieze maken, of na dat de ſtoffe is daar zy van gemaakt worden. Als zy alleenlyk zullen dienen om te viſſchen, dan zyn ze maar gemaakt van drie of vier balken van ligt hout, elk van zeven of agt voeten lang, met houte pennen neffens malkander vaſtgemaakt, en ſtyf met teenen of wiſſchen gebonden. De balken worden zo gelegd, dat de middelſte de langſte zyn, en verder uitſchieten dan de gene die aan de zyden leggen, inzonderheid aan 't voореind, 't welk ſpits of puntig toeloopt, om te beter door het water te ſnyden. Andere dezer vlotten worden gemaakt om goederen te voeren: de bodem van dezelve beſtaat uit twintig of dertig grote balken, van twintig, dertig, of veertig voeten lang die neffens malkanderen vaſtgemaakt worden; dwars over deze henen word een andere laag van korter balken gelegd, die desgelyks met pennen aan malkander gehegd, en dan op de onderſte laag vaſtgepend worden. Deze dubbelde laag van balken maakt den bodem van 't Vlot, 't welk van een merkelyke breedte is; en van dezen bodem word het omtrent tien voet hoger opgehaald, zomtyds met ſtylen, die overeind gezet worden en een vloering of twee onderſchragen: dog de gene daar ik agt op geſlagen heb, waren met dikke balken, dwars over malkanderen, als houtſtapels, opgebouwd, maar niet zo digt aan-een als de onderſte lagen, uitgenomen aan de einden en zyden; zo dat het midden hol blyft als een vertrek, behalven dat hier en daar een dwarsbalk loopt, om het Vlot te meer geſloten te houden. In deze holte leggen zy, omtrent op vier voet hoogte van den bodem, ſparren overdwars en digt aan een, als een vloer tot een vertrek; en boven 't zelve maken zy nog zo een vloer voor een ander vertrek: de ingang tot deze vertrekken is alleen door tuſſchen de grote dwarsbalken, die de wanden van dit Zeehuis maken, henen te kruipen. Het laatſte dezer verdiepingen verſtrekt tot een kelder, alwaar zy grote ſteenen leggen tot ballaſt, beneffens hun potten met verſch water, die digt toegeſtopt zyn, en alles dat wel nat mag worden: want door het gewigt van de ballaſt en de lading zinkt de bodem van dit Vaartuig twee of drie voet onder water. De tweede verdieping is voor de varendsgaſten, en hun nodige omſlag; en boven deze tweede Balkvlotten.

1684. verdieping worden de goederen geſtuuwd, tot zulk een hoogte als zy 't goed vinden, 't welk gemeenlyk agt of tien voet is; en zy worden t'zamengehouden door ſtylen, die 'er rondom heen overeind gezet worden, uitgenomen aan 'tachterſteven, alwaar een kleine ruimte is voor den Stuurman, (want zy hebben een groot Roer) en voor aan voor de kombuis, om hunne koſt klaar te maken, voornamelyk wanneer zy een lange togt doen, gelyk als van *Lima* na *Truxillo*, of *Guiaquil* of *Panama*; welke laatſte een togt van vyf of zes honderd mylen is. In 't midden, tuſſchen de goederen, ſtaat de maſt, aan welke een groot zeil vaſt is, gelyk die van onze Barkjes op de Theems. Deze Vaartuigen gaan altoos voor de wind af; want laveeren konnen zy niet, en zyn derhalven maar bequaam voor die Zeën, daar de wind geſtadig zo te zeggen eveneens waaid, en den gantſchen weg van *Lima* tot aan *Panama* toe niet boven een ſtreek of twee verſchilt; ook gaat daar geen holle Zee; maar somtyds hebben ze Noordelyke winden, en dan maken zy kleiner zeil, en dryven zo henen, tot dat 'er verandering komt: ondertuſſchen is hunne eenigſte zorg dan om van ſtrand te houden, want de Vaartuigen zyn zo gemaakt, dat ze in Zee niet zinken konnen. Deze Vlotten konnen een laſt van zeſtig of zeventig ton en meer voeren; hunne lading is gemeenlyk Wyn, Olie, Meel, Suiker, Lakens, Zeep, bereide Geite-vellen, enz. Zo een Vlot word doorgaans van drie of vier mannen beſtuurd, dewelke te *Panama* gekomen zynde, en met het zelve niet konnende te rugge varen tegen den Paſſaadwind aan, het vlot zo wel als de goedere verkopen, en dan zelve wederom keren in een Schip of Vaartuig dat na die Haven gaat van waar zy quamen; en daar maken zy dan een nieuw Balkvlot voor hunne naaſte landing.

De kleiner zoort van Balkvlotten, hier voren beſchreven, welke plat op 't water leggen, en alleenlyk gebruikt worden om te viſſchen, of water na de Schepen te voeren, by een ton of een half te gelyk, zyn ligter te beſtieren dan de andere, hoewel zy ook maſt en zeil voeren. Met deze gaan zy 's nagts uit met de landwind, die zelden op deze Kuſt miſt, en komen by daag met de Zeewind te rugge.

Deze zoorten van Vlotten worden op vele plaatzen, zo wel in *Ooſt-* als *Weſt-Indiën* gebruikt. Op de Kuſt van *Coromandel* in *Ooſt-Indiën* wordenze *Caramarans* geheten, dog die beſtaan somtyds maar uit een balk of twee van ligt hout, zynde zonder zeil of roer, en zo klein datze maar eenen man voeren, wiens benen en billen altoos in 't water zyn, en die dit vlot met een roeiſchup beſtiert, zo dat hy van verre wel een man gelykt die op de rug van een Viſch zit.

Het

Digitized by Google

HET Land omtrent *Payta* is bergagtig en onvruchtbaar, gelyk het gantſche ryk van *Peru*; daar is geen Stad of Dorp van eenig belang dat 'er nader aan legt als *Piura*, 't welk een grote plaats is, omtrent veertig Engelſche mylen landwaard in; leggende, volgens 't verhaal onzer Spaanſche gevangenen, in een dal, 't welk bewaterd word door een Riviertje, dat zig in de Baai van *Chirapee*, op de hoogte van 7. gr. Noordelyk, ontlaſt. Deze Baai is nader by *Piura* dan *Payta*; en nogtans worden alle goederen, die ter Zee na *Piura* gevoerd worden, te *Payta* aan land gebragt; want de Baai van *Chirapee* is vol van gevaarlyke ondieptens, en word daarom door gene Schepen bevaren. De Reede van *Payty* is een van de beſte op de gantſche Kuſt van *Peru*. Zy word van de Zuid-Weſterzyde beſchut door een hoek lands, welke een grote Baai maakt, met effen water voor de Schepen om te leggen: en daar is ruimte genoeg voor een kloeke vloot van Schepen, en goede ankergrond van zes tot twintig vademen waters. Regt voor het Steedje, en digt by 't zelve heeft men ondiep en ſlegt water; 't welk te beter is om voor anker te leggen; en de geheele Baai over is een zuivere zandgrond. De meeſte Schepen die na 't Noorden of Zuiden gaan, leggen hier aan om water; want hoewel 'er geen water by dit Steedje is, niettemin verzorgen de Indiaanſche Viſſchers van *Colan* alle Schepen daar mee, voor een redelyke prys; en goed water word op deze gantſche Kuſt zeer gewaardeerd, door de ſchaarsheid deszelfs. 1684. Piura.

DEN 3. November ten zes uuren 's morgens trad ons volk aan land, omtrent vier Engelſche mylen Bezuiden *Payta*, en namen eenige perſonen gevangen, die daar, uit vreze voor ons, gezonden waren om wagt te houden; en deze gevangenen zeiden ons, dat de Stadvoogd van *Piura* dien avond te voren met honderd gewapende mannen te *Payta* gekomen was, om onze landing te beletten, indien wy zulks zouden beſtaan. Landing te Payta.

ONS volk dan trok regt op de Schans aan, die op den berg lag, en nam ze in zonder een eenig man te verliezen: hier op liep de Stadvoogd van *Piura* met al zyn volk, en de Inwoonders van het Steedje, zo ſnel weg als zy konden. Toen gingen de onze in 't Steedje, maar vonden 't leedig van geld en goederen, ja daar was niet zo veel als een maal eetens voor hen overgelaten.

DE gevangenen verhaalden ons, dat 'er kort te voren een Schip geweeſt was, 't welk een groot Schip op de Reede had verbrand, maar geen volk aan land gezet, buiten hunne gevangenen en lootſen. Wy beſloten dat het 't Schip van Capitein *Eaton* moeſt geweeſt zyn, 't welk dit gedaan had; en uit de omſtandigheden vermoedden wy, dat hy na *Oost-Indiën* gegaan was, dewyl hy zulks altyd had voorgehad. De gevangenen zeiden

1684. zeiden ons ook, dat zederd Capitein *Eaton* daar geweest was, een kleine bark by de haven was geweest, en twee vlotten die uit visschen gegaan waren, had genomen, en de Visschers twintig of dertig potten versch water doen aan boord brengen. Dit vermoedden wy dat onze bark moest geweest zyn, die na *Lobos* gezonden was om Capitein *Eaton* op te zoeken.

Tegens den avond quamen wy met onze Schepen in, en ankerden voor het Steedje op tien vademen waters, omtrent een Engelsche myl van land. Hier bleven wy tot den zesden dag, op hope van eenig rantzoen voor het Steedje te bekomen; want onze Capiteins eischten driehondert pakken meels, drieduizend ponden suiker, vyf-en-twintig potten wyns, en duizend potten waters, begerende dat men ons 't zelve zoude aanbrengen, dog wy kregen niet met al. Dies beval Capitein *Swan* het Steedje in de brand te steken, 't welk terstond geschiedde: waar na al ons volk aanboord quam, en Capitein *Swan* gaf last dat de Bark, die onder 't gebied van Capitein *Harris* stond verbrand zoude worden, om dat hy niet wel zeilde.

Tegens den nagt, wanneer de landwind quam, zeilden wy van daar na *Lobos*. Den 10. tegens den avond zagen wy een zeil koers stellende N. W. ten N. voor zo veel wy van ons dek konden bespeuren: Wy maakten 'er aanstonds jagt op, verdeelden ons zelven om 't Schip by nagt te beter aan te treffen; maar wy liepen 't mis. Dies veranderden wy den volgenden morgen weer van koers, en zetten 't zo wy best konden na *Lobos de la Mar*.

't Eiland Lobos de Tierra.

Den 14. kregen wy *Lobos de Tierra* in 't gezigt, leggende Oost van ons; wy stuurden 'er dan na toe, en quamen 's avonds tusschen zeven en agt uuren aan de Noord-Oostzyde van 't Eiland, op veertien vademen waters, ten anker. Dit Eiland doet zig in Zee tamelyk hoog op, en vertoont zig gelyk *Lobos de la Mar*. Omtrent een vierde deel van een Engelsche myl van de Noordzyde, is een grote rots, en een goede sleuf daar tusschen, alwaar men zeven vademen waters heeft. Den 15. gingen wy aan land, en vonden een menigte van *Pinguins*, *Boobies*, en Zeehonden. Wy zonden eenige van deze aan boord om toebereid te worden, want wy hadden in lang geen vleesch gegeten, zo dat zommige van ons heel smakelyk daar van aten. Capitein *Swan*, om zyn volk tot het eeten van dit slegt en dor vleesch aan te moedigen, vergeleek de Zeehonden by gebradene Biggen, de *Boobies* by hoenderen, en de *Pinguins* by Eendvogels; en dit deed hy om hen te gewennen van vergenoegd met slegte spyze te zyn, alzo hy niet verzekerd was, dat wy niet zouden genoodzaakt wezen ons met zulk voedzel te behelpen, eer wy die Zeën verlieten: want men ziet gemeenlyk onder de Kapers dat niets hen eerder tot muitery

Digitized by Google

tery aandryft, dan gebrek, 't welk men niet kon lyden in een plaats daar zo vele van deze dieren waren, byaldien men zig kon laten overreden van daar mede vergenoegd te zyn. 1684.

In den namiddag zeilden wy van *Lobos de Tierra*, hebbende den wind Z. ten O., en quamen den 19. by *Lobos de la Mar*. Hier vonden wy een brief, die daar gelaten was door onze Bark, welke gezonden was om Capitein *Eaton* op te zoeken: uit dezelve verſtonden wy, dat *Eaton* daar geweeſt, maar voor hunne aankomſt vertrokken was, zonder eenig taal of teeken agter gelaten te hebben, om te konnen weten werwaards hy gegaan was: voorts dat onze Bark weder na *Plata* was gekeerd, op hope van ons daar te vinden, of onderwegen te ontmoeten. 't Moeide ons te horen, dat Capitein *Eaton* weg was, want nu maakten wy geen ſtaat hem meer in deze Zeën te ontmoeten. Lobos de la Mar.

Den 21. zonden wy onze *Moskito's* uit om Zeeſchildpadden te viſſchen; en zy bragten ons zo veel als genoeg was, om 't volk van beide de Schepen te ſpyzen: en dit deden zy zo lang wy hier bleven. Terwyl wy aan dit Eiland lagen maakte Capitein *Swan* nieuwe raa's, die netter waren dan de gene welke hy te voren had; ook maakte hy zyne zeilen groter; en onze maats kloofden ondertuſſchen planken tot brandhout, en bragten zo veel planken aan boord, als wy ſtuuwen konden, tot ander gebruik; dewyl daar planken genoeg van allerlei zoort waren, welke wy 'er hadden gebragt uit de eerſte Prys die wy genomen hadden.

Den 26. tegens den avond zagen wy een kleine Bark, omtrent drie mylen N. N. W. van het Eiland; maar alzo wy meenden dat het onze Bark was, vervolgden wy dezelve niet. Den volgenden morgen was hy twee mylen Bezuiden het Eiland, zeilende Zeewaard in: maar wy maakten 'er geen jagt op, ſchoon wy toen wel wiſten, dat het onze Bark niet was; want te loefwaard van ons zynde had hy 't konnen ontkomen, als wy hem gejaagd hadden. Zy hadden order ons niet nader te komen als alleenlyk in 't gezigt, vermoedende dat zo wy daar waren, wy hen wel haaſt op de hielen zouden gezeten hebben, gelyk het inderdaad iets wonders was, dat wy zo niet deden. Maar dewyl wy ons ſtil hielden, en zo digt onder 't Eiland bleven leggen dat zy ons niet wel konden zien, zo was zulks een grote oorzaak, dat wy daar na onverwagt te *Puna* quamen, dewyl zy buiten vreze waren van eenen vyand zo digt by te hebben.

Den 28. ſchrobden wy de bodemen onzer Schepen, alzo wy voornemens waren om 's anderendaags na *Guiaquil* te zeilen, dewyl wy beſloten hadden een aanſlag op die Stad te doen, eer wy weder na *Plata* keerden. Wy zeilden dan den 29. 's morgens van hier, en ſtelden Baai van Guiaquil

Digitized by Google

1684. onze koers regt na de Baai van *Guiaquil*. Deze Baai loopt in tusschen de Kaap *Blanco* aan de Zuidzyde, en de hoek van *Chandy* aan de Noordzyde. Omtrent vyf-en-twintig mylen van de Kaap *Blanco* aan 't eind van de Baai is een Eilandje genaamd *Santa Clara*, 't welk O. en W. legt, en redelyk hoog is, gelykende na een dood menſch op een doodkleed uitgeſtrekt: het Ooſt-einde vertoont het hoofd, en 't Weſt-einde de voeten. De Schepen die na de Rivier van *Guiaquil* gaan paſſeren aan de Zuidzyde, om de platen te vermyden die aan de Noordzyde leggen, en waar op eertyds wel Schepen zyn verongelukt. De Spanjaards verhalen dat 'er een koſtelyk Wrak aan de Noordzyde van dat Eiland legt, niet ver daar van daan; en dat eenig zilver daar uit gehaald is door iemand, die uit *Oud Spanjen* quam, met een opene brief van den Koning, om Wrakken in die Zeën op te viſſchen; dog dat hy ſtervende, het werk agter gebleven was, zynde het Wrak nog zo als hy 't gelaten had; uitgezonderd dat de Indianen zomtyds ſteelswyze iets ophalen; en zy zouden 'er wel meer van opgehaald hebben, 't en ware de Katviſch hier omtrent zo menigvuldig zwierde.

Een koſtelyke Wrak.

Katviſch.

De *Katviſch* gelykt wel wat na een Wyting, maar heeft een platter en groter kop: hy heeft ook een grote wyde bek, en eenige vezels of baarden die ter wederzyde daar van uitgaan gelyk Katsknevels, waar van daan hy den naam heeft van *Katviſch*: hy heeft drie vinnen, een op zyn rug, en aan elk een zyde een: ieder van deze vinnen heeft een ſtyf ſcherp been, 't welk zeer fenynig is, zo het in 't vleeſch van een menſch ſteekt; en daarom is 't gevaarlyk te duiken daar veel van deze Viſch is. De Indianen die 't gewaagd hebben om in dit Wrak te zoeken, hebben het tot hun droefheid ondervonden; want zommige hebben 'er 't leven by ingeſchoten, en andere 't gebruik hunner leden daar door verloren. Dit wierd ons verhaald van een Indiaan, die 'er zelf ter ſluik na geviſcht had. Ik zelf heb eenige blanken gekend, die 't gebruik hunner handen kwyt geraakt waren, alleenlyk door een prikje van de vin dezer Viſch. Wanneer wy derhalven dezelve met een hoek vangen, treden wy 'er met de voet op, om ze de hoek uit de bek te nemen; want anders zouden ze, door om te ſpringen, gelyk de Viſch eerſt gevangen zynde in 't gemeen doet, heel ligt met hun ſcherpe vinnen iemand in de handen ſlaan. Zommige dezer Viſſchen wegen zeven of acht pond, dog zommige op andere plaatzen zyn niet groter als een mans duim, maar hun vinnen zyn alle even fenynig. Zy onthouden zig gemeenlyk aan de monden der Rivieren, of daar veel ſlyk en modder is, en zy worden langs de gantſche *Americaanſche* Kuſt gevonden, zo wel in de Noord- als in de Zuid-Zee, ten minſten in de heete landen,

als

Digitized by Google

als mede in *Oost-Indiën*, alwaar ik met Capitein *Minchin* tusschen zekere 1684.
Eilanden, digt by de Straat van *Malacca*, doorzeilende, hy my een Eiland wees, daar hy zeide 't gebruik zyner hand verloren te hebben, alleenlyk door zulk een Visch een hoek uit de bek te nemen: en hoewel de wonde nauwlyks zigtbaar was, egter zwol de hand geweldig, en de pyn duurde omtrent negen weken, en dat den meesten tyd met zulk een woedende smart, dat hy 'er schier ylhoofdig van was. Alhoewel nu de beenagtige vinnen dezer Visch zo fenynig zyn, zo zyn egter derzelver graten zo niet, ten minsten wy hebben in 't eeten van die Visch noit zulks bemerkt; want zy zyn zeer zoet en lekker van smaak, en gezond om te eeten.

Van 't Eiland *Sante Clara* tot aan *Punta Arena* is 't zeven mylen O. Punta
N. O. Dit *Punta Arena* of *Zand-hoek* is de Westelykste uithoek van Arena.
't Eiland *Puna*. Alhier ankeren alle de Schepen, die na de Rivier van *Guiaquil* gaan, en moeten daar na eenen Loots wagten, om dat de ingang voor vreemden zeer gevaarlyk is.

't Eiland *Puna* is redelyk groot, dog vlak en laag, strekkende zig O. Puna.
en W. uit op eene lengte van twaalf of veertien mylen, en de breedte is vier of vyf. Rondom 't gantsche Eiland loopt een zeer sterk gety, dog zo verscheidenlyk, ter oorzaak van de beekjes, kreeken, en Rivieren die in Zee lopen, dat 'er daar door aan alle kanten veele gevaarlyke ondiepten opgeworpen worden. Op dit Eiland is maar een Indiaansch dorp, aan de Zuidzyde, digt by de Zee, en zeven mylen van *Punta Arena*, welk dorp ook *Puna* genoemd word. De Indianen van dit dorp zyn alle Zeelieden, en de eenigste lootzen in deze Zee, inzonderheid voor deze Rivier: hun voornaamste werk, als zy niet in Zee zyn, is Visch vangen: zy worden door de Spanjaarden genoodzaakt goede wagt te houden voor de Schepen die voor *Punta Arena* ankeren, 't welk zeven mylen (als gezegd is) van het dorp *Puna* aflegt. De plaats daar zy deze wagt houden, is aan een hoek lands op 't Eiland *Puna*, dewelke in Zee uitsteekt; van waar zy alle de Schepen konnen zien, die voor *Punta Arena* ten anker leggen.

De Indianen komen daar 's morgens te Paard, en ryden 's avonds weêr te rug. Van deze wagthoek tot aan *Punta Arena* is 't vier mylen, dog al 't land legt plas, en is met *Mangroves* begroeid. Halfwegen tusschen deze twee punten is een andere kleine punt, daar de Indianen ook moeten wagt houden, als zy voor eenen vyand bevreesd zyn: en dan ga[illegible]e Schildwagt 's morgens met een Cano derwaards, en keert 's avonds [illegible]der; want wegens de moerassige grond kan men 'er te land niet komen. Het midden van het Eiland *Puna* is Veld of Weiland: daar zyn ook eenige stree-

Digitized by Google

1684. ken van goed Boſchland, 't welk van een ligt-geele of zandige aarde is, brengende grote hoge boomen voort, die zelfs den Reizigers meeſt onbekend zyn. Maar daar is een menigte van *Palmetes*-boomen, welke ik, als daar van kennis hebbende, beſchryven zal.

De Palmetes-boom.

De *Palmetes*-boom is van grootte omtrent gelyk een gemeene Eſſche-boom; hy is omtrent dertig voeten hoog, de ſtam regt, zonder eenig lid, tak, of blad, uitgenomen boven aan de top, alwaar hy zig uitbreid in veele kleine takken, geen halve arm dik, en zommige niet dikker als een vinger: deze takjes zyn drie of vier voeten lang, zonder eenige quaſt; en aan 't einde dezer takken groeid een breed blad, omtrent zo groot als een waayer: wanneer dit blad eerſt uitſchiet, groeid het met vouwen, gelyk een waayer die toe is; maar groter wordende opent het zig, en word als een uitgeſpreide waayer: aan de ſteel word het verſterkt door veele kleine ribben, die in 't blad voortſpruiten, en digt aan 't einde komende hoe langer hoe dunder worden. De bladen, waar van men de ſlappe bezems maakt die in *Engeland* worden gebruikt, groeyen op zulk een wyze, en zyn als een kleine zoort van *Palmetes*; want daar zyn 'er van verſcheidene grootte. In *Barmudas* en op andere plaatzen maken zy hoeden, korſjes, bezems, waayers om 't vuur mede aan te blazen in plaats van blaasbalgen, en veel ander huisraad, van *Palmetes*-bladeren. Op de ſtreken alwaar deze boomen groeyen hebben de Indianen hier en daar Plantagien van *Mais*, *Yams*, en *Potatos*.

De huizen van Puna.

In het Dorp *Puna* zyn omtrent twintig huizen, en een klein Kerkje: de huizen ſtaan alle op ſteilen tien of twaalf voet hoog, met ladders van buiten om 'er by te klimmen. Ik heb nergens anders diergelyke gebouwen gezien, als onder de *Maleyers* in *Ooſt-Indiën*: zy zyn met *Palmetes*-bladen gedekt, en de kamers wel beſchoten, waar in zy de *Maleitſche* overtreffen. De beſte plaats voor Schepen om te ankeren is voor het midden van het dorp, alwaar men op een kabels lengte van den Oever vyf vademen water heeft, en een goede zagte ſlykgrond, daar de Schepen konnen kielhalen, of op 't land gehaald worden: en 't water vloeid 'er vyftien of zeſtien voeten op en af.

Guiaquil Rivier.

Van *Puna* tot aan *Guiaquil* rekent men 't zeven mylen: 't is omtrent een myl eer men komt aan den mond van de Rivier *Guiaquil*, alwaar hy omtrent twee Engelſche mylen wyd is; van daar loopt hy redelyk regt opwaards, zonder eenige merkelyke bogten: aan beide de zyden des Rivier is laag moeraſſig land, met rode *Mangrove* begroeid, zulks dat men daar niet aan land kan komen. Vier Engelſche mylen eer men aan de Stad van *Guiaquil* komt, legt een laag Eilandje in de Rivier, 't welk dezelve

zelve in tweën deelt, en twee fraaye vaarten maakt voor de Schepen om op en af te komen: de Zuid-Weſter doorvaart is de wydſte: de ander is al zo diep, maar ſmaller en enger door de veele boomen en kreupelbosſchen, die zig over de Rivier henen ſpreiden, zo van 't vaſte land als van 't Eiland. Dit Eilandje is meer dan een Engelſche myl lang: van het opper-eind van hetzelve tot aan de Stad *Guiaquil* is omtrent een myl, en zo verre is 't omtrent ook van de eene Oever der Rivier tot de andere. In deze ruimte konnen Schepen van de grootſte laſt vlot leggen: maar de beſte plaats voor Schepen is digtſt by dat gedeelte des lands alwaar de Stad ſtaat, en die plaats is ook zelden zonder Schepen. *Guiaquil* ſtaat na de kant van 't Eiland, digt by de Rivier, ten deele aan de zyde, en ten deele aan de voet van eenen ſchuinen berg, die na de Rivier afdaalt, van welke 't laag eind dikwils overſtroomd word. Daar zyn twee Schanſſen, de eene ſtaat op de laagte, en de andere op den Berg. Deze Stad vertoont zig heel mooi, zynde met verſcheidene Kerken en andere fraaye Gebouwen vercierd. Daar woont een Stadvoogd, die, zo ik onderregt ben, zyn opene brief van den Koning van *Spanjen* heeft. *Guiaquil* mag wel voor een van de voornaamſte Zeehavens in de Zuid-Zee gerekend worden. De Waaren, die van hier uitgevoerd worden, zyn *Cacao*, Huiden, Talk, *Salſaparilla*, en andere droogeryen, beneffens wolle ſtoffen, gemeenlyk *Quito's*-laken geheten. 1684.

De Stad Guiaquil.

De *Cacao* waſt aan beide zyden der Rivier boven de Stad; zy valt klein van noot gelyk die van *Campeche*, en ik agt dat deze nog wel de kleinſte is. Hier groeid zo veel *Cacao*, dat 'er het gantſche Ryk van *Peru* mede verzorgd, en daarenboven nog veel na *Aquapulco*, en van daar na de *Filippynſche Eilanden* gezonden word.

Salsaparilla groeid, zo ik onderregt ben, in 't water aan de zyden der Rivier.

Het *Quito's*-laken komt van een ryke Stad landwaard in, genaamd *Quito*, alwaar veel gemaakt word, zo wel Serſie als laken. Dit laken of ſtof is niet heel fyn, maar word van het gemeene volk door gantſch *Peru* gedragen. Deze en alle andere Waaren, die van *Quito* komen, worden te *Guiaquil* na andere plaatzen afgeſcheept; en alle goederen, die na *Quito* gevoerd worden, moeten door *Guiaquil* paſſeren; waar uit blykt dat *Guiaquil* geen plaats is van geringen handel.

Quito's laken.

Quito, zo ik verſtaan heb, is een zeer volkryke Stad, gelegen in 't midden van 't land, zynde ten deele bewoond van Spanjaarden, dog 't grootſte gedeelte der Inwoonderen zyn Indianen, onder de Spaanſche Regeering. Het is omringd van zeer hoge Bergen, uit welker ingewanden

De Stad Quito.

Digitized by Google

1684. veele grote Rivieren haren oorſprong hebben. Deze bergen hebben een menigte van goud in zig, 't welk door zware regen met het zand in de by-gelegene Beeken geſpoeld word; alwaar de Indianen zig met troppen na toe begeven, ſpoelende het zand weg, en 't goudſtof in hunne Calabaſſen of Cauwoerde-ſchillen bewarende. Dog wegens de wyze en maniere van het goud te vergaderen, wyze ik u tot Mr. *Wafers* boek. Alleenlyk zal ik alhier aanmerken, dat *Quito* in 't gantſch Ryk van *Peru* de plaats is, die de grooſte overvloed van dit koſtelyk Metaal uitleverd, zo ik onderregt ben.

Deszelfs Goud.

En dompige lugt.

Dit land is aan zware regen onderhevig, en aan zeer dikke miſt, inzonderheid in de Valleyen, en om die oorzaak is het een heel ongezond en ziekelyk land. De voornaamſte qualen die aldaar in zwang gaan, zyn koortzen, zware hoofdpyn, pyn in het ingewand, en zinkingen. Ik weet gene plaatzen daar goud gevonden word, of zy zyn ongezond; gelyk ik in 't byzonder verhalen zal, wanneer ik van *Achin*, op 't Eiland *Sumatra* in *Ooſt-Indiën* kom te ſpreken. *Guiaquil* is zo ziekelyk niet als *Quito* en andere plaatzen verder landwaard in: evenwel is het zeer ziekelyk, in vergelyking van de Steden en Plaatzen die op de Kuſt van 't *Mare Pacificum* Bezuiden de Kaap *Blanco* leggen.

Aanſlag op Guiaquil.

Na deze Stad van *Guiaquil* was het dat onze reize lag, dies lieten wy onze Schepen by de Kaap *Blanco*, en liepen met onze Bark en Cano's de Baai van *Guiaquil* in, ſtuurende na 't Eiland *Sante Clara*, alwaar wy den volgenden dag aanquamen; en van daar zonden wy den volgenden avond twee Cano's na *Punta Arena*. By deze punt zyn menigte van oeſters en andere ſchelpviſch, gelyk als moſſelen en alikruiken; dies komen de Indianen van *Puna* dikwils hier om deze viſch te halen. Onze Cano's quamen 'er voor dag, en verſcholen zig in een kreek, om de komſt der Indianen van *Puna* te verwagten, gelyk 'er dan 's morgens, volgens hunne gewoonte, eenige met het laatſt van de eb op vlotten aanquamen, welke alle door ons volk gevangen wierden. 's Anderendaags wierden, op hunne raad, de twee wagten van het Dorp *Puna* door de onze gevangen, en voorts alle deszelfs Inwoners, zo dat 'er niet een van ontquam. Met de volgende eb namen zy een Barkje met *Quito's*-laken, 't welk met dat gety van *Guiaquil* gekomen was, en na *Lima* ging, dewyl zy door de Bark, welke wy gezien hadden toen wy aan 't Eiland *Lobos* lagen, berigt gekregen hadden, dat wy de Kuſt verlaten hadden. De Schipper van deze Bark met laken berigte onze maats, dat 'er drie Barken van *Guiaquil*, met Zwarten geladen, op komende weg waren, en met het naaſte gety zouden aankomen. Met het zelfde gety dat de onze

de

Digitized by Google

de Laken-Bark namen, zonden wy een Cano na onze Bark, alwaar ons meeſte volk nog was, om met alle ſpoed na het Indiaanſche Dorp te komen. De Bark lag toen by *Punte Arena* ten anker, en quam de naaſte vloed met al het volk en de overige Cano's te *Puna*. Dog vermits het gety nu ver verlopen was, bleven wy tot op 't laatſt van de eb by dit Dorp leggen, en roeiden toen henen, latende vyf mannen op onze Bark, met bevel van ſtil te leggen tot 's anderendaags 's morgens ten agt uuren, en niet te ſchieten op eenig Schuit of Vaartuig; maar na dat die tyd verſtreken was zou 't ſchieten hen vry ſtaan; want wy maakten ſtaat voor dien tyd *Guiaquil* te zullen vermeeſterd hebben. Wy hadden niet boven twee Engelſche mylen voortgeroeid, toen wy een van die drie Barken met Zwarten ontmoetten en namen, de Schipper daar van zeide, dat de twee andere met de naaſtvolgende eb van *Guiaquil* zouden aankomen. Wy kapten onderuſſchen de grote maſt van deze genomene Bark, en lieten dezelve ten anker leggen. Daar ging nu een ſterke vloed, dies roeiden wy met alle magt na de Stad, op hope van daar te komen eer het gety keerde; maar wy bevonden dat het verder was als wy meenden; of onze Cano's, die zeer vol volks waren, roeiden zo ſnel niet als wy gaarn gehad hadden. Toen den dag aanbrak waren wy nog twee mylen van de Stad, en hadden toen de vloed niet langer als nog een uur. Dies begeerden onze Capiteins van den Indiaanſchen Loots, dat hy ons eene ſleuf zoude wyzen, daar wy ons den gantſchen dag konden verbergen; 't welk aanſtonds geſchiedde: en wy zonden een Cano na *Puna* aan onze Bark, met order van zig niet te bewegen, nog te ſchieten, tot 's anderendaags. Maar deze Cano quam te laat, om de eerſte order door een tegenbevel te vernietigen: want de twee reedsgemelde Barken, met de Zwarten geladen, quamen van de Stad in 't laaſt van 't avond gety, en lagen digt by den oever aan de eene zyde der Rivier, terwyl wy aan de andere zyde oproeiden, en hen alzo miſten, gelyk zy ons ook niet gehoord of gezien hadden. 1684.

Zo dra als de vloed verlopen was, ligteden die twee Barken hun anker, en liepen met de eb na *Puna*: Onze Bark hen ziende aankomen, en beide vol volks, meenden dat wy door eenig toeval om den hals geraakt waren, en dat die twee Barken met Spaanſche ſoldaten bemand, en uitgezonden waren om onze Schepen te nemen: dies loſten zy drie ſtukken op hen toen ze nog een myl af waren. Daar op lieten de twee Spaanſche Barken aanſtonds het anker vallen, en de Schippers begaven zig in hunne booten, en roeiden na land: maar onze afgezonden Cano nam hen beide gevangen. Het loſſen dezer drie ſtukken maakte een grote wanorder onder ons volk dat vooruit was; want de meeſte gelooſden, dat

Digitized by Google

1684. dat men dat ſchieten wel te *Guiaquil* gehoord had, en dat het daarom te vergeefs was in de ſleuf te leggen wagten; maar dat men na de Stad, of weer te rugge na onze Schepen moeſt roeyen. De eb ging nu nog, zo dat wy niet opwaards konden gegaan hebben, indien wy al daar toe waren genegen geweeſt. Ten laatſten zeide Capitein *Davis*, dat hy aanſtonds in de kreek, daar zy lagen, wilde aan land ſtappen, en regt op de Stad aan trekken, indien 'er maar veertig mannen waren die hem wilden gezelſchap houden; en zonder meer woorden trad hy aan land tuſſchen de *Mangroves* in de moeraſſen. De gene die zo als hy gezind waren volgden hem, en waren tuſſchen de veertig en vyftig mannen ſterk. Capitein *Swan* bleef ondertuſſchen met de overige in de kreek leggen, om dat zy 't onmogelyk oordeelden iets goeds op die wyze uit te regten. Ook quam Capitein *Davis* met zyn volk na verloop van vier uuren weder, zynde alle doornat en vermoeid, dewyl zy geen doortogt na de vaſte grond hadden konnen vinden. Hy was al zo verre geweeſt, dat hy bykans wanhoopte van weer te rugge te zullen komen; want men kan door de roode *Mangroves* niet paſſeeren, dan met zeer veel moeite. Toen Capitein *Davis* wedergekomen was, beſloten wy na de Stad te gaan, als de naaſte vloed begon; en indien wy 't volk aldaar op de been zouden vinden, namen wy voor weder te keren, zonder iets te onderſtaan. Zo dra dan als de vloed ging roeiden wy weg, en paſſeerden het Eiland, door de Noord-Ooſter doortogt, die de naauwſte is: maar daar zyn zo vele ſtompen in die Rivier, dat het zeer gevaarlyk is die in den nagt ('t welk nogtans de tyd is dien wy altoos tot zulke aanſlagen nemen) te paſſeeren; want de ſtroom loopt zeer ſnel, en eene van onze Cano's bleef op een ſtomp zitten, en zou zekerlyk omgeſlagen zyn, indien de andere dezelve niet op ſtaande voet gered hadden. Toen wy bykans aan 't eind van 't Eiland gekomen waren, wierd uit de kreupelboſſchen van 't land een musket op ons geloſt. De Stad lag toen voor ons gezigt open, en terſtond zagen wy aangeſtekene kaarſſen of toortſen de gantſche Stad door; daar 'er te voren, eer het roer geloſt was, maar een ligt waste zien. Niettemin zeiden vele van ons volk, dat het 's anderendaags een Heilige dag was, gelyk ook inderdaad waar was, en dat de Spanjaards daarom vuurwerken maakten, gelyk zy dikwils tegen zulke tyden in den nagt doen. Wy roeiden derhalven nog een weinig verder, en vonden toen vaſt land; waar op Capiten *Davis* zyn Cano op 't land aanzette, en met zyn volk uittrad. Dog Capitein *Swan* en de meeſte van de zyne vonden het niet geraden iets te ondernemen, om dat de Stad in alarm was; maar dewyl hem zulks als een lafhartigheid verweten wierd, ſtapte hy met zyn volk ook aan land. De plaats daar wy lan-

Digitized by Google

landden was omtrent twee Engelſche mylen van de Stad; en 't was 'er zo digt met geboomte begroeid, dat wy 'er in den nagt niet door konden; dies gingen wy neerzitten, wagtende na 't ligt van den dag. Wy hadden twee Indiaanſche lootzen, waar van de een al een maand by ons was geweeſt, hebbende ons zynen dienſt aangeboden, om zig te wreken over 't leed hem door eenen Edelman van *Guiaquil* aangedaan; en wy hadden hem ook zeer trouw bevonden. Den anderen hadden wy niet boven twee of drie dagen geleden gevangen, en hy ſcheen niet minder gewillig te zyn ons behulpzaam te wezen. Deze laatſte wierd geleid door eenen van Capitein *Davis* volk, die zig heel voorbarig toonde om na de Stad te gaan, en den anderen bloohartigheid verweet. En deze man nogtans, die zulk een moed ſcheen te hebben, ſneed bedektelyk (gelyk hy naderhand bekende) de band los, daar de leidsman aan vaſt was, en liet hem na de Stad gaan, zonder hem te volgen; dog toen hy dagt dat hy verre genoeg van ons was, begon hy te roepen dat de leidsman los was, en dat iemand de koord, daar hy aan gebonden was, moeſt doorgeſneden hebben. Dit maakte elk gaande om den Indiaan te zoeken, maar alles was te vergeefs; en onze verbaasdheid nam toe, dewyl wy in het donker en in een Boſch waren; zulks dat de aanſlag gantſch in duigen viel; want niemand had het hart om van verder gaan te ſpreken. Wy bleven dan hier tot dat het dag was, en roeiden toen na het midden van de Rivier, alwaar wy een ſchoon gezigt van de Stad hadden, die zig, gelyk ik reeds gezegd heb, zeer vermakelyk vertoont. Wy lagen omtrent een half uur ſtil, zynde een Engelſche myl of iets meer van de Stad. Zy loſten niet een ſchoot op ons, nog wy op hen. 1684.

Aldus liep deze onze toeleg op *Guiaquil* in 't ried; en evenwel wierd het niet lang daar na door de Capiteins *Townley* en *François Gronet* ingenomen. Wanneer wy de Stad dus van verre wel beſchouwd hadden, roeiden wy de Rivier over, alwaar wy een Oſſen-weide vonden, en een Koe ſlagteden, welke wy toemaakten en op aten. Wy bleven daar tot het avond gety, en roeiden toen met de eb de Rivier af, en quamen den 9. December 's morgens te *Puna*. Onderwege gingen wy in de drie Barken, die met Zwarten geladen waren, en op de Rivier ten anker lagen; en wy voerden die met ons; in dezelve waren duizend Zwarten, alle wakkere jonge karels en vrouwlieden. Toen wy te *Puna* quamen zonden wy een Cano na *Punta Arena*, om te zien of de Schepen daar gekomen waren. Den 12. quam ze weder, met beſcheid dat ze daar beide ten anker lagen. Dies gingen wy des namiddags alle aanboord van onze Schepen, en namen de laken-bark met ons, met omtrent veertig van de kloek-

Digitized by Google

1684. ste Zwarten, latende de andere in de drie Barken; en uit deze kozen de Capiteins *Davis* en *Swan* elk veertien of vyftien, en zetteden de reft aan land.

Een grote kans verkeken.

NOIT was 'er groter gelegenheid iemand aan de hand gegeven om zig te verryken, dan wy toen zouden gehad hebben, als wy ons zelven met die Zwarten te *Sante Maria* op de Land-Engte van *Darien* neergeflagen, en hen tot het zoeken van goud uit de Mynen gebruikt hadden; 't welk gemaklyk had konnen geschieden: want omtrent zes maanden te voren had Capitein *Harris* (die nu by ons was) met zyne troep bootsvolk van de Noord-Zee over land komende, de Spanjaards uit *Sante Maria* en de Goudmynen dier plaatze geflagen; zo dat zy zederd nog niet hadden beftaan zig daar weder neer te zetten. Voeg hier by, dat de omleggende Indianen, die doodvyanden van de Spanjaarden zynde, en door de byftand der Kapers eenige jaren lang de overhand op hen gekregen hebbende, onze vafte vrienden, en gereed tot onze byftand waren. Wy hadden, gelyk ik gezegd heb, duizend Zwarten om voor ons te werken; wy hadden daar beneven twee honderd ton meel, 't welk aan de *Gallapago's* lag; aan de Rivier *Sante Maria* konden wy onze Schepen kielhalen en bequaam maaken; en wy zouden den mond daar van zo hebben konnen verfterken, dat indien de gantfche magt der Spanjaarden van *Peru* tegen ons afgekomen ware, wy hen hadden konnen buiten houden: En al hadden zy ons met fterke Wagtfchepen befloten, egter zouden wy een groot land gehad hebben om in te wonen, en een grote landaard van Indianen tot onze vrienden. Maar 't gene 't voornaamfte was, wy hadden de Noord-Zee te baat, alwaar wy ons zelven of onze Waaren konden affchepen; en ook goederen en volk tot onze byftand bekomen; want wy zouden binnen korten tyd uit alle Gewesten van *Weft-Indiën* byftand gehad hebben; en veele duizenden van Kapers-gaften uit *Jamaïca*, en de Franfche Eilanden zouden tot ons overgekomen zyn; zo dat wy lang voor dezen tyd meefters zouden zyn geweeft niet alleen van die Mynen, de rykfte Goudmynen welke men ooit in *America* gevonden heeft, maar van de gantfche Kuft tot aan *Quito* toe; ja veel meer, dan ik gezegd heb, waarfchynelyk zouden hebben verrigt gehad.

Komen weer te Plata.

MAAR misfchien zal de Lezer dit maar voor goude dromen aanzien; dies zullen wy daar affcheiden. Den 13. December zeilden wy van *Punta Arena* weder na *Plata*, om onze Bark te zoeken, die na 't Eiland *Lobos* gezonden was, om te zien of Capitein *Eaton* zig daar onthield. Wy waren twee Schepen en twee Barken fterk, en quamen den 16. by *Plata*: maar vonden daar geen Bark nog brief. Den volgenden dag ftaken

wy

Digitized by Google

wy over na 't vaste land, om ons van water te voorzien, en ontmoetten 1684.
onze Bark onderwegen: dezelve was ten tweedenmale aan 't Eiland *Lobos* geweest, en zy ons daar niet vindende, zoude weder na 't Eiland *Plata* gekeerd hebben. Zy hadden, zederd zy van ons gescheiden waren, eenig gebrek aan mondkost gehad, en waren daarom te *Sante Helena* aangeweest, alwaar zy voor drie of vier dagen voorraad van *Mais* hadden gekregen, dewelke met eenige Visch en Zeeschildpadden, die zy gevangen hadden, hen hadden gestrekt tot voedzel tot dat zy aan 't Eiland *Lobos del Tierra* waren gekomen. Aldaar kregen zy Eyeren van *Boobies* en *Pinguins*, van welke zy zig wel voorzagen, en daar op na *Lobos de la Mar* gingen, daar zy hunnen voorraad van Eyeren verdubbelden, en ook eenige jonge Zeehonden inzouteden, uit vrees dat zy weder gebrek mogten hebben; en aldus van leeftogt voorzien zynde, keerden zy weder na *Plata*.

Na dat wy water hadden ingenomen keerden wy andermaal na 't Eiland *Plata*; aldaar deelden wy 't laken, dat wy beneffens de Bark genomen hadden, in twee parten; te weten een deel voor Capitein *Davis* en zyn volk, en 't ander deel voor Capitein *Swan* en de zyne: en de Bark daar 't laken in geweest was, hield Capitein *Swan* tot zyn gebruik.

Te dezer tyd was by *Plata* een grote menigte van grote Zeeschildpadden, welke ik agt dat van de *Gallapago's* quamen; want hoewel ik hier verscheidene malen was geweest, had ikze 'er egter noit gezien. Dit was hun tyd van paren, welke hier vroeger in 't jaar is dan elders in *West-Indiën*. Onze vangers bragten ons dagelyks meer daar van aanboord, dan wy eeten konden. Capitein *Swan* had geenen vanger, en kreeg daarom ook gene Schildpadden, dan die hem door Capitein *Davis* toegezonden wierden; ook kreeg hy al zyn Meel van Capitein *Davis*. Maar zederd onze aanslag op *Guiaquil* was gemist, morde Capiteins *Davis* volk tegen *Swan*, en wilde hem ongaarn eenige leeftogt geven, om dat hy niet zo gereed was derwaards te gaan, als Capitein *Davis*. Dog deze verschillen wierden eindelyk bygelegd, en wy besloten na de Baai van *Panama*, tot eene Stad, genaamd *La Velia*, te gaan: maar dewyl wy geen Cano's genoeg hadden om ons volk aan land te zetten, was ons voornemen eenige Rivieren, daar de Spanjaards geen handel dryven, te bezoeken, om daar eenige Indiaansche Cano's te bekomen.

VII. HOOFDSTUK.

Vertrek van 't Eiland Plata. *De Kaap* Passao. *De Kust tusschen dezelve en de Kaap* St. Francisco. *Vertrek van daar na* Panama. *De Ri-*

Digitized by Google

1684. *Rivier* St. Jago. *De roode en witte* Katoen-boom. *De* Koolboom. *De Indianen van* St. Jago's *Rivier, en deszelfs omleggend Land. 't Eiland* Gallo. *De Rivier en 't Dorp van* Tomaco. *'t Eiland* Gorgona. *De* Parel-Oesters *daar en in andere Gewesten. 't Land aan de vaste Kust. De Kaap* Corrientes. *De Punt van* Garachina. *'t Eiland* Galera. *Des* Konings- *of de* Paarl-*Eilanden.* La Velia. Nata-Oesters. *Vermakelyk gezigt der Baai van* Panama. Oud Panama: *de ni uwe Stad. De grote toevloed aldaar van* Lima *en* Porto-Bello, *enz. op de aankomst der Spaansche Vloot in* West-Indiën. *Wat koers die Vloot houd: benevens een verhaal wat de Kapers eerst aanleiding gaf om de togt over de Land-Engte van* Darien *na de* Zuid-Zee *te ondernemen; en van 't begin hunner omgang met de Indianen welke die Engte bewonen. Van de lugt en 't weder te* Panama. *De Eilanden van* Perico. Tabago *een vermakelyk Eiland. De* Mammet-*boom. Het Dorp* Tabago. *Een Spaansche krygslist of twee. De onkunde der Spanjaarden in die Gewesten wegens Zeezaken. Een party van Fransche Kapers, over land aankomende. Van de Lastbrieven door den Fransche Gouverneur te* Petite Guaves *uitgegeven. De Golf van* St. Michael. *De Rivieren van* Congo, Sambo, *en* St. Maria. *Een misslag in de Kaarten in 't stellen van de Punt* Garachina *en de Kaap* St. Lorenzo *verbeterd. De Stad en Goudmynen van* Ste. Maria. *Het Dorp* Scuchadero. *Aankomst van Capitein* Townsley *met eenige Engelsche Kapersgasten over land. Potten met* Pisco-*Wyn. Een Bark van Capitein* Knight. Porto de Pinas. *'t Eiland* Otoque. *'t Pakket van* Lima *genomen. Aankomst van nog andere Engelsche en Fransche Kapersgasten.* Chepelio *een van de lieflykste Eilanden in de Wereld. De* Sappadillo- *en* Avogato-*peer.* Mammet-, Sappota-, *en* Star-*appel.* De *Rivier* Cheapo. *Eenige tegenspoed in de Baai van* Panama. *Verhaal van de sterkte der Spaansche Vloot, en der Kapers: Een gevegt tusschen dezelve.*

Vertrek van 't Eiland Plata.

Den 23. December zeilden wy van 't Eiland *Plata* na de Baai van *Panama*, met een Zuid-Zuid-Ooste wind, een heldere koelte, en schoon weder. Den volgenden morgen passeerden wy de Kaap *Passao.*

Kaap Passao.

Deze Kaap legt op de hoogte van 8. min. Bezuiden den Midellyn, en strekt zig in Zee uit met een hoge ronde hoek, welke in 't midden schynt gedeeld te zyn: aan de Zeekant is hy kaal; maar binnenwaards en ter wederzyde vol van korte boomen. Het land is zeer hoog en bergagtig, en schynt zeer boschagtig te wezen. Tusschen de Kaap *Passao*, en de Kaap

St.

Digitized by Google

St. Francisco is het land langs de Zee vol van kleine uithoeken, makende t'elkens zo veele kleine zand-baayen; voorts is het van een tamelyke hoogte, bedekt met boomen van verſcheidenerlei zoorten, zulks dat men langs deze Kuſt zeilende, niet dan een groot woud of boſſchaadje ziet, 't welk te vermakelyker is, om dat de boomen van veelerlei fatzoen zyn, zo wel ten aanzien van hunne wasdom, als koleur. 1684.

Ons voornemen was, gelyk ik in 't voorgaande Hoofdſtuk gezegd heb, om na eenige Cano's te zoeken in Rivieren daar de Spanjaards geene woningen hadden, of geen handel dreven met de ingeborene Indianen. Wy hadden Spaanſche lootzen by ons, en Indianen onder de Spanjaarden opgevoed, dewelke wel bequaam waren om ons in een Haven of Rivier, den Spanjaarden toebehorende, te brengen; dog gantſch onkundig wegens die Rivieren daar de Spanjaarden niet verkeren. Ondertuſſchen zyn 'er veele zulke onbevarene Rivieren tuſſchen *Plata* en *Panama*, want de gantſche weg langs van de *Linie* tot aan de Golf van *St. Michael*, ja zelfs tot *Panama* toe, is de Kuſt van gene Spanjaarden bewoond; en de Indianen, die zig daar onthouden, ſtaan geenzins onder hen, uitgenomen by 't Eiland *Gallo*, alwaar aan de Oevers van een Goud-Rivier of twee, eenige Spanjaards zyn, die daar verblyven om goud te vinden.

Dog naardien onze lootzen op de minſt bevarene Kuſten verlegen waren, vergoedden wy dat gebrek met de Spaanſche Stuurmans boeken, welke wy in hunne Schepen gevonden hadden, en door ervarenheid gewaar wierden zeer goede Leidslieden te zyn. Niettemin dewyl het land op veele plaatzen aan de Zee laag, en vol van openingen, kreken, en Rivieren is, zo valt het moeyelyk een Rivier, daar men na toe wil, op te zoeken, ter plaatze daar men niet wel bekend is. Egter ſchrikte dit ons niet af, want de eene Rivier kan zo wel van de Indiaanſche Cano's voorzien zyn als de andere; en als wyze maar vonden, kon 't ons niet verſchelen waar 't was. Wy leiden dan toe op de Rivier *Sant Jago*; niet om dat 'er geene andere Rivieren zo groot, en na allen ſchyn van Indianen bewoond waren; maar om dat die Rivier niet ver was van *Gallo*, een Eiland daar onze Schepen veilig konden ankeren en leggen.

Wy zeilden dan de Kaap *St. Francisco* voorby, hebbende zware en geſtadige regen. Het land langs de Zee, Benoorden de Kaap, is laag en ongemeen boſchagtig; de boomen zyn zeer dik, en ſchynen van een bystere hoogte en grootte te wezen. Van de Kaap *St. Francisco* loopt het land Ooſtelyker na de Baai van *Panama*: Ik houde deze Kaap voor de uiterſte afpaling derzelve aan de Zuidzyde, en de Eilanden van *Cobaya* of *Quibo* ſtel ik als de grenzen daar van aan de Noordzyde. Tuſſchen deze

Digitized by Google

1684. Kaap en 't Eiland *Gallo* zyn veele grote en vaarbare Rivieren, welke wy alle voorby voeren, tot dat wy aan de Rivier *St. Jago* quamen.

De Rivier St. Jago.

DEZE Rivier legt twee graden Benoorden den Evenaar; zy is groot, en kan eenige mylen opwaards bevaren worden: zeven mylen van de Zee verdeeld zy zig in tweën, makende een Eiland het welk vier mylen wyd is na de Zeekant; de wydſte arm daar van is die aan de Zuid-Weſtzyde van het Eiland: beide de armen of takken der Rivieren zyn zeer diep, maar de mond van de laagſte is zo met platen verkropt, dat 'er by laag water zelfs geene Cano's konnen inkomen. Boven het Eiland is de Rivier een myl wyd, en de ſtroom loopt vry regt en zeer ſnel. Het gety gaat omtrent drie mylen de Rivier op; maar tot wat hoogte dat het vloeid weet ik niet. Waarſchynelyk heeft die Rivier haren oorſprong uit het ryk gebergte by de Stad *Quito*, en zy loopt door een land, dat miſſchien zo koſtelyk en welig is, als eenig in de Wereld, inzonderheid tot op tien of twaalf mylen van de Zee. Het land, zo op het Eiland, als aan beide de zyden der Rivier, is van een zwarte diepe aarde, brengende ongemeene grote en hoge boomen voort van veelerlei zoorten, gelyk gemeenlyk in die hete Gewesten groeyen: dog ik zal nu alleenlyk de Katoen- en Kool-boomen beſchryven, die aldaar in menigte, en zo groot van hunne zoort zyn, als ik ze oit gezien heb.

Katoen-boomen.

DAAR zyn twederlei zoorten van *Katoen*-boomen, de een word genaamd de roode, en de andere de witte *Katoen*-boom. De witte *Katoen*-boom groeid als een Eike, dog doorgaans veel groter en hoger dan onze Eikeboomen: De ſtam is regt, en vry van takken tot boven toe, alwaar hy zig in veele grote leden uitſpreid even als een Eike: de ſchors is effen, en van een graauwe koleur; de bladen zyn van grootte als een groot Pruimblad, rondom gekerft, eirond, effen, en donkergroen. De ſtammen van zommige dezer boomen zyn ter hoogte van agttien of twintig voeten veel dikker als digt by de grond, en alzo dik gebuikt: Zy dragen een zeer mooi *Katoen*, 't welk *Zyde-Katoen* geheten word. Als dit *Katoen* ryp is, vertonen deze boomen zig gelyk onze Appelboomen, als ze vol van bloeſſem zyn. Ik meen dat het in November en December is wanneer het *Katoen* afvalt, en dan is de grond wit daar van bezaaid: dog dit is niet zo ſtevig en hegt, als 't gene dat aan de *Katoen*-heeſters in de Plantagien waſt; maar 't gelykt wel na de dons of ſtuifbloemen der diſtelen; zulks dat ik niet weet dat men 'er in *Weſt-Indiën* eenig gebruik van maakt, om dat het niet der pyne waard is 't zelve op te zamelen: maar in *Ooſt-Indiën* word het door de Inboorlingen vergaderd, en kuſſens daar van gemaakt. Het heeft een klein zwart zaad. De bladeren dezer boomen

men vallen in 't eerſt van April af; en terwyl die oude bladen afvallen, ſpruiten de jonge weer uit; zulks dat de boom binnen den tyd van een week zyn oud gewaad heeft afgeworpen, en een nieuw vermakelyk kleed aangedaan. De roode *Katoen*-boom is de andere gelyk, maar naauwelyks zo groot; hy draagt geen *Katoen*, maar deszelfs hout is wat harder als dat van de andere, hoewel egter beide de zoorten van een week en voos hout zyn, nergens toe bequaam, dat ik weet, dan om Cano's van te maaken, waar toe zy, door hunne regte en lange ſtammen, heel goed zyn; maar deze Cano's konnen niet lang duren, voornamelyk zo ze niet dikwils op land gehaald en geteerd worden; want anderſins komt 'er de worm met 'er haaſt in, en zy verrotten door 't water. 't Zyn de grootſte boomen, of liever onkruid, in *Weſt-Indiën*, en zy zyn zeer gemeen in *Ooſt*-en *Weſt-Indiën* op goed en vet land. 1684.

Kool-boom.

GELYK de *Katoen*-boom de dikſte in de Boſſchaadjen is, zo is de *Kool*-boom de hoogſte: deszelfs ſtam is niet zeer dik, maar heel hoog en regt. Ik heb in de Baai van *Campeche* eenen, die op de grond lag, gemeten, en bevonden honderd en twintig voeten lang te wezen; en daar zyn 'er die nog veel langer zyn. Hy heeft gene leden nog takken; maar aan de top zyn vele telgen, dikker dan een mans arm. Deze telgen zyn niet rond, maar plat, met ſcherpe kanten, en twaalf of veertien voeten lang. Omtrent twee voet van de ſtam ſchieten de takken ſmalle lange bladeren uit, die omtrent een duim breed zyn, en ter wederzyde van den tak zo geregeld groeyen, dat de gantſche tak maar een blad ſchynt, beſtaande uit vele kleine bladen. De *Kool*-vrugt ſchiet in 't midden dezer telgen van den top des booms uit, zynde omgeven met vele jonge bladen of rankjes, die gereed zyn uit te ſpruiten als de oude afvallen. De *Kool* zelf, wanneer zy uit de bladeren, waar mede zy bekleed ſchynt, genomen word, is zo dik als het dun van een mans been, en een voet lang: Zy is zo wit als melk, en raauw gegeten, zo zoet als een noot, en gekookt zynde zeer aangenaam en gezond. Behalven de *Kool* groeyen 'er tuſſchen dezelve en de grote telgen, kleine takjes als van een heeſter, die omtrent twee voet lang zyn: aan 't einde dezer takjes, welke zeer digt byeen groeyen, hangen harde en ronde beezien, zo groot als een kars; deze worden door de boomen alle jaren afgeworpen, en zyn zeer goed voor Verkens: om deze reden ſlaan de Spanjaarden den genen in boete, die een van deze boomen in hunne boſſchen neerhouwt. De ſtam des booms is rondom, van beneden tot boven toe, vol van ringen, een halve voet van malkanderen. De ſchorſſe is dun en bros; het hout zwart en zeer hard; en 't hart of middenſte des booms is wit pit. Men klimt niet op den boom, om de

Kool

Digitized by Google

1684. *Kool* te krygen, maar men kapt hem om verre, want als men ze al van den boom, zo als hy ſtaat, zoude willen plukken, zou dezelve egter, zyn hoofd quyt zynde, haaſt dood gaan. De Planters in *Jamaïca* gebruiken 't hout van dezen boom veel om de zyden der huizen te beſchieten; want men ſplyt de ſtam maar in vieren met een breede byl, en dan heeft men zo vele planken. Deze bomen vertonen zig heel vermakelyk, en vercieren het gantſche woud, dewyl zy hunne groene telgen boven alle andere boomen uitbreiden.

Redenen waarom de Spanjaards weinig kenniſſe van dit Land hebben.

Dit gantſche land is aan zeer zware regens onderhevig, zulks dat dit geweſt van *Peru* het droog weder, 't welk omtrent *Lima* en die Kuſt is, dubbeld vergoed. Ik geloof dat dit eene van de redenen is, waarom de Spanjaards in deze en andere Rivieren op deze Kuſt zo weinige ontdekkingen gedaan hebben: een andere reden zou konnen zyn, om dat het niet regt in hunne weg legt; want als zy van *Panama* na *Lima* gaan, varen zy niet langs de Kuſt, maar gaan eerſt Weſtwaards tot aan de Eilandjes van *Cobaya*, om een Weſtelyke wind te krygen; en van daar zetten zy 't over na de Kaap *St. Francisco*, leggende nergens aan voor dat zy te *Manta*, digt by de Kaap *St. Lorenzo*, komen. 't Is waar, als zy te rugge gaan van *Lima* na *Panama*, zeilen zè wel langs deze Kuſt, maar dan zyn hunne Schepen geladen: daarentegen zyn de ligte Schepen, die van *Panama* komen, 't minſt belemmerd om ontdekkingen te doen. Tot een derde reden zou men mogen ſtellen, de woeſtheid en vyandſchap van alle de Inboorlingen dezer Kuſt; zo dat zy natuurlyk door hunne Rivieren en grote wouden verſterkt zynde, gemakkelyk van daar met hunne pylen de gene konnen beſchadigen, die daar zouden mogen landden om hen te beſpringen. By deze Rivier in 't byzonder wonen gene Indianen tot op zes mylen van de Zee, en al het land zo verre is vol van ondoorgankelyke Boſſchaadjen; zo dat 'er geen weg is om by de Indianen, of de mynen, of bergen te komen, dan door de Rivier óp te roeyen; en indien eenige vyanden der Inboorlingen (gelyk de Spanjaards altoos zyn) dit zonden ondernemen, zy zouden al dien weg bloot ſtaan voor de pylen der gener, die in de Boſſchen tot dien einde verſcholen zouden leggen. Deze wilde Indianen hebben kleine Plantagien van *Mais*, en goede *Plantain*-hoven; want *Plantains* is hunne voornaamſte ſpyze: zy hebben ook eenig Gevogelte en Verkens.

De Rivier St. Jago.

Deze Rivier was het daar wy na toe moeſten om na Cano's te zoeken: dies begaven wy ons den 26., vermoedende dat wy 'er tegen over waren, uit onze Schepen in vier Cano's. Den 27. 's morgens quamen wy met de halve vloed in de nauwſte arm van die Rivier, en roeiden zes mylen op,

Digitized by Google

op, alëer wy eenige Inwoonders vernamen; dog hier vonden wy twee 1684.
hutjes met *Palmetes*-bladen gedekt. De Indianen ziende dat wy quamen aanroeyen na hunne huizen, kregen hunne vrouwen en kinderen met hun huisraad byeen, begaven zig daar mede in hunne Cano's, en ſchoffelden ſnelder weg dan wy roeyen konden; want wy waren genoodzaakt, om 't uitſlaan onzer riemen in 't midden der Rivier te houden; maar zy konden met hunne roeiſchuppen digt langs den oever blyven, en hadden alzo de kragt der ſtroom niet tegen, gelyk wy. Deze hutten ſtonden digt aan de Rivier aan de Ooſtzyde, regt tegen over 't einde van het Eiland. Wy zagen nog vele andere huizen een myl van ons, aan de andere zyde van de Rivier; maar de ſtroom, waar in wy nu gekomen waren, ſcheen zo ſnel te lopen, dat wy 't niet durfden overzetten, uit vreze dat wy niet te rugge zouden konnen komen. Wy vonden in de hutten alleenlyk een Verken met eenige Vogels, en *Plantains*: 't Verken en de Vogels doodden wy, en maakten ze aanſtonds gereed. De Verkens agt ik dat zy door eenig toeval van de Spanjaarden gekregen hadden, of anders van eenige nabuurige Indianen, die verkeering met de Spanjaarden hebben: want dit Verken dat wy vonden was van de Europeeſche aard, welke de Spanjaards by menigten in *America* gebragt hebben, voornamelyk in de Eilanden *Jamaïca*, *Hispaniola*, en *Cuba* boven alle andere, want dit Eiland is 'er zeer overvloedig van voorzien; en by dage gaan zy daar in de boſſchen te weide, en komen tegens den avond op het teken van zeker geklank t'huis, alwaar zy in hokken worden opgeſloten: alhoewel zommige wild worden, die egter dikwils door de tamme worden ingelokt, dewelke alle gemerkt zynde, zo weten de eigenaars terſtond, als zy een ongemerkt Verken zien, dat het een wild is, en ſchieten 't daar op dadelyk dood. Zodanige hokken heb ik op de vaſte Kuſt niet gezien; want daar houden de Spanjaards, de Verkens tam binnens huis. Onder de wilde Indianen, of in hunne wouden, zyn gene Verkens, maar *Pekary* en *Warree*, een zoort van dieren van welke ik hier voren gemeld hebbe.

Na dat wy ons zelven ververſcht hadden, keerden wy weder na den mond der Rivier: 't was toen tegens den avond, en 's anderendaags 's morgens voor dag quamen wy daar: dog onze Schepen hadden wy op ons vertrek order gegeven, om na *Gallo* te gaan, alwaar zy ons zouden inwagten.

Gallo is een klein onbewoond Eiland, leggende tuſſchen 2. en 3. gr. Noorder breedte, in een wyde Baai, omtrent drie mylen van de mond der Rivier *Tomaco*, en vier en een half myl van een Indiaanſch Dorp, dat dien zelfden naam voert. Dit Eiland is van een tamelyke hoogte, en is met goede timmerhout-boomen voorzien; waarom het ook dikwils door 't Eiland Gallo.

Digitized by Google

1684. Barken van *Guiaquil* en andere plaatzen bezogt word: want het meeste timmerhout, dat van *Guiaquil* na *Lima* word gevoerd, word van *Gallo* gehaald. Aan het Noord-Ooſt-eind is een ſpringbron van goed water; en daar is ook een mooye kleine zandbaai, alwaar het goed te landen is. De Reede voor Schepen is mede voor deze Baai, alwaar men op zes of zeven vademen waters veilig ten anker kan leggen; desgelyks kan men daar de Schepen kielhalen. Rondom dit Eiland is ondiep water, egter is 'er een kil om 't zelve te naderen, daar men niet minder dan vier vademen waters heeft: dog men moet met de vloed inkomen, en met de eb uitgaan, en geſtadig peilen.

De Rivier Tomaco. Tomaco is een grote Rivier, die haren naam heeft van een Indiaanſch Dorp alzo geheten: men zegt dat zy haren oorſprong heeft uit het ryk Gebergte omtrent *Quito*. Zy is digt van Indianen bewoond; en daar zyn zommige Spanjaarden die hier wonen, en wegens 't goud met de Indianen handel dryven. Aan de mond is deze Rivier ondiep, egter konnen 'er Barken inkomen.

Het Dorp Het Dorp *Tomaco* is klein, en legt niet ver van den mond der Rivier. 't Is een plaats om de Spaanſche Kooplieden te herbergen, die na *Gallo* gaan om timmerhout te laden, of die komen om de Indianen het gout af te handelen. Op deze plaats wierd eene *Doleman*, met nog zeven of agt andere van Capitein *Sharps* volk, in den jare 1680. gedood. Van den arm der Rivier van *St. Jago* daar wy lagen, tot aan *Tomaco*, is 't omtrent vyf mylen; het land is laag, vol van kleine uitwateringen, door welke de Cano's binnens lands tot in de Rivier *Tomaco* konnen komen.

Den 28. verlieten wy de Rivier van *St. Jago*, paſſerende met onze Cano's door eenige kreeken, en quamen aan een Indiaanſch huis, alwaar wy den man met zyn gantſche gezin gevangen namen. Wy bleven hier tot 's middags, en roeiden toen na *Tomaco*, met den man van 't gemelde huis, om onzen leidsman te zyn. Wy quamen omtrent twaalf uuren 's nagts aan 't dorp, en namen alle de Inwoonders, beneffens eenen Spaanſchen Ridder genaamd *Don Diego de Pinas*, gevangen. Deze Ridder was met een Schip van *Lima* gekomen om timmerhout te laden. Dit Schip lag in een klein Riviertje omtrent een Engelſche myl daar van daan, en daar was maar een Spanjaard met agt Indianen aanboord: wy gingen 'er in een Cano met zeven mannen na toe, en namen het; dog daar waren geene goederen in, dan twaalf of dertien potten goeden Wyn, welke wy 'er uit namen, en 't Schip 's anderendaags weder vry gaven. Hier quam ons een Indiaanſche Cano met drie mannen aanboord; dog dit volk kon geen Spaanſch ſpreken, nog ook ons van Spanjaarden onderſcheiden, dewyl

wyl de wilde Indianen doorgaans menen dat alle blanke lieden Spanjaards zyn. Wy gaven hen drie of vier Calabaſſen wyns, welke zy onbeſchroomd uitdronken. Zy waren regt op van lyf, en kloek van leden, van een gemeene lengte, hadden zwart hair, lange en ſmalle tronien, en kleine neuzen en oogen; voorts zagen zy 'er lelyk uit, en waren van een donker roſſe koleur. Een weinig voor den avond keerde Capitein *Swan* met ons alle weder te rug na *Tomaco*, en wy lieten de matrozen hun Schip behouden. Den 31. December keerden twee van onze Cano's, die op de Rivier van *Tomaco* geweeſt waren, weder na het Dorp. Zy hadden zeven of agt mylen opgeroeid, en maar een Spaanſch huis gevonden, 't welk zy verſtaan hadden dat zekere Mevrouw toebehoorde, die te *Lima* woonde, en hier Dienaars had die den Indianen het Goud afhandelden: maar deze ons volk ziende aankomen, liepen weg; egter vonden onze maats daar eenige oncen Gouds in Calabaſſen. 1684.

Den eerſten January des jaars 1685., gingen wy van *Tomaco* na *Gallo*, en voerden den Ridder met ons, beneffens twee kleine Cano's, welke wy daar namen: en terwyl wy overroeiden nam een van onze Cano's een Pakket-boot, dat van *Panama* na *Lima* gezonden was. De Spanjaards wierpen het Pakket met brieven overboord, met een lyn en kork 'er aan; dog de onze dit ziende, viſſchten 't op, en bragten de brieven met alle de gevangenen aan onze Schepen, die toen te *Gallo* ten anker lagen. Hier bleven wy tot den 6., en lazen de brieven, waar uit wy verſtonden, dat de Vloot van *Oud Spanjen* te *Porto-Bello* gekomen was, en dat de Preſident van *Panama* dit Pakket opzettelyk had afgezonden, om de zilver Vloot van *Lima* ſpoedig derwaards te zenden. 1685.

Over deze tyding waren wy zeer verheugd, en zonden derhalven het Pakket met alle de brieven weg. Voorts veranderden wy ons beſluit van na *La Velia* te gaan; en wierden te rade onze Schepen zo ſpoedig als 't mogelyk was te kielhalen, op dat wy mogten gereed zyn van die Vloot te onderſcheppen. De gevoeglykſte plaats welke wy daar toe bedenken konden, was tuſſchen de *Konings Eilanden* of *Paarl-Eilandjes*, om dat die digt by *Panama* waren; en alle de Schepen van de Kuſt van *Lima* na *Panama* gaande, daar voorby paſſeren; zulks dat wy daar leggende na allen ſchyn die Vloot niet konden miſſen. Volgens dit beſluit gingen wy den naaſten morgen t' zeil, om uit te voeren 't geene wy voorgenomen hadden. Wy waren twee Schepen en drie Barken ſterk, te weten 't Schip van Capitein *Davis*, dat van Capitein *Swan*, voorts een Brander, en by ieder Schip een Bark om 't zelve ten dienſt te ſtaan. Wy wonden dan 't anker op voor dag, en geraakten alle uit, behalven Capitein *Swans* Bark,

Digitized by Google

1685. die zig niet verroerde, om dat al 't volk daar van in ſlaap was toen wy uitliepen, en niet wakker wierd voor dat de vloed begon; zo dat wy genoodzaakt waren tot 's anderendaags na hen te wagten.

Den 8. 's morgens ontdekten wy een zeil ten Weſten van ons; de wind was toen Zuiden, dies maakten wy 'er jagt op, en waren 'er eer het middag was al meeſter van. Het was een Schip van omtrent negentig ton, geladen met Meel, en van *Truxillo* na *Panama* gaande. Dit quam ons zeer wel te ſtade, want het Meel begon by ons ſchaars te worden, en Capitein *Davis* volk morde om 't geene men aan Capitein *Swan* gegeven had, die, gelyk ik reeds gezegd heb, niets had als 't geene hy van Capitein *Davis* kreeg.

Gorgonia Wy zeilden nu met een matelyke koelte na *Gorgonia*, een Eiland leggende omtrent vyf-en-twintig mylen van 't Eiland *Gallo*. Den 9. ankerden wy by *Gorgonia*, aan de Weſtzyde van 't Eiland, op agt-en-dertig vademen waters, en zuivere grond, geen twee kabels lengte van het ſtrand. *Gorgonia* is een onbewoond Eiland, leggende op de hoogte van 3. gr. ten Noorden: het is tamelyk hoog, en munt vry wel uit, door twee uitſteekzels op den top: het is omtrent twee mylen lang, en een breed, en legt vier mylen van de vaſte Kuſt. Aan het Weſt-einde is nog een ander Eilandje. Het land voor de ankerplaats is laag, en daar is een kleine zandbaai, en goede gelegenheid om te landen. De aardgrond is zwart en diep op 't laag land, maar aan de zyde van 't hoog land is het een roode kleigrond. Dit Eiland is vry wel bezet met grote boomen van verſcheidene zoorten, die 't gantſche jaar door groen zyn; 't is ook vry wel bewaterd door kleine beeken, die van 't hoge land afvloeyen. Hier zyn zeer veele kleine zwarte Meerkatten, eenige Indiaanſche Konynen, en eenige weinige Slangen, welke alle de Land-dieren daar zyn, van welke ik kennis heb. 'er Word van dit Eiland verhaald, dat het alle dagen 't gehele jaar door, aldaar min of meer regent; dog daar van is my het tegendeel gebleken: egter is het waar, dat het een zeer natte Kuſt is, en dat 't het gantſche jaar lang hier zeer veel regent. Daar zyn hier maar weinig dagen dat het mooi weêr is, want in de ſaizoenen des jaars, tuſſchen nat en droog, is 'er maar weinig onderſcheid; alleenlyk in dat ſaizoen, 't welk de droge tyd zou wezen, zyn de regens minder, en gematigder, dan in het nat ſaizoen, want dan ſtort het water neer als door eene zeef. Het is diep water rondom dit Eiland, en nergens bequaam om te ankeren, dan aan de Weſtzyde. Het getyryſt en valt zeven of agt voeten. By laag water kan men 'er een grote menigte van Alikruiken en Moſſelen bekomen: en dan komen de Meerkatten ook aan de Zeekant, en grypenze op, wroetende met hunne poten de viſch uit de ſchelpen.

Hier

Digitized by Google

Hier zyn ook *Parel-Oeſters* in groten overvloed; zy groeyen aan de loſſe klippen op vier, vyf, en zes vademen waters, aan baarden of vezelingen, gelyk de moſſelen. Deze Oeſters zyn doorgaans platter en dunner dan andere Oeſters, dog van fatzoen dezelve anderzins vry gelyk: de viſch, die 'er in zit, is niet heel lieflyk nog gezond, zynde zo ſlymig als een ſlak: de ſmaak is zeer koperagtig als menze raauw eet, en gekookt zynze nog beſt. De Indianen, dieze voor de Spanjaarden ophaalen, hangen de viſch aan bandjes om te drogen, eer zy die eeten. De Parel word aan 't hoofd van den Oeſter gevonden, leggende tuſſchen de viſch en de ſchelp, zommige hebben twintig of dertig zaad-pareltjes in zig beſloten, en zommige niet een, andere daarentegen hebben een, of twee redelyk grote paarlen: het binnenſte der ſchelp vertoont zig heerlyker dan de Parel zelf. Ik heb nergens in de Zuid-Zee eenige gezien dan hier; dog men zegt dat 'er aan 't Zuid-eind van *California* ook eenige zyn. In *Weſt-Indiën* is *Rancho Reys*, of *Rancheria*, waar van in 't III. Hoofdſtuk geſproken is, de plaats daar zy meeſt gevonden worden. Men zegd, dat 'er ook zyn by 't Eiland *Margarita*, digt by *St. Auguſtin*, een Steedje in de Golf van *Florida*. In *Ooſt-Indiën* aan 't Eiland *Ainam*, digt by 't Zuid-eind van *China*, vind men desgelyks een menigte van deze Oeſters, welke meer grote ronde Paarlen voortbrengen, dan die van andere plaatzen. Ook worden ze in andere Geweſten van *Ooſt-Indiën*, en op de *Perſiaanſche* Kuſt gevonden. 1685. Paarl-Oeſters.

By dit Eiland *Gorgonia* doorſnuffelden wy onze Prys, en vonden 'er eenige dozen Queevleeſch, en drie of vier potten met Brandewyn in, welke gelykelyk tuſſchen Capitein *Davis* en Capitein *Swan*, en hun volk gedeeld wierden. Wy vulden alhier onze watervaten, en Capitein *Swan* verzorgde zig met Meel; daar na zetteden wy een groot gedeelte van de gevangenen aan ſtrand; dog de voornaamſte hielden wy by ons, om op een beter plaats aan land te zetten.

Den 13. gingen wy t' zeil na de *Konings Eilanden*, zynde nu met ons zes zeilen, namelyk twee Oorlogſchepen, twee Barken, een Brander, en de Prys. Wy hadden maar weinig wind, en die wy hadden was de gemeene Zuid-Paſſaad. Het land aan de vaſte Kuſt daar wy voorby zeilden, is zeer laag aan de Zeekant; maar landwaard in zyn zeer hoge bergen.

Den 16. paſſeerden wy de Kaap *Corrientes*; deze Kaap legt op de hoogte van 5. gr. en 10. min., zynde hoog land, met drie of vier heuveltjes op de top; en van verre vertoont het zig als een Eiland. Alhier vonden wy een ſterke ſtroom die na 't Noorden liep, dog of dit altoos zo is weet ik niet. 's Daags na dat wy die Kaap paſſeerden, zagen wy een wit De Kaap Corrientes.

Digitized by Google

1685. Eilandje, waar op wy jagt maakten, menende dat het een zeil was; dog naby komende wierden wy onze misslag gewaar.

De Punt Garachina.

Den 21. zagen wy de Punt *Garachina*. Deze Punt legt op de hoogte van 7. gr. 20. min. ten Noorden; zynde redelyk hoog land, klippig, en van boomen ontbloot; egter is het landwaard in boschagtig. Aan de Zeekant is het door klippen beschut; en binnen de hoek kan men by laag water overvloed van Oesters en Mossélen vinden.

De *Konings Eilanden* of *Parel-Eilandjes* leggen omtrent twaalf mylen van deze hoek of punt. Tusschen dezelve en de Punt *Garachina*, is een klein, laag, effen, en bar Eiland, genaamd *Gallera*, alwaar Capitein *Harris* het goud, dat hy in 't plunderen van *Sante Maria* (waar van ik reeds gemeld heb) genomen had, met zyn volk deelde; terwyl vyf Spaansche Barken, te *Panama* tot dien einde uitgerust, schielyk op hem afquamen; maar hy weerde zig zo vinnig met een kleine Bark die hy had, terwyl eenige Cano's den vyandelyken Admiraal aanboord klampten, dat zy alle wel haast blyde waren dat ze hem konden verlaten. By dit Eiland ankerden wy, en zonden onze Boten na de *Konings Eilanden*, om een goede plaats tot kielhalen te zoeken.

De Konings of Parel-Eilanden.

De *Konings Eilanden* zyn een party lage boschagtige Eilandjes, leggende Noord-West ten Noorden, en Zuid-Oost ten Zuiden, omtrent zeven mylen van 't vaste land; en veertien mylen in de lengte uitgestrekt. Waarom zy *Konings Eilanden* geheten worden is my onbekend; dog in de Kaarten worden zy meestendeels de *Parel Eilanden* genoemd: alhoewel ik ook niet begrypen kan, waarom zy dien naam voeren; want ik heb 'er noit een *Parel*-Oester, of een schelp van zodanig een Oester gezien; maar van andere Oesters heb ik menig een maaltyd aldaar gedaan. Het Noordelykste Eiland van deze rift word *Pacheca* genaamd, en is maar klein, leggende elf of twaalf mylen van *Panama*: het Zuidelykste word *St. Pauls* geheten: behalven deze twee is my niet bekend dat eenige van de andere een byzonderen naam hebben: alhoewel 'er verscheidene zyn welke die twee zeer veel in grootte overtreffen. Zommige dezer Eilanden zyn met *Plantains* en *Bonanas* beplant, en op andere zyn Akkers van Rys. De Edellieden van *Panama*, welken deze Eilanden toebehoren, houden 'er Zwarten, om de Plantagien aldaar te bearbeiden en bebouwen. Niettemin zyn verscheidene derzelver, inzonderheid de grootste, gantschelyk onbebouwd; hoewel 't een zeer goed vet land, en vol van boomen is. Op deze onbeplante Eilanden verschuilen zig veele weggelopene Zwarten, die zig over dag in de bosschen verbergen, en by nagt de *Plantain*-dreven stoutelyk van hare vrugt beroven. Tusschen deze Eilanden

Digitized by Google

landen en de vaſte Kuſt is een doortogt van zeven of agt mylen wyd, langs welke een goede ankergrond is op een bequame diepte van water. De gemelde Eilanden palen zo digt aan malkanderen, dat hoewel 'er vele nauwe diepe killen tuſſchen beide lopen, dezelve egter meeſtendeels maar met booten konnen bevaren worden. Aan de Zuid-Ooſterzyde, omtrent een myl van *St. Pauls* Eiland is een goede plaats voor Schepen om te kielhalen, of op land te winden: dezelve is van 't land omringd, en heeft een goede diepe kil aan de Noordzyde om in te lopen. Het gety ryſt en daald hier omtrent tien voeten. 1685.

Den 25. bragten wy onze Schepen hier ter plaatze, maar waren genoodzaakt na een ſpringvloed te wagten, eer wy waters genoeg konden hebben om dezelve ſchoon te maken: wy maakten derhalven eerſt onze Barken ſchoon, op dat die voor *Panama* mogten kruiſſen terwyl wy hier lagen. Den 27. zonden wy dezelve, ſchoon gemaakt zynde, met twintig mannen in ieder, uit. Den vierden dag daar na keerden zy weder, met een prys geladen met *Mais* of Indiaanſch Koorn, Zout, Vleeſch, en Vogelen: dezelve quam van *La Velia*, en ging na *Panama*. *La Velia* is een Stad daar wy eens een aanſlag op voor hadden; dezelve is redelyk groot, en ſtaat aan den oever eener Rivier aan de Baai van *Panama*, zes of zeven mylen van Zee. La Velia.

Nata is diergelyk een plaats, ſtaande in eene vlakte digt by een tak van dezelfde Rivier. In deze Steden, en eenige andere op dezelve Kuſt, worden Verkens, Vogels, Stieren en Koeyen aangefokt, en *Mais* geplant, eigentlyk om *Panama* te verzorgen, 't welk meeſtendeels uit andere Steden en de naburige Eilanden met leeftogt voorzien word. Nata.

Het Oſſenvleeſch en Gevogelte, 't welk ons volk genomen had, quam ons zeer wel te paſſe; want wy hadden maar weinig vleeſch geproefd, zederd wy 't Eiland *Plata* verlaten hadden. De Haven daar wy nu kielhaalden, was van drie Eilandjes omringd, en onze Schepen lagen in 't midden derzelver: dat waar op wy onze Schepen aan land haalden, was een klein Eiland aan de Noordzyde van de Haven. Daar was een ſchoone kleine zandbaai, maar anders was 't gantſche Eiland met klippen omringd, op dewelke wy by laag water Oeſters, Moſſelen, *Klams*, en *Limpits* raapten. De *Klam* is een zoort van Oeſters, die zo vaſt aan de klippen groeyen, dat 'er geen affcheuren aan is; weshalven wy dezelve, ter plaatze daar ze groeiden, openden, en 'er de viſch, die zeer groot, vet, en zoet van ſmaak is, uithaalden. Hier te lande zyn maar weinig gemene Oeſters, gelyk men in *Engeland* heeft; van welke zoort ik 'er nergens gene gevonden heb, dan hier, by de Punt *Garachina*, te *Puna*, en op

de

1685. de *Mexicaanſche* Kuſt op de hoogte van 23. graden ten Noorden. Ik heb een geſchreven verhaal van Mr. *Teat*, Capitein *Swans* Opperſtuurman, waar in gezegd word dat 'er zeer vele Oeſters gevonden worden in de Haven van *St. Juliaan*, aan de Ooſtzyde, en eenigzins ten Noorden, van de Straat van *Magellanes*; maar daar word niet vermeld, wat voor Oeſters het zyn. Hier zyn eenige *Guano's*; maar wy vonden 'er geen ander Landgedierte: ook zyn 'er eenige Duiven en Tortelduifjes. De andere Eilanden die deze Haven omringden, waren ook van dit gedierte voorzien; dies voer ons volk alle dagen met Cano's over, om aldaar te viſſchen, Vogels te vangen, of op *Guano's* ter jagt te gaan: maar dewyl 't eens gebeurde, dat een man van de onze, door Spanjaarden die daar verſcholen lagen, overrompeld, en na *Panama* gevoerd wierd, waren wy daar na wat meer op onze hoede, om ons niet te veel te verſpreiden.

Den 14. van February hadden wy onze Schepen ſchoon gemaakt, water ingenomen, en ons van brandhout voorzien. Dies zeilden wy den 15, van tuſſchen de Eilanden, en ankerden in de doortogt tuſſchen dezelve en de vaſte Kuſt, op vyf-en-twintig vademen waters, weeke grond. De Zilvervloot was nog niet aangekomen; dies wierden wy te rade voor de Stad *Panama*, welke omtrent vyf-en-twintig mylen van deze plaats aflegt, te kruiſſen. Den volgenden dag zeilden wy tuſſchen de Eilanden en de vaſte Kuſt door na *Panama*. 't Is alhier zeer vermakelyk te zeilen, want men heeft het vaſte land aan de eene zyde, 't welk zig in velerlei gedaanten opdoet; zynde vercierd met vele heuvelen, die met Boſſchen van verſcheidenerlei zoort van boomen, welke altoos groenen en bloeyen, bekleed zyn. Omtrent een myl van de vaſte Kuſt zyn hier en daar eenige kleine Eilandjes, die ten deele Boſchagtig en ten deele kaal zyn, en zig ook heel vermakelyk vertonen. De *Konings Eilanden*, die aan de andere zyde van deze doortogt zyn, verſchaffen desgelyks een vermakelyk uitzigt als men 'er langs zeild. Deze, gelyk ik reeds aangemerkt heb, zyn laag en plat, en vertonen zig in verſcheidene geſtalten, naar dat zy natuurlyk gevormd zyn, door vele kreeken en uitwateringen der Zee. Den 16. ankerden wy by *Pacheca* op 15. vademen waters, omtrent een myl van 't Eiland, en zeilden 's anderendaags van daar, met een N. N. O. wind, koers ſtellende na *Panama*.

Oud Panama. Wy quamen eindelyk tegen over *Oud Panama*, alwaar wy 't anker uitwierpen, en onze Cano aan land zonden met onzen gevangen *Don Diego de Pinas*, beneffens eenen brief aan den Stadvoogd, om te handelen wegens 't uitwiſſelen van den man, dien zy ons (gelyk ik reeds gezegd heb) ontnomen hadden; en een anderen, welken Capitein *Harris* 't jaar te

te voren, over land komende, in de Rivier van *Ste Maria* had agtergelaten. *Don Diego* was begerig om uit den naam, en met goedvinden der overige Spaanſche gevangen, deze boodſchap zelf te doen; maar hy wierd, gelyk wy verſtonden, door zeker toeval gedood, eer hy aan land quam. 1685.

Oud Panama was eertyds een vermaarde plaats, maar wierd omtrent het jaar 1673. door de Ridder *Henrik Morgan* ingenomen, en een groot gedeelte daar van in de aſſche gelegd, zynde zederd noit herbouwd.

Nieuw Panama is een een zeer ſchone Stad, ſtaande digt aan de Zee, omtrent vier Engelſche mylen van de bouwvallen der oude Stad. Het zet zynen naam by aan een grote Baai, die wegens een goed getal vaarbare Rivieren, waar van zommige ryk van goud zyn, vermaard is. Deze Baai is ook zeer vermakelyk met Eilanden bezaaid, die niet alleenlyk voordeelig voor de eigenaars zyn, maar ook zeer vermakelyk voor de Paſſagiers en Zeelieden, die 'er voorby zeilen; zynde eenige derzelver reeds door my beſchreven. Van agteren is de Baai omheind met een vermakelyk land, dat vol van klein gebergte en valleyen, en met vele kleine boſſchen en geboomte vercierd is. De Stad, zo even genoemd, is met een hoge ſteene muur omringd; de huizen worden gezegd van tichgelſteen te zyn; en de daken daar van ſteken boven de Stads muren uit: zy is vercierd met vele ſchone Kerken en Religieuze geſtigten, behalven des Preſidents huis, en andere uitmuntende gebouwen; al het welke t'zamen een van de ſchoonſte voorwerpen maakt, die ik ooit van myn leven, inzonderheid in *America*, gezien heb. Op de wallen leggen vele ſtukken grof geſchut, welker meeſte egter na 't land gekeert zyn: Toen ik eerſt met de Capiteins *Sawkins*, *Koxon*, *Sharp*, en andere in deze Zee quam, lagen 'er gantſch gene na de Zeekant, want zy waren toen nog voor gene vyand uit de Zee bevreesd; maar zederd hebben zy rondom de Stad geſchut geplant. Dit is een bloeyende Stad, om dat zy de algemene markt is van alle inkomende en uitgaande waren en ſchatten, die na en van alle Geweſten van *Peru* en *Chili* gaan en komen; zo dat de pakhuizen alhier noit ledig zyn: ook is de Reede zelden zonder Schepen. Waar by komt, dat alle drie jaren, wanneer de Spaanſche Vloot te *Porto-Bello* aankomt, de Zilvervloot dan ook alhier van *Lima* komt met des Konings ſchat, beneffens zeer veele Koopvaarders met koopmanſchappen en zilver. Te dier tyd is de Stad vol van Kooplieden en Heeren; de matrozen zyn aan 't werk om het zilver en de goederen aan land te brengen, en de voerlieden of Karavaanmeeſters zyn bezig om het met muilezels, die dagelyks by grote troppen afgaan, over land na *Porto-Bello* te voeren, en *Europeeſche* goederen van daar weder te rugge te brengen. Vermits de Stad dan zeer vol is,

Nieuw Panama.

Spaanſche Vloot.

Digitized by Google

1685. kan men geen gemene slaaf minder dan voor een stuk van achten 's daags huren; en de huizen, kamers, bedden, en eetwaren zyn dan ongemeen duur.

Wat weg dezelve neemd. Nu ik hier van melde, agt ik dat het niet ongerymd zal zyn den Lezer een verhaal te geven, wat weg de Vloot van *Oud Spanjen* houd, wanneer ze dus alle drie jaren in *West-Indiën* komt. Deszelfs eerste aankomst is te *Cartagena*, van waar (gelyk ik verstaan heb) een Postbode aanstonds over land na *Lima*, dat aan de Zuidkust legt, gezonden word; en een andere word ter Zee na *Porto-Bello* geschikt met twee Pakketten met brieven, het een aan den Onderkoning van *Lima*, en 't ander aan dien van *Mexico*: dat na *Lima* word te land na *Panama*, en van daar ter Zee na *Lima* gezonden; maar of dat van *Mexico*, als het te *Porto-Bello* aangekomen is, over land of ter Zee gaat, is my onbekend; maar ik geloof voor 't naast, dat het ter Zee na *Vera Cruz* gaat.

Nu ik van deze Pakketten melde, zal ik een buitentree doen, en mynen Lezer zeggen, dat voor myn eerste overtogt na de Zuid-Zee met Capitein *Sharp*, ('t welk was eer eenige Kapers, zederd *Drake* en *Oxengham*, dien weg gegaan hadden, uitgenomen *La Sound* een Fransch Capitein, die op aanraden van Capitein *Wright* met een trop volks tot aan 't Dorp *Cheapo* geweest, dog te rug gedreven was) wanneer ik my bevond op het Schip van Capitein *Koxon*, in gezelschap van nog drie of vier andere Kapers, zynde omtrent vier mylen van *Porto-Bello*, zo namen wy het Pakket dat van daar na *Cartagena* ging, en wy openden veele kooplieden brieven, en bevonden den inhoud van zommige derzelver heel zonderling te zyn: want de Kooplieden uit verscheidene Gewesten in *Oud Spanjen* schreven aan hunne medehandelaars van *Panama* en elders, dat 'er in dat jaar in *Spanjen* zekere profecy had rond gelopen, welker inhoud was, dat 'er in dat jaar Engelsche Kapers in de Zuid-Zee zouden komen, die zulke grote ontdekkingen zouden doen, dat zy daar door een deur in die Zee zouden openen, welke zy nu oordeelden vastgesloten te zyn: voorts waren de brieven vol van waarschouwingen aan hunne vrienden, dat zy wel op hunne hoede moesten zyn, en zorgvuldig voor hunne kisten wezen.

Spaansche Profecy.

De deur van welke zy spraken, besloten wy alle, dat de doortogt over land moest zyn, door het Gewest der Indianen van *Darien*, die niet lang te voren onze vrienden geworden, en met de Spanjaards in onmin geraakt waren, hebbende de onderlinge gemeenschap, welke zy met hen gehouden hadden, afgesneden. Wanneer wy derhalven ons zelven te binnen bragten, hoe dikwils wy door die Indianen kort te voren genodigd waren, om

Digitized by Google

om door hun land te paſſeren, en op de Spanjaarden in de Zuid Zee aan te vallen, zo begonden wy van dien tyd af zulks in ernſtig overleg te nemen, en quamen haaſt tot een beſluit om dat gene te beſtaan 't welk wy naderhand met de Capiteins *Sharp*, *Koxon*, enz. uitvoerden. Invoege dat het nemen dier brieven de eerſte aanleiding tot die ſtoute ondernemingen gaf. En wy bedienden ons van de vrees waar in de Spanjaarden toen waren wegens de Profecy, of waarſchynelyke giſſing, of wat het ook geweeſt zy. Ondertuſſchen hadden wy de meeſte brieven weder toegezegeld, en na *Porto-Bello* aan land gezonden. 1685.

De Geſchiedenis van Jan Gret.

Wat nu aangaat onze vriendſchap met deze Indianen, dezelve had haar begin aldus genomen: Omtrent vyftien jaren te voren was 't gebeurd, dat Capitein *Wright* op die Kuſt kruiſſende, en tuſſchen de *Samballo's* Eilanden komende, om Viſch en Schildpadden te vangen, aldaar eenen jongen Indiaan nam, die met zyne Cano heen en weer voer: hy dezen op zyn Schip gekregen hebbende, gaf hem den naam van *Jan Gret* en ſtak hem in de klederen, met voornemen om hem onder de Engelſchen op te voeden. Maar zyne *Moskito*-Viſchvangers zin in den jongen krygende, baden den Capitein dat zy hem mogten hebben, 't welk hen vergund zynde, namen zy hem mede toen zy weder na hun land keerden, alwaar hy eene vrouw onder hen trouwde, en hun taal leerde, gelyk hy reeds al eenig gebroken Engelſch by den Capitein had geleerd, waar in hy nog meer toenam onder de *Moskito's*, die zo veel omgang met ons hebbende, alle een weinig Engelſch konnen: maar zyn eigene ſpraak vergat hy bykans. Aldus woonde hy verſcheidene jaren onder hen, tot dat omtrent zes of agt maanden eer wy deze brieven namen, Capitein *Wright* by de *Samballo's* zynde, een anderen Indiaanſche jongen nam van tien of twaalf jaren oud, wiens vader een man van eenig aanzien onder de Indianen was: en dewyl hy eenen Viſchvanger van node had, begaf hy zig na 't *Moskito's* land, alwaar hy *Jan Gret* tot zig nam, die nu heel bedreven in de Viſchvangſt was, en zig zeer verheugde dat hy daar een knaap van zyn eigene landaard zag. 't Quam hem daar op in den zin Capitein *Wright* te raden, dat hy by deze gelegenheid moeſt tragten in vriendſchap met die Indianen te komen; eene zaak die onze Kapers lang hadden gewenſcht, dog noit het hart gehad zulks te onderſtaan, om dat zy voor hun groot getal en felheid zo geweldig bevreesd waren. Dog *Jan Gret* bood den Capitein aan, dat hy aan land wilde ſtappen om de zaak te beleggen. Hier op wierd hy in een Cano na het ſtrand gezonden, die vliegends van Indianen bezaaid was, welke gereed ſtonden met hun pylen en bogen. *Jan Gret*, die volgens de manier der Indianen, alleenlyk een kleedje om zyn middel

Digitized by Google

1685. had, ſprong, digt by den Oever gekomen zynde, overboord, en zwom aan land, terwyl de Boot wat agterwaards week. De Indianen hem in dat gewaad ziende, en horende dat hy hen in hun eigene taal aanſprak, (welke hy door verkeering met den genomen jongen weder had geleerd) lieten hem ongemoeid aan land komen, en quamen alle rondom hem ſtaan, om te horen hoe 't met hem gelegen was. Waar op hy hen verhaalde, dat hy een van hun landslieden zynde, veele jaren geleden door de Engelſche genomen was, dewelke hem zeer minnelyk bejegend hadden: en dat zy t' onregt bevreesd waren voor die Landaard, dewelke geene vyanden van hen, maar van de Spanjaarden waren. Tot beveſtiging daar van vertelde hy hen ook, hoe fraai en wel de Engelſchen eenen anderen jongen bejegenden, welken zy onlangs hadden genomen, en die de Zoon van zulk een was; want dit had hy van den jongen verſtaan, wiens vader juiſt een van 't gezelſchap was, die daar op den Oever gekomen waren. Hy ried hen derhalven dan zy een verbond met deze vriendelyke lieden zouden aangaan, door welker hulpe zy in ſtaat zouden geraken om de Spanjaarden in te tomen; verzekerende den vader van den jongen, by aldien hy maar met hem aan 't Schip wilde gaan, 't welk daar aan een Eiland ('t was het *Gouden Eiland*, het Ooſtelykſte van de *Samballo's*, een plaats alwaar de vangſt van Zeeſchildpadden goed is) voor anker lag, dat hy zynen Zoon weder bekomen zoude, en dat zy alle niet dan een vriendelyk onthaal te verwagten hadden. Op deze verzekeringen gingen twintig of dertig van hen terſtond in twee of drie Cano's, geladen met *Plantains*, *Bonanas*, Vogels, enz. welke zy aan boord bragten. Capitein *Wright* hen in zyn Schip ter maaltyd onthaald hebbende, ging met hen aan land, alwaar hy desgelyks wel onthaald wierd, en men gaf geſchenken ter weder zyde. Waar na Capitein *Wright* den jongen aan zyn vader overleverde in een ſchoon Engelſch kleed, het welk hy eigentlyk voor hem had laten maken: en daar wierd een verdrag tuſſchen de Engelſche en deze Indianen geſloten, welke de onze nodigden om door hun land na de Zuid-Zee te gaan.

Verdrag der Engelſchen met de Indianen van Darien.

In gevolge van dit verdrag, moeſten de Engelſchen, wanneer zy daar met zulk een oogmerk, of om handel te dryven aanquamen, een zeker teken geven, 't welk men onderling beraamde, om daar aan gekend te worden. Maar 't geviel juiſt dat *La Sound* de Franſche Capitein, van den welken te voren geſproken is, toen een van Capitein *Wrights* volk zynde, dit teken ook leerde; en daar na te *Petite Guaves*, wanneer Capitein *Wright* derwaards ging, aan land bleef, en aan de Franſchen zulk een verhaal deed van het gemelde verdrag, en de gemaklykheid om dien-

volgens

volgens in de Zuid-Zee te komen, dat hy een trop van omtrent honderd en twintig mannen onder zig kreeg, welke dien ongelukkigen aanslag op *Cheapo*, waar van ik gesproken heb, ondernamen, bedienende zig van dit teken, dat zy geleerd hadden, om 't land der Indianen te passeren, dewelke te dier tyd nog zo wel geen onderscheid konden maken tusschen de verscheidene Landaarden der *Europeanen*, als zederd. 1685.

Uit zulke kleine beginzelen ontstonden die grote beroerten, welke men zederd in de Zuid-Zee gehad heeft; te weten uit de brieven die wy namen; en uit de vriendschap welke wy door middel van *Jan Gret* met de Indianen aangingen. Niettemin stond het geschapen dat deze vriendschap in hare kindsheid zoude gesmoord geweest zyn: want weinig maanden daar na quam 'er een Engelsch Vaartuig van *Jamaïca* op deze Kust; en *Jan Gret*, die nu een man van aanzien onder deze Indianen geworden was, ging met vyf of zes andere, in lange tabbaarden, gelyk het de gewoonte is dat de Groten onder de Indianen dragen, na het Vaartuig: en aan boord gekomen zynde meenden zy vriendelyk te zullen ontfangen worden, dewyl *Jan Gret* hen in 't Engelsch aansprak: maar deze Engelschen gantsch geen kennisse hebbende van 't gene 'er voorgevallen was, meenden hen tot slaven te maken, gelyk gemeenlyk geschied; want als zy hen na *Jamaïca* gevoerd hadden, zouden ze hen voor tien of twaalf pond Sterlings 't stuk hebben konnen verkopen. Dog *Jan Gret* en de andere dit bemerkende, sprongen overboord, en wierden alle in 't water gedood. Hier van kregen de Indianen aan land noit eenige kennisse; want zo zulks geschied ware, zoude het ons onderling goed verstand na allen schyn gekrenkt hebben. Verscheidene malen daar na, wanneer wy by hen quamen, vroegen zy ons, wat van hunne Landslieden geworden was: en wy antwoordden hen, niets daar van te weten, gelyk het inderdaad een lange poos daar na was, dat ons deze geschiedenis ter ooren quam. Dies besloten zy dat de Spanjaards deze hunne Landslieden ontmoet, en gedood of genomen hadden.

Wat weg de Spaansche vloot neemd.

Dog om weder te keren tot myn verhaal wat weg de *Spaansche Vloot* neemt, welke wy te *Cartagena* lieten; dezelve blyft daar, zo ik meen, omtrent zestig dagen, en gaat dan van daar na *Porto-Bello*, alwaar ze dertig dagen, en langer niet, vertoeft. De Onderkoning van *Lima* dan, zo dra hy kondschap ontfangt van de aankomst der Vloot te *Cartagena*, zend aanstonds des Konings Schat na *Panama*, alwaar dezelve aan land gebragt, en gereed gehouden word om na *Porto-Bello* over te voeren, op de eerste tyding dat de Vloot aldaar aangekomen is. Dit is ten dele de reden dat zy zo vroeg Postboden na *Lima* afzenden, op dat zo dra de Vloot te *Porto-Bel-*

1685. *to-Bello* aankomt, het Zilver en de andere goederen te *Panama* mogen gereed zyn, om met muilezels verzonden te worden; en 't neemt al menkelyken tyd weg, eer de Vloot van *Lima* ontladen word, om dat de Schepen niet te *Panama*, maar te *Perico*, zynde drie Eilandjes, twee mylen daar van daan, ten anker leggen. Des Konings Schat, zegt men, dat gemeenlyk omtrent vier-en-twintig millioenen ſtukken van agten beloopt, behalven een menigte van Kooplieden geld. Alle deze Schat word op muilen gevoerd; en op beide de plaatzen zyn grote ſtallen voor dezelve. Zomtyds pakken de Kooplieden, om de Tollen te ſluiken, het geld wel onder de Goederen, en zenden die dan na *Venta de Cruzes* aan de Rivier *Chagre*, van waar ze de Rivier afgaan, en daar na ter Zee na *Porto-Bello* gevoerd worden, in hoedanigen togt ik geweten heb dat 'er een geheele Vloot van *Periago's* en Cano's genomen wierd.

De Vaartuigen die den dertigſten dag na de aankomſt der Vloot niet zeilrede zyn, lopen gevaar van te blyven leggen; want de Schepen ligten ſtiptelyk op dien dag het anker, en zakken af na de mond van de Haven: evenwel vermag de Admiraal zomtyds op ſterk aanhouden, een week langer te wagten; want het is onmogelyk dat alle de Kooplieden te gelyk klaar worden, door gebrek van volk. Als de Vloot van *Porto-Bello* vertrekt keert ze weder na *Cartagena*, tegens welken tyd men alle des Konings inkomſten, die men uit het land trekt, aldaar maakt gereed te hebben. Hier komt dan weder by hen een groot Schip, genaamd de *Patache*, een der Spaanſche Galjoenen, 't welk voor de eerſte aankomſt te *Cartagena* van de Vloot afgaat, om de tol der Kuſt in te vorderen, en vervolgens aanlegt te *Margarita*, en andere plaatzen, die zig in den weg na *Cartagena* opdoen, gelyk als *Punta de Guiaira*, *Maracaibo*, *Rio de la Hacha*, en *Santa Martha*, alwaar het des Konings ſchat inneemt.

Na het gezet verblyf te *Cartagena* gaat de Vloot na de *Havana* op 't Eiland *Cuba*, om daar de kleine Vloot te ontmoeten, dewelke beſtaat uit eenige Schepen die na *Vera Cruz* gaan, en aldaar de goederen innemen van de Stad en 't Land van *Mexico*, en voorts het gene jaarlyks aldaar van de *Filippines* gebragt word. En wanneer zy dus in de *Havana* alle byeen zyn, gaat de gantſche Vloot door de Golf van *Florida* na *Spanjen* t' zeil. De Schepen in de Zuid-Zee leggen veel langer te *Panama*, eer zy weder na *Lima* keren. De Kooplieden en Jonkers die van *Lima* komen, blyven te *Porto-Bello* maar zo kort als 't mogelyk is, dewyl die plaats ongezond, en te dezer tyd zeer vol van menſchen uit alle Geweſten is. Maar *Panama*, 't welk hoewel vol, egter zo niet vol van volk gepropt is, heeft een goede lugt, en legt open voor de Zeewind, dewelke door-

De Lugt en 't weer te Panama.

doorgaans ten tien of elf uuren voordemiddag begint te waayen, en tot agt of negen uuren 's avonds duurd, wanneer de Landwind komt, en tot agt of negen uuren 's morgens waaid. 1685.

Daar zyn geen Boſſchen nog moeraſſen omtrent *Panama*, maar men heeft er een fraai droog Veldland, dat aan gene miſt of nevel onderhevig is. Het nat ſaizoen begind in 't laatſt van May, en duurt tot in November: Te dier tyd zyn de Zeewinden Z. Z. W., en de Landwinden Noordelyk: en in het droog ſaizoen is de wind meeſt tuſſchen N. en O. N. O.; hoewel in de Baai doorgaans Zuidelyk: maar hier van zal ik omſtandiger handelen, in myn verhaal der winden in 't Aanhangzel. De regens zyn te *Panama* zelfs zo zwaar niet, als ter wederzyde van de Baai; egter zyn ze in de maanden Juny, July, en Auguſtus ſwaar genoeg. De lieden van aanzien, die van *Peru* te *Panama* komen, inzonderheid in die maanden, zyn gewoon hun hair kort te laten afſnyden, om van koorts bevryd te zyn; want de Plaats is voor hen ongezond, om dat zy uit een land komen, daar noit regen of miſt, maar altyd helder weêr is. Dog ik agt dat deze Stad voor andere menſchen redelyk gezond is. Dus veel van *Panama*.

Den 20. February gingen wy ten anker tot op een myl na van de Eilanden *Perico*, ('t welke drie onvrugtbare klippige Eilandjes zyn) om aldaar een antwoord te verwagten van den Preſident van *Panama*, op den brief, dien wy hem, (als reeds gezegd is) door *Don Diego* gezonden hadden, om gevangenen uit te wiſſelen; want dit was de dag dat hy beloofd had met een antwoord weder te keren. Den 21. namen wy weder een Bark, geladen met Verkens, Vogels, gezouten Vleeſch, en Siroop, gaande van *La Velia* na *Panama*. 's Namiddags zonden wy een anderen brief aan land door een jongen *Moſtiſo*, (dus noemd' men de halfſlagtige die uit *Indianen* en *Europeers* geteeld zyn) houdende aan den Preſident met drie of vier afſchriften daar van, om onder 't gemeene volk verſpreid te worden. Deze brief, die vol van dreigementen was, beneffens het gedrag van den jongman, wrochten zo kragtig op 't gemeene volk, dat de geheele Stad in oproer geraakte. Dies zond den Preſident aanſtonds een Edelman aanboord, die de Prys met Meel eiſchte welke wy by *Gallo* genomen hadden, en alle de gevangenen daar beneven, voor het Rantzoen van onze twee mannen: maar onze Capiteins antwoordden hem, dat zy man tegen man uitwiſſelen wilden: dog de Edelman zeide, geen laſt daar toe te hebben; maar zo wy tot 's anderendaags wilden wagten, dat hy 't antwoord des Gouverneurs zoude brengen; en den volgenden dag bragt hy onze twee mannen aanboord, en kreeg omtrent veertig gevangenen wederom.

Den 24. zetten wy 't over na 't Eiland *Tabago*, 't welk in de Baai en omtrent

1685. omtrent zes mylen Bezuiden *Panama* legt: het is een hoog Bergagtig Eiland, omtrent drie Engelſche mylen lang, en twee breed, en daalt aan de Noordzyde ſchuins af na de Zee. Het Land heeft digt aan de Zee een zwarte en diepe aarde; maar boven op de berg is de grond hard en droog. De Noordzyde van dit Eiland doet zig zeer vermakelyk op, en gelykt wel een Bogaard, die met dreeven van hoge boomen omheind is: De voornaamſte vrugten die daar groeyen zyn *Plantains* en *Bonanas*: die van beneden af tot halfwege van den berg ſtaan, waſſen zeer welig; maar die hoger groeyen vallen klein, door gebrek van vogt. Digt aan Zee zyn vele *Cocos*-noote-boomen, die een vermakelyk gezigt geven: en tuſſchen of agter deze groeyen vele *Mammet*-boomen.

Mammet-Boom. De *Mammet*-boom is groot, hoog, en regt van ſtam, zonder eenige quaſten of leden, ter hoogte van zeſtig of zeventig voeten, of wel meer. De top breid zig uit in vele kleine takken, die tamelyk digt byeen groeyen. De ſchors is van een donker grauwe koleur, zynde dik en ruig, en vol van grote kerven. De vrugt is groter dan een Quee, zynde rond, en met een dikke grauwe ſchil voorzien: als dezelve ryp is, word de ſchil geel en taai, en laat zig dan gelyk leder afſchillen; dog zo lang de vrugt nog niet ryp is, is de ſchil bros; ook is het ſap dan wit en kleverig, maar niet wanneer 't ryp is. De rype vrugt onder de ſchil is van koleur als een geele Peen; en in 't midden zyn twee grote ruuwe platte ſteenen, welk elk grooter zyn dan een Amandel. De vrugt ruikt zeer wel, en de ſmaak komt met de reuk vry wel overeen. Het Zuid-Weſt-eind van dit Eiland is noit van geboomte gezuiverd geweeſt, maar is vol van verſcheidenerlei boomen, daar onder ook brandhout. Daar is een zeer ſchoon beekje van verſch water, 't welk uit de zyde des bergs ontſpringende, en tuſſchen de vrugtboomen heenen vlietende, aan de Noordzyde in de Zee neerſtort. Aan de Zeekant heeft weleer een Dorp met een Kerk geſtaan; maar tegenwoordig is 't grootſte deel daar van door de Kapers verwoeſt. Regt daar tegen over, omtrent een Engelſche myl van het ſtrand, is een goede weeke ankergrond, op zeſtien of agttien vademen waters. Aan de Noord-Weſtzyde is een Eilandje genaamd *Tabogilla*; 't welk maar alleen door een kleine ſleuf daar van geſcheiden word. Omtrent een Engelſche myl aan de Noord-Ooſtzyde van *Tabago* is een Boſchagtig Eiland, met een goede kil tuſſchen beide, dog heeft myns wetens genen naam.

Spaanſche krygslisten. Terwyl wy aan *Tabago* lagen was ons haaſt een lelyke trek geſpeeld geweeſt door een gewaanden Koopman van *Panama*, die quanſuis ter ſluik quam om met ons te handelen; zynde dit een zaak die gemeen genoeg is by de Spaanſche Kooplieden; zo wel in de Noord, als in de Zuid-

Zuid-Zee, niettegenſtaande het ſtreng verbod der Stadvoogden, die zulks egter zomtyds door de vingeren zien, ja zelve wel met de Kapers handelen. Deze onze Koopman zou volgens affpraak zyne Bark met goederen in de nagt by ons brengen, en wy zouden aan de Zuidzyde van *Perico* ten anker gaan leggen. Hy quam dan volgens zyn zeggen, met een Brander in plaats van een Bark, en dat vry naby, preyende ons met de leus, die wy onderling hadden beraamd. Dog wy 't ergſte vermoedende, riepen hen toe, dat zy 't anker zouden laten vallen, en gaven vervolgens vuur op hen, dewyl zy zulks weigerden; waar op zy aanſtonds zig in hunne Cano's begevende, hun Schip in den brand ſtaken, 't welk opvloog, en digt by ons verbrandde; zulks dat wy gedwongen waren onze kabels met 'er haaſt te kappen, en af te wyken zo als wy beſt konden. 1685.

De Spanjaard was niet liſtig genoeg dat hy ons te *Perico* beſcheidde, want daar hadden wy een ruime Zee; maar had hy by *Tabago* op ons afgekomen, alwaar de landwind ſterk waaide, zo zouden wy door de Brander mede in de vlam geraakt, of door 't kappen onzer kabels aan ſtrand zyn gedreven. Maar ik agt dat zy *Perico* kozen eensdeels om dat zy daar beſt tuſſchen de Eilandjes konden ſchuilen, en ten anderen, zo hunne aanſlag miſte, dat zy ons beſt van daar na *Panama*, 't welk maar twee mylen aflag, konden ontvlieden.

Gedurende deze toeleg lag Capitein *Swan* (wiens Schip kleiner zynde dan 't onze door de Spanjaards niet zo zeer gemeend was) omtrent een Engelſche myl van ons, met een Cano aan de boei van zyn anker, als vrezende voor eenige ſchelmery van onzen gewaanden Koopman: en een weinig te voren dat de Bark ſprong, zag hy een vlot op 't water, en zo 't ſcheen een man daar op, na zyn Schip toekomende: maar de man dook ſchielyk weg en verdween, ziende zig naar allen ſchyn ontdekt.

Wy vermoedden dat dit een was, die met eenige brandſtoffe aanquam, om dezelve aan 't roer vaſt te maken: want toen ik op Capitein *Sharp's* Schip was, ſpeelde men ons te *Coquimbo* eens diergelyk een trek, en zyn Schip zoud'er door in de brand geraakt zyn, indien 't by toeval niet ontdekt ware geweeſt. Dog om weder tot Capitein *Swan* te keren, hy de vlam by ons ziende, kapte zyne kabels, gelyk wy gedaan hadden, en zyne Bark deed desgelyks; en dus bleven wy den gantſchen nagt onder zeil, zynde meer vervaard gemaakt dan beſchadigd. Inmiddels dreef de Bark, die in de brand was, na *Tabago*; dog na de eerſte vlam brandde zy niet helder, maar ſmookte alleenlyk, hoewel Capitein *Bond* het toeſtellen en bewind daar van had.

Capitein Bond.

Dit is deze Capitein *Bond*, van wien ik hier voren in 't IV. Hoofd-

1685. ſtuk gemeld heb: dees by de Eilanden van *Cabo Verde* geweeſt zynde, zeilde na de Zuid-Zee op 't aanraden van eenen *Richard Morton*, die daar met Capitein *Sharp* was geweeſt. In zynen weg derwaards ontmoette hy Capitein *Eaton*, wien hy een dag of twee gezelſchap hield: ondertuſſchen ging *Morton* by Capitein *Eaton* aan boord, en bevindende dat zyn Schip beter was, ried hy hem zig by nagt van *Bond* te ontſlaan; 't welk Capitein *Eaton* deed. *Bond* aldus zyn makker *Eaton* verloren, en zyn Loots *Morton* quytgeraakt zynde, en maar een ſlegt bezeild Schip hebbende, gaf den moed verloren van in de Zuid-Zee te zullen komen: En aan de *Caribiſche* Eilanden had hy, zo ik gehoord heb, zulke parten geſpeeld, dat hy aan geene van de Engelſche Eilanden komen durfde. Dies bepraatte hy zyn volk om tot de Spanjaarden over te gaan, waar toe zy bewilligden. Daar op ſtelde hy koers na *Weſt-Indiën*, en de eerſte plaats daar hy aanquam was *Porto-Bello*. Terſtond gaf hy den Stadvoogd te verſtaan, dat 'er Engelſche Schepen in de Zuid-Zee ſtonden te komen, en dat, zo zy 'er aan twyffelden, hy zig aanbood om gevangen gehouden te worden, ter tyd toe dat de waarheid van zyn zeggen zoude blyken. Maar zy geloofden hem, en zonden hem na *Panama*, alwaar hy in grote agting was. Dit hebben verſcheidene gevangen ons verhaald.

Scheeps-onkunde der Spanjaarden in de Zuid. Zee.

De Spanjaards van *Panama* zouden deze Brander zonder de byſtand van Capitein *Bond* niet hebben konnen vervaardigen: want het is een wonder, zo zeer onkundig als de Spanjaards in *Weſt-Indiën*, dog voornamelyk in de Zuid-Zee, omtrent Zeezaken zyn. 't Is waar, zy maken vry goede Schepen; maar dat is van weinig belang; want hoedanig een Schip het ook zy, zo 't maar een goede bodem heeft, zal 't voor de Zee aan de Zuidkuſt wel genoeg zyn. Zy takelen hun Schepen met wand en touwwerk ſlordig toe; zy hebben geen Geſchut, dan alleenlyk op drie of vier van 's Konings Schepen; en zyn immer zo ſlegt van krygsbehoeften voorzien; en niet minder onbedreven in 't maken van Branders of andere geringer Vuurwerken: ja zy hebben 't verſtand niet van hun Geſchut, als ze 't geloſt hebben, agter uit te halen; maar zy hebben planken van buiten om op te ſtaan, en de ſtukken te laden; zulks dat als wy 'er by komen, wy hen met klein Schietgeweer uit onze Boten van boven neer konnen ligten. Een voorname reden hier van is, dat de ingeborene Spanjaards te hovaardig zyn, om Zeevarende lieden te wezen, en daarom de Indianen tot dat werk gebruiken; latende veeltyds maar eenen Spanjaard op het Schip gaan, om het te gebieden, en dat gemeenlyk zodanig een, die niet meer kenniſſe heeft dan die arme onkundige menſchen; en 't is niet mogelyk dat zy veel ervarenheid zouden konnen bekomen, dewyl zy zelden

Digitized by Google

den ver in Zee ſteken, maar doorgaans digt langs den Oever houden. 1685.

Maar om voort te gaan: 's morgens toen het ligt geworden was, quamen wy ten anker digt by onze boeyen, en poogden onze ankers weder te krygen; maar de touwen onzer boeyen verrot zynde braken aan ſtukken. Terwyl wy dus omtrent onze ankers bezig waren, zagen wy een party Cano's vol volks, tuſſchen *Tabago* en 't ander Eiland doorkomen. Dit bragt ons in een nieuwe verbaasdheid; egter bleven wy ſtil leggen, tot dat wy zagen dat zy regt op ons afquamen; toen ligten wy onze ankers, en zeilden 'er op aan; en digt by gekomen zynde, bevonden wy dat het Engelſche en Franſche Kapers-gaſten waren, die door de Land-Engte van *Darien* uit de Noord-Zee waren gekomen. Zy waren twee honderd tagtig mannen ſterk, in agt-en-twintig Cano's; zynde twee honderd van hen Franſchen, en de reſt Engelſchen, ſtaande onder 't bevel van de Capiteinen *Gronet*, en *Lequie*: Wy quamen daar op aanſtonds ten anker, en alle de Cano's aan ons boord. Dit volk verhaalde ons, dat 'er nog honderd tagtig Engelſchen, onder 't gebied van Capitein *Townley* in 't land van *Darien* bezig waren met het maken van Cano's, (gelyk deze ook gedaan hadden) om in deze Zee te brengen. Alle de Engelſchen die met deze party overquamen, wierden terſtond by de Capiteinen *Davis* en *Swan* in hunne Schepen overgenomen, en den Franſchen wierd belaſt zig op onze Meel-prys te begeven, mids dat Capitein *Gronet*, zynde de oudſte Bevelhebber, hen zou gebieden. En dus waren zy alle tot hun genoegen verzorgd.

Aankomſt van meer Kapers.

Capitein *Gronet*, om deze vriendſchap te vergelden, bood den Capiteinen *Davis* en *Swan* elk een nieuwen laſtbrief van den Gouverneur van *Petite Guaves* aan: want het is al veele jaren geleden by dien Stadvoogd de gewoonte geweeſt, Laſtbrieven in blanco ter Zee aan veele zyner Capiteinen te geven, met order om dezelve na hun goed vinden uit te delen. Door dit middel maken die van *Petite Guaves* zig een toevlugt en ſchuilplaats voor alle menſchen, met welker ſtaat en middelen het verlopen is; terwyl zy zelve ondertuſſchen hun rykdom, vermogen, en aanzien daar door vergroten. Capitein *Davis* nam een van deze aan, hebbende te voren maar een ouden Laſtbrief gehad, die hem by erfeniſſe toegevallen was, door 't overlyden van Capitein *Kook*, dewelke dezelve van Capitein *Triſtian* beneffens zyne Bark had genomen, gelyk hier voren verhaald is. Maar Capitein *Swan* weigerde dezelve aan te nemen, zeggende laſt te hebben van den Hertog van *York*, den Spanjaarden niet te beledigen, nog ook eenigen hoon van hen te dulden; dog dat hy van hen beledigd was te *Baldivia*, alwaar zy eenige van zyn volk hadden gedood, en nog meer

Franſche Laſtbrieven voor de Kapers

1685. gequetst; zulks dat hy oordeelde Lastbriefs genoeg uit dien hoofde te hebben, om zig zelven te regten. Ik heb noit, terwyl ik in die Zeën was, eenige der Fransche Lastbrieven gelezen, nog ook den inhoud derzelver geweten; maar zederd heb ik verstaan, dat zy behelzen een vergunning van vryheid, om te visschen, vogelvangen, en te jagen. De oorzaak hier van is, dat het Eiland *Hispaniola*, alwaar de bezetting van *Petite Guave* is, ten deele den Franschen, en ten dele den Spanjaarden toebehoord; en in vredes tyd worden deze Lastbrieven aan die van beide zyden uitgegeven, als een volmagt om zig voor de tegenparty te beschutten: maar met der daad blykt het, dat de Franschen die niet aan *Hispaniola* bepalen, maar dezelve gebruiken als Vrybrieven tot een algemeene roof in alle Gewesten van *America* ter Zee of te Land.

Hebbende dan ons gezelschap aldus op de Schepen verdeeld, wierden wy te rade na de Golf van *St. Michael* te zeilen, om Capitein *Townley* op te zoeken, welke wy oordeelden dat omtrent dezen tyd by de Zuid-Zee zoude gekomen zyn. Dies gingen wy den 2. Maart van hier na de Golf van *St. Michael* t'zeil. Deze Golf legt omtrent dertig mylen van *Panama*, aan de Zuid-Oostzyde: de weg van *Panama* derwaards is tusschen de *Konings Eilanden* en 't vaste land door. Het is eene plaats alwaar veele grote Rivieren zig in Zee ontlasten, hebbende de hoek van *Garachina*, die op 6. gr. 40. min. ten Noorden legt, aan de Zuid-, en de Kaap *St. Lorenzo* aan de Noord-zyde. Alhier moet ik in 't voorbygaan een grote fout in onze gemeene Landkaarten aanwyzen, dewyl de Zuid-Kaap in dezelve geen naam heeft, daar zy nogtans de aanzienlykste, en de regte Punt *Garachina* is, alhoewel men daar in ziet dat die naam aan de Noord-Kaap gegeven word, welke maar van klein belang is, en alleenlyk dienstig voor de gene die in de Golf iets te verrigten hebben: en de naam van *St. Lorenzo*, welke de regte benaming van deze Noorder Punt is, word in de Kaarten niet gevonden, maar de naam van de andere Punt in de plaats daar van gesteld. De voornaamste Rivieren, die in deze Golf van *St. Michael* uitlopen, zyn *Sante Maria*, *Sambo*, en *Congo*. De Rivier *Congo* (welke dezelve is, die ik ons volk aanraadde op te gaan, als den naasten weg in onze reis over land, gelyk in 't I. Hoofdstuk gemeld is) komt regtstreeks uit 't land, en verzwelgt vele kleine stromen, die ter wederzyde in dezelve vallen, waar na zy zig aan de Noordzyde van de Golf, een myl binnen de Kaap *St. Lorenzo* in Zee ontlast. Deze Rivier is niet heel wyd, maar diep, en eenige mylen vaarbaar landwaard in. Voor dezelve leggen wel eenige zanden, maar egter is 'er eendiepe kil voor de Schepen. De Spanjaarden maken 'er geen gebruik van, om dat de Rivier van *Sante Maria* daar zo naby is, en zy daar 't meest wegens de Mynen te verrigten hebben. De

De Golf van St. Michael.

Digitized by Google

De Rivier *Sambo* ſchynd een grote Rivier te zyn, dewyl 'er aan de mond derzelver een ſterk gety gaat, maar vermids ik noit daar in geweeſt ben, kan ik 'er niet meer van zeggen. Deze Rivier valt in de Zee aan de Zuidzyde van de Golf, digt by de Punt *Garachina*. Tuſſchen den mond van deze twee Rivieren krimpt de Golf wat in na 't land toe, en maakt vyf of zes Eilandjes, die bezet zyn met boomen, welke 't gantſche jaargroen zyn, en tuſſchen die Eilandjes heeft men bequame diepten. Agter dezelve komen de Oevers ter wederzyde malkanderen zo na, met twee uithoeken van laag *Mangrove*-land, dat die engte nauwlyks een halve Engelſche myl wyd is. Dit is als een mond of ingang van het binnenſte der Golf, welke een diepe Baai is, van twee of drie mylen wyd, aan de Ooſtzyde waar van verſcheidene Rivieren haren uitloop hebben, welker voornaamſte is die van *Santa Maria*. 1685.

Behalven deze enge plaats, die ik beſchreven heb, zyn 'er nog veele uitwateringen, maar gene derzelver vaarbaar dan die. Om die reden was het, dat het Spaanſch Wagtſchip, waar van in 't eerſte Hoofdſtuk gemeld is, tuſſchen die twee Punten was gaan leggen, agtende dat de eenigſte doortogt te zyn, daar wy 't op toeleggen zouden; om dat de Kapers gemeenlyk dien weg genomen hebben, als zynde de naaſte tuſſchen de Noord- en de Zuid-Zeën. De Rivier van *Santa Maria* is de grootſte van alle de Rivieren in deze Golf, en kan agt of negen mylen opwaards bevaren worden; want zo hoog gaat het gety; dog verder op verſpreid zy zig in veele takken, die alleenlyk van Cano's konnen bevaren worden. Het gety ryſt en daald in deze Rivier omtrent agttien voeten.

Het Stedeken Santa Maria.

Omtrent zes mylen van de mond dezer Rivier, aan de Zuidzyde hebben de Spanjaarden omtrent twintig jaren geleden, toen zy de Goudmynen alhier eerſt ontdekten, het Stedeken *Santa Maria* geſtigt; deze plaats wierd door de Capiteins *Koxon*, *Harris*, en *Sharp*, toen zy eerſt in deze Zee quamen, ingenomen, alzo ze toen nog maar onlangs eerſt aangelegd was: zederd dien tyd is ze merkelyk toegenomen: want toen Capitein *Harris*, de Neef van den voorgaanden, dezelve innam, (gelyk in 't VI. Hoofdſtuk gezegd is) vond hy daar allerlei flag van handwerkslieden, beneffens zeer veel Meel, Wyn, en een menigte van yzere koevoeten, en houwelen, waar mede de ſlaven in de Goudmynen werkten: want behalven 't Goud dat zy met zand vermengd oprapen, vinden zy dikwils grote klompen tuſſchen de Rotſen beklemd, gelyk als of ze natuurlyk daar gegroeid waren. Ik heb een klomp gezien zo groot als een hennen ey, welke Capitein *Harris* van daar gebragt had, (want hy nam 'er wel honderd en twintig pond) en hy verhaalde my, dat 'er nog veel groter klom-

Goudmynen.

1685. pen waren; maar die waren zy genoodzaakt aan ſtukken te breken, om ze te konnen delen. Deze klompen zyn egter zo digt niet, of daar zyn ſcheuren en lugtgaten in, vol van aarde en ſtof. Dit Steedje legt niet ver van de Mynen, alwaar de Spanjaarden in de droge tyd van 't jaar veele ſlaven aan 't werk houden; maar in 't regenagtig ſaizoen, als de Rivieren overlopen, konnen zy zo wel niet werken. Egter zyn de Mynen zo digt aan de Bergen, dat gelyk de Rivieren haaſt zwellen, zo vallen ze haaſt weêr; en terſtond na de regen is 't beſt Goud te zoeken in 't zand; want de geweldige regens ſpoelen het Goud na de Rivieren, alwaar veel daar van op de grond zinkt, en leggen blyft. Als dan krygen de ingeborene Indianen, die hier omtrent wonen, 't meeſt, en de Spanjaards kopen van hen meer Goud, dan hunne ſlaven met werken krygen: 't is my gezegd dat zy de waarde van vyf Engelſche ſchellingen 's daags door malkanderen krygen. Gedurende 't nat ſaizoen begeven de Spanjaards zig meeſtendeels met hunne ſlaven na *Panama*. In dit *Santa Maria* was het dat Capitein *Townley* met zyn volk bezig was met Cano's te maken, toen Capitein *Cronet* by ons in de Zuid-Zee quam; want het was toen door de Spanjaards verlaten.

Aan de mond der Rivier *Sante Maria* is ook een nieuw Dorp geheten *Scuchaderos*, ſtaande aan de Noordzyde van de opene plaats, alwaar meer lugt is dan by de Mynen, of het Steedje *Santa Maria*, daar men ſchier verſtikt door gebrek van lugt.

Rondom deze Rivieren, voornamelyk aan de Zeekant, is het land laag, met zwarte diepe aarde; en de boomen die 'er op groeyen, zyn ongemeen groot en hoog. Dus veel wegens de Golf van *St. Michael*.

Den 2. Maart, gelyk reeds gezegd is, wonden wy 't anker voor *Perico* op, en lieten 't dien zelfden avond by *Pacheque* weder vallen. Den derden zeilden wy van daar, koers zettende na de Golf. Capitein *Swan* nam op zig, Capitein *Townley* en zyn volk af te halen, en bleef daarom digt by de vaſte Kuſt, maar de andere Schepen hielden 't digter aan de *Konings Eilanden*. Capitein *Swan* verzogt dit te doen, om dat hy voor had, door de Indianen brieven over land na *Jamaïca* te zenden, gelyk hy ook deed, bevelende den Indianen, dat zy zyne brieven aan een Engelſch Schip in de Noord-Zee zouden afgeven. Ten twee uuren quamen wy weder by de plaats daar wy onze Schepen ſchoon gemaakt hadden, en zagen aldaar twee Schepen uitkomen, op welke wy Capitein *Townley* en zyn volk bevonden te zyn: zy waren by nagt uit de Rivier gekomen, en hadden twee Barken, na *Panama* gaande, waar van de eene met meel, en de andere met wyn, brandewyn, ſuiker, en olie geladen was, genomen. De

Twee Barken genomen door Capitein Townley.

gevan-

gevangenen verhaalden, dat de Vloot van *Lima* zeilrede lag. Wy ankerden ondertuſſchen by de *Konings Eilanden*: en 'ſanderendaags quam Capitein *Swan* uit de Rivier van *Santa Maria* te rugge, hebbende van de Indianen verſtaan, dat Capitein *Townley* na de *Konings Eilanden* was overgeſtoken. Daar ter plaatze zette Capitein *Townley* veel van zyn goed uit, om plaats voor zyn volk te maken: ook deelde hy de wyn en brandewyn aan de Schepen uit, op dat de potten mogten ledig gedronken worden, dewyl hy die van noden had om water in te voeren. De Spanjaards in deze Zeën voeren alle hunne wyn, brandewyn, en olie in potten van veertien of zeſtien ſtoopen: en als zy te *Pisco*, een plaats omtrent veertig mylen Bezuiden *Lima*, en wegens wyn vermaard, in lading leggen, nemen zy niet anders in dan potten met wyn, welke zy zo konſtig met rygen op malkanderen ſtapelen, dat wy 't hen zwaarlyk, zonder dezelve te breken, zouden konnen nadoen: en nogtans voeren zy menigmaal vyftienhonderd, tweeduizend, of meer in een Schip, doorgaans zonder een daar van te breken. 1685.

Den 10. namen wy een Barkje dat van *Guiaquil* quam, dog niet dan ballaſt in had. Den 12. quam een Indiaanſche Cano uit de Rivier van *Sante Maria*, waar door wy verſtonden dat 'er nog wel driehonderd Engelſchen en Franſchen uit de Noord-Zee over land op weg waren. Den 15. ontmoeteden wy een Bark met vyf of zes Engelſche bootsgezellen, die tot Capitein *Knight* behoorden, dewelke vyf of zes maanden in de Zuid-Zee geweeſt zynde, nu op de Kuſt van *Mexico* was; alwaar hy deze Bark had gezien; dog niet konnende dezelve met zyn Schip volgen, had hy deze vyf of zes mannen in een Cano afgezonden; dewelke de Bark namen, dog toen hun eigen Schip niet weer konden inhalen, dewyl zy 't by nagt uit het gezigt verloren; en daarom waren ze in de Baai van *Panama* gekomen, om over land weder na de Noord-Zee te gaan, 't en ware zy ons daar tot hun geluk ontmoet hadden: want deze Land-Engte van *Darien* was nu reeds de gemene weg der Kapers geworden, om tuſſchen de Noord-en Zuid-Zee naar hun believen over en weer te gaan. Deze Bark van Capitein *Knight* had veertig of vyftig potten met brandewyn in, en ſtond nu onder 't bevel van Mr. *Henrik More*, maar dewyl Capitein *Swan* voorgenomen had Capitein *Harris* te bevorderen, zettede hy *More* af, onder voorgeven dat dit volk hunnen Bevelhebber miſſchien was ontlopen. *More* deed daar op gewillig afſtand, en begaf zig op 't Schip van Capitein *Swan*. Een Barkje genomen.

't Was nu in 't laatſt van het droog ſaizoen, en het water aan de *Konings* of *Paarl-Eilanden*, (t welk toen wy eerſt hier quamen overvloe-

dig

1685. dig was) was nu geheel weggedroogd: weshalven wy genoodzaakt waren na de Punt *Garachina* te gaan, om aldaar water voor onze Schepen in te nemen. Inmiddels wierd Capitein *Harris*, zynde nu Bevelhebber van de nieuwe Bark, na de Rivier van *Sante Maria* gezonden, om na dat volk te zien, waar van de Indianen ons gezegd hadden; terwyl de andere Schepen na de Punt *Garachina* zeilden; alwaar wy den 21. aanquamen, en twee Engelſche mylen van de Punt ankerden, en bevonden dat 'er een ſterk gety uit de Rivier *Sambo* liep. 's Anderendaags quamen wy binnen de Punt, en wierpen 't anker uit op vier vademen by laag water. Het gety gaat daar agt of negen voeten, terwyl de vloed N. N. O. en de eb Z. Z. W. vloeid. De Indianen, die aan de Rivier *Sambo* wonen, quamen in Cano's by ons, medebrengende *Plantains*, en *Bonanas*: zy konden geen Spaanſch. ſpreken nog verſtaan, zulks dat ik geloof dat zy geen omgang met de Spanjaarden houden. Wy vonden hier ook geen verſch water; dies gingen wy na *Porto Pinas*, 't welk zeven mylen Zuid ten Weſten daar van daan legt.

Porto Pinas. Porto Pinas legt op 7. graden ten Noorden: en word zo genoemd, om dat 'er veele Pynboomen groeyen. Het land is redelyk hoog, en ryſt allengskens op; zynde langs de Zeekant met tamelyk hoog geboomte bezet. Het land dat de haven bepaalt is in 't midden laag, maar hoog en klippig ter wederzyde. Aan de mond van de haven zyn twee hoge Eilandjes, of liever barre klippen. De Spanjaarden in hunne Stuurmans boeken, pryzen dit als een goede haven; maar 't legt hier gantſch open voor de Zuid-Weſte winden, die hier zeer veel in 't nat ſaizoen waayen; daarenboven is de haven binnen de Eilandjes maar een plaats van weinig ruimte, met een zeer naauwen ingang: en hoe diep het water in de haven is weet ik niet.

Den 25. quamen wy voor deze haven, maar gingen 'er met onze Schepen niet in, dewyl wy bevonden dat het maar een ſlegte plaats was om te leggen. Wy zonden 'er dan onze booten in, en zy vonden een ſtroom van goed water in de Zee vlietende; maar daar gingen zulke holle baren in de haven, dat wy ons water niet bequaamlyk aldaar konden inneemen. Den 26. keerden wy weder na de Punt *Garachina*, en namen onderwegen een Schip met *Cacao* geladen, komende van *Guiaquil*. Den 29. quamen wy by de Punt *Garachina*, alwaar wy Capitein *Harris* vonden, die in de Rivier van *Santa Maria* was geweeſt, maar 't volk waarom hy derwaards ging, niet had vernomen: evenwel hadden de Indianen hem gezegd, dat zy Cano's maakten aan een van de armen der Rivier van *Santa Maria*. Alhier deelden wy onze genomene *Cacao*.

Om

Om dat wy hier geen water konden inneemen, namen wy voor, weder na *Tabago* te gaan, alwaar wy ons gewislyk daar van konden voorzien. Dies gingen wy den 30. met ons negen Schepen t'zeil, met een Z. Z. O. wind. Den 1. April waren wy in de engte tuſſchen 't vaſte land en de *Konings Eilanden*, en hadden veel donder en blixem, vermengt met regen. Dien avond ankerden wy voor 't Eiland *Pacheque*, en zonden terſtond vier Cano's vooruit na 't Eiland *Tabago*, om eenige gevangenen tot onze onderregting te bekomen, en wy volgden 's anderendaags. Den derden tegens den avond ankerden wy by *Perico*, en zeilden den volgenden morgen na *Tabago*, alwaar wy onze vier Cano's vonden. Zy waren daar in de nagt gekomen, en hadden een Cano genomen, die van *Panama* quam om *Plantains* te halen, gelyk veeltyds geſchied. In deze Cano waren vier Indianen, en een **Mulata*, dewelke, om dat zy zeide mede in de Brander geweeſt te zyn, die in de nagt quam om ons te verbranden, aanſtonds opgehangen wierd. De gevangenen verzekerden ons, dat Capitein *Bond*, een Engelſchman, 't bevel op die Brander had gehad. 1685. Een Cano genomen.

Alhier namen wy water in, en hakten brandhout; en zonden toen vier Cano's na de vaſte Kuſt, met een van de onlangs genomene Indianen, om ons volk by een Suiker-molen te brengen; want nu wy van *Cacao* voorzien waren, hadden wy ſuiker van doen, om Chocolade te maken. Dog hun voornaamſte boodſchap was, ketels te bekomen; want op ieder Schip was nu zo veel volks, dat wy in onze potten niet eeten genoeg konden koken, ſchoon ze den gantſchen dag te vuur waren. Twee of drie dagen daar na quam ons volk weer aan boord met drie ketels.

Terwyl wy hier lagen ging Capitein *Davis* Bark na 't Eiland *Otoque*; dit Eilandje legt ook in de Baai van *Panama*, dog is zo groot niet als *Tabago*; evenwel zyn 'er goede *Plantain*-dreeven, en eenig Zwarten om 'er op te paſſen. Deze Zwarten fokken Vogelen en Verkens aan voor hunne Meeſters, die te *Panama* wonen, even gelyk die op de *Konings Eilanden*. 't Was om eenig Gevogelte en Verkens, dat ons volk derwaards ging; maar by geval ontmoette hen ook een Vaartuig, dat na *Panama* voer, om tyding te brengen dat de Vloot van *Lima* in Zee was. De meeſte brieven wierden over boord geworpen, en raakten weg; evenwel vonden wy 'er eenige in welke uitdrukkelyk ſtond, dat de Vloot aanquam met alle de magt, die zy in 't Koningryk *Peru* hadden konnen uitmaken; dog zy hadden laſt niet met ons te vegten, 't en ware zy 'er toe gedwongen wierden; ſchoon dat zy naderhand beſloten met ons te vegten, na dat zy 't zilver te *La Velia* aan land hadden gebragt: ook hadden Het Eiland Otoque.

* *Halfflagtige Moorin.*

1685. de Lootzen van *Lima* beraadſlaagd wat koers men ſtuuren moeſt om ons mis te lopen.

Tot voldoening van den nauwkeurigen Lezer, heb ik alhier ingevoegd het goedvinden van de Vergadering der Lootzen, zo als een van ons volk hetzelve uit het Spaanſch vertaalde, uit de twee brieven die wy namen. De eerſte brief luid als volgd.

MYN HEER:

HEbbende by zyn Excellentie geweeſt, en den brief van Capitein Michael Sanches de Tena *horen lezen, waar in hy zegt dat 'er eene vergadering der Lootzen van* Panama *in die Stad zoude zyn, zo zeggen zy dat het nog geen tyd is, en brengen de* Gallapago's *tot een tegenwerping in. Waar op ik antwoordde, dat het was uit vrees voor den vyand, en dat zy dien weg wel mogten gaan. Ik verhaalde dit aan zyn Excellentie, welke my beliefde te bevelen, dat ik de koers zoude ſchryven, welke is als volgd.*

Order voor de Spaanſche vloot om te zeilen.

De dag om te zeilen gekomen zynde, zo gaat na 't Weſt-Zuid-Weſten; en van daar na 't Weſten, tot dat gy veertig mylen diep in Zee zyt; houd dan op dezelfde afſtand na 't Noord-Weſten, tot dat gy onder de Linie komt; van waar de Stuurman zyne koers moet ſtellen na Moro de Porco, *en na de Kuſt van* La Velia *en* Nama: *alwaar gy met het volk moogt ſpreken; en volgens 't berigt dat zy u geven, moogt gy dezelve koers na* Otoque *houden, en van daar na* Tabago, *en zo na* Panama. *Dit is voor zo veel de koers belangd.*

Deze brief is duiſter, maar de Lezer moet 'er af maken wat hy kan: de onderrigtingen in de andere brief waren van deze inhoud.

De zekerſte koers om op 't afgaan van Malabrigo *te houden, is dus: Gy moet Weſt ten Zuiden zeilen, op dat gy 't gezigt van de Eilanden van* Lobos *moogt vermyden; en indien gy dezelve zoude zien, ter oorzaak van de koelten, en dat gy te lywaard van de hoogte van* Malabrigo *zoud vervallen, zo houd by de wind zo na als gy kond; en zo 't nodig is, wend om, en zet het na 't ſtrand: dan weêr gewend en in Zee geſtoken, en paſt wel op dat gy uwe hoogte houd: en als gy veertig mylen Beweſten de Eilanden van* Lobos *zyt, zo blyft op die hoogte tot dat gy onder de Linie komt. En zo de algemeene wind u dan verder*

der volgd, moet gy Noord-Noord-Ooſt zeilen, tot dat gy op 3. *gr. ten Noorden komt. En zo gy op die hoogte de koelten aantreft, zo tragt by de Kuſt te houden, en zo na* Panama *te zeilen. Byaldien gy in uwe koers in 't gezigt van land komt, eer gy tegen over de Kaap van St. Francisco gekomen zyt, zo maakt vooral dat gy uit het gezigt van 't land raakt, op dat gy door den vyand niet ontdekt word.* 1685.

De laatſte brief onderſteld de Vloot uitgezeild te zyn van *Malabrigo* op de hoogte van omtrent 8. gr. ten Zuiden, gelyk de eerſte ſpreekt van deszelfs uitlopen van *Lima* nog 4. gr. verder Zuidelyk; en daar uit ontſtaat die waarſchouwing om *Lobos* te vermyden, daar men anders in de gewoonlyke weg na *Panama* niet ligt uit het gezigt daar van blyft, als de wind daar toe diend: evenwel moeſt de Spaanſche Vloot het te dezer tyd vermyden; om dat zy tweemaal te voren gehoord hebbende dat de Kapers by *Lobos de la Mar* lagen, nu niet anders wiſten of wy lagen daar na hen te wagten.

Den 10. zeilden wy van *Tabago* weder na de *Konings Eilanden*, om dat onze Lootzen ons zeiden, dat des Konings Schepen altoos dien weg quamen. Den 11. ankerden wy ter plaatze daar wy hadden gekielhaald. Hier vonden wy Capitein *Harris*, die ten tweedenmale na de Rivier van *Santa Maria* was geweeſt, en het volk had afgehaald 't welk laatſt over land was gekomen, gelyk wy uit de Indianen hadden verſtaan; maar hun getal was zo groot niet, als zy ons gezegd hadden. Den 19. zonden wy twee honderd vyftig mannen in vyftien Cano's, na de Rivier *Cheapo*, om het Dorp *Cheapo* in te nemen. Den 21. volgden alle onze Schepen, uitgenomen Capitein *Harris*, welke agter bleef om zyn Schip ſchoon te maken. Den 22. quamen wy aan 't Eiland *Chepelio*.

't Eiland Chepelio

Chepelio is het allervermakelykſt Eiland in de Baai van *Panama*; het legt maar zeven mylen van de Stad *Panama*, en een myl van de vaſte Kuſt. Dit Eiland is omtrent twee Engelſche mylen lang, en omtrent zo breed; aan de Noordzyde is het laag, en ryſt allengskens aan de Zuidzyde. De aarde is geel, en een zoort van kleigrond. Aan de hoge zyde is het ſteenagtig, maar het laag land is met allerlei zoorten van lekkere vrugten beplant, te weten *Sapadillos*, *Avogato*-peeren, *Mammees*, *Mammee-Sapotâs*, Star-appelen, enz. 't Midden van 't Eiland is met *Plantain*-boomen bezet, welke niet heel groot zyn, maar derzelver vrugt is ongemeen zoet.

Sapadillo-boom.

De *Sapadillo*-boom is zo groot als een grote Peereboom; de vrugt gelykt wel na een Bergemot, zo van koleur, als van fatzoen en grootte:

1685. maar op zommige boomen is de vrugt wat langwerpiger. Als dezelve nog groen, of eerſt geplukt is, is het zap wit, en zo kleverig als lym, en de vrugt is dan hard; maar twee of drie dagen geplukt geweeſt zynde word ze zagt en zappig; en dan is het zap zo klaar als Fontein-water, en zeer zoet. In 't midden van de vrugt zyn twee of drie ſtenen of pitten: voorts is 't een zeer uitnemende vrugt.

De Avogato-peer

De *Avogato*-Peereboom is van grootte als een gemeene Peereboom, dog doorgaans redelyk hoog: de ſchors is zwart en vry glad, de bladen groot en eirond, en de vrugt zo groot als een grote Limoen; eer ze ryp is, is ze van een groene koleur, dog ryp zynde, wat geelagtig. Zelden zyn deze vrugten goed om te eeten, voor dat ze twee of drie dagen zyn geplukt geweeſt, want dan worden ze zagt, en laten zig wel ſchillen: zynde van binnen groen of wat geelagtig: en zo zagt als boter: in 't midden is een ſteen zo groot als die van een Pruim. Deze vrugt is uit zig zelve ſmakeloos, en word daarom gemeenlyk met Suiker en Limoen-zap gemengd, en op een Tafelbord onder een geklutſt; 't welk een treffelyk geregt is. Anders eet men dezelve met een weinig zout, en een gebraden *Plantain*, en men kan 'er, hongerig zynde, aldus een goed maal mee doen; en ze is gezond, hoe men ze ook eet. 't Word verhaald, dat deze vrugt natuurlyke luſt verwekt, en daarom in grote agting by de Spanjaarden is; en ik geloof inderdaad dat zy 'er veel van houden, om dat ik dezelve by menigten gezien heb op veele plaatzen aan de Noord-Zee, alwaar de Spanjaards zig neergeſlagen hebben, gelyk als in de Baai van *Campeche*, op de Kuſt van *Cartagena*, en de Kuſt van *Caraccos*, ook zyn 'er eenige op *Jamaïca*, die door de Spanjaarden daar geplant waren, toen zy dat Eiland in 't bezit hadden.

De *Mammee-Sapota*-boom verſchilt van de *Mammee* op 't Eiland *Tabago*, in dit zelfde Hoofdſtuk beſchreven; dog is niet zo dik en hoog, en de vrugt ook zo groot en rond niet. De ſchil dezer vrugt is dun en bros; het binnenſte is rood, en heeft een rauwe, platte, lange ſteen. Men houd dezelve voor de voornaamſte vrugt van *Weſt-Indiën*: op *Jamaïca* heb ik dezelve niet gezien, maar anders op veele plaatzen in *Weſt Indiën* onder de Spanjaarden. Daar is nog een ander zoort van *Mammee*-boom, die de wilde *Mammee* geheten word; dog de vrugt daar van is niet geagt, maar de ſtam is regt, hoog, en zeer taai, en word daarom voornamelyk tot het maken van maſten gebruikt.

De Star-appel.

De *Star-Appel*-boom groeid ſchier als een *Queepeere*boom, maar is veel groter, zynde vol van loof, en het blad breed, langwerpig, en van een donker groene koleur. De vrugt is omtrent als een grote Appel, en door-

doorgaans aan de boom zo met bladen bedekt, dat men die nauwlyks kan zien. 't Word gezegd, dat dezelve goed is, hoewel ik ze noit geproefd heb; maar ik heb ze egter op veele plaatzen op 't vaste land aan de Noordzyde, en op *Jamaïca* gezien. Toen de Spanjaards dat Eiland bezaten, planteden zy deze en andere vrugten, als de *Sapadillo*, de *Avogato*-peer, en diergelyke; en van deze vrugten zyn 'er op *Jamaïca* nog in die Plantagien, welke door hen eerst aangelegd wierden, gelyk als in de *Angels*, de *Zeven myls wandeling*, en de *Zestien myls wandeling*, alwaar ik die boomen heb gezien, welke door de Spanjaarden zyn geplant; maar ik heb noit gezien dat de Engelschen dezelve aanteelen, dewyl zy 'er weinig werks van schynen te maken. 1685.

De Reede van 't Eiland *Chepelio* voor Schepen is aan de Noordzyde, alwaar een goede ankergrond is, een halve Engelsche myl van den Oever. Aan de Noordzyde is een put digt by de Zee; en voordezen stonden 'er drie of vier huizen by, maar nu zyn ze verwoest: Dit Eiland legt regt tegen over de mond van de Rivier *Cheapo*.

De Rivier *Cheapo* ontspringt uit het Gebergte aan de Noordzyde van 't land, en aan de Zuidzyde door andere Bergen bepaald zynde, strekt haren loop na 't Westen tusschen beide door, tot dat zy aan de Zuid-Westzyde een doortogt vindende, een halve kring maakt, en daar tot een merkelyke wydte aangegroeid zynde, met een flaauwe stroom zeven mylen van *Panama* in Zee loopt. Deze Rivier is zeer diep, en omtrent een vierde van een Engelsche myl wyd: dog de mond daar van is zo met zandplaten bezet, dat 'er geene Schepen konnen inkomen, maar wel Barken. De Rivier Cheapo.

Omtrent zes mylen van de Zee is een Spaansch Dorp, dat dien zelfden naam voerd, en het gene is op 't welk Capitein *La Sound* (gelyk ik gezegd heb) eens een aanslag had. Het land daar om heen is Weiland, met eenige Bergen die met geboomte begroeid zyn; dog meestendeels is het Veldland. Aan de Zuidzyde der Rivier heeft men eenige mylen ver Boschland. Na dit Dorp was het dat onze twee honderd vyftig mannen gezonden wierden. Den 24. quamen zy weder uit de Rivier, hebbende het Dorp zonder eenige tegenstand ingenomen, maar niets in 't zelve gevonden. Toen zy daar na toe gingen namen zy een Cano, maar 't meeste volk ontquam het op de *Konings Eilanden*. Deze Cano was met gewapend volk uitgezonden, om gade te slaan wat wy zouden uitregten. Den 25. quam Capitein *Harris* by ons, hebbende zyn Schip schoon gemaakt. Den 26. gingen wy weder na *Tabago*, en onze Vloot bestond nu in tien zeilen. Den 28. quamen wy by 't gemelde Eiland, en ondervraagden onze gevangenen aldaar wegens de sterkte van *Panama*: want dewyl wy Het Dorp Cheapo.

1685. nu bykans duizend mannen ſterk waren, oordeelden wy ons zelven magtig genoeg tot zulk een onderneming; naardien wy wel negen honderd mannen konden aan land gezet hebben: maar onze gevangenen gaven ons ſlegte aanmoediging daar toe; want zy verzekerden ons, dat alle de magt van 't land daar was, en dat 'er veel volks van *Porto-Bello* was gekomen, behalven de Inwoners, die alleen talryker waren dan wy. Deze redenen, mitsgaders de ſterkte van de plaats, die met een hoge muur omringd is, ſchrikten ons af van dien aanſlag. Terwyl wy hier by *Tabago* lagen verbrandden zommige van ons volk het Dorp op 't Eiland.

Den 4. May zeilden wy weder van hier na de *Konings Eilanden*, en bleven daar kruiſſen van 't eene eind der Eilanden tot het andere, tot den 22. toe, wanneer de Capiteins *Davis* en *Gronet* na *Pacheque* gingen, en de reſt van de Vloot by *St. Pauls* Eiland ten anker lieten. Van *Pacheque* zonden wy twee Cano's na 't Eiland *Chepelio*, op hope van daar eenen gevangen te zullen bekomen. Den 25. keerden onze Cano's weder van *Chepelio*, met drie gevangenen, welke zy daar genomen hadden: 't waren varendsgaſten te *Panama* t' huis behorende, dewelke zeiden, dat de leeftogt daar zo ſchaars en duur was dat de armen byna van honger ſtierven; dewyl wy hen den dagelyk ſchen toevoer van *Plantains* afſneden, die zy te voren van de Eilanden, en voornamelyk van *Chepelio* en *Tabago* hadden: dat de Preſident van *Panama* ſtriktelyk bevolen had, dat niemand na die Eilanden zoude varen om *Plantains* te halen; maar dat de nood hen gedwongen had die bevelen te overtreden: voorts dat de Vloot van *Lima* dagelyks verwagt wierd: en dat te *Panama* een gerugt was, dat de Koning van Engeland *Karel de Tweede* overleden, en den Hertog *van Jork* in deszelfs plaats Koning geworden was. Den 27. quamen de Capiteins *Swan* en *Townley* ook te *Pacheque*, alwaar wy lagen; maar Capitein *Swans* Bark was na de *Konings Eilanden* gegaan, om *Plantains* te halen.

't Eiland Pacheque

't Eiland *Pacheque* is, gelyk ik reeds gezegd heb, het Noordelykſte van de *Konings Eilanden*, zynde een laag Eilandje van omtrent een myl in 't ronde: aan de Zuidzyde daar van zyn nog twee of drie Eilandjes die geen halve Engelſche myl in 't ronde zyn. Tuſſchen *Pacheque* en deze Eilandjes is een kleine ſleuf, niet boven zes of zeven ſchreden wyd, en omtrent een Engelſche myl lang. Hier ſtuurde Capitein *Townley* ſtoutelyk door, (zynde geweldig door de Spanjaarden gepraamd in 't gevegt waar van ik nu gaa ſpreken) ſchoon hy niet wiſt of het diep genoeg was om 'er door te zeilen, Aan de Ooſtzyde van deze enge doortogt lag onze Vloot na die van *Lima* te wagten, op hope dat dezelve dien weg komen zoude.

Den

Digitized by Google

Den 28. hadden wy een zeer natte morgenſtond, want de regen was nu gekomen, gelyk 't in May of Juny vroeger of later plagt te geſchieden: zulks dat de May hier een zeer ongewiſſe maand is. Tot omtrent dezen tyd toe hadden wy mooi weder gehad, met een N. N. O. wind; maar nu was het weêr veranderd, en de wind Z. Z. W. 1685.

Tegens elf uuren nogtans klaarde het op, en wy zagen de Spaanſche Vloot omtrent drie mylen Weſt-Noord-Weſt van 't Eiland *Pacheque*, zeilende digt by de wind Ooſtwaard aan; maar zy konden tot op geen myl na by 't Eiland komen. Wy lagen een myl Zuid-Ooſt van 't Eiland, tuſſchen 't zelve en de vaſte Kuſt, uitgenomen Capitein *Gronet*, die omtrent een Engelſche myl Benoorden ons, na 't Eiland toe lag: hy ligte zyn anker zo dra zy in 't gezigt quamen, en ſtevende na de vaſte Kuſt; terwyl wy vaſt lagen te wagten tot dat hy zoude wenden, en by ons komen: maar hy droeg zorg om buiten gevaar te blyven.

De Capiteins *Swan* en *Townley* quamen aan boord van Capitein *Davis*, om te overleggen hoe men tegen den Vyand zoude ſlaan, die opzetlyk afquam om ons te bevegten, zynde veertien Schepen ſterk, behalven de *Periago's*, die ieder met twaalf of veertien riemen roeiden. Zes zeilen daar van waren ſterke ſchepen, te weten de Admiraal met 48. ſtukken en 450. man: de Onder-Admiraal met 40. ſtukken en 400. man: de Schout by nagt met 36. ſtukken en 360. man: voorts een Schip met 24. ſtukken en 300. man, een van 18. ſtukken en 250. man, en een van 8. ſtukken en 200. man: dan nog twee grote branders, en zes Schepen alleenlyk met klein geweer, hebbende t'zamen 800. man aan boord, behalven twee of 300. man die in de *Periago's* waren. Dit verhaal van hunne ſterkte kregen wy daar na van Capitein *Knight*, die te lywaard zynde aan de Kuſt van *Peru*, eenige gevangene kreeg, uit welke hy dit berigt trok, zo als zy 't van *Lima* medebragten. Behalven dit volk hadden zy ook eenige honderd mannen uit *Oud Spanjen*, die van *Porto-Bello* gekomen, en hen te *La Velia*, van waar zy nu quamen, ontmoet waren. 't Getal van volk 't welk van *Lima* quam was drieduizend mannen, zynde alle de magt, die zy in dat Ryk hadden konnen uitmaken; en tot meerder zekerheid hadden zy 't zilver te *La Velia* eerſt aan land gebragt. Derſelver ſterkte.

Onze magt beſtond uit tien Schepen, te weten Capitein *Davis* met 36. ſtukken en 156. mannen, meeſt Engelſchen; Capitein *Swan* met 16. ſtukken en 140. man, alle Engelſchen: Deze Schepen waren de eenigſte die geweld konden doen; want de andere hadden niet dan klein geweer: Capiteln *Townley* had 110. man, alle Engelſchen: Capitein *Gronet* 308. alle Franſchen; Capitein *Harris* 100. man meeſt Engelſchen; Capitein *Bran-* De magt der Kapers.

1685. *Branly* 36. man, Engelſchen en Franſchen; *Davis* zyn ſloep 8. man; *Swans* ſloep 8. man, *Townley's* Bark 80. man; en een Barkje van dertig ton, dat tot een brander gemaakt was, met het volk van een Cano daar in; zo dat wy in alles 960. man ſterk waaren. Maar Capitein *Gronet* quam niet by ons voor dat alles over was: evenwel ontzonk ons den moed niet, maar wy beſloten te vegten; want dewyl wy de loef van den vyand hadden, ſtond het in onze keur of wy vegten wilden of niet. 't Was drie uuren in de namiddag, wanneer wy 't anker ligteden; en toen wy alle onder zeil waren, lieten wy 't voor de wind op de vyanden aflopen, dewelke digt by de wind hielden om ons by te komen: maar de nagt quam op de hand, zonder dat 'er iets gedaan wierd, dan eenige weinige ſchoten ter wederzyde te wiſſelen. Toen het donker wierd ſtak de Spaanſche Admiraal een ligt uit, als een teken om ten anker te komen. Ondertuſſchen zagen wy 't ligt aan de Admiraals ſteng nog omtrent een half uur, als wanneer het afgenomen wierd: kort daar na zagen wy 't ligt weer, en bleven, dewyl wy te loefwaard waren, onder zeil, meenende dat dit ligt aan de Admiraals ſteng was; maar 't bleek daar na dat het een krygsliſt van hen was; want dit ligt wierd ten tweedenmaale uitgehangen aan de ſteng van een Bark; en daar op wendde de Vloot, en maakte boven wind te komen; 't welk ons misleidde: want wy meenden nog al dat het ligt aan des Admiraals ſteng was, en dat wy te loefwaard van hen lagen.

Zee-gevegt. MAAR 's morgens bevonden wy tegen onze verwagtinge, dat zy ons de loef hadden afgewonnen, en met volle zeilen op ons af quamen; dies zetten wy 't op 't lopen, en na den gantſchen dag een lopend gevegt gehouden, en de Baai van *Panama* byna rond gezeild te hebben, quamen wy by 't Eiland *Pacheque* weder ten anker, op dezelfde plaats, van waar wy 's morgens waren 't zeil gegaan.

ALDUS liep het werk van dezen dag, en te gelyk alles daar wy vyf of zes maanden over geraadſlaagd hadden, ten einde; zo dat wy in plaats van de Spaanſche Zilver-Vloot te vermeeſteren, blyde waren die te ontkomen, 't welk wy voor een groot gedeelte hunne lafhertigheid om hun voordeel te vervolgen, mogten dank wyten.

DEN 30. May in den morgenſtond zagen wy de Spaanſche Vloot drie mylen te lywaard van ons ten anker; daar was maar weinig wind, dog ten tien uuren begon het op te koelen uit den Zuiden; waarop de gemelde Vloot na *Panama* zeilde. Wat hun verlies was weet ik niet, maar wy hadden een man verloren; na dat wy raad gehouden hadden, beſloten wy na de Eilanden van *Quibo* of *Cobaya* te gaan, om Capitein *Harris* op te zoeken, die in 't gevegt van ons was afgeraakt; want dat was de plaats, welke

Digitized by Google

welke wy beſtemd hadden, om malkander in zulk een geval te ontmoeten. Belangende *Gronet*, hy zeide dat zyn volk niet wilde toelaten, dat hy zig in 't gevegt by ons vervoegen zoude; dog die verſchoning voldeed ons niet; evenwel lieten wy hem met ons gaan na de Eilanden van *Quibo*, alwaar wy dien laſhartigen makker afdankten: zommige wilden, dat wy hem 't Schip, 't welk wy hem gegeven hadden, zouden afnemen; dog men ſtond eindelyk nog toe, dat hy 't met zyn volk behouden zou, en wy zonden hem daar mede weg na een andere plaats. 1685.

VIII. HOOFDSTUK.

Vertrek van Pacheque. *'t Eiland* Chuche. *De Berg genaamd* Moro de Porcos. *De Kuſt Beweſten de Baai van* Panama. *De Eilanden van* Quibo, Quicaro, Rancheria. *De* Palma-Maria-*boom. De Eilanden* Cannales *en* Cantarras. *Zy maken Cano's tot een nieuwe togt; en nemen* Puebla Nova *in. Capitein* Knight *komt by hen. Cano's hoe die gemaakt worden. De Kuſt en winden tuſſchen* Quibo *en* Nicoya. Volcan Vejo. *Donderwinden, en een holle Zee. De Haven van* Rea Lejo. *De Stad* Leon *ingenomen en verbrand. Het Riviertje van* Rea Lejo *en de Stad. De vrugt* Guava, *en de* Prikkelpeer. *Rantzoen eerlyk betaald. Het Stedeken verbrand. Capitein* Davis *en andere gaan na de Zuidkuſt. Beſmettelyke ziekte te* Rea Lejo. *Schrikkelyke Dondervlagen. De brandende Berg van* Guatimala. *De koſtelyke Waaren van dat Land.* Indigo, Otto *of* Anatta, Cochenille, Silveſter, Dryfhout, Puimſteen. *De Kuſt na 't Noord-Weſten. Capitein* Townley's *vergeefſche togt na* Tecoantepeque. *'t Eiland* Tangola, *en 't nabuurig vaſte land. De Haven* Guatulco. *De* Buffadore *of* Waterſpuit. *De overblyfzelen van 't Dorp* Guatulco. *De aangrenzende Kuſt. Capitein* Townley *gaat na de Rivier* Capalita. *Schildpadden te* Guatulco. *Indiaanſche Woonplaats. De Plant en Vrugt* Vinello.

VOLGENS 't beſluit dan dat wy genomen hadden, gingen wy den eerſten Juny t'zeil, paſſerende tuſſchen de Punt *Garachina*, en de *Konings Eilanden*. De wind was Z. Z. W. met regenig weêr, en dondervlagen met blixem vermengd. Den derden paſſeerden wy 't Eiland *Chuche*, het laatſte der Eilanden in de Baai van *Panama*. Dit Eiland is klein, laag, rond, boſchagtig, en onbewoond, leggende vier mylen Zuid-Zuid-Weſt van *Pacheca*. Vertrek van Pacheque. 't Eiland Chuche.

1685. Terwyl wy na *Quibo* zeilden verloor Capitein *Branly* zyn grote maſt; dies verliet hy met zyn volk zyne Bark, en zy quamen alle aan Boord van Capitein *Davis*. Capitein *Swan* raakte zyn grootſte ſteng quyt; dog terwyl hy bezig was om 'er een andere op te zetten, verloren wy, die ſnedig voortzeilden, hem uit het gezigt, en waren nu aan de Noordzyde van de Baai; want dien weg moeten alle Schepen van *Panama* paſſeren, 't zy dat zy na de Kuſt van *Mexico* of na die van *Peru* varen. Den 10. paſſeerden wy voorby *Monto de Porcos*, of de *Verkensberg*: waarom die zo genoemd word, weet ik niet: het is een hoge ronde Berg op de Kuſt van *La Velia*.

De zyde van de Baai van *Panama* loopt Weſtelyk uit na de Eilanden van *Quibo*. Op deze Kuſt zyn veele Rivieren en uitwateringen, maar egter niet zo groot, als die aan de Zuidzyde van de Baai. De Kuſt is ten deele bergagtig, ten deele laag land, en zeer digt met geboomte langs de Zee bezet: maar eenige mylen landwaard in, is 't meeſt Veldland, 't welk met Stieren en Koeyen voorzien is. De Rivieren aan deze zyde zyn niet gantſch zonder Goud; hoewel niet zo ryk daar van, als die aan de andere zyde van de Baai. De Kuſt is maar dun bewoond; want buiten de Rivieren die na *Nata* en *La Velia* oplopen, zyn my geen andere vaſte woonplaatzen tuſſchen *Panama* en *Puebla Nova* bekend. De Spanjaards konnen van *Panama* te land reizen door 't gantſche Ryk van *Mexico*, zynde alles Veldland, maar na de Kuſt van *Peru* konnen zy niet verder gaan, dan tot aan de Rivier *Cheapo*; vermids het land daar zo vol van digte boſſchaadjen is, en door zo veele grote en kleine Rivieren en kreeken verdeeld, dat de Indianen zelve, die daar wonen, niet verre zonder grote moeite konnen reizen.

De Eilanden van Quibo.

Wy hadden op deze togt na *Quibo* zeer nat weêr, met Z. Z. W., en zomtyds Z. W. winden, dewelke onze koers vertraagden. 't Was den 15. Juny toen wy by *Quibo* aanquamen, alwaar wy Capitein *Harris* vonden. Het Eiland *Quibo* of *Cabaya* legt op 7. gr. 14. min. Benoorden den Evenaar; het is zes of zeven mylen lang, en drie of vier mylen breed: het land is laag, uitgenomen aan 't Noord-Ooſt-eind; 't is overal welvoorzien van grote, hoge, en welige boomen van allerlei zoort; en aan de Ooſt-, en Noord-Ooſtzyde van 't Eiland is goed water. Daar zyn eenige herten, en een menigte van zeer grote zwarte Meerkatten, welker vleeſch zoet van ſmaak en gezond is. Ook zyn 'er eenige weinige *Guano's* en eenige kleine ſlangen: ander Landgedierte weet ik niet dat 'er op dit Eiland is. Aan de Zuid-Ooſterhoek van het Eiland loopt een plaat, een halve Engelſche myl in Zee- en een myl Benoorden deze plaat, aan de Ooſtzyde, is een klip

klip omtrent een Engelſche myl van het ſtrand, die met de laatſte quartier eb zig boven water laat zien. Behalven die twee plaatzen is 'er geen gevaar aan die kant; maar de Schepen konnen tot op een vierde van een Engelſche myl het ſtrand naderen, en op zes, agt, tien, of twaalf vademen goede zuivere zand, en zagte kleigrond ankeren. 1685.

Daar zyn nog vele andere Eilanden aan de Zuid-Weſt- en aan de Noord- en Noord-Ooſtzyde van dit Eiland; gelyk als het Eiland *Quicaro*, 't welk redelyk groot, en ten Z. W. van *Quibo* is; en ten Noorden is een Eilandje geheten *Rancheria*, op 't welk een menigte van *Palma-Maria*-bomen groeid. De *Palma-Maria* is een hoge regte boom, met een kleine top, den Palm-boom zeer ongelyk, ſchoon hy den naam daar van voerd: hy is zeer bequaam om maſten van te maken, zynde zeer taai en van een goede lengte; en de draad van 't hout loopt niet regt, maar ſlingerd zig van langzamerhand rondom. Deze bomen groeyen op veele plaatzen van *Weſt-Indiën*, en worden zo wel van de Engelſchen als Spanjaarden veel gebruikt. De *Canales* en *Cantarras* zyn Eilandjes leggende aan de Noord-Ooſtzyde van *Rancheria*. Tuſſchen alle dezelve is een bequame diepte om door te paſſeren, en een goede ankergrond daarom heen, ook zyn ze van boomen en water zo wel voorzien als *Quibo*. Als men 'er buiten omzeild gelyken ze een gedeelte van 't vaſte land te zyn. Het Eiland *Quibo* is het grootſte en bekendſte, want hoewel de andere namen hebben, evenwel worden die zelden gebruikt, als om ze te onderſcheiden; naardien de geheele reſt daar van doorgaans onder den gemenen naam van de Eilanden van *Quibo* gaat. Capitein *Swan* gaf aan verſcheide van dezelve de namen dier Engelſche Kooplieden en Edellieden, welke Reders van zyn Schip waren. Palma-Maria-boom.

Den 16. Juny quam Capitein *Swan* by ons ten anker, waar op door onze Capiteins gezamenlyk beraadſlaagd wierd op wat wyze zy hun fortuin beſt zouden maken: en dewyl men nu buiten hoop was van ter Zee iets op te doen, zo wierd beſloten te onderſtaan wat men te land zou konnen uitregten. Zy vraagden dan aan onze Lootzen na welke Steden op de Kuſt van *Mexico* zy ons zouden konnen brengen; en men bevond dat de Stad *Leon*, de voornaamſte in dat land zynde, ons de naaſte was, hoewel een tamelyk groot eind landwaard in gelegen; dies wierd beſloten daar na toe te gaan. Maar nu mangelden ons Cano's om ons volk aan land te zetten; en daar was geen ander middel voor ons over om die te krygen, dan boomen neer te vellen, en 'er zo veele als wy nodig hadden te maken: want op deze Eilanden groeiden zeer veele grote boomen die daar toe bequaam waren. Terwyl wy dan hier mede bezig waren, zonden wy

1685. honderd vyftig mannen om *Puebla Nova* (een Stedeken op de vaſte Kuſt, digt by 't binnenſte dier Eilanden) in te nemen, om leeftogt te bekomen.

Puebla Nova ingenomen

't Was in het gaan na deze plaats om het te bemagtigen in 't jaar 1680. dat Capitein *Sawkins* gedood wierd, by welk voorval Capitein *Sharp* in zyne plaats volgde. Dog ons volk overweldigde 't Steedje met gemak, hoewel 'er meer magt van volk in was, dan toen Capitein *Sawkins* daar voor ſneuvelde. Den 24. quamen zy te rug, maar hadden 'er geen mondkoſt bekomen: Zy namen onderwegen een ledige Bark, en bragten die mede.

Capitein Knight komt by hen.

Den 5. July quam Capitein *Knight*, waar van in 't voorgaande Hoofdſtuk gemeld is by ons. Hy had een groot eind Weſtwaards gekruiſt, dog niets bekomen, als een goed Schip. Eindelyk was hy Zuidwaards gegaan tot aan de Baai van *Guiaquil*, alwaar hy een Balkvlot genomen had, voornamelyk geladen met Meel; en ook eenige Wyn, Olie, Brandewyn, Suiker, Zeep, en Geiteleer: van al 't welke hy zo veel nam als hy nodig had, en het Vaartuig toen weder liet gaan. De Schipper van het Vlot had hem gezegd, dat des Konings Schepen van *Lima* na *Panama* waren gegaan, en uit vrees voor ons maar de helft van des Konings Schat met zig genomen hadden, ſchoon zy alle de magt by zig hadden die het Ryk kon uitleveren: en dat alle de Koopvaarders, die met hem zouden gegaan hebben, geladen waren, en te *Payta* lagen, om nader order af te wagten. Capitein *Knight* maar ſlegt bemand zynde, durfde niet na *Payta* gaan, daar hy anders, zo hy wel ware voorzien geweeſt, alle de Schepen had mogen nemen; maar hy ſpoeide zig na de Baai van *Panama*, op hoop dat hy ons daar met den roof der Vloot van *Lima* verrykt zoude vinden. Dog by de *Konings Eilanden* komende; verſtond hy uit eenen gevangen, dat wy met die Vloot in een gevegt geweeſt, dog geſlagen waren, en zederd na 't Weſten koers geſteld hadden: waar op hy herwaards quam om ons op te zoeken. Hy begaf zig terſtond in onze maatſchappy, en ſtelde zyn volk te werk om Cano's te maken; welke ieder Schips volk voor hen zelven maakte: dog wy hielpen malkander dezelve in 't water te brengen; want zommige wierden wel een Engelſche myl van de Zee af gemaakt.

Wyze van Cano's te maken.

De manier om Cano's te maken is aldus; na dat men een grote langen boom geveld, en de bovenſte zyde vlak gemaakt heeft, keerd men die platte zyde onder, om de zyde die daar tegen over is tot den bodem te fatzoeneren. Dan wend men den boom andermaal om, om die uit te hollen; en men boord drie gaten, een vooraan, een in 't midden, en een aan 't agter eind, om tot een peil van de dikte des bodems te ſtrekken, want anders mogt men den bodem dunner uithakken dan 't behoort: wy

lieten

Digitized by Google

lieten dezelve gemeenlyk drie duimen dik, en de zyden na beneden twee duimen, en anderhalve duim dik na boven; en een, of zomtyds beide de einden worden ſpits gemaakt. 1685.

Capitein *Davis* liet twee zeer grote Cano's maken, de een was zes-en-dertig voet lang en vyf of zes wyd, en de andere had de lengte van twee-en-dertig voeten, en was omtrent zo wyd als de vorige. Binnen een maand tyds voltooiden wy ons werk en waren zeilrede. Capitein *Harris* wond zyn Schip hier op 't land om het ſchoon te maken; dog dewyl het oud en verrot was viel het in ſtukken; zo dat hy met zyn volk zig op de Schepen van *Davis* en *Swan* begaf. Terwyl wy hier lagen vingen wy alle dagen Zeeſchildpadden, want zy waren 'er nu zeer overvloedig; dog van Auguſtus tot Maart vind men 'er niet veel. Den 18. July quam *Jan Roſe* een Franſchman met veertien mannen van het volk van Capitein *Gronet* met een Cano, die zy nieuw gemaakt hadden, by Capitein *Davis*, verzoekende onder hem te dienen, 't welk *Davis* toeſtond, om dat zy ſelve een Cano hadden

Den 20. July zeilden wy van *Quibo* en ſtelden onze koers na *Rea Lejo*, 't welk de Haven is van *Leon*, de Stad waar op wy 't gemunt hadden. Wy waren nu zes honderd veertig mannen ſterk, in agt Schepen, gevoerd door de Capiteins *Davis*, *Swan*, *Townley*, en *Knight*, met een Brander, en drie kleine Vaartuigen, welke laatſte egter geen vaſt volk hadden. Wy zeilden uit tuſſchen de Rivier *Quibo* en de *Rancherias*, latende *Quibo* en *Quicaro* aan bakboord, en de *Rancherias* met de andere Eilandjes en de vaſte Kuſt aan het ſtuurboord leggen. De wind was in 't eerſt Z. Z. W.: en dus zeilden wy langs den Oever, paſſerende voorby de Golf van *Nicoya*, de Golf van *Dulce*, en 't Eiland *Caneo*. Alle deze Kuſt is laag land, met digte boſſchen begroeid, en van weinig menſchen digt aan het ſtrand bewoond. Aldus Weſtwaards aanzeilende hadden wy verſcheidenlyke winden, zomtyds Z. W., en W. Z. W., en op andere tyden O. N. O., dog gemeenlyk hadden wy den wind Z. W. en een reis of twee 's daags een dondervlaag; dog tegens den avond of in den nagt hadden wy den landwind uit den N. N. O. Gaan van Quibo t' zeil.

Den 8. Auguſtus zynde op de hoogte van 11. gr. 20. min. zagen wy een hogen Berg in 't land, die ſpits toeliep als een ſuikerbrood, leggende Noord-Ooſt ten Noorden van ons: wy oordeelden uit den rook, die van den top deszelfs opging, dat het *Volcan Vejo* moeſt zyn; dies ſtelden wy onze koers Noorden en 't klaarder bekennende, zagen wy dat het dien brandende Berg was, welke het merkteken is van de Haven van *Rea Lejo*: want het is gelyk ik hier te voren in 't V. Hoofdſtuk gezegd heb, een zeer kenbare Berg. Toen wy deze Berg Noord-Ooſt van ons had- Volcan Vejo.

Digitized by Google

1685. den, zetteden wy alle onze Cano's uit, en maakten ons klaar om 'er 's anderendaags ons in te begeven.

DEN 9. 's morgens, zynde omtrent acht mylen van het ſtrand, lieten wy onze Schepen in de bewaring van een weinig volks, en gingen met vyfhondert twintig mannen in een-en-dertig Cano's, roeyende na de Haven van *Rea Lejo*. Wy hadden ſchoon weder en weinig wind, tot omtrent twee uuren 's namiddags, wanneer wy een bui van het ſtrand kregen met zware donder, blixem, en regen, en zulk een rukwind, dat wy alle ſchier te gronde gegaan waren. In deze nood lieten wy 't voor de wind aflopen, en 't volk van ieder Cano voor zig zelven deed wat het kon om het gevaar te vermyden. De kleine Cano's die 't ligſt waren dreven heel ſnel met de baren op, maar de grote en zware lagen als blokken op 't water, en 't was telkens als of zy door de bruiſſende golven zouden overſtelpt worden; zo dat zommige half vol water waren; niettemin hielden zy geſtadig twee man bezig om het uit te ſcheppen. Deze felle wind duurde omtrent een half uur, dog begon toen allengskens af te nemen, en naar mate dat de wind viel, nam de woede der Zee ook af: want in alle heete landen heb ik bemerkt dat de Zee zig haaſt door de wind verheft, en dra zo die over is weder ſtil word; zulks dat het onder de matrozen een ſpreekwoord is: *Een hoge wind een hoge Zee*, en *een gevallen wind een gevallene Zee*. Ten zeven uuren 's avonds was het gantſch ſtil, en de Zee zo effen als 't water in een burgwal. Daar op roeiden wy na ſtrand, dog bevindende dat wy 'er niet voor den dag zouden konnen aankomen, roeiden wy weder af, om uit het gezigt te blyven. Toen het dag wierd waaren wy vyf mylen van land, 't welk wy verre genoeg oordeelden; dies beſloten wy daar te blyven leggen, tot 's avonds; maar omtrent ten drie uuren in den namiddag kregen wy weder een dondervlaag, die nog hevliger was als de voorgaande, zo dat wy in groot perykel van ons leven waren; maar de bui duurde niet zo lang, als die van den vorigen dag. Zo dra dan de hevigſte ſtorm over was, roeiden wy na het ſtrand, en quamen 's nagts in de Haven. Het Riviertje 't welk na *Leon* loopt legt aan de Zuid-Ooſtzyde van de Haven. Onze Loots, die het heel wel bekend was, voerde ons in de mond daar van, maar kon ons niet verder brengen voor dat het dag was, om dat het Riviertje maar ſmal is, en dat 'er meer diergelyke zyn. 's Morgens dan zo dra het dag was, roeiden wy 't Riviertje op; ter weder zyde was zo laag land, dat 't alle gety met de vloed overſtroomd wierd. Dit ſlag van land brengd roode *Mangrove*-boomen voort, die hier zo digt ſtaan, dat men 'er niet tuſſchen door gaan kan. Voorby deze *Mangroves* op 't vaſte land, digt aan de kant van de Rivier,

Zwaare Donderwind.

Andere Donderbui.

Rivier, hebben de Spanjaards een borſtweering, die daar opgeworpen is, om de Vyanden het landden te beletten. Toen wy deze borſtweering in 't gezigt kregen, roeiden wy zo ſterk als wy konden om aan land te komen: dog 't geraas van onze riemen bragt de Indianen, die daar op de wagt geſteld waren, in alarm; waar door zy terſtond na de Stad *Leon* liepen, om kenniſſe van onze aanmadering te geven. Wy traden zo dra aan land als wy konden, met vierhonderd zeventig man, om na de Stad te trekken; en ik met nog negen-en-vyftig bleven om de Cano's te bewaren, tot dat onze makkers wederkeerden. 1685.

De Stad Leon, en 't Land daar omtrent.

De Stad *Leon* legt twintig Engelſche mylen landwaard in; de weg derwaards is vlak en effen, lopende door Veldland met diep begraasde weiden, en eenige plekken die met hoog geboomte bezet zyn. Omtrent vyf Engelſche mylen van de plaats daar wy landden, is een Suikermolen, drie Engelſche mylen hoger op is 'er nog een, en twee zulke mylen verder is een waadbare Rivier, en dan is 'er geen water meer in den weg tot aan een Indiaanſch Dorp, waar van 't nog twee Engelſche mylen is tot aan de Stad, het welk een regte en vermakelyke zandweg is tot aan *Leon* toe. Deze Stad ſtaat in eene vlakte niet verre van een hoge ſpitze Berg, die menigmaal vuur en rook uit zynen top werpt, en in Zee kan gezien worden, zynde geheten de *Vulcaan* of brandende Berg van *Leon*. De huizen dezer Stad zyn niet hoog gebouwd, maar ſterk en lang, en met tuinen voorzien. De muren zyn van ſteen, en de daken van tegelen. Daar zyn drie Kerken en een Domkerk, welke de Hoofdkerk in deze Geweſten is. Onze Landsman Mr. *Gage*, die in dit land gereisd heeft, pryſt het als de vermakelykſte plaats in gantſch *America*, en noemd deze landſtreek het Paradys van *Indiën*. En zeker als men deszelfs gelegenheid en ſtand wel aanmerkt, zal men bevinden dat het zo wegens gezondheid als vermaak de meeſte plaatzen in *America* overtreft; want het land daar omheen is zandig, en zuigd alle de regen, die hier menigvuldig valt, zeer haaſt in. De Stad is met Veldlanden omringd, zulks dat de Ingezetenen het voordeel hebben van alle de winden die 'er waayen, 't welk het een zeer gezonde plaats doet zyn. Daar is geen grote handel, en daarom ook geen grote voorraad van geld. Maar de rykdom alhier beſtaat in Weiden, Vee, en Suikerplantagien. Men zegd dat hier ook touw van hennip gemaakt word, maar zo 'er zulke lynbanen zyn moet het verder van de Stad wezen, want digt daar omtrent beſpeurt men niets daar van.

De Stad ingenomen.

Ons volk toog dan na de Stad toe; 't was omtrent agt uuren toen zy van de Cano's gingen. Capitein *Townley* trok met tagtig van de wakkerſte karels vooruit, wordende van Capitein *Swan* met honderd man, en van

1685. van Capitein *Davis* met honderd zeven man gevolgd; en Capitein *Knight* met de zyne floot het hek. Capitein *Townley*, die omtrent twee Engelſche mylen vooruit was, ontmoette, vier Engelſche mylen eer hy aan de Stad quam, zeventig Ruiters; maar zy hadden 't hart niet dat zy ſtand hielden. Omtrent ten drie uuren trok Capitein *Townley* alleenlyk met zyn tagtig man de Stad in, en wierd in een breede ſtraat ſterk beſchoten van omtrent twee honderd Spaanſche Ruiters; maar twee of drie van hunne aanvoerders op de vlugt geſlagen zynde, nam de reſt de vlugt. Hun Voetvolk beſtond uit omtrent vyf honderd mannen, die in de *Parade* in order ſtonden; want de Spanjaards in deze Geweſten maken in ieder Stad of Dorp een groot vierkant plein, 't welk zy de *Parade* noemen, waar van de Kerk gemeenlyk eene zyde maakt, en de huizen der Edellieden met hunne galderyen de andere. Maar het Voetvolk ziende dat de Ruitery geweeken was, begon zig ook met de vlugt te redden, gevende een ledige Stad aan Capitein *Townley* ten beſte. Daar op quam Capitein *Swan* omtrent vier uuren, Capitein *Davis* met zyn volk een uur later, en Capitein *Knight* met zo vele van de zyne als hy had konnen voort krygen, ten zes uuren; maar hy had vele die heel moede waren onderwegen gelaten, dewelke daar na een of twee te gelyk, 'zo als zy beſt konden, aanquamen. Den volgenden morgen wierd een van onze vermoeide mannen gedood; zynde een kloekmoedige oude Gryzaard van vier-en-tagtig jaren oud, die ten tyde van de Ierſche muitery onder *Cromwel* gediend had, waar na hy zig na *Jamaïca* begeven, en van dien tyd af ter Kaap gevaren had. Hy wilde niet by de Cano's blyven, gelyk ons volk hem geraden had, maar zeide dat hy zig nog zo wel durfde wagen als de beſte van hen: en toen hy van de Spanjaards omringd was, weigerde hy quartier te nemen, maar loſte zyn roer op hen, en hield nog een piſtool geladen, weshalven zy hem van verre dood ſchoten: zyn naam was *Swan*, en gelyk hy van een zeer vrolyken aard was, plagt hy altoos te zeggen, dat hy noit lyfsgenade zoude aannemen. Maar Mr. *Smith*, die ook vermoeid was, wierd door de Spanjaarden gegrepen; hy was een Koopman tot Capitein *Swan's* Schip behorende, en voor den Stadvoogd van *Leon* gebragt zynde, wierd hy van een halfflagtig vrouwmenſch gekend: hy had vele jaren in *Canarien* gewoond, alwaar dit vrouwmenſch kenniſſe aan hem had gekregen, en hy kon zeer goed Spaanſch ſpreken en ſchryven. Hy ondervraagd zynde hoe ſterk wy waren, zeide duizend in de Stad, en vyf honderd in de Cano's, 't welk voor ons in de Cano's zeer goed was, want dewyl wy alle dagen van malkanderen liepen, had men ons gemaklyk konnen dooden. Maar dit ontzette den Stadvoogd zo, dat hy niet eens ſprak van ons volk eenig leed

leed aan te doen, alhoewel hy naar giſſing van Mr. *Smith* meer als duizend man by hem had. Hy zond omtrent den middag een Vaandel van ſtilſtand, latende weten dat hy de Stad liever op rantſoen geſteld, als verbrand wilde hebben. Maar onze Capiteins eiſchten driehonderd duizend ſtukken van agten voor het rantſoen, en daarenboven nog vier maanden leeftogt voor duizend mannen, en Mr. *Smith* uit te wiſſelen tegen eenige van de Spaanſche gevangenen. Dog de Spanjaards hadden niet in den zin de Stad vry te kopen, maar zogten ons maar van dag tot dag op den tuil te houden, tot dat zy meer volks zouden gekregen hebben. Onze Capiteins derhalven overdenkende hoe verre zy van hunne Cano's waren, beſloten af te trekken; en bevalen den 14. Auguſtus in den morgenſtond de Stad in de brand te ſteken, 't welk terſtond geſchiede, en daar op gingen zy henen; maar het te rugge komen nam meer tyds weg, dan het henen gaan. Den 15. 's morgens zonden de Spanjaarden Mr. *Smith* te rugge, en kregen eene Juffrouw in ruiling. Onze Capiteins zonden toen eenen brief aan den Stadvoogd, om hem te verwittigen, dat zy voor hadden te *Rea Lejo* te komen, en hem derhalven verzogten zig ook aldaar te laten vinden. Voorts ontſloegen zy eenen Edelman op zyn woord, dat hy honderd vyftig Oſſen voor zyn losgeld zoude geven, en ons die te *Rea Lejo* leveren. Dien zelfden dag quam ons volk weder by de Cano's, en 's nagts daar gebleven zynde, voeren wy na de Haven van *Rea Lejo*, alwaar onze Schepen in den agtermiddag ook ten anker quamen. 1685.

En in de brand geſtoken.

Het Riviertje dat na *Rea Lejo* loopt, legt aan de Noord-Weſtzyde van de Haven, en loopt Noordelyk in. Deze Stad is omtrent twee mylen afgelegen van het Eiland dat in de mond van de Haven legt; twee derde van de vaart is wyd, maar dan komt men in een enge diepe ſleuf, ter wederzyde met roode *Mangrove*-boomen beboord, welker takken zig over 't water in malkanderen vlegten. Een Engelſche myl van de mond van dit Riviertje draaid het na 't Weſten, en aldaar hebben de Spanjaards een ſterke borſtweering gemaakt, welke zig na de mond van 't Riviertje ſtrekt: in dezelve lagen honderd Soldaten, om ons het landen te beletten; en omtrent zeſtig voeten verder was het Riviertje met grote dwarsboomen geſloten, zo dat tien mannen wel vyf honderd of duizend konden afgehouden hebben. Rea Lejo de Haven deszelfs.

Toen wy in 't gezigt van de Borſtwering quamen loſten wy maar twee Roers, waar op zy alle de vlugt namen; wy waren daar na wel een half uur bezig om de boom open te hakken. Toen traden wy aan land, en gingen na *Rio Lexo* of *Rea Lejo*, 't welk nog omtrent een Engelſche myl daar van daan lag: dit Steedje ſtaat op een vlakte aan een Riviertje, En Stad.

1685. en is tamelyk groot, hebbende drie Kerken, en een Gasthuis meteen schone Tuin, beneffens veele grote schone huizen, dog zy staan alle een goed eind van malkanderen, met opene plaatzen rondom. Maar 't is een zeer ziekelyke plaats, zo dat ik dagt dat het zeer wel een Gasthuis van noden had; want het legt zo digt aan de moerassen, dat het noit van een bange lugt vry is. Het land daar om heen is een sterke geele kleigrond; hoewel daar de Stad staat schynd het zandig te wezen. Men vind hier verscheidenerlei vrugten, als *Guava's*, Pynappels, Meloenen, en *Prikkel*-peeren. De Pynappels en Meloenen zyn wel bekend.

De Vrugt *Guava* groeid aan een harde Heester, waar van de schorze glad en wit is, de takken, lang en klein, en het blad gelyk dat van een hazelaar; de vrugt is byna als een peer, hebbende een dunne schil en van binnen veele kleine harde zaden: men kan dezelve nog groen zynde eeten, 't welk in *Indiën* iets raars is; want de meeste vrugten, zo in *Oost*- als *West-Indiën*, zyn eer ze ryp zyn vol van kleverig, wit, en onsmakelyk zap, schoon ze daar na heel smakelyk worden. Als deze vrugt ryp is, is ze geel, zagt, en zeer lieflyk; zy laat zig zo wel bakken als een peer; men kan ze ook koken, en 'er goede Taarten van maken. Daar zyn verscheide zoorten daar van, die in fatzoen, smaak, en koleur verschillen; want zommige zyn van binnen geel, en andere rood. Als deze vrugt groen gegeten word is zy stoppende, maar ryp, is ze openende.

Prikkel-peer. De *Prikkel*-peer-heester groeid vier of vyf voeten hoog, op veele plaatzen in *West-Indiën*, als ook op *Jamaïca*, en de meeste andere Eilanden aldaar, en op de vaste Kust. Deze heester aard best in deze zandgrond, en niet ver van de Zee, inzonderheid, daar het zand zoutagtig is: hy schiet drie of vier voeten in de hoogte, spreidende verscheidene takken uit, die elk twee of drie bladen hebben. Deze bladen, indien ik ze anders zo mag noemen, zyn rond, en zo breed en dik als de palm van een mans hand, zynde van stoffe gelyk huislook, en rondom met sterke stekels meer als een duim lang voorzien. De vrugt groeid aan de uiterste spits van 't blad, en is zo groot als een grote pruim, zynde spits by 't blad, dog dik aan de top, alwaar ze zig opent als een Mispel. Eerst is dezelve groen gelyk het blad, waar uit ze voortschiet met prikkeltjes rondom; maar ryp zynde is ze van een hoog rode koleur. Het binnenste is vol zwarte zaadjes, vermengd met een zekere rode stoffe gelyk een dikke Siroop, zynde zeer verkoelende en verversschende, en lieflyk van smaak; maar als men vyftien of twintig van die pitjes eet, maakt het iemands water zo rood als bloed; dit heb ik dikmaals bevonden, dog ben noit eenig ongemak daar door gewaar geworden.

Daar

DAAR zyn veele Suikermólens, en Offen-weyeryen in dit Land; ook word 'er veel Pik, Teer, en Touwwerk gemaakt, zynde dit hun voornaamſte handteering. 1685.

WY quamen by het Stedeken *Rea Lejo* zonder eenige tegenſtand, maar vonden 'er niet dan ledige huizen, uitgezonderd zulke goederen die de Inwoners niet konden of wilden met zig voeren, welke voornamelyk beſtonden in vyf honderd balen Meel, die daar gebragt waren met het groot Schip dat wy te *Amapalla* gelaten hadden, en eenig Pik, Teer, en Touw; al het welke dingen waren die wy van noden hadden; dies zonden wy dezelve alle na onze Schepen. Wy ontvingen hier ook de honderd vyftig Offen, ons beloofd door den Edelman, dien wy van *Leon* komende ontſlagen hadden: daarenboven bezogten wy de Offenweieryen en Suikermolens dagelyks, gaande met troppen van twintig of dertig man derwaards, en elk bragt dan een vragt van daar; want paarden vonden wy 'er niet: en als wy die al gevonden hadden, zouden wy dezelve door de natte en ſlykrige wegen niet hebben konnen gebruiken. Wy bleven hier van den 17. tot den 24. Auguſtus, en toen ſtaken zommige van onze vermielzugtige gaſten de huizen in de brand; hoewel ik niet weet door wiens bevel. Maar wy lieten de huizen branden, en gingen weg: by de Borſtweering gekomen zynde, gingen wy in onze Cano's, en keerden weder na onze Schepen. Rea Lejo verbrand.

DEN 25. braken Capitein *Davis*, en Capitein *Swan* hun maatſchappy af: want *Davis* was gezind weder na de Kuſt van *Peru* te keeren, en *Swan* wilde verder Weſtwaards gaan. Ik had tot deze tyd toe by Capitein *Davis* geweeſt; maar nu verliet ik hem, en begaf my aan boord van Capitein *Swan*; niet uit eenig misnoegen op myn vorigen Capitein, maar om eenige kenniſſe van de Noorder deelen van dit vaſte land van *Mexico* te bekomen; en ik wiſt dat Capitein *Swan* voorgenomen had, zo ver als hy 't geraden vond na 't Noorden te zeilen, en dan na *Ooſt-Indiën* over te varen; 't welk zeer wel met myne neiging overeenquam. Capitein *Townley* met zyne twee Barken beſloot ons gezelſchap te houden: maar de Capiteins *Knight* en *Harris* volgden Capitein *Davis*.

DEN 27. 's morgens ging Capitein *Davis* met zyn Schip uit de Haven, met een heldere landwind; hebbende Capitein *Harris* by zig, voorts zyn Bark en Brander, en Capitein *Knight* met zyn eigen Schip, zynde t' zamen vier Schepen. Capitein *Swan* nam zyn laatſte affcheid van hem door 't loſſen van vyftien ſtukken, welke beleefdheid hy met het losbranden van elf beantwoordde. De Capiteins Davis en Swan ſcheiden van malkanderen

WY bleven hier nog eenigen tyd om water in te nemen, en brandhout te

1685. te hakken: maar ons volk, dat tot nu toe heel gezond was geweeſt, begon nu ziek te worden door koortſen. Of dit ontſtond uit het water, of uit de ongezondheid van de Stad, wiſten wy niet; evenwel zoude ik voor 't naaſt geloven, dat het eene quaal was, die wy te *Rea Lejo* hadden gekregen; want wy verſtonden dat 'er in die Stad een quaadaardige koorts had in zwang gegaan: waar door veel volks die plaats had verlaten. En hoewel die ziekte nu over was, zo zoude het egter konnen wezen, dat de huizen en goederen nog iets van die beſmetting behouden, en aan ons medegedeeld hadden. Dit geloof ik te eerder, om dat die ziekte niet alleenlyk onder ons, maar onder Capitein *Davis* volk quam, gelyk hy my zelf zederd in *Engeland* verhaald heeft, waar door verſcheidene van zyn en ons volk weggerukt wierden.

Quaadaardige koortſen.

Den 3. September zetteden wy alle onze gevangenen en Lootzen aan land, dewyl zy van de Weſtkuſt, daar wy na toe wilden, geen kenniſſe hadden; want de Spanjaarden dryven weinig handel ter Zee voorby de Rivier *Lempa*, die wat ten Noord-Weſten van deze plaats legt.

Dien zelfden dag 's morgens ten tien uuren zeilden wy van hier, ſtellende onze koers Weſtwaards met vier zeilen, zo wel als de gene die ons verlieten, te weten Capitein *Swan* en zyn Bark, en Capitein *Townley* en zyn Bark, met omtrent drie honderd veertig mannen in 't geheel.

Wy hadden zeer quaad weêr, terwyl wy langs deze Kuſt zeilden; want zelden ging 'er een dag voorby, dat wy niet een of twee hevige donderwinden hadden, met zulke zeer vervaarlyke blixems en donderſlagen, dat ik te voren of daar na noit diergelyke gezien of gehoord heb. Deze donderbuyen quamen gemeenlyk uit den Noord-Ooſten, dog de wind duurde niet lang, maar waaide zeer heftig voor dien tyd. Als deze buyen over waren, hadden wy den wind uit den W., en zomtyds W. Z. W., en Z. W., en altemets ook wel Benoorden 't W., tot aan N. W. toe.

Donder. vlagen.

Wy bleven op een goede wydte van het ſtrand, en zagen geen land voor den 14., wanneer wy op de hoogte van 12. gr. 50. min. den brandenden Berg van *Guatamala* in 't gezigt kregen. Dit is een zeer hoge Berg met twee ſpitze toppen gelyk Suikerbroden: dikwils braakt hy vuurvlammen en rook uit tuſſchen die twee toppen, en voornamelyk, zo de Spanjaards verhalen, by ſtormig weêr. Deze Berg heeft den naam van de Stad *Guatamala*, die aan den voet daar van ſtaat, omtrent acht mylen van de Zuid-Zee, en veertig of vyftig mylen van de Golf van *Matique* in de Baai van *Honduras*, in de Noord-Zee. Deze Stad is vermaard wegens de koſtelyke Waaren, die daer omtrent voortkomen, waar van zommige byna in dat land alleen groeyen, en jaarlyks na *Europa* gezonden worden,

Digitized by Google

worden voornamelyk de Verfstoffen, *Indigo*, *Otto* of *Anatta*, *Silvester* en *Cochenille*. 1685.

Indigo. INDIGO werd gemaakt van een kruid, dat anderhalf voet of twee voeten hoog wast, zynde vol van kleine takjes, en die vol van bladen, gelykende wel na de vlasbladen, dog dikker en steviger. Dit kruid of deze heester word gesneden, en in een grote waterbak, die in de grond tot dien einde gemaakt, en half vol water is, geworpen, alwaar men het laat leggen, tot dat alle de bladen, en, zo ik meen, de bast van de stengel afrotten, en eenigzins verteren; en zo 'er nog eenige bladen blyven vast zitten, die worden door veel arbeid en omroeren in 't water afgestoten, tot dat de zagte en weke stoffe verteerd is. Als dan worden de houtagtige stelen uitgenomen; en 't water, dat gelyk inkt is, niet meer geroerd zynde begind zig te zetten, zo dat de *Indigo* als modder op de grond van de waterbak zinkt. Als dit dus bezonken is, word het water afgetapt, en deze modder in de Zon te drogen gelegd, alwaar dezelve zo hard word, gelyk menze herwaards gebragt ziet.

Otto of Anatta. OTTO of *Anatta* is een rode verfstoffe, werdende gemaakt van een rode bloem, die aan heesters van zeven of agt voeten hoog groeid. Dezelve word even als de *Indigo* in een waterbak geworpen, maar met dit onderscheid, dat 'er geen steel, ja niet zo veel als de knop van de bloem inkomt; maar de bloem word van de stengel afgerepeld, gelyk men de Rozebladen van hun knop afstroopt. Dit blyft dan in het water tot dat het rot, en door veel roeren tot een vloeyende stoffe, even als de *Indigo* versmelt: en wanneer het bezonken, en 't water afgetapt is, word die rode modder tot rollen of koeken gemaakt, en in de Zon te drogen gelegd. Ik heb het nergens zien maken, dan op een plaats genaamd de *Angels* in *Jamaïca* in de Plantagie van *Sir Thomas Muddiford*, omtrent twintig jaren geleden. Maar die Plantagie wierd omgewroet, en de grond anders gebruikt, terwyl ik nog daar was. Ik heb bemerkt dat het meest op een zandgrond geplant word: men bezaaid 'er grote Velden mede, en 't word, zo ik meen alle jaren gezaaid; dog ik heb het zaad, dat het draagt, noit gezien.

INDIGO groeid over geheel *West-Indiën*, op de meeste van de *Caribische Eilanden*, en op het vaste land, egter is 'er geen gedeelte van de vaste Kust, daar zulk een menigte van *Indigo* en *Otto* groeid, als omtrent *Guatamala*. Ik geloof dat de *Otto* tegenwoordig maar van de Spanjaarden alleen gemaakt word. Want zederd dat die Plantagie in de *Angels* op *Jamaïca* verwoest wierd, heb ik niet gehoord dat onze Landslieden deze Waar ergens maken; immers in *Jamaïca*, gelyk ik zederd gehoord

1685. heb, word 'er niet meer in gedaan. Ik weet niet wat partyen van *Indigo* of *Otto* te *Cuba* of *Hiſpaniola* gemaakt worden: maar de plaats daar de *Jamaïca's* Vaartuigen meeſt om die Waaren na toe gaan, is *Porto Rico*, alwaar de *Jamaïca's* Handelaars de *Indigo* plagten te kopen voor drie Reaalen, en *Otto* voor vier Reaalen 't pond, 't welk zo veel is als twee Engelſche ſchellingen en drie pence; en ondertuſſchen geld de *Otto* op *Jamaïca* vyf Engelſche ſchellingen 't pond, en de *Indigo* drie Engelſche ſchellingen en een half, en dat nog met goederen te betalen; waar door ze vyftig of zeſtig ten honderd winnen. Onze Handelaars wiſten toen nog niet van met de Spanjaards in de Baai van *Honduras* te handelen; maar Capitein *Koxon* ging derwaards, zo ik meen, in 't eerſt van het jaar 1679. onder den dekmantel van verfhout te kappen, en hy liep in de Golf van *Matique*, welke in 't diepſte van die Baai is. Aldaar landde hy met Cano's, en nam een geheel pakhuis vol kiſten met *Indigo* en *Otto*, die met ſtapels daar ſtonden, en met verſcheidene merken getekend, en gereed waren om afgeſcheept te worden in twee Schepen, die tot dien einde op de Rede lagen. Hy opende zommige van deze *Indigo*-kiſten, en vermoedende dat zy alle van dezelfde zoort waren, beval hy zyn volk dezelve weg te brengen; waar op zy aanſtonds te werk gingen, nemende de gene die digtſt voor de hand ſtonden: en na dat zy een hoop kiſten uitgedragen hadden, quamen zy by een andere grote ſtapel, die anders gemerkt was, nemende die desgelyks weg te brengen. Maar een Spaanſch Edelman, hun gevangen, wetende dat 'er veel meer was dan zy wegvoeren konden, verzogt dat zy alleen die kiſten wilden nemen, welke den Koopliedeu toebehoorden, welker merken hy aanam hen te zullen tonen; en dat ze de gene die 't zelfde merk hadden als de grote ſtapel, daar zy nu aanquamen, wilden laten ſtaan, om dat, zeide hy, die kiſten den Scheeps-Capitein toebehoorden; welke hy hoopte dat zy meer zouden verſchonen dan de Koopliedeu, om dat ze, even als zy zelve, ook de Zee bouwden. Dit verzoek wierd toegeſtaan; maar wanneer men de kiſten opende, ('t welk niet geſchiedde voor dat ze te *Jamaïca* quamen, alwaar men ze met ooglukkingen verkogt,) bevond men dat de Spanjaard hen te loos was geweeſt; dewyl 't bleek dat de weinige kiſten, welke zy genomen hadden, en die van 't zelfde merk waren als de grote ſtapel, met *Otto* gevuld, en van veel groter waarde waren dan de andere: en zy konden 't gantſche Schip zo wel met *Otto* als met *Indigo* geladen hebben.

Cochenille. De *Cochenille* is een diertje groeyende, in zekere vrugt die wel naar de Prikkel-peer gelykt; 't boomtje of de heeſter die dezelve draagt is byna eveneens, zynde omtrent vyf voeten hoog, en desgelyks ſteekelig, dog

dog de bladen zyn zo groot niet, maar de vrugt is groter: boven op deze vrugt groeid een roode bloem; als de vrugt ryp is, en zig begind te ontsluiten, vald de bloem neêr, en bedekt dezelve dat geen regen nog dauw het binnenste kan nat maken. Een dag of twee na 't neêrvallen van de bloem, die dan door de hitte der Zonne verschrookt is, opend de vrugt zig zo wyd als de mond van een pints kannetje, en 't binnenste van de vrugt is dan vol van kleine roode diertjes, met aardige dunne vleugeltjes. En gelyk zy daar gegroeid zyn, zo zouden zy 'er ook door gebrek van voedzel moeten sterven, en in hunne basten verrotten, dewyl zy dan hunne moeder-vrugt al opgegeten hebben, indien niet de Indianen, die grote velden met deze bomen beplanten, zo dra zy bemerken dat de vrugt zig geopend heeft, hen daar uit dreven: want zy spreiden een groot linnen-laken onder de takken van den boom, en schudden de takken met stokken, en storen deze diertjes zo, dat zy beginnen weg te vliegen, blyvende evenwel omtrent hunnen boom zweven; maar de hitte der Zonne treft hen zo, dat zy aanstonds dood neêrvallen, op het gespreide laken, alwaar de Indianen hen twee of drie dagen laten leggen, tot dat ze gantsch droog zyn. Als zy eerst opvliegen zyn ze rood, wanneer ze neêrvallen zwart, en als ze gantsch droog zyn geworden, zyn ze zo wit als 't laken daar ze op leggen: en hier van komt de hooggeachte scharlaken verw. De *Cochenille*-boomen worden van de Spanjaards *Tonâs* genoemd; en worden omtrent *Guatamala*, *Cheap*, en *Guaxaca*, alle drie plaatzen in 't Ryk van *Mexico*, geplant. 1685.

De *Silvester* is een rood graan, groeyende in een vrugt, die de *Cochenille*-vrugt vry wel gelykt. Eerst spruit 'er een geele bloem uit, en dan volgt de vrugt, die langer is dan die van de *Cochenille*. De vrugt ryp zynde opent zig ook heel wyd; en vermits dezelve vol van deze kleine zaden of granen is, vallen zy op de minste schudding daar uit. De Indianen, die dit zaad vergaderen, houden 'er een schotel onder, en schudden 't daar in. Deze boomen groeyen in 't wild, en agt of tien dezer vrugten leveren een once zaad; maar drie of vier van de *Cochenille* vrugten leveren een once diertjes uit. De *Silvester* geeft een koleur bykans zo schoon als de *Cochenille*, en dezelve zo gelyk dat men 'er dikwils in verbysterd, maar is egter op verre na zo veel niet waard. Ik heb dikwils gevraagd hoe de *Silvester* en *Cochenille* groeyen, dog heb noit een voldoenend antwoord bekomen, voor dat ik een Spaanschen Edelman aantrof, die dertig jaren in *West-Indiën*, en eenige jaren ter plaatze daar dit goed groeid, gewoond had; en van hem ontfing ik dit verhaal. Hy was een verstandig persoon, en zeide zeer wel bekend te zyn in de Baai van Silvester.

Cam-

1685. *Campeche*, en dewyl ik zelf ook drie jaren daar had gewoond, en 'er wel bekend was, vroeg ik hem naar veele zaken wegens die Baai: en ik bevond zyn antwoord op myne vragen zo waaragtig en net, dat ik geen reden had om 't gene hy my van andere dingen verhaalde niet te geloven.

Toen wy den Berg van *Guatamala* eerst zagen, waren wy naar gissing vyf-en-twintig mylen daar van af; nader by 't land komende vertoonde hy zig hoger en klaarder, dog wy zagen geen vuur, maar een weinig rooks, daar uit opgaan. Het land aan de zee was vry hoog, dog maar laag in vergelykinge van 't gene verder inwaards lag. De Zee was tot op agt of tien mylen van den oever vol van dryvende boomen, of Dryfhout, gelyk men 't noemt, (van 't welk ik een grote menigte, maar nergens zo veel als hier, gezien heb,) en Puimstenen, die waarschynelyk uit het brandend gebergte geworpen, en door de regens die hier te lande zeer hevig, en menigvuldig zyn, na het strand gespoeld worden: ook is het aan de zyde van *Honduras* uittermaten nat.

Drythout en Puimstenen.

Op den 24. van September waren wy op de hoogte van 14. gr. 30. min. ten Noorden, zynde 't weer nu wat bedaard, Capitein *Townley* ging toen met honderd zes mannen in negen Cano's na 't Westen, om daar te landen, en eenige verversching voor onze zieken te halen; want schier de helft van ons volk was te dezer tyd ziek, en veele waren gestorven, zederd wy van *Rea Lejo* waren gegaan. Wy in de Schepen bleven dezen en den volgenden dag met onze marszeilen gegord, en met de lager zeilen opgegyd, op dat Capitein *Townley* te beter vooruit zoude konnen raken.

Den 26. zetten wy de zeilen weder by, stuurende Westwaards, met een N. wind, en schoon weder. Wy zeilden voorby een streek zeer hoog land, 't welk zig van 't Oosten af strekte, verder dan wy konden zien, en ons omtrent tien mylen byblyvende, met een schuinse afdaling na 't Westen eindigde.

Aldaar hadden wy een volkomen gezigt van een vermakelyke lagelandsdouw, welke zeer veel Weiland voor beesten scheen te hebben: ook waren 'er onder de grazige Veldlanden veele Bosschen van groen geboomte. Voorts was het land met hoge zand-duinen voor de Zee beschut; want de baren langs deze Kust zwellen hoog, en slaan zo onstuimig tegen het strand aan, dat den oever met Boten of Cano's niet te genaken is. Wy voeren dan agt of negen mylen verder langs dit laag land, houdende ons digt by 't zelve, op dat Capitein *Townley* niet mogt mislopen; tot welken einde wy by dage byleiden, en 's nagts een klein zeil maakten.

De Zee-Kust.

Den 2. October quam Capitein *Townley* weder by ons; hy had met zyne

zyne Cano's langs de Kuſt gevaren, en een ingang gezogt, dog nergens ge- 1685.
vonden; tot dat hy eindelyk buiten hope van een Baai, Sleuf, of Rivier, daar hy veilig mogt inlopen, te zullen vinden, in een zandbaai had aan land gezet; dog alle zyne Cano's waren omgeſlagen, en een man verdronken; ook hadden verſcheidene hun geweer verloren, en 't buskruid van zommige, die hunne kokers niet met waſch digt gemaakt hadden, was nat geworden. *Townley* dus met veel moeite aan land gekomen zynde, deed de Cano's in de Baai op 't droge halen, en elk bezag zyn kruidkoker, en haalde 't nat kruid uit zyn roer, makende zig gereed om 't land in te trekken: dog zy vonden 't zo vol wyde waters, die zy niet doorwaaden konden, dat zy genoodzaakt waren weder na hunne Cano's te keren. In den nagt maakten zy brave vuuren om zig te warmen: des anderendaags 's morgens quamen twee honderd Spanjaarden en Indianen op hen aanvallen, maar wierden terſtond afgeſlagen, zo dat zy met groter ſpoed te rugge gingen, dan zy gekomen waren: Capitein *Townley* vervolgde hen, maar niet verre, uit vreze voor zyn Cano's. Dit volk quam van *Teguantapeque*, eene plaats welke *Townley* was gaan zoeken, voornamelyk om dat de Spaanſche boeken gewag maken van een grote Rivier aldaar; maar of die te dezer tyd vervloeid was, dan of *Townley* en zyn volk ('t welk ik eerder geloof) niet verre genoeg hebben konnen zien, weet ik niet; maar 't is zeker dat zy dezelve niet konden vinden.

Op zyne wederkomſt zetteden wy de zeilen aanſtonds weder by, en zeilden nog al Weſtwaards aan, met een O. N. O. wind, ſchoon weder, en heldere koelte: wy quamen niet nader dan op twee Engelſche mylen van ſtrand, peilende geſtadig de grond; en vonden op zes Engelſche mylen van land negentien, en op agt diergelyke mylen een-en-twintig vademen water, met een grove zand-grond. Wy zagen geen opening of eenige plaats om te landen; dies zeilden wy nog twintig mylen voort, en quamen by een hoog Eilandje genaamd *Tangola*, alwaar een goede ankergrond is. Dit Eiland is redelyk wel van hout en water voorzien, en 't Eiland Tangola.
legt omtrent een myl van den oever. De vaſte Kuſt tegen over dit Eiland is vry hoog Veldland by de Zee; maar twee of drie mylen landwaard in is het hoger, en zeer Boſchagtig.

Wy zeilden nog een myl verder langs de Kuſt, en quamen by *Guatulco*. Deze Haven legt op de hoogte van 15. gr. 30. min. en is een van de beſte in 't gantſche Ryk van *Mexico*. Omtrent een Engelſche myl van den mond dezer Haven, aan de Ooſtzyde, is een Eilandje digt by den Oever; en aan de Weſtzyde van de Haven is een grote holle Rots, alwaar de Zee door 't geſtadig in en uitſtromen een groot geraas maakt, zo dat De haven Guatulco
Spuiten-de Rots.

men

1685. men 't een groot eind daar van daan kan horen. Elke baar die 'er in komt dryft het water ten top uit, als door een pyp, van waar het uitvliegt, even als 't geblaas van een Walviſch, waar by de Spanjaards het ook vergelyken. Zy noemen deze ſpuitende Rots de * *Buffadôr*, dog om welke reden weet ik niet. Zelfs by 't ſtilſte weêr ſlaat de Zee daar in, en doet het water uit het gat ſpuiten; zo dat dit altoos een goed teken is om 'er de Haven by te vinden. Deze Haven is omtrent drie Engelſche mylen diep, en eene breed, lopende Noord-Weſt in, maar de Weſtzyde is voor kleine Schepen beſt om te ankeren, om dat men daar beſloten kan leggen, daar men anders voor de Zuid-Weſte winden, die hier veel waayen, openlegt. Daar is overal een goede zuivere grond, lopende allengskens af van zes tot zeſtien vademen. De Oever is een vlakke zandige ſtrand, zeer bequaam om op te landen, en aan 't einde van de Haven is een ſchone Beek van verſch water, in de Zee uitlopende. Eertyds ſtond hier een Spaanſch Dorp, 't welk door den Ridder *François Drake* ingenomen wierd; maar nu is 'er niets van overgebleven, dan een Kapel, die omtrent twee hondetd ſchreden van de Zee tuſſchen 't geboomte ſtaat. Het land vertoond zig met kleine riggels, die zig gelyk met het ſtrand uitſtrekken, en ſteeds hoger agter malkanderen opryzen, welke alle met zeer hoge en welige bomen bezet waren; zulks dat het ongemeen plaizierig en vermakelyk is 't zelve van verre te aanſchouwen; en ik heb nergens iets diergelyks gezien.

* *Blazer* of *Loeyer*

Op deze plaats quam Capitein *Swan*, die zeer ziek geweeſt was, aan land, en alle de zieken met hem, neffens de Wondarts om op hen te paſſen. Capitein *Townley* ging hier weder met een party volks landwaard in, om na huizen of inwoners te zoeken. Hy toog Ooſtwaard aan, en quam aan de Rivier *Capalita*, die een ſnelle vloed is, zynde diep aan de mond, en leggende omtrent een myl van *Guatulco*. Twee van zyn volk zwommen over deze Rivier, en namen drie Indianen gevangen, die daar als Schildwagten geſteld waren, om op onze komſt te paſſen: geen van deze kon Spaanſch ſpreken, evenwel beduidde ons volk hen door tekenen, dat zy begeerden te weten, of 'er ook een Stad of Dorp daar omtrent was: waar op zy weder door tekenen te verſtaan gaven, dat zy ons wel by eenige woningen konden brengen; maar of het een Spaanſche of Indiaanſche woonplaats was, en hoe ver afgelegen, konden de onze niet verſtaan. Zy bragten dan deze Indianen met zig aan boord, en 's anderendaags, 't welk den 6. October was, ging Capitein *Townley* met honderd veertig man (van welke ik een was) weder aan land, nemende eenen van die Indianen mede, om ons na die woningen te geleiden. Ons volk

De Rivier Capalita.

volk dat aan boord bleef nam verſch water in, hakte hout, en lapte onze 1685.
zeilen; en onze *Moskito's* vingen dagelyks drie of vier Schildpadden, die
hoewel niet heel zoet van ſmaak, evenwel grage Waar by ons waren, om
dat wy in lang geen vleeſch gegeten hadden. Den 8. keerden wy weder,
hebbende omtrent veertien Engelſche mylen landwaard in geweeſt, eer
wy by een vaſte woonplaats quamen. Wy vonden daar een Indiaanſch
Dorpje, en in 't zelve een grote menigte *Vinello's*, die in de Zon te dro-
gen lagen.

De *Vinello* is een kleine dop of hauwe vol van kleine zwarte zaadjes; Vinello.
deze ſchil of bolſter is vier of vyf duimen lang, en omtrent zo dik als de
ſteel van een tabaksblad, die ze gedroogd zynde ook zeer wel gelykt; zo
dat onze Kapersgaſten dezelve in 't eerſt dikwils weggeworpen hebben,
verwonderende zig waarom de Spanjaards tabakſteelen bewaarden. Deze
vrugt groeid aan een kleine Wyngaard, welke by de boomen, die 'er om-
trent groeyen, opklimt: eerſt komt 'er een groene bloem voort, waar op
deze hauwe volgd; die eerſt groen is, dog ryp zynde geel word: waar na
de Indianen, die 'er hun werk van maken, en dit gewas goedkoop aan de
Spanjaarden verkopen, 't zelve plukken, en in de Zon leggen, 't welk het
zagt maakt, en dan veranderd het in een kaſtanjebruine koleur; dan pers-
ſen zy 't dikwils tuſſchen hun vingers, waar door het plat word: of de In-
dianen nog iets daar aan doen, weet ik niet; maar ik heb gezien dat de
Spanjaards het met olie glad ſtryken.

Deze Wyngaards groeyen overvloedig te *Bocca-Toro*, alwaar ik deze
Vinello's geplukt, en getragt heb te havenen; maar ik kon 'er niet mede
te regt komen; 't welk my doet denken dat de Indianen eenig geheim daar
omtrent hebben, dat my onbekend is. Ik heb de Spanjaards dikwils ge-
vraagd, hoe ze bereid worden, maar heb nog noit iemand aangetroffen,
die 't my wiſt te zeggen. Een Mr. *Kree*, ook een zeer nauwkeurig Per-
ſoon, die goed Spaanſch ſprak, en al zyn leven een Kaper was geweeſt,
hebbende zeven jaren als een gevangen onder de Spanjaarden te *Porto-*
Bello en *Cartagena* verkeerd, heeft, onaangezien alle zyne navragen,
niemand konnen aantreffen, die zig op die konſt verſtond. Hadden wy
die wetenſchap konnen leeren, verſcheidene van ons zouden jaarlyks in 't
droog ſaizoen na *Bocca-Toro* gegaan, en dit gewas bereid hebben, om 'er
een lading van in te nemen; want wy zouden daar Schildpadden genoeg
tot ſpyze, en een grote menigte van *Vinello's* hebben konnen bekomen.
Deze Mr. *Kree* toonde ze my eerſt te *Bocca-Toro*. Zy worden by een
Stedeken genaamd *Caiboca*, in de Baai van *Campeche* gevonden; en on-
der de Spanjaards in *Weſt-Indiën* gemeenlyk voor drie ſtuivers de dop ver-
kogt;

1685. kogt; ook vind men ze by de Drogiſten te koop, en zy worden veel by de Chocolade gebruikt, om die een reuk te geven: zommige gebruiken dit zaad ook onder tabak, om dat het dezelve een lieflyke reuk byzet. Ik heb noit gehoord dat ergens *Vinello's* groeyen, dan hier in dit land, by *Caiboca*, en te *Bocca-Toro*.

De Indianen van dit Dorp konden maar weinig Spaanſch ſpreken, en ſchenen een arm onnozel volk te zyn: wy verſtonden uit hen, dat 'er zeer weinig Spanjaards in die Geweſten waren; niettemin ſtaan alle de Indianen daar te lande onder hen. Het land van de Zee af tot aan hun huizen toe is zwarte aarde, met eenige ſtenen en rotſen vermengd; en de gantſche weg ſtaat vol van zeer hoge bomen.

Den 10. zonden wy vier Cano's Weſtwaards, met bevel dat zy ons aan *Porto Angeles* zouden wagten; dewyl wy hoopten dat zy door 't een of 't ander middel eenige gevangenen zouden bekomen, die ons beter beſcheid van 't land konden geven, dan wy tot nog toe hadden: en wy volgden hen met de Schepen na, vermids al ons volk nu redelyk wel van de koorts, die zederd ons vertrek van *Rea Lejo* onder ons had in zwang gegaan, was gebeterd.

IX. HOOFDSTUK.

Vertrek van Guatulco. *'t Eiland* Sacrificio. *De Haven* Angeles. *Gevaarlyke ontkoming. De Klip* Algatroſs; *en de naburige Kuſt, Snoeken. De Stad* Aquapulco. *Deszelfs handel op de* Filippines. *De Haven van* Aquapulco. *Een dondervlaag.* Port Marquis. *Vergeefſche aanſlag van Capitein* Townley. *Een lange Zandbaai, met een holle Zee. De* Palm-*boom. De Berg* Petaplan. *Een Indiaanſch Dorp.* Chequetan, *een goede Haven.* Eſtapa. *Moſſelen aldaar. Een Caravaan van Muilezels genomen. Een Berg by* Thelupan. *De Kuſt daar omtrent. De brandende Berg, Stad, Vallei, en Baai van* Collima. *De Haven* Sallagua. Oarrha. *'t ruuw Gebergte* Coronada. *De Kaap* Corriëntes. *De Eilanden van* Chametly. *De Stad* Purification. Valdera. *De aanſlag op deze Kuſt gemiſt. Capitein* Townley *ſcheid van hen met de Indianen van* Darien. *De Punt en Eilanden van* Pontique. *Andere Eilanden van* Chametly. *De Vrugt* Penguin. *Zeehonden. De Rivier* Cullacan, *en de handel aldaar op* California. Maſſaclan. *De Rivier en 't Dorp* Roſario. Caput Cavalli, *en een andere Berg. De moeyelykheid van kondſchap op deze Kuſt. De Rivieren* Oleta, *en* St. Jago. *Het Ste-*

deken

Digitized by Google

deken Santa Pecaque. Compoſtella. *Veele van hun Volk gematſt. California, of 't een Eiland is, of niet. Van de Noord-Weſter, en Noord-Ooſter doortogt. 't Eiland* Santa Maria. *Capitein* Swan *ſteld een togt na* Ooſt-Indiën *voor. De Vallei van* Valderas, *en Kaap* Corriëntes. *De reden van tegenſpoed op de* Mexicaanſche *Kuſt; en 't vertrek van daar na* Ooſt-Indiën. 1685.

't WAs den 12. October 1685. toen wy met onze Schepen uit de Haven van *Guatulco* t' zeil gingen. Het land alhier legt Weſtelyk, en een weinig Zuidwaards twintig of dertig mylen ver. De Zeewinden zyn gemeenlyk W. Z. W., en somtyds Z. W.; maar de Landwinden N. Wy hadden nu ſchoon weêr, en weinig wind, houdende zo digt aan het ſtrand als wy konden, om 't voordeel van de Landwinden te hebben; want de Zeewinden waren nog tegen ons: en wy bevonden dat 'er een ſtroom Ooſtwaards liep, die ons tegen hield, en ons noodzaakte by 't Eiland *Sacrificio* te ankeren. Dit is een groen Eilandje, omtrent een halve Engelſche myl lang, leggende een myl Beweſten *Guatulco*, en een halve Engelſche myl van de vaſte Kuſt. Aan de Weſtzyde van dit Eilandje ſcheen een fraaye Baai te wezen, dog egter vol van klippen: maar de beſte ankerplaats is tuſſchen 't Eilandje en de vaſte Kuſt, alwaar vyf of zes vademen water is. Hier gaat een vry ſterk gety, en 't water ryſt en vald vyf of zes voeten. Vertrek van Guatulco. 't Eiland Sacrificio

DEN 18. zeilden wy van hier Weſtwaard op, om onze Cano's te volgen; houdende langs den Oever, die vol zandbaayen was: het land was vry hoog en boſchagtig, en daar ging een holle Zee tegen het ſtrand aan. Den 22. quamen twee van onze Cano's aanboord, waar uit wy verſtonden. dat zy al ver Weſtwaards waren geweeſt, maar zy hadden de Haven *Angeles* niet konnen vinden. 's Daags te voren hadden zy getragt te landen, aan een plaats daar zy veele Stieren en Koeyen hadden zien weiden, op hoop van eenige derzelver te bekomen; maar daar ging zulk een ſterke barning, dat beide de Cano's omſloegen, al hun Geweer nat wierd, en zy vier Roers verloren, en een man die verdronk, hebbende veel mocite eer zy weer afraakten. Van de andere twee Cano's wiſten zy niet te zeggen; want den eerſten nagt dat zy van *Guatulco* gingen, waren zy van dezelve geraakt, en hadden ze zederd niet gezien.

WY waren nu tegen over de Haven *Angeles*, hoewel ons volk in de Cano het niet wiſt; dies liepen wy 'er in, en ankerden daar. Dit is een brede opene Baai, met twee of drie klippen aan de Weſtzyde. De geheele Baai over is hier goede ankergrond op dertig, twintig, of twaalf vaDe Haven Angeles.

1685. demen water: maar men moet voor alle winden open leggen, uitgenomen de Landwinden, tot dat men op twaalf of dertien vademen water komt, daar is men voor de W. Z. W. wind, welke de gemene Paſſaad-wind is, beſchut. Het gety gaat hier omtrent vyf voet op en neer, de vloed ten Noord-Ooſten, en de eb ten Zuid-Weſten. 't Is in deze Baai ſlim te landen; de plaats daar toe is digt aan de Weſtzyde, agter eenige klippen, alwaar altoos een hol water gaat. De Spanjaards vergelyken deze Haven in goedheid by *Guatulco*, maar daar is een groot onderſcheid; want *Guatulco* is van 't land byna beſloten, en dit is een opene Rede, die men door hun beſchryving niet gemaklyk zoude konnen bekennen, 't en ware aan deszelfs merktekenen, en hoogte, die 15. gr. ten Noorden is. Dit was de reden dat onze Cano's, die van *Guatulco* gezonden, en belaſt waren ons hier te wagten, dezelve niet kenden, niet denkende dat dit die mooye Haven was, en daarom verder gingen. Twee daar van, gelyk ik reeds gezegd heb, keerden weder, maar de twee andere waren nog niet by ons gekomen. Het land dat deze Haven bepaalt is redelyk hoog, de aarde is zandig en geel, en op zommige plaatzen rood, zynde ten dele boſchland en ten dele Veldland. De bomen in de Boſſchen zyn groot en hoog, en de Velden met zeer welig gras voorzien. Twee mylen Beooſten deze plaats is een Oſſeweyery, *Don Diego de la Roſe* toebehorende.

Gaan na de Oſſeweyery.

Den 23. gingen wy met omtrent honderd mannen aan land, en togen daar na toe, alwaar wy een menigte van vette Stieren en Koeyen vonden, die in de Velden graasden; en in het huis was goede voorraad van Zout, *Mais*, en eenige Verkens, Hanen en Hennen; maar de Eigenaars of Opzieners waren alle weggegaan. Wy lagen hier twee of drie dagen, en ſmulden van verſche koſt; maar wy zagen geen kans om eenig goed gedeelte daar van aan boord te krygen, om dat de weg zo ver, ons volk zo zwak, en daar een wyde Rivier te doorwaden was. Wy quamen dan den 26. weder te rug, en bragten elk een weinig vleeſch en ſpek mede voor 't volk dat aan boord gebleven was. In de twee nagten welke wy hier aan land bleven, hoorden wy grote troppen van Jakhalzen (zo ons dagt) niet ver van ons geſtadig blaffen; 't is waar, niemand van ons zag ze, maar ik geloof waarlyk dat het Jakhalzen waren, hoewel ik deze dieren in *America* niet gezien, nog ergens dan hier gehoord heb. Wy konden niet denken dat 'er minder dan dertig of veertig waren. Tegens den avond quamen wy aan boord, maar vernamen nog niet van onze twee Cano's.

Den 27. 's morgens zeilden wy van hier, met een landwind die N. ten W. waaide. De Zeewind quam ons tegens den middag by uit den W. Z. W. en 's avond ankerden wy op zeſtien vademen water by een klippig Eilandje

Eilandje, 't welk omtrent een halve Engelſche myl van de vaſte Kuſt, en zes mylen Weſtwaards van de Haven *Angeles* legt. De Spanjaards maken in hun Stuurmans-boek geen gewag van dit Eilandje. Den 28. zeilden wy weder met de landwind: na de middag woei de Zeewind zo hard, dat onze grote ſteng ſcheurde. Deze Kuſt is vol van klein gebergte en valleyen, en op den oever gaat een ſterke barning. In den nagt ontmoetten wy de twee andere Cano's, die te *Guatulco* van ons gegaan waren; zy waren tot aan *Aquapulco* geweeſt, om *Port Angeles* te zoeken. Te rugge komende waren zy een Rivier opgegaan, om water te krygen, en wierden door honderd vyftig Spanjaarden ontmoet, in ſpyt van welke zy zig egter van water verzorgden, maar een man van hen wierd door de dye geſchoten. 1685.

Daar na gingen zy in een Lak of poel van zout water, alwaar zy veel gedroogde Viſch vonden, en eenige daar van aan boord bragten. Wy nu tegen over die plaats gekomen zynde, zonden een Cano met twaalf mannen uit om meer Viſch te halen. De mond van deze Poel is geen piſtoolſchoot wyd, en ter weder zyde zyn tamelyk hoge klippen, zo van nature geplaatſt dat 'er zig veel volk agter verſchuilen kan, en binnen die klippen breid de poel zig ter wederzyde uit. De Spanjaards door onze twee Cano's, die twee of drie dagen te voren daar geweeſt waren, in alarm geraakt zynde, quamen gewapend na deze plaats, om hunne Viſch te bewaren; en ziende onze Cano aankomen, verſcholen zy zig agter de klippen, latende de Cano in varen; en toen brandden zy los, en quetſten vyf van ons volk; die wegens dit onverwagt overval verſteld, niettemin hunne roers loſten, en de poel verder in roeiden; want zy durfden die nauwe ingang, welke bykans een vierde deel eener Engelſche myl lang was, niet weer uitvaren: dies roeiden zy na 't midden van het meir, alwaar zy ſchootvry waren, en omzagen of zy niet een andere doortogt, die wyder was konden beſpeuren. Zy lagen daar twee dagen en drie nagten ſtil, op hope dat wy hen zouden komen zoeken; maar wy lagen omtrent drie mylen van hen in Zee, wagtende na hunne wederkomſt, en vermoedende dat zy een grote ontdekkinge gedaan hadden, en verder dan de Viſchdrogery gegaan waren; want het is gebruikelyk by de Kapers dat zy op zo een togtje uitgaande, verder zoeken dan zy eerſt beoogden, indien ze eenige aanmoediging bekomen. Maar Capitein *Townley* met zyn Bark digt by het ſtrand zynde, had eenige roers in het meir horen loſſen; dies bemande hy zyne Cano, en voer na land, en ſlaande de Spanjaards uit de klippen, maakte hy een vrye doortogt voor ons volk, om uit deze poel te komen, daar zy anders van honger zouden hebben moeten ſterven, of door

1685. door de Spanjaards dood geſlagen zyn geworden. Zy quamen den 31. October weder aan boord. Deze Poel legt op de hoogte van 16. gr. 40. min. ten Noorden.

De Zee-Kuſt. Wy gingen nu van hier weder t'zeil, ſtuurende Weſtwaards met ſchoon weder, en een ſtroom die na 't Weſten liep. Den 2. November paſſeerden wy een klip, door de Spanjaarden *Algatroſs* geheten. Het land hier om heen is matelyk hoog en Boſchagtig, en verder landwaard in Bergagtig. Hier zyn zeven of agt witte kluften aan de Zee, die zeer kenbaar zyn, om dat 'er nergens op de gantſche Kuſt eenige zo wit en zo digt by een zyn: zy leggen vyf of zes Engelſche mylen Beweſten de klip *Algatroſs*: Zuid ten Weſten van deze klippen, omtrent vier of vyf Engelſche mylen in Zee, is een gevaarlyke plaats. Twee mylen Beweſten deze kluften is een vry grote Rivier, en een Eilandje in den mond daar van; de ingang van de Ooſtzyde van 't zelve is ondiep en zandig; maar de Weſter ingang is diep genoeg voor Cano's. Op den oever van dezelve hebben de Spanjaards een borſtweering gemaakt, om een vyand het landden en water halen te beletten.

Den 3. ankerden wy tegen over deze Rivier op veertien vademen waters, omtrent anderhalf Engelſche myl van land. Den volgenden morgen bemanden wy onze Cano's, en gingen by de borſtweering aan land, zonder dat ons veel tegenſtand ontmoette, hoewel 'er omtrent twee honderd mannen waren om ons af te weeren: zy loſten twintig of dertig roers op ons, maar ziende dat wy vaſt voorgenomen hadden te landden, verlieten zy de plaats. Een voorname reden waarom de Spanjaards zo dikwils door ons verdreven wierden, hoewel zy menigmaal veel ſterker in getal, en op veele plaatzen met borſtweeringen voorzien waren, is hun gebrek van klein ſchietgeweer; want dat hebben zy maar weinig langs alle de Zeekuſten, 't en zy by ſterke bezettingen. Wy vonden hier een grote menigte Zout, hier gebragt, zo ik geloof, om de Viſch te zouten, welke zy in de poelen vangen. De Viſch die ik hier meeſt zag, was een zoort van Snoeken, zynde geen Zeeviſch nog Rivierviſch, maar zeer overvloedig in die zoute meiren. Deze Viſch is omtrent een voet lang, en rond, zynde zo dik als het dun van een mans been, met een redelyk lang hoofd; de ſchubben zyn wit van koleur, en de Viſch goed van ſmaak. Hoe de Spanjaards dezelve vangen weet ik niet; want wy hebben 'er noit eenige netten, hengels, hoeken, of ſnoeren; nog eenige Bark, Schuit, of Cano langs deze gantſche Kuſt gevonden, uitgenomen 't Schip te *Aquapulco*, daar ik van ſpreken zal.

Een zoort van Snoeken.

Wy gingen twee of drie mylen landwaard in, en vonden maar een huis

huis, alwaar wy een *Mulatto* of halfflagtige Indiaan gevangen kregen, 1685.
die ons verhaalde van een Schip dat onlangs van *Lima* te *Aquapulco* ge-
komen was. Capitein *Townley*, die wel een goed Schip van doen had,
dagt nu gelegenheid te hebben om 'er een te krygen, indien hy zyn volk
bepraten kon, dat zy met hem na de Haven van *Aquapulco* gingen, en
'er dit Schip uithaalden. Hy floeg het hen derhalven voor, en vond al
zyn volk niet alleen gewillig om hem by te ſtaan, maar ook veele van Ca-
pitein *Swan's* matrozen: dog *Swan* ſprak 'er tegen, om dat hy oordeel-
de, dewyl zyn leeftogt ſchaars was, dat wy onzen tyd wel beter konden
beſteden, met ons zelven eerſt van mondkoſt te voorzien; en hier in de
Rivier, daar wy nu waren, was overvloed van *Mais*, naar 't zeggen
van onzen gevangen, dewelke aanbood ons ter plaatze te geleiden daar
het was. Maar nog de tegenwoordige noodzakelykheid, nog Capitein
Swan's reden, nog des volks eigen belang mogt iets helpen; want onze
grote toeleg was toen, na een ryk Schip te wagten, 't welk alle jaaren
koſtelyk geladen van de *Filippynſche* Eilanden te *Aquapulco* komt: maar
't was nodig dat wy ons eerſt met voorraad van mondkoſt verzorgden,
om in ſtaat te zyn van te kruiſſen, en de komſt van dit Schip af te wag-
ten. Dog de party van *Townley* had de overhand; zo dat wy hier al-
leenlyk water innamen, en ons gereed maakten om te vertrekken. Wy
gingen dan den 5. 's namiddags weder t' zeil, varende de Kuſt langs na
Aquapulco. Den 7. na de middag, zynde omtrent twaalf mylen van het
ſtrand, zagen wy het hoge land van *Aquapulco*, 't welk zeer kenbaar is;
want daar ſtond een ronde Berg tuſſchen twee andere Bergen, waar van de
Weſtelykſte de grootſte en hoogſte is, en boven op den top nog twee
ronde heuveltjes heeft: de Ooſtelykſte Berg is egter hoger en ſpitzer dan
de middelſte: van de middelſte Berg loopt het land ſchuins af na de Zee,
en eindigt in een hoge ronde hoek. Op deze gantſche Kuſt is geen land
dat zig dus vertoond. Tegens den avond voer Capitein *Townley* met
honderd veertig man in twaalf Cano's van de Schepen af, om te zien of
hy 't Schip van *Lima* uit de Haven van *Aquapulco* zoude konnen weg-
nemen.

AQUAPULCO is een tamelyke Stad, leggende op 17. graden Benoorden Aqua-
den Evenaar. Het is de Zeehaven van de Stad *Mexico* aan de Weſtzy- pulco.
de van 't vaſte land, gelyk *Vera Cruz* of *St. Jan d'Ulloa* in de Baai
van *Nova Hispania* aan de Noordzyde is. Deze Stad is de eenigſte
handelplaats op deze gantſche Kuſt; want aan de Noord-Weſter zyde van
dit groot Ryk word weinig of geen handel ter Zee gedreven, zo dat 'er,
voor zo veel ik heb konnen bemerken, gene Schuiten, Barken, of Sche-
pen

1685. pen zyn, dan die van andere geweſten herwaards komen; en eenige Boten digt by de Zuid-Ooſtzyde van *California*, welke ik agt dat tuſſchen 't zelve en de vaſte Kuſt tot de Parel-Viſſchery gebruikt worden.

Schepen die op de Manillas handelen.

De Schepen die hier komen om handel te dryven zyn alleenlyk drie; te weten twee die geſtadig eens in 't jaar tuſſchen deze plaats en *Manila* in *Luconia* (een van de *Filippynſche* Eilanden) varen; en een Schip dat alle jaren eens na en van *Lima* gaat. Dit van *Lima* komt gemeenlyk een weinig voor Kerstyd, en brengt Quikzilver, *Cacao*, en Stukken van achten; en wagt dan tot dat het Schip van *Manila* komt, om eene lading van Speceryen, Zyde, Katoenen, Neteldoek, en andere *Ooſt-Indiſche* waaren voor 't gebruik van *Peru* in te nemen, waar mede het weder na *Lima* keerd. Dit is maar een klein Schip voerende twintig ſtukken; maar de twee Schepen van *Manila* zegt men dat elk van meer dan duizend ton zyn. Deze doen hunne togten by beurten, zo dat een van hen beide altoos aan de *Manila's* is. Als een van deze twee van *Aquapulco* afvaart, is het tegens 't laatſt van Maart, of het begin van April, 't welk dan altoos by *Guam*, een van de Eilanden *Ladrones*, aanlegt, na een togt van omtrent zestig dagen; en na twee of drie dagen verblyf, vervolgt het zyne reis na *Manila*, alwaar het gemeenlyk in Juny aankomt; tegens welken tyd het ander zeilreed is, om met *Ooſt-Indiſche* waaren van daar te vertrekken; het welk dan tot op de hoogte van 36. of zomtyds 40. graden Noordwaards aan ſtuurt, eer het een wind krygt om na de *Americaanſche* Kuſt over te zetten: en dan komt het eerſt op de Kuſt van *California*, en vaart dan weer Zuidwaards langs den oever, waar door het noit de wind miſt, om regt op *Aquapulco* aan te varen. Op de hoogte van de Kaap *St. Lucas*, 't welk de Zuidelykſte hoek van *California* is, gekomen zynde, ſteekt het over na de Kaap *Corrientes*, die op omtrent 20. graden Benoorden den Middellyn legt: van daar vaart het langs de Kuſt tot aan *Sallagua*, en zet de Reizigers, die na de Stad *Mexico* moeten gaan, aldaar aan land: en vaart dan vervolgens de Kuſt langs tot aan *Aquapulco*, alwaar het gemeenlyk omtrent Kerstyd aankomt, en noit niet boven agt of tien dagen vroeger of later. Als dit Schip dan weder te *Manila* komt, vaart het ander, dat daar zo lang gewagt heeft, te rugge na *Aquapulco*: zulks dat de Ridder *Joan Narborough* door de Spanjaarden misleid is, wanneer zy hem zeiden dat 'er zes of meer Schepen op die vaart handelden.

De haven van Aquapulco.

De Haven van *Aquapulco* is zeer geryflyk voor Schepen, en zo groot dat 'er eenige honderden in ten anker zouden konnen leggen, zonder malkander te beſchadigen. Voor de mond van de Haven is een laag Eilandje,

landje, omtrent anderhalf Engelſche myl lang, en een halve breed, ſtrek- 1685.
kende zig O. en W. uit. Ter wederzyde is een bequame en wyde diep-
te, door welke de Schepen veilig in en uit konnen komen, mits dat zy
inkomende zig van de Zeewind, en uitgaande van de Landwind bedienen;
want zelden of noit miſt het, dat deze winden beurt om beurt malkande-
ren tegens den dag en met den nagt verpozen. De Weſtelyke ingang is
de engſte, maar zo diep dat men 'er niet kan ankeren; en de Schepen van
Manila varen door dezelve: maar de Schepen van *Lima* komen de Zuid-
Weſter kil in. Deze Haven loopt omtrent drie Engelſche mylen Noor-
delyk in; maar dan nauw wordende draaid ze na 't W., en ſtrekt zig om-
trent een Engelſche myl verder uit, alwaar ze eindigd. De Stad ſtaat aan
de Noord-Weſtzyde, aan de mond van de engſte doortogt, digt by de Zee;
en aan 't eind van de Stad is een ſchietkat, waar op veel geſchut geplant
ſtaat. Tegen over de Stad aan de Ooſtzyde, ſtaat een hoog ſterk Kaſteel,
waar op men zegt dat veertig zware ſtukken leggen. De Schepen leggen
doorgaans aan 't eind van de Haven ten anker, onder 't bereik van het geſchut
des Kaſteels, en der ſchietkat.

Capitein *Townley*, die, gelyk ik reeds gezegd heb, met honderd Townly's
veertig man onze Schepen verlaten had, om te zien of hy 't Schip van *Li-* aanſlag
ma uit de Haven kon halen, had niet boven drie of vier mylen voortge- gemiſt.
roeid, wanneer die togt met het verlies van hunner aller levens ſcheen te
zullen geëindigd worden: want zy wierden ſchielyk door een hevige don-
dervlaag van land overvallen, waar door alle de Canoo's ſchier in de grond
zouden geraakt zyn: maar zy ontquamen 't gevaar nog, en quamen den
tweeden nagt behouden in *Port Marquis*.

Port Marquis is een zeer goede Haven, een myl Beooſten de Haven Port
van *Aquapulco*. Alhier bleven zy den volgenden dag, om hen zelven, Marquis.
hun klederen, en hun geweer en ander krygsbehoeften te drogen. 's nagts
daar aan roeiden zy zagtelyk na de Haven van *Aquapulco*; en om dat zy
niet gehoord wilden worden, haalden zy hun riemen in, en ſchuifden zo
zagtjes, gelyk of zy *Manatees* hadden willen vangen. By 't Kaſteel ge-
komen zynde, ſtaken zy over na de Stad, en bevonden dat het Schip tus-
ſchen de Borſtweering en het Fort lag, na giſſing omtrent drie honderd
voeten van elk af. Als zy 't wel bezigtigd, en 't gevaar van den aanſlag
overwogen hadden, oordeelden zy 't onmogelyk dezelve uit te voeren; dies
roeiden zy zagtjes te rug, tot dat zy buiten 't bereik van 't geſchut waren; en
wenden 't toen na land, dog troffen een rot Spaanſche ſoldaten aan; (want
de Spanjaards hen 's daags te voren gezien hebbende, hadden wagten langs
de Kuſt gezet,) dewelke terſtond op hun vuur gaven, maar hen egter niet

1685. beſchadigden, doende hen alleenlyk verder van land afwyken. Waar na zy aan den mond van de Haven bleven leggen, tot dat het dag was, om de Stad en het Kaſteel te bezien; en keerden toen weder na boord, zynde vermoeid, hongerig, en droevig om 't mislukken van hun aanſlag.

Den 13. gingen wy weder t'zeil Weſtwaard aan met de landwind, welke doorgaans N. O. is, maar de Zeewinden zyn Z. W. Wy paſſeerden een lange zandbaai, die zig meer als twintig mylen uitſtrekt. Al dien weg langs ſlaat de Zee met zulk een geweld op ſtrand, dat het onmogelyk is met Boot en Cano daar omtrent te komen; niettemin is het goede zuivere grond, daar men een Engelſche myl of twee van het ſtrand bequaamlyk ankeren kan. Het land aan de Zee is laag, en matelyk vrugtbaar, brengende veelerlei bomen voort, inzonderheid de wyduitgebreide Palmboom, welke by plekken van 't eene eind der Baai tot het andere waſt.

De Palmboom. De *Palm*-boom is zo groot als een gemene Eſſcheboom, groeyende twintig of dertig voeten hoog. De ſtam is vry van takken tot boven aan de top, alwaar zy zig in veele grote groene telgen uitbreid, niet ongelyk de Koolboom, hier voren beſchreven. Zodanige takken groeyen ook op veele andere plaatzen, (gelyk als in *Jamaica*, *Darien*, de Baai van *Campeche*, enz.) voortſpruitende van een ſtomp, die niet boven een voet of twee hoog, en egter niet het overblyfzel van een afgehouwen boom is; want geen van dit ſlag van bomen zal oit weer groeyen, als hy zyn top quyt is; maar deze zyn een zoort van Naantjes-palm, en de takken welke uit de ſtompen ſpruiten, zyn zo groot niet, als die welke aan een groten boom groeyen. Deze kleine takken worden in *Ooſt*- en *Weſt-Indiën* gebruikt om de huizen te dekken, en zyn zeer dienſtig en duurzaam, overtreffende den *Palmetes* ver.

Het land inwaards is vol van kleine ſpitze dorre Bergen, welke veele kleine Valleyen maken, die zig welig en groen vertonen. Aan 't Weſteind van deze Baai is de Berg *Petaplan*, op de hoogte van 17. gr. 30. min. ten Noorden. Dit is een ronde hoek die zig in Zee uitſtrekt, en van ver wel een Eiland ſchynd te zyn. Een weinig Beweſten dezen Berg zyn verſchcidene ronde klippen, welke wy na buiten lieten leggen, ſtuurende tuſſchen dezelve en de ronde hoek in, alwaar wy elf vademen water hadden. Wy quamen ten anker aan de Noord-Weſtzyde van den Berg, en ſtapten met omtrent honderd zeventig man aan land, gaande twaalf of veertien Engelſche mylen landwaards in, alwaar wy by een arm Indiaanſch Dorp quamen, daar niet een maal eeten voor ons te vinden was. Het volk vlugtte alle weg, behalven eene * *Mulatta*, en drie of vier kleine kinderen,

* *Halfſlagtige Vrouw.*

ren, welke opgenomen, en aan boord gebragt wierden. Zy zeide ons, dat 'er een Voerman, of Dryver van een Caravaan Muilezels, na *Aquapulco* ging, met meel en andere goederen; maar dat hy op de weg, uit vrees voor ons, had halte gehouden, een weinig Beweſten dit Dorp; want hy had gehoord dat wy op die Kuſt waren: en zy geloofde, dat hy daar nog ſtil hield: hierom was het dat wy de vrouw aanhielden, om ons na die plaats te geleiden. Terwyl wy hier lagen vingen onze *Moskito's* eenige kleine Zeeſchildpadden, en veel kleine Jode-viſch. 1685.

Jode-viſch.

De *Jode*-viſch is een zeer goede viſch, en van de Engelſchen, zo ik agt, aldus genoemd, om dat ze ſchubben en vinnen heeft, en daarom een reine viſch volgens de Livitiſche wet is; ook kopen en eeten de Joden op *Jamaïca* dezelve onbeſchroomd. Het is een grote Viſch, van fatzoen bykans als een Kabeljauw, maar veel groter, zo dat een daar van wel drie, vier, of vyf honderd pond weegd. Hy heeft een groot hoofd, met grote vinnen, en ſchubben zo groot als een halve Ryksdaalder, welke met de grootte van 't lyf wel overeenkomen: hy is zeer zoet van ſmaak, en gemeenlyk heel vet. Deze Viſch onthoud zig tuſſchen de klippen; en in *Weſt-Indiën*, omtrent *Jamaïca* en de Kuſt van *Caraccos*, maar voornamelyk in deze Zeën, inzonderheid wat meer Weſtwaards, is zy zeer overvloedig.

Chequetan.

Den 18. gingen wy met ons Schip van hier, en voeren omtrent twee mylen verder Weſtwaards, na eene plaats genaamd *Chequetan*. Anderhalf Engelſche myl van het ſtrand is een klein Eilandje, en binnen 't zelve een goede Haven, alwaar de Schepen konnen kielhalen: daar is ook een Riviertje van verſch water, en houts genoeg.

Een Caravaan Muilezels genomen.

Den 19. November 's morgens gingen wy met vyf-en-negentig man in zes Cano's om den Voerman op te zoeken, nemende 't vrouwmenſch mede om ons den weg te wyzen: maar Capitein *Townley* wilde niet met ons gaan. Voor dag landden wy by een plaats genaamd *Eſtapa*, een myl Beweſten *Chequetan*. De vrouw was hier wel bekend, hebbende daar dikwils om Moſſelen geweeſt, zo zy zeide: want dezelve zyn daar in grote menigte, en zien 'er eveneens uit als onze Engelſche Moſſelen. Zy leide ons door een onbebaand woud omtrent een myl ver langs eene Rivier, wanneer wy quamen in eene weide vol van Stieren en Koeyen; en hier ter plaatze was het dat de Voerman met zyne muilen zig onthield, hebbende niet durven voortgaan, om dat hy niet wiſt waar wy lagen: dus maakte hy door zyne vrees dat hy met alle zyne goederen ons ten roof wierd. Hy had veertig balen met Meel, eenige Chocolade, een grote party kleine kaazen, en veel aardewerk. De eetbare Waaren namen wy weg, maar 't aardewerk quam ons niet te ſtade, dies lieten wy hem dat behouden. De

1685. Muilezels waren omtrent zeſtig in getal; en wy bragten ons gerooſde goed met dezelve aan ſtrand, latende hen toen weer lopen. Wy ſlagteden hier ook eenige Koeyen, en bragten die in onze Cano's met ons. Na de middag quamen onze Schepen een halve Engelſche myl van de plaats daar wy geland waren ten anker, en daar op gingen wy aan boord. Capitein *Townley*, ziende dat het ons dus wel geſlaagd was, ging met zyn volk ook aan land om eenige Koeyen te doden; want daar waren gene Inwoonders omtrent, die zulks konden beletten. Dit land is zeer boſchagtig, van een goede en vrugtbare aard, en van veele kleine Riviertjes bewaterd; evenwel zyn 'er maar weinige Inwoonders digt aan de Zee. Capitein *Townley* doodde agttien Oſſen; en na dat hy aan boord gekomen was, gaf ons volk tegen den zin van Capitein *Swan*, hem een gedeelte van het Meel, dat wy aan land bekomen hadden. Daar na gaven wy aan de vrouw eenige klederen voor haar en hare kinderen, en zetteden haar met twee van dezelve aan land; dog een daar van, zynde een zeer aardige jongen van zeven of agt jaren oud, behield Capitein *Swan* voor zig; hoewel de vrouw kreet en bad dat men hem haar wilde laten behouden: maar de Capitein wilde niet, dog beloofde haar dat hy 'er veel werks van maken zou; en hy hield daar in zyn woord ook. Deze knaap wierd een ongemeen brave jongen, zo om zyn verſtand, als wegens zyn kloekmoedigheid en behendigheid; zulks dat ik my menigmaal over zyne uitdrukzelen, gebaarden, en bedryven verwonderd heb.

Varen voort langs de Kuſt.

Den 21. 'savonds zeilden wy met de landwind van hier. De landwinden aan deze kant van de Kuſt zyn N., en de Zeewinden W. Z W. Wy voeren dan met ſchoon weder Weſtwaards aan. Het land is hoog, en vol oneffene Bergen; Beweſten dewelke het zelve veele vermakelyke en vrugtbare Valleyen tuſſchen 't gebergte maakt. Den 25. waren wy regt tegen over een kenbare Berg, die zynen kruin boven de andere uitſtekende, zig boven aan den top in tweën verdeeld: dezelve legt op de hoogte van 18. graden 8. minuten. De Spanjaards maken gewag van een plaats genaamd *Thelupan*, omtrent dezen Berg; en hadden wy den weg daar na toe geweten, wy zouden dezelve bezogt hebben.

Den 26. gingen de Capiteins *Swan* en *Townley* met twee honderd mannen, van welke ik een was, in onze Cano's, om de Stad *Colima* op te zoeken; zynde, volgens 't zeggen, een ryke plaats; maar hoe ver landwaard in, heb ik nog noit konnen te weten komen: want gelyk ik te voren gezegd heb, hier word geen handel ter Zee gedreven, en daarom konden wy gene leidslieden bekomen om ons na eenige Stad of Dorp te leiden, uitgenomen een of twee op deze gantſche Kuſt, en daar is geen Stad die

Plaat V.

C. L.

Digitized by Google

Digitized by Google

die voor de Zee open legt dan *Aquapulco*; en daarom was ons zoeken 1685.
doorgaans te vergeefs, gelyk als nu ook; want wy roeiden meer als twintig mylen langs het ſtrand, en bevonden dat het een zeer ſlimme Kuſt was om te landen: dog wy zagen niet een huis, nog eenig teken van Inwoonders, hoewel wy een mooye Vallei paſſeerden, geheten de Vallei van *Maguella*: alleenlyk zagen wy ter plaatze daar wy eerſt van onze Schepen voeren, en ook ten einde van die togt, een man te paard zitten; als een ſchildwagt uitgezet, zo wy vermoedden, om op ons te paſſen. Aan de beide plaatzen gingen wy, niet zonder moeyelykheid, aan land, en volgden 't ſpoor van 't paard langs de zandbaai; maar daar zy 't boſch ingereden waren, raakten wy 't ſpoor quyt, konnende het niet vinden, ſchoon wy 'er vlytig na zogten; zo dat wy den moed lieten vallen van eenige huizen of Stad, of Dorp op te ſpeuren.

Zynde dan vermoeid, en buiten hoop van iets op te doen, quamen wy den 28. weder aan boord, alzo onze Schepen tegen over de plaats gekomen waren, daar wy ons nu bevonden: want altoos als wy van onze Schepen gaan, ſtellen wy een plaats van t'zamenkomſt, of geven hen anders een teken om te weten waar wy zyn, door op een of meer plaatzen een grote rook te maken. Evenwel waren wy alle eens door zulk een teken bykans om den hals geraakt, in een vorige togt onder Capitein *Sharp*, toen wy die ongelukkigen aanſlag op *Arica* deden, waar van in de *Hiſtorie der Boekaniers* gemeld is: want na dat ons volk geſlagen was, en verſcheidene van hen gevangen genomen waren, verhaalden zommige van dezelve aan de Spanjaarden, dat tuſſchen hen en hunne makkers aan boord afgeſproken was, op twee byzondere plaatzen een grote rook te maken, zo dra de Stad zoude ingenomen zyn, tot een teken voor het Schip, dat het veilig de Haven mogt inkomen. De Spanjaards maakten daar op zulk een rook; en ik was toen onder de gene die aan boord gebleven waren: of nu het teken niet net zo was als wy afgeſproken waren, dan of 'er iets anders voorviel dat ons affchrikte, vald my nu niet te binnen: maar wy gingen niet in voor dat wy ons volk zagen, 't welk verſtrooid in de Camo's aanquam. Hadden wy op dit valſch teken de Haven ingelopen, wy zouden alle genomen, of in de grond geſchoten zyn geweeſt: want wy moeſten digt langs de Schans gepaſſeerd zyn, en zouden geen wind gehad hebben om ons weder uit te voeren, tot dat wy de landwind in den nagt gekregen hadden.

Brandende Berg en Dal van Colima.

Maar om weder tot onze tegenwoordige togt te komen: na dat wy aan boord quamen, zagen wy den brandenden Berg van *Colima*. Dit is een zeer hoge Berg, ſtaande vyf of zes mylen van de Zee midden in een lima-

1685. een vermadelyk dal, op 18. gr. 36. min. ten Noorden. Hy vertoond zig met twee ſpitze punten, welke beide altoos veele vlamme of rook uitwerpen. Het Dal in welke deze Berg ſtaat, word geheten de Vallei van *Colima*, van de Stad, die niet verre van dezen Berg ſtaat.

De Stad Colima. De Stad *Colima* word gezegd groot en ryk, en de voornaamſte van alle de nabuurige plaatzen te zyn: en de Vallei in welke dezelve legt, is volgens 't verhaal der Spanjaarden, het vermakelykſte en vrugtbaarſte dal in 't gantſche Ryk van *Mexico*. Deze Vallei is tien of twaalf mylen wyd aan de Zee, alwaar die een kleine Baai maakt; maar hoe verre dezelve zig in 't land ſtrekt weet ik niet. Men zegt dat ze vol van *Cacao*-tuinen, Koorn-velden, Tarwen-akkers, en *Plantain*-dreeven is. De nabuurige Zee is met een zandige oever bepaald, maar men kan 'er niet aan land gaan door de holle deiningen. Het aardryk landwaard in is laag en boſchagtig, omtrent twee mylen van de Ooſtzyde, en aan 't einde van het boſch is een diepe Rivier die in de Zee uitloopt; maar daar legt zulk een grote bank of zandplaat voor, dat wy 'er met geen Boot of Cano konden inkomen, om dat 'er zulk een ſterke barning op de bank ging, anderzins agt ik dat wy eenige verdere ontdekking in deze vermakelyke Vallei zouden gedaan hebben. Aan de Weſtzyde van de Rivier heeft men Veldland, 't welk zig tot aan de andere zyde van de Vallei uitſtrekt. Wy hadden maar weinig wind toen wy weder aan boord quamen; dies bleven wy dien namiddag en den volgenden nagt voor deze Baai leggen.

Den 29. voeren onze Capiteins met twee honderd man van de Schepen af, om op de eerſte bequame plaats te landden, en na een pad te zoeken: want de Spaanſche Boeken maken gewag van twee of drie andere Steedjes daar omtrent, inzonderheid een genaamd *Sallagua*, aan de Weſtzyde van deze Baai. Onze Cano's roeiden dan zo digt by den oever als zy konden; maar de Zee ging zo hol, dat zy niet konden landen. Omtrent ten tien of elf uuren quamen twee mannen te paard aan ſtrand, en een van hen haalde een flesje uit zyn zak, en geliet zig als of hy 't ons volk eens bragt; maar terwyl hy dronk vatte een van de onze zyn roer op, en ſchoot zyn paard dood: zyn makker gaf daar op zyn paard de ſporen en reed weg, latende den anderen te voet na komen; dog hy gelaarsd zynde, kon weinig voortgang maken. Dies trokken twee van ons volk hunne klederen uit, en zwommen aan land om hem te vatten: maar dewyl hy een korte brede houwer by zig had, en zy van geen geweer thans voorzien waren, hield hy hen van hem af, zo dat ze hem niet durfden aangrypen. Den 30. quam ons volk al te zamen weer aan boord, hebbende geen plaats om te landen konnen vinden.

Den

Den 1. December paſſeerden wy voorby de Haven van *Sallagua*; de- 1685.
ze Haven legt op 18. gr. 52. min. en is alleenlyk een tamelyk diepe Baai, De haven
die in 't midden door een klippige hoek gedeeld is, welke gelyk als twee van Salla-
havens maakt: in elk van deze konnen de Schepen veilig leggen, niette- gua.
min is de Weſterhaven de beſte, zynde overal goede ankergrond op tien of twaalf vademen; ook ſtroomt daar een beek verſch water in Zee uit. Wy zagen hier een groot nieuw gedekt huis, en veele Spanjaards zo te paard als te voet, met ſlaande trommels en vliegende vaandels, om ons, zo 't ſcheen uit te tarten. Wy hielden ons ondertuſſchen ſtil tot 'sanderen- Aanval op
daags 's morgens, en toen landen wy met twee honderd man, om hun- de Span-
ne kloekmoedigheid eens op den toets te ſtellen; maar zy namen aanſtonds jaarden,
de vlugt, zonder dat die te voet een ſchoot deden; maar de ruiters bleven ſtaan tot dat 'er twee of drie van hen neergeſlagen wierden, waar op zy weeken, en door de onze vervolgd wierden: eindelyk kregen twee van ons volk twee paarden die hunne beryders verloren hadden, en op dezelve ſtygende reeden zy de Spanjaards te viervoet na, tot dat zy by hen quamen, menende iemand gevangen te krygen om kondſchap te bekomen; maar 't had weinig geſcheeld of zy zouden zelve in 's vyanden handen geraakt zyn: want vier Spanjaards hunne piſtolen geloſt, en hen ruiters te voet gemaakt hebbende, omringden hen; en indien zommige van ons beſte volk niet gekomen waren om hen te ontzetten, zy zouden zig hebben moeten overgeven, of 'er het leven by ingeſchoten hebben; want zy waren beide reeds op twee of drie plaatzen gequetſt, hoewel de wonden niet dodelyk waren. Dog de vier Spanjaarden te paarde ſtygende, maakten zig weg eer ons volk hen kon beſchadigen, en ſpoeiden na hunne makkers, die al landwaard in getrokken waren. Ons volk op een breder weg komende, volgde langs den zelven omtrent vier mylen verre, door een bar en ſteenagtig land, vol van kort geboomte: maar vindende geen teeken van Inwoners keerden zy te rugge; en kregen twee *Mulatto's*, die niet zo gauw konnende voorttrekken als hunne makkers, zig tuſſchen 't geboomte hadden verſcholen, meenende dat zy ons volk alzo zouden zyn ontkomen. Deze gevangens zeiden ons, dat die weg na een grote Stad toe leide, genaamd *Oarrha*, van waar veele van die Ruiters gekomen waren; dat deze Stad zo verre afgelegen was, als een paard in vier dagen kon ryden; en dat 'er geen plaats van belang nader by was: voorts dat het land zeer arm en dun bewoond was. Zy verhaalden ons ook, dat dit volk afgekomen was tot byſtand van het *Filippynſche* Schip, 't welk dagelyks verwagt wierd, om daar Paſſagiers die na *Mexico* moeſten, aan land te zetten. De Spaanſche Lootsboeken ſpreken van een Stedeken geheten

1685. *Sallagua* hier omtrent; maar wy konden 't niet vinden, nog iets daar van uit onze gevangenen vernemen.

Wy beſloten dan om omtrent de Kaap *Corrientes*; te kruiſſen, en 't *Filippynſche* Schip in te wagten; dies gingen wy den 6. December t' zeil Weſtwaards op na de Kaap *Corrientes*: Wy hadden ſchoon weder, dog weinig wind; zynde de Zeekoelten N. W. en de landwind N. Het land is hier matelyk hoog, en vol van oneffene uithoeken, die zig van verre als Eilanden vertonen, voorts is het Boſchagtig, dog de boomen zyn niet hoog nog dik.

De Schryver word ſiek

Alhier wierd ik met een koorts bevangen, die naderhand in een waterzugt veranderde, welke my lang aan 't quynen hield; ook ſtierven veele van ons volk aan die quaal, hoewel onze Wondartſen alle hunne vlyt aanwendden om hen by 't leven te behouden. De Waterzugt is een gemene quaal op deze Kuſt; de Inboorlingen zeggen dat het beſte hulpmiddel, dat men 'er voor gebruiken kan, is de bal of kloot van een * *Allegator* (die 'er zulke vier hebben, te weten een by elke poot, binnen in 't vleeſch,) en deze tot ſtof bereid en met water ingenomen: dit geneesmiddel vonden wy ook aangetekend in een Almanak, die te *Mexico* gemaakt was; en ik had 'er wel een proef van willen nemen, maar wy vonden hier geen *Allegators*; alhoewel 'er eenige zyn.

* *Zekere Crocodil.*

Tusschen *Sallagua* en de Kaap *Corrientes* zyn veele goede Havens; maar wy voeren ze alle voorby. Toen wy de Kaap naderden, vertoonde het land aan de Zee zig redelyk hoog, en vol van witte kluften; maar landwaard in is het nog hoger, en vol van ſpitze en gantſch ongeziene Bergen. Beweſten dit oneffen land is een reeks van Bergen, die evenwydig met den oever lopen, en aan de Weſtzyde met een zagte afdaling eindigen, maar aan de Ooſtzyde hunne hoogte behouden, eindigende met een hoge ſteile Berg, welke drie kleine ſpitze toppen heeft, die wel wat naar een Kroon gelyken, en daarom door de Spanjaards *Coronada* of *Kroon-Berg* geheten worden.

De Kaap van Corriëntes.

Den 11. hadden wy de Kaap *Corriëntes* vlak in 't gezigt, leggende Noord ten Weſten, en de *Kroon-Berg* Noorden van ons. Deze Kaap is van een tamelyke hoogte, met ſteile klippen aan de Zee: dezelve is vlak en effen op de top, en met geboomte bewaſſen; en landwaard in heeft men hoog land. Deze Kaap legt op 20. gr. 28. min. ten Noorden. Ik vind deszelfs lengte van de *Tenarif* te zyn 230. gr. 56. min.; maar ik houde myne lengte Weſtwaards volgens onze koers, en volgens die rekening bevind ik dezelve van de *Lizard* in *Engeland* af te zyn 121. gr. 41. min. zulks dat het verſchil des tyds 8. uuren en bykans 6. min. is.

Wy

Wy hadden beſloten alhier op het Schip van de *Fillppines* te kruiſſen, om dat hetzelve in de te rugkomſt altoos deze Kaap aan doet. Wy waren, gelyk ik gezegd heb, met ons vier Schepen, te weten Capitein *Swan* met zyne Bark, en Capitein *Townley* met zyne Bark. 't Was afgeſproken dat Capitein *Swan* agt of tien mylen van land zoude leggen, en de andere tuſſchen hem en de Kaap, elk omtrent een myl van malkanderen; op dat wy dit Schip niet mogten miſſen. Maar wy hadden gebrek van mondkoſt, dies zonden wy *Townley's* Bark met vyftig of zeſtig man na de Weſtzyde van de Kaap, om na een Dorp of Plantagie te zoeken, daar wy eenige leeftogt mogten bekomen; terwyl de andere van ons ieder op zyn beſcheiden poſt kruiſte. Den 17. quam de Bark weder by ons, maar had niets opgedaan, dewyl zy de Kaap niet konde te boven komen, om dat de wind op deze Kuſt gemeenlyk tuſſchen N. W., en Z. W. is, 't welk het moeyelyk maakt Weſtwaards te zeilen: maar zy hadden vier Cano's met zes-en-veertig mannen by de Kaap gelaten, die Weſtwaards meenden te roeyen. Den 18. zeilden wy na de Eilandjes van *Chametly* om water in te nemen. Deze Eilandjes leggen zeſtien of agttien mylen Beooſten de Kaap *Corriëntes*, zynde klein, laag, en boſchagtig, en met klippen omringd. Vyf van dezelve leggen halve maans wyze, geen Engelſche myl van het ſtrand; en tuſſchen dezelve en 't vaſte land is het zeer goed te ankeren, en men is 'er voor alle winden beſchut. De Spanjaards verhalen dat 'er Viſſchers op deze Eilandjes wonen, om voor de Inwoonders der Stad *Purification* te viſſchen; dezelve word gezegd een grote Stad, en de beſte hier omtrent te zyn; maar zy legt veertien mylen landwaard in. 1685. Eilanden van Chametly.

Den 20. quamen wy tuſſchen deze Eilandjes, lopende in aan de Zuid-Ooſtzyde, en wy ankerden tuſſchen dezelve en 't vaſte land, op vyf vademen zuivere zandgrond. Wy vonden hier verſch water en hout, en vingen ook een menigte van Bakkeljauw, met hoeken en lynen: deze zoort van Viſch is hier voren beſchreven. Maar wy zagen geen teken van Inwoonders, buiten drie of vier hutten; waarom ik geloof dat de Spaanſche of Indiaanſche Viſſchers hier alleenlyk in de Vaſten, of op diergelyke tyd komen, maar niet dat zy hier geſtadig wonen. Den 21. ging Capitein *Townley* met omtrent zeſtig man, om een Indiaanſch Dorp, zeven of agt mylen Weſtelyker na de Kaap, in te nemen: en 's anderendaags gingen wy voor de Kaap kruiſſen, alwaar Capitein *Townley* ons zoude ontmoetten. Den 24. terwyl wy voor de Kaap kruiſten, quamen de vier gemelde Cano's, welke *Townley's* Bark voor de Kaap gelaten had, by ons: zy hadden Beweſten de Kaap geweeſt, en na de Vallei van *Valderas* geroeid.

Deze Vallei legt aan 't eind van een redelyke diepe Baai, die tuſſchen

1685. de Kaap *Corriëntes* aan de Zuid-Ooſt-, en de Punt van *Pontique* aan de Noord-Weſtzyde inloopt; zynde deze twee plaatzen omtrent tien mylen van malkanderen. De Vallei is omtrent drie mylen wyd, hebbende een vlakke zandgrond aan de Zeekant, alwaar men bequaamlyk kan landen. In 't midden dezer Baai is een ſchone Rivier, daar men met boten kan invaren; maar in 't laatſt van het droog ſaizoen, 't welk is in February, Maart, en een gedeelte van April, is 't water daar van brak. Van deze ſaizoenen zal ik in myne beſchryving van de winden, in 't Aanhangzel meer ſpreken. Deze Vallei is landwaards afgeperkt door een groene Berg, die langzaam in dezelve afdaald, en zig zeer vermakelyk in Zee opdoet: men heeft 'er vrugtbare Velden, vermengd met veelerlei geboomte, onder anderen ook vrugtdragende bomen, als *Guava's*, Oranje, en wilde Limoen-bomen, welke hier in zulk een menigte groeyen, gelyk als of de Natuur die alleenlyk tot een Tuin had geſchikt. De Velden zyn vol van vette Stieren en Koeyen; ook zyn 'er eenige paarden, maar men ziet 'er gene huizen.

Toen onze Cano's by deze vermakelyke Vallei quamen, zetteden zy zeven-en-dertig mannen aan land, dewelke gingen om huizen te zoeken. Maar zy hadden niet boven drie Engelſche mylen gegaan, of zy wierden door honderd en vyftig Spanjaarden, zo te paard als te voet aangerand. Digt daar by was een klein digt Boſch, waar in ons volk de vlugt nam, om zig voor den aanval der paarden te beveiligen: niettemin reden de Spanjaards na hen toe, en vielen 'er vinnig op aan, tot dat de Spaanſche Capi-
Gevegt. tein, met nog zeventien andere dood van hun paarden tuimelden: want toen namen de overige de vlugt, zynde vele van hen gequetſt. De onze verloren vier mannen, en hadden twee die gevaarlyk gewond waren. In dit gevegt regtte het voetvolk, 't welk met pieken en degens gewapend, en 't grootſte getal was, niets uit; de Ruiters hadden elk een paar Piſtolen, en zommige van hen een Carabyn. Byaldien 't Voetvolk ook aangevallen had, zy zouden gewiſſelyk alle de onze omgebragt hebben. Zo dra deze ſchermutzeling over was, zette ons volk de twee gequetſten op paarden, en ging weder na hun Cano's; alwaar zy een van de paarden doodden, en tot ſpys klaar maakten, durvende zig in de weiden niet begeven om een Os te ſlagten, hoewel 'er die by menigte waren. Toen zy gegeten en zig verzaad hadden, keerden zy weder na boord. Den 25. zynde Kersdag, quamen wy met onze Schepen vry digt by de Kaap, en zonden drie Cano's uit om viſch te vangen, dewyl wy genegen waren een Kerstydmaal te houden. Nademiddag keerden zy weder met drie grote *Jode*-Viſſchen, daar wy alle ons genoegen van kregen. 's Anderendaags zonden wy onze Cano's weder na het ſtrand, en vingen 'er nog drie of vier.

Capi-

Digitized by Google

CAPITEIN *Townley* die by de Eilandjes van *Chametly* van ons gegaan was, keerde den 28. weder, en bragt omtrent veertig ſchepels *Mais* met zig. Hy was Beooſten de Kaap *Corriëntes* geland, en na een Indiaanſch Dorp getrokken, dat vier of vyf mylen landwaard in legt. De Indianen, ziende hem en de zyne aankomen, ſtaken twee huizen, die vol *Mais* waren in de brand en liepen weg: niettemin kreegen hy en zyn volk uit andere huizen zo veel als zy op hun ruggen konden dragen, het welk zy aan boord bragten. 1686.

WY kruiſten voor de Kaap tot den 1. January des jaars 1686., en zeilden toen na de Vallei *Valderas*, om Oſſen te bekomen. Eer 't nagt was ankerden wy in de Baai op zeſtien vademen water, een Engelſche myl van het ſtrand. Hier bleven wy om Oſſen te krygen tot den 7., en de Capiteins *Swan* en *Townley* gingen alle dagen met omtrent twee honderd en veertig man aan land, en togen na een kleine Berg, alwaar zy met vyftig of zeſtig man bleven om de Spanjaards af te keren, die zig op andere Bergen, niet ver daar van daan, met grote troppen vertoonden; maar noit iets tegen ons volk durfden beſtaan. Hier ſlagten en zouteden wy voor meer als twee maanden voorraad van vleeſch, behalven 't gene wy dagelyks verſch opaten; en wy hadden nog wel eens zo veel konnen ſlagten, indien wy beter met zout waren voorzien geweeſt. Onze hoop van 't *Filippynſche* Schip te ontmoetten was nu voorby; want wy vermoedden, dat hetzelve, terwyl wy genoodzaakt waren hier om leeftogt uit te zien, Ooſtwaards was voorby gepaſſeerd, gelyk 't ook inderdaad was, volgens 't gene wy naderhand uit gevangenen verſtonden. Aldus miſte deze aanſlag door Capitein *Townleys* drift, om 't Schip van *Lima* in de Haven van *Aquapulco* aan te taſten, gelyk hier voren verhaald is. Want hoewel wy een weinig Meel digt by hadden gekregen, zo zou nogtans die Leidsman, welke ons van dat Schip zeide, ons gebragt hebben daar wy overvloed van Oſſen en *Mais* hadden konnen bekomen. Maar in plaats daar van verloren wy den tyd en gelegenheid om ons zelven te voorzien, en waren aldus genoodzaakt om ons van eetwaren te verzorgen, wanneer wy voor de Kaap *Corriëntes* hadden behoren te kruiſſen, om 't Schip van *Manila* in te wagten.

De aanſlag op een Schip gemiſt.

TOT hier toe waren wy met twee verſchillende voornemens langs deze Kuſt gevaren; het eene was om 't Schip van *Manila* te nemen, 't welk ons bovenmate zoude verrykt hebben, en dat was 't gene waar toe Capitein *Townley* meeſt genegen was. *Sir Thomas Candish* had eertyds 't Schip van *Manila* eens genomen, en veele koſtelykheid daar van overboord geworpen, by de Kaap *St. Lucas* in *California*, alwaar wy na 't

Digitized by Google

1586. zelve ook zouden gewagt hebben, indien wy tydiglyk met mondkoſt waren voorzien geweeſt. De andere aanſlag waar toe Capitein *Swan* en ons bootsvolk meeſt genegen waren, was, om langs de Kuſt te zoeken na eenige ryke plaatzen, en wel voornamelyk na Goud- of Zilver-mynen, welke wy zekerlyk wiſten dat in dit land, en zo wy vermoedden, niet verre van het ſtrand waren; naardien ons onbekend was (gelyk wy zulks naderhand bevonden) dat de rykdom van dit land inwaards, en ver van de Kuſt der Zuid-Zee was, waar mede het weinig of geen gemeenſchap houd, handelende Ooſtwaards op *Europa* door *Vera Cruz*. En dewyl wy nog al in verwagting waren van Mynen te zullen aantreffen, beſloten wy nog verder Noordwaards te ſtuuren: maar Capitein *Townley*, die met het komen op deze Kuſt geen ander oogmerk had, dan dit Schip aan te treffen, beſloot weder na de Kuſt van *Peru* te keren.

Op deze togt na de *Mexicaanſche* Kuſt, hadden wy by ons eenen Overſten en twee of drie van zyn volk, zynde Indianen der Land-Engte van *Darien*, die onze vrienden zynde, en eenige partyen van onze maats over land geleid hebbende, zig begerig hadden getoond om met ons te varen; weshalven wy hen aan ons boord genomen, en vriendelyk onthaald hadden, dewyl wy door dat middel van Leidslieden voorzien waren, ingevalle wy over land zouden te rug gekeerd hebben, gelyk zommige van ons liever wilden doen, dan die grote hoek omzeilen. Maar dewyl wy, die op Capitein *Swan's* Schip waren, nog verder Noord-Weſt op, en Capitein *Townley* te rug wilde gaan, zo bevolen wy deze onze Indiaanſche vrienden aan zyne zorg, om hen weder t'huis te brengen; en ſcheidden alzo van malkanderen, hy na 't Ooſten, en wy na 't Weſten, vermids wy zo ver Weſtwaards meenden te zoeken, als de Spanjaards 't land in hadden.

De Capiteins Swan en Townley ſcheiden van malkander.

Den 7. January, in den morgenſtond, zeilden wy van deze vermakelyke Vallei, met een N. O. wind, 'en ſchoon weêr. Ten elf uuren quam de Zeewind uit den N. W.: en eer 't avond was paſſeerden wy de Punt *Pontique*; dit is de Weſthoek van de Baai der Vallei van *Valderas*, en legt tien mylen van de Knap *Corriëntes*. Deze Punt legt op 20. gr. 50. min. Benoorden den Middellyn, het is een hoge, ronde, klippige, en dorre uithoek, vertonende zig van ver gelyk een Eiland. Een myl Beweſten deze hoek zyn twee kleine onvrugtbare Eilanden, genaamd de Eilandjes van *Pontique*: rondom dezelve zyn verſcheidene hoge, ſcherpe, en witte klippen, die hier en daar verſtrooid leggen. Wy paſſeerden tuſſchen deze klippige Eilanden ter ſlinker, en de vaſte Kuſt ter regterhand, want daar is geen gevaar. De Zeekuſt voorby deze Punt, loopt nog omtrent agttien mylen Noordwaards met veele oneffene hoeken, en kleine zand-

De Punt Pontique

zandbaayen. Het land aan de Zeekant is laag, en vry vol van geboomte; maar inwaards heeft men hoge, onvrugtbare, ruuwe, en onvermakelyke Bergen. 1686.

Den 14. zagen wy een kleine witte klip, welke zig van ver als een zeil opdoet: deze klip is op de hoogte van 21. gr. 15. min., en legt drie mylen van 't vaſte land: tuſſchen beide is een goede doortogt, alwaar men twaalf of veertien vademen waters digt aan de klip heeft; maar na de vaſte Kuſt word het hoe langer hoe dieper. In den nagt ankerden wy op zes vademen waters, omtrent een myl van 't land, op een goede ſlykgrond. Wy vingen hier veel Katviſch, als mede op verſcheide andere plaatzen van deze Kuſt, zo voor als na.

Van dit Eiland loopt het land Noordelyker, makende een ſchone zandbaai; maar de Zee gaat zo hol op het ſtrand, dat men nergens op deze Kuſt kan landen, dog zeer wel ankeren, dewyl de diepte van langzamerhand afloopt: want omtrent een myl van den Oever heeft men zes vademen, en een Engelſche myl verder zeven vademen waters. Alle avonden lieten wy op deze Kuſt het anker vallen, en 's morgens gingen wy met de Landwind weder t' zeil, welke wy bevonden N. O. en de Zeewinden N. W. te zyn.

Den 20. ankerden wy omtrent drie Engelſche mylen Beooſten de Eilanden van *Chametly*, welke, hoewel in naam dezelfde, egter verſchillen van de gene die hier voren gemeld zyn: want deze zyn zes Eilandjes op de hoogte van 23. gr. 11. min. een weinig Beweſten den (*a*) Zonnekeerkring van den Kreeft, en omtrent drie mylen van de vaſte Kuſt, alwaar een kleine zoute poel zyne uitwatering in Zee heeft. Deze Eilanden zyn matelyk hoog: op zommige van dezelve groeid eenig kreupelboſch, en de andere zyn gantſch van geboomte ontbloot. Rondom deze zyn ze klippig, en maar een of twee van dezelve hebben zandbaayen aan de Noordzyde. Op deze Eilanden groeid een zoort van vrugt genaamd *Penguins*, en dat is al de vrugt die 'er waſt. Andere Eilanden van Chametly.

De vrugt *Penguin* is tweederlei, geel en rood: de geele groeid aan een groene ſteel of ſtam, zo dik als een mans arm, en ruim een voet hoog van de grond: de bladen van deze ſtam zyn een half voet lang, en een duim breed, en de kanten vol van ſcherpe prikkels. De vrugt waſt aan de top van de ſtam, in twee of drie grote troſſen, en met zeſtien of twintig vrugten aan ieder tros; dezelve is rond, en van grootte als een klein hoender ey; de ſchil daar van is dik, en 't binnenſte vol van zwarte zaadjes, die gemengd zyn onder de vrugt, dewelke van een ſcherpe, hoewel aangename ſmaak De vrugt Penguin; geele.

(*a*) Tropicus Cancri.

1686. ſmaak is. De rode *Penguin* is van dikte en koleur als een kleine droge uyen, en kegelagtig van ſatzoen, want hy groeid niet aan een ſteel of ſtam als de andere, maar met het eene eind op de grond, en 't ander regt opwaards. Zeſtig of zeventig groeyen dus t' zamen, zo digt aan malkander als zy konnen, en alle uit een en dezelfde wortel of worteltros. Deze *Penguins* zyn omgeven met grote bladeren, die anderhalf of twee voet lang, en even als de vorige prikkelig zyn; voorts is de vrugt al zeer eveneens, zynde gezond, en noit ſchadelyk voor de maag; maar de gene die 'er veel van eeten, zullen een prikkeling in hun fondament gewaar worden. In de Baai van *Campeche* groeyen deze vrugten zo overvloedig, dat men ter plaatze daar ze waſſen, niet kan paſſeren, wegens de hoge prikkelige bladen.

En rode.

Op deze Eilanden zyn eenige *Guano's*, maar geen ander zoort van landgedierte. In de Baayen hier omtrent komen zomtyds ook Zeehonden, en dit was de eerſte plaats Benoorden den Evenaar, alwaar ik deze dieren in deze Zee zag. Want de Viſch op deze zandige Kuſt onthoud zig meeſt in de zoute Poelen, en in de monden der Rivieren: dies agt ik dat de Zeehonden hier niet veel komen; want dewyl dit geen klippige Kuſt is, gelyk daar de Viſſchen zig meeſt onthouden, zo ſchynt 'er maar weinig koſt voor de Zeehonden te zyn, 't en ware zy Katviſch wilden eeten.

Capitein *Swan* begaf zig met honderd man in onze Cano's Noordwaards, om de Rivier *Colecan* te zoeken, miſſchien dezelfde Rivier die *Paſtila* genoemd, en in zommige Kaarten in 't landſchap *Cullacan* geſteld word: Deze Rivier legt op omtrent 24. gr. ten Noorden. Wy waren berigt dat 'er een brave ryke Stad aan de Ooſtzyde van dezelve lag, met Weilanden daar om heen, die van Stieren en Koeyen wel voorzien waren: en dat de Inwoonders dezer Stad met Schuiten na 't Eiland *California* overvoeren om Paarlen te viſſchen. Zederd heeft my een Spanjaard, die op 't Eiland *California* geweeſt was, gezegd, dat daar zeer veel Parel-Oeſters zyn, en dat de ingeborene Indianen van dat Eiland, die digt by de Parel-Viſſchery wonen, doodvyanden van de Spanjaards zyn. Onze Cano's waren drie of vier dagen uit, hebbende meer als dertig mylen verre geweeſt, dog geen Rivier gevonden; 't volk zeide dat het land langs de Zee laag was, en zandig, maar de barning was overal zo ſterk, dat 'er geen landen aan was: zy quamen ons tegen op de hoogte van 23. gr. 30. min., terwyl wy hen langs het ſtrand na *Cullakan* nazeilden.

Keren te rugge.

Wy keerden dan weder Ooſtwaards, en dit was het verſte dat ik ten Noorden op deze Kuſt geweeſt ben.

Zes of zeven mylen N. N. W. van de Eilanden van *Chametly* is een kleine

kleine ſmalle ingang in een Meir, 't welk zig omtrent twaalf mylen Ooſte- 1686.
lyk neffens den oever uitſtrekt. De mond van dit Meir legt op 23. gr.
30. min. en word door de Spanjaarden genoemd *Rio del Sal*, want het Rio del
is een Meir. Daar is waters genoeg voor Boten en Cano's om in te ko- Sal.
men; en na dat men 'er in is, heeft men ſlegt water om te landen. Aan
de Weſtzyde is een huis en een weyery van groot Vee. Ons volk be-
gaf zig in dit Meir, en vervolgens aan land, en vond, by 't huis komen-
de, zeven of agt ſchepels *Mais*, maar 't Vee hadden de Spanjaards weg-
gedreven: evenwel nam ons volk den eigenaar van de weyery, en bragt
hem aan boord; hy zeide dat de Oſſen verre landwaard in gedreven wa-
ren, uit vreze dat wy dezelve zouden doden. Terwyl wy hier lagen,
voer Capitein *Swan* andermaal na 't Meir, en met honderd vyftig man
aan de Noord-Ooſtzyde geland zynde, toog hy landwaard in. Omtrent Capitein
een Engelſche myl van de plaats daar hy landde, quamen zy in een droge Swan gaat
Zoutpan, en ſchoten na twee Indianen die voor uit dwars over de weg aan Land.
gingen: een van dezelve in zyn dye gequetſt zynde, viel neer, en zeide
tegen ons volk, na ondervraginge, dat 'er vier of vyf mylen verder een
Indiaanſch Dorp was, en dat de weg, waar op zy waren, hen derwaards
leiden zoude. Terwyl zy aldus met den Indiaan in geſprek waren, wier-
den zy beſprongen door honderd Spaanſche Ruiters, welke gekomen wa-
ren om hen te rugge te dryven, dog geen geweer nog 't hart hadden om
zulks uit te voeren. Ons volk ging derhalven voort, en paſſeerde door
een veld van lang dor gras: dit wierd door de Spanjaards in de brand ge-
ſtoken, om de onze te branden; maar ſchoon 't hen eenige moeyelykheid
veroorzaakte, egter verhinderde het hen niet voort te trekken. Dog door
gebrek van Leidslieden zworven zy dien gantſchen dag, en een gedeelte
van den volgenden, eer zy aan 't Dorp quamen, waar van de Indiaan ge-
ſproken had. Aldaar vonden zy een party Spanjaarden en Indianen, die hen
't hoofd boden, maar na een kort gevegt uit het Dorp gejaagd wierden.
Hier wierd onze Wondarts en nog een man door pylen gequetſt, dog nie-
mand anders. Zy vonden daar twee of drie gequetſte Indianen, die hen
zeiden dat de naam van dit Dorp *Maſſaclan* was, dat 'er eenige weinige Maſſaclan
Spanjaards, en voorts Indianen in woonden; en dat 'er vyf mylen van dit
Dorp twee ryke Goudmynen waren, alwaar de Spanjaards van *Compoſtel-*
la, de voornaamſte Stad in deze Geweſten, veele Slaaven en Indianen
hielden om Goud te zoeken. Ons volk bleef alhier dien nagt, en pak-
ten 's anderen daags alle de *Mais* op die zy konden, welke zy na de Cano's
torſten, en zo aan boord bragten.

Wy lagen hier tot den 2. van February, wanneer Capitein *Swan* met om-

Digitized by Google

1686. omtrent tagtig man na de Rivier *Rosario* roeide, en aldaar landende na een Indiaansch Vlek van dien zelfden naam ging: het lag omtrent negen Engelsche mylen van de Zee, zynde de weg daar na toe mooi en effen. Dit was een fraaye plaats van zestig of zeventig huizen, met een mooye Kerk, zynde egter meest van Indianen bewoond. Zy namen eenige daar van gevangen, welke hen zeiden, dat de Rivier *Rosario* ryk van Goud was, en dat de Mynen niet boven twee mylen van het Vlek lagen. Capitein *Swan* vond het niet geraden na de Mynen te gaan, maar spoeide zig na boord met de *Mais* die hy hier nam, zynde een party van tagtig of negentig schepels, welke ons, door de schaarsheid van mondkost, waar in wy ons bevonden, veel meer waardig was dan al het Goud van de wereld: En had hy na de Mynen gegaan, zo zouden de Spanjaarden voor zyne wederkomst 't Koorn misschien vernield hebben. Den 3. February zeilden wy met ons Schip ook na de Rivier *Rosario*, en ankerden 's anderdaags voor den mond van dezelve, op zeven vademen goede zagte grond, een myl van het strand. Deze Rivier legt op 22. gr. 51. min. ten Noorden. Als men voor deze Rivier ten anker legt, ziet men een weinig landwaard in, een ronde Berg als een suikerbrood regt tegen over deze Rivier: en Noord-Oost ten Noorden aan de Westzyde van dien Berg is een andere, die ook redelyk groot is, en *Caput Cavalli* of *Paards Kop* geheten word.

De rivier en 't vlek Rosario.

Goudmynen.

Den 7. quam Capitein *Swan* met de *Mais* die hy gekregen had, aan boord. Dit was maar een kleine party voor zo veel volks als wy waren, inzonderheid gemerkt de plaats daar wy ons bevonden, zynde vreemdelingen: en hebbende gene Lootsen om ons in eenige Rivier te geleiden; zulks dat wy gantsch geen leestogt hadden, dan die welke wy gedwongen waren op deze wyze van land te halen. En hoewel onze Stuurmansboeken goede onderrigting gaven om de Rivieren te vinden, zo waren wy evenwel door gebrek van Leidslieden om ons by woningen te brengen, t'elkens genoodzaakt twee of drie dagen te zoeken, eer wy by een plaats konden komen om te landen. Want behalven dat de Zee, gelyk ik gezegd heb, op vele plaatzen al te hol ging om te landen, zo konden zy noit bespeuren dat daar eenige Booten, Barken, of Cano's waren. Zulks dat gelyk 'er zulke gevoegelyke plaatzen niet waren om te landen, als 'er in de Noord-Zee zyn, wy ook, als wy al ergens waren geland, niet wisten wat weg wy na een Dorp moesten gaan, 't en ware wy by geval een pad aantroffen. 't Is waar, de Spanjaarden en Indianen, welke wy aan boord hadden, kenden de namen wel van verscheidene Rivieren en Steedjes of Dorpen daar omtrent, ja ook de plaatzen zelfs als zy ze zagen, maar

maar zy wiſten den weg niet die van de Zee derwaards leidde. 1686.

Den 8. zond Capitein *Swan* omtrent veertig man om de Rivier *Oleta* te zoeken, welke Beoosten de Rivier *Roſario* legt. 's Anderendaags volgden wy met de Schepen, hebbende een W. N. W. wind, en ſchoon weder; 's namiddags quamen onze Cano's weer by ons, dewyl zy de Rivier *Oleta* niet vinden konden; dies ſtelden wy koers na de Rivier *St. Jago* nog verder Ooſtwaards. Den 11. 's avonds ankerden wy voor de mond van die Rivier, op zeven vademen waters goede zagte kleigrond, en omtrent twee Engelſche mylen van den oever: buiten ons lag een hoge witte klip, genaamd *Maxentelbo*. Deze klip vertoond zig van verre als een Schip onder zeil, en lag omtrent drie mylen W. N. W. van ons. De Berg *Selisco* hadden wy Z. O van ons, dezelve is een zeer hoge Berg in het land, hebbende een holte of bogt op den top. De Rivier *St. Jago* legt op 22. gr. 15. min. en is een van de voornaamſte Rivieren op deze Kuſt. By laagwater heeft men op de bank tien voeten diepte, maar hoe hoog 't hier vloeid weet ik niet. De mond van deze Rivier is omtrent een halve myl breed, en heeft een gemakkelyken ingang: binnen de mond is zy breder, want daar zyn drie of vier Rivieren, die zig daar ontlaſten, en alle gezamentlyk hunne uitloop hebben. Het water is een groot ſtuk weegs opwaards brak; niettemin is 'er verſch water te bekomen, door putten te maken van twee of drie voet diep in de zandbaai, aan den mond van de Rivier. De Rivier St. Jago.

Den 11. zond Capitein *Swan* zeventig man in vier Cano's de Rivier op, om na een Dorp of Stad te zoeken; want hoewel wy nog niet wiſten of 'er een was, nogtans dewyl 't land zig zeer ſchoon opdeed, twyffelden wy niet of zy zouden Inwoonders vinden eer zy wederkeerden: zy bragten twee dagen toe met de Rivieren en kreeken op en neer te roeyen, en quamen ten laatſten by een groten akker met *Mais*, die bykans ryp was; en begonden die daar op aanſtonds zo gauw als zy konden te plukken, om 'er de Cano's mede te laden: maar ziende dat 'er een Indiaan geſteld was, om wagt by 't Koorn te houden, lieten zy dat moeyelyk en verdrietig werk varen, en grepen hem, en bragten hem aan boord, op hoop van uit hem berigt te trekken, om op een gemakkelyker wyze verzorgd te worden, en ergens Koorn te vinden, dat reeds afgeſneden en gedroogd was. Hy ondervraagd zynde zeide dat 'er een Steedje was geheten *Santa Pecaque*, vier mylen van de plaats daar wy hem gegrepen hadden, en dat zo wy gezind waren daar na toe te gaan, hy ons derwaards zou geleiden. Hier op beval Capitein *Swan* zyn volk aanſtonds dat zy zig zouden gereed maken, en voer nog dien zelfden avond met agt Cano's en honderd

1686. veertig man weg, nemende den Indiaan tot Leidsman mede.

Zy roeiden de Rivier vyf mylen op, en traden den volgenden morgen aan land; de Rivier was aldaar niet boven een Piſtool ſchoot wyd, en de Oevers ter wederzyde redelyk hoog; dog 't land was vlak en effen. Capitein *Swan* liet drie-en-twintig man blyven om de Cano's te bewaren, en toog met de reſt na 't Steedje; 't was zes uuren 's morgens toen hy op weg ging, en omtrent tien uuren toen hy by 't zelve quam. Den weg langs welken zy paſſeerden was heel effen, zynde ten dele Boſchland, en ten dele Weiland: en de weiden waren vol van Paarden, Stieren, en Koeyen. De Spanjaards hem ziende aankomen liepen alle weg; zo dat ons volk zonder tegenſtand het Steedje introk.

't Steedje Santa Pecaque.

Dit Steedje *Santa Pecaque* ſtaat op een vlakte in een Veldland, aan de zyde van een Boſch, met veele vrugtdragende bomen rondom: het is niet groot, maar zeer wel geſchikt, na de Spaanſche wyze met een plein in 't midden. De huizen die op het plein uitzigt hebben, hadden alle balkons; daar waren twee Kerken, de eene aan 't plein, en de andere aan 't eind van 't Steedje; het word meeſt van Spanjaarden bewoond, welker voornaamſte bezigheid in den landbouw beſtaat: daar zyn ook eenige Voerlieden, die door de Kooplieden van *Compoſtella* gebruikt worden om voor hen van de Mynen af en aan te ryden.

De Zilvermynen van Compoſtella.

Compostella is een ryke Stad, omtrent een-en-twintig mylen van hier gelegen, zynde de voornaamſte in dit Geweſt van het Ryk; en men zegd dat 'er zeventig blanke huisgezinnen zyn, 't welk een grote zaak in deze Geweſten is; want zulk een plaats heeft daarenboven miſſchien vyf honderd huisgezinnen van roskoleurde menſchen. De Zilvermynen zyn omtrent vyf of zes mylen van *Santa Pecaque*; en de Inwoonders van *Compoſtella* hebben daar, gelyk ons gezegd wierd, eenige honderd ſlaven aan 't werk. Het zilver hier en elders in 't Ryk van *Mexico* word gezegd fyner en koſtelyker te zyn dan dat van *Potoſi* of *Peru*, ſchoon men 'er de erts zo overvloedig niet vind. De voerlieden van *Santa Pecaque* brengen de ruuwe zilverklompen na *Compoſtella*, alwaar ze gezuiverd worden. Deze Voerlieden of Zoetelaars verzorgen de ſlaven in de Mynen ook met *Mais*, waar van hier in dit Steedje nu grote voorraad tot dat gebruik was, beneffens Suiker, Zout, en zoute Viſch.

Santa Pecaque geplunderd.

Capitein *Swan's* eenigſte werk te *Santa Pecaque* was mondkoſt te bekomen, en daarom beval hy zyn volk zig in twee hopen te verdelen, en de eetwaaren by beurten na de Cano's te dragen; zulks dat de helft van hen geſtadig in 't Steedje zou blyven, om te bewaren 't gene zy gekregen hadden, terwyl de andere helft af en aan gaan zoude. In de namiddag kre-

kregen zy eenige paarden, en 'sanderendaags 's morgens, zynde den 17. 1686.
February gingen zeventig mannen, met eenige paarden met *Mais* geladen na de Cano's, welke zy met het volk, dat 'er by gebleven was, nog in goede ſtand vonden, hoewel de Spanjaards hen wat ſpels gemaakt, en eenen man gequetſt hadden; maar ons volk uit de Cano's was daar op aan land geſtapt, en had hen verjaagd. De gene die geladen by de Cano's quamen, lieten daar nog zeven man meer blyven, zo dat zy nu dertig ſterk waren om de Cano's te bewaren; keerende de reſt in de nagt wederom. Den 18. 's morgens quam die helft, welke den vorigen dag in 't Steedje gebleven was, ieder man met zyn laſt, en vier-en-twintig geladene paarden te rug. Eer zy wederkeerden kregen Capitein *Swan* en de zyne eenen gevangen, dewelke zeide dat 'er omtrent duizend man van allerlei koleuren, als Spanjaards, Indianen, Zwarten, en *Mulatto's* of halfſlagtige in 't geweer waren te *St. Jago*, maar drie mylen van hier, zynde de voornaamſte plaats aan deze Rivier, en dat de Spanjaards met Vuurroers en Piſtolen, en de Indianen met zwaarden en pieken gewapend waren.

Capitein *Swan* vrezende het quaad gevolg van zyn kleine party te verdelen, beſloot om 'sanderendaags met al zyn volk weg te trekken, en beval daarom dat zy zo veel paarden zouden tragten te bekomen als zy konden, om te meer voorraad te konnen wegvoeren. Den 19. dan riep Capitein *Swan* zyn volk bytyds t' zamen om te vertrekken; maar zy weigerden 't, en zeiden dat zy 't Steedje niet wilden verlaten, voor dat alle de mondkoſt in de Cano's gebragt was: dies was hy genoodzaakt te zwigten, en liet de helft henen gaan als te voren. Zy hadden nu vier-en-twintig geladene paarden, welke Capitein *Swan* bevolen had aan malkanderen te binden; en dat het volk zig zoude verdelen, en de eene helft voor uit, en de ander agter aan gaan; maar zy wilden hun eigen zin volgen, en elk zyn paard leiden. De Spanjaards ſloegen hier op agt, en ſtelden een hinderlaag omtrent een Engelſche myl van 't Steedje, en hadden hun aanſlag zo wel beleid, dat zy op ons volk, die 't Koorn na de Cano's bragten, aanvielen, en hen alle ombragten. Capitein *Swan* 't gebalder van de Vuurroers horende, beval zyn volk, welk toen nog hy hem in 't Steedje was, t' hunner hulpe uit te trekken: maar zommige vielen hem tegen, verſmadende hun vyanden, tot dat twee van de Spaanſche paarden, die hun bereiders verloren hadden, in 't Steedje quamen aanrennen, zynde beide getoomd en gezadeld, en elk met een paar holſters behangen, ook hing aan 't eene paard een geloſt Carabyn; 't welk een klaar teken was, dat ons volk in gevegt was geweeſt, met zodanige die beter gewapend waren, dan zy zig hadden ingebeeld te zullen ontmoetten. Dies trok Ca-

1686. pitein *Swan* aanſtonds ter Stad uit, en wierd van alle de zyne gevolgd, en wanneer zy ter plaatze quamen, daar 't gevegt was geweeſt, vonden zy alle de gene, die 's morgens uitgetrokken waren, dood leggen; zynde uit geſchud, en zo gehouwen en gekorven, dat men 't er nauwelyks een van kon bekennen. Capitein *Swan* had toen geen meer levende van zyn volk by hem, dan 'er op de grond dood lagen, eyter quamen de Spanjaards niet op hem aan, maar bleven een groot eind van hem, zulks dat het geloofliyk is dat zy zo veele van de onze niet gedood hadden, zonder veel meer van de hunne verloren te hebben. Hy vervolgde dan zynen weg na de Cano's, en quam weder aan Scheepsboord, met de *Mais* die reeds in de Cano's was. Dus quam deze togt ons op vyftig dooden te ſtaan, en onder dezelve myn verſtandige vriend Mr. *Ringroſe*, die dat gedeelte van de *Hiſtorie der Boekaniers*, 't welk Capitein *Sharp* betreft, beſchreven heeft. Hy was te dier tyd Opper-Koopman op Capitein *Swan's* Schip, en had zig met weerzin op deze Reistogt begeven; dog was door de nood daar toe gedrongen geweeſt.

Vyftig van Capitein Swan's volk door de Spanjaards gedood.

Dit verlies ſchrikte ons af van iets meer hier omtrent te ondernemen; dies ſtelde Capitein *Swan* voor, om na de Kaap *St. Lucas* aan *California* te gaan, en aldaar te kielhalen. Daar waren twee redenen die hem daar toe aanporden, de eene, dat hy oordeelde daar veilig wegens de Spanjaarden te konnen leggen; en de andere dat hy eenige ontdekkinge in 't Lak van *California* mogt doen, en zien of hy eenig Zilver van *Nieuw Mexico* kon bekomen.

De Golf van California.

Dit Lak van *California* (want zo word de Zee, Golf, of Straat tuſſchen dat en 't vaſte land geheten) is maar weinig by de Spanjaarden bekend, voor zo veel ik ooit heb konnen vernemen; want hunne aftekeningen daar van komen niet over een. Zommige van dezelve verbeelden *California* als een Eiland; maar in de Beſchryvingen word niets gemeld van het gety in de Golf, of van de diepte van 't water, of welke Havens, Rivieren, of uitwateringen daar zyn: dog aan de Weſtzyde dezes Eilands, na de Kuſt van *Aſia*, vind men in hun Lootsboek een verhaal dier Kuſt van de Kaap *St. Lucas* af tot op 40. gr. ten Noorden. Zommige van hunne aftekeningen, nog onlangs gemaakt, hegten *California* aan de vaſte Kuſt. Ik geloof ondertuſſchen dat de Spanjaards niet gaarn zouden hebben, dat deze Golf ontdekt wierd, uit vreze dat andere *Europeeſche* volken kennis daar van bekomen, en alzo de mynen van *Nieuw Mexico* bezoeken mogten. Wy verſtonden dat de Indianen van *Nieuw Mexico* niet lang voor onze aankomſt alhier een opſtand gedaan, en de meeſte Spanjaarden daar verdelgd hadden; dog dat zommige van hen na de Golf of 't Lak

Lak van *California* vlugtende, Cano's hadden gemaakt, en 't zo ontko- 1686.
men waren. Waar uit ſchynd dat de Indianen daar te lande in vyand-
ſchap met de Spanjaarden zyn. Wy hadden een oude verſtandige Span-
jaard aan boord, dewelke zeide eenen Monnik geſproken te hebben, die
't van daar ontvlugt was.

Nieuw Mexico volgens 't verhaal van verſcheidene Engelſchen, die Nieuw
daar gevangen zyn geweeſt, en ook van Spanjaarden, legt N. W. van Mexico.
Oud Mexico op een afſtand van tuſſchen de vier en vyf honderd mylen;
en 't grootſte deel van de ſchat, die in dit Ryk gevonden word, is in die
Provincie. Maar buiten twyffel zyn 'er in andere Geweſten nog veele My-
nen; en waarſchynelyk op de vaſte Kuſt die aan 't Lak van *California*
paalt, ſchoon die door de Spanjaards nog niet ontdekt zyn, dewyl zy
Mynen genoeg hebben, en daarom nog niet behoeven na meer te zoe-
ken.

Volgens myn gevoelen zouden hier voordelige ontdekkingen te doen
zyn, voor de gene die zulks wilden ondernemen: want de Spanjaards heb-
ben reeds meer dan zy wel beheren konnen; alhoewel dat ik weet dat zy
zouden zyn als de hond in de krib, die ſchoon hy 'er zelf niet van eeten
kon, evenwel andere zulks wilde verhinderen. Maar dewyl 't zulk een
verre reis daar na toe is, zo acht ik dat eene reden te zyn die de ontdekkin-
gen van die Geweſten verhindert heeft: hoewel men miſſchien een na-
der weg derwaards zou konnen vinden, dan wy omzeilden, ik meen
door 't Noord-Weſten.

Ik weet wel dat men verſcheidene maal een doortogt door 't Noord- Van de
Weſten ondernomen heeft, en dat het telkens is mislukt; en evenwel ben Noord-
ik van gevoelen dat 'er zulk een doortogt te vinden is. Alle onze Lands- Weſter en
lieden, die uitgevaren zyn om de Noord-Weſter doortogt te ontdekken, Noord-
hebben getragt Weſtwaards op te gaan, beginnende te zoeken van de Ooſter
Straat Davids of *Hudſons Baai*. Maar als ik op zo een ontdekking doortogt.
zoude uitvaren, wilde ik eerſt na de Zuid-Zee gaan, en myn koers van
daar langs *California* zetten, om zo een doortogt te rugge in de Weſt-
Zee te zoeken. Want gelyk als andere den Zomer toegebragt hebben in
't zoeken op deze meer bekende Kuſten digter aan huis, en dat dan eer
zy konden doorraken het ſaizoen des jaars hen noodzaakte hun zoeken te
ſtaken, en zig tot een lange weerom reis te vervaardigen, uit vreze van
door den Winter overvallen te worden; zo zoude ik daarentegen myn
zoeken beginnen op de minſt bekende Kuſten der Zuid-Zee, en zoude,
als het jaar verliep, niet behoeven weder te keren, om dat ik in myne
kenniſſe zoude vorderen, zo myne onderneming gelukte; en ik zoude zon-
der

1686. der zulk een ſchrik en vreze zyn, als de andere noodzakelyk moeten hebben, wanneer zy van 't bekende na 't onbekende varen: hebbende, voor zo veel my toeſchynt, hun toeleg geſtaakt, als zy op 't punt waren van hunne begeerte te bereiken.

Den zelfden voet zoude ik houden, als ik de Noord-Ooſter doortogt zoude opzoeken. Ik zoude omtrent *Japan*, *Corea*, of 't Noord-Ooſterdeel van *China* overwinteren; en de Lente en de Zomer voor my nemende, zoude ik myn eerſte onderzoek op de Kuſt van *Tartaryen* aanſtellen, en zo my dat gelukte, zoude ik aan eenig bekend geweſt komen, en nog veel tyds overhebben om *Archangel* of eenige andere Haven te bereiken. Capitein *Wood*, 't is waar, zegt wel, dat deze Noord-Ooſter doortogt niet kan gevonden worden ter oorzake van 't ys: maar hoe menigmaal ziet men, dat zommige aanſlagen als onmogelyk zyn geſtaakt geweeſt, welke men op een andere tyd, en door andere middelen, heeft uitgevoerd. Maar al genoeg hier van.

Den volgenden dag na die dodelyke ſchermetzeling by *Santa Pecaque*, beval Capitein *Swan* dat wy alle onze watervaten zouden vullen, en ons gereed maken om te zeilen. Wy zeilden dan den 21. van hier, koers zettende na *California*. Wy hadden de wind N. W. en W. N. W., met een kleine koelte, dog holle deiningen uit den Weſten. Wy paſſeerden drie Eilanden genaamd de *Maria's*, en die voorby zynde, kregen wy een ſterke wind uit den N. N. W., en N. W. ten N., met dik betrokken en regenig weder. Wy zeilden dus tot den 6. Maart, maar 't was met een ſtyve wind, en alzo verloren arbeid; want wy waren binnen 't bereik van de Land-Paſſaad-wind gekomen, dewelke ons tegen was; zo dat indien wy na *California* wilden gaan, wy eerſt zeſtig of zeventig mylen van ſtrand moeſten gelopen hebben, alwaar wy de regte Ooſtelyke Paſſaad zouden hebben aangetroffen.

Bevindende dan dat wy niet vorderden, maar eerder agter uit gingen, zynde op 21. gr. 5. min. ten Noorden, ſtuurden wy weder Ooſtwaards na de *Maria's* Eilanden; en quamen den 7. aan de Ooſtzyde van 't middelſte Eiland op agt vademen water, en goede zuivere zandgrond, ten anker.

De Maria's Eilanden.

De *Maria's* zyn drie onbewoonde Eilanden, leggende op 21. gr. 40. min. en van de Kaap *St. Lucas* aan *California* veertig mylen ten Ooſt-Zuid-Ooſten, en van de Kaap *Corriëntes* twintig mylen afgelegen: Zy ſtrekken zig Noord-Weſt, en Zuid-Ooſt omtrent veertig mylen uit: digt by dezelve zyn twee of drie kleine hoge klippen. Het Weſtelykſte dezer Eilanden is het grootſte; en zy zyn alle drie tamelyk hoog: De grond is

Digitized by Google

is ſteenagtig en dor; en 't land op de meeſte plaatzen met kreupelboſſchen begroeid, die zeer digt en moeyelyk om door te paſſeren zyn. Op zommige plaatzen ſtaan egter veele regte en hoge Cederen, alhoewel ik in 't I I I. Hoofdſtuk ſprekende van deze plaatzen daar ik Cederboomen gevonden hebbe, vergeten heb, van deze plaats gewag te maken. De Spanjaards melden dat 'er ook op andere plaatzen zyn; maar ik ſpreek nu van de gene die ik zelf gezien heb. Rondom aan de Zeekant is het overal zandig; en daar groeid een groene prikkelige plant, wier bladen zeer wel na 't *Penguin* blad gelyken, en de wortel na die van Donderbaar of huislook, maar is veel groter. Deze wortel in een oven gebakken is goed om te eeten; en de Indianen op *California*, zo ik verſtaan heb, leven voor een groot gedeelte van deze wortelen. Wy maakten een oven in een zandbaai; en bakten van deze wortels, maar egter was 'er niemand van ons die 'er behagen in had; zy ſmaakten eveneens als de gekookte wortelen van ons Kliſſen kruid, welke ik wel gegeeten heb. Hier zyn menigten van *Guano's*, en Rakoenen (een grote zoort van Ratten) Indiaanſche Konynen, en zeer veel grote Duiven en Tortelduiven. De Zee is hier ook vry wel voorzien van Viſch, Zeeſchildpadden, en Zeehonden. Dit is de twede plaats op deze Kuſt daar ik Zeehonden gezien heb; en dit ſtrekt tot beveſtiginge van 't gene ik gezegd heb, dat zy zelden gezien worden, dan daar veel Viſch is, Capitein *Swan* gaf 't middelſte dezer Eilanden den naam van *Prins George's Eiland*. 1686.

Den 8. quamen wy by dit Eiland, en ankerden op vyf vademen, leggende voor en agter een anker uit, en onttakelden daar op ons Schip en Bark, om te kielhalen. Alhier ſtelde Capitein *Swan* voor van na *Ooſt-Indiën* te gaan: veele ſchepten goed behagen in deze togt; maar zommige waren zo dom, dat zy dagten dat hy hen uit de Wereld wilde voeren: want omtrent twee derde delen van ons volk geloofden niet dat 'er zulken weg te vinden was: dog eindelyk verkreeg hy hun toeſtemming. Prins Georges Eiland.

Toen wy eerſt hier quamen, aten wy niet anders als Zeehonden, maar na een verblyf van twee of drie dagen, bragten onze Vangers ons dagelyks Schildpadden aanboord, en die aten wy vervolgens zo lang als wy hier lagen, beſparende ons *Mais* voor onze grote reiſtogt. Hier maten wy onze *Mais* ook, en bevonden dat wy omtrent tagtig (*a*) ſchepels hadden; dewelke wy in drie delen verdeelden, een voor de Bark, en twee voor het Schip; en ons volk wierd desgelyk verdeeld, te weten honderd man op 't Schip; en vyftig man in de Bark, behalven twee of drie ſlaven op ieder Vaartuig.

(*a*) Bushels,

Digitized by Google

1686. Ik was lang ziek geweest aan de waterzugt, eene quaal waar aan veele van ons volk, gelyk ik reeds gezegd heb, gestorven waren: hier wierd ik dan in 't heete zand gelegd, en uitgenomen myn hoofd gantschelyk daar mede bedekt: dit stond ik omtrent een half uur uit, en wierd toen opgenomen en in eene tent te zweten gelegd; hebbende reeds terwyl ik in 't zand lag zeer sterk gezweet, en ik geloof dat het my veel goeds deed: want ik wierd kort daar na gezond.

Zonderlinge genezing van de waterzugt des Schryvers

Wy bleven hier tot den 20., en alzo onze Schepen nu schoongemaakt waren, zeilden wy na de Vallei van *Balderas*, om water in te nemen, naardien wy 't hier niet konden doen. Anderzints is hier in het nat saizoen water genoeg, want de Beken lopen dan zeer sterk; maar nu hoewel 'er eenig water was, zo was 't niet wel te bekomen, om dat men 't zulken verre weg moest halen. Den 28. ankerden wy aan 't eind van de Baai der Vallei van *Balderas*, regt tegen over de Rivier daar wy te voren water innamen: maar deze Rivier was nu met het droog saizoen brak, en daarom gingen wy twee of drie mylen digter aan de Kaap *Corriëntes*, en ankerden by een rond Eilandje, geen halve Engelsche myl van het strand. Dit Eilandje legt omtrent vier mylen Benoorden de Kaap; en de Beek, daar wy ons water innamen, is even binnen 't Eiland, aan de vaste Kust. Alhier kregen onze Vischvangers negen of tien *Jode*-visschen, waar van wy eenige opaten, en de rest in 't zout leiden: en den 29. vulden wy twee-en-dertig vaten met zeer goed water.

Hebbende ons zelven aldus verzorgd, zo hadden wy niet meer te doen, dan onze voorgenomene togt na *Oost-Indiën* in 't werk te stellen, op hoop van beter geluk, dan wy hier op deze weinig bevaren Kust hadden aangetroffen, alwaar wy gekomen waren met zeer grote verwagting; want behalven de rykheid van 't Land, en de waarschynelykheid van eenige Zeehavens te vinden, die waardig waren aan te doen, zo hadden wy ons zelven ingebeeld dat hier veel Scheepvaart en handel was; en dat *Aquapulco* en *Vera Cruz* in 't Ryk van *Mexico* hetzelfde waren, als *Panama* en *Porto-Bello* in dat van *Peru*, te weten markt-plaatzen om een gestadigen handel te dryven tusschen de Zuid- en de Noord-Zeën; gelyk ze ook inderdaad zyn: maar nademaal wy meenden dat die handel van de plaatzen langs de Westkust ter Zee gedreven wierd, zo vonden wy ons daar in bedrogen, dewyl die van *Mexico* byna gantschelyk een landhandel is, en meer door muilezels dan door Schepen gedreven word. Zulks dat wy, in plaats van voordeel, weinig anders op deze Kust opdeden, dan moeyelykheden, ongemakken, en verlies; 't welk ons te eerder deed besluiten, om te onderstaan, of het geluk ons in *Oost-Indiën* beter zoude willen dienen.

De handel van Mexico.

Digitized by Google

ren. Maar om Capitein *Swan* regt te doen, hy was niet gezind in *Ooſt-Indiën* ter kaap te varen; maar zyn voornemen was, gelyk hy my dikwils met zyn eigen mond verhaald heeft, om met de eerſte gelegenheid weder na *Engeland* te keren: en hy veinsde ſlegts, eenigen van zyn volk ten gevalle, die genegen waren voor *Manila* te kruiſſen, om alzo een gunſtige gelegenheid te bekomen deze kaapvaart te ſtaken. 1686.

X. HOOFDSTUK.

Vertrek van de Kaap Corriëntes *na de Eilanden* Ladrones, *en* Ooſt-Indiën. *De koers derwaards. Geval onderwege. Een Tafel van elke dags loop. Verſcheidene rekeningen der breedte van die Zeën.* Guam, *een van de* Ladrones *Eilanden. De* Cocos-*noteboom, deszelfs vrugt.* Toddy *en* Arak *die daar van komt.* Coire-*kabels. Wilde* Limoen-*boom. De* Brood-*vrugt. De Indianen te* Guam. *Hunne Praauwen; en die welke in* Ooſt-Indiën *gebruikt worden. De toeſtand van* Guam, *en de leeftogt aldaar.*

IN 't voorgaande Hoofdſtuk heb ik verhaald, dat wy een beſluit genomen hadden van na *Ooſt-Indiën* te gaan; maar wanneer wy met meerder bedaardheid overwogen hadden de lengte dier togt van hier na *Guam*, en van de *Ladrones* Eilanden, 't welk de eerſte plaats is die wy konden aandoen, en dat het onzeker was of wy daar voorraad van mondkoſt zouden vinden, zo was ons meeſte volk door de gedagten daar van afgeſchrikt; want wy hadden geen voorraad voor zeſtig dagen, wanneer elk man maar een weinig meer als een half pint *Mais* 's daags had; en andere koſt hadden wy niet, dan alleenlyk voor driemalen gezoute *Jode*-viſch; ook hadden wy veele ratten aanboord, welke wy 't eeten van onze *Mais* niet konden beletten. Daarenboven, wierd de grote afſtand tuſſchen de Kaap *Corriëntes* en *Guam* verſcheidentlyk in de Zeeboeken beſchreven: De Spanjaards, die de grootſte reden hebben om dit te weten, ſtellen dezelve tuſſchen de drie-en-twintig en vier-en-twintig honderd (*a*) mylen; en in onze boeken word die wydte ook verſcheidentlyk tuſſchen de negentig en honderd graden berekend, het welke, 't is waar, minder is als twee duizend mylen; maar nogtans was zulk een togt ver genoeg om ons af te ſchrikken, naardien onze voorraad zo ſchaars was. Capitein *Swan*, om zyn volk moed in te ſpreken, zeide dan dat de Engelſche boeken de beſte beſchryving van de tuſſchenwydte gaven, brengende veele reden daar toe by;

Langduurigheid der togt.

(*a*) Leagues.

Digitized by Google

1686. by, onder anderen dat de Ridders *Thomas Candish* en *François Drake* het in minder dan vyftig dagen gezeild hadden: en dat hy niet twyffelde of onze Schepen waren beter bezeild, dan de gene welke in dien tyd gebouwd wierden; zo dat hy ſtaat maakte in weinig meer dan veertig dagen die togt te doen; vermids dit de beſte tyd van 't jaar was ten opzigt van de wind. En buiten twyffel is dit de reden waarom de Spanjaards omtrent dezen tyd van *Aquapulco* afvaren. Ook zeide hy, dat de oorzaak waarom zy zeſtig dagen met die vaart toebragten, was om dat zy grote Schepen hadden, die diep geladen, en niet wel bezeild waren; daarenboven waren zy van alles voorzien, en maakten daarom geen grote haaſt, maar zeilden met hun gewoonlyke omzigtigheid; zulks dat zy digt by 't Eiland *Guam* komende, wel een week lang 's nagts bylagen, eer zy land opdeden. Om de waarheid te zeggen, wy hadden ook behoren 's nagts by te leggen, toen wy 't land naderden, want wy zouden hebben konnen ſtranden, of mogten de Eilanden voorby gezeild, en die 's morgens uit het gezigt geraakt zyn. Maar onze ſtoute waaghalzen gaan zelden zo voorzigtig te werk, als zy eenigzins in 't naauw zyn.

Maar van alle Capitein *Swan's* redenen was 'er gene die zo veel vermogt, als zyne belofte van by *Manila* te kruiſſen. Hy en zyn volk dan aldus eens geworden, en zy door de hoop van winſt, welke door alle zwarigheden heen ſtreeft, aangemoedigd zynde, gingen wy van de Kaap *Corriëntes* den 31. Maart 1686. met ons tweën t' zeil; te weten Capitein *Swan's* Schip, en de Bark onder hem, waar op Capitein *Teat* gebood; en wy waren honderd vyftig mannen ſterk, namelyk honderd op 't Schip, en vyftig op de Bark, behalven de ſlaven, gelyk ik reeds gezegd heb.

Vertrek van de Kaap Corriëntes.

Wy hadden een ſlappe landwind uit den O. N. O., die ons drie of vier mylen voortvoerde, en toen quam de Zeewind uit den W. N. W. met een heldere koelte; dies ſtuurden wy Z. W., en waren 's avonds ten zes uuren omtrent negen mylen Z. W. van de Kaap, en kregen toen weder een landwind, welke den gantſchen nagt ſtyf doorwaaide. 's Anderendaags 's morgens omtrent tien uuren kregen wy weder een zeekoelte uit den N. N. O.: zulks dat wy 's middags dertig mylen van de Kaap afwaren. 't Waaide toen een ſnedige koelte, die ons tot de regte Paſſaadwind bragt; van het verſchil welker winden ik in het Aanhangzel ſpreken zal; want hoewel de Zeewind digt by land geſtadig W. N. W. is, zo is egter de regte Paſſaad; wanneer men de landwind geheel ontzeild is, O. N. O. Eerſt hadden wy dezelve N. N. O., dog hy draaide vervolgens na 't O.; en toen wy omtrent twee honderd vyftig mylen van land waren, kregen wy hem O. N. O., alwaar hy ſtaan bleef, tot dat wy op veertig mylen na by *Guam* qua-

De koers van daar na Guam.

Digitized by Google

KAART van OOST INDIE.

DES MOGOLS LAND
BAY VAN BENGALE
CHINA
TONQUIN
SIAM
COCHIN-CHINA
Champa
Cambodia
Pegu
Bengale
Surate
Bombay
Goa
Malabar
Coromandel
Ceylon
C. Comorin
Colombo
Maldivas
Nicobar
Achin
Sumatra
Malacca
Bornes
BORNEO
Java
Batavia
Straet de Sunda
Celebes
MOLUCCOS
Banda
Amboina
Timor
Baly
Cumbava
Formosa
Fokien
Amoy
Canton
Pescadores
Luconia
Manila
DE PHILIPPINES
Philippine I
EYLANDEN
St. Jean
Guam
de Eylanden
Ladrones
DE SPECERY
of
de Middellyn
De Middellyn
NIEUW HOLLAND
NEW GUINEA
DE INDIAANSCHE
ZEE
Cocos I.
De Tropicus Cancri
De Tropicus Capricorni
of TERRA AUSTRALIS
INCOGNITA.
Engelsche Mylen

Digitized by Google

quamen. Wy aten onze drie malen gezoute *Jode*-viſch in zo veele dagen op, en hadden toen niet meer dan ons klein rantzoen van *Mais*. 1686.

Na den eerſten April gingen wy dagelyks grote gangen, hebbende ſchoon helder weêr, en een ſtyve Paſſaadwind, en wy namen dikmaals de hoogte van de Zon. Toen wy eerſt in Zee ſtaken, ſtelden wy de koers op de breedte van 13. gr., 't welk ten naaſten by de hoogte van *Guam* is; vervolgens ſtuurden wy W. blyvende op de hoogte. Toen wy twintig dagen gezeild hadden, en ons volk zag dat wy zulke grote gangen deden, en dat de wind ſcheen te zullen ſtandhouden, toonden zy zig t' onvrede, dat men hen aan zulk een klein rantzoen hield. Capitein *Swan* poogde hen te overreden dat zy een weinig geduld moeſten hebben: dog niets dan een vergroting van hun dagelyks rantzoen kon hen ſtillen; dies ſtond de Capitein, hoewel met grote weerzin, hen een weinig meer toe; want wy kregen nu ieder man tien lepels vol gekookte *Mais* 's daags, daar wy te voren maar agt hadden. Ik geloof dat deze ſchaarſche uitdeling my veel goeds deed, ſchoon andere daar door verzwakt wierden; want ik bevond dat myne ſterkte toe, en myne waterzugt afnam: evenwel dronk ik driemaal alle vier-en-twintig uuren; maar veele van ons volk dronken niet in negen of tien dagen, en zommige niet in twaalf dagen. Een van onze maats was 'er, die in zeventien dagen niet dronk, en nog zeide, toen hy dronk, dat hy niet dorſtig was; evenwel waterde hy alle dagen meer of min.

In 't midden dezer wederwaardigheden, wierd een van ons volk aan dievery ſchuldig bevonden, en daar over verwezen om met een touw van derdehalf duim dik drie ſlagen op zyn naakte rug van elken man op 't Schip re hebben: Capitein *Swan* begon eerſt, en ſloeg 'er goedhartig op, waar na zyn voorbeeld van ons gevolgd wierd. **Dievery geſtraft.**

't Was iets zonderlings, dat wy in deze gantſche togt niet een Viſch, ja niet zo veel als een vliegende Viſch, of een Vogel zagen, dan alleenlyk eens toen wy na myne rekening 4975. Engelſche mylen van de Kaap *Corriëntes* afwaren; want toen zagen wy een grote menigte *Boobies*, welke wy vermoedden dat van eenige klippen niet ver van ons quamen, waar van in zommige van onze Zeekaarten gemeld wierd, maar wy zagen ze niet.

Na dat wy na onze rekening negentien honderd mylen gelopen hadden, 't welk zo veel was als de Engelſche rekening tot aan *Guam* beliep, begon het volk tegen Capitein *Swan* te morren, om dat hy hen tot die togt bepraat had: maar hy gaf hen mooye woorden; en zeide dat de

1686. Spaanſche rekening waarſchynelyk de beſte was; en dat dewyl de wind ſcheen te zullen ſtandhouden, nog een korte poos onze ongemakken zoude eindigen.

Bemerken verandering.

Toen wy 't Eiland naderden, kregen wy een weinig regen, en vermids de wolken zig in 't W. neer zetteden, was ons dat een ſchynbaar teken dat wy niet ver van land waren: want in deze lugtſtreken tuſſchen of digt by de Zonnekeerkringen, alwaar de Paſſaad-winden geſtadig waayen, ſchynen de wolken, die anders ſnel over 't hoofd dryven, egter digt by de kimme, zonder veel beweging of verandering, te blyven hangen, als het land niet ver af is: ik heb dit dikwils opgemerkt, inzonderheid als het hoog land is; want dan ziet men de wolken daar om heen hangen, zonder eenige zigtbare beweging.

Den 20. May zeilde onze Bark, die omtrent drie mylen voor uit was, over een klippige plaat, daar maar vier vademen water was, en een menigte van Viſch zwom. Hier uit beſloten zy dat het land niet ver afwas; dies ſmeten zy 't overſtag, met de ſteven na 't N., en over de plaat geraakt zynde, leiden zy 't by, om ons in te wagten. Toen wy by hen quamen, quam Capitein *Teat* ons aan boord, en verhaalde wat hy gezien had. Wy waren toen op de hoogte van 12. gr. 55. min. ſtuurende W.: en het Eiland *Guam* word van de Spanjaards, (die 'er meeſters van zyn, en wanneer zy na de *Filippynſche* Eilanden gaan, het als een pleiſterplaats houden,) op 13. gr. Noord geſteld: dies ſmeten wy 't ook overſtag, en ſtuurden Noordwaards, zynde eenigzins bekommerd, en in twyffel of wy al te regt waren, om dat 'er in de Spaanſche Kaarten geen plaat omtrent het Eiland *Guam* aangewezen word. Dog tot onze grote blydſchap zagen wy ten vier uuren het gemelde Eiland omtrent agt mylen van ons.

Komen by 't Eiland Guam.

't Was goed voor Capitein *Swan* dat wy het in 't gezigt kregen, eer onze voorraad van mondkoſt, waar van wy maar voor drie dagen meer genoeg hadden, op was; want, gelyk ik naderhand verſtond, het volk had opgeſtemd, wanneer de koſt zoude op zyn, Capitein *Swan* eerſt te doodden, en op te eeten, en daar na ons alle, die deze togt mede hadden aangeraden. Dit deed Capitein *Swan*, na onze aankomſt te *Guam*, tot my zeggen, *ô! Dampier, gy zoud ben maar een ſlegte maaltyd verſtrekt hebben*; want ik was zo mager, als de Capitein dik en vet was. De wind was nu O. N. O., en 't land lag N. N. O. van ons; dies liepen wy Noordwaards, tot dat wy 't Eiland O. van ons hadden; en toen wenden wy 't om ten anker te komen.

't Ver-

Digitized by Google

't VERHAAL dat ik tot hier toe gegeven heb van onze koers van de Kaap *Corriëntes*, in 't Ryk van *Mexico* (want ik heb van een ander Kaap van dien naam in *Peru*, Bezuiden de Baai van *Panama* gemeld) tot aan *Guam*, een der Eilanden *Ladrones*, is maar in 't gros geweest; maar tot voldoening der gener, die 't zouden mogen dienstig agten, om de lengten van die Gewesten te konnen vaststellen, of tot eenig ander gebruik in de Landbeschryving of Scheepsvaart, heb ik hier een byzondere *Tafel* van ieder dags loop bygevoegd, welke is als volgd. 1686.

Tafel.

Digitized by Google

1686. *Tafel van ieder dags loop na* GUAM.

	Dag	*Koers*	*Diſt.*	Z.	W.	*Breedte*	*Wind*
Maart.	31	ZW 5 gr. W	27	17	20	R. 20: 11	W N W
April.	1	ZW 5 W	106	68	81	R. 19: 3	N W: N N W
	2	ZW 1 W	142	98	102	R. 17: 25	N ten W
	3	W ten Z	102	19	100	Ob. 17: 6	N
	4	W 12 Z	140	29	136	Ob. 16: 37	N: N N O
	5	W 20 Z	160	54	150	Ob. 15: 43	N
	6	W 10 Z	108	18	106	Ob 15: 25	N O
	7	W 15 Z	89	22	86	Ob. 15: 2	N O: O N O
	8	W 2 Z	64	5	63	R. 14: 57	O N O
	9	W 4 Z	94	6	93	Ob. 14: 51	O N O
	10	W 5 Z	138	12	137	Ob. 14: 39	O N O
	11	W 5 Z	124	10	123	Ob. 14: 29	O N O
	12	W 5 Z	170	14	169	R. 14: 15	O N O
	13	W 5 Z	170	14	169	R. 14: 1	O N O
	14	W 5 Z	180	15	177	R. 13: 46	O N O
	15	W 6 Z	174	18	172	R. 13: 28	O N O wolkig
	16	W 6 Z	182	19	180	R. 13: 9	O N O miſtig
	17	W 6 Z	216	2 2	214	R. 12: 47	O N O regen.

De Somme der Weſter-gangen tot hier toe is —— 2283.
welke uitmaken graden van lengte —— 39. gr. 5. min.

Hier van daan is myne koers meeſtendeels Weſt, zomtyds Zuidelyk, Noordelyk.

Dag	*Koers*	*Diſt.*	N of Z	W.	*Breedte*	*Wind*
18	W	192	0	129	R. 12: 47	O ten N
19	W	180	0	180	R. 12: 47	O wolkig
20	W	177	0	170	R. 12: 47	O N O
21	W	171	0	171	R. 12: 47	O N O
22	W	180	0	180	R. 12: 47	O ten N
23	T. W. Ob W 4 N	170	11 N	168	R. 12: 47 Ob. 12: 58	O ten N

April

Digitized by Google

Tafel van ieder dags loop na GUAM. 1686.

	Dag	*Koers*	*Dist.*	N of Z	W	*Breedte*	*Wind.*
April.	24	R. W.	146	0	146	R. 12: 58	O ten N
	25	W	146	0	146	R. 12: 58	O ten N
	26	W 3 N	185	9 N	184	Ob 13: 7	O ten N
	27	W	140	0	140	Ob. 13: 7	O ten N
	28	W	167	0	167	R. 13: 7	O
	29	W 2 N	172	5	171	Ob. 13: 12	O N O
	30	W	173	0	173	Ob. 13: 12	O ten N
May.	1	W	196	0	196	R. 13: 12	O ten N
	2	W	160	0	160	Ob. 13: 12	O N O
	3	W	154	0	154	R. 13: 12	O N O
	4	R. W. Ob. W 2 Z	153	5 Z	152	Ob. 13: 7	O N O
	5	W 2 N	180	7 N	179	Ob. 13: 14	O N O
	6	W 3 N	172	9 N	171	Ob. 13: 22	O N O
	7	W	160	0	160	Ob 13: 22	O ten N
	8	W 3 Z	149	7 Z	148	Ob. 13: 15	O N O
	9	W 4 Z	134	9 Z	133	Ob. 13: 6	O N O
	10	W	128	0	128	R. 13: 6	O N O
	11	W 5 Z	112	9	11:	Ob. 12: 57	O N O
	12	W	128	0	128	R. 12: 57	O N O
	13	W	129	0	129	R. 12: 57	O N O
	14	W	128	0	128	R. 12: 57	O N O
	15	W 4 N	118	8 N	117	Ob. 13: 5	O N O
	16	W 6 Z	114	11 Z	113	Ob. 13: 54	O N O
	17	W 3 Z	109	5 Z	108	Ob. 12: 49	O N O
	18	W	120	0	120	R. 12: 49	O N O
	19	W	137	0	137	R. 12: 49	O
	20	W	134	0	134	R. 12: 50	O N O
	21	N W 7 W	13	8 N	10	R. 12: 59	

De Somme van alle West-gangen —— —— —— 7323
Uitmakende in alles graden van lengte —— —— 125. gr. 11. m.

1686. *Nu was het Eiland* Guam *N. N. O. van ons, op een afſtand van agt mylen, 't welk 22. min. tot myne breedte geeft, en 9. van myne* Meridiaans diſtantie *afneemt: zulks dat dit Eiland legt op de breedte van* 13. 21. *en de* Meridiaans diſtantie *van de Kaap* Corriëntes 7523. *van onze mylen, welke tot graden gerekend* 125. *gr.* 11. *min. uitmaken.*

Verklaring des Tafels.

" De Tafel beſtaat uit zeven Colommen: de *eerſte* wyſt aan de dagen " der maand. De *tweede* vervat de koers, of de ſtreek van 't Compas, " welke wy ieder dag liepen. De *derde* toond de *diſtantie* of lengte dier " koers in Italiaanſche of *Geometriſche* mylen, (van 60. in een graad) of " de voortgang die 't Schip ieder dag maakte, zynde altoos gerekend van " den eenen middag tot den anderen. Maar om dat de koers niet altyd op " een regte lyn of ſtreek liep, daarom word in de *vierde* en *vyfde* Colom " aangewezen, hoe veel zulke mylen wy alle dagen na 't Zuiden, en hoe " veele wy na 't Weſten liepen, zynde 't laatſte de hoofdkoers op deze " togt. Op den 17. April waren wy op dezelfde hoogte gekomen, als " *Guam* legt; en dewyl onze koers toen regtſtreeks henen lag, zo moes- " ten onze Noorder- of Zuider-gangen by gevolg maar weinig zyn, na dat " het Schip van zyn regte koers afweek; en daarom worden die afwykin- " gen vervolgens in de *vyfde* Colom door N. of Z., en de regte vaart des " Schips op de ſtreek van Weſt door o. (dat is te zeggen geen Noorder of " Zuidergang) betekend. De *zesde* Colom wyſt aan de breedte [of hoog- " te] op welke wy ieder dag waren, alwaar de R. betekend de blinde Re- " kening door 't lopen van de minuut-lyn, en Ob. betekend de hoogte " door Obſervatie, of 't nemen derzelve by de Zon. De *zevende* Colom " wyſt de wind en 't weêr aan.

Hier zoude ik nog een agtſte Colom bygevoegd hebben, om de verandering van 't Compas te tonen; maar gelyk als die klein in deze koers was, zo namen wy 'er niet meer dan eens aanmerking op, na dat wy van de *Mexicaanſche* Kuſt waren t' zeil gegaan. Toen wy van de Kaap *Corriëntes* vertrokken, bevonden wy dezelve te zyn 4. gr. 28. min. Ooſtelyk: en onze aanmerking daar op, toen wy omtrent een derde deel van onze togt hadden afgelegd, toonde dat dezelve afnam. Ook ſloegen wy 'er te *Guam* geen agt op, want Capitein *Swan*, die de Inſtrumenten in zyne kajuit had, ſcheen 'er zig weinig aan te laten gelegen zyn: evenwel ben ik van gedagten dat te *Guam* gantſch geen verandering was, of anders dat zy Weſtwaards aanwaſte.

Maar

Maar om te besluiten; den 20. May des middags, wanneer wy 't den 21. begonden te noemen, waren wy op de hoogte van 12. gr. 50. min. ten Noorden, volgens de blinde rekening, hebbende zederd den vorigen middag 134. Italiaanſche mylen regt W. gelopen. Wy hielden dien zelfden koers tot twee uuren 's namiddags, waar voor ik nog 10. zulke mylen ſtel; en bevindende toen dat onze ſtreek te Zuidelyk was, ſmeten wy 't overſlaag, en zeilden regt N. tot aan vyf uuren, hebbende in dien tyd nog agt Italiaanſche mylen afgelegd, en daar door onze breedte zo veel minuten vermeerderd, en die op 12. gr. 58. min. gebragt. Wy zagen toen het Eiland *Guam* omtrent agt Hollandſche mylen N. N. O. van ons, 't welk het Eiland op de breedte van 13. gr. 20. min. ſteld. En volgens de voorgaande aantekening is deszelfs lengte 125. gr. 11. min. ten Westen van de Kaap *Corriëntes* op de Kuſt van *Mexico* als men 58. of 59. Italiaanſche mylen op deze breedtens in een graad rekend, volgens de gemene rekening van 60. mylen op een graad van den Evenaar, als te voren geſteld is. 1686.

De breedte der Zuid-Zee.

Tot een toegift dan, zo zal het hier uit volgen, dat als men de algemene rekening der Zeevarende lieden, van zeſtig Italiaanſche mylen op een *Equinoctiale* graad, voor waar en onfeilbaar aanneemd, dat de Zuid-Zee dan wel vyf-en-twintig graden wyder moet zyn, als de Zeebeſchryvers in 't gemeen rekenen. Want naardien wy bevonden, (gelyk ik hier na zal zeggen) dat de afſtand van *Guam* tot aan de Ooſter delen van *Aſia* vry wel met de gemene rekening overeen quam, zo moet het noodwendig volgen, dat de vyf-en-twintig graden van lengte, die te min gerekend worden in de tuſſchenwydte van *America* en *Ooſt-Indiën* Weſtwaards, te veel gerekend zyn in de breedte van *Aſia* en *Africa*, of van de *Atlantiſche* Zee, of 't vaſte land van *America*, of van die alt'zamen teffens; zulks dat dan 't beſtek van de waterige kloot zo veel zou moeten ingekrompen worden. En tot verder beveſtiging hier van, zal ik nog zeggen, dat de breedte der *Ethiopiſche* of *Indiſche* Zee zeer veel minder moet zyn, dan die gemenelyk gerekend word; zo het waar is, 't gene ik menigmaal van verſcheidene verſtandige Zeevarende mannen, met welke ik in die Gewesten verkeerd heb, heb horen zeggen; namelyk dat de Schepen zeilende van de *Kaap de Goede Hoop* na *Nieuw Holland*, (gelyk de Schepen die na *Java* of daar omtrent gaan, die hoogte houden) zig aldaar bevonden hebben, en zomtyds tot hun ſchade aan de grond zyn gezeild, wanneer zy meenden dat zy 'er nog ver afwaren. En miſſchien is het daar uit ontſtaan, dat de Hollanders deze Kuſt het land van (*a*) *Indraught* (of *intrek-* d'Ethiopiſche

(*a*) Indien de Schryver ter deege Duitſch verſtaan had, hy zou over de naam

1686. *king*) genoemd hebben, even als of het op een magnetiſche wyze de Schepen te ſnel na zig trok, en dat men 't derhalven moeſt myden. Maar ik geloof eerder dat het de nabyheid van het land is, dan dat het een draaikolk of iets diergelyks zoude zyn, die hen verraſt. Wat de breedte der *Atlantiſche* Zee aangaat, ik ben van goeder hand verzekerd, dat dezelve zes, zeven, agt, of tien graden te veel gerekend is; want behalven de overeenſtemmende rekeningen van verſcheidene ervarene mannen, die my zulks voor vaſt verhaald hebben, zo heeft Mr. *Kanby* in 't byzonder, die veele togten voor Stuurman van de Kaap *Lopez* op de Kuſt van *Guinée* na *Barbados* gedaan heeft, en die voor een verſtandig man gehouden word, my dikwils gezegd, dat hy die tuſſchenwydte doorgaans bevonden had te zyn 60., 62., of 63. gr.; daar men 't nogtans in de gemene Kaarten geſteld vind op 68., 69., 70., en 72. gr.

Van de mylen op een graad

Belangende de rekening onzer Zeevarende lieden van 60. Italiaanſche mylen op een graad; my is niet onbekend hoeveel men dit, voornamelyk eenige jaren herwaards, heeft tegengeſproken, en dat de meeſte van gevoelen zyn geweeſt, dat men 'er 70. of meer voor behoorde te ſtellen. Maar zo lang ik geen vaſter grond kan zien voor de naauwkeurigheid dezer proeven, die onlangs aan land door Mr. *Norwood* en andere gedaan zyn, gemerkt de oneffenheid van het oppervlak der aarde, en de ſchuinte van de weg; waar omtrent ik twyffel of zy op de maat genoeg toegeven, zo moet ik my nog houden aan de algemene Zee-rekening, die ten aanzien van 't voornaamſte door de dagelykſche ervarenheid bekragtigd word; ter tyd toe dat 'er een zekerder rekening gemaakt word, dan de gene die men tot nog toe ondernomen heeft. Want wy bevinden, als wy na 't N. of Z. zeilen, dat wy aan onze voorgenomene plaats gebragt worden, binnen omtrent zulk een tyd, als wy volgens de gewoonlyke onderſtelling ſtaat gemaakt hadden; mids dat men een beſcheidene toegeving ſtelle voor de kleine onvermydelyke afwykingen na O. of W.: en daar ſchynt geen reden te zyn waarom dezelve rekening niet in 't kruiſſen van de *Meridianen* zou dienen, dewyl wy die zo waar en regt bevinden, wanneer wy 'er onder zeilen. En nopende deze onze koers van *Guam* in 't byzonder, wy behoorden onze rekening van de lengte deszelfs eerder uit te rekken, dan te verkorten; nademaal de Ooſtelyke wind en de ſtroom zo ſterk was, dat het blokje van de minuutlyn daar door na ons toedreef, gelyk het gemeenlyk in zulk een geval gaat. En indien wy dan in 't uitrekenen van de

naam *Eendragt*, welke een gedeelte van die Kuſt in de Kaart voerd, niet zulk een miſſelyke uitlegging gemaakt, en dezelve voor het Engelſch *Indraught* genomen hebben.

Digitized by Google

de loop van 't blokje afflag ſtellen voor zo veel ſpatie als het blokje ons nadreef, ('t welk gemeenlyk by zulk een ſtyve wind als deze was, drie of vier mylen op de honderd is,) zo moeſten wy meer dan honderd vyf-en-twintig graden gerekend hebben: maar wy rekenden op deze togt zo veel afflag niet, alhoewel 't anders gebruikelyk is zo te doen: zulks dat hoe veel ook deze myne rekening de gemene aftekeningen te boven gaat, egter is het van de kortſte volgens onze ondervinding en uitcyffering. 1686.

Het Eiland Guam.

MAAR om voort te gaan met onze reis. Het Eiland *Guam* of *Guahon* (gelyk de ingeborene Indianen het noemen) is een van de *Ladrones* Eilanden, den Spanjaarden toebehorende, dewelke een Schans met zes ſtukken geſchut daar op hebben, beneffens een Gouverneur en twintig of dertig Soldaten. Zy houden 't zelve tot een ververſching-plaats voor hun *Filippynſche* Schepen, die daar in den weg van *Aquapulco* na *Manila* aandoen; maar de winden laten hen zo gemaklyk niet toe, denzelfden weg wederom te nemen. De Spanjaards hebben onlangs *Guam* den naam van 't Eiland *Maria* gegeven; het is omtrent twaalf mylen lang en vier breed, leggende N. en Z.; het is een redelyk hoog Weiland.

DEN 21. May 's avonds ten elf uuren ankerden wy digt by 't midden van 't Eiland van *Guam* aan de Weſtzyde, een Engelſche myl van den Oever. Wanneer men 'er verre af is vertoont het zig vlak en effen, maar als men 'er nader by komt, vind men dat het klippig is: de Ooſtzyde, die verre de hoogſte is, is met ſteile rotzen bezet, welke 't geweld der Zee afkeren, dewyl dezelve door de geſtadige Paſſaad-wind onophoudelyk daar tegen aanbruiſt, en aan die zyde kan men niet ankeren. De Weſtzyde is tamelyk laag, en vol van zandbaayen, verdeeld door klippige punten. Het aardryk is roodagtig, droog, en redelyk vrugtbaar. De vrugten die 'er groeyen zyn voornamelyk Rys, Pynappelen, Watermeloenen, Muskusmeloenen, Oranjeappelen, wilde Limoenen, *Cocos*-noten, en een zekere vrugt, die wy *Broodvrugt* noemen.

DE *Cocos*-notebomen groeyen aan de Zee aan de Weſtzyde in Boſſchadien, die drie of vier Engelſche mylen lang, en een of twee zulke mylen breed zyn. Deze boom gelykt van fatzoen de Koolboom wel, en van verre kan men ze van elkander niet onderſcheiden; dog de *Cocos*boom is voller van takken, en de Koolboom is gemeenlyk hoger, alhoewel de *Cocos*-bomen op zommige plaatzen ook zeer hoog zyn.

Cocos-noot.

DE noten groeyen aan den top des booms, tuſſchen de takken, by trosſen, en tien of twaalf aan een tros. De tak daar ze aanwaſſen, is omtrent zo lang en dik als een mans arm, dog na 't eind ſpits toeloopende, en van een geele koleur, vol van quaſten, en zeer taai. De noot is gemeenlyk

1686. grooter dan een mans hoofd; de buitenſte dop is omtrent twee duim dik, zynde zwart, en zeer hard: de pit in zommige noten is bykans een duim dik, ſtrekkende zig geheel rondom het binnenſte van de dop, met een holte in 't midden, die omtrent een pint, wat meer of wat min, na dat de noot groot is, (want zommige zyn grooter, en andere kleiner,) kan houden.

Deze holte is vol van een zoet, lekker, gezond, en ververſchend water; terwyl de noot nog groeid, is het binnenſte gantſch vol van dit water, zonder eenig pit; maar wanneer de noot begind ryp te worden, dan zet zig de pit rondom 't binnenſte van de dop, zynde zagt als room; en als de noot ryp is, neemt de pit toe, en word hard. De rype pit is vry zoet, maar hard om te verteren, en word daarom zelden gegeten, dan van Vreemdelingen, die de uitwerkingen daar van niet kennen: maar zo lang dezelve nog jong en als pap is, word ze van zommigen gegeten, en met een lepel uitgeſchraapt, na dat zy 't water, dat 'er in was, uitgedronken hebben. 't Water geviel my beſt, wanneer de noot bykans ryp was, want dan is 't het zoetſt en kragtigſt.

Als deze nooten ryp en geplukt zyn, krygt de buitenſte zyde der dop een bruine roeſtige koleur, zo dat men denken zou, dat ze dor en uitgedroogd waren; en nogtans zullen ze, na dat men ze drie of vier maanden in de Zon opgehangen, of in een huis of ſchip neergeſmeten heeft, uitſpruiten gelyk een uye; en als men ze daar na in de aarde plant, groeyen ze op tot een boom. Alëer ze dus uitſpruiten groeid 'er een kleine ſponsagtige ronde knobbel van binnen, welke wy een Appel noemen; deze is in 't eerſt niet grooter dan de top van een mans vinger, maar neemd dagelyks toe, zuigende al het water na zig, tot dat hy eindelyk de gantſche holte van de noot beſlaat; en dan ſpruit hy uit. Als dan begind de noot, die te voren hard was, zagt en olieagtig te worden, gevende daar door een doortogt aan de ſpruit, welke door Natuur zo geſchikt is, dat de punt zig ſtrekt voor 't gat van de dop; die zo lang de noot niet ryp is, drie zulke gaten heeft aan dat eind het welke by de ſteel aan de boom hangd; en een van deze gaten blyft open, zelfs als de noot al ryp geworden is, waar door de ſpruit dan uitſchiet, en zig in takken uitbreid. Men mag deze ſchietende nooten wel anderhalf of twee voet laten uitſpruiten, eer men dezelve plant; want zy konnen gelyk een uye heel lang uit hun eigene ſtoffe groeyen.

Toddi of Wyn de Palm. Behalven het nat of water dat in deze vrugt is, word ook een Wynagtige drank uit dezen boom getapt, welke men *Toddi* of *Wyn de Palm* noemd, en van koleur na Wey gelykt; dezelve is zoet en lieflyk, maar

moet

Digitized by Google

moet binnen vier-en-twintig uuren, na dat hy getapt is, gedronken worden, of hy word zuur. Die veele zulke boomen hebben, trekken uit deze zuure drank een geeft, die men *Arak* noemd. *Arak* word ook van Rys en andere dingen in *Oost-Indiën* gedistilleerd: maar deze die van Wyn de Palm gemaakt word is 't meest geagt om (*a*) *Punch* van te maken, dewyl zulke *Punch* ongemeen lekker is; maar daar moet een scheutje Brandewyn by zyn, om 't wat kragt te geven, om dat deze *Arak* niet sterk genoeg uit zig zelven is om goede *Punch* van te maken. Deze drank word voornamelyk omtrent *Goa* gebruikt, en heeft daarom den naam van *Goase Arak*. Het tappen van de Wyn de Palm uit den boom gaat aldus toe: men snyd den top af van een tak die nooten zou dragen, dog eer 'er eenige vrugt aan is; en daar uit druipt dan het vogt, dat tot voedzel der vrugt zou gestrekt hebben in een Calabas die men 'er onderhangd. Deze tak vloeid byna zo lang, als de vrugt zoude hebben moeten groeyen, en dan verdroogd hy. De boom heeft gemeenlyk drie vrugt dragende takken, welke alle dus geknot en afgetapt wordende, zo draagd de boom dat jaar geen vrugt; maar indien men 'er maar een of twee aftapt, dan draagd de andere niettemin. De drank die men 'er dus uittapt, word 's morgens en 's avonds ter behoorlyker tyd uit de Calabas genomen, zo lang als het vogt blyft lopen, en word in de meeste Steden en Dorpen van *Oost-Indiën* alle morgens en avonden te koop gebragt; waar uit groot voordeel getrokken word; dog de gene die 'er *Arak* van distilleren, trekken 'er de grootste winst uit; ook komt 'er groot voordeel van de vrugt, zo wel van de pit als van de dop. 1686. Arak.

De pit word veel gebruikt by vleeschsop: als de noot droog is, neemd men 'er de buitenste baft af; en als men dan op het midden van de noot twee goede slagen geeft, breekt hy in twee gelyke delen, en 't water stort op de grond; dan word de pit met een kleine ryf, tot dien einde gemaakt, schoon uitgeraspt, en in wat versch water te weken gelegd, het welk zo wit als melk daar van word. In dit melkagtig water koken ze Vogels of eenig ander vleesch, 't welk dan een zeer smakelyk nat geeft. De Engelsche matrozen gebruiken 't by Rys, en maken 'er Rystenbry van, nemende tot dien einde nooten met zig op Zee: en dit gebruik leren zy van de Inboorlingen. 't Gebruik der Cocos-noot.

Maar het grootste gebruik van de pit, is Olie daar van te maken, zo om te branden als om mede te bakken; deze Olie word aldus gemaakt; men raspt de pit, en legt die dan in versch water te weken: dan kookt men 't zelve, en schuimt 'er de Olie, die boven dryft, af. Maar de nooten

(*a*) Zekere gemengde drank van Brandewyn, Water-Limoenen, en Suiker.

Digitized by Google

1686. ten daar men Olie van maken wil moeten lang geplukt zyn, want dan word de pit zagt en olieagtig.

De dop van deze noot word in *Ooſt-Indiën* gebruikt tot kroezen, kopjes, nappen, lepels, potlepels, en allerlei eet- en drink-vaten. Wel gefatzoeneerde nooten worden dikwils in *Europa* gebragt, en zyn daar zeer geagt. De buitenſte baſt van de dop is zeer dienſtig om kabels van te maken; want dezelve is vol van kleine vezels en draden, welke geklopt zynde zagt worden; en de andere ſtoffe, die 'er onder vermengd is, vald weg als zaagzel, latende alleen de vezelingen overig. Deze worden daar na tot lange einden garen geſponnen, en aan kluwens opgewonden: en veele van deze bindgarens t'zamengevoegd, maken goede kabels. Dit werk word voornamelyk op de *Maldiviſche* Eilanden gemaakt, en dat touw dan aan kluwens na alle plaatzen, die daar handel dryven, verzonden, om 'er kabels van te maken; gelyk ik 'er te *Achin* ook eens een kabel van gemaakt heb. Men noemd dezelve *Coire* kabels, en zy duuren vry lang. Maar daar is een ander zoort van *Coire* kabels, (gelyk men ze noemd) die zwart, en nog ſterker en duurzamer zyn, wordende gemaakt van draden, die als paarde hair groeyen aan de toppen van zekere bomen, den *Cocos*-boom wel gelykende; en die zoort komt meeſt van 't Eiland *Timor*. In de Zuid-Zee maken de Spanjaards van de baſten der *Cocos*-nooten werk, om hun Schepen mêe te breeuwen; 't welk dienſtiger is als dat van hennip, en zo men zegt noit verrot. Capitein *Knox*, die de beſchryving van *Ceylon* t'zamengeſteld heeft, heeft my verhaald dat in zommige plaatzen van *India* van de baſt der *Cocos*nooten een zekere zoort van grof doek gemaakt word, het welk ze tot zeilen gebruiken. Ik zelf heb diergelyk grof zeildoek gezien, zonder dat ik egter weet of 't hetzelve is, of niet.

Het nut der Cocosboom.

Ik heb my te langer met dit onderwerp opgehouden, om den Lezer een byzonder verhaal van 't gebruik en voordeel van dit gewas te geven, 't welk miſſchien een van de allernuttelykſte is tot gerief en onderhoud van 's menſchen leven. Egter is deze boom, die in *Ooſt-Indiën* zo gewaardeert word, in *Weſt-Indiën* byna niet geagt door dien men daar van de nuttigheid deszelfs onkundig is. En het is ten dele ten gevalle van myne Landslieden in de *Americaanſche* Plantagien, dat ik zo breed daar van geſproken heb, want de hete Geweſten zyn de regte Lansdouw daar voor; en dit gewas is zo hard van aard, zo wel in 't aanqueken, als wanneer het volwaſſen is, dat het al zo wel in dor zandig land als in een vet grond wil groeyen. Ik hebze op lage Eilanden, aan de Weſtzyde van *Sumatra*, die alle ſpringty door de Zee overſtroomd worden, zeer wel zien waſſe.;

Digitized by Google

waſſen: en hoewel de nooten daar niet heel groot zyn, zo is dat nogtans 1686.
geen ſchade; want de pit is dik en zoet, en de melk of 't water van binnen, zoeter en lieflyker dan van de nooten die op een vette grond groeien, welke doorgaans wel groot, maar niet heel zoet van ſmaak zyn. Deze die te *Guam* op een droge grond waſſen, zyn middelſlag, en de zoetſte, zo ik meen, die ik ooit geproeft heb.

De wilde Limoenboom.

De *wilde Limoen* is een zoort van baſtertlimoenen: de boom of heester die dezelve draagd is ſtekelig, gelyk een doorn, en groeid met veele kleine takken. Op *Jamaïca* en in andere plaatzen gebruikt men dezelve tot heggen en heiningen om Tuinen, of andere afgeſchotene velden; plantende de zaden digt by een, welker ſcheuten opgroeiende zig in malkandenen ſpreiden, en een zeer goede hegge maken. De vrugt is gelyk een Limoen, maar kleinder, de ſchil dun, en het binnenſte vol van zap; het welk zeer amper, dog egter met zuiker zoet gemaakt zynde, van een heel lieflyke ſmaak is. Het word voornamelyk zo in *Ooſt-* als *Weſt-Indiën* gebruikt om *Punch* van te maken, zo wel ter Zee als te Lande; en uit onze *Weſt-Indiſche* Plantagien word jaarlyks veel tot dien einde na *Engeland* gebragd. Men gebruikt het ook tot zekere ſaus, die men Peperſaus noemd, en gemaakt word van *Guineeſe* peper, in water gekookt, en dan met zout gepekeld en met dit wilde Limoenſap gemengd om het te bewaren. Deze vrugt groeid overvloedig in *Ooſt-* en *Weſt-Indiën* binnen de Zonnekeerkringen.

De Broodvrugt.

De *Broodvrugt*, (gelyk wy dezelve noemen) waſt aan een boom zo groot en hoog als onze grootſte appelboomen: de top deszelfs is vol van uitgeſpreide takken, met donkere bladen. De vrugt groeid aan de takken, en is zo groot als een ſtuivers wittebrood, wanneer de zak tarw omtrent drie Ryksdaalders geld; zy is rond van fatzoen, en heeft een dikke taye ſchil; als ze ryp is, is ze geel en zagt, en ſmaakt zoet en lieflyk. De Inboorlingen van dit Eiland gebruiken dezelve in plaats van brood; en plukkenze volwaſſen zynde af; dog wanneer ze nog groen en hard is, bakken zy ze in een oven, waar door de ſchil gebrand en hard word, welke zy dan rondom afſchrapen, zo nogtans dat 'er een zagte dunne korſt overblyft; en 't binnenſte is zagt en wit, gelyk de kruim van wittebrood. Daar is geen zaad of ſteen van binnen, maar alles is van een zuivere kruim gelyk brood: Men moet dit gebak verſch eeten, want als het langer als vier-en-twintig uuren oud is, word het droog, en kropt in 't eeten; maar eer het oudbakken word, is het aangenaam van ſmaak. Het ſaizoen van deze vrugt duurd agt maanden in 't jaar, en in dien tyd eeten de Inboorlingen geen ander brood-koſt. Ik heb deze vrugt noit ergens anders gezien, dan hier: maar de Inwoonders zeiden ons dat dezelve op de andere

1686. *Ladrones* Eilanden ook overvloedig groeid: dog ik heb 'er nergens anders van gehoord.

Hier valt ook eenige rys; maar vermids het Land droog, en daar om niet heel bekwaam daar toe is, worrd dezelve hier weinig gezaaid. Viſch is omtrent dit Eiland ſchaars; dog op de ondiepte, daar onze Bark overvoer, was 'er een grote menigte, en deze Eilanders gaan gemeenlyk derwaards om te viſſchen.

De Inboorlingen van Guam.

De Inboorlingen van dit Eiland zyn ſterk van lighaam, groot van leden, en wel gemaakt; zy zyn van een roſſe koleur, gelyk andere Indianen; hun hair is zwart en lang, hunne oogen zyn klein; zy hebben redelyke hoge neuzen, hunne lippen zyn vry dik; en hunne tanden maetelyk wit: Zy zyn lang van troni, en ſtuurſch van gezigt; evenwel bevonden wy hen ſpraakzaam en beleeft. Veele van hen zyn met een zoort van lazerye beſmet: en dewyl deze quaal te *Mindanao* zeer gemeen is, zo zal ik 'er in het volgende Hoofdſtuk meer van ſpreken. Anderzins zyn die van *Guam* vry gezond, inzonderheid in het droog ſaizoen: maar in het nat ſaizoen, het welk in Juny komt en tot October duurd, is de lugt dikker en ongezonder, het welk koortzen veroorzaakt; maar de regens zyn 'er niet heftig of langduurig: want deze Eilanden leggen zo verre van de *Fillippines* of eenig ander land, dat de Weſtelyke winden zelde zo verre wayen, en als 't al gebeurt, zo duuren zy zelden lang; maar de Ooſtelyke winden wayen hier geſtadig, en die zyn droog en gezond; ook verſtonden wy hier leggende, dat dit Eiland zeer gezond bevonden wierd.

Praauwen zeker ſlag van Indiaanſche Schuiten.

De Inboorlingen zyn heel vernuſtig boven andere in het maken van Schuiten, of Praauwen, gelyk men ze in *Ooſt-Indiën* noemd, en zy ſcheppen daar groot vermaak in. Dezelve zyn ſpits aan beide de einden en de bodem is uit een ſtuk gemaakt, gelyk de bodem van een Cano zeer net uitgehold, en van een goede dikte. Deze bodem is in plaats van een kiel, zynde zes-en-twintig of agt-en-twintig voeten lang: het onderdeel van deze kiel is rond, maar ſchuinsaflopende en glad; en het opper-deel is bykans plat, met een kleine holte, en omtrent een voet breet: van deze bodem worden beide de zyde van 't Vaartuig vyf voet hoog opgehaald met ſmalle plankjes, die niet boven vier of vyf duim breed zyn; en de einden lopen heel aardig rond op. Maar 't gene iets byzonders is, de eene zyde van deze Praauw word regt op en neer gemaakt als een muur, en de andere zyde rondagtig, gelyk andere Vaartuigen, met een redelyk dikke buik. Regt in 't midden is deze Schuit na om hoog tot vier of vyf voet breed, of wel meer, na dat dezelve lang is. De maſt ſtaat regt in 't midden, met een lange ſpriet, welke ſchuins op en neer ſteekt, als een Bezaans-ree; en een eind

Digitized by Google

eind daar van ſtrekt zig neer tot aan 't voorſte eind van de Schuit, alwaar het in een keep ſtaat, die daar tot dien einde gemaakt is, om het vaſt te houden: het ander eind ſteekt over het agter ſteven heen; en aan deze ree word het zeil vaſtgemaakt. Aan 't eind van 't zeil is een ander klein ſpriet, om 't zeil glad uit te houden, en het ook op te rollen als 't hart waaid; want het diend hen in plaats van een reef, om 't zeil op te winden zo veel als zy willen, na dat het hard waaid. Aan de buik-zyde van dit Vaartuig, omtrent zes of zeven voet daar af, legt een ander Bootje of Cano, zynde een trog van zeer ligt hout, omtrent zo lang als de grote Schuit, maar niet zo breet, en niet meer dan anderhalf voet aan 't boven eind wyd, en aan elk eind ſpits toelopende gelyk een wigge: dan zyn 'er twee bamboezen van agt of tien voet lang, en zo dik als een mans been, die aan elk eind van 't Vaartuig, op de zyde deszelfs gelegt worden, en zeven of agt voeten uitſteken, waar aan dan het ander Bootje vaſt gemaakt word. Deze Bootjes worden door de Hollanders en Engelſchen gemeenlyk *Uitleggers* genoemd: Het gebruik derzelver is om de grote Schuit voor omſlaan te bewaren; want om dat de wind hier doorgaans Ooſt is, (en al ware hy Weſt, 't zoude even 't zelfde wezen,) en de koers na een van die Eilanden daar zy te doen hebben, meeſtendeels Noord en Zuid, zo wenden zy de platte zyde van 't Vaartuig na de wind waar op zy zeilen, en de Buik-zyde met het klein Bootje is dan aan ly. En dewyl 't Vaartuig aan ieder eind een ſteven heeft, zo dat zy met 't een zo wel als met 't ander voor uit konnen zeilen, zo behoeven zy niet te wenden, gelyk alle onze Vaartuigen doen; maar ieder eind der Schuit diend hen tot een voor- of agter-ſteven, na 't hen gevald. Wanneer zy te loefwaard wenden, en om willen keren, dan houd de gene die ſtuurd een weinig van de wind af, waar door het agtereind na de wind draaid, en in een voorſteven veranderd, alleenlyk door het eind van het ſpriet te verdrayen. 1686.

Deze Vaartuigen worden met een brede ſchop, in plaats van een roer, beſtierd: Ik heb in 't beſchryven derzelver te omſtandiger geweeſt, om dat ik geloof dat zy 't beſt zeilen van eenige Schuiten in de wereld. Ik nam hier tot myne eigene voldoening eens een proef van de ſnelheid daar van, zeilende met onze Minuutlyn waar aan twaalf knopen waren, welke de Praauw alle uitliep, eer de halfminuuts zandloper half uit was; en indien de zandloper uit geweeſt waar, zoude het tegens twaalf Engelſche mylen in een uur geweeſt zyn; maar nu geloof ik dat het Vaartuig vier-en twintig Engelſche mylen in een uur zoude gelopen hebben. En het was zeer vermakelyk te zien dat het klein Bootje zo ſnel aan de zyde voort vloog. Derzelver ſnel bezeildheid.

De Ingeborene Indianen zyn niet min behendig in 't beſtieren, dan in 't

1686. maken dezer Schuiten; zullende, volgens 't gene my is verhaald, na een ander van de *Ladrones* Eilanden, dat 'er dertig mylen aflegd, varen, aldaar hunne dingen verrigten, en evenwel in min dan twaalf uuren wederkeren. Men zeide my ook, dat een dezer Vaartuigen na *Manila*, 't welk 'er meer als vier honderd mylen van daan legt, afgezonden zynde, die reis in vier dagen had afgelegd. Op vele plaatzen in *Ooſt-Indiën* worden deze Prauwen gebruikt, maar met een buik en een klein Bootje aan elke zyde: dog te *Mindanao* heb ik 'er een gelyk deze gezien, met de buik en 't Bootje maar aan eene zyde, en de andere zyde plat, dog niet zo net gebouwd.

De Indianen van *Guam* hebben kleine nette huizeu, zeer fraai met *Palmetes*-bladen gedekt; zy wonen in vlekken, langs de Zee aan de Weſt-zyde gebouwd, en hebben Spaanſche Prieſters om hen in de Chriſtelyken Godsdienſt te oaderwyzen.

De ſtaat der Spanjaarden te Guam.

De Spanjaarden hebben aan de Weſt-zyde digt aan 't Zuid-eind, een kleine Schans, met zes ſtukken daar op: Voorts is 'er een Gouverneur, met twintig of dertig Spaanſche Soldaten; en behalven twee of drie Prieſters zyn 'er geen Spanjaarden meer op het Eiland. Niet lang te voren dat wy hier aankwamen, ſtonden de Indianen tegen de Spanjaarden op om hen te verdelgen, en ſloegen 'er veele dood; maar de Gouverneur met zyne Soldaten kreeg ten laaſten de overhand, en joeg hen ter Schanze uit. Zy zig aldus van hun oogmerk verſteken ziende, vernielden de Plantagien en 't Vee, en begaven zig na de andere Eilanden. Daar waren toen drie of vier honderd Indianen op dit Eiland; maar nu zyn 'er niet boven honderd; want alle die aan deze t'zamenzweering deel hadden, gingen door: en de gene die 'er bleven, indien zy al aan die opſtand niet handdadig waren, betoonden egter niet goed Spaanſch te zyn; want zy deden aanbieding van ons in de Schans te voeren, en tot het veroveren van het Eiland behulpzaam te wezen. Maar Capitein *Swan* was ongenegen de Spanjaarden aldaar eenige overlaſt aan te doen.

Handeling om Mondkoſt.

Eer wy hier ten anker kwamen, kwam een van de Prieſters met drie Indianen by nagt aan ons boord; eerſt riepen zy ons toe, om te weten van waar wy kwamen, en wie wy waren; waar op in 't Spaanſch geantwoord wierd, dat wy Spanjaarden waren, en van *Aquapulco* kwamen: en dewyl het zo donker was, dat zy 't maakzel van ons Schip niet konden bekennen, kwamen zy aan boord; dog hun miſlag bemerkende, naar dien zy ons t'onregt voor een Spaanſch Schip hadden aan gezien, poogden zy weder weg te varen; maar wy hielden hun Vaartuig vaſt, en deden hen op ons Schip komen. Capitein *Swan* ontfing den Prieſter met grote beleeftheid, en geleide hem in de Kajuit; zeggende, dat onze komſt aan dat Eiland was uit gebrek van leeftogt; en dat hy niet op een vyandelyke

wyze

Digitized by Google

wyze kwam, maar als een vriend, om voor zyn geld te kopen, 't gene hy van doen had; verzoekende derhalven den Prieſter eenen Brief aan den Gouverneur te ſchryven, om hem te verwittigen wat wy waren, en warom wy kwamen: want hem nu aan boord hebbende, zogt de Capitein hem als een gyſſelaar te houden, ter tyd toe dat wy mond-koſt bekomen hadden. De Paap zeide ondertuſſchen tegens Capitein *Swan*, dat de eetwaren op 't Eiland ſchaars waren; dog dat hy niet twyffelde of de Gouverneur zou zyn uiterſte beſt doen om ons te verzorgen. 1686.

's MORGENS wierden de Indianen, met welker Praauw de Paap aan boord gekomen was, aan den Gouverneur gezonden met Brieven, namelyk, een van den Prieſter, en een andere zeer beleefde van Capitein *Swan*, met een geſchenk van vyf ellen (*a*) ſcharlaken, en een ſtuk zilvere en goude kant. De Gouverneur woonde aan 't Zuid-eind van 't Eiland aan de Weſtzyde, 't welk omtrent vyf mylen was van de plaats daar wy lagen; zulks dat wy geen antwoord te gemoet zagen voor tegens den avond, vermids wy nog niet wiſten hoe ſnel die Vaartuigen konden zeilen. Na dat derhalven de Indiaanſche Praauw weg gezonden was, hyſten wy twee van onze Cano's uit, zendende de eene om te viſſchen, en de andere na land om *Cocos*-nooten. Onze Cano die om viſch uit was, kreeg niet met al, maar die om *Cocos*-nooten ging, qaam geladen te rug.

DIEN zelfden morgen omtrent elf uuren quam 'er een brief van den Gouverneur van 't Eiland aan Capitein *Swan*, bedankende hem voor zyn geſchenk, en belovende hem met zo veel mondkoſt te voorzien, als hy eenigzins miſſen kon; en tot een teken van erkentenis, zond hy een geſchenk van zes kleine Verkens, de beſte van ſmaak, die my geheugd oit ergens gegeten te hebben; want zy worden daar met *Cocos*-nooten gemiſt, en hun vleeſch is zo hard als vaſt Oſſenvleeſch; zynde buiten twyffel van de teelt uit *America*, die allereerſt uit *Spanjen* gekomen zyn. Hy zond ook twaalf Muscus-meloenen, groter dan onze in *Engeland*, en veel Water-meloenen, zynde beide die zoorten hier een zeer treffelyke vrugt. Voorts wierd aan de Indianen, die in een Dorp niet verre van ons Schip woonden, order gezonden om ons alle dagen zo veel van de *Brood*-vrugt te bakken als wy begeerden, en ons behulpzaam te zyn in 't bekomen van zo veele droge *Cocos*-nooten als wy wilden hebben, 't welk zy ook deden, en ons dagelyks zo veel hete *Brood*-vrugt bragten, als wy konden eeten. Vervolgens zond de Gouverneur alle dagen een Cano of twee met Verkens en Vrugten, en verzogt voor hetzelve, buskruid, kogels en geweer; 't welk hem volgens zyne begeerte toegezonden wierd. Wy hadden een

Des Gouverneurs geſchenken aan Capitein Swan.

(*a*) Viet Yards.

1686. ſchone grote Engelſche hond, welke de Gouverneur ook verzogt te hebben, en dezelve goedwillig van den Capitein verkreeg, hoewel tegen den zin van veele van ons volk, die veel werks van den hond maakten. Maar Capitein *Swan* poogde van dezen Gouverneur brieven van aanpryzing aan eenige Kooplieden te *Manila* te krygen; want hy was toen van voornemen na 't Fort *St. George* te gaan, en van daar op *Manila* handel te dryven; maar dit zyn voornemen hield hy voor 't Scheepsvolk verborgen.

't Aquapulco's Schip houd zig uit hun gezigt.

Terwyl wy hier lagen, quam het *Aquapulco's*-ſchip in gezigt van 't Eiland, maar hield zig buiten ons gezigt; want de Gouverneur had een Indiaanſche Praauw afgezonden, met berigt, dat wy hier waren: waar op het gemelde Schip na de Zuid-zyde van 't Eiland ſtuurde, en vervallende op dezelfde ondiepte, daar onze Bark te voren overgezeild was, liep het groot perykel van te verongelukken; want het verloor zyn roer, en geraakte niet zonder grote moeite, na een arbeid van drie dagen, vlot. Want hoewel die plaat zo digt by 't Eiland is, en dat de Indianen daar dagelyks gaan viſſchen; zo was egter de Schipper van 't *Aquapulco's*-ſchip, die men zou gedagt hebben dat hier wel bedreven behoorde geweeſt te zyn, gantſchelyk onkundig daar af. Dog dat zy dus op deze plaat waren vaſt geraakt, hoorden wy daar na eerſt, toen wy op de Kuſt van *Manila* waren; maar de Indianen van *Guano* zeiden ons toen wy hier nog lagen, dat dit Schip in 't gezigt van 't Eiland lag; 't welk ons volk zeer graag maakte om 'er op af te gaan: dog Capitein *Swan* ontried het hen, zynde nu geheel afkeerig van eenig vyandlykheid te plegen.

Den 30. May zond den Gouverneur zyn laatſte geſchenk, beſtaande in eenige Verkens, een pot met ingeleide *Mango's*, een pot met treffelyke gepekelde Viſch, en een pot met brood van fyne Tarw, gebakken als beſchuit, dog niet zo hard; voorts zond hy zes of zeven baaltjes Rys, verzoekende verſchoning dat hy niet meerder leeftogt zond, dewyl hy niet meer op 't Eiland te miſſen had: hy liet ons ook weten, dat de Weſter-Paſſaad op handen was, en dat wy derhalven ons van hier moeſten begeven, 't en ware wy weder terug na *America* wilden keeren. Capitein *Swan* bedankte hem voor zyne vriendſchap en goede raad, en nam zyn afſcheid, zendende dien zelfden dag den Prieſter, dien wy op onze eerſte aankomſt aangehouden hadden, weder aan land, en gaf hem een groot koper Uurwerk, een *Aſtrolabium*, en een grote Verrekyker; waar voor de Prieſter ons weder zes Verkens, een bigge om te braden, drie of vier ſchepels *Potatos*, en vyftig pond *Manila's* tabak toezond. Toen begonden wy ons tot ons vertrek klaar te maken, zynde redelyk wel van voorraad voorzien, om daar mee *Mindanao*, dat wy naaſt meenden aan te

Voorraad voor hun reize.

doen

doen, te konnen bereiken. Wy namen zo veel *Cocos*-nooten, als wy bequaamlyk ſtuuwen konden, en wy hadden een goede party Rys, en omtrent vyftig Verkens in 't zout. 1686.

XI. HOOFDSTUK.

Beſluit om na Mindanao *te gaan. Vertrek van 't Eiland* Guam. *De* Filippynſche *Eilanden. Het Eiland* Luconia, *en deszelfs voornaamſte Stad en Haven* Manila *of* Manilho. *Van de handel die men met deze Eilanden zou konnen opregten.* St. Jans *Eiland. Aankomſt te* Mindanao. *Beſchryving van dat Eiland; deszelfs vrugtbaarheid. De* Libby-*boomen. De* Plantain-*boom, deszelfs vrugt, drank, en laken. En kleiner zoort van dezelve op* Mindanao. *De* Bananas, *Nagelen, Nooten-Muscaten; en de manier der Hollanders om de ſpeceryhandel voor hen alleen te behouden. De* Betel-*noot, en* Arak-*boom. De* Durians- *en* Jaca-*boom, en vrugt. De beeſten van* Mindanao, *als* Centipees, *en andere. Hunne Vogels en Viſſchen. De gematigdheid der lugtſtreek, beneſſens de winden, donderſlagen, regen, en de geſteldheid der lugt het gantſche Jaar door.*

Beſluit om na Mindanao te gaan.

IERWYL wy te *Guam* lagen, namen wy een beſluit om na *Mindanao*, een van de *Filippynſche* Eilanden, te gaan, hebbende uit den Paap en andere verſtaan, dat het zeer wel van leeftogt voorzien was; dat de Inboorlingen Mahometanen waren; en dat zy voortyds handel met de Spanjaarden gedreven, dog nu met hen in oorlog waren. Dies oordeelden wy dat dit Eiland een bequame plaats voor ons was om 'er na toe te gaan: want behalven dat het in onzen weg na *Ooſt-Indiën* was, werwaards wy beſloten hadden te gaan, en dat de Weſtelyke Paſſaad naby was, welke ons binnen korten zou noodzaken ergens een ſchuilplaats te zoeken, en dat wy ook nergens beter Havens zouden konnen verwagten, dan aan zulk een groot Eiland als *Mindanao* was; zo quam daar nog by dat men ons (hoewel valſchelyk) gezegd had, dat Inwoners van *Mindanao* met de Spanjaarden in oorlog waren; waar door ons volk, dat nu zeer vies ſcheen om zonder verlof te roven, hoop kreeg dat zy van den Vorſt van dat Eiland een Laſtbrief zouden bekomen, om de Spaanſche Schepen omtrent *Manila* te plunderen, en *Mindanao* tot hun wyk te houden: bedenkende indien Capitein *Swan* al na *Engeland* wilde gaan, dat zy te *Mindanao* wel Vaartuigen en Lootzen zouden krygen, om hen tot het kruiſſen op de Kuſt van *Manila* te dienen. En belangende Capitein *Swan*

Digitized by Google

1686. *Swan*, hy was gewillig genoeg om derwaards te gaan, dewyl 't met zyn eigen voornemen wel overeenquam; dies wierd deze togt met een algemene toeſtemming beſloten.

Wy vertrokken dan den 2. Juny van *Guam* na *Mindanao*, met ſchoon weêr, en een vry ſtyve Ooſte wind, drie of vier dagen lang; dog toen liep dezelve na het Zuid-Weſten, met regen; maar draaide egter haaſt weder na 't Ooſten met een mooye koelte; alhoewel hy dikwils na 't Zuid-Ooſten ſchoot: want hoewel de winden in *Ooſt-Indiën* in April omſchieten, zo bevonden wy nogtans hier, dat deze tyd het ſaizoen van 't omloopen der wind was; zynde het ander ſaizoen in October, vroeger of later, geheel *Indiën* door. Aangaande onze koers van *Guam* na de *Filippines*, wy bevonden die (gelyk ik reeds te verſtaan gegeven heb,) wel genoeg met onze gemene beſchryvingen over een te komen.

De Filippines. Den 21. July quamen wy aan 't Eiland *St. Jan*, 't welk een van de *Filippynſche* Eilanden is. Deze *Filippines* zyn een reeks van grote Eilanden, die omtrent 13. gr. van breedte in de lengte beſlaan, ſtrekkende zig uit byna van de 5. gr. der Noorder breedte tot de 19., en in de breedte beſlaan zy omtrent 6. gr. van lengte. Zy zyn dus genoemd na *Filips den Tweeden*, Koning van Spanjen, en tegenwoordig behoren de meeſte daar van nog tot die Kroon.

Luconia. Het voornaamſte dezer Eilanden is *Luconia*, 't welk het Noordelykſt van allen is. Aan dit Eiland ſtierf *Magellanes* op zyne togt rondom de Wereld; want na dat hy de Straat tuſſchen 't Zuid-eind van *America* en *Tierra del Fuogo*, welke nu zynen naam draagd, gepaſſeerd was, en de Zuid-Zee langs 't agterdeel van *America* opſloeg, en zo na *Ooſt-Indiën* overſtuurde, quam hy aan de *Ladrones* Eilanden, en van daar nog al Ooſtwaards voortzeilende, geraakte hy by deze *Filippines* en ankerde voor *Luconia*, alwaar hy de Indianen beoorloogde, om hen onder de gehoorzaamheid van zynen Meeſter den Koning van Spanjen te brengen, en wierd door hen met een vergiftige pyl gedood. Tegenwoordig ſtaat dit Eiland gantſchelyk onder 't gebied der Spanjaarden, die aldaar verſcheidene Steden en Vlekken hebben; waar van *Manila* de voornaamſte is, zynde een grote Zeehaven-Stad, digt aan 't Zuid-Ooſt eind, tegen over het Eiland *Mindora*. Het is een Plaats van grote ſterkte en handel: en van daar is het dat de twee grote *Aquapulco's* Schepen, hier voren gemeld, allerlei Ooſt-Indiſche Waaren halen, welke daar door Vreemdelingen, dog voornamelyk de *Chinezen* en *Portugezen*, gebragt worden. Zomtyds gebeurt het wel dat de Engelſche Kooplieden van 't Fort *St. George* hunne Schepen ter ſluik derwaards zenden, onder 't opzigt van Portugeeſche Schippers

Digitized by Google

pers en Stuurlieden: want tot nog toe hebben wy de Spanjaards aldaar niet 1686.
tot een handel met ons of de Hollanders konnen krygen; alhoewel zy zelve maar weinig Schepen hebben. Dit schynd te ontstaan uit een jaloezy of vrees dat men de rykdom van die Eilanden zoude ontdekken; want de meeste, indien niet alle de *Filippines* Eilanden zyn ryk van Goud; en ik heb noit konnen horen dat de Spanjaarden daar veel sterkte hebben, als te *Manila*. Evenwel hebben zy op verscheidene van die Eilanden Steden en Vlekken, als mede Priesters of Papen om de Indianen, van welke zy hun Goud bekomen, te onderwyzen.

De Spaansche Inwoonders, inzonderheid der kleine Eilanden, zouden gaarn met ons handel dryven, indien de Regeering niet zo streng daar tegen was: want zy hebben geene goederen, dan die hen van *Manila* tot een zeer duure prys gebragd worden. Ik ben van gevoelen, indien eenige van onze Landaard wilden onderstaan met hen te handelen, dat zy geen verloren arbeid zouden doen: want de Spanjaarden willen zo gaarn een sluikhandel dryven, als eenig volk dat ik ken; 't welk onze *Jamaicaners* genoeg tot hun voordeel bevinden. En my is verhaald, dat Capitein *Goodlad* van *London*, in een togt die hy van *Mindanao* na *China* deed, aan zommige dezer Eilanden aan was, en beleefdelyk van de Spanjaarden bejegend wierd, de welke eenige van zyne Waaren kogten, en hem een zeer goede prys daar voor betaalden.

Bezuiden *Luconia* leggen nog twaalf of veertien groote Eilanden, welker meeste, gelyk ik reeds gezegd heb, van de Spanjaarden bewoond zyn: behalven deze is 'er een grote menigte van kleine Eilandjes van geen belang, en zelfs veele van de grote Eilanden hebben geenen naam, of ten minsten zulk een onzekere, dat men een en dezelfde Eilanden met verscheidene benaamingen ter neer gesteld vind.

De Eilanden *St. Jan* en *Mindanao* zyn de Zuidelykste van alle deze Eilanden, en zyn de eenigste van deze alle, die niet onder de heerschappy der Spanjaarden zyn.

St. Jans Eiland legt aan de Oostzyde van *Mindanao*, en drie of vier 't Eiland
mylen daar van af op de hoogte van 7. of 8. gr. ten Noorden: het strekt St. Jan.
zig N. N. W. en Z. Z. O. uit, zynde agt-en-dertig mylen lang, en vier-en-twintig in 't midden breed; voorts is het Noorder eind breder dan het Zuider. Dit Eiland is van een tamelyke hoogte, en vol van kleine Bergen. Het land aan het Zuid-Oost-eind, alwaar ik geweest ben, is van een zwarte vette aarde; en 't gantsche Eiland schynd van een vette grond te zyn, wegens de bystere menigte der boomen, die 'er op groeyen; want het schynd niet dan een eenig groot Woud te wezen.

Digitized by Google

1686. Toen wy 't Zuid-Ooster-eind passeerden, zagen wy een Cano van de Inboorlingen digt onder het strand; dies zonden wy een van onze Cano's daar na toe, om dezelve aan te spreken; maar zy zetten het op 't lopen, toen zy zagen dat ze gejaagd wierden, en stuurden de Cano's op strand, alwaar zy die lieten leggen, en in 't Bosch de vlugt namen; zonder dat zy by ons wilden komen, schoon wy alles deden wat wy konden, om hen daar toe te lokken. Behalven dit volk zagen wy hier geen menschen meer, nog eenig teken van Inwoonders aan dit eind.

Toen wy weder aan boord van ons Schip quamen, stuurden wy na 't Eiland *Mindanao*, 't welk wy nu schoon in 't gezigt hadden, leggende omtrent tien mylen van dit gedeelte van *St. Jans*. Den 22. quamen wy aan de Oostzyde van het Eiland *Mindanao*, en hebbende den wind Zuid-Oost, stuurden wy na 't Noord-eind, blyvende egter aan de Oostzyde, tot dat wy op 7. gr. 40. min. quamen; alwaar wy in een kleine Baai, omtrent een Engelsche myl van strand, op tien vademen water, en een klippige en oneffene grond, ankerden.

Aankomst aan 't Eiland Mindanao.

Zommige van onze Boeken gaven ons een verhaal dat de Stad en 't Eiland *Mindanao* op 7. gr. 40. min. lag, en na onze gissing lag 't midden van dat Eiland op die hoogte, maar waar wy de Stad vinden zouden, of aan de Oost- of aan de West-zyde, wisten wy niet. Indien het een klein Eiland was geweest, dat voor de Oostelyke winden bloot lag, zo zouden wy misschien eerst aan de Westzyde gezogt hebben; want de Eilanden binnen de Zonnekeerkringen, of binnen 't bestek der Passaad-winden, hebben gemeenlyk hunne Havens aan de Westzyde, als zynde best beschut; maar het Eiland *Mindanao* aan de Oostzyde door *St. Jans* Eiland beschut zynde, hadden wy meer reden om te denken dat de Haven en Stad aan deze zyde was, als ergens anders. Dog komende op die hoogte daar wy oordeelden dat de Stad zou mogen leggen, vonden wy geen Cano's of volk, die ons eenige taal of teken van een Stad of Handel-plaats konden gegeven hebben, alhoewel wy niet boven een myl van het strand afhielden.

Het Eiland *Mindanao* is het grootste van de *Filippynsche* Eilanden uitgenomen *Luconia*; het is omtrent zestig mylen lang, en veertig of vyftig mylen breed. Het Zuid-eind legt omtrent op 5. gr. N., en het Noord-West-eind bykans op 8. gr., het is een bergagtig Eiland, vol van Bergen en Dalen: de aarde is doorgaans zwart en diep, en ongemeen vet en vrugtbaar: de zyden van de Bergen zyn steenagtig; niettemin groeyen 'er zeer grote hoge boomen; in 't midden van 't land zyn eenige Bergen, die goed goud uitleveren: de Valleyen zyn wel bevogtigd door vermakelyke Beeken, en

Beschryving desselfs.

Digitized by Google

en Riviertjes van zeer ſchoon water, en in dezelve groeyen verſcheidene zoorten van boomen, die 't gantſche jaar door groen, en zeer groot zyn, dog ons meeſtendeels onbekend. 1686.

Een zoort is 'er, die aanmerkens waardig is, en van de Inboorlingen *Libby*-boomen genoemd word: zy groeyen by Boſſchen van vyf of zes Engelſche mylen lang, aan de zyden der Rivieren: en van dezelve word de *Sagow* gemaakt, 't welk van 't arme Landvolk drie of vier maanden in 't jaar in plaats van brood gegeten word. Deze boom is van ſtam en fatzoen den *Palmetes*- of den *Kool*-boom zeer gelyk, maar niet zo hoog als de laatſte. De baſt en 't hout is hard en dun gelyk een harde dop, en vol van wit pit, gelyk dat van een Vlierboom. Deze boom houwen zy neer, en ſplyten denzelven midden door, en ſchrapen 'er dan al het pit uit, het welk zy luſtig met een houten ſtamper in een grote mortier of trog ſtoten, en het dan in een doek of teems doen, die zy over een trog of tobbe houden; en water op het pit gietende, roerende zy 't om, waar door het water al de kragt van het pit door de doek in de trog dryft, en niets in de doek overlaat, dan een ligte zoort van draf, 't welk zy wegwerpen: maar 't gene in de trog gevallen is, bezinkt met 'er haaſt als modder; waar na zy 't water afſappen, en van dat deeg-koeken maken, welke gebakken zynde vry goed brood geven. Libby-boom Sagow een zoort van brood.

Met dit ſlag van brood behelpt het volk van *Mindanao* zig drie of vier maanden in 't jaar. De Indianen van *Ternate*, *Tidor*, en alle de *Specery-Eilanden*, hebben een menigte van deze boomen, en gebruiken die op dezelfde wys tot ſpyze; gelyk Mr. *Karil Roſy*, die nu Bevelhebber op een van 's Konings Schepen is, verhaald heeft: Hy was te dier tyd een van ons Scheepsvolk; en met Capitein *Swan* te *Mindanao* gelaten zynde, ging naderhand na *Ternate*, en woonde daar een jaar, of twee onder de Hollanders. De *Sagow* die naar andere Geweſten van *Ooſt-Indiën* word vervoerd, word in kleine ſtukjes gelyk zaaden of konfyt gedroogd; en gemeenlyk van de geene die met de loop gequeld zyn, met melk van Amandelen gegeten, want het is zeer ſtoppende, en heel goed voor die quaal.

In zommige Plaatzen van *Mindanao* is overvloed van Rys; maar op 't bergagtig land planten zy *Yams*, *Potatos*, en Pompoenen, alle welke daar zeer weelig groeyen; de andere vrugten van dit Eiland zyn Watermeloenen, Muscus-meloenen, *Plantains*, *Bananas*, *Guavás*, Notemuscaten, Nagelen, *Betel*-noten, *Durions*, *Jacás*, *Cocos*-nooten, Oranje-appelen, enz.

De *Plantain* houd ik voor den Koning aller vrugten, de *Cocos*-noot

1686. zelfs niet uitgezonderd. De ſtam des booms, of ſtruik die deze vrugt draagd, is drie of vierdehalf voet dik, en tien of twaalf voet hoog. De-

De Plantainboom of ſtruik. ze boomen worden niet van zaad gepland, want dat ſchynen zy niet te hebben; maar zy ſpruiten uit de wortelen van andere oude boomen. Wanneer deze uitſpruitzels uit de grond genomen, en aldus verpland worden, duurd het vyftien maanden eer zy dragen; maar zo menze in hunne eigene grond laat ſtaan, dragen zy binnen 't jaar. Zo dra als de vrugt ryp is, begind de boom te verwelken, dog dan groeyen 'er terſtond veel jonge in deszelfs plaats op. Als deze boom eerſt uit de grond opſchiet, komen 'er twee bladen voort, en als de ſpruit een voet hoog is, ſchieten 'er nog twee bladen tvſſchen dezelve uit, kort daar na komen 'er weêr twee te voorſchyn, en zo vervolgens. Wanneer de boom een maand oud is, ziet men een ſtam, omtrent zo dik als een arm, en dan zyn 'er agt of tien bladen aan, die zommige vier of vyf voeten lang zyn. De bladen die eerſt uitſchieten, zyn niet boven een voet lang, en een half voet breed, en de ſteel daar van niet dikker als een vinger; maar na dat de ſtam hoger groeid, worden de bladen groter. Als de jonge bladen van binnen uitſpruiten, ſpreiden de oude bladen zig uit, en hunne toppen buigen zig nederwaards; zynde de gene die naaſt aan den wortel zyn de grootſte; dog zy verwelken met ter tyd en vallen af, hoewel 'er ſteeds jonge bladen uit den top voortſpruiten, welke den boom altoos groen en weelig doen zyn. Als de boom volwaſſen is zyn de bladen zeven of agt voet lang, en anderhalf voet breed, zynde ſmaller aan 't eind, en rond toelopende: de ſteel van het blad is dan zo dik als een mans arm, bykans rond, en een voet lang van de ſtam des booms af tot aan 't blad: dat gedeelte van de ſteel 't welk aan den boom komt, zo 't het buitenſte blad is, ſchynd de halve ſtam als met een dikker huid te omvangen, en regt daar tegen over aan de andere zyde des booms is eveneens zo een blad: de twee volgende bladen die daar binnen uitſchieten, groeyen op dezelfde wyze tegen elkander over, dog zo dat indien de twee buitenſte N. en Z. waſſen, deze O. en W. groeyen; en alle de andere vervolgens in dezelfde order. Aldus ſchynd de ſtam des booms uit verſcheidene dikke huiden of vliezen, die over malkanderen groeyen, te beſtaan; en als dezelve volwaſſen is, ſpruit 'et uit den top een ſterke ſtengel, die harder van ſtoffe is, dan eenig ander gedeelte van den ſtam: deze ſtengel ſpruit uit het hart des booms, en is zo dik als een mans arm, en de vrugt groeid 'er in troſſen rondom, te weten eerſt blociende, en dan tot vrugt zig zettende.

Deszelfs vrugt. DEZE vrugt is zo voortreffelyk, dat de Spanjaarden die boven alle andere vrugten agten, als meeſt tot onderhoud des levens dienende: zy groeid

in

in een dop die zes of zeven duim lang, en zo dik als een mans arm is: 1686.
deze dop, ſchil, of bolſter is zagt, en van een geele koleur als hy ryp is, gelykende van fatzoen wel na een dikke beuling. De ingeſlotene vrugt is niet harder dan boter in de winter, en gelykt van koleur wel na geele boter, zynde aangenaam van ſmaak, en ſmeltende in de mond als Queevleeſch; want alles is zuiver week, zonder eenig zaad, pit of ſteen. Deze vrugt word van alle de *Europeanen*, die zig in *America* ter woon neer zetten, zo geagt, dat zy gemeenlyk eerſt een Akker met *Plantains*, beplanten: en als hun huisgezin toeneemt, vergrooten zy dien Akker, en houden een man enkelyk om de boomen te ſnoeyen, en de vrugt t'elkens als zy ryp is, te plukken; want de boomen, altoos eenige daar van, dragen meeſt het gehele jaar door; en dit is veeltyds alle de ſpys waar van een gantſch huisgezin beſtaat. Deze boomen willen niet tieren dan in vette grond, en konnen in geen ſchrale zandige grond groeyen. De Spanjaarden hebben in de Steden van *America*, als *Havana*, *Carthagena*, *Porto-Bello*, enz. hun markten vol van *Plantains*, als zynde de gemene ſpys der arme lieden. De gemene prys is een halve Reaal of drie ſtuivers het dozyn. Wanneer deze vrugt alleenlyk als brood gebruikt word, dan braad of kookt menze, als ze even volwaſſen, dog nog niet ter deege ryp, of geel geworden is. Arme lieden die geen viſch nog vleeſch hebben om 'er toe te eeten, maken een ſaus daar by van Peper, zout, en Wilde-limoen-zap, 't welk het ſmakelyker doet zyn dan een ſtuk brood alleen. Zomtyds tot eene verandering eeten zy een gebraden en een rype raauwe *Plantain* t'zamen, 't welk is in plaats van boter en brood, en heel wel ſmaakt; want ik heb 'er dikwils myn maal zo mee gedaan. Zomtyds nemen onze Engelſchen zes of zeven rype *Plantains*, en die t' zamenknedende maken 'er een klomp van, welke zy dan als een podding koken en een *Bufjakket* noemen; 't welk heel goed is tot een verandering. Men maakt van deze vrugt ook heel goede taarten: en de groene *Plantains* aan ſchyven geſneden, in de zon gedroogd, en dan geraſpt, geven een goed meel, dat bequaam is om poddings van te bakken. Een rype *Plantain* aan ſchyven geſneden, en in de zon gedroogd, kan lang bewaard worden, en ſmaakt dan heel zoet en lieflyk als een vyg. De Indianen van *Darien* bewaren dezelve een langen tyd, door die tot klompen te kneden, en dan zagtelyk over 't vuur te drogen.

De *Moscito*-Indianen nemen een rype *Plantain*, en braden die, welke zy dan in anderhalf pint waters in een Calabas met hunne handen aan ſtukken wryven, en onder 't water mengen, en 't zelve zo opdrinken: dezen drank noemen zy *Musbaiw*, en is aangenaam, zoet, en gezond, hebben- Drank daar van gemaakt.

1686. de eenig overeenkomst met een drank van appelen en bier. Van deze vrugt alleen hebben vele duizenden Indiaansche huisgezinnen in *West-Indiën* hun gantsche onderhoud. Als zy drank daar van maken, nemen zy tien of twaalf rype *Plantains*, en mengen die wel in een trog, wanneer zy 'er omtrent vier stoop waters opgieten, 't welk binnen twee uuren tyds schuimt en gist als versch gebrouwen bier, en in vier uuren bequaam is om te drinken, waar na zy 't in kannen doen en gebruiken als zy 't van doen hebben: maar dit kan niet boven vier-en-twintig of dertig uuren goed blyven; weshalven de gene die dezen drank gebruiken, dezelve alle morgens dus toemaken. Toen ik eerst in *Jamaica* quam, kon ik in geen andere drank, die zy daar hadden, smaak krygen; want het is een frissche en koele drank, en smaakt lieflyk, maar is wat windig, en zo is de vrugt raauw gegeten ook, dog gekookt of gebraden niet. Als men deze drank langer als dertig uuren bewaard, word hy straf, maar dan in de zon gezet zynde, word dezelve goede edik. Deze vrugt groeid geheel *West-Indiën* door, en ook in *Guinée* en *Oost-Indiën*.

Laken of stof daar van gemaakt.

Gelyk de vrugt dezes booms van een groot gebruik is tot spyze, zo is de stam niet minder dienstig om klederen van te maken: maar dit heb ik nooit geweten, voor dat ik op dit Eiland quam; en 't gemeen volk van *Mindanao* draagd geen ander stof. Dewyl de boom maar eens draagd, vellen zy denzelven neer als de vrugt ryp is, en dat digt by de grond, zo zy 'er klederen van menen te maken. Een slag met een lang houwmes kan hem vellen; waar na zy den top afhakken, en den stam agt of tien voet lang latende, stropen zy den buitenste bast af, die na beneden het dikste is; en als zy twee of drie zulke basten afgestroopt hebben, word de stam omtrent van een gelyke dikte, en wit van koleur. Dan kloven zy denzelven midden door, en splyten voorts de twee helften nog eens zo na in 't midden als zy konnen, latende die stukken dan twee of drie dagen in de Zon leggen, waar door het zap dat 'er in is weg droogd; en dán vertonen de einden zig vol van kleine draden of vezelingen. De vrouwen, welker werk het is dit stof te maken, grypen deze draden een voor een, welke zig gemakkelyk van 't een eind tot het ander laten van een trekken, zynde van grofte gelyk ruuw garen; want de draden zyn alle natuurlyk even grof, gelyk ook het stof, dat 'er van gemaakt word, alle eveneens van eene fynte is; maar 't is heel bordig als 't nog nieuw is; 't verslyt haast, en voeld wat smeerig als 't nat is. Zy maken de stukken tien of elf ellen lang, en de scheering en inslag is van een en 't zelfde.

Op dit Eiland is nog een ander zoort van *Plantains*, die korter en kleinder zyn dan de andere, dog nergens dan hier van my gezien: deze zyn vol

van

van zwarte zaden, die onder de vrugt vermengd zyn: dezelve zyn ſtoppende, en worden veel gegeten van de gene die de buikloop hebben; 't landvolk gafze ons tot dat gebruik, en wy bevonden 'er ons wel by. 1686.

De *Bananas*-boom is van fatzoen en grootte even als de *Plantain*-boom, zo dat men ze naauwlyks kan onderſcheiden, als aan de vrugt, die veel kleiner, en niet half zo lang als een *Plantain* is, zynde ook murwer en zagter, niet zo malzoet, en van een lekkerder ſmaak. Deze vrugt word meer tot het maken van drank gebruikt, dan de *Plantains*, en is daar toe goed, en ook om als een fruit te eeten; dog niet om 'er brood van te maken; ook ſmaakt ze gantſch niet wel gebraden of gekookt; en 't is alleenlyk uit nood als men die zo gebruikt. Zy groeyen gemeenlyk daar de *Plantains* waſſen, zynde tuſſchen dezelve ingeplant. Hier is overvloed van Nagel ſchorſſen, waar van ik een ſcheepslading zag; en belangende de nagelen, my wierd door *Raja Laut* (van wien ik hier na gelegenheid zal hebben te ſpreken,) gezegd, dat indien de Engelſchen zig daar wilden ter neer ſlaan, zy 't binnen korten zo verre zouden konnen brengen, dat zy jaarlyks een ſcheepslading nagelen van daar zouden mogen verzenden. My is gezegd, dat ze aan een boom, zo groot omtrent als een Pruimboom groeyen, dog ik heb 't noit gezien. Bananas. Nagelen.

De *Notemuscaat*-boomen heb ik ook noit gezien; maar de *Notemuscaten*, welke dit Eiland voortbrengd, zyn ſchoon en groot; dog zy hebben 'er maar weinig, dewyl zy niet genegen zyn die, of de nagelen voort te planten, uit vrees dat zy daar door de Hollanders tot zig zouden lokken, en onder hunne magt vervallen; gelyk 't met de andere nabuurige Eilanden, daar dezelve groeyen is gegaan. Want vermids de Hollanders zig by en op de *Specery* of *Moluſſe* Eilanden hebben neergezet, zo hebben zy dien gantſchen handel in hun geweld gekregen, en willen niet toelaten, dat eenige van de Inboorlingen die Waar aan iemand anders dan aan hen verhandelen: ja zy zyn zo zorgvuldig om dezelve in hunne handen te behouden, dat zy de Speceryen op geen onbewoonde Eilanden willen laten groeyen; maar zenden Soldaten om de bomen af te houwen. Capitein *Roſy* verhaalde my, dat terwyl hy onder de Hollanders woonde, hy met eenige andere gezonden wierd om de *Specery*-boomen om verre te hakken; en dat hy zelfs op verſcheidene tyden zeven of agt honderd bomen had geveld. Niettemin, hoewel de Hollanders zo veel vlyt aanwenden om de *Specery*-boomen uit te roeyen, zyn 'er veele onbewoonde Eilanden, daar ze in grote menigte groeyen, gelyk ik van de Hollanders die daar geweeſt zyn verſtaan heb, inzonderheid van zekere Hollandſche Schipper, dien ik te *Achin* ontmoette, welke my zeide, dat digt by 't Eiland Notemuscaten

Banda

1686. *Banda* een Eiland was, daar de nagelen van de bomen vallende, op de grond lagen te verrotten, leggende zomtyds drie of vier duim hoog onder de bomen. Ook heb ik uit hem en eenige andere verſtaan, dat het geen zware zaak zoude zyn, een ſchcepslading ſpeceryen van de Inboorlingen van zommige der *Specery* Eilanden te kopen.

De Hollanders alleen meeſter van de ſpecery-handel.

Een die my dit onder andere zeide, was een vryman; want dus noemen de Hollanders en Engelſchen in *Ooſt-Indiën* die Kooplieden, welke niet in dienſt van de *Compagnie* zyn. De vrye Kooplieden worden niet toegelaten op de *Specery*-Eilanden, nog elders daar de Hollanders Cantoren hebben, te handelen; maar zy mogen daarentegen handel dryven op zommige Plaatzen, daar de Hollandſche Maatſchappy zelve niet handelen mag, inzonderheid te *Achin*; want in *Indiën* zyn zommige Vorſten die met de *Compagnie* niet willen handelen, uit vrees voor dezelve. De matrozen die na de *Specery*-Eilanden gaan, mogen gene kruiden voor hen zelven van daar medebrengen, 't en ware een kleinigheid van een pond of twee tot hun eigen gebruik. Niettemin weten de Schippers het gemeenlyk zo te beleggen, dat zy een goede party voor hen zelven nemen, en die ergens niet verre van *Batavia* aan land zenden, eer zy in de Haven komen; want daar worden alle de goederen gebragt, eer ze na *Europa* gezonden worden. En byaldien zy op Zee een Schip ontmoetten, dat Nagelen van hen kopen wil, durven zy wel twaalf of vyftien ton uit honderd verkopen, en zullen evenwel hun maat te *Batavia* leveren; want zy gieten dan op de overige water, waar doot ze zo uitzwellen, dat hun vragt al zo groot ſchynd als te voren. Van deze kneep bedienen zy zig, als zy ter ſluik iets van de party afzetten; want de Nagelen, als zy ze eerſt innemen, zyn ongemeen droog, en konnen zeer veel vogt na zig trekken. Dit is maar een exempel uit veele honderden van de bedriegelyke ſtreken, waar van het Hollandſch Scheepsvolk zig in die Geweſten bediend, verſcheidene van welke ik heb gezien, en ook horen verhalen; zulks dat ik geloof, dat 'er nergens groter dieven zyn; en zy zullen malkander om geen ding ter Wereld verſlikken; want zo iemand dat begon, de andere zouden hem gewislyk den kop inſlaan. Maar ik kom weder tot gewaſſen van *Mindanao*.

De Betel.

De *Betel*-noot word hier, als ook in de meeſte Plaatzen van *Ooſt-Indiën* zeer geagt. De *Betel*-boom groeid gelyk de *Kool*-boom, maar is niet zo dik, nog zo hoog: de ſtam walt regt op omtrent twaalf of veertien voeten hoog, zonder tak of blad, uitgenomen aan den top, alwaar hy zig in lange takken uitſpreid, gelyk de *Kool*-boom, de *Cocos*-boom, en de *Palm-*

Digitized by Google

Palm-boom, deze takken zyn tien of twaalf voet lang, en digt aan de ſtam des booms zo dik als een mans arm; aan den top dezes booms tuſſchen de takken groeid de *Betel*-noot aan een taye ſteel, zo dik als een vinger, aan boſſen of riſten, gelyk de *Cocos*-nooten, en dat veertig of vyftig aan een riſt. Deze vrugt is groter dan een Notemuscaat, hoewel anders dezelve vry gelyk, dog ronder. Men gebruiktze door gantſch *Ooſt-Indiën*, en dat op deze wyze; men ſnyd dezelve in vier ſtukken, en rold een daar van in een *Areek*-blad, het welk dan met een zeker mengzel van kalk rondom beſtreken, en dan zo t'zamen gekaauwd word: want elk draagd in die Geweſten een kalk doosje op zyne zyde, en den vinger daar in dopende beſmeert 'er zyn *Betel*-en *Areek*-blad mede. 1686.

Areek. De *Areek* is een boomtje of heeſter, met een groene ſchors, en een lang blad als dat van een Willige, dog breder; deze bladeren worden t'zamen gepakt, en ter plaatze daar ze niet waſſen te koop gebragt, om met *Betel* gekaauwd te worden.

De *Betel*-noot word meeſt geagt als hy nog jong is, en eer hy hard word; wordende dan met de groene bolſter daar om maar in twee ſtukken geſneden; en hy is dan uitnemend zappig, 't welk onder 't kaauwen zeer ſterk doet quylen: hy is van een wrange ſmaak, en verwt de lippen rood, dog maakt de tanden zwart, maar bewaard dezelve egter en zuivert het tandvleeſch. Men houd het gebruik daar van ook zeer gezond voor de maag, maar zomtyds veroorzaakt het grote duizeling in 't hooſd, by de gene die dit kaauwen niet gewend zyn: hoewel dit evenwel maar van de oude nooten is; want de jonge zullen 't niet doen: dit zeg ik by eigene ondervinding.

Durions. Dit Eiland brengt ook *Durions* en *Jacâs* voort. De boomen aan welke de *Durions* groeyen, zyn zo groot als Appelboomen, en vol van takken. De ſchil dezer vrugt, die alleenlyk rondom de ſtam of aan de takken digt aan de ſtam, even als de *Cacao* groeid, is groen, dik en ruuw. De vrugt is van grootte als een Pompoen, en ryp zynde, begind de ſchil geel, dog is niet bequaam om te eeten, voor dat de ſchil aan 't eind open ſplyt; en dan koomt 'er een voortreffelyke geur uit voort. Als de ſchil dus geopend is, kan men de vrugt in vieren ſplyten, en elk vierendeel heeft verſcheidene kleine vakken of holligheden, die een zekere party van de vrugt beſluiten, na de grote van de holligheid; want de eene is groter dan de andere. De grootſte dezer vrugten zyn omtrent als een ey van een jong hoen; zynde wit als melk, zo zagt als room, en zeet lieflyk van ſmaak voor de gene die 'er toe gewend zyn; maar die niet gewoon zyn dezelve te eeten, hebben 'er in 't eerſt een mishagen aan, om dat ze ruiken als ge-

1686. bradene uyen. Deze vrugt moet net op zyn tyd gegeten worden, want zy is oneetbaar eer ze ryp is, en zelfs dan kan ze niet boven een dag of twee zonder verrotten blyven; maar word haaſt zwart of bruin, en dan is ze niet goed. Binnen in de vrugt is een ſteen of pit, zo groot als een boon, met een dunne ſchil daar over. Die deze pitten willen eeten, braden dezelve, en dan valt 'er de ſchil af, en de pit ſmaakt als een kaſtanje.

Jaca. De *Jaca* is den *Durion* zeer gelyk, zo van grootte als fatzoen; de bomen zyn desgelyks by na eveneens, en zo ook de wyze op welke de vrugt groeid; maar van binnen is 'er verſchil; want daar de *Durion* wit is, is de *Jaca* geel, en voller van pitten. Dog de *Durion* word meer geagt; evenwel is de *Jaca* ook een aangename vrugt; en de pitten zyn goed gebraden.

Daar zyn nog vele andere Granen, Wortelen, en Vrugten op dit Eiland, waar van een byzondere beſchryving een groot Boek zouden maken.

't Gedierte op Mindanao. Op dit Eiland zyn ook veelerlei beeſten, zo wilde als tamme, gelyk als Paarden, Stieren, Koeyen, Buffels, Geyten, wilde Zwynen, Herten, Meerkatten, *Guano's*, Haagediſſen, Slangen, enz. Evenwel heb ik hier noit van eenige verſcheurende beeſten gehoord, gelyk op veele andere plaatzen. De Verkens zyn hier leelyke dieren, hebbende alle grote quabben die over hunne oogen groeyen; en daar zyn 'er by menigte in de boſſchen: doorgaans vallen zy ſchraal, maar egter zoet van ſmaak. De Herten zyn hier op zommige plaatzen, daar zy niet geſtoord worden, zeer overvloedig.

Centipees of Duizendbeenen. Van 't ſenynig gedierte zyn hier Schorpioenen, welker ſtekel in hunne ſtaart is, en ook *Centipees* of Duizendbeenen, die desgelyks in *Weſt-Indiën*, op *Jamaica*, en elders gemeen zyn. Deze *Centipees* zyn vier of vyf duim lang, zo groot als een ganzen ſchaft, maar plat, roodagtig van koleur op de rug, en wit op de buik: hunne ſteek of beet is woedender, dan die van den Schorpioen; zy neſtelen in oude huizen, en vermolmd hout. Hier zyn ook verſcheide zoort van Slangen, en zommige zeer vergiftig; ook is 'er een dier van koleur en fatzoen als een *Guano*, maar wel viermaal zo groot: deszelfs tong is als een kleine Harpoen, met twee weerhaken, gelyk die van een viſchhoek: men zegt dat zy zeer ſenynig zyn, dog ik weet niet hoeze genoemd worden, ik heb dezelve op andere plaatzen gezien, als te *Pulo Condore*, of op 't Eiland *Condore* en te *Achin*, en men heeft my gezegd, dat ze ook in de Baai van *Bengalen* zyn.

Gevogelte. De Vogels van dit land zyn Eenden en Hoenders; andere tam gevogelte heb ik 'er niet gezien, nog van gehoord. De wilde vogels zyn Duiven, Papegayen, Parrekieten, Tortelduiven, en een menigte van klein gevogelte; men heeft 'er ook Vleermuizen zo groot als een Kuikendief.

Daar

DAAR zyn vele grote Havens, Kreeken, en goede Baayen voor Schepen om in te ankeren; en vaarbare Revieren voor Cano's, Prauwen, of Barken, welke alle rykelyk van veelerlei viſch voorzien zyn, gelyk ook de Zee daar om heen. De voornaamſte viſch zyn *Bonetas*, Snoeken, *Cavallis*, Braaſſems, Barbeelen, Tien-ponders enz. Ook zyn hier zeer veel Zeeſchilpadden, en *Manatees*, of Zeekoeyen, welke hier egter op verre na zo groot niet zyn als in *Weſt-Indiën*: Want de grootſte die ik hier zag, woegen niet boven de zes honderd pond; maar het vleeſch zo wel van den Schilpad als de *Manatee* was zeer zoet. 1686. Havens en Revieren.

HET weêr te *Midanao*, is ten opzigt van de hitte, onaangezien het zo digt aan den Evenaar legt, gematigd genoeg, inzonderheid aan de Zeekant, want daar heeft men gemeenlyk heldere winden by dag en verkoelende landwinden by nagt. De winden zyn daar 't eene gedeelte van 't jaar Ooſtelyk, en 't andere gedeelte Weſtelyk: de Ooſtelyke winden beginnen in October te wayen, en 't is half November eer zy op hun vaſte ſtreek zyn; en deze winden brengen ſchoon weêr mede: De Weſtelyke winden beginnen in May, dog daar loopt een maand mede heen eer zy vaſt gezet zyn. De Weſt-winden brengen altoos regen, *Travaden*, en zeer ſtormig weêr. Ter eerſter aankomſt dezer winden wayen zy maar ſlap, maar dan komen de *Travaden* eens of zomtyds tweemaal 's daags; dit zyn dondervlagen, die gemeenlyk tegen de wind aankomen, en een andere wind medebrengen, als 'er te voren waaide. Na dat deze dondervlagen over zyn, loopt de wind weêr om, en de lugt word klaar, dog in de valleyen en aan de zyde der bergen ontſtaat dan een dikke miſt die het Land bedekt. Dus vervolgen de *Travaden* een week of meer, en dan komen zy twee of driemaal op een dag met hevige rukwinden, en ſchrikkelyke donderſlagen: en ten laaſten komen zy zo ſterk aanzetten, dat de wind in die hoek blyft, waar uit deze buyen ontſtaan, 't welk in 't Weſten is, en daar zet hy zig dan tot in October of November toe. Wanneer deze Weſtwinden dus gezet zyn, dan is de gantſche lugt droevig, en met zware wolken bedekt, die geweldige regens neerſtorten, welke zomtyds met zeer yſſelyke donder en blixem zyn vermengd; waar onder de winden zo vreeſſelyk woeden, dat de grootſte boomen met wortel met al uitgerukt worden, en de Rivieren opzwellende het laag Land overſtromen, en grote bomen wegvoeren en in Zee ſpoelen. Aldus duurd het een week agter malkanderen dat men geen Zon of Starren ziet. Het onſtuimigſt van dit weêr is in 't laaſt van July en in Auguſtus, want dan ſchynen de Dorpen wel in een poel te ſtaan; zuiks dat men met Cano's van 't eene huis na 't andere moet varen: en dan ſpoelt het water alle den drek en vuiligheid onder de 't Weêr of de lugt

1686. huizen van daan. Terwyl dit ſtormig weêr duurd, is het koud en huiverig: maar in September begind het te bedaren, en de winden zyn niet meer zo fel, nog de regens zo heftig, ook begind de lugt wat op te klaren, en vermakelyker te worden; maar dan zyn 'er 's morgens dikke nevels, duurende tot tien of elf uuren, eer de Zon doorbreekt, voornamelyk wanneer het 's nagts geregend heeft. In October beginnen de Ooſte winden weêr te wayen, en ſchoon weêr aan te brengen, tot aan April toe. Dus veel van de natuurlyke geſteltenis van *Mindanao*.

XII. HOOFDSTUK.

Van de Inwoonders en de Burgerlyke ſtaat van 't Eiland Mindanao. *De* Mindanayers, Hilanones, Sologues, *en* Alfores. *Van de* Mindanayers *eigentlyk zo genaamd. Hunne Zeden, Gewoonten, en dragt. Klugtige gewoonten in* Mindanao. *De Huizen, Spyze, waſſchingen. De Taal die daar geſproken word, en de handelingen met de Spanjaarden. Hunne vreze voor de Hollanders, en ſchyn van genegenheid tot de Engelſchen. Hunne handwerken, en zonderlinge Smits blaasbalgen. Hunne Scheepvaart, Waaren, en Koophandel. De Tabak van* Mindanao *en* Manila. *Een zoort van Lazery en andere qualen aldaar. Hunne Huwelyken. De Sultan van* Mindanao, *zyne armoede, magt, huisgezin, enz. De Praauwen of Schuiten aldaar.* Raja Laut *den Generaal, Broeder des Sultans, en zyn gezin. Hunne manier van vegten, Godsdienſt. Raja Laut Godsdienſtigheid. Een Trommel of Urwerk in hunne* Mosceën. *Van hunne beſnydenis, en de plegtigheid daar omtrent gebruikelyk. Van andere onderhoudingen en bygelovigheden. Hun afkeer van Verkensvleeſch.*

Van de Volkeren van Mindanao.

DIt Eiland ſtaat niet onder eenen Vorſt alleen, ook is de Taal niet een en dezelfde: dog het volk is zeer eveneens van koleur, ſterkte, en lyfsgeſtalte: zy zyn alle of de meeſte van hen van eene Religie, te weten de Mahometaanſche; en hun gewoonte en levens manier is omtrent een en dezelfde. De *Mindanayers* die eigentlyk zo zyn genaamd, zyn het grootſte volk op 't Eiland, en handelen met andere Landaarden ter Zee, waar door zy ook beſchaafder zyn: van de andere zal ik maar weinig zeggen, dewyl die minder bekend zyn; dog 't gene my daar van ter ooren gekomen is, is als volgd. Behalven de *Mindanayers* zyn 'er *Hilanones*, (gelyk zy ze noemen) of *Berglieden*, mitsgaders *Sologues* en *Alfores*.

De

De *Hilanones* wonen in 't midden van het Land, hebbende weinig of geen verkeering aan de Zee; egter hebben zy Praauwen, die elk met twaalf of veertien riemen geroeid worden; voorts hebben zy 't genot van de Goudmynen, en kopen met hun goud uitheemsche Waaren van de *Mindanayers*. Zy hebben ook veel wasch van Byen, 't welk zy tegens andere Waren verruilen. 1686.

De *Sologues* bewonen het Noord-West-eind van het Eiland, zynde het kleinste volk van allen: zy handelen in Praauwen op *Manila* en eenige van de nabuurige Eilanden, maar houden geen gemeenschap met de *Mindanayers*.

De *Alfores* zyn dezelfde als de *Mindanayers*, en waren eertyds onder 't gebied van den Sultan van *Mindanao*, maar wierden onder des Sultans Kinderen verdeeld, en hebben eenigen tyd geleden eenen Sultan op hen zelven gekregen: dog daar na door huwelyk een vermaagschapping met den Sultan van *Mindanao* aangegaan hebbende, heeft dat dien Vorst oorzaak gegeven, om hen weder als zyne onderdanen aan zig te trekken: ook heeft hy hen, kort na dat wy van hier gingen, den Oorlog aangedaan, gelyk ik naderhand verstaan heb.

Mindanayers hoedanig een zoort van volk.

De *Mindanayers*, eigentlyk zo geheten, zyn niet groot van lysstal, klein van leden, regt van lighaam, en klein van hoofd: hun aangezigten zyn langwerpig, hun voorhoofden plat, met kleine zwarte oogen, korte platagtige neuzen, tamelyke grote monden, dunne en rode lippen, en zwarte, dog egter heel gave tanden: hun hair is zwart en sluik, de koleur van hun huid tanig, hoewel meerder na een helder geel zwemende, dan zommige andere Indianen, inzonderheid onder de vrouwen. Zy hebben een gewoonte van de nagels hunner duimen zeer lang te laten groeyen, voornamelyk den nagel van de slinker duim, dien zy noit afsnyden, maar dikwils schrapen. Zy hebben een goed natuurlyk verstand, zyn vernuftig, snel en werkzaam, als het met hun zin overeenkomt, hoewel anders zeer luy en diefagtig, willende niet werken, 't en zy de honger hen daar toe dwingd. Deze luiheid is de meeste Indianen aangeboren. Dog de traagheid van dit volk schynd niet zo zeer voort te komen uit hun natuurlyke neiging, als wel uit de strengheid van hun Vorst, voor wien zy groot ontzag hebben; want dewyl hy na zyn goeddunken met hen handeld, en hen ontneemd, het gene zy bekomen, zo dempt dit hun nyverheid; zulks dat zy niet na iets meer tragten, dan 't gene van de hand in de tand gaat. Zy zyn doorgaans hovaardig, en treden zeer deftig daar heen, zy zyn beleefd genoeg jegens Vreemdelingen, maken haast kennis met hen, en onthalen hen met een grote vryheid; maar zy zyn onverzoenlyk jegens hun

Digitized by Google

1686. vyanden, en zeer wraakzugtig zo zy beledigd zyn, vergiftigende dikwils heimelyk de gene die hen gehoond hebben.

Hun gewaad. Zy dragen weinig klederen; hun hoofden zyn met een kleine tulband bewonden, die aan beide zyden met franjen bezet is; dezelve gaat eens om hun hoofd, wordende met een knoop toegebonden, zo dat de einden met de franjen neerhangen: voorts dragen zy een wyde rok en een broek maar gene kouffen of fchoenen.

De vrouwen. De Vrouwen zyn fchoner dan de mannen; heur hair, dat zwart en lang is, ftrikken zy op met een knoop die tuffchen heure fchouderen hangd; zy zyn wat ronder van troni dan de mans, en doorgaans wel befneden, uitgezeid dat heure neuzen vry klein, en zo laag tuffchen heure oogen zyn, dat men in zommige meisjes de verhevenheid, die 'er tuffchen de oogen behoorde te wezen, nauwlyks befpeuren kan: ook ziet men geen zonderlinge verhevenheid in heure voorhoofden: anders vertonen zy zig van verre vry mooi, maar van digt by lopen die miftallen fterk in 't oog.

Heur gewaad. Zy dragen maar twee kleedingen, een jurk en een onderrok: de onderrok is anders niet als een lap doek of ftof, welk beide einden t'zamengenaaid zyn, en die twee voet te wyd is voor heure middel, zo dat zy 't eene eind zo wel als 't ander konnen boven dragen: dat deel 't welk om heure middel komt, vatten zy, om dat het zo veel te wyd is, met heure handen by een, en drayen 't tot dat het om den middel fluit, en fteken dan het toegedraaide eind by heur lyf in, waar door de rok vaft zit: de jurk zit haar los om 't lyf, en hangt een weinig beneden de middel: de mouwen zyn veel langer dan heure armen, en zo naauw aan 't eind, dat 'er de handen naauwlyks door konnen: en als zy deze jurk aangefchoten hebben, hangen de mouwen met ployen om het gewrigt van de hand, waar in zy grote hovaardy hebben.

De aanzienlykfte hebben hunne klederen van lang ftof gemaakt; maar de gemene lieden dragen ftof dat van den *Plantain*-boom gemaakt word, het welk zy *Saggen* noemen, zynde dat by hen de naam van de *Plantain*. Zy dragen kouffen nog fchoenen, en de vrouwen hebben zeer kleine voeten.

De vrouwen zyn zeer graag na 't gezelfchap van vreemdelingen, inzonheid van blanke mannen; en zouden buiten twyffel zeer gemeenzaam met hen zyn, indien de gewoonte des Lands haar die vryheid, welke zy fchynen te begeren, niet benam. Niettemin word haar van de hoogfte tot de laagfte vryheid vergund om met vreemdelingen te verkeeren, of hen te onthalen in 't byzyn van heure mannen.

Daar is op *Mindanao* een bedelagtige gewoonte, welke ik in alle

myne

myne reizen nergens gezien heb, en zo ik geloof ontſtaat uit de kleine koophandel die daar gedreven word; en dezelve is aldus: wanneer de vreemdelingen hier aankomen, begeven de *Mindanayers* zig na boord, en nodigen hen ten 't hunnen huize, vragende hen wie een *Cameraad*, (een woord, 't welk ik geloof dat zy van de Spanjaarden ontleend hebben,) of een *Pagally* heeft, wie niet? een *Cameraad* is een gemeenzame vriend en een *Pagally* een heuſche *Platoniſche* vriendin. Alle Vreemdelingen zyn eenigzins gehouden deze kennis en gemeenzame omgang te aanvaarden, welke eerſt met een geſchenkje gekogt, en daar na door de eene of de andere gave, tot volharding der kennis, moet beveſtigd worden. En zo menigmaal als de Vreemdeling aan land gaat, is hy welkom ten huize van zyn *Cameraad* of *Pagally*, alwaar hy voor zyn geld kan gereven worden, om 'er te eeten, drinken of ſlapen; en zo dikwils als hy aan land komt, word hy met tabak en betel onthaald, 't welk al het onthaal is, dat hy om niet te verwagten heeft. De vrouwen der rykſte mannen, hebben de vryheid om met haren *Pagally*-vriend in 't openbaar te verkeren, en mogen geſchenken aan hem geven, en weer ontvangen. Zelfs de Huisvrouwen der Sultans en Bevelhebberen, die altoos opgeſloten zyn, kyken egter uit heure kevien, wanneer 'er een Vreemdeling voorbygaat, en vragen hem, of hy ook een *Pagally* van doen heeft; en zullen, om hem tot heure vriendſchap te nodigen, hem een geſchenk van tabak en betel door heure dienſtboden zenden. 1686. Klugtige gewoonte van vreemdelingen te ontfangen

De voornaamſte Stad op dit Eiland voerd ook den naam van *Mindanao*; zy legt aan de Zuidzyde van het Eiland, op 7. gr. 20. min. ten Noorden, aan den Oever van een Riviertje, omtrent twee Engelſche mylen van de Zee. De manier van huizen te bouwen is wat miſſelyk, en egter doorgaans in dit gedeelte van *Oost-Indiën* gebruikelyk. De huizen ſtaan alle op ſtylen, omtrent veertien, zeſtien, agtien of twintig voeten hoog. De ſtylen zyn groter of kleiner, na dat men 't gebouw min of meer pragtig wil doen afſteken. Deze huizen hebben maar een vloer, maar verſcheidene middelſchotten of vertrekken, en een ladder of trap, om 'er van de ſtraat by op te klimmen. Het dak is groot, en met *Palmetes*-of *Palm*-bladen gedekt: dus is 'er een vrye doortogt of plaats, (maar die zeer morsſig is) onder 't huis. Zommige van de arme lieden, die Eenden of Hoenders houden, maken een hek rondom de poſten hunner huizen, met een deur om daar in en uit te gaan; en dit is 't eenigſte gebruik, dat zy van deze onderruimte maken; uitgenomen dat zommige hun waterlozing enz. daar hebben: maar dewyl men in alle Gewesten van *Indiën* meeſt dicht aan de Rivieren bouwd, zo maken zy dat alle de vuiligheid van hun huizen daar in valt; en ten tyde van de landvloeden word alles ook ſchoon weggeſpoeld. De Stad Mindanao en deszels huizen.

Des

1686. Huizing des Sultans en andere Groten.

Des Sultans huis is veel groter dan de andere: het ſtaat op omtrent honderd tagtig palen of boomen, veel hoger dan de gemene Gebouwen, met een grote brede trap om by op te klimmen; in 't voorſte vertrek heeft hy omtrent twintig yzere ſtukken, leggende op affuiten. De Generaal en andere Groten hebben ook eenig geſchut in hun huizen. Omtrent twintig ſchreden van des Sultans huis is een laag huisje, eigentlyk gemaakt om Gezanten of vreemde Kooplieden te ontvangen; dit ſtaat ook op ſtylen, maar niet boven drie of vier voet van de grond, zynde netjes met matten belegd voor den Sultan en zynen Raad om op te zitten; want zy gebruiken gene ſtoelen, maar zitten op de vloer met de beenen kruislings onder 't lyf, gelyk de ſnyders.

Hun ſpys en manier van eeten.

De gemene ſpys te *Mindanao* is Rys, of *Sago*, met een Viſchje of twee: dog de rykſte eeten Buffels of Vogels, op een ſlegte wyze toegemaakt, en een menigte van Rys daar toe. Zy gebruiken gene lepels om de Rys te eeten, maar elk neemt een handvol uit de ſchotel, en zyne hand in water dopende, op dat 'er de Rys niet aan zou kleven, drukt hy dezelve tot een klomp. zo hard als hy eenigzins kan, en propt die dan in zyn mond. Elk poogd deze klompen zo groot te maken, als hyze in zynen mond kan bergen, en zy ſchynen tegen malkanderen om ſtryd te yveren, wie de grootſte klomp in den mond kan nemen, zo dat zy 'er zomtyds ſchier aan ſtikken.

Waterlozing.

Altoos na de maaltyd, of als zy iets onreins aangeroerd hebben, waſchen zy zig, en gebruiken tot dien einde veel waters in hun huizen. Dit water, beneffens hun vaatwater en andere vuiligheid, gieten zy digt by hun haardſtede uit; want hun kamers zyn niet met planken belegd, maar met geſpletere bamboezen, als latten bevloerd; zulks dat het water daar terſtond doorloopd, en op de plaats onder de huizen neervald, alwaar 'er wormen van groeyen, 't welk een gruwelyke ſtank veroorzaakt. Behalven deze vuiligheid doen de zieken hun gevoeg, en wateren in hun kamers, zynde tot dien einde een gat in de vloer gemaakt, daar het doorvald. Maar de gezonde wateren en doen hun gevoeg gemeenlyk in de Rivier. Om die reden ziet men altoos een menigte van menſchen van beiderlei ſexe in de Rivier, van den morgen tot den avond, zo om zig te ontlaſten, als om hun lighamen of klederen te waſſchen. Als zy in de Rivier komen om hun klederen te waſſchen, ſchudden zy die uit, en ſtaan naakt tot dat zy gedaan hebben; waar naa zy dezelve weder aanſchieten, en uit het water ſtappen. De vrouwen zo wel als de mannen ſcheppen groot vermaak in zwemmen en zig te waſſchen, wordende van kindsbeen af daar toe gehouden. Ik geloof dat het zeer gezond in die hete landen is, zig 'ſochtends

en

Digitized by Google

en 'savonds, of ten minſten drie of vier dagen in de week te baden; want ik heb het zelf gedaan, toen ik naderhand te *Bencouly* woonde, en bevond het zeer ververſchend en verſterkend te zyn. 't Is ook zeer goed voor de gene die de buikloop hebben, zig 's morgens en 'savonds te waſchen; ik zeg dit door ondervinding, want ik was te *Achin* door die quaal zeer aan 't zukkelen geraakt; maar door geſtadig 's ochtends en 'savonds te baden, vond ik grote baat, en wierd haaſt daar van genezen. 1686.

Hun ſpraak.

In de Stad *Mindanao* worden tweederlei talen geſproken, te weten hun eigene *Mindanaiſche* ſpraak, en de *Maleitſche*; maar in andere gedeelten van 't Eiland ſpreken zy alleen hun eigene taal, hebbende weinig omgang met Uitheemſchen. Zy hebben ook Scholen, daar hun kinderen lezen en ſchryven leren, en in de *Mahometaanſche* Godsdienſt opgetrokken worden; en daar door zyn vele van hun woorden, inzonderheid hun Gebeden, in 't *Arabiſch*; en vele van hun woorden van pligtpleginge zyn dezelfde als in *Turkyen*, voornamelyk, wanneer zy 's morgens malkanderen ontmoetten, of hun afſcheid wederzyds nemen; want dan drukken zy zig in die taal uit.

Vele van de oude lieden, zo mannen als vrouwen, konnen Spaanſch ſpreken; want de Spanjaards hebben voor deezen onder hen gewoond, en verſcheidene Veſtingen op dat Eiland gehad; in welken tyd zy twee Monniken na deze Stad zonden, om den Sultan van *Mindanao* en zyn volk te bekeren; by welke gelegenheid deze lieden Spaanſch begonnen te leren, terwyl de Spanjaards ondertuſſchen poogden hen onder hun gehoorzaamheid te brengen, en waarſchynelyk hen alle voor dezen tyd onder 't juk zouden gebragt hebben, indien zy zelve niet van dit Eiland waren afgetrokken geweeſt na *Manila*, om de *Chineezen*, die daar een inval dreigden, te wederſtaan. Na dat de Spanjaards vertrokken waren, deed de oude Sultan van *Mindanao*, Vader van den tegenwoordigen, by wiens tyd dit voorviel, hun Schanſſen afbreken en ſlegten, het geſchut weghalen, en de Monniken vertrekken: zederd welken tyd het den Spanjaarden niet is toegelaten geweeſt, zig weder op dit Eiland neer te ſlaan.

Tegenwoordig zyn zy meeſt bevreesd voor de Hollanders, ziende dat veele van de naburige Eilanden onder hen hebben moeten bukken: en om die oorzaak hebben zy al voor lang gewenſcht, dat de Engelſchen onder hen wilden komen wonen, en hebben hen een gevoegelyke plaats, om 'er een Schans op te maken, aangeboden, gelyk den Generaal zelf ons verhaalde. Ook zyn de Hollanders niet zonder jaloezy dies aangaande, als wel begrypende dat het hen zeer nadelig zoude zyn, indien de Engelſchen zig daar zouden ter neer zetten.

Digitized by Google

1686. Handwerkslieden.

DAAR zyn maar weinig Handwerkslieden in de Stad van *Mindanao*. De voornaamſte handwerken zyn die van Goudſmeden, Yzerſmids, en Timmerlieden: van de eerſte zyn 'er maar twee of drie, die in Goud of Zilver werken, en alles maken wat men begeerd; dog zy houden geen winkel, die met Waaren op de koop gemaakt voorzien is. Yzerſmeden zyn 'er verſcheidene, die vry wel werken, ten aanzien van 't gereedſchap dat zy gebruiken: hun blaasbalgen verſchillen zeer veel van de onze; zy zyn gemaakt van de ſtam eens booms, welke omtrent drie voet lang, en hol uitgeboord zynde als een pomp, met het eind op de grond neer gezet word, alwaar het vuur legt; digt aan 't benedenſte eind van deze holle ſtam is een gat, aan de zyde die na 't vuur toe ſtaat, waar in een pyp ſteekt, door welke de wind na 't vuur gedreven word, met een groot bos mooye veeren, vaſt gemaakt aan 't eind van een ſtok, welke 't binnenſte van deze houte buis vullende, de lugt uit dezelve door den pyp dryft. En twee van deze buizen worden zo digt by elkander gezet, dat een man daar tuſſchen in ſtaande, die beide met elke hand beurt om beurt kan doen blazen. Zy hebben geen aambeeld, maar een grote harde ſteen, of een brok van een oud ſtuk geſchut, om op te ſmeden; en evenwel weten zy 'er hun werk op te doen, makende gemeen huisraad en gereedſchap, mitsgaders yzerwerk voor Schepen, tot verwondering, en dat alleenlyk met houtskolen. Byna ieder man hier is een Timmerman, want zy konnen alle met de byl en diſſel werken: hun bylen zyn klein, en zo gemaakt dat zy die van de ſteel konnen nemen, en 'er, door dezelve om te keren, diſſels van maken. Zy hebben gene zagen, maar als zy planken hebben moeten, ſplyten zy een boom in tweën, en maken van elk ſtuk, door houwen en bediſſelen, een plank: en hoewel dit grote moeite koſt, en veel tyds wegneemd, zo word dit nogtans door hun goed koop werken, en de deugdzaamheid van de planken, die aldus gehouwen den draad niet verliezen, genoegzaam vergoed.

Smids blaasbalgen.

ZY bouwen ook goede en bequame Schepen of Barken voor de Zee, zommige om handel te dryven, andere tot vermaak, en zommige ook om ten oorlog te gebruiken. Hun Koopvaarders zenden zy voornamelyk na *Manila*, voerende derwaards Waſch, 't welk ik meen dat de eenigſte Waar is, behalven Goud, die zy daar verkieren. De Inwoonders van de Stad *Mindanao* krygen zelfs veel Waſch; maar de grootſte menigte kopen zy van de Berglieden, van welke zy ook het Goud bekomen, dat zy na *Manila* zenden, kopende daar voor Catoenen, Neteldoek, en Chineeſe zyde. Zy zenden hun Barken zomtyds ook wel na *Borneo* en andere Eilanden; maar wat zy derwaards voeren, of van daar brengen weet ik niet.

DE

De Hollanders komen hier met kleine Vaartuigen van *Ternate* en *Tidor*, om Rys, Wasch en Tabak te kopen: want daar groeid veel Tabak op dit Eiland, meer dan op eenig ander Eiland of Landstreek in *Oost-Indiën*, dat my bekend is, uitgenomen *Manila*; het is een treffelyke zoort van Tabak; maar dit volk heeft de wetenschap niet, om den handel tot hun meeste voordeel te dryven, gelyk de Spanjaards te *Manila*. Ik geloof dat het zaad hier eerst door de Spanjaarden, van *Manila*, en daar, na allen schyn, uit *America*, gebragd is. Het onderscheid tusschen de *Mindanao's* en *Manila's* Takak is, dat die van *Mindanao* donkerder van koleur en groter van blad is, dan die van *Manila*, zynde in een vetter grond geplant. De *Manila's* Tabak is van een geele koleur, matelyk groot; niet sterk, maar lieflyk om te roken. De Spanjaards te *Manila* zyn zeer keurig omtrent deze Tabak, en hebben een byzondere wyze om dezelve net in 't blad op te maken; want zy nemen twee platte stokjes, ieder niet boven een voet lang, en de steelen der Tabaks-bladen, ten getalle van veertig of vyftig, ordentelyk tusschen dezelve inleggende, binden zy die styf t'zamen: zo dat de bladen neerwaards hangen te slingeren; en zulk een bosje word op 't Fort *St. George* voor een Reaal verkogt, maar te *Mindanao* kan men wel tien of twaalf pond Tabak om een Reaal kopen, en dat al zo goed of beter dan die van *Manila*, maar zy hebben 'er zulk een vertier niet van als de Spanjaards. 1686.

Het volk van *Mindanao* is veel gequeld met een zoort van Lazery, die wy te *Guam* ook bespeurden. Deze quaal loopt met een droog schurft het gantsche lighaam over, en veroorzaakt een grote jeukte by de gene die 'er mee gequeld zyn, zo dat zy dikwils krabben en schrobben; waar door de opperhuid een kleine witte ruigte opwerpt, gelyk schubben van kleine visch, als men die met een mes overeind doed staan. Dit maakt hun huid ongemeen ruuw; en by zommige ziet men grote witte vlekken op verscheidene plaatzen van hun lighaam; dog ik oordeelde die zulke te zyn, welke dit zeer gehad hadden, en daar van genezen waren; want hun vel was glad, en ik zag hen niet schuren of krabben; ook heb ik uit hun eigene mond verstaan, dat die vlekken uit dit zeer ontstaan waren. Of zy eenige middelen gebruiken om zig daar van te genezen, dan of het van zelfs weggaat, weet ik niet; maar ik bemerkte niet dat zy 'er veel werks van maakten, want zy sloten daarom noit iemand uit hun gezelschap. Van ons volk was 'er niemand die 't van hen kreeg, want wy waren 'er vervaard voor, en schuuwden hen. Zy worden somtyds ook van de kinderpokken bevangen; maar hun gemene ziekten zyn koude en hete koortzen, en buikloop met grote pyn, en snydinge in de darmen. Het Land verschaft veele Lazery.

1686. drogeryen, en Artzeny-kruiden, welker kragten niet onbekend waren by zommige die zig voor Geneeskundigen uitgaven.

De *Mindanayers* hebben veele wyven, maar hoedanige plegtigheden zy omtrent hun trouwen gebruiken, is my onbekend: dog daar word doorgaans een groot gaſtmaal door den Bruidegom aangeſteld, om zyne vrienden te onthalen; en 't grootſte deel van den nagt word met vrolykheid doorgebragt.

De Sultan en zyn gezin.

De Sultan is onbepaalt in zyne magt over alle zyne Onderdanen; dog is maar een arm Vorſt; want gelyk ik reeds gezegd heb, hier word weinig koophandel gedreven, en daarom konnen de Ingezetenen niet ryk worden. Als de Sultan verſtaat, dat iemand eenig geld heeft, al was 't maar twintig daalders, 't welk hier een grote zaak is, zo zend hy om zo veel geld te leen, onder voorgeven dat hy 't zeer nodig heeft; en niemand durft het hem weigeren. Zomtyds ſtuurt hy 't een of 't ander dat hy heeft, om te verkopen aan zodanige welke hy weet dat geld hebben; en zy moeten 't dan overnemen, en hem de geëyſte prys daar voor geven. En zo 't daar na gebeurd, dat hy dat ding weer van doen heeft, moeten zy 't hem weer laten toekomen, als hy 'er om zend. Hy is klein van perſoon, zynde tuſſchen de vyftig of zeſtig jaaren oud, en zo ik verſtaan heb, zeer goedaardig, maar laat zig door de gene die hem oppaſſen overheerſchen. Hy heeft eene Koningin, en houd nog twintig of meer wyven behalven haar, in wier gezelſchap hy zyn meeſten tyd doorbrengd. By zyne Sultaneſſe of Koningin heeft hy eene Dogter, en veele Zonen en Dogters by de andere: deze wandelen langs de ſtraat, en bedelden ons altoos 't een of 't ander af; maar men zeide, dat de jonge Princes in een vertrek bewaard wierd, en noit buitens huis quam, hebbende nog noit eenig mans perſoon gezien, behalven haren Vader, en *Raja Laut* haaren Oom; zy was toen omtrent veertien jaren oud.

Als de Sultan zyne vrienden bezoekt, word hy in een Draagzetel op de ſchouderen van vier mannen gedragen, hebbende agt of tien mannen by zig tot een lyfwagt; maar hy gaat noit verre op zulk een wyze; want het land is zeer boſchagtig, en heeft weinig paden, 't welk het te ongerieflyker maakt. Als hy zyn vermaak te water neemt, dan voerd hy eenige zyner wyven met zig. De Praauwen die tot dien einde gemaakt worden, zyn groot genoeg om vyftig of zeſtig, of meer perſonen te konnen houden: de romp van 't Vaartuig is net gebouwd, met een rond agterſteven; boven 't ruim ſtaat een Tent van bamboezen gemaakt, waar van de zyde met geſpletene bamboezen omtrent vier voet hoog opgehaald zyn, met kleine venſtertjes daar in, die men na zyn believen kan open en toedoen: 't Verdek

Hun Prauwen.

Digitized by Google

dek is bykans plat, en heel net met *Palmetes*-bladen overdekt. Deze Tent is in twee of drie vertrekken of kamers verdeeld; een derzelver is voor hem alleen, waar van de vloer met matten belegd, en de zyden heel fraai daar mee bekleed zyn; voorts legt 'er een ſprey en kuſſens in voor hem om op te ſlapen. Het twede vertrek is voor zyne wyven, en het eerſte zeer gelyk: het derde is voor de dienſtboden, die haar met Tabak en *Betel* opwagten; want zy kauwen of roken altoos: het voorſte en agterſte gedeelte van 't Vaartuig is voor de ſchuitevoerders om te zitten roeyen. Behalven dit hebben zy uitleggers, op zodanig een wyze als die van *Guam*, welke ik beſchreven heb; uitgenomen dat dezelve, als mede de Vaartuigen, groter zyn. Deze Vaartuigen zyn ook ronder en meer halvemaanswyze, daar beneffens is de eene zyde niet plat, gelyk te *Guam*, maar daar is ter wederzyde een buik en uitleggers: en in plaats dat te *Guam* een klein Bootje dat in 't water legd, aan de uitleggers vaſtgemaakt is, zo worden hier de boomen of bamboezen overdwars aan de uitleggers ter wederzyde vaſtgemaakt, en raken het water niet, gelyk de Bootjes, maar komen een voet drie of vier boven water, en dienen den roeyers om op te zitten roeyen en ſcheppen: want het binnenſte van 't Vaartuig, 't en zy juiſt voor en agter, is met de vertrekken voor de Paſſagiers beſlagen. Dwars over de uitleggers lopen ter wederzyde van 't Vaartuig twee ryen van boomen of latten, voor de roeyers om op te zitten; de laagſte ry dezer boomen is niet boven een voet van 't water; zo dat op het minſte overhellen van 't Vaartuig, deze boomen onder water raken, en die 'er opzitten worden tot den middel toe nat, en zelden hangen hun voeten niet in 't water. Gelyk nu onze Schuiten altyd van binnen voortgeroeid worden, zo ſchoffeld men deze van buiten voort. 1686.

De Sultan heeft eenen Broeder, geheten *Raja Laut*, een braaf man, zynde de twede in 't Ryk. Alle Vreemdelingen, die hier komen om handel te dryven, moeten zig by hem vervoegen; want alle de Zeezaken gaan hem aan. Hy geeft aan de Vreemdelingen verlof om Waaren in of uit te voeren, en 't is alleenlyk met zyne toelatinge dat de Inwoonders zelve handel dryven; ja de Viſſchers zelfs moeten verlof van hem haalen; zulks dat 'er niemand de Rivier in of uit kan gaan, dan met zyne toelating. Hy was twee of drie jaren jonger als de Sultan, en ook een klein man als hy: hy had agt vrouwen, by zommige van welke hy kinderen had; en hy had een eenigen Zoon, oud twaalf of veertien jaar, dewelke beſneden wierd toen wy daar waren. Kort voor onze komſt aldaar was zyn oudſte Zoon geſtorven, om wien hy toen nog zeer rouwig was. Indien dezelve nog een weinig langer geleefd had, zoude hy met de jonge Princes getrouwd Raja Laut.

1686. hebben; maar of deze tweede Zoon haar nu zoude hebben, weet ik niet, hebbende noit iets daar van horen spreken. *Raja Laut* was een scherpzinnig man; hy sprak en schreef Spaansch, 't welk hy in zyne jonkheid geleerd had: door veel omgang met de Vreemdelingen had hy grote wetenschappen van de gewoonten van andere Landaarden gekregen; ook had hy door 't lezen van Spaansche Boeken eenige kennis van *Europa*. Hy is Generaal of Veldoverste van de *Mindanayers*, en word voor een ervaren Krygsman en kloekmoedig Persoon gehouden: zulks dat de vrouwen in heure reyen en dansen vele liederen tot zyn lof zingen.

Manier van Oorlogen.

De Sultan van *Mindanao* voerd zomtyds oorlog met zyne Geburen de *Berglieden* of *Alfores*: hun Wapenen zyn Swaarden, Spiessen en Krissen. Een Kris is een ding als een Bajonet, 't welk zy altoos in oorlog of vreede, aan 't werk, of in 't spel, van de rykste tot de armste toe, by zig dragen. Zy ontmoetten malkanderen noit zo, dat zy een vaste veldslag houden; maar zy maken kleine Werken of Vestingen van hout, waar in zy kleine stukjes planten, en twee of drie maanden in malkanders gezigt leggen, schermutzelende alle dagen met kleine partyen, en zomtyds een Borstweering overrompelende: en de gene die na allen schyn de neerlaag zullen krygen, zo zy geen kans zien om het te ontvlugten, verkopen hun leven zo duur als zy konnen; want zelden word 'er lyfsgena gegeven: maar de Overwinnaar houwd en hakt zyne vyanden in stukken.

Godsdienst.

De Godsdienst van dit volk is *Mahometaansch*, en op den Vrydag houden zy hun Sabbath: hoewel ik nogtans noit gezien heb, dat zy eenig onderscheid tusschen dezen en andere dagen maken; uitgezondert dat de Sultan zelf dan tweemaal na zyne Moscee gaat. *Raja Laut* gaat noit na de Moscee, maar bid op zekere uuren agt- of tienmaal 's daags. Waar hy ook zy, hy is altoos zeer nauwkeurig in 't waarnemen van zyne bedestonden; en zo hy op een Schip of Vaartuig is, gaat hy opzettelyk aan land om te bidden, latende zig door gene bezigheid of gezelschap in 't nakomen van deze pligt verhinderen: want het zy dat hy t' huis of uit is, onder 't dak of in 't veld, hy verlaat al zyn gezelschap, en gaat 'er omtrent (*a*) drie honderd voeten af, knielende dan neer om zyne Godsdienstigheid te verrigten. Eerst kust hy de grond, dan bid hy overluid, en kust de grond verscheidenmaal onder zyn Gebed, 't welk hy ook doet, als hy met bidden gedaan heest. Zyne Dienaars, Wyven, en Kinderen, praten, zingen, of spelen ondertusschen, na dat het hen gevalt, maar hy is zeer ernstig. Het gemene volk schynt weinig Godsdienstigheid te hebben; want ik heb hen noit zien bidden, of in een Moscee gaan.

In

(*a*) 100. Yards.

Digitized by Google

In des Sultans Moscee is een groote trommel, met maar een eind of zyde; dezelve word een *Gong* genoemd, en is in plaats van een Uurwerk. Deze *Gong* word ten twaalf uuren, en ten drie, zes, en negen uuren geslagen; tot welk werk een man aangesteld is, die een stok heeft zo dik als een arm, met een knobbel aan 't eind, gemaakt van kattoen, en met dun touw vastgebonden: hier mee slaat hy op den trommel zo hard als hy kan, omtrent twintig slagen, slaande de eerste vyf of zes slagen langzaam, dans wat radder, en op 't laatst zo rad als hy kan; en dan slaat hy nog zo veel slagen hoe langer hoe langzamer, ryzende en dalende dus driemaal, waar na hy uitscheid, en ten drie uuren weder begind. En dit gaat zo gestadig nagt en dag. 1686. Een Gong of trommel.

Zy besnyden 't gene manlyk is in den ouderdom van elf, twaalf, of wel meer jaren, en dat vele te gelyk; wordende deze ceremonie met een groote plegtigheid volbragt. Daar was in verscheidene jaren voor onze aankomst geen besnydenis gedaan, en toen geschiedde die van *Raja Lauts* Zoon. 't Is by hen gebruikelyk een algemene besnydenis aan te stellen, wanneer de Sultan of Veldheer, of eenig ander voornaam Man een Zoon heeft om te besnyden; want neffens denzelven worden 'er dan veel meer besneden. Agt of tien dagen van te voren word het bekend gemaakt, dat ieder in 't geweer moet verschynen, en men maakt grote toebereidzelen tegens den dag der plegtigheid. 's Morgens eer de jongens besneden worden, zend men geschenken aan den Vader van 't kind, die de hoogtyd aansteld, dewelke, gelyk ik gezegd heb, de Sultan of eenig ander groot Man is; en omtrent tien of elf uuren verrigt de *Mahometaansche* Priester zynen dienst in dezer voege: hy vat de voorhuid met twee stokjes, en knipt die dan met een schaar af. Besnydenis.

Na dat dit geschied is, beginnen de mannen, die van de Stad en 't Land meest alle voor 't huis in 't geweer staan, te schermen, gelyk of zy met eenen vyand in 't gevegt waren, hebbende zulke wapenen gelyk ik reeds beschreven heb: maar niet meer als een schermt te gelyk, terwyl alle de andere in een wyde kring van drie of vierhonderd ellen rondom hen staan. Hy die aldus zal drillen komt in de kring met een groot geschreeuw en vervaarlyk gezigt, en doed dan twee of drie wyde stappen, waar op hy te werk peurt, 't welk dus toegaat: hy houd zyn breed zwaard in de eene, en zyne spies in de andere hand, en loopt dwars over 't perk, springende van de eene zyde des krings tot de andere; en met een dreigende gestalte en gelaat tart hy den vyand uit, dien zyne inbeelding hem voorstelt, want daar is niets dan de lugt, welke hy bevegd. Thans stampt hy en schud zyn hoofd, en op zyne tanden knarzende, maakt hy veele yslyke grimassen: Speelgevegt.

1686. ſpr: vervolgens werpt hy zyn lans neer, en rukt zyn kris vaardig uit, waar mede hy de lugt kerſt en houd als een dul man, onder een naar geſchreeuw. Eindelyk door deze beweging byna afgemat zynde, loopt hy na 't midden van de kring, en zig gelatende, als of hy zynen vyand t'zyne wille had, doet hy twee of drie houwen op de grond, gelyk als of hy hem 't hoofd affloeg. Aldus heel beſweed zynde, treed hy zegenpralende ter kring uit; en terſtond ſtapt een ander daar in, met even diergelyk geſchreeuw en gebaarden. Op deze wyze brengen zy den gantſchen dag door, met hun ingebeelden vyand te bevegten; en als 't op 't laaſt gaat beginnen de Rykſte, en eindelyk de Generaal, waar na de Sultan deze ſpeelſtryd beſluit. Hy en de Veldheer, beneffens eenige andere van de Groten, hebben wapenruſtingen aan, maar niemand van de andere is daar mee voorzien.

Staatſie na de beſnydenis.

Na dat dit geſcherm gedaan is, keerd de Sultan weder na huis, met een menigte van volk, die hem verwagten, tot dat zy weggezonden worden. Maar toen wy daar waren, was 'er nog een naſpel te ſpelen: want dewyl des Veldheers Zoon toen beſneden was, beſloot de Sultan hem een twede bezoek in de nagt te geven; weshalven al 't volk bleef wagten om hem derwaards te verzellen. De Veldheer ruſte zig ook toe, om hem op de beſte wyze te ontfangen, en verzogt dat Capitein *Swan* met zyn volk hem wilde gezelſchap houden. Hier op beval de Capitein ons, dat wy onze roers zouden halen, en tot nader order voor des Veldheers huis wagten. Dies wagtende wy daar omtrent met ons veertigen tot 's avonds ten agt uuren; wanneer de Veldheer, beneffens Capitein *Swan*, en omtrent duizend mannen den Sultan te gemoed gingen, met een menigte van fakkels, die het zo ligt maakten, gelyk als of het dag was. Deze optogt was aldus.

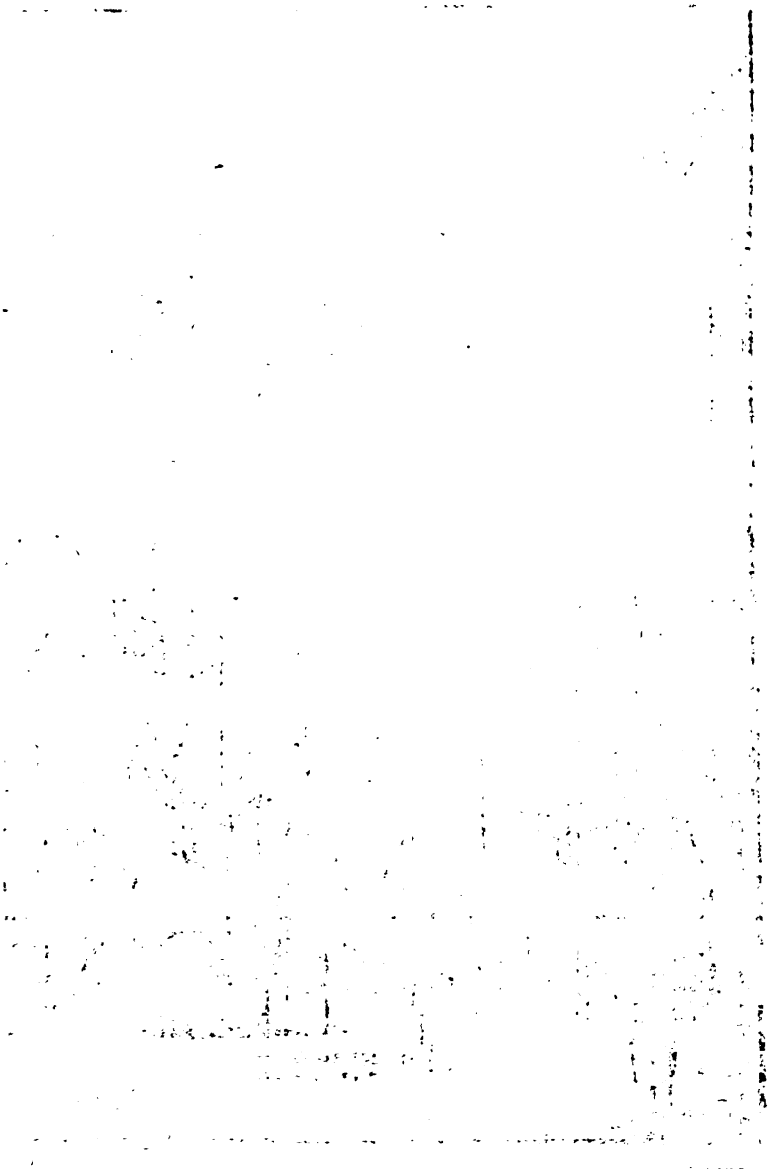
Optogt daar de Danſereſſen de voorſte zyn.

Vooraf was 'er een Praalbaar, en op dezelve twee Danſereſſen, koſtelyk gekleed, met kroontjes, vol van glinſterende lovertjes, op heure hoofden, en oorcierſelen van 't zelfde maakzel, die tot op heure ſchouders en borſten neerhingen. Deze vrouwen worden eigendyk tot danſſen opgebragt: heure voeten en benen gebruiken zy weinig, uitgenomen zomtyds, wanneer zy zagtelyk rond drayen; maar heure handen, armen, hoofd, en lighaam zyn in een geſtadige beweging, inzonderheid de armen, die zy zo miſſelyk wenden en drayen, dat men ſchier denken zou dat 'er geen been in was. Behalven deze twee Danſereſſen, waren 'er twee oude wyven op de Praalbaar, die digt by deze Danſters elk een brandende fakkel in de hand hielden, waar door de flikkerende lovertjes zeer glansryk zig vertoonden. Deze Praalbaar wierd van zes luſtige karels gedragen. Daar na quamen zes of zeven toortzen, ligtende den Veldheer en Capitein *Swan*, die naaſt mal-

Digitized by Google

Plaat VII.

Digitized by Google

malkander gingen; waar op wy, die tot den Capitein behoorden, aanſtonds volgden, te weten zes in 't gelid, elk met zyn roer op zyn ſchouder, en fakkels ter wederzyde. Agter ons quamen twaalf van des Veldheers krygsmannen, met oude Spaanſche musketten, gaande vier in 't gelid; daar na omtrent veertig met ſpieſſen, en vervolgens zo veel met grote zwaarden, trekkende alle in goede order. En daar na volgde een grote menigte, alleenlyk met kriſſen op hun zyden, die zonder eenige order in een drom voorttrokken. 1684.

Toen wy digte by des Sultans huis quamen, ontmoette hy ons met zyn volk, waar op wy ter zyde keerden, en hen lieten paſſeren. Voor de Sultan gingen drie Praalbaaren; in de eerſte waren vier van zyne Zoonen omtrent tien of elf jaren oud, de welke een menigte van ſteentjes by zig hadden, die zy uit boevery op de hoofden van 't volk gooiden; in de twede waren vier jonge Juffers, Nigten van den Sultan, zynde zyne Zusters Kinderen; en in de derde waren drie van zyne Kinderen, niet boven zes jaaren oud. Daar na volgde de Sultan zelf, wordende gedragen in zyne koets, die niet was gelyk de Indiaanſche *Palancyns*, maar open, en zeer klein en ſlegt. Agter hem quam een menigte volks, zonder eenige ſchikking of order: maar zo dra hy voorby was, voegden de Veldheer, Capitein *Swan*, en ons volk, zig kort agter den Sultan, en dus toog de gantſche ſtoet na des Veldheers huis. 't Was tuſſchen elven en twaalven toen wy daar quamen, en daar op liet men de grootſte hoop aanſtonds verreiken: maar de Sultan met zyne Kinderen, Nigten, en eenige andere Perſoonen van aanzien, traden in des Veldheers huis, wordende boven aan de trap door deszelfs vrouwen verwelkomd, en met grote eerbiedigheid in 't huis geleid: daar na volgde Capitein *Swan*, en wy die by hem waren.

Het duurde niet lang of de Veldheer liet zyne Danſſereſſen in de kamer komen, om het gezelſchap met dat korswyl te vermaken. Ik had haaſt vergeten te zeggen, dat zy hier, voor zo veel ik vernemen kon, geen ander, als ſtemmelyk Muzyk hadden, uitgenomen een reeks van klokjes zonder klepels, zeſtien in 't getal, welker gewigt na gr:den toeneemt van drie tot omtrent tien pond: dezelve waren op een tafel in des Veldheers huis op een ry neergezet, alwaar zeven of agt dagen lang voor den dag der beſny:denisſe, met ſtokjes op dezelve het grootſte gedeelte van den dag geſlagen wierd, 't welk een groot geluid maakte; dog dien morgen had men daar mede opgehouden. Deze Danſſereſſen dan zongen en danſten op heur eigen Muzik, daar na danſten des Veldheers vrouwen, des Sultans Zoons, en zyne Nigten. Twee van des Sultans Nigten waren Danſſereſſen. Klokjes.

1686. agtien of negentien jaren oud, en de andere drie of vier jaren jonger. Deze Jonkvrouwen waren zeer koſtelyk gekleed, met loſſe zyde tabbaarden, en kleine kroontjes op heure hoofden: zy waren veel ſchoner dan eenige andere vrouwen, welke ik ooit daar gezien heb, en mooi beſneden van tronie zynde heure neuzen hoewel klein, egter hoger dan die van ander vrouwvolk, en vry wel geſchikt. Toen de Juffers zig zelve en 't gezelſchap wel met danſſen vermaakt hadden, deed de Veldheer ons eenige vuurpylen opſchieten, die door laſt van hem en Capitein *Swan* gemaakt waren, om dien nagt tot verluſtiging te dienen. Daar na ging de Sultan en zyn gevolg weg met een kleine ſtoet van oppaſſers; en wy alle vertrokken desgelyks, waar mee de plegtigheid van dien dag eindigde. Maar de jongens door de affnyding der voorhuid vol pyns zynde, liepen nog wel veertien dagen lang ſcharrelbenen.

De Ramadan. Zy zyn gelyk ik reeds gezegd heb, niet heel naukeurig in 't onderhouden van dagen of tyden van byzondere Godsdienſtigheid; 't en zy ten tyde van de *Ramadan*. Dit Feeſt was toen, zo ik meen, in Auguſtus, want het was kort na onze aankomſt aldaar. Geduurende dien tyd vaſten zy alle dagen, en omtrent zeven uuren 's avonds brengen zy bykans een uur toe in 't Gebed. Op 't laat van hun Gebed roepen zy hunnen Profeet zeer luid aan, omtrent een quartier uurs lang, vallende zo wel jonk als oud op een zeer miſſelyke wyze, even als of zy hem uit zyne ſlaap, of agteloosheid hunrent wege, wilden wekken. Na dat hun Gebed geëindigt is, brengen zy eenigen tyd door met gaſtereeren, eer zy ſlapen gaan. Dus doen zy alle dagen ten minſten een maand lang, want zomtyds duurd de *Ramadan* twee of drie dagen langer; nadien dezelve met een Nieuwemaan begind; 't welk zomtyds by betogen en dyzig weêr niet eer geſchied als drie of vier dagen na 't vermaken van de maan; gelyk 't gebeurde toen ik te *Achin* was, alwaar de *Ramadan* bleef duuren tot dat de nieuwe maan zig weder vertoonde. Den volgenden dag na dat zy de nieuwe maan gezien hebben, word al het geſchut omtrent den middag geloſt, en dan eindigt die tyd.

Hun afkeer van Verkens vleeſch. Een groot gedeelte van hun Religie, beſtaat in zig dikwils te waſſchen, en zig onbeſmet te houden, of als zy beſmet zyn, zig weder te reinigen. Zy zyn ook zeer zorgvuldig om zig niet te bevlekken door 't proeven of aanraken van iets, dat onrein by hen geagd word; en daarom hebben zy een groot afgryzen van verkens vleeſch; ja iemand die verkens vleeſch gegeten, of deze dieren ſlegts aangeraakt heeft, mag in vele dagen niet in hunne huizen komen; en daar is niets daar zy vervaarder voor zyn, dan een verken. Evenwel zyn 'er wilde zwynen op dit Eiland, en dat in zulke

een

een menigte, dat zy met troppen 's nagts uit de Boſſchen in de Stad ko- 1686.
men, en onder de huizen de drek opſchommelen welke zy daar vinden. Zy baden ons derhalven wel, dat wy de verkens zouden doden, 't welk wy dikwils deden door die te ſchieten, waar na wy dezelve terſtond na boord bragten, maar dan mogten wy naderhand niet in hunne huizen komen.

En nu ik van Verkens ſpreek, kan ik niet nalaten iets zonderlings te verhalen wegens den Veldheer. Hy verzogt eens dat men een paar ſchoenen op de Engelſche wyze zoude maken, hoewel hy zelden ſchoenen droeg: dies maakte een van ons volk hem een paar, die hem zeer wel aanſtonden; maar daar na zeide hem iemand, dat de draden, waar mee de ſchoenen genaait waren, met Verkens borſtels aan de einden waren geſpits geweeſt: dit maakte hem zeer ontſteld, zo dat hy de ſchoenen den man dieze gemaakt had, weêr toezond, en leder daar neffens, om hem een ander paar te maken, met garen dat met eenig ander hair geſpitst was; 't welk terſtond gedaan wierd, en toen was het wel na zyn zin. Schoenen door verkens-borſtels bedorven.

XIII. HOOFDSTUK.

Hunne vaart langs 't Eiland Mindanao, *van een Baai aan de Ooſtzyde, na een andere aan 't Zuid-Ooſt-eind. Travaden en ſtormig weêr. De Zuid-Ooſter Kuſt. Deszelfs Veldlanden, en overvloed van Herten. Vaart langs de Zuidzyde na de Rivier van de Stad* Mindanao, *alwaar zy 't anker uitwerpen. Des Sultans Broeder en Zoon komen aan boord, en nodigen hen om zig daar neer te ſlaan. Van de doenlykheid en 't oogenſchynelyk voordeel van 't zelve, wegens de nabuurige* Goud- *en* Specery-*Eilanden. Van de beſte weg na* Mindanao *door de Zuid-Zee en* Terra Auſtralis; *en van een toevallige ontdekking aldaar door Capitein* Davis, *en de ſchynbaarheid van een groter. De* Mindanayers *meeten hun Schip. Capitein* Swans *geſchenk aan den Sultan; die 't zelve aanneemt, en aan den Capitein geboor geeft; dewelke ook by* Raja Laut *des Sultans Broeder ontvangen word. Twee Engelſche Brieven hem door den Sultan getoond. Van de Koopmanſchappen, en ſtraffen aldaar. Des Veldheers raad hoe zig te gedragen: op wiens aanraden zy hun Schepen op de Rivier brengen. 't Minnelyk onthaal der* Mindanayers. *De grote regens en vloeden in die Stad. De* Mindanayers *hebben* Chineeze *Rekenaars. Het danſſen der vrouwen. 't Schip in gevaar van door het gewormte doorknaagd te worden. Bedrieglykheid des Veldheers. Quiſſig-*

1686. *heid der Engelſchen. Des Veldheers Vrouwentimmer. Sterke drank van Rys. Des Veldheers inhaligheid. Capitein* Swans *misnoegen en ſlegt beleid. Oproerigheid en wanorder onder zyn Bootsvolk. Een Slang om een mans hals geſlingerd. 't Grootſte gedeelte van 't Bootsvolk zeild met het Schip weg, latende Capitein* Swan *en eenige van zyn volk aan land.*

Vaart langs 't Eiland Mindanao.

HEBBENDE in de twee voorgaande Hoofdſtukken een verhaal gegeven van den toeſtand van *Mindanao*, zo in 't natuurlyke als in 't burgerlyke, en omtrent de Godsdienſt, zo zal ik nu voortgaan met een beſchryving van 't gene ons bejegende, gedurende ons verblyf aldaar.

't WAS in de Baai aan de Noord-Ooſtzyde van 't Eiland dat wy ten anker quamen, gelyk hier voren gezegd is; maar wy lagen daar maar eenen nagt, en een gedeelte van den volgenden dag; egter ſpraken wy daar eenige van de Inboorlingen aan, die ons door tekenen te verſtaan gaven, dat de Stad *Mindanao* aan de Weſtzyde van 't Eiland lag: wy poogden een van hen te overreden om met ons te gaan, en ons voor loots te dienen; maar hy wilde niet. Dies gingen wy 's agtermiddags van hier t' zeil, koers ſtellende na 't Zuid-Ooſten, met een Zuid-Weſte wind. Wanneer wy aan 't Zuid-Ooſt-eind van 't Eiland *Mindanao* quamen, zagen wy twee kleine Eilandjes omtrent drie mylen daar van af: wy hadden tuſſchen dezelve en 't groot Eiland wel konnen paſſeren, gelyk wy daar na verſtonden; maar niet wetende wat gevaar daar in mogt zyn, beſloten wy liever Beooſten dezelve om te zeilen. Dog vermids wy zeer ſterke Weſtelyke winden kregen, votderden wy niets in verſcheidene dagen. Om deze tyd zagen wy eerſt de Eilanden *Meangis*, welke omtrent zeſtien mylen van *Mindanao* ten Zuid-Ooſten afleggen. Ik zal hier na gelegenheid hebben om meer van dezelve te ſpreken.

DEN 4. July quamen wy in een diepe Baai, vier mylen ten Noord-Westen van de twee voorgemelde Eilandjes. Maar 's nagts te voren was onze Bark door een felle dondervlaag weggedreven, 't welk ons in bekommering bragt dat hy omgeſlagen mogt zyn, gelyk wy zelfs bykans waren geweeſt. Wy ankerden aan de Zuid-Weſtzyde van de Baai op vyftien vademen waters, omtrent een kabels lengte van het ſtrand; zynde genoodzaakt aldaar een ſchuilplaats te zoeken voor het ſtormig weêr, 't welk zo onſtuimig was, met regen, dondervlagen, en ſterke Weſtelyke winden, dat wy blyde waren deze plaats gevonden te hebben om te ankeren, zynde de eenigſte ſchuilplaats aan deze zyde voor de Weſtelyke winden.

DEZE Baai is aan de mond derzelver niet boven twee Engelſche mylen wyd,

Digitized by Google

wyd, maar verder in is de wydte drie (*a*) mylen; en zy is zeven mylen diep, lopende Noord-Noord-Weſt in. Vier of vyf mylen binnenwaards is een goede diepte van water, maar tot op twee mylen na binnen is een leelyke klippige grond, van de mond af ter wederzyde van de Baai, uitgenomen alleenlyk op de plaats daar wy lagen. Omtrent drie mylen van de mond aan de Ooſtzyde zyn ſchone zandbaayen, met zeer goede ankergrond op vier, vyf, en zes vademen. Het land aan de Ooſtzyde is hoog, bergagtig, en boſchagtig, dog wel bewaterd met kleine beeken; en daar is een Rivier die wyd genoeg is om van Cano's bevaren te worden. Aan de Weſtzyde van de Baai is het land niet heel hoog, maar veldagtig van de Zeekant en de mond der Baai af, een groot eind Weſtwaards op. 1686.

Velden met Herten voorzien.

Deze Velden zyn vol van lang gras, en overvloedig van Herten voorzien. De nabyleggende Boſſchen verſtrekken dezelve voor een beſchutting op de hitte van den dag; maar 's morgens en 's avonds komen zy in de opene vlakte weiden, en dat al zo menigvuldig als in onze Diergaarden in *Engeland*: zulks dat ik nergens zo veel wilde Herten by een gezien heb, ſchoon ik die op verſcheidene plaatzen van *America* zo in de Noord- als in de Zuid-Zee heb aangetroffen.

De Herten leven hier vry geruſt en ongeſtoord, want daar zyn gene Inwoonders aan die zyde van de Baai. Maar wy gingen alle morgens op dit Veld-land, en doodden zo veel Herten als wy wilden, zomtyds zestien of agtien op een dag; en aten al dien tyd dat wy hier waren niet dan wildbraad.

Wy zagen aan de zyde van 't gebergte, aan de Ooſt-zyde van de Baai, zeer veele Plantagien, en begaven ons na een van dezelve, om uit de Inwoonders te verſtaan, waar omtrent de Stad lag, op dat wy die by nagt niet mogten voorby zeilen: maar zy namen de vlugt voor ons.

Wy lagen hier tot den 12. eer het woeden der winden ophield, en gingen toen 't zeil Weſtwaard aan. 's Morgens hadden wy een Landwind uit den Noorden; en ten twaalf uuren kregen wy de Zeewind uit den Weſten regt tegen ons aan; maar dewyl 't ſchoon weêr was, hielden wy 't onder zeil, door te wenden, en ons 's nagts van de Landwinden te bedienen, terwyl wy ons by dag met de Zeewinden moeſten behelpen.

Zynde nu het Zuid-Ooſter deel van dit Eiland gepaſſeerd, voeren wy langs de Kuſt van de Zuidzyde, en zagen een menigte van Cano's te viſſchen, en nu en dan een klein Dorp. Deze Inwoonders waren niet vervaard voor ons gelyk de voorige, maar quamen aan boord: dog wy konden hen, nog zy ons niet verſtaan, dan door tekenen; en als wy 't woord

(*a*) Leagues.

1686. *Mindanao* noemden, wezen zy daar na toe.

Komen aan de Rivier van Mindanao.

Den 18. July quamen wy voor de Rivier van *Mindanao*; de mond derzelver legt op de breedte van 6. gr. 22. min. ten Noorden, en word gestelt op de lengte van 231. gr. 12. min. ten Westen van de *Lizard* in *Engel nd.* Wy ankerden regt tegen over de Rivier op vyftien vademen waters, met zuivere harde zandgrond, omtrent twee Engelsche mylen van den Oever, en drie of vier zulke mylen van een Eilandje 't welk ten Zuiden van ons lag. Wy schoten zeven of negen, (want welk van beide is my vergeten) stukken af, en wierden met drie van het strand beantwoord, waar op wy 'er nog een losten. Terstond na dat wy 't anker hadden laten vallen, quam *Raja Laut* en een van des Sultans Zoonen na ons toe in een Cano, die met tien riemen voort geroeid wierd, en vroeg in 't Spaansch wat volk wy waren, en van waar wy quamen? Mr. *Smith*, die te *Leon* in *Mexico* gevangen was geweest, antwoorde in dezelfde taal, dat wy Engelsche, en al lang uit *Engeland* geweest waren. Daar op wierden wy door hen welkom geheten, en zy vroegen ons veele vragen wegens *Engeland*, inzonderheid aangaande onze Engelsche Kooplieden; en of wy door dezelve gezonden waren om daar een Kantoor op te regten. Dog Mr. *Smith* antwoorde, dat wy daar maar gekomen waren om mondkost te kopen. Dit scheen hen eenigzins te mishagen, wanneer zy verstonden, dat wy daar niet waren gekomen om 'er ons met 'er woon neer te zetten: want zy hadden al lang te voren van onze aankomst aan de Oost-zyde van 't Eiland gehoord, en hope geschept, dat wy uit *Engeland* herwaards gezonden waren om een handel met hen op te regten; na 't welk zy zeer begeerig schenen te zyn. Ook was Capitein *Goodlud* niet lang te voren daar geweest, om met hen deswegen te handelen; hebbende hen (zo zy zeiden) op zyn vertrek gezegd, dat zy in 't korte een Gezant uit Engeland te verwagten hadden, om 't verdrag te voltoyen.

Hun ontvangst.

En zeker als ik het wel overdenk, ik agt dat wy niet beter konden gedaan hebben dan hun begeerte, dat wy ons daar met ter woon zouden neerslaan, ingevolgd te hebben; want gelyk wy daar door ons eigen voordeel beter hadden konnen betragten, dan door zulk een omzwervende manier van leven, zo zoude het waarschynelyk tot een algemeen voordeel onzer Landaard gedegen hebben, en een middel geweest zyn, om de Engelsche Koophandel niet alleen hier, maar door alle de *Specery*-Eilanden, welke hier digt by leggen, in te voeren. Want de Eilanden *Meangis*, van welke ik in 't begin van dit Hoofdstuk gemeld heb, leggen niet boven twintig mylen van *Mindanao*.

Deze *Meangis* zyn drie kleine Eilanden, daar overvloedig Goud en

Nagelen

Nagelen groeyen, zo ik myn zegsman Prins *Jeoly* geloven mag, die op een van dezelve geboren, en te dier tyd een slaaf in de Stad *Mindanao* was. Wy hadden hem om een kleinigheid van zynen meester konnen loskopen, (gelyk naderhand geschiede door *M. Moody*, die hier quam om te handelen, en een scheepslading Nagelbasten innam;) en door hem na zyn land gevoerd te hebben, hadden wy daar een handel mogen opregten. Maar van deze Prins *Jeoly* zal ik hier na meer spreken. Deze Eilanden zyn na allen schyn den Hollanderen nog onbekend, dewelke, gelyk ik reeds gezegd heb, de gantsche Specery-handel onder zig pogen te trekken. 1686. De Eilanden Meangis. Prins Jeoly.

Ons wierd hier nog een andere gelegenheid aangeboden, om ons op een ander *Specery*-Eiland, dat zeer wel bewoond was, neer te slaan: want de Inwoonders voor de Hollanders vrezende, en verstaande dat de Engelschen zig te *Mindanao* wilden neerzetten, zo zond hun Sultan zynen Neef na *Mindanao*, terwyl wy daar waren, om ons derwaards te nodigen. Capitein *Swan* sprak verscheidenmaal met hem dies aangaande, en had, zo ik geloof, eenige genegenheid om de aanbieding aan te nemen; en ik weet zeker, dat ons meeste volk daar toe genegen was; maar de zaak quam nooit tot een besluit, om dat 'er geen goed verstand tusschen Capitein *Swan* en zyn volk was, gelyk hier na staat gezegd te worden. Voordeel om zig daar neer te slaan.

Behalven het voordeel dat wy uit dezen handel met de *Meangis* en de andere *Specery*-Eilanden, konden getrokken hebben, zouden de *Filippynsche* Eilanden zelve ons een voordeligen handel hebben verschaft, welke alle te *Mindanao* hadde konnen gedreven worden, als men zig daar eerst had neergezet. Want dat Eiland legt zeer bequaam om op de *Specery*- of *Moluccse*-Eilanden, of de andere *Filippines* te handelen: en gelyk de landsdouw van die alle van byna een en dezelfde natuur is, zo legt het als in 't middelpunt van de Goud- en Specery-handel in die Gewesten; dewyl de Eilanden Benoorden *Mindanao* meest van Goud, en die Bezuiden *Meangis* van Speceryen overvloedig voorzien zyn.

Gelyk het Eiland *Mindanao* zeer gerieflyk voor den Koophandel legt, zo zoude ook de weg derwaards, als men de verre afstand aanmerkt, niet overlang en verdrietig wezen. De koers die ik daar na toe zoude verkiezen, zou zyn, dat men tegens 't laatst van Augustus uit *Engeland* t' zeil ging na *Tierra del Fuego*, en dat omvarende na *Nieuw Holland* overstak, en zig langs die Kust hield tot dat men digt by *Mindanao* quam. Of anders zoude ik langs de *Americaansche* Kust, zo verre als ik 't geraden vond, gaan, en dan myne koers na dit Eiland zetten. Hier door zoude men niet alleen de Hollandsche Vestingen vermyden, maar men zoude, als men *Tierra del Fuego* gepasseerd was, altoos een gestadige styve Oostelyke Passaad- De beste weg na de Filippines.

1686. Paſſaad-wind hebben. Daar in 't tegendeel als men de *Kaap van Goede Hoop* omvaart, en de Ooſt-Indiſche Oceaan gepaſſeerd zynde by de Eilanden komt, men de Straat van *Malacca* of die van *Sunda*, of eenige andere Straten Beoosten *Java* moet paſſeren, alwaar men zekerlyk tegenwinden zal aantreffen, 't zy aan welke zyde van den Middellyn men ook vaart. En zulk een togt zou zeven of agt maanden vereiſſchen; daar ik de andere in zes of zeven maanden ten langſten zoude hopen af te leggen. In de wederkomſt moeſt men denzelfden regel onderhouden, welke de Spanjaards waarnemen, als zy van *Manila* na *Aquapulco* gaan; uitgezondert dat zy gelyk na de Noord-pool lopen om de veranderlyke winden, zo moeſten wy Zuidwaards gaan, zo lang tot dat men een wind aantrof, die ons na *Tierra del Fuego* kon voeren. Daar zyn onderwege plaatzen genoeg om aan te doen tot ververſching, zo in 't heen, als te rug gaan. Derwaards gaande zou men de eene of de andere zyde van *Terra Patagonica*, of de *Gallapago's* Eilanden, alwaar ververſching genoeg is, konnen aandoen; en in 't wederkeren zou men waarſchynelyk ergens aan *Nieuw Holland* konnen landen, en miſſchien een voordeelige ontdekking in die Gewesten doen, zonder uit den weg te lopen. En om myne gedagten onbeſchroomdelyk te zeggen, ik geloof dat het uit verwaarlozing van dien gemaklyken weg is, dat die gantſche grote Landſtreek van *Terra Auſtralis*, welke de Zuid-Zee bepaald, nog onbekend is; dewyl de gene, welke die Zee overvaren, zulks alleenlyk ſchynen te doen, om na de Kuſten van *Peru* of *Mexico* te zeilen, en 't *Zuid-land* alzo van verre laten leggen.

Davis ontdekking van Terra Auſtralis.

Tot bekragtiging van dit myn zeggen, zal ik hier byvoegen 't gene Capitein *Davis* my onlangs heeft verhaald, dat hy na zyn vertrek van ons uit de Haven van *Rea Lejo*, (gelyk in 't VIII. Hoofdſtuk gezegd is) na verſcheidene tegenſpoeden na de *Gallapago's* ging; dat hy van daar Zuidwaards zeilende, om een wind te krygen, die hem na *Tierra del Fuego* voerde, op de hoogte van 27. gr. ten Zuiden, omtrent vyf honderd mylen van *Copayapo* op de Kuſt van *Chili*, een klein zandig Eiland had gezien; en dat zy Beweſten 't zelve een lange ſtreek van Land zagen, dat zig na 't Noord-Weſten buiten hun gezigt uitſtrekte, en waarſchynelyk de Kuſt van 't *Onbekende Zuid land* was

Maar om weder te keren tot *Mindanao*: wy waren in een bequamen ſtaat om ons aldaar met 'er woon neergezet te hebben, hoewel wy tot zulk een oogmerk niet waren uitgezonden; want wy waren alle omſtandigheden wel aangemerkt, zo wel of beter daar toe voorzien, dan of men ons tot zulk een toeleg had uitgeruſt, overmids 'er naauwlyks eenig handwerk was,

Digitized by Google

was, of de een of de ander verſtond 'er iets van. Wy hadden onder ons 1686.
Houtzagers, Timmerlieden, Tiggelſteenbakkes, Metzelaars, Schoenmakers, Snyders, enz. en ons ontbrak alleenlyk een goede Smit, tot groot werk; en dat konden wy te *Mindanao* wel gemaakt krygen. Wy waren wel voorzien van yzer, lood, en allerlei gereedſchap, als zagen, bylen, hamers, hadden ook buskruid en hagel genoeg, en zeer goed klein geweer. Indien wy een Schans hadden willen maken, wy zouden agt of tien ſtukken uit ons Schip hebben konnen miſſen, en volks genoeg tot bezetting daar van, en ook tot waarneming van 't gene den handel betrof. Wy hadden mede veel vooruit boven onbevaren volk en nieuwelingen, welke uit *Engeland* na deze plaatzen gezonden worden; want die gaan doorgaans omzigtig, koel, en met verdrag te werk, om eenigen toeleg van belang te bereiken; daar nogtans diergelyke aanſlagen beter door ondervinding dan door regelen geleerd worden; waar by nog komt, dat zodanige onbedrevene maats door zulke grote en ſchielyke veranderingen van lugt gevaar van hun leven lopen; daar wy in 't tegendeel tot heete Climaten gehard, door veele moeyelykheden verëeld, en doorgaans ſtoute karels zynde, voor geen klein gerugt vervaard waren. Voeg hier by, dat onze maats byna vermoeid waren, en al na een ruſtplaats begonden te verlangen; en zig derhalven gaarn ergens neer geſlagen zouden hebben. Ook hadden wy een goed Schip, en waren genoeg in ſtaat om die nieuwe handeldryving te beginnen en 'er de tyding en vrugten van in Engeland aan de Reders over te brengen: want Capitein *Swan* had reeds vyf duizend pond Sterling in Goud, 't welk hy en zyne Kooplieden ontvangen hadden voor Goederen, die meeſt aan Capitein *Harris* en zyn volk verkogt waren; en zo hy maar een gedeelte daar van aan de Speceryen had uitgelegd, gelyk hy had kunnen doen, 't zoude zyne Kooplieden tot hun genoegen voldaan hebben. Dog dus veel in 't voorbygaan.

Om dan weder te keren tot onze eerſte ontvangſt te *Mindanao*; *Raja Laut* en zyn Neef bleven in hun Cano zitten, en wilden niet by ons aan boord komen, om dat zy (zo ze zeiden) geen laſt daar toe van den Sultan hadden. Zy namen dan, na een geſprek van omtrent anderhalf uur, hun afſcheid, hebbende Capitein *Swan* aan land genodigd, met belofte van hem in 't beſchikken van leeftogt behulpzaam te zyn: hoewel die, na hun zeggen, toen ſchaars was; maar na drie of vier maanden zou de Rys ingeoogſt zyn, en dan kon hy zo veel krygen als 't hem beliefde, mogende ondertuſſchen met zyn Schip op een bequame plaats gaan leggen tot beſchutting voor de Weſtelyke winden, die zy zeiden dat in 't laatſt van deze maand, en de volgende, zeer hevig zouden zyn, gelyk wy 't ook bevonden. Raja Laut nodigd hen aan land.

1686. Wy wiſten niet van wat ſtaat deze perſonen waren, tot naderhand, anders zouden wy op hun vertrek eenige ſtukken geloſt hebben. Na dat zy weg waren, quam een Amptman van den Sultan aan boord, en mat ons Schip; eene gewoonte van de *Chineezen* ontleend, die altoos de lengte, breedte, en diepte van het Ruim der Schepen, die daar komen laden, meten; waar door zy weten hoe veel ieder Schip voeren kan. Maar waarom deze gewoonte by de *Chineezen* of *Mindanayers* is, heb ik nóit konnen te weten komen: 't en ware de *Mindanayers* daar door ſcheepskundig wilden worden, tegens dat zy een vaſte handel kryven.

Geſchenken aan den Sultan en zynen Broeder.

Capitein *Swan* wel bemerkende dat het ſaizoen ons noodzaken zou eenigen tyd aan dit Eiland te blyven, oordeelde het geraden zo veel ingang by den Sultan te bekomen als hem doenlyk was, dewyl die zyn voornemen naderhand zou konnen verhinderen of bevorderen. Dies vervaardigde hy aanſtonds een geſchenk om aan den Sultan te zenden, te weten (*a*) vier ellen ſcharlaken, vier ellen brede goude kant, een Turkſche ſabel, en een paar piſtolen. En voor *Raja Laut* vier ellen ſcharlaken, en drie ellen zilvere kant. Dit geſchenk wierd tegens den avond door Mr. *Henrik More* heen gebragt: Eerſt wierd hy na 't huis van *Raja Laut* geleid, alwaar hy bleef, tot dat berigt daar van aan den Sultan was gegeven; dewelke aanſtonds laſt gaf dat alles zoude gereed gemaakt worden, om hem te ontvangen.

Omtrent negen uuren 's avonds quam een bode van den Sultan om het geſchenk af te halen; daar op wierd Mr. *More* met fakkels en gewapende mannen tot aan het huis van den Sultan geleid; dewelke met agt of tien van zynen Raad op tapyten gezeten was, en zyne komſt verwagtte. Het geſchenk dat Mr. *More* bragt, wierd voor hen nedergelegd, en minnelyk door den Sultan ontvangen, die Mr. *More* by hen deed neerzitten, en na vele dingen vroeg. Dit onderling geſprek, 't welk in 't Spaanſch was door een tolk, duurde omtrent een uur, waar na Mr. *More* afſcheid kreeg, en weder na *Raja Lauts* huis keerde; alwaar een avondmaal voor hem en 't bootsvolk vervaardigd was; na 't welk hy weer na boord voer.

Capitein Swan komt by den Sultan.

's Anderendaags ontbood de Sultan Capitein *Swan*, die daar op zig terſtond na land begaf, latende een vlag van de Boot waayen, en twee Trompetters wakker opblazen. Toen hy aan land quam wierd hy door twee voorname Amptenaars ontmoet, en van twee Soldaten, onder een menigte van volk, dat toeliep om te kyken, begeleid. De Sultan wagtte hem in zyne kamer van gehoorgeving; alwaar de Capitein met Tabak en *Betel* onthaald wierd, zynde dit het eenigſte dat men hem aanbood.

De

(*a*) 3. Yards.

Digitized by Google

De Sultan zond om twee brieven voor Capitein *Swan*, om te lezen, op dat hy mogt weten dat onze Oost-Indiſche Kooplieden voorhadden zig hier neer te zetten, en reeds een Schip tot dien einde herwaards gezonden hadden. Een van deze brieven was door de Kooplieden uit *Engeland* aan den Sultan gezonden. Het voornaamſte dat 'er in vervat was, na my voorſtaat, (want ik zag hem naderhand in de hand des Geheimſchryvers, die 'er zeer moedig op was dat hy ons denzelven toonde,) was een verzoek van eenige voorregten om daar een veſting te bouwen. Deeze brief was met een zeer nette hand geſchreven, en tuſſchen elke regel was een goude ſtreep. De andere brief was daar gelaten door Capitein *Goodlud*, en hield aan zodanige Engelſchen, die t'eeniger tyd daar zouden mogen komen. Deze betrof gantſchelyk den Koophandel, verhalende tot welk een prys hy met hen overeengekomen was wegens de goederen van het Eiland; en hoe de *Europeeſche* Waaren aan hen verkogt zouden worden; beneffens een beſchryving van hun gewigt en maat, en 't verſchil derzelver van 't onze. 1686. Engelſe brieven te Mindanao gevonden.

De prys van 't *Mindanao's* Goud was veertien Spaanſche Daalders (welke een gangbare munt door gantſch *Indiën* zyn) voor de Engelſche once, en agttien Daalders de *Mindanaiſche* once: dog de prys voor waſch, en nagelen, is my vergeten: ook heugt my de pryzen der *Europeeſche* Waaren niet; maar het yzer was zo ik meen niet boven vier Daalders 't honderd. *Goodluds* brief eindigde aldus: *Betrouw niemand van hen, want zy zyn alle dieven: maar* Tace *is Latyn voor een kaars.* Wy verſtonden naderhand dat Capitein *Goodlud* eenige goederen door iemand van des Generaals volk ontſtolen waren, en dat de dief na 't gebergte was gevloden, en niet gevonden kon worden, terwyl de gemelde Capitein nog hier was. Maar alzo deze quant eenigen tyd na onze aankomſt weder in de Stad keerde, bragt *Raja Laut* hem gebonden by Capitein *Swan*, en zeide hem wat hy gedaan had, verzoekende dat hy hem na zyn welgevallen wilde ſtraffen: maar Capitein *Swan* weigerde zulks, zeggende, dat het hem niet aanging, en dat hy 'er daarom niets mee wilde te doen hebben. Egter wilde den Generaal *Raja Laut* hem geen vergiffenis verleenen, maar ſtrafte hem volgens hun eigene manier; het welk ik noit dan te dier tyd heb gezien.

Hy wierd 's morgens met zonnen opgang moedernaakt uitgekleed, en aan een paal gebonden, zo dat hy handen nog voeten kon roeren, wordende met zyn aangezigt Ooſtwaards na de zon gezet; en 's namiddags wierd hy met zyn aangezigt na 't Weſten gekeerd, om de zon geſtadig in zyn troni te hebben. Aldus ſtond hy den gantſchen dag in de zon, die Een Mindanaiſche ſtraf.

1686. hier overdadig heet ſchynd, te rooſten, wordende door de *Muſſchieten* of muggen geſtoken en gepynigd. Daar na zoude de Veldheer hem gedood hebben, indien Capitein *Swan* zulks had willen toeſtaan. Ik heb niemand aldaar zien ter dood brengen; maar ik geloof dat zy zeer wreed in zodanig een geval zyn. De Veldheer zelf verhaalde ons, dat hy twee mannen had ter dood gebragt in zeker Dorp, alwaar zommige van ons te dier tyd waren; maar ik verſtond niet op wat wys het geſchiede. Hun gemene wyze van ſtraffe is, aldus ontkleed in de zon gezet te worden: of zomtyds worden ze wel vlak op hun ruggen op 't zand neer gelegd, 't welk zeer heet is, en moeten aldus een gantſchen dag in de brandende zon leggen, en van de *Muſſchieten* gebeten worden.

Dat de Veldheer de ſtraffe des diefs dus aan Capitein *Swan* ſtelde, veroorzaakte dat de Capitein hem daar na dezelfde aanbieding deed, by aldien iemand van zyn volk de *Mindanayers* zoude beledigen; maar de Veldheer liet egter het ſtraffen van zulke misdadigen aan 't welgevallen van Capitein *Swan*. Weshalven de Capitein zyn volk om de geringſte misdaat ſtrafte, en dat in 't aanſchouwen van de *Mindanayers*; ja zomtyds, zo ik geloof, alleenlyk uit wraakzugt; gelyk hy eens zynen Opperſtuurman Mr. *Teat*, die als Capitein op de Bark te *Mindanao* gekomen was, deed ſtraffen. 't Is zeker dat Capitein *Swan* zyn volk te dier tyd zo onder 't zim had, als of hy een Konings Schip had gevoerd: en had hy zyn gezag wel weten te gebruiken, hy zoude hen tot een ter nederzetting konnen gebragt, en alle hulp en byſtand die hy begeerde, van hen gekregen hebben.

Raja Laut ontbaalt Capitein Swan.

Capitein *Swan*, na een geſprek van meer dan twee uuren met den Sultan, affcheid van denzelven met veel beleefdheid genomen hebbende, ging van daar na 't huis van *Raja Laut*, die toen met den Sultan eenig verſchil had, en daarom by 't ontvangen van den Capitein niet tegenwoordig was, maar zyne wederkomſt verwagte, en hem en zyn volk daar op met gekookte Rys en Vogelen onthaalde. Hy zeide toen weder tegens Capitein *Swan*, en drong 'er op, dat het beſt zoude wezen zyn Schip, zo dra als hy kon, de Rivier op te halen, om het genakend ſtormweêr, dat men op dit gety van 't jaar te verwagten had; belovende, dat hem geen byſtand ergens in zoude ontbreken. Hy zeide ook, dat dewyl wy noodzakelyk eenigen tyd daar zouden moeten verblyven, zo zoude ons volk dikwils aan land komen; en dat hy hem derhalven verzogt hen te waarſchouwen, dat zy zig mogten wagten van den Inboorlingen eenig leet te doen; dewyl die, zo hy zeide, zeer wraakzugtig waren: want hun gewoonte verſchilde van de onze, dies vreesde hy, dat Capitein *Swans* volk

volk hen zomtyds, al ware het onwetelyk, mogt beledigen; en daarom gaf hy hem die vriendelyke waarschouwing, om zulks te verhoeden: zeggende voorts, dat zyn huis altoos zoude openstaan om hem of iemand van zyn volk te ontfangen, en dat hy onze gewoonten wetende, zig nergens aan zou stoten. Na een lang gesprek van diergelyk een inhoud, liet hy den Capitein en zyn gezelschap gaan, dewelke hun affcheid genomen hebbende weer aan boord quamen. 1686.

Capitein *Swan*, na het zien der twee gemelde brieven, twyffelde niet of de Engelschen waren voornemens hier een Kantoor op te regten; dies had hy weinig argwaan omtrent de eerlykheid van dit volk; maar beval ons aanstonds het Schip de Rivier op te halen. De Rivier aan welke de Stad *Mindanao* legt, is maar klein, en heeft by de bank niet boven tien of elf voet water als 't op zyn hoogst is; dies ontladen wy ons Schip, en kregen het, toen 't springty quam, met veel moeite in de Rivier, wordende van vyftig of zeftig *Mindanaifche* Visschers, die aan de mond der Rivier woonde, geholpen; en *Raja Laut* was zelfs op ons Schip om hen te gebieden: Wy haalden 't dan omtrent een vierde van een Engelsche myl binnen de mond van de Rivier, alwaar wy in een diepte voor en agter een anker uitwierpen, zo dat het Schip altoos vertuid lag. Hun Schip word de rivier opgehaald.

Hier na quamen de Inwoonders van *Mindanao* dikwils aan boord, om ons volk tot hun huizen te nodigen, en ons *Pagallies* aan te bieden. 't Was lang geleden zederd wy zodanig een vrindschap ontfangen hadden, dies wierden wy te ligter bewogen om dezelve aan te nemen; en binnen korten kregen de meeste van ons volk een *Cameraad* en een *Pagalli* of twee, voornamelyk de gene die braaf in den dos, en wel van Goud voorzien waren; gelyk veele van de gene, die met Capitein *Harris* over de Land-Engte van *Darien* waren gekomen, rykelyk daar van waren gestoffeerd; dog de andere waren arm en kaal genoeg. Egter konden de armste en geringste de straat nauwlyks passeren, of zy wierden met geweld in de huizen getrokken, en aldaar met Tabak of *Betel*, of wat zoet Specery-water onthaald. En hoewel dit onthaal maar gering was, zo deed nogtans hun oogenschynlyke opregtigheid, eenvoudigheid, en wyze van 't geven dezer geschenken, ons dezelve zeer aangenaam zyn. Wanneer wy in hunne huizen quamen prezen zy altoos de Engelschen, en zeiden dat de Engelschen en *Mindanayers* gantschelyk eens waren: dit gaven zy te verstaan door hun twee voorste vingers digt t' zamen te leggen, en te zeggen dat de Engelschen en *Mindanayers* waren *Samo*, *Samo*, dat is, *gebeellyk een*. Daar na haalden zy die vingers omtrent een half voet van elkander, en zeiden dat de Hollanders en zy *Bugeto* waren, willende daar mede betekenen, Vrindelyke bejegeningen der Inboorlingen.

1686. nen, dat zy in 't ſtuk van vriendſchap zo veel verſcheelden: en als zy van de Spanjaarden ſpraken, dan toonden zy nog groter afſtand, hebbende de ſmart van hen gevoeld, die hen eens byna hadden t' onder gebragt.

Capitein Swans verkering met Raja Laut.

Capitein *Swan* ging in 't eerſt zelden in eenig ander huis dan in dat van *Raja Laut*, alwaar hy meeſt alle dagen middagmaal hield; en die van zyn volk, welke aan land waren, en geen geld hadden om zig zelven te onderhouden, quamen omtrent twaalf uuren derwaards, alwaar zy gekookte Rys genoeg kregen, en eenige brokken van Vogels, of Buffelvleeſch, morzig toegemaakt. Dog Capitein *Swan* wierd wat beter onthaald, en zyne twee Trompetters bliezen al den tyd dien hy over de maaltyd was. Als hy gegeten had, zat *Raja Laut* het grootſte gedeelte van den namiddag met hem te praten; maar om dat het toen de tyd van den *Ramadan* was, verontſchuldigde de Veldheer zig dat hy hem niet met danſſen en andere tydverdryven kon vermaken, gelyk hy meende te doen als die Hoogtyd voorby was: daarenboven was het ook in het ſlimſt van het nat ſaizoen, en daarom tot kortswyl niet zo bequaam.

Zware regens en vloeden.

Wy hadden te dezer tyd zeer ſtormig weêr en overdadige regens, welke de Rivier zo deden zwellen, dat zy over hare Oevers vloeide; zulks dat wy veel werks hadden om ons Schip onbeſchadigd te houden: want dikwils quam 'er een groten boom de Rivier afſtroomen, en zomtyds zo ſterk op onze boeg aanzetten, dat onze kabels van breken, en wy alzo van op den Oever, of 't Zeegat uit te dryven, gevaar liepen: al het welke ons in groot perykel zoude gebragt hebben, voornamelyk dewyl wy zonder ballaſt waren.

De Stad is omtrent een Engelſche myl lang, niet heel breed, drayende zig met den Oever der Rivier aan de regterhand als men van buiten inkomt, hoewel 'er aan de andere zyde ook verſcheidene huizen ſtaan. Maar te dezer tyd ſcheen de Stad wel in een poel te leggen, want men kon van 't eene huis niet na 't ander gaan, dan met een Cano. Dit ſtormig regenagtig weêr quam ons over in 't laatſt van July, en duurde 't grootſte gedeelte van Auguſtus.

Toen het quaat weêr wat bedaard was, huurde Capitein *Swan* een huis, om onze zeilen en goederen in te brengen, terwyl wy ons Schip zouden kielhalen. Wy hadden veel yzer en loot in, 't welk in dit huis gebragt wierd. Van deze waren verkogt Capitein *Swan* aan den Sultan en Veldheer agt of tien tonnen, ten pryzen door Capitein *Goodlud* beraamd, om in Rys betaald te worden. De *Mindanayers* zyn geen goede Rekenaars; weshalven de *Chineezen*, die hier wonen, hunne Rekeningen voor hen opmaken. Daar na kogt Capitein *Swan* eenige Timmer-

Digitized by Google

merhout-Boomen van den Generaal, en ſtelde ons volk te werk, om dezelve aan planken te zagen, en den bodem van ons Schip daar mede te beſchieten. Hy had twee wip-zagen aan boord, welke hy uit *Engeland* mede gebragd had, en vier of vyf mannen, die wiſten hoe men daar mede moeſt omgaan, hebbende zagers in *Jamaica* geweeſt. 1686.

Toen de tyd van de *Ramadan* over, en 't droog ſaizoen een weinig begonnen was, onderhield de Veldheer, om Capitein *Swan* te verpligten, hem alle avonden met danſſen. De Danſters die daar toe opgetrokken zyn, en 't heur werk maken, heb ik reeds beſchreven; maar behalven die zyn alle de vrouwen in 't gros zeer tot danſſen genegen. Zy danſſen veertig of vyftig teffens, in een ronden dans hand aan hand, zingende en houden beurt; maar zy wyken noit uit heure plaatzen, noch maken eenige beweging, voor dat de rey gezongen is, en dan ſmyten zy gezamentlyk 't eene been uit, en maken een luid geſchreeuw; of zomtyds klappen zy ſlegts in heure handen als de rey gezongen is. Capitein *Swan*, om deze gunſt van den Veldheer te vergelden, zond of zyne vedels, en eenige die op Engelſche danſſen afgeregt waren; 't welk den Veldoverſten wel behaagde: En doorgaans wierd het grootſte gedeelte van den avond met deze vermakelykheden doorgebragd. De danſſen der Mindanayers.

Onder de gene die dus voor den Veldheer quamen danſſen, was ook zekere *Jan Takker*, die tot een matroos opgetrokken, lezen noch ſchryven kon, maar voor dezen in de Speelhuizen omtrent *Wapping* in *Londen* had leren danſſen: Deze quant was met Capitein *Harris* in de *Zuid-Zee* gekomen, en dewyl hy een goed deel Gouds gekregen had, en zuinig was geweeſt, had hy nog al wat van 't zelve behouden, boven 't gene hy aan een braaf pak kleren had uitgelegd. De Veldheer, ziende hem zo fraai in den dos, en zo geoeffend in 't danſſen, beelde zig in dat hy van Adelyke afkomſt moeſt zyn; en om deswege onderregt te wezen, vroeg aan een ander van ons volk, of zyn vermoeden niet regt was. De man, wien deze vraag gedaan wierd, zeide hem dat hy zeer wel gegiſt had, en dat ons meeſte Scheepsvolk van diergelyk een afkomſt was, inzonderheid alle de gene die moye klederen hadden, welke alleenlyk deze reis gedaan hadden om de wereld te bezien, hebbende gelds genoeg om hun koſten te dragen, waar zy ook quamen; dog dat de gene die maar ſlegte pluimen aan hadden, niet andets dan gemene matrozen waren. Na dezen bewees de Veldheer veel eer aan alle de gene die mooi gekleed waren, dog voornamelyk aan *Jan Takker*, tot dat Capitein *Swan* dit te weten quam, en al het werk verbrodde, helpende den Veldheer uit den dut en den Edelman wakker afroſſende: want hy was zo verſtoord op *Jan Takker*, dat hy hem noit Jan Takker.

1686. noit daar na lyden mogt; hoewel de arme karel niets van de zaak wiſt.

Trouwloosheid des Geraals.

OMTRENT het midden van November begonden wy aan den bodem van ons *Schip* te werken, welke wy geweldig door de wormen opgegeten bevonden; want dit is een ſchrikkelyke plaats wegens 't gewormte: maar wy wiſten dit niet voor dat wy al een maand op de Rivier hadden gelegen, bevindende toen dat de bodemen onzer *Cano's* uitgevreten waren als honigraaten. Onze Bark, die maar een enkelde bodem had, was zo doorknaagd, dat hy niet langer dryven kon: maar ons Schip was beſchoten, en 't gewormte nog niet verder gekomen dan tot aan 't werk tuſſchen de buiten-delen en de binnen-planken. Wy hadden voor dien tyd gantſch geen quaat vertrouwen op den Veldheer gehad; dog toen hy by ons Schip quam, en de gave bodem van binnen zag, ſchudde hy zyn hoofd, en ſcheen misnoegd, zeggende dat hy noit een Schip met een dubbelde bodem gezien had. Ons wierd verhaald dat op die plaats, daar wy lagen, eens een Hollands Schip in twee maanden tyds was doorgeknaagd, en dat de Veldheer al het geſchut na zig had genomen. En 't is geloofflyk, dat hy op 't onze ook ſtaat maakte; en dat de voornaamſte reden was die hem zo voorbarig deed zyn om ons tot het opvoeren van ons Schip in de Rivier behulpzaam te wezen; want toen wy weêr afvoeren hadden wy geen byſtand van hem.

Gewormte aan 't Schip.

WY hadden geen gewormte aan 't Schip gehad voor dat wy hier quamen; want de worm had ons, toen wy aan de *Marias* kielhaalden, niet aangeroerd, nog ook aan 't Eiland *Guam*, want daar ſchrobden wy ons Schip; ja zelfs niet toen wy eerſt aan dit Eiland *Mindanao* quamen; want aan 't Zuid-Ooſter-eind kielhaaden en ſchrobden wy ook. De *Mindanayers* zyn zo zorgvuldig voor dit verderflyk ongedierd, dat zy hun Schepen, zo dra zy uit de Zee komen, op een droge werf halen, en den bodem daar van verbranden, latende dezelve zo lang op 't droge leggen, tot dat zy weder in Zee zullen gaan, Dus halen zy hun Cano's of Praauwen ook op 't drooge, en latende die noit lang in 't water leggen. Men zegt dat de wormen, die in zout water aan des Schips bodem komen, in verſch water ſterven; en dat de verſchwaters wormen in 't zout water niet konnen leven: maar in 't brak water groeyen beide die zoorten yſlyk aan. In deze plaats nu daar wy lagen, was het water zomtyds brak, dog gemeenlyk verſch: maar wat voor een zoort van wormen dit was, weet ik niet, Zommige zyn van gevoelen dat deze wormen in de planken groeyen, dog ik geloof dat ze in de Zee geteeld worden, want ik heb 'er miljoenen van in 't water zien zwemmen, inzonderheid in de Baai van *Panama* alwaar de Capiteins *Davis*, *Swan*, ik, en de meeſte van ons volk 'er dikwils opgelet hebben; 't welk de oorzaak was dat wy daar zynde ons Schip zo dikwils

wils ſchoonmaakten; en dat waren ook de grootſte wormen die ik oit gezien heb. Ik hebze ook in *Virginien* en in de Baai van *Campechе* gezien; en in de laatſte plaats vreten zy yſlyk. Zy zyn altoos in Baayen, Kreken, Monden van Rivieren, en zulke plaatzen die digt by ſtrand zyn; wordende noit, dat ik oóit gehoord heb, verre in Zee gevonden: alhoewel een Schip dezelve in zyne planken neſtelende, die wel een groot eind weegs heenen voerd. 1686.

Halen 't Schip uit de Rivier

Na dat wy dus alle wormſteekelige planken hadden afgerukt, en nieuwe in de plaats geſpykerd, was onze Schips bodem in den beginne van December weder beſchoten en geſmeerd; en den 10. haalden wy over de bank, en bragten ons yzer en loot, dat wy niet verkopen konden, weder aan boord. Voorts begonden wy onze watervaten te vullen, en Rys tot onze togt in 't Schip te brengen; Dog Capitein *Swan* bleef ſteeds aan land, en had nog geen beſluit genomen wanneer of werwaards 't zeil te gaan; maar ik ben wel verzekerd dat hy noit voorhad om omtrent *Manila* te kruiſſen, gelyk zyn bootsvolk gezind was: want ik vroeg hem eens wat zyn voornemen diesaangaande was; en hy zeide my, dat 't gene hy reeds van zulk werk gedaan had, hy daar toe was genoodzaakt geweeſt; maar dat hy nu in vryheid zynde, zig nooit meer in zulke aanſlagen wilde inwikkelen: want zeide hy, daar is geen Vorſt op aarde die de ſmet van zulke bedryven kan afwaſſchen. Wat nu zyn toeleg mogt geweeſt zyn, weet ik niet; want hy was doorgants zeer korſel; egter ſloeg hy noit iets anders voor, maar beval alleenlyk dat men de mondkoſt zoude aan boord brengen, om te konnen 't zeil gaan. En ik hou my verzekerd, indien hy voorgeſlagen had van na eenige Engelſche Factory te gaan, dat zyn meeſte volk, onaangezien het tegenſpreken van eenige, het zoude hebben toegeſtaan. En zyn gezag zou de wederſpannigen haaſt overmeeſterd hebben; want het was iets zonderlings te zien wat een ontzag zy voor hem hadden; dewyl hy niet alleen de hardnekkigſte, maar zelfs de ſtoutſte van hen durfde ſtraffen. Egter waren zy, toen zy 't Schip weder op de Reede gebragt hadden, niet volkomen zo onderdanig, als wanneer zy op de Rivier lagen; want toen was het dat hy Capitein *Teat* ſtrafte.

De Generaal misleid hen.

Ik was te dezer tyd met den Veldheer op de Oſſen-jagt, 't welk hy ons al lang belooft had; dog ik zag nu dat 'er geen ſtaat op zyne woorden te maken was, want ik was een week met hem uit, en zag niet meer dan vier Koeyen, die zo wild waren, dat wy 'er niet een van kregen. Daar waren nog vyf of zes jongmans van ons gezelſchap by my, die hunne *Delds*, daar hebbende, zulk een behagen in die plaats hadden, dat zy met den Veldheer opſtemden, Capitein *Swan* te zeggen, dat 'er Rundvee ge-

1686. noeg was, dog dat de beeſten wild waren. Maar ik verhaalde hem de waarheid, en ried hem niet te veel geloof aan des Veldheers belofte te ſlaan. Hy ſcheen zeer vertoornt daar over te zyn, en bulderde agter des Veldheers rug; maar in zyne tegenwoordigheid kikte hy niet eens, zynde een perſoon van weinig kloekmoedigheid.

Kerſtyd. Het was tegens den 20. December dat wy van de jagt wederkeerden; en de Veldheer had voor om na een andere plaats op de Oſſen-jagt te gaan; maar hy wagtte tot na Kerstyd, om dat zommige van ons voorhadden met hem te gaan: en Capitein *Swan* had begeerd, dat al zyn volk dien dag aan boord zoude zyn, op dat wy denzelven gezamentlyk mogten vieren; en hy zond 's daags te voren een Buffel aan 't Schip, ten einde wy een goed middagmaal mogten houden. Vervolgens quam hy den 25. omtrent tien uuren zelf aan boord: want bykans een derde deel van ons volk hield zig geſtadig aan land met hun *Cameraads en Pagallies*, en zommige hadden meiden die zy van derzelver meeſters tot hun byzitten gehuurd hadden.

Zommige van ons volk hadden ook huizen gehuurd of gekogt, dewyl de huizen daar goed koop, en voor vyf of zes daalders te bekomen waren: want veele die meer gelds hadden dan zy wiſten te beſteden, ontſloegen zig hier van de moeite van het te tellen, verquiſtende het zelve zeer rykelyk: en door hun quiſtigheid wierden zy van 't volk bedrogen, zo dat de andere van ons daar door ook te duurder 't gene zy kogten moeſten betalen, en zulks miſſchien den Engelſchen, die na dezen zullen komen, ook zal te beurt vallen. En de *Mindanayers* wiſten 'er raad toe, om onze jonkers hun Goud (want Zilver hadden zy niet,) afhandig te maken; want als onze maats zomtyds zilvergeld van doen hadden, verruilden zy een once Gouds voor tien of elf daalders, 't welk 't hoogſte was dat de *Mindanayers* daar voor wilden geven, hoewel zy 't zelve niet weder onder agtien daalders wilden afſtaan. Egter was dit, en de hoge prys, die zy op hun goederen ſtelden, niet het eenigſte middel dat het Goud onzer maats deed verminderen: maar hun *Pagallies* en *Cameraads* bedelden hen dikwils ook iets af; zo dat zy een halve once Gouds te gelyk beſteden aan een ring voor hun *Pagallies*, of aan een zilvere band of hoep die om 't gewrigt van de hand of den arm gedragen wierd, en dat op hoop van een nagt by haar te ſlapen.

Capitein Swans ſlegt beleid. Toen wy alle beneffens Capitein *Swan* en zyne twee Kooplieden op Kersdag aan boord waren, had ik verwagt dat hy eenige voorſlagen zoude gedaan of ons zyn voornemen gezegd hebben; maar hy hield alleenlyk het middagmaal en keerde toen weder na land, zonder iets van zyne mening te uiten. Evenwel geloof ik, dat hy toen voorhad na een van de

Spe-

Specery-Eilanden te gaan om Speceryen te laden: want de jongman hier voren gemeld, die gelyk ik gezegt heb, door zynen Oom, den Sultan van een *Specery*-Eiland digt by *Ternate*, gezonden was, om de Engelſchen daar te nodigen, quam te dier tyd aan boord; en na een byzonder geſprek met den Capitein gingen zy beide aan land. Deze jongman was ongenegen dat de *Mindanayers* kenniſſe zouden hebben van 't gene hy voordroeg: en ik heb Capitein *Swan* horen zeggen, dat hy aanbood zyn Schip met Speceryen te bevragten, mids dat hy daar een kleine veſting wilde bouwen, en eenig volk daar laten om het Eiland voor de Hollanders te bevryden: maar zederd heb ik verſtaan, dat de Hollanders zig daar van meester hebben gemaakt. 1686.

's DAAGS na den Kersdag ging den Veldheer weder henen met vyf of zes Engelſchen, waar van ik een was, onder voorgeven van op de jagt te gaan; en wy alle gingen te water in zyne Praauw, met zyne Vrouwen en dienſtboden: want de Veldheer voerd altoos zyne Wyven, Kinderen, dienaars, Geld en goederen met zig. 't Was voor den middag dat wy ons inſcheepten, en wy quamen voor den donker aan de jagtplaats. Het fatzoen der Praauwen en de vertrekken in dezelve heb ik reeds beſchreven: Wy wierden in des Veldheers vertrek of Kajuit geplaatſt, en onze reis was niet zo verre of wy bereikten onze Haven voor dat het avond was. Reis van eenige Maats met den Generaal.

TE dezer tyd wierd een van des Veldheers dienaars, die 't verkorven had, aldus geſtraft; men bond hem plat op zyn buik vaſt, op een bamboes, die tot de Praauw behoorde; en dezelve was zo na aan 't water, dat ze door de beweging van 't Vaartuig dikwils onder raakte, en alzo de man te gelyk onderdompelde; en wanneer hy zomtyds weder boven quam, had hy naauwlyks zo veel tyds dat hy zyne adem kon halen eer hy weer onder water raakte. Zekere ſtraf.

TOEN wy omtrent twee mylen geroeid hadden, quamen wy in een vry grote diepe Rivier, en roeiden toen nog een myl verder, hebbende al dien weg zout water gehad. Daar was een redelyk groot Dorp, zynde de huizen na 's lands wyze gebouwd. Wy traden te dier plaatze aan land, alwaar terſtond een huis voor ons vervaardigd wierd. De Veldheer en zyne Vrouwen begaven zig in 't eene eind van 't huis, en wy in 't ander; en 's avonds danſten alle de Vrouwen in 't Dorp voor hem.

TERWYL wy ons verblyf hier hadden, ging den Veldheer met zyn volk alle mosgens by tyds uit, en keerden niet weder voor vier of vyf uuren des namiddags; en dikwils leide hy zyn kompliment by ons af, met te zeggen, wat een goed vertrouwen hy van ons had, dat hy zyne vrouwen en goederen onder onze beſcherming liet, en dat hy die alzo veilig oordeci-

1686. de onder de toezigt van ons zeſſen, (want wy alle hadden ons geweer by ons,) als of hy honderd man van zyn eigen volk tot derzelver wagt geſteld had. Egter liet hy, onaangezien dit groot vertrouwen, altoos een van zyne voornaamſte mannen by ons, uit vreze dat wy anders al te gemeenzaam met zyne vrouwen mogten zyn.

Des Veldheers Vrouwen timmer.

Deze vrouwen quamen noit uit heur kamer, zo lang de Veldheer t' huis was; maar zo dra was hy niet uitgegaan. of zy quamen terſtond in onze kamer, en zaten den gantſchen dag by ons, vragende ons duizend vragen wegens onze Engelſche vrouwen, en onze gewoonten. De Lezer mag zig wel verbeelden, dat zommige van ons nu al zo veel van de *Mindanaiſche* ſpraak geleerd hadden, dat wy haar verſtaan, en op heure vragen antwoorden konnen. My heugt nog, dat zy ons eens vroegen, hoe veel vrouwen de Koning van Engeland had? en dat wy daar op antwoordden, dat hy 'er maar eene had, en dat onze Engelſche wetten hem geen meer als eene toeſtonden. Dit was, zo zy zig lieten horen, een zeer miſſelyke gewoonte, dat een man aan eene vrouw moeſt gebonden zyn; en zommige zeiden, dat het een quade wet was, dog andere daarentegen prezen dezelve, zulks dat zy 'er onder malkanderen om krakeelden. Maar eene van des Veldheers wyven zeide ronduit, dat onze wet beter was dan de hunne. en deed haar alle zwygen door de reden die zy 'er voor gaf: Deze was de *Krygs-Koningin*, gelyk wy haar noemden, om dat zy altoos den Veldheer vergezelſchapte, wanneer hy uittrok tegen zyne vyanden, terwyl de andere vrouwen t' huis bleven.

Omgang der Engelſche met des Generaals Vrouwen

Door deze gemeenzaamheid met de vrouwen, en de geſprekken, welke wy met haar hielden, kregen wy kennis van heure gewoonten en voorregten. De Veldheer ſlaapt by zyne wyven by beurten; maar de gene, by welke hy den eerſten Zoon krygt, heeft een dubbeld deel van zyn gezelſchap; want wanneer 't hare beurt is, ſlaapt zy twee nagten by hem, daar de andere zig met eenen nagt moeten laten genoegen. Aan de gene die 's nagts by hem ſlapen zal, word den voorgaanden dag door alle de andere een byzondere eerbiedigheid bewezen, en tot een teken van onderſcheiding draagd zy een geſtreepte zyde neusdoek om den hals, waar aan wy konden zien wie dien dag de Vorſtin was.

Wy bleven hier vyf of zes dagen, maar zagen in al dien tyd niet het minſte teken van eenig Rundvee, 't welk nogtans de oorzaak onzer komſt was; ook wierd ons niet toegelaten om met den Veldheer uit te gaan, om de wilde Koeyen te zien: alhoewel ons niets anders ontbrak, zo behaagde dit ons egter niet; en wy verzogten hem dikwils dat hy ons zou laten uitgaan na 't Vee. Eindelyk zeide hy, dat hy een pot met Rysdrank had

doen

doen vervaardigen, om eens met ons vrolyk te zyn, en dat wy dan met hem zouden gaan. 1686.

Rys-drank.

Deze Rysdrank word gemaakt van gekookte Rys, die in een enghalsde pot gedaan, en lang in water te weken gelegd word; maar op wat wyze zy die bereiden weet ik niet: dog het is een sterke aangename drank. Dien avond, wanneer de Veldheer voorhad vrolyk te zyn, deed hy een pot van deze drank in onze kamer brengen, en begon zelfeerst te drinken, en daar na zyn volk, die op hun beurt zopen, tot dat zy alle zo dronken waren als zwynen, aleer zy ons toelieten te drinken; want dat geschiedde niet voor dat zy zelve genoeg hadden; dewyl zy na ons niet wilden drinken. De Veldheer deed eenige sprongen in onze kamer; maar vermids hy zyne lading in had, ging hy haast slapen.

Runder jagt.

's Anderendaags gingen wy met den Veldheer uit na 't Weiland, alwaar hy omtrent honderd mannen had die een groot afschutzel maakten, om het Vee in te dryven, want dat is de manier van hun jagt, dewyl zy gene honden hebben. Maar ik zag niet boven agt of tien Koeyen, en die zo wild als Herten, zo dat wy 'er dien dag gene kregen; dog 'sanderendaags bragten zommige van zyn volk drie Vaarzen, die zy in 't Weiland gedood hadden. En met deze keerden wy weder na boord, zynde alles wat wy daar gekregen hadden.

Raja Lauts inhaligheid

Capitein *Swan* was over dit bedryf des Veldheers zeer verstoord; want hy had beloofd ons met zo veel Rundvleesch te verzorgen, als wy van node hadden; en nu kon, of wilde hy zyne belofte niet nakomen. Daarenboven hield hy zyn woord niet ten opzigt van de Rys, die wy zouden hebben voor het yzer dat wy hem verkogt hadden; maar hy stelde ons van tyd tot tyd uit, en wilde tot geen afrekening komen. En dit waren nog alle zyne trekken niet; want kort te voren dat zyn Zoon zou besneden worden, (waar van ik in 't voorgaande Hoofdstuk gesproken heb,) zeide hy zeer om geld benodigd te zyn, om de kosten van dien dag te konnen uitvoeren; en verzogt derhalven twintig oncen Gouds van Capitein *Swan* te leen, dewyl hy wist dat de Capitein een goed deel Gouds in zyn bezit had, en zig inbeeldde dat het zyn eigen was; alhoewel hy niets had dan 't gene de Kooplieden toebehoorde. Nietemin hy leende het aan den Veldheer, die, toen het op een rekenen ging, zeide, dat het gebruikelyk was op zulke Hoogtyden geschenken te doen, en dat hy 't als een gift ontvangen had: ook eischte hy betaling voor de kost, die de Capitein met zyn volk t' zynen huize genoten had. Deze dingen maakten Capitein *Swan* moeyelyk, maar hoe het te helpen wist hy niet; hoewel dit alles beneffens andere inwendige moeyelykheden hem zeer drukten, en balorig

1686. maakten; want zyn volk preſte hem ook alle dagen aan om te vertrekken, om dat de Ooſtelyke *Mouſon*, de eenigſte wind, die ons verder in *Indiën* kon voeren, nu ſnedig waaide.

Verloping van 't Bootsvolk.

Omtrent dezen tyd liepen zommige van ons volk, die dit omzwerven moede waren, in 't land weg, en verſcholen zig, wordende daar in bygeſtaan, gelyk wy geloofden, door *Raja Laut*. Andere waren 'er, die vrezende dat wy na geen Engelſche Haven zouden gaan, een Cano kogten, om daar mee na *Borneo* te varen; want niet lang te voren was 'er een *Mindanao's* Schip van daar gekomen, 't welk een brief had medegebragd, houdende aan den Opperſten van 't Engelſche Kantoor te *Mindanao*. Dezen brief begeerde de Veldheer dat Capitein *Swan* zoude openen; maar hy denkende, dat dezelve van eenige Ooſt-Indiſche Kooplieden quam, met welker zaken hy zig niet wilde bemoeyen, liet den brief ongeopend. Zederd ontmoette ik Capitein *Bowry* te *Achin*, en hem dit verhalende, zeide hy, dat hy dien brief gezonden had, vermoedende dat de Engelſchen zig te *Mindanao* met ter woon hadden neer gezet. En uit dezen brief beſloten wy ook dat 'er een Engelſche Factory te *Borneo* was; zynde alzo ter wederzyde misleid. Maar deze Cano, waar mee eenige na *Borneo* meenden te gaan, wierd hen door Capitein *Swan* ontnomen, en hy dreigde deze maats geweldig; dog dit benam hen de moed zodanig niet, dat zy niet heimelyk weder een andere kogten: maar Capitein *Swan* kreeg 'er de lugt van, en verydelde hun voornemen andermaal.

Ongeregeldheid van 't Scheepsvolk.

Al 't Bootsvolk was te dezer tyd onder een groot misnoegen, en zeer verdeeld in hun voorſlagen, al het welke ontſtond uit gebrek van bezigheid; en het hoofdverſchil was tuſſchen de gene die geld, en die geen geld hadden: want die van geld voorzien waren, hielden zig aan land, en hadden nog geen luſt om *Mindanao* te verlaten, terwyl de gene die arm waren zig op 't Schip moeſten behelpen, en den Capitein daarom aandrongen om in Zee te gaan. Deze waren 't die zo wel ongeregeld als misnoegd begonden te worden, en derhalven het yzer der Kooplieden aan land zonden, om 'er *Arak* en honing voor te kopen, om *Punch* daar van te maken, waar aan zy zig dronken zopen, en daar door krakkeelzugtig wierden. En deze onordentlykheden ſchrikten my af van aan boord te gaan; want ik heb altoos een affchuwen gehad van dronkenſchap, waar aan ons volk zig nu gantſchelyk had overgegeven.

Egter hadden deze onordentlykheden konnen geweerd worden, indien Capitein *Swan* zyn gezag had willen gebruiken om dezelve te dempen; Maar hy met zyne Kooplieden altoos aan land blyvende, zo was 'er geen

ge-

Digitized by Google

gebied, en elk deed wat hy wilde, en zy ſtyfden malkanderen in hun ſnoodheden. Weshalven Mr. *Hartbop*, een van des Capiteins Kooplieden, hem hard aandrong om een vaſt beſluit te nemen, en zyn voornemen aan 't volk te kennen te geven: 't welk hy dan eindelyk aannam te zullen doen, doende zyn volk aanzeggen, dat zy alle den 13. January 1687. zouden maken aan boord te wezen. 1686.

Wy hadden alle een groot verlangen om te horen wat Capitein *Swan* zou voorſtellen, en waren derhalven zeer gewillig om na boord te gaan, maar tot zyn ongeluk: want twee dagen voor den gezetten tyd zond hy zynen Buſſchieter na boord, om iets uit de Kajuit aan land te halen: de Buſſchieter 't een en 't ander omſchommelende om te vinden 't gene hy zogt, greep onder andere ook des Capteins Journaal van *America* tot aan 't Eiland *Guam*, en leide het by hem neer. Dit Boek wierd opgeraapt door eenen *Jan Read*, een *Briſtoller*, van wien ik in 't IV. Hooſdſtuk gewag gemaakt heb; deze was een vry verſtandig jonkman, en van een zeer beleefde omgang en gedrag; ook wierd hy voor een goede konſtenaar gehouden, en dewyl hy zelf mede een Journaal hield wierd hy door zyne nieuwsgierigheid geprikkeld om in dat van Capitein *Swan* eens te kyken, en te zien hoe 't met het zyne overeenquam; zynde dit een zeer gemene zaak onder de Zeevarende lieden die de Journaalen houden, wanneer hen een gelegenheid daar toe voorkomt, inzonderheid jonge maats, die nog weinig ervarenheid hebben. Ter eerſter opening van 't Boek viel zyn oog op een plaats, alwaar Capitein *Swan* vinnig tegens zyn volk had uitgevaren, dog voornamelyk tegen eenen anderen *Jan Read* van *Jamaïca*. Dit was een ſtoffe daar hy niet na zogt, dog hetzelve by geval dus aantreffende, leidde zyne nieuwsgierigheid hem om 'er verder in te kyken: weshalven hy, terwyl de Buſſchieter bezig was, het Boek wegnam, om het op zyn gemak eens door te zien. De Buſſchieter zyn werk verrigt hebbende, ſloot de kamer weder toe, zonder het Boek te miſſen, en voer aan land: waar na *Jan Read* hetzelve aan zynen naamgenoot, en andere die t' ſcheep waren, toonde: en de meeſte van deze gingen met een quaat voornemen zwanger, ontbrekende hen ſlegts een ſchoon voorwendzel om het uit te voeren. Dewyl nu 't gene in dit Journaal geſchreven was, hen genoegzame ſtoffe toeſcheen, om hun oogmerk te bereiken, zo greep Capitein *Teat* (die als gezegd is door Capitein *Swan* qualyk gehandeld was) deze gelegenheid aan, om zyn leed te wreken: en hy verzwaarde de zaak ten hoogſten, radende 't volk dat zy Capitein *Swan* zouden afzetten, op hoop dat hy zelf 't gebied van 't Schip zoude bekomen hebben. Wat het bootsvolk aanging, die waren ligt te overſtemmen, want zy waren gantſch

Hun misnoegen tegen Capitein Swan.

moe-

1686. moedeloos door deze lange en verdrietige reize, en de meeſte waren buiten hoop van ooit weder t'huis te geraken; dies ſcheelde 't hen niet wat zy deden, of werwaards zy gingen. Het was enkelyk uit gebrek van werk en bezigheid dat zy zo ongemaklyk geworden waren; dies ſtemden zy toe 't gene *Teat* voorgeſlagen had: en alle die aan boord waren, verbonden zig by eede Capitein *Swan* te zullen afzetten, en dit voornemen ſtil te houden voor de gene die aan land waren, tot dat het Schip onder zeil zoude zyn; het welk terſtond zou geſchied zyn, indien de Wondheler of zyn maat aan boord waren geweeſt: maar die waren beide aan land, en zy ootdeelden 't niet geraden, zonder een Barbier in Zee te gaan. Dies zonden zy 's anderendaags eenen *Jan Kookworthy* aan land, om den Wondarts of zyn maat aan boord te halen, onder voorgeven dat een van 't volk 's nagts zyn been gebroken had door in 't Ruim te vallen. De Meeſter zeide hem dat hy 's anderen daags met den Capitein meende aan boord te komen, en eer niet; dog hy zond zynen Onderbarbier *Herman Koppinger*.

Een ſlang om eens maus hals

EENIGEN tyd te voren was 't gebeurd dat deze man ten huize van zyne *Pagalli* ſlapende, eene ſlang zig om zynen hals had geſlingerd, en hem daar na weêr verliet zonder hem te beſchadigen: alzo 't hier te lande zeer gemeen is dat de ſlangen in de huizen komen, en ook in de Schepen, want daar quamen 'er verſcheidene in ons Schip toen wy op de Rivier lagen.

MAAR om voort te gaan; *Herman Koppinger* maakte zig klaar om t'Scheep te gaan, en dewyl 's anderen daags de beſtemde tyd was dat Capitein *Swan* met al zyn volk t'Scheep zouden komen, voer ik met hem na boord, vermids geen van ons beide eenig quaat vermoeden had van 't gene in 't Schip berokkend wierd, voor dat wy daar quamen; want toen bevonden wy dat het maar een trek was, om den Barbier aan boord te krygen; en dewyl zy nu gekregen hadden 't gene zy begeerden, wierd de Cano terſtond weder na land gezonden, om alle die genegen waren aan boord te komen, af te halen, dog zonder eenige reden daar van te geven, op dat Capitein *Swan* het niet mogt komen te horen.

't Schip vaart weg latende Capitein Swan aan land.

DEN 14. 's morgens ligteden wy 't anker, en loſten een ſtuk; waar op Capitein *Swan*, terſtond Mr. *Nelly*, die nu zyn Opperſtuurman was, aan boord zond, om te zien wat 'er te doen was: Deze by hen komende, klaagden zy hem hunnen nood, en toonden hem 't Journaal. Hy ziende hoe 't 'er geſteld was, bepraatte hen om tot 's anderendaags te blyven, en na een antwoord van den Capitein en de Kooplieden te wagten; dies lieten zy 't anker weer vallen; en den volgenden dag quam Mr. *Hardhop* aan boord, dewelke hen ried zig te laten gezeggen, of ten minſten nog

wat

wat te wagten, en meer Rys in te nemen; maar zy waren doof aan dat oor, en wonden 't anker op terwyl hy op 't Schip was; belovende evenwel op Mr *Hartbops* aanhouden tot nademiddag ten twee uuren na den Capitein en 't overige van 't volk, zo zy t' Scheep wilden komen, te zullen wagten; maar zy lieten niemand na land gaan, dan eenen *Willem Willemsz* die een houten been had, en een ander die een Houtzager was. 1687.

Had Capitein *Swan* toen nog aan boord gekomen, hy had alle hunne aanslagen konnen doen verstuiven; maar hy quam zelf niet, gelyk een voorzigtig en kloekmoedig Capitein zou gedaan hebben, nogte zond iemand voor dat de tyd verstreken was. Dies lieten wy den Capitein en omtrent zesendertig mannen in de Stad, behalven zes of agt die weggelopen waren, en zestien welke wy daar begraven hadden, waar van de meeste door vergif waren gestorven: want de Inboorlingen zyn zeer geslepen op vergiftigen, en doen het op geringe voorvallen; hoewel ons volk niet miste hen te beledigen, door hun gestadige guiteryen, en dikwils door al te gemeenzaam met hun wyven, zelfs in hun aanzien, te dartelen. Zommig van dit vergif werkte langzaam; want wy hadden 'er eenige aan boord, die daar aan land vergeven waren, dog niet voor eenige maanden daar na stierven. Zommige van 't Scheepsvolk verheven.

XIV. HOOFDSTUK.

Vertrek van Mindanao. *Van den tyd die verloren of gewonnen word in 't zeilen rondom de Wereld. Met een waarschouwing voor Zeevarende lieden wegens 't gene zy moeten rekenen voor 't verschil van de afwyking der Zonne. De Zuid-Kust van* Mindanao. *De Stad en Haven van* Chambongo, *met deszelfs nabuurige Eilandjes. Groene Zeeschildpadden. Bouwvallen van een Spaansche Vesting. De Westerpunt van* Mindanao. *Twee Praauwen der* Sologes *te* Manila *afgeladen. Het Eiland aan de West-zyde van* Sebo. *Wandelrottingen. 't* Vleermuizen *Eiland, zeer groot. Een menigte van Zeeschildpadden en Zeekoeyen. Een gevaarlyke plaat. Zy zeilen voorby* Panay, *den Spanjaarden toebehorende, en andere van de* Filippynsche *Eilanden. 't Eiland* Mindora. *Twee Barken genomen. Beschryving vnn 't Eiland* Luconia, *en de Stad en Haven van* Manila. *Zy gaan na* Pulo Condore. *De Zandplaten van* Parcel. Pulo Condore. *De Teerboom.* Mangas. *Druiveboom. Wilde of bastaard Nootemuscaat. 't Gedierte. 't Vertrek der Schildpadden van de eene plaats na de andere. De bequame stand van* Pulo Condore;

1687. *deszelfs water; en* Cochinchineſe *Inwoonders. Van de* Maleitſche *ſpraak. De gewoonte, van de Vrouwen ten beſte te geven in die Landen en in* Guinée. *De Afgodery hier, te* Tonquin, *en onder de* Chineeſe *Zeevaarders. Van een omgang in 't Fort* St. George. *Zy Kalafateren hun Schip. Twee van hen ſterven van vergif, dat zy te* Mindanao *hadden ingekregen. Zy nemen water in beneffens een Loots voor de Baai van* Siam. Pulo Uby, *in de Punt van* Cambodia. *Twee* Cambodiaanſche *Vaartuigen. De Eilanden in de Baai van* Siam. *De nette Vaartuigen, en varendsgaſten van 't Ryk van* Champa. *Stormen. Een* Chineeſe Jonk *van* Palimbam *op* Sumatra *Komen weder te* Pulo Condore. *Scherp gevegt met een* Maleits *Vaartuig. De Wondarts en den Schryver verlangen om hun Scheepsvolk te verlaten.*

Vertrek

DEn 14. January des jaars 1687., 's namiddags ten drie uuren, zeilden wy van de Rivier van *Mindanao*, met voornemen om voor *Manila* te kruiſſen.

Verſchieting des tyds in het omvaren van de Wereld.

GEDURENDE ons verblyf te *Mindanao* was het dat wy de verandering of verſchieting des tyds in den loop onzer reize eerſt waren gewaar geworden: want hebbende zo verre Weſtwaards gevaren, en dezelfde loop gehouden als de Zon, moeſten wy noodzakelyk iets in de lengte der byzonzere dagen ongevoeliglyk gewonnen, maar in het getal der dagen en uuren verloren hebben. En volgens de verſchillende lengten van *Engeland* en *Mindanao*, na dien dit Eiland na de gemene rekening omtrent 210. graden van de *Lizard* legt, moeſt het verſchil der tyd t'onzer aankomſt te *Mindanao* meer dan veertien uuren zyn; en zo veel behoorden wy onze rekening vervroegd te hebben, dewyl wy, door de Zon gezelſchap te houden, dien tyd hadden uitgewonnen. 't Is waar de natuurlyke dag in een iegelyke plaats moet met zig zelven overeenſtemmen; maar dit omgaan met of tegen den loop der Zonne, maakt noodwendig een verſchil in de rekening van den burgerlyken dag tuſſchen twee verſcheidene plaatzen. En hier uit ontſtond het, dat wy te *Mindanao*, en op alle andere plaatzen in *Ooſt-Indien* bevonden dat de *Europeërs* zo wel als de Inboorlingen een dag voor ons waren in 't rekenen: want die uit *Europa* waren gekomen voorby de *Kaap de Goede Hoop*, tegen den loop der Zonne en onze koers aan, waren een vollen dag voor ons in hun rekening: zo ook onder de *Indiaanſche Mahometanen* alhier, was hun Vrydag, den dag wanneer hun Sultan na de Moscee ging, Donderdag by ons, hoewel 't ook Vrydag was by de gene die Ooſtwaards van *Europa* gekomen

Digitized by Google

nien waren. Evenwel vonden wy aan de Eilanden van *Ladrones*, dat de Spanjaards van *Cuam* dezelfde rekening hielden als wy; waar van ik de reden agt te wezen, dat zy op die Volkplanting Weſtwaards uit *Spanjen* gekomen zyn, zynde eerſt na *America*, en van daar na de *Ladrones* en *Filippines* gegaan. Maar hoe de rekening te *Manila* en in de andere Spaanſche Volkplantingen op de *Filippines* was, weet ik niet: zynde my onbekend of zy die houden zo als zy dezelve gevonden hebben, dan of zy die hebben verbeterd volgens de rekening der Inboorlingen, en der Portugeezen, Hollanderen, en Engelſchen, die de andere weg om van *Europa* komen. 1687.

Een grote reden waarom onze Zeevarende lieden het verſchil der tyd, zo net als zy konnen, behoren in agt te nemen, is dat zy te nauwkeuriger in hun breedten mogen wezen. Want onze Tafels van de afwyking der Zon gerekend zynde na de Pools hoogte der Plaatzen, in welke zy zyn gemaakt, verſchillen van die Geweſten der Wereld, welke op de Pools hoogte, die 'er regt tegen over ſtaat, gelegen zyn, omtrent 12. min., in de maanden van Maart en September, en op andere tyden des jaars desgelyks na mate van de afwyking der Zon. En zo iemand nog verder zoude varen, als wy, het verſchil zou ſteeds toenemen, en oorzaak tot grote misſlagen geven. En nogtans word dit, hoe nodig 't ook zy om aangemerkt te worden, nauwlyks van verſtandige Zeevarende lieden op deze togten begrepen, door dien zy niet ter dege op de reden daar van letten; gelyk het onder ons ſcheepsvolk gebeurde, dewelke na dat wy 180. gr. gepaſſeerd waren, het verſchil der afwyking begonden te verminderen, daar zy 't hadden behoren te vermeerderen, dewyl het den gehelen weg door by ons aanwaſte.

Wy hadden nu den wind N. N. O. met ſchoon helder weêr en een ſnedige koelte, en zeilden Weſtwaards aan na de Zuidzyde van 't Eiland *Mindanao*, houdende vier of vyf mylen van land af. Het land week van daar Weſt ten Zuiden af, zynde aan de Zeekant van een goede hoogte, en zeer boſchagtig: en landwaard in zagen wy hoge Bergen.

's Anderendaags waren wy regt tegen over *Chambongo*, een Stad op dit Eiland, dertig mylen van de Rivier van *Mindanao* gelegen. Men zegt dat 'er een goede Haven en een grote bebouwde plaats is, van veel Rundvee en Buffels voorzien. 't Word verhaald de Spaniaards zig voortyds daar ook vaſtgemaakt hadden. Twee of drie mylen van het ſtrand leggen twee platen voor deze plaats. Het land is daar wat lager en vlakker, evenwel zyn 'er eenige Bergen landwaard in. De Stad Chambongo.

Omtrent zes mylen eer wy aan 't Weſt-eind van 't Eiland *Mindanao* quamen, vervielen wy onder zeer veel kleine lage Eilandjes; en omtrent

1687. twee of drie mylen Bezuiden deze Eilandjes is 'er een lang Eiland dat zig omtrent twaalf mylen N. O. en Z. W. uitſtrekt: dit Eiland is aan de Noordzyde langs de Zee laag, en heeft in 't midden een riggel van Bergen, die van 't eene eind na 't ander loopt. Tuſſchen dit Eiland en de kleine Eilandjes, is 'er een goede wyde kil; en tuſſchen de Eilandjes zelfs is ook een goede diepte van water, en een hevig gety; maar op welke ſtreek van 't Compas het vloeid, en hoe veel het ryſt en vald, weet ik niet.

Den 17. ankerden wy aan de Ooſtzyde van alle deze Eilandjes, op agt vademen waters, met zuivere zandgrond. Hier is een menigte van groene Zeeſchildpadden, welker vleeſch zo zoet is, als dat van eenige in *Oost-Indiën* wezen kan, maar zy zyn zeer ſchuuw. Een weinigje Beweſten deze Eilandjes, zagen wy op 't Eiland *Mindanao* een menigte van *Cocos*-boomen: dies zonden wy onze Cano aan land, menende daar inwoners te zullen vinden; dog wy vonden 'er gene, nog ook eenig teken daar van; maar alleen het ſpoor van Verkens en groot Vee; en digt aan de Zee waren nog verwoeſte overblyfzels van een oude Veſting, waar van de muuren vry hoog, en van kalk en ſteen gemaakt waren, ſchynende aan 't maakzel een Spaanſch werk te zyn. Van deze plaats ſtrekt het land zig W. N. W., en is by de Zee van een tamelyke hoogte: op deze ſtreek van 't Compas loopt het vier of vyf mylen: en dan wend het zig N. N. W. vyf of zes mylen verder, makende alzo verſcheidene ſtompe punten.

Overblyfzel van een Spaanſch Fort.

Den 24. ligtten wy 't anker weder, en zeilden tuſſchen de Eilandjes door; maar wy kregen zulk een onzeker gery, dat wy 't anker weder moeſten laten vallen. Den 22. geraakten wy om de Weſtelykſte hoek van *Mindanao*, en ſtelden onze koers Noordwaards langs het ſtrand, met een N. N. O. wind, en ſnedige koelte. Aldus voortzeilende bevonden wy dat het land zig N. N. O. heen ſtrekte. Aan deze zyde van het Eiland is het land hoog by de Zee, en zeer boſchagtig: voorts zyn 'er eenige kleine zandbaayen, welke verſche waterſtromen verſchaffen.

Alhier quamen ons twee Praauwen tegen, den *Sologes*, eene van de *Mindanaiſche* volken, toebehorende; zy quamen van *Manila*, geladen met zyde en katoenen. Wy bleven aan deze Weſtzyde van het Eiland, Noordelyk aanzeilende, tot dat wy tegen over eenige andere van de *Filippynſche* Eilanden quamen, welke ten Noorden van ons lagen: waar op wy derwaards ſtuurden, blyvende egter aan de Weſtzyde van dezelve: de wind was nog al N. N. O.

Den 3. February ankerden wy in een goede Baai aan de Weſtzyde van een Eiland, op 9. gr. 55. min. Wy hadden alhier dertien vademen waters met een goede zagte kleigrond: en konden in gene van onze boeken vin-

vinden, dat dit Eiland een naam had; maar het legt aan de Weſtzyde van 1687.
't Eiland *Sebo*, zynde agt of tien mylen lang, en vol van bergen en geboomte. Alhier beval Capitein *Read*, (dezelfde tegens wien Capitein *Swan* zo zeer in zyn Journaal was uitgevaren, en die nu Capitein in zyne plaats geworden was, terwyl Capitein *Teat* tot Schipper, en Mr. *Henrik More* tot Quartiermeeſter was aangeſteld,) aan de Timmerlieden ons compagnie af te breken, op dat het Schip van boven digt, en te bequamer om te zeilen zoude zyn. Toen dit gedaan was, haalden wy 't op zyde, ſchrobden den bodem, en ſmeerden dezelve. Daar na vulden wy onze watervaten, want hier is een zeer ſchone waterſtroom. Read tot Capitein gemaakt.

Het land in deze Baai was redelyk laag, de aarde ſwart en vet, en de boomen van verſcheidenerlei zoorten zeer dik en hoog. Op zommige plaatzen vonden wy een menigte van Rottingen, van die zoort welke men in *Engeland* gebruikt om mee te wandelen: de leden daar van waren kort, en niet boven derdhalf voet, of twee voet en tien duim uiterlyk, dog meeſtendeels maar twee voet lang; zy kruipen langs de grond, gelyk een Wyngaard, en zo zy voet krygen aan een boom, klimmen ze tot boven aan de top deszelfs: zy zyn vyftien of twintig vademen lang, en zyn vry eenparig van dikte tot op vyf of zes vademen na aan 't einde: de koleur derzelver is bleek groen, zynde met een korte dikharige huid, van een donkere vale koleur overtogen, welke men, met de Rotting alleenlyk door de hand te halen, gemaklyk kan afſtropen. Wy ſneden 'er een goede party van af, en bevonden dat het zeer taaye en zware Rottingen waren. Rottingen.

Wy zagen hier gene huizen, nog eenig teken van Inwoonders; maar terwyl wy hier lagen quam 'er een Cano met zes mannen in deze Baai; dog werwaards zy gingen, of van waar zy quamen, weet ik niet; alleenlyk zagen wy dat het Indianen waren, maar wy konden hen niet verſtaan.

In 't midden van deze Baai, omtrent een Engelſche myl van ſtrand, is een laag boſchagtig Eilandje, dat geen Engelſche myl in zyn omtrek is: dit Eilandje, van 't welk ons Schip niet boven een Engelſche myl aflag, was de woonplaats van een ongelooflyke menigte van groote Vleermuizen, die van lyf zo kloek als een Eendvogel, en zeer groot van vlerken waren: want te *Mindanao* heb ik een van deze zoort gezien, wiens vlerken ik agt dat zig wel zeven of agt voet van 't eene eind tot aan 't ander uitſtrekken, dewyl 'er niemand van ons was die de einden bevademen kon: Deze vlerken waren van zodanig een ſtoffe, gelyk die van onze Vleermuizen, en van een muisvale koleur: de vliezen daar van waren met ribben voorzien, en ſloegen zig in drie of vier vouwen toe: aan de leden dezer ribben, en 't Vleermuizen Eiland. Ongemeen groote Vleermuizen.

1687. aan de uiterſte einden der vlerken, waren ſcherpe kromme klaauwen, waar mede zy zig overal konnen aanhangen. 's Avonds als de Zon onder was begonden deze dieren, met dikke zwermen als byen, van dit Eilandje te vliegen, na 't groot Eiland, en werwaards zy dan hun vlugt namen weet ik niet: maar wy zagenze uit 't Eilandje opvliegen, tot dat de nagt ons 't gezigt daar van verhinderde; en 's morgens zo dra als het ligt wierd, zagen wy hen als wolken na het Eilandje wederkeren, tot dat de Zon opgegaan was. Dit deden zy geſtadig terwyl wy hier lagen, verſchaffende ons alle morgens en alle avonden een uur vermaak met hen na te kyken, en 'er van te praten: maar onze nieuwsgierigheid was zo groot niet dat wy daarom aan land gingen; dewyl wy en onze Cano's den gantſchen dag bezig waren omtrent ons Schip. Aan dit Eiland vonden wy ook een menigte van Zeeſchildpadden, en Zeekoeyen; maar geen Viſch.

Wy bleven hier tot den 10. van February, en hebbende toen onze dingen gedaan, gingen wy met een Noordewind t' zeil; maar in 't uitlopen ſtieten wy op een klip, alwaar wy twee uuren lagen; het was juiſt heel ſlegt water, en daar ging een vloed; anders zouden wy ons Schip daar verloren hebben: dog wy ſtieten ons roer af, en dat was de eenigſte ſchade, die wy aldaar leden; hoewel wy in onze gantſche togt nog noit zo na aan 't verlies van ons Schip waren geweeſt. Dit is een zeer gevaarlyke droogte, om dat 'er geen barning op gaat, 't en ware miſſchien by ſtormig weêr. Deze klip legt omtrent twee Engelſche mylen Beweſten het klein *Vlaermuizen*-Eiland. Wy bevonden dat de vloed hier na 't Zuiden ende en na 't Noorden ging.

Het Eiland Panay.

Na dat wy deze droogte gepaſſeerd waren, zeilden wy langs de andere *Filippynſche* Eilanden, houdende aan de Weſtzyde daar van: zommige van dezelve vertoonden zig zeer bergagtig en dor. Wy zagen by nagt veele vuuren, toen wy voorby *Panay*, een groot Eiland door de Spanjaarden bewoond, paſſeerden; en oordeelden door de menigvuldige vuuren, dat het vry digt bewoond moeſt zyn: want dit is een Spaanſche gewoonte, om kennis te geven van eenig gevaar, of iets diergelyks, dat hen uit Zee nakende is; en 't is waarſchynelyk dat zy ons Schip daags te voren gezien hadden: Dit is een Kuſt die zelden aangedaan word, en 't is iets raars, daar een Schip te zien. Wy gingen ook aan *Panay* niet, nogte aan eenige andere Eilandjes, waar van wy 'er een menigte, als mede eenige droogte, Weſtwaards van ons zagen; dog gene derzelver waaren in onze Kaarten aangetekend.

't Eiland Mindora.

Den 18. February ankerden wy aan 't Noord-Weſt-eind van 't Eiland *Mindora* op tien vademen waters, omtrent drie vierde eener Engelſche myl

myl van land. *Mindora* is een groot Eiland, waar van het midden op 13 gr. legt; het is omtrent veertig mylen lang, ſtrekkende zig Noord-Weſt en Zuid-Ooſt uit: het is hoog en bergagtig, maar niet boſchagtig. Ter plaatze daar wy 't anker lieten vallen, was het land niet hoog nog laag: daar was een kleine beek, en 't land aan de Zeekant met hoge boomen bezet; dog een myl of twee landwaard in was 't geboomte zeer yl en klein. Wy zagen hier vele voetſporen van Verkens en Runders, en ook eenig Vee, maar 't was zo wild dat wy 'er niet een van konden dooden. 1687.

Terwyl wy hier lagen, quam 'er een Cano met vier Indianen van *Manila*; dewelke een poos zeer ſchuuw van ons waren; maar eindelyk horende dat wy Spaanſch ſpraken, quamen zy by ons, en zeiden dat zy na een Paap gingen, die in een Indiaanſch Dorp, aan de Zuid-Oofterhoek van 't Eiland woonde: zy verhaalden ons ook dat de Haven van *Manila* zelden of nooit zonder twintig of dertig Schepen was, meeſt *Chinezen*, zommige *Portugeeſche*, en ook eenige *Spaanſche*. Voorts zeiden zy, dat als ze hun boodſchap by de Paap verrigt hadden, zy dan na *Manila* meenden te gaan, en in vier dagen weder hier hoopten te wezen. Wy zeiden hen, dat wy gekomen waren om met de Spanjaards te *Manila* te handelen, en dat wy derhalven wenſchten dat zy een brief van ons aan eenen Koopman aldaar wilden beſtellen; 't welk zy beloofden te zullen doen. Maar dit was maar een voorwendzel van ons, om uit hen, zo veel als mogelyk was, kondſchap te bekomen van hun ſcheepvaart, ſterkte, enz. dewyl wy onder ſchyn van handelen niet dan roof in den zin hadden. En indien onze menig in der daad ware geweeſt om aldaar handel te dryven, dit zou zulk een ſchone gelegenheid geweeſt zyn als men had konnen wenſchen; want deze Indianen hadden ons by den Paap konnen brengen, en een klein geſchenk zoude hem verpligt hebben, om ons in 't ſtuk van Koophandel behulpzaam geweeſt te zyn: want de Spaanſche Gouverneurs ſtaan zulks niet toe, en 't zou ter ſluik hebben moeten geſchieden.

Den 21. zeilden wy van hier met een O. N. O. wind, en ſlappe koelte. Den 23. in den morgen waren wy aan 't Zuid-Ooſt-eind van 't Eiland *Luconia*, de plaats daar wy zo lang na verlangd hadden. Wy zagen terſtond een zeil van 't Noorden aankomen, en jagt daar op makende, namen wy 't Vaartuig in twee uuren tyds: het was een Spaanſche Bark, komende van eene plaats genaamd *Pangaſanam*, een Steedje aan 't Noord-eind van *Luconia*, zo zy ons zeiden, en miſſchien hetzelfde als *Pongaſſinay*, 't welk by een Baai aan de Noord-Weſt-zyde van 't Eiland legt: zy gingen na *Manila*, maar dewyl 'er geen goederen aan boord waren, lieten wy hen weêr varen. Kruiſſen voor Manila.

Den

1687. 't Aquapulco's Schip.

Den 23. namen wy een ander Spaansch Vaartuig, dat van dezelfde plaats quam als 't voorgaand, zynde geladen met Rys en Katoene Lywaat, en ook na *Manila* zeilende. Deze goederen waren voor het *Aquapulco's* Schip; te weten de Rys voor 't volk om te eeten, zo terwyl zy daar lagen, als op hun te rug reize, en de Katoenen, om zeilen van te maken. De Schipper dezer prys, was de Boodsman van 't *Aquapulco's* Schip, 't wel ons te *Guam* ontsnapte, en nu te *Manila* lag: deze man was het die ons verhaalde hoe sterk het was, hoe bevreest zy voor ons waren, en welk een toeval hen bejegende, gelyk in het X. Hoofdstuk verhaald is. Wy namen deze twee Vaartuigen zeven of agt mylen van *Manila*.

Het Eiland Luconia.

Van *Luconia* heb ik reeds al gesproken, dog ik zal nog dit verder verhaal daar van geven. Het is een groot Eiland, bestaande in de lengte tusschen de zes en zeven graden van breete; het is in 't midden omtrent zestig mylen breed, maar de einden zyn smaller. Het Noord-eind legt omtrent op 19. gr. Noorder breete, en het Zuid-eind op omtrent 12. gr. 13. min. Rondom dit groot Eiland leggen een menigte van kleine Eilandjes, voornamelyk aan de Noord-zyde. De Zuidzyde legt na de andere *Filippynsche* Eilanden gekeerd, van welke naast aan gelegene, *Mindora*, zo even gemeld, het voornaamste is, en aan de Zee of straat die 't zelve neffens de andere Eilanden van *Luconia* affcheid, de naam van de straat van *Mindora* geeft.

Het Eiland *Luconia* bestaat uit veele ruime Veldlanden en grote bergen. Het Noord-eind schynd vlakker en effener te wezen, ik meen vryer van gebergte, dan het Zuid-eind; dog het land is egter doorgaans van een goede hoogte. Het vertoont zig niet zo groen en boomryk, als zommige andere van deze Eilanden, voornamelyk, *St. Jan. Mindanao*, 't *Vleermuizen* Eiland, enz. egter is het op zommige plaatzen heel boschagtig. Eenige der Bergen van dit Eiland leveren Goud uit, en de Veldlanden zyn wel van Vee, inzonderheid Buffels, voorzien. Dit Vee is overvloedig geheel *Oost-Indiën* door, zo dat het waarschynelyk is, dat 'er vele van dezelve daar geweest zyn, eer de Spanjaards derwaards quamen. Maar nu is 'er op dit Eiland een menigte van ander Vee, zo ik verstaan heb, als Ossen, Paarden, Schapen, Geiten, Verkens, enz. door de Spanjaards daar gebragd.

Het is vry wel van Indianen bewoond, die meest zo niet alle onder de Spanjaarden staan, welke daar nu meester zyn. De Indianen wonen in Dorpen, en hebben Priesters by hen, die hen in de Spaansche Godsdienst onderwyzen.

Ma-

Digitized by Google

1687.

MANILA de voornaamſte, of miſſchien de eenigſte Stad, legt aan den voet van een regel hoog gebergte, uitzigt hebbende op een grote Haven digt by de Zuid-Weſter hoek van 't Eiland, op omtrent 14. gr. het is met een hoge ſterke muur omringd, en wel met Schanſſen en Borſtweringen verſterkt. De huizen zyn groot, ſterk gebouwd, en met pannen gedekt; de ſtraten zyn breed en vry wel geregeld, met een plein in 't midden, op de Spaanſche wyze. Daar zyn vele grote ſchone gebouwen, behalven de Kerken en andere Religieuſe geſtigten, van welke 'er niet weinig zyn. De Stad Manila.

DE Haven is zo groot, dat eenige honderden van Schepen daar ten anker zouden konnen leggen, en dezelve is nolt zonder Vaartuigen, zo van hun eigen als van vreemde. Van de twee Schepen die tuſſchen deze Plaatzen *Aquapulco* varen heb ik reeds verhaald: behalven deze hebben zy nog eenige kleine Vaartuigen, en de Portugeezen laten zy ook toe hier te handelen; maar de *Chineezen* zyn de voornaamſte Kooplieden, en dryven den grootſten handel, want zy hebben gemeenlyk twintig, dertig, of veertig (*a*) Jonken in de Haven; en geſtadiglyk is 'er een grote menigte van Kooplieden in de Stad, behalven de vele winkeliers en ambagtslieden. Kleine Vaartuigen komen op tot by de Stad, maar de *Aquapulco's* Schepen, en andere van groter laſt, leggen een myl daar van daan, alwaar ook een ſterke Schans is, en pakhuizen om goederen in te leggen. De Haven.

HET grootſte gedeelte van dit verhaal verſtond ik twee of drie jaren daar na van Mr. *Koppinger*, onze Barbier; want hy deed een reis derwaards van *Porta Nova*, in een Stad op de Kuſt van *Coromandel*, in een Portugeeſch Schip zo ik meen. Hier vond hy tien of twaalf van Capitein *Swans* volk, zynde eenige van de gene die wy te *Mindanao* gelaten hadden. Want na dat wy van daar gegaan waren, hadden zy een Praauw gekogt, door aandryven van zekeren Iersman, die onder den naam van *Jan Fitz-Gerald* ging, en zeer goed Spaanſch ſprak; en met die Praauw waren zy hier gekomen. Zy hadden 'er omtrent agttien maanden geweeſt, toen Mr. *Koppinger* daar quam, en *Fitz-Gerald* had ondertuſſchen een Spaanſche (*b*) *Muſtiſe* vrouw getrouwd, en 'er braaf goed mede behuuwlykt: hy geneerde zig met ziekten en wonden te genezen, en was zeer by de Spanjaarden, om zyne gewaande kennis in die konſten, geagt: want dewyl hy onder ons zynde, ſteeds met zeere ſchenen was gequeld, hield hy altoos eenige zalven en pleiſters by zig; waar mede hy hier zyn kraam opzette, verlatende zig voorts op zyne natuurlyke kennis en ondervinding: en dewyl hy daar beneven wel van vrymoedigheid voorzien, en Roomsgezind was, en ook de Spaanſche taal t' zynen wille had, zo had hy zeer Jan Fitz-Gerald een Iersman.

(*a*) Chineeze Vaartuigen. (*b*) Halfflagtige.

1687. veel by zyne makkers vooruit, en was de eenigſte van hen die 'er een goed leven had. Wy waren niet in 't gezigt van deze Stad, maar ziende de bergen die 'er langs heen lopen, tekende ik dezelve af, terwyl wy in Zee daar voor lagen; welke ſchets ik onder andere van myne aftekeningen in 't koper heb laten ſnyden, en alhier bygevoegd is.

De tyd van 't jaar nu te verre verlopen zynde om hier iets uit te regten, wierd beſloten om van hier na *Pulo Condore*, zynde eenige Eilanden aan de Kuſt van *Cambodia*, te zeilen, en deze prys met ons te nemen, en daar te kielhalen, zo wy 'er een bequame plaats toe konden vinden; voorhebbende om tegens 't laatſt van May weder hier te komen, en op het *Aquapulco's* Schip, dat omtrent dien tyd komt, te paſſen. Volgens onze kaarten, (na welke wy ons moeſten reguleren, dewyl wy vreemd in deze Geweſten waren,) ſcheen dit ons een plaats uit de weg te zyn, daar wy een poos zouden konnen verſcholen leggen, en den tyd verbeiden om weder te keren na onze roof: want wy poogden zo veel als doenlyk was te vermyden, dat wy niet by eenige voorname handelplaats quamen, op dat wy niet te veel mogten in 't oog lopen, en miſſchien door een ſterker magt, dan wy zelve waren, beſprongen worden.

Hebbende dan onze gevangenen aan land gezet, zeilden wy van *Luconia* den 26. van February, met een Ooſt-Noord-Ooſte wind, ſchoon weêr, en ſtedige koelte. Wy waren op de hoogte van 14. gr., toen wy 't na *Pulo Condore* wendden, ſtellende onze koers Zuid ten Weſten. In onzen weg derwaards quamen wy vry na aan de droogten van *Pracel*, en andere plaatsen, die zeer gevaarlyk zyn: wy waren 'er zeer bevreeſt voor, maar ontquamen dezelve zonder die eens te zien; alleenlyk aan 't Zuideind der droogten, van *Parcel* zagen wy drie zandige Eilandjes of zandhopen, een Engelſche myl van ons, even boven water uitſtekende.

De Eilanden van Condór.

't Was den 13. Maart alêer wy in 't gezigt van *Pulo Condore* of 't Eiland *Condór* (want *Pulo* betekend een Eiland) quamen. Den 14. tegens den middag ankerden wy met het Schip en de prys aan de Noordzyde van 't Eiland, tegen over een zandbank, twee Engelſche mylen van het ſtrand, op tien vademen zuivere harde zandgrond. *Pulo Condore* is het voornaamſte van een trop Eilanden, en het eenigſte van dezelve dat bewoond is: zy leggen op 8. gr. 40. min. Benoorden de Linie, en omtrent 20. mylen Zuid ten Ooſten van de Mond der Rivier van *Cambodia*, zynde zo digt aan malkanderen gelegen, dat ze van verre maar een Eiland ſchynen.

Twee van deze Eilanden zyn redelyk groot en van een goede hoogte, zo dat men ze veertien of vyftien mylen in Zee kan zien; de overige zyn maar kleine Eilandjes. Het grootſte van de twee, het welk bewoond word,

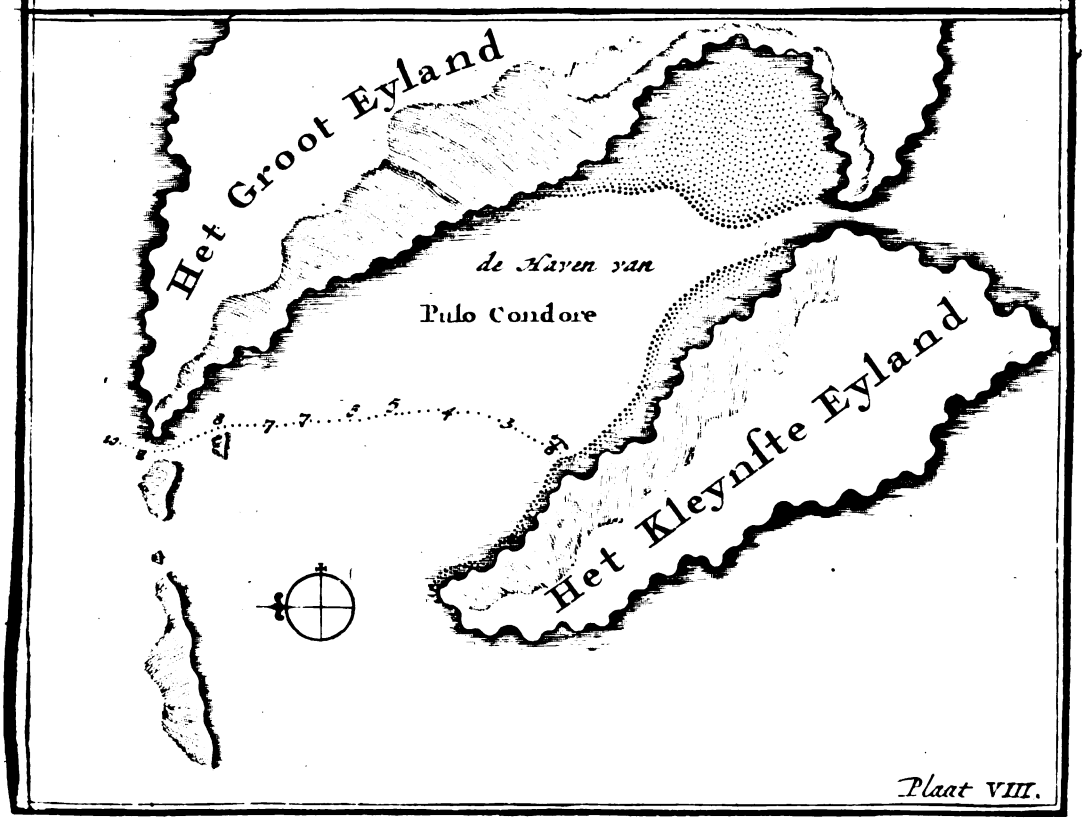
Digitized by Google

Vertooninge van de kuſt vant Eyland Luconia dicht by Manila zes mylen van de ſtrand, zynde dehoogſte berg Oeſt van ons.

Dus vertoont zich 't Eyland Pulo Condore op 8 mylen van 't land, als men 't Zuyd van zich heeft.

Plaat VIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

word, is vier of vyf mylen lang, en legt Ooſt en Weſt, zynde op zyn wydſt niet boven drie Engelſche mylen breed; het ander groot Eiland is omtrent drie Engelſche mylen lang, en een half breed, ſtrekkende zig Noord en Zuid uit: het legt zo gevoeglyk aan de Weſtzyde van het groot Eiland, dat 'er tuſſchen beide een zeer gerieflyke Haven is. De ingang van deze Haven is aan de Noordzyde, alwaar de twee Eilanden omtrent een Engelſche myl van een leggen. Dan zyn 'er nog drie of vier kleine Eilandjes, en een goede diepe kil tuſſchen dezelve en 't grootſte Eiland. Aan de Zuidzyde van de Haven komen de twee Eilanden byna t'zamen, latende maar een kleine doortogt voor Boten en Cano's. Aan de Noordzyde zyn geen meer Eilanden, maar aan de Zuidzyde van 't groot Eiland zyn 'er vyf of zes. Zie de print. 1687.

De aardkorſt dezer Eilanden is voor 't meerder deel zwart, en tamelyk diep; dog de bergen zyn wat ſteenagtig. Het Ooſterdeel van het grootſte Eiland is zandig, maar met boomen van verſcheidene zoorten bezet. Deze boomen groeyen zo digt niet aan een, gelyk ik die op zommige plaatzen heb gezien; maar zy zyn doorgaans groot en hoog, en tot veelerlei gebruik bequaam.

Daar is een zekere boom, die veel groter is dan eenige andere op dit Eiland, en welke ik nergens anders gezien heb; deszelfs ſtam is drie of vier voet in zyn middellyn dik, waar uit een kleverig zap getrokken word, het welk een weinig gekookt zynde, goede teer word, en zo men het lang kookt word het zo hard als pik. Men kan het op beiderlei wyze gebruiken, gelyk wy deden, en vonden het heel goed. Dit zap word aldus vergaderd: men hakt in de ſtam des booms, omtrent een voet hoog van de grond, een grote vlakke keep tot op de halve dikte; voorts hakt men het bovenſte deel der ſtam ſchuin nederwaards na binnen toe, tot dat men in 't midden des booms op de vlakke keep komt, dan word 'er in dat vlakke halfrond een holte gemaakt, die een mingelen of twee kan houden, en in dezelve zypelt het zap uit het ſchuins afgehakte bovendeel des booms neer, en moet daar dagelyks uitgeſchept worden: dit zap vloeid aldus eenige maanden, en dan verdroogd het, en de boom komt weer tot zyn verhaal. De Teerboom.

De Fruitboomen die op deze Eilanden waſſen zyn *Mangas*, en zekere boomen die een zoort van Druiven, en andere die een zoort van baſtaard Notemuscaten dragen. Deze groeyen alle in grote menigte in 't wild in de boſſchen.

De *Mangas* groeyen hier aan boomen zo groot als Appelboomen: deze vrugt is zo dik als een kleine Perſik, maar langwerpig en ſpits aan 't eind: Mangas.

1687. eind: ryp zynde is zy geel van koleur, zeer zappig, en van een aangename ſmaak. Wanneer de *Mangas* nog jong zyn, worden ze in twee ſtukken geſneden en in zout en azyn, waar by eenige nagelen en look gedaan worden, ingelegd, het welk een voortreffelyke ſaus is, en zeer geagt word; men noemd dit *Mangas-Achar*; want *Achar*, zo ik meen, betekend ſaus. In *Ooſt-Indiën*, inzonderheid in *Siam* en *Pegu*, worden verſcheidene zoorten van *Achar* gemaakt, onder anderen ook van de jonge ſpruiten der Bamboezen, maar de *Bamboes-Achar*, en *Mangas-Achar* word meeſt gebruikt. De *Mangas* waren ryp, toen wy daar waren, (gelyk ook de andere vrugten) en zy gaven zulk een aangename en lieflyke reuk van zig, dat wy ze, als de wind na ons toe was, in de digte bosſchadien konden ruiken, al was 't dat wy 'er een groot eind afwaren: en doorgaans vonden wy ze door de reuk. De *Mangas* zy gemeen door geheel *Ooſt-Indiën*, maar ik heb ze nergens in 't wild zien waſſen, dan hier ter plaatze. En ſchoon deze zo groot niet zyn, als die ik te *Achin*, te *Maderas*, of op 't Fort *St. George* gezien heb, egter zyn ze immer zo lieflyk van ſmaak, als de beſte zoort van hun *Mangas*, die in de Hoven groeyen.

Druiveboom. De Druiveboom waſt met een regte ſtam, ruim een voet in zyn middellyn dik, en heeft maar weinige takken; de vrugt groeid met troſſen rondom den boom, gelyk de *Jacás*, *Durions*; en *Cacao*; daar zyn witte en rode, en van ſatzoen en koleur zeer gelyk de Druiven, die aan onze Wyngaarden groeyen; ook hebben ze een aangename wynagtige ſmaak. Ik heb deze niet gezien dan op de grootſte dezer Eilanden; want op de andere waren geen *Teer*-boomen, *Mangas*, Druiveboomen, nog wilde Notemuscaten.

Wilde Notemuscaatboom. De wilde Notemuscaatboom is zo groot als een Okkernoteboom, maar breid zyn telgen zo veel niet uit: de takken zyn dik, en de vrugt groeid aan dezelve gelyk Okkernoten en andere vrugten. Deze Notemuscaat is veel dunner dan de regte Notemuscaat, dog langer; zy is beſloten in een dunne bolſter, en met een zoort van Foeli in de bolſter omwonden. Deze baſtaard Notemuscaat gelykt de regte zo wel, dat wy op onze eerſte aankomſt alhier meenden, dat het de regte was, maar wy bevonden dat 'er geen reuk nog ſmaak aan was.

De dieren dezer Eilanden zyn Verkens, Hagediſſen, *Guano's*, en eenige zulke beeſten als in 't XI. Hoofdſtuk vermeld ſtaan, die de *Guano's* gelyk, maar veel groter zyn. Men vind 'er ook veelerlei Vogelen, als Papegayen, Parrekiten, en Duiven; ook zyn 'er wilde Hanen en Hennen, die onze tamme niet ongelyk zyn, maar veel kleiner, en van grootte als een Kraai; de Hanen kraayen gelyk de onze, dog met een ſyner en piepender

piender ſtem, en door hun gekraai wierden wy hen eerſt in de boſſchen gewaar, alwaar wy dezelve ſchoten; en bevonden hun vleeſch heel blank en zoet te zyn. Ook zyn hier veele Schelpviſſchen en moſſelen, en een menigte van groene Zeeſchildpadden. 1687.

't Vertrek derſchildpadden van de eene plaats na de andere.

Nu ik hier weer van Zeeſchildpadden gewag maak, agt ik het niet ongeraden te zyn eenige redenen hier by te voegen, tot beveſtiging van myn gevoelen, dat zy zig van de eene plaats na de andere begeven. Ik heb in 't V. Hooſdſtuk gezegd, dat zy hun gemene verblyfplaats hebben, en zig een verre weg van daar begeven om te leggen, gelyk in 't byzonder, na 't Eiland *Aſcenſion*. Zederd dat die bladen afgedrukt waren, ben ik daar over eens in geſprek geweeſt met eenige die van gevoelen waren; dat wanneer de legtyd over is, zy dan noit van daar gaan; maar dat zy ergens omtrent het Eiland in de Zee blyven; dog zulks komt my zeer onwaarſchynelyk te voren; want daar kan geen voedzel voor hen zyn, gelyk hier uit blykt, dat de Zee omtrent het Eiland *Aſcenſion* zo diep is, dat men 'er niet kan ankeren, dan op eene plaats, alwaar gantſch geen gras te zien is; en men haalt met het dieplood noit eenig gras of kruid uit de grond der Zee op, maar alleenlyk zand of iets diergelyks. En al ware 't ook dat men toeſtond dat daar voedzel voor hen was, zo heb ik evenwel grote reden om te geloven dat zy daar van daan gaan; want na de legtyd ziet men ze daar noit; daar men nogtans ter plaatze daar de Zeeſchildpadden zyn, hen altoos ziet opkomen, en hun kop boven water ſteken, om lugt te ſcheppen, om de zeven of agt, of ten langſten om de tien of twaalf minuuten eens. En als men ſlegts bedenkt, dat de Viſch op zekere ſaizoenen van 't jaar van de eene Zee na de andere gaat, zo kan dit van de Schildpadden niemand vreemd dunken; dewyl de Vogelen zelfs hun tyden hebben om zig van de eene plaats na de andere te begeven.

Deze Eilanden zyn redelyk wel bewaterd door verſche Beeken, die tien maanden in 't jaar ſterk in Zee lopen: maar in 't laatſt van Maart beginnen ze te verdrogen, en in April is 'er gantſch geen water meer in, uitgenomen in eenige diepe kuilen: dog men kan egter op zommige plaatzen putten graven. In May als de regen komt word het land weer met water vervuld, en de Beeken lopen als te voren in de Zee.

Gelegene ſtand van Pulo Condore.

Deze Eilanden zyn zeer wel gelegen in den weg tuſſchen *Japan*, *China*, *Manila*, *Tonquin*, *Cochinchina*, en de gantſche Ooſtelyke Kuſt van 't Indiaanſche vaſte land, 't zy dat men de Straat van *Malacca*, of de Straat van *Sunda* tuſſchen *Sumatra* en *Java* paſſeerd: want een van dezelve moet men van *Europa*, of eenige andere Geweſten komende, doorvaren, 't en ware men de meeſte Ooſt-Indiſche Eilanden verre wilde omvaren,

Digitized by Google

1687. gelyk wy deden. Een Schip dat in verlegenheid is, kan hier zeer bequamelyk ververſching en voorraad bekomen, en van maſten, raas, pik en teer voorzien worden: het zoude ook een bequame plaats zyn om met het nabuurig land van *Cochinchina* een koophandel op te regten, en men zoude 'er Veſtingen konnen maken tot beveiliging van een Kantoor, en om de Haven te bewaren en verſterken. En dewyl deze plaats uit verſcheidenerlei inzigten zo bequaam, en daar by zo weinig bekend is, zo geef ik u hier een aftekening daar van, welke ik geduurende ons verblyf alhier ſchetſte.

Maleitſe taal. De Inwoners van het Eiland zyn *Cochinchineezen*, gelyk zy ons verhaalden; want een van hen ſprak goed *Maleits*, van welke taal wy een weinig geleerd hadden, en zommige van ons waren 'er, terwyl wy te *Mindanao* lagen, zo verre in gevorderd, dat zy ze redelyk wel ſpreken konden; en het *Maleits* is in de meeſte Ooſt-Indiſche Eilanden de taal van Koophandel, ſchoon het in zommige niet hun moedertaal is; maar het is gelyk als de algemene ſpraak dier Geweſten. Ik geloof dat het de gemene ſpraak van *Malacca*, *Sumatra*, *Java* en *Borneo* is; dog op *Celebes*, de *Filippines*, en de *Moluſſe* Eilanden ſchynd dezelve ſlegts geleend te zyn, om te konnen handel dryven.

Inwoonners van Pulo Condore. De Inwoners van *Pulo Condore* zyn maar klein van perſoon, dog wel gemaakt, en donkerder van koleur dan de *Mindanayers*; zy zyn redelyk lang van tronie, hebbende zwart en ſluik hair, kleine zwarte oogen, matelyk dikke en verhevene neuzen, dunne lippen, witte tanden, en kleine monden. Zy zyn heel beleefd, maar zeer arm: hun voornaamſte werk is, het zap te trekken uit die boomen welke ik beſchreven heb, om 'er teer van te maken. Zy bewaren die teer in houte troggen, en wanneer zy 'er een lading van hebben, vervoeren zy dezelve na *Cochinchina* hun Vaderland. Zommige van hen maken 't hun werk Zeeſchildpadden te vangen, en van derzelve vet traan te koken, welke zy ook na hun land vervoeren. Dit volk gebruikt grote netten met wyde mazen, om de Schildpadden te vangen, gelyk de *Jamaica's* Schildpadvangers ook hebben; en ik heb nergens zulke netten, dan hier en in *Jamaica* gezien.

Veilheid hunner Vrouwen Zy zyn zo veil met hun vrouwen, dat zy die aan boord bragten, en ons aanboden; ook huurden veele van ons volk dezelve voor een kleinigheid. Dit is een gewoonte die in zwang gaat by veele Landaarden in *Ooſt-Indiën*, als *Pegu*, *Siam*, *Cochinchina*, en *Cambodia*, zo my verhaald is, en te *Tonquin* weet ik dat het ook gebruikelyk is, hebbende zederd een togt derwaards gedaan, en de meeſte van ons volk hadden zo lang wy daar waren, wyven by hen aan boord: ook in *Afrika*, op de Kuſt

Digitized by Google

Kuſt van *Guinée*, hebben onze Kooplieden, Factoors, en matrozen, die zig aldaar onthouden, hun zwarte byzitten; en men rekent het een zoort van Staatkunde, want aan de Opperfactoors en Scheepscapiteins worden de dogters der voornaamſte aangeboden, gelyk als te *Tonquin* die van de *Mindaryns*, en in *Guinée* zelfs de Konings wyven: door welke vermaagſchapping het landvolk tot een grote vriendſchap verpligt word. En indien 'er eenig verſchil wegens den Koophandel of iets anders zou komen te ontſtaan, 't welk de Inboorlingen tot een trouwloze wraak mogt aanporren, (want alle deze Heidenſche volken zyn zeer wraakzugtig,) zo zouden deze Delilâs zulks gewiſſelyk aan hare blanke minnaars ontdekken, en alzo de aanſlagen harer Landslieden verhinderen. 1687.

Afgoden-Tempel.

Deze volken zyn Afgodendienaars, maar hoe zy hun Godsdienſt verrigten is my onbekend. Op het groot Eiland zyn hier en daar eenige verſtrooide huizen en Plantagiën, en aan de Zuidzyde is een Dorpje, alwaar een kleine Afgoden-Tempel is, zynde het Beeld van een Olifant, omtrent vyf voeten hoog, en groot naar maate daar van, ter eener zyde, en dat van een Paard, dat niet zo groot is, ter andere zyde geplaatſt, beide met de hoofden na 't Zuiden. De Tempel zelf was klein en ſlegt, van hout getimmerd, en gelyk als hun huizen gedekt, het welk maar ſlegt is.

De Beelden van een Paard en Olifant waren de gemeenſte Afgoden, die ik in den Tempel van *Tonquin* zag, toen ik daar was; evenwel waren 'er ook andere Beelden van Beeſten, Vogelen, en Viſſchen; maar my ſtaat niet voor eenig afbeeldzel van een menſch aldaar gezien te hebben; nog ook zulke gedrogtelyke afbeeldzels, gelyk ik by de *Chineezen* heb gezien.

Chineeſe Afgoden.

Overal waar de *Chineeze* Zeevaarders of Kooplieden, (welke men in grote menigte ter Zee aantreft) komen, daar hebben zy altoos vervaarlyke Afgoden in hun Schepen of Jonken, met brandende Altaren en Beelden voor dezelve. Deze Afgoden brengen zy met zig aan land; en behalven deze, welke zy gemeen hebben, heeft elk 'er een in zyn eigen huis. Op eenige byzondere vierdagen heb ik gezien dat hun *Bomies* of Prieſters gantſche armen vol van geſchilderde papieren aanbragten, en die met veel zwiers verbrandden, zynde zeer bezorgd dat 'er niet een ſtuk hen ontvallen mogt. Op denzelfden tyd ſlagteden zy ook een Geit, welke tot dien einde een maand lang was gemeſt, en boden die hun Afgod aan, waar na zy dezelve toemaakten, en 'er een gaſtmaal mede hielden. Ik heb dit te *Tonquin* zien doen, alwaar ik ook op hun gaſtmalen genodigd wierd; en te *Bencouli* op 't Eiland *Sumatra* zonden zy een voorbout van de geoffer-

ferde

1687. ferde Geit aan de Engelſchen, dewelke van dezelve aten, en my 'er ook toe verzogten, dog ik ſloeg het af.

Omgang der Afgoden-Dienaars te Maderas.

Toen ik te *Maderas*, of 't Fort *St. George* was, zag ik zekere Ceremonie, welke verſcheidene nagten agter malkanderen verrigt wierd door de Afgodedienaars' die in de voorſtad woonden: te weten de mannen en vrouwen gingen alle wel gekleed, omgangs wyze met brandende fakkels, dragende hun Afgoden met zig om. Ik zag dat zommige Olie droegen die zy in de lampen ſprengelden, om dezelve te ligter, te doen branden. Zy begonnen hun ronde 's avonds omtrent ten elf uuren, en hebbende de ſtraten tot twee of drie uuren in den morgenſtond ſtatelyk omgewandeld, wierden de Afgoden met een grote plegtigheid door de voornaamſte van dezen omgang ter Tempel ingedragen; en eenige Vrouwen zag ik ook in 't byzonder ter Tempel intreden. Deze Afgoden waren in menſchelyke gedaante, en verſchilden van die van *Tonquin*, *Cambodia*, enz

Ik heb reeds gezegd, dat wy aan de Eilanden van *Pulo Condore* den 14. Maart aanquamen. 's Anderen daags zogten wy na een plaats om te kielhalen; den 16. liepen wy de Haven in, en maakten 'er aanſtonds bereidſchap toe. Zommige van ons volk wierden geſchikt om grote bomen te vellen, en die aan planken te zagen; andere begonden het Schip te ontakelen; en eenige ſloegen een hut op, zo om onze goederen in te doen als voor den Zeilemaker om in te werken. Inmiddels quam het volk des Lands by ons, en bragt ons van de Vrugten des Eilands, beneffens eenige Verkens, en zomtyds ook Schildpadden, waar voor wy hen Rys gaven, van welke wy een Scheepslading voor *Manila* genomen hadden. Wy kogten van hen ook een goede party van hun Teer, welke wy kookten, en aan den bodem van ons Schip verbruikten; hebbende deze teerige ſtoffe eerſt met Kalk vermengd, die wy hier maakten; het welk een treffelyk ſtrykzel gaf, en zeer wel kleefde.

Wy bleven in deze Haven van den 16. Maart tot den 16. April, in welken tyd wy ook nieuwe Zeilen voor ons Schip maakten van het lywaat, dat wy in de prys gevonden hadden. Wy maakten ook een grote ſteng in voorraad, en zaagden planken om den bodem van ons Schip te bekleden, want het was te *Mindanao* niet geheel en al van onderen bekleed; dies rukten wy 'er de oude planken nu af, en ſpykerden nieuwe in de plaats.

Twee mannen ſtierven door vergif.

Terwyl wy hier lagen ſtierven twee van ons volk, die te *Mindanao* vergeven waren; zy hadden 't ons al gezegd, toen zy zig vergiftigd gevoelden, en hadden al dien tyd gekwynd; volgens hun verzoek eer zy nog dood waren, wierdenze door onzen Arts geopend; en men bevond hun le-

levers zwijgt, en zo ligt en droog als kork te zyn. 1687.

Na dat ons werk alhier verrigt was, lieten wy de Spaanſche prys, welke wy voor *Manila* genomen hadden, leggen, en ook het grootſte gedeelte van de Rys, na alvorens genoeg voor ons zelven genomen te hebben; en op den 17. zeilden wy van hier na de plaats, alwaar wy eerſt ankerden, aan de Noordzyde van het groot Eiland, om water in te nemen; want toen wy eerſt aan dit Eiland quamen, was 'er een grote ſtroom, en wy dagten dat het nog zo zoude geweeſt zyn: maar wy vonden dezelve verdroogd, uitgezonderd dat 'er water in kuilen ſtond, te weten twee of drie oxhoofden of een ton in een kuil. Wy ſneden derhalven aanſtonds bamboezen af, en maakten 'er pypen van, door welke wy het water na de Zeekant voerden, door hetzelve met nappen in die buizen of pypen te ſcheppen, en zommig van dit water leidden wy dus wel een halve Engelſche myl verre. Terwyl wy bezig waren met onze watervaten te vullen, bepraatte Capitein *Read* zeker oud man, een van de Inwoners van dit Eiland, denzelfden die, gelyk ik reeds gezegd heb, *Maleitſch* kon ſpreken, om zynen loots te zyn tot aan de Baai van *Siam*; want hy had ons dikwils gezegd, dat hy daar wel bekend was, en eenige Eilanden daar wiſt, alwaar viſſchers woonden, welke hy meende dat ons met zoute viſch zouden konnen verzorgen, om op Zee te eeten; dewyl wy om onder wege te eeten, niet dan Rys hadden. De Ooſtelyke *Mouſon* was nog niet verlopen, dies beſloten wy om daar eenigen tyd door te brengen, en dan met het begin van de Weſter *Mouſon* weder na *Manila* te keren.

Wy zeilden dan den 21. April van *Pulo Condór*, koers ſtellende Weſt ten Zuiden na de Baai van *Siam*; wy hadden ſchoon weêr met een moye koelte uit den O. N. O.

Den 23. quamen wy by *Pulo Uby*; dit Eiland legt omtrent veertig mylen Beweſten *Pulo Condore*, even aan den ingang der Baai van *Siam*; zynde de Zuid-Weſter hoek van 't land, die de Baai maakt, te weten de Punt van *Cambodia*. Dit Eiland is zeven of agt mylen in den omtrek, en is hoger land dan eenige der Eilanden van *Pulo Condór*. Aan de Zuid-Ooſtzyde is een Eilandje omtrent een kabels lengte van 't groot Eiland. Dit *Pulo Uby* is zeer boſchagtig, en heeft goed water aan de Noordzyde, alwaar men ook kan ankeren; maar de beſte ankerplaats is aan de Ooſtzyde, tegen over een kleine Baai; en dan heeft men het klein Eilandje ten Zuiden van zig. Pulo Uby.

Te *Pulo Uby* vonden wy twee kleine Barken met Rys geladen, dewelke te *Cambodia* t' huis behoorden, van waar zy twee of drie dagen te voren gekomen waren, om alhier water in te nemen. Rys is de gemene

1687. spys van alle die Landen, en word daarom van 't eene land na 't ander ter Zee vervoerd, gelyk het Koorn in deze Gewesten der Wereld: want in zommige Landen groeid 'er meer als de ingezetenen voor hen zelven van node hebben, en dan zenden zy 't gene ze missen konnen na zulke plaatzen, alwaar maar weinig voorraad daar van is.

Den 24. quamen wy in de Baai van *Siam*. Dit is een grote diepe Baai, van welke, als ook van dit Ryk, ik tegenwoordig maar weinig zal zeggen, om dat ik voor heb een omstandiger beschryving uit te geven van deze gantsche Kust, namelyk van *Tonqnin*, *Cochinchina*, *Siam*, *Champa*, *Cambodia*, en *Malacca*, dewelke alle het Oostelykste deel van 't vaste land van *Asia* maken, leggende ten Zuiden van *China*; want zulks in deze Reisbeschryving te doen, zoude het boek te veel doen uitdygen: dies wil ik liever een byzonder verhaal uitgeven van 't gene my wegens die landen bewust is, midsgaders de naburige Eilanden *Sumatra*, *Java*, enz. alwaar ik eenigen tyd doorgebragt heb.

Wy liepen de Baai van *Siam* in tot dat wy aan de Eilanden quamen, van welke onze Loots van *Pulo Condôr* ons gezegd had; dezelve lagen omtrent in 't midden van de Baai; maar hoe bedreven hy daar ook mogt zyn, hy stuurde ons egter op de grond; dog wy leden geen schade. Capitein *Read* ging aan deze Eilanden aan land, en vond daar een Vischers Dorp; maar zy hadden geen Visch te koop, zo dat wy ledig moesten wederkeren.

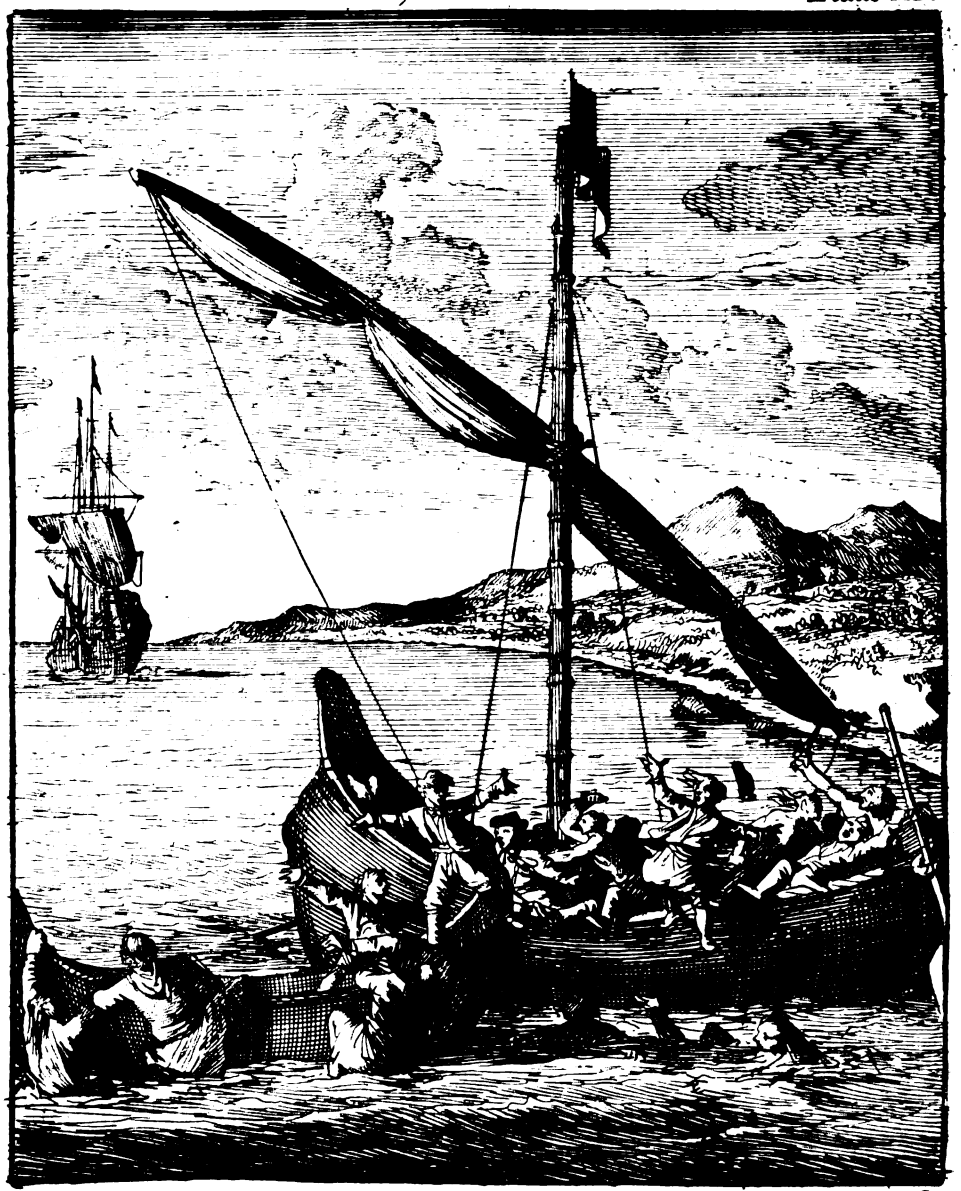
Wy hadden nog mooi weêr, en zeer weinig wind, zulks dat wy door veelvuldige kalmte niet voor den 13. May weder by *Pulo Uby* quamen. Aldaar vonden wy aan de Oostzyde twee kleine Scheepjes ten anker, geladen met Rys, en Lakverw, die tot het verlakken van Cabinetten gebruikt word. Een van deze Vaartuigen quam van *Champa*, en ging na de Stad *Malacca*, welke de Hollanders tegenwoordig bezitten, hebbende die den Portugeezen afgenomen; wy bemerkten hier uit dat zy met *Champa* handel dreven. Dit Vaartuig was vry net, met een zeer zuivere bodem, die aardig bekleed was; daar waren op 't zelve omtrent veertig mannen, alle gewapend met *Cortans* of breede zwaarden, of met spiessen, en zommige met roers. Zy waren Afgodendienaars en Inboorlingen van *Champa*, zynde ongemeen sluks, gemeenzaam, gantsch niet schuuw, en de netste en behendigste omtrent scheepswerk, die ik in alle myne reizen ontmoet heb. Het ander Vaartuig quam van de Rivier van *Cambodia*, en ging na de Straat van *Malacca*. Deze beide waren hier ingelopen, om dat de Weste winden nu begonden te waayen, welke hen tegen waren; want zy hadden wat te lang vertoefd.

De Zeevarende-lieden van Champa.

Den

Digitized by Google

Plaat XI.

C L

Digitized by Google

Den 21. May voeren wy van hier terug na *Pulo Condór*. Onderwege onderhaalden wy een groote Jonk, komende van *Palimbam* op 't Eiland *Sumatra*: dezelve was vol peper geladen, welke zy daar gekogt hadden, en na *Siam* meenden te brengen: maar dewyl het zo hard waaide, durfden zy 't niet na die Baai toezetten, maar gingen met ons na *Pulo Condore*, alwaar wy beide den 24. May ankerden. Dit Vaartuig was een *Chinees* maakzel, vol van kleine vertrekken of affchutzels. Dog ik zal de Jonken nader in 't volgende Hoofdſtuk beſchryven. Het volk dezer Jonk verhaalde ons, dat de Engelſchen zig op 't Eiland *Sumatra*, in een plaats genaamd *Sillabars* hadden ter neer gezet. Dit was 't eerſte berigt dat wy ontvingen, dat de Engelſchen een plaats op *Sumatra* in hadden. 1687. Een Jonk van Palimbam.

Toen wy hier ten anker quamen, zagen wy een kleine Bark digt by den Oever leggen; dies zond Capitein *Read* een Cano daar na toe, om te vernemen van waar dezelve quam; en dewyl hy vermoedde dat het een *Maleits* Vaartuig was, beval hy zyn volk niet aan boord te gaan; want men houd die landaard voor zeer ſtout en roekeloos; en hun Vaartuigen zyn gemeenlyk bemand met karels, die alle kriſſen of dolken op zyde dragen. Maar onze maats geen agt ſlaande op des Capiteins bevel, klommen alle in 't Vaartuig, op eenen man na, die in de Cano bleef. De *Maleyers*, die omtrent twintig ſterk waren, ziende ons volk alle gewapend, meenden dat zy quamen om hun Vaartuig te nemen; dies rukten zy op een gegeven teken, alle hun kriſſen uit, en doorſtieten vyf of zes van ons volk, eer zy eens wiſten wat 'er te doen was. De overige onzer maats ſprongen aanſtonds overboord, zommige in de Cano, en andere in de Zee, en ontquamen 't alzo. Onder de gene die in de Zee ſprongen, was 'er een *Daniel Wallis*, dewelke noit te voren, nog ook zederd heeft konnen zwemmen, dog nu heel wel zwom een goede poos eer hy opgeviſcht wierd. Toen de Cano weder aan boord quam, bemande Capitein *Read* terſtond twee Cano's, en ging henen om wraak te nemen op de *Maleyers*; dog zy hem ziende aankomen, boorden een gat in den bodem van hun Schip, en voeren met hun Boot aan land. Capitein *Read* volgde hen wel; maar zy liepen in 't boſch, en verſcholen zig. Bloedige ontmoeting van een Maleits Schip.

Wy bleven hier tien of elf dagen, want het waaide al dien tyd zeer hard. Ondertuſſchen ging *Herman Koppinger* onze Wondheler aan land, meenende daar te blyven: dog Capitein *Read* zond eenig volk die hem wederhaalden. Ik had dezelfde gedagten, en had ook gaarn aan land willen gaan, maar wagtte na een bequamer plaats daar toe; want nog hy, nog ik, toen wy te *Mindanao* laatſt aan boord gekomen waren, wiſten iets van den verraderlyken aanſlag die 'er geſmeed was op Capitein *Swan*

1687. agter te laten, en met het Schip door te gaan. En dewyl wy dit uitzinnig rot zeer wars waren, verlangden wy maar om hen de flipperd te geven aan eenige plaats, van waar wy hopen konden na een Engelſche Factory te zullen geraken. Anders gebeurde hier niets van belang, terwyl wy hier lagen.

XV. HOOFDSTUK.

Vertrek van Pulo Condôr, *met voornemen om na* Manila *te gaan, dog worden van daar, en van 't Eiland* Prata *gedreven, en komen op de Kuſt van* China. *'t Eiland* St. Jan, *op de Kuſt van de* Provincie Canton. *Deszelfs Landsdouw en Gewas:* Chineeze *Verkens. De Inwoners;* de Chineezen *door de* Tartaaren *gedwongen hun hair af te ſnyden. Hun gewaad. Kleine voeten hunner vrouwen. Porcelyn. Thee. Een Dorp op* St. Jans *Eiland. De Akkerbouw van Rys. Een* Chineeze Pagode *of Tempel.* Chineeze *Jonken; hun wand en takeling. Vertrek van de Kuſt van* China. *Zware ſtorm.* Corpus Sant, *of zeker ligt, in ſtormen verſchynende. De* Piſcadores, *zynde Eilanden digt by* Formoſa. *Een* Tartariſche *bezetting en* Chineeze *Stad op eene dier Eilanden. Zy ankeren in de Haven, digt by de* Tartariſche *bezetting; en handelen met den Gouverneur.* Amoy *in de Provincie van* Focien. Macao *een* Chineeze *en* Portugeeze *Stad digt by* Canton *in* China. *Het gewaad van een* Tartariſche *Amptenaar en zyn gevolg. Hun geſchenken. Voortreffelyk Rundvleeſch.* Samciu *zeker* Chineeze Arak, *en* Hocoiu, *een zoort van* Chineeze Mom. *Het Eiland* Formoſa, *en de vyf Eilanden, aan welke zy de namen geven van* Oranje, Monmouth, Grafton, Basjee, *en* Geiten-*Eiland. Verhaal wegens de verſcheidene diepten der Zee by hoog of laag land. Het aardryk, de vrugten, en dieren dezer Eilanden. De Inwoners en hun kleding. Ringen van een geel Metaal als Goud. Hoedanig de huizen gebouwd. Hun Schuiten en handtering: ſpys van Geitewellen en Penſſen, en gerooſte Springhanen.* Basjee, *of drank van Sulkerrieten. Hun taal en oorſprong, ſpieſſen en Buffels kolders. Gene Afgoden, nog Burgerlyke Regering. Een Jongman levendig begraven. Derzelver vrouwen en kinderen; en Akkerbouw; zeden en handel. Koers van 't Schip tuſſchen de Eilanden, verblyf aldaar. Worden door een zware ſtorm weggedreven; en komen weder. Vriendſchap der Inboorlingen aan zes mannen die agtergebleven waren. 't Scheepsvolk door de ſtormen afgeſchrikt, ſtaakt hun voornemen van voor* Manila *te kruiſſen;*

en

Digitized by Google

en beſluiten na de Kaap Comorin, *en vervolgens na de* Rode Zee *te gaan.* 1687.

NA dat wy gedurende de harde ſtormwinden water ingenomen, hout afgehakt, en ons Schip zeilrede gemaakt hadden, poogden wy met de eerſte gelegenheid van een beſtendige wind na *Manila* te zeilen. Dies gingen wy den 4. January van *Pulo Condôr*, met een ſtyve Zuid-Weſte wind en ſchoon weêr t'zeil. De Peper-jonk, die na *Siam* moeſt gaan, bleef daar leggen, wagtende na een Ooſtelyke wind; maar een van deszelfs volk, zynde een baſterd Portugees, quam op ons Schip over, en wierd van ons aangehouden, om zyne kenniſſe in de verſcheidene talen dier landen. De wind bleef niet veel langer dan vier-en-twintig uuren Z. W., en liep toen na 't N., en vervolgens N. O. met een heldere lugt: eindelyk wierd hy O., en bleef agt af tien dagen tuſſchen O. en Z. O. ſtaan. Evenwel hielden wy 't digt by de wind, verwagtende alle dagen dat de wind zoude omlopen, om dat deze winden niet volgens 't ſaizoen des jaars waren.

Droogten van Pracel.

WY waren nu bevreesd dat de ſtromen ons mogten misleiden, en na de droogten van *Pracel* voeren, dewyl dezelve ten N. W. niet verre van ons lagen; maar wy liepen Ooſtwaards aan, zonder eenig teken daar van te zien; egter hielden wy 't zeer Noordwaards van onze voorgenomene koers; en dewyl de Ooſtelyke winden bleven duren, gaven wy den moed verloren van by *Manila* te komen, en beſloten derhalven na 't Eiland *Prata* te gaan, 't welk op 20. gr. 40. min. leggende, te dier tyd niet verre van ons was.

't Eiland Prata.

HET is een klein laag Eiland, met klippen, zo gezegd word, omringd. Het legt zo in de weg tuſſchen *Manila* en *Canton*, de voornaamſte plaats eener Provincie, en Stad van groten handel in *China*, dat de *Chineezen* de klippen daarom heen meer vrezen, dan de Spanjaards voortyds die van *Bermudas*; want vele van hun Jonken van *Manila* komende, zyn 'er met grote ſchatten geladen op verongelukt, gelyk ons verhaald wierd van alle de Spanjaarden, waar mede wy in die Geweſten eenige verkering hadden: zy zeiden ons dat de meeſte van 't volk in die ſchipbreuken verdronken waren; en dat de *Chineezen* noit derwaards gingen, om de verloren ſchatten op te viſſchen, uit vrees van 'er zelve te zullen ſneuvelen: maar 't gevaarder plaats ſchrikte ons niet af, dewyl wy beſloten hadden onze fortuin aldaar te beproeven, indien de winden het hadden willen gedogen; dies ſtevenden wy vyf of zes dagen lang derwaards; maar wierden eindelyk genoodzaakt dat voornemen te ſtaken; want dewyl de Zuid-Ooſte winden

1687. bleven duren, dreven zy ons na de Kuſt van *China*.

't Was den 25. van Juny, dat wy land zagen; en derwaards ſtuurende, quamen wy dien zelfden dag aan de Noord-Ooſtzyde van *St. Joans* Eiland ten anker.

St. Joans Eiland op de Kuſt van China.

Dit Eiland legt op de hoogte van 22. gr. 30. min. ten Noorden, op de Kuſt der Provincie van *Quantung* of *Canton* in *China*. Het is van een middelmatige hoogte, en tamelyk vlak, hebbende een vrugtbare landsdouw, in boſchland en weiland verdeeld. De kanten of het buitenſte van 't Eiland, voornamelyk dat gedeelte 't welk aan de ruime Zee paalt, is boſchagtig; en in 't midden zyn groene grazige weiden, met eenig geboomte bezet; en 't land dat bebouwd is, is laag en waterig, dog evenwel overvloedig Rys voortbrengende, zynde het eenigſte Graangewas, dat ik hier zag. Het tamme Vee, 't welk dit Eiland uitleverd, zyn *Chineeze* Verkens, Geiten, Buffels, en eenige Oſſen. De Verkens van dit Eiland zyn alle zwart, hebbende kleine hoofden, zeer korte dikke halzen, grote buiken die gemeenlyk langs de grond ſlepen, en korte poten: zy eeten weinig, en zyn meeſtendeels zeer vet, miſſchien om dat zy veel ſlapen. De tamme Vogels zyn Eenden, Hanen en Hennen. Wild gevogelte zag ik 'er niet, buiten eenige weinige kleine Vogeltjes.

Chineſen

De Inboorlingen van dit Eiland zyn *Chineezen*, ſtaande onder de Kroon van *China*, en gevolgelyk tegenwoordig onder de *Tartaren*. De *Chineezen* in 't gemeen zyn menſchen van een lange en regte geſtalte, en grof van leden: zy hebben langwerpige tronien, hoge voorhoofden, en kleine oogen; hun neuzen zyn redelyk groot, met een verhevenheid in 't midden, hun monden zyn middelmatig, en hun lippen matelyk dun; zy zyn van een aſchverwige koleur, hebben zwart hair, en lange dunne baarden: want zy rukken het hair by de wortel uit, latende hier en daar alleenlyk eenige weinige hairen aan hun kin groeyen, waar in zy grote hovaardy hebben, kammende dezelve dikwils, en die zomtyds met een ſtrik opknopende; ook hebben zy zodanige hairen ter wederzyde van hun bovenſte lippen groeyen, gelyk knevels.

Gedwongen hun hoofthair af te ſnyden.

De Aloude *Chineezen* waren zeer hovaardig op hun hoofdhair, en lieten het zeer lang waſſen, ſtrykende het dan netjes met hun handen na agteren, alwaar zy 't op een naald wonden, die aan hun agterhoofd door 't hair heen geſtoken wierd; en dit déden de mannen zo wel als de vrouwen. Maar toen de *Tarters* hen overwonnen, dwongen zy hen door geweld die gewoonte te ſtaken, welke by hen zo gelief koosd was, dat zy deze dwang meer ter harte namen, dan hun onderwerping, en daarom ook tot muiten ſloegen; dog vermids zy andermaal overweldigd wierden, waren

zy

zy genoodzaakt genoegen te nemen; en tot desen dag toe volgen zy de 1687.
gewoonte der *Tartaren* hun Meesters, en scheren hun hoofden kaal, op
eene lok na; die zommige opstrikken, en andere hangen laten zo lang of
zo kort als 't hen gevald. De *Chineezen* in andere landen behouden nog
hun oude gewoonte; maar zo iemand van hen in *China* bevonden word
lang hair te dragen, die verbeurd zyn hoofd: dies hebben vele van hen hun
Vaderland verlaten om de vryheid van hun hair te dragen te behouden,
gelyk zy zelve my verhaald hebben.

De *Chineezen* hebben geen hoeden, mutzen, of tulbanden; maar wan-
neer zy uitgaan dragen zy een kleine zonnescherm in hun handen, om hun
hoofden, door dezelve daar boven te houden, voor de zon of de regen te
beschutten. Dog indien zy maar een klein eind weegs te gaan hebben,
dan dragen zy slegts een grote waayer, van papier of zyde gemaakt, van
zulk een fatzoen als die van onze Jussrouwen hier te lande; ook worden
'er veele van die herwaards overgebragd. Elk neemd daar te lande eene
van die in de hand, als hy maar eens aan de andere zyde van de straat gaat;
dekkende zyn hoofd daar mee, zo hy geen zonnescherm by zig heeft.

De gemene kleding der mannen is in een wyde Jurk, en een broek: zelden Hun
dragen zy kousen, maar zy hebben schoenen of liever een zoort van mui- dragd
len: de mans schoenen zyn verscheidentlyk gemaakt. De vrouwen heb- Kleine
ben zeer kleine voeten, en gevolglyk maar kleine schoenen; want van voeten
jongs op worden heure voeten zo styf gezwagteld als zy 't eenigzins ver- hunner
dragen kunnen; en van dien tyd af dat zy konnen gaan, tot dien tyd toe vrouwen.
dat zy niet meer groeyen, bewinden zy dezelve alle nagten. Dit doen
zy voordagtelyk om 't groeyen daar van te beletten, agtende kleine voe-
ten een groot cieraat te zyn. Maar door deze onredelyke gewoonte wor-
den zy van 't gebruik van heure voeten eenigzins verstteeken; want in plaats
van gaan, doen zy niet dan stompelvoeten in en omtrent heure huizen,
gaande t'elkens op heure hurken zitten; zulks dat zy al haar leven lang
tot zitten schynen geschikt te zyn. Zelden gaan zy uit, en men zou schier
denken, gelyk ook zommige van gevoelen zyn, dat het onderhouden van
deeze gewoonte een list der mannen is, om haar het uitlopen te beletten
en binnens huis te houden. Zy zyn gestadig aan 't werk, wetende zeer
fraai met de naald om te gaan, zo dat zy veel aardig gestikt werk, en ook
heure eigene schoenen maken: maar zo een vreemdeling om de zeldzaam-
heid gaarn een paar daar van zoude willen vervoeren, dan moet hy al een groot
gunsteling van haar zyn, by aldien hy die van haar krygt, al gaf hy 'er
ook de dubbelde waarde voor. De armste zoort van vrouwen lopen langs
de straat, en ter markt, zonder kousen en schoenen, en 't mag haar niet

ge-

1687. gebeuren kleine voeten te hebben, om dat zy 'er de koſt mede moeten winnen.

Porcelyn

De *Chineezen*, zo mannen als vrouwen, zyn zeer vernuftig, gelyk blykt uit de vele rare dingen, die uit hun land gebragt worden, inzonderheid het Porcelyn. De Spanjaards van *Manila*, welke wy op de Kuſt van *Luconia* namen, verhaalden my dat die Waar gemaakt word van zekere ſchelpen, welker binnenſte na Paarlemoer gelykt. Maar de Portugees, van wien ik een weinig geleden geſproken heb, die lang in *China* had gewoond, en die taal als mede de nabuurige ſpraken zeer wel ſprak, zeide dat het gemaakt wierd van een fyne zoort van klei, die in de Provintie van *Quantung* uitgegraven word. Ik heb 'er verſcheidenmaal nagevraagd, maar noit geen voldoend antwoord daar op bekomen; en toen ik op die Kuſt was, vergat ik 't dieswege te vragen. Zy maken ook zeer mooy lakwerk, en goede zyde ſtoffen, en zyn heel aardig in 't ſchilderen en beeldſnyden.

China leverd vele drogeryen uit, en byzonderlyk de *China*-wortel; dog die groeid ook in andere landen, gelyk als in *Jamaica*, inzonderheid op de *Zeſtien myls wandeling*: en in de Baai van *Honduras* waſt hy mede overvloedig. Daar word veel Suiker in dit land gemaakt, en een menigte van Thee van daar gebragd, dewelke daar, te *Tonquin*, en *Cochinchina* een gemene drank is, waar mee de vrouwen op ſtraat zitten, verkopende kopjes met heete toebereide Thee: zy noemen dezelve *Chau*, en 't is een drank die van de allerarmſte geſlurpt word. Maar de Thee te *Tonquin* of in *Cochinchina* ſchynd niet zo goed, nog van zulk een lieflyk bitter, nog zo ſchoon van koleur, of goed van kragt te zyn, als die in *China*; want ik heb ze in alle die plaatzen gedronken; 't en ware zulks aan het toemaken ſcheeld; want zelf heb ik ze aldaar niet toegemaakt: en door de hoge rode koleur gelykt het wel, als of zy 'er een afkookzel van gemaakt, of dezelve lang bewaard hadden. Dog men heeft my gezegd, dat 'er in *Japan* veel zuivere en heel goede Thee is.

Thee.

De *Chineezen* zyn zeer grote dobbelaars, zo dat zy nagt en dag ſpelen, zonder ooit moede daar van te worden, tot dat zy alles verloren hebben; en dan is 't gemeen by hen zig zelven te verhangen. Dit was dikwils geſchied door de *Chineeze* Factoors te *Manila*, gelyk de Spanjaards die daar woonden, my verhaalden. De Spanjaards zelve zyn zeer tot ſpelen genegen, en 'er wel op afgeregt; maar de *Chineezen* zyn hen te ſnood, zynde doorgaans een zeer loos volk.

Maar een byzonder verhaal van hen en hun land zoude een geheel Boek vol maken; en myne kleine ondervinding van hen laat my niet toe veel

veel van hen te zeggen: Dies zal ik my voornamelyk houden aan 't gene ik op 't Eiland St. *Joan* aanmerkte, alwaar wy eenigen tyd lagen, en dagelyks aan land gingen, om leeftogt, als Verkens, Vogels, en Buffels te kopen. Hier ſtond een Dorp in een natte moeraſſige grond, met veele morſige poelen tuſſchen de huizen, die vlak op de grond gebouwd waren, gelyk de onze, en niet op ſtylen, als te *Mindanao*. In deze poelen was een menigte van Eendvogels: de huizen waren klein en laag, en met riet gedekt, zynde van binnen ſlegt geſtoffeerd, en morſig onderhouden. My is ook gezegt, door iemand die in de Stad *Canton* geweeſt was, dat de huizen daar maar ſlegt en ongeregeld waren. 1687.

Het gewas van St. Joans Eiland.

De Inwoonders van dit Dorp ſcheenen meeſt akkerlieden te zyn: zy waren alle te dezer tyd zeer bezig met het zayen van Rys, 't welk hun voornaamſte waar is. Het land daar zy de Rys op zayen is laag en waterig, zulks dat het geploegd zynde wel een modderhoop geleek. Zy ploegen 't land met een kleine ploeg, getrokken door eenen Buffel, dezelfde man die de ploeg hout, dryft ook het beeſt. Als de Rys ryp en ingeoogſt is, laten zy die door Buffels uit de airen treden, op een groote ronde plaats, met een harde vloer die daar toe bequaam gemaakt is, alwaar zy drie of vier van deze beeſten agter aan malkanders ſtaarten vaſt maken, en hen in een kring rondom dryven, als in een Rosmolen, leggende de Rys zo, dat die alle door de Buffels betreden word.

Ik was aan dit Eiland eens met zeven of agt andere Engelſchen aan land; en dewyl wy daar eenigen tyd moeſten wagten, doden wy een klein Verkentje of big, en braden 't zelve om 'er onze maaltyd mede te doen. Terwyl wy bezig waren met ons Verkentje toe te maken, quam een van de Inboorlingen by ons zitten, en toen onze koſt klaar was, ſneden wy 'er een goed ſtuk van, en gaven 't hem 't welk hy graag aannam. Maar door tekenen bad hy om nog meer, en wees met een na 't boſch: dog wy zyne mening niet verſtaande floegen weinig agt op hem, tot dat wy vry wel verzadigd waren: Ondertuſſchen maakte hy nog al tekens, en gaande een weinig van ons, wenkte hy ons om by hem te komen; 't welk ik en nog twee of drie andere eindelyk deden. Hy voor uit gaande leide ons in een klein donker pad door een digt Kreupelboſch, naa een bosje van geboomte, alwaar een oude Afgodentempel ſtond, zynde omtrent tien voeten wyd en diep: de muuren, die van gebakke ſteen waren gemaakt, waren omtrent negen voet hoog, en twee voet dik: de vloer was met brede tigelſteenen beleid, en in 't midden van dezelve ſtond een oude roeſtige Klok op zyn rand. Deze Klok was omtrent twee voet hoog, ſtaande vlak op de grond; de rand waar op dezelve ſtond was omtrent zeſtien duim in

Chineze Afgoden-Tempel.

1687. zyn middelyn: van de rand liep hy ſchuins toe na de top, byna gelyk onze klokken, maar de rand was niet zo veel uitwaards gedraaid als de onze. Boven op de Klok ſtonden drie yzere ſtaven, zo dik als een mans arm, ſtrekkende zig uit ter lengte van tien duim van de Klok, alwaar de einden als in een middelpunt t'zamen quamen, en ſchenen zo digt en vaſt aan de klok gehegt te zyn, als of alles uit een ſtuk gegoten was; deze ſtaven ſtrekten zig vlak gelyks de vloer uit als een driehoek, en aan de einden derzelver, die zig uitſpreidden als de takken van 't onruſt eens braadwerks, waren net de fatzoenen der poten van een gedrogtelyk beeſt gemaakt, met ſcherpe klaauwen voorzien. Dit ſcheen hun God te zyn, want zo dra als onze yverige Leidsman by de klok quam, viel hy op zyn aangezigt neer, en knikte en wenkte ons toe, begerende zo 't ſcheen, dat wy 't zelfde zouden doen. Binnen den Tempel tegens de muur aan ſtond een Altaar van witte gehouwen ſteen; deze Tafel of Altaar was omtrent drie voet lang, zeſtien duim breed, en drie duim dik, ſtaande omtrent twee voet van de grond op drie zuiltjes van dezelve witte ſteen. Op dit Altaar ſtonden eenige kleine aarde kruiken, welker eene vol was van kleine ſtokjes, die aan 't eene eind gebrand waren. Onze Leidsman maakte vele tekenen, dat wy wat van ons vleeſch zouden halen, en 't daar laten, ſchynende zulks zeer yverig aan te dringen; maar wy weigerden 't, en hem daar latende, gingen wy aan boord. Genen anderen Tempel of Afgod heb ik daar gezien.

Chineze Jonken. TERWYL wy te dezer plaatze lagen, zagen wy verſcheidene *Chineeze* Jonken, zeilende in het Meir tuſſchen de Eilanden en 't vaſte land; en een daar van quam by ons ten anker. Ik en eenige andere van ons volk gingen 'er eens in, om dit Vaartuig te bezien: het was gemaakt met een platte vierkante voorſteven en agterſteven, dog het voorſte eind was zo breed niet als 'tagterſte. Op het verdek waren eenige kleine vertrekjes, omtrent drie voet hoog, en met *Palmetes*-bladeren gedekt, verſtrekkende tot kooyen voor de matrozen: daar was een matelyk grote Kajuit, waar in een Altaar en een brandende lamp ſtond; ik keek 'er eens even in, dog zag genen Afgod. Het Ruim was in verſcheidene kleine afſchutzels verdeeld, die alle zo hegt en digt gemaakt waren, dat indien 'er in 't eene een lek gekomen ware, het tot in 't ander niet kon voortlopen; zulks dat het water geen ſchade zoude hebben konnen doen, dan alleenlyk aan de goederen die in 't vertrek waren, daar 't lek ontſtaan was. Ieder van deze vertrekken behoorde een of twee of meer Kooplieden toe; en elk laad zyne goederen in zyn eigen Ruim, en ſlaapt 'er waarſchynelyk ook, zo hy zelf aan boord is. Deze Jonken hebben maar twee maſten, een grote maſt en een fokkemaſt: de fokkemaſt heeft een ree met een vierkant zeil, maar,

Digitized by Google

maar 't zeil van de grote maſt loopr na boven ſchuins toe, gelyk het zeil van een klein Jagt; en by ſchoon weêr gebruiken zy ook een marszeil, 't welk zy by lelyk weêr met ree en al op 't verdek neer halen. De grote maſt van de grootſte Jonken ſcheen my toe omtrent zo dik te zyn als die van onze Engelſche Oorlogſcheepen van de derde rang; dog niet in ſtukken gedeeld, gelyk de onze, maar gantſch van eenen boom gemaakt: en in alle myne reizen heb ik noit ergens een maſt van een enkelde boom, zo dik van lyf, en zo lang gezien, en met eene zo fraai ſpits toelopende, als die van de *Chineeſe* Jonken. 1687

Der zelver groote maſten.

Eenige van ons volk voeren over na een redelyke grote Stad op de vaſte Kuſt van *China*, om te zien of wy ons daar van leeftogt zouden hebben konnen verzorgen, 't welk het gene was dat ons altoos ontbrak, en de voornaamſte oorzaak onzer komſte hier was; maar wy durſden op deze plaats niet langer blyven leggen, want wy beſpeurden eenige tekenen van een nakende ſtorm, vermits het toen de tyd des jaars was, dat men ſtormen op die Kuſt te verwagten had; en hier was geen veilige reede om te ankeren. Het was nu het ſaizoen van de Zuid-Weſter *Mouzon;* maar de wind had al twee of drie dagen lang 't Compas rond gelopen; en zomtyds wierd het gantſch kalm. Dit was de oorzaak dat wy in Zee ſtaken, om ten minſten de ruime Zee te hebben; want zulk vleiend weêr is gemeenlyk de voorloper van eenen ſtorm.

Wy wonden dan 't anker op, en gingen t' zeil, dog hadden den gantſchen volgenden nagt zeer weinig wind: 's daags daar aan, zynde den 4. July des namiddags ten vier uuren, liep de wind N. O., en begon ſtyf te wayen; de lugt zag 'er in die hoek zeer donker uit, en de zwarte wolken, die den gantſchen morgen over de kim gehangen hadden, begonden ſnel aan te dryven, en na ons toe te komen. Wy namen derhalven onze marszeils in, en dewyl de wind hand over hand toenam, reefden wy onze ſchover en ſokke-zeils: ten tien uuren gorden wy ons ſokke-zeil, latende het met de bezaan en 't ſchoverzeil lopen. Ten elf uuren gorden wy ons ſchoverzeil, en verzorgden onze bezaan, ter welker tyd het begon te regenen; ten twaalf uuren 's nagts woei het ongemeen hard, en 't regende als of 'er water door een zeef gegoten wierd: Het donderde en blixemde ook verwaarlyk, en de Zee ſcheen rondom als een vuur, want elke baar die 'er brak, flikkerde als een blixem. De hevige wind deed de Zee terſtond geweldig hol gaan, en dat met korte golven, die ons verdek begonden in te ſlaan. Eene Zee quam en ſloeg een gedeelte van ons Galjoen weg; en ons voor-anker, het welk met de eene tant over ons boord was gelegd, en zeer wel langs de zyde lag, wierd met zulk een geweld afgeſpoeld,

Verlaten de Kuſt van China.

Zwaare ſtorm.

1687. dat het dus hangende te ſlingeren, wel haaſt een gat in onze boeg zonde geſlagen hebben. Dies waren wy genoodzaakt het reit voor de wind af te laten lopen, om ons anker weder vaſt te leggen; 't welk wy met veel moeite deden; maar wy durfden daar na ons Schip niet weder na de wind wenden, uit vrees van omgeſlagen te worden; want de Schepen in zulke zware ſtormen van of na de wind te wenden, is gevaarlyk. Onderuſſchen bleef de onſtuimigheid van 't weêr duuren, tot 's morgens ten vier uuren, in welke tyd wy onze twee Cano's, die agter aan ſleepten, afkapten.

Corpus Sant.

Na vier uuren nam de donder en de regen af, en wy zagen boven aan de ſteng van onze grote maſt, op de knop der vleugelſpil, een *Corpus Sant*. Dit gezigt verheugde ons volk uittermaten; want de ſtorm is doorgaans op zyn hoogſt geweeſt, als men om hoog een *Corpus Sant* ziet; maar als men dezelve op 't verdek ziet leggen, word het gemeenlyk voor een quaad teken gehouden.

Een *Corpus Sant* is een zeker klein glinſterend ligt; het welk, wanneer het zig aldus vertoond, gelyk als dit, aan de top van de grote maſt, of aan de ree, als een ſtar is; maar als 't zig op het verdek zien laat, dan gelykt het wel een grote glim worm. De Spanjaards geven 't een anderen naam (alhoewel ik agt dat ook dit een Spaanſche of Portugeeſche naam, en een verbaſtering van *Corpus Sanctum* is;) en my is gezegd, dat wanneer zy dezelve zien, zy zig dan aanſtonds tot het gebed begeven, en zig kruiſſen en zegenen over zulk een gelukkig gezigt. Ik heb zommige domme matrozen horen praaten, dat zy deze ligtjes hadden zien kruipen of wandelen, in en uit door de ſpiegaten, en dat 'er zeer droevige rampen op waren gevolg: maar ik heb noit een van dezelve zig zien bewegen van de plaats daar het zig vaſt gezet had, behalven op het verdek, daar elke Zee die 'er komt het verſpoeld; ook heb ik ze noit gezien, dan wanneer wy zo wel een zware regen als wind hadden; 't welk my geloven doet, dat het zekere lymige ſtoffe is. Maar al genoeg hier van.

Wy lieten 't Schip dus voor wind en ſtroom dryven, van twee uuren tot zeven uuren 's morgens; en vermids de wind toen zeer afgenomen was, zetten wy onze bezaan weder by, wendende ons Schip na de wind, en lieten 't zo doorſtaan tot elf uuren. Als toen wierd het doodſtil, en bleef zo omtrent twee uuren; maar de lugt zag 'er nog zeer zwart en donker uit, voornamelyk ten Zuid-Weſten; en de Zee kaatſte ons Schip als een eyerſchaal, door gebrek van wind. Omtrent ten één uur nademiddag begon het uit den Zuid-Weſten te koelen, zynde de hoek van waar wy den wind verwagtende waren; dies bonden wy onze bezaan op, en wenddeſt ons Schip; en zo dra lieten wy 't niet voor de wind afloopen, of het woei weder.

der een ſtorm, en begon zeer hard te regenen, hoewel egter zo zwaar niet als den voorgaanden nagt; maar de wind bulderde alzo hard, en bleef zo tot tien of elf uuren 's nagts. Gedurende al dien tyd liepen wy zeer ſnel voor de wind af, zonder eenig zeil te voeren. Daar na begon de wind allengskens af te nemen, en eer het dag was hadden wy maar weinig wind, en mooi helder weêr. 1687.

Ik ben noit van al myn leven in zulk een overzware ſtorm geweeſt, en zo zeide ook al ons bootsvolk. Het was na by de verandering van de Maan, zynde maar twee of drie dagen te voren. Den 6. 's morgens, hebbende mooi bequaam weêr, haalden wy onze rees weder op, en begonden ons zelven en onze klederen wat te droogen, want wy waren doornat. Deze ſtorm had ons volk zo moedeloos gemaakt, dat in plaats van meer mondkoſt te gaan kopen, ter plaatze daar wy voor den ſtorm gelegen hadden, of meer na 't Eiland *Prata* te zoeken, zy beſloten ergens na een ſchuilplaats te gaan, eer de Vollemaan quam, uit vrees van nog een ſtorm tegens dien tyd te krygen: want gemeenlyk als men eenig quaad weêr heeft, zo is het twee of drie dagen voor of na de Vollemaan.

Deze gedagten, zeg ik, deden ons volk overleggen waar zy zouden gaan: en de Kaarten eerſt nagezien zynde, wierd beſloten dat wy na zekere Eilanden, genaamd de *Piſcadores*, leggende op 23. gr. Noordelyk, zouden zeilen. Want daar was niemand aan boord die op die Kuſt bekend was, en daarom moeſten wy ons op de Kaarten verlaten, die ons alleenlyk aanwezen, waar zulke en zulke plaatzen of Eilanden lagen, zonder eenige Beſchryving daar van te geven, welke Havens, Reeden, of Bayen daar waren, of waar in derzelver gewas, ſterkte, of handel beſtond: dies waren wy genoodzaakt de Havens en Bayen zelve op te zoeken.

De *Piſcadores* zyn een party bewoonde Eilandjes, leggende digt by 't Eiland *Formoza*, tuſſchen dezelve en 't Ryk van *China*, omtrent op 23. gr. Noorder breete, byna zo hoog als de (*a*) Kreeft-Zonnekeerkring. Deze *Piſcadores* Eilanden zyn matelyk hoog, en vertonen zig ſchier gelyk onze duinen in *Dorzetshire* en *Wildshire* in *Engeland*: Zy brengen kort dik gras en eenige weinige boomen voort: voorts zyn ze redelyk wel bewaterd, en daar gaan veele Geiten, en eenig groot Vee op de Weiden. Daar zyn veele Bergen met oude Schanſſen daar op, dog die nu, hoedanig zy voormaals ook geweeſt, van geen gebruik zyn. Piſcadores.

Tusschen de twee Ooſtelykſte Eilandjes is een zeer goede Haven, die noit zonder Jonken is; en aan de Weſtzyde van het Ooſtelykſte Eiland is een Stad, en een Schans die de Haven beſtryken kan. De huizen al- Een Tartariſche bezetting aldaar.

(*a*) Tropicus Cancri.

1687. daar zyn maar laag, dog egter wel gebouwd, zo dat de Stad zig van verre fraai voordoet. De *Tartaren* houden daar eene bezetting van drie of vier honderd zoldaten, die 'er drie jaren hun verblyf hebben, en dan elders verlegd worden.

Op het Eiland aan de Weftzyde van de Haven, digt by de Zee, is een Steedje van *Chineezen*, en op de meeſte van de ander Eilandjes wonen eenige *Chineezen*, op 't eene meer, en 't ander min.

Hebbende dan, gelyk ik reeds gezegd heb, beſloten na dees Eilandjes te gaan, ſtelden wy koers daar na toe, met een W. Z. Weſtewind, en een kleine koelte. Den 20. July kregen wy derzelve Kuſt in 't gezigt, en liepen 'er vervolgens tuſſchen in, maar vonden geen plaats om te ankeren, voor dat wy in de gemelde Haven quamen. Wy liepen 'er by de ruis in, wetende weinig wat weg wy houden moeſten, en wy verwonderden ons dat wy zo veel Jonken zagen gaan en komen, en zommige ten anker leggen, als mede dat 'er aan de Ooſtzyde zulk een grote Stad, en een *Tartariſche* bezetting was: want het was buiten onze verwagting, en wy verlangden 'er niet na om van eenig volk gezien te worden, willende ons liever in die Zeën verborgen houden. Dog ziende dat wy hier nu waren, liepen wy ſtoutelyk de Haven in, en zonden onze Cano terſtond na de Stad.

Ons volk aan land tredende wierd door een Officier te gemoet gegaan; en onze Quartiermeeſter, die de voornaamſte in de Boot was, wierd voor den Stadvoogd gebragt, en ondervraagd van welk een Landaard wy waren, en warom wy daar quamen. Hy antwoorden dat wy Engelſchen waren, en na *Amoy* of *Anhay* meenden te gaan: dit is een Stad ſtaande aan een vaarbare Rivier in de Provintie van *Focien* in *China*, alwaar grote Koophandel gedreven word; zulks dat 'er een menigte van Schepen aldaar is, als ook op alle die Kuſten, gelyk my verhaald is van verſcheidene die daar geweeſt waren. Hy zeide ook; dat wy eenige ſchade door een ſtorm geleden hebbende, daar in gekomen waren om ons Schip wat te kalefateren, en 'er meenden te blyven leggen tot na de Vollemaan, uit vreze voor nog een ſtorm. De Stadvoogd zeide daar op, dat wy ons Schip liever te *Amoy* mogten kalafateren dan hier, en dat hy gehoord had, dat daar twee Engelſche Schepen aangekomen waren; voorts dat hy gewillig zoude zyn om ons in alles behulpzaam te wezen; dog dat wy geen ſtaat moeſten maken van daar handel te dryven, maar dat wy na zodanige plaatzen moeſten gaan, dien 't vry ſtond vreemde Kooplieden te ontfangen, welke waren *Amoy* en *Macao*.

De Steden Amoy.

Macao is desgelyks een Stad van groten handel, leggende op een Eiland

land aan den mond der Rivier van *Canton*: het is verſterkt, heeft eene bezetting, en is bewoond van veele *Portugeezen*, maar egter onder een *Chineeze* Stadvoogd, wiens volk de halve Stad bewonen, en de *Portugeezen* zo veel ſchatting opleggen als zy goed vinden; en deze durven zig daar tegen niet verzetten, uit vreze van hun nering te verliezen. 1687. En Macao in China.

De Stadvoogd egter zeide heel vrindelyk tegen onzen Quartiermeeſter, dat wy hebben zouden 't gene ons ontbrak, indien die plaats 't zelve verſchaffen kon: dog dat wy op dat Eiland niet mogten aan land komen; maar dat hy eenige van zyn volk aan ons Schip zoude zenden, om te zien wat wy van noden hadden, 't welk zy ons dan zouden beſchikken: dog dat wy op de andere Eilanden wel mogten gaan, om ververſchinge van de *Chineezen* te kopen. Na dat dit geſprek geëindigd was, zond de Stadvoogd hem te rug met een pot met meel, drie of vier grote koeken of bollen fyn brood, en omtrent een dozyn Pynappelen en Waterlimoenen, alle zeer goed in hun zoort, tot een geſchenk voor den Capitein. Hun wedervaren aan de Piscadores.

's Anderendaags quam een voornaam Amptenaar met een groot gevolg aan boord: hy had een zwarte zyde Bonnet op, zynde 't zelve van een zonderling maakzel, met een pluimadje van zwarte en witte veren, ſtaande rondom zyn agterhooſd bykans overeind: voorts waren alle zyne bovenklederen van zwarte zyde: hy had een wyde zwarte rok aan, die tot aan zyn kniën neerhing, en zyn broek was van 't zelfde ſtof; onder zynen rok had hy nog twee kledingen van ander gekleurde zyde: zyne benen waren met zwarte zagte laarsjes bedekt. Alle die van zyn gevolg hadden een net gewaat van zwarte zyde aan, dragende alle zwarte laarsjes en bonnetten: deze bonnetten waren gelyk de bol van een hoed, van *Palmetes*-bladen gevlogten, gelyk onze ſtrohoeden, maar zonder rand, neerkomende tot aan hun ooren: op dezelve waren gene pluimen, maar een langwerpige knoop boven op de top, en van de kruin af onder de knoop, hing 'er rondom hun hooſd een zoort van grof hair, gelyk paardehair, geverwd (zo ik agt) met een helder rood.

De Amptenaar bragt als een geſchenk van den Stadvoogd, een jonge Vaarze, zynde zo vet en mild van vleeſch, als ik ooit in eenig uitheemſch land geproefd heb; en hoewel dezelve klein was, egter was zy zeer wel gegroeid: voorts twee grote Verkens, vier Geiten, twee korven met fyn meel, twintig grote bollen fyn welſmakelyk brood, twee grote pullen met *Arak*, van Rys, zo ik agt, gemaakt, van de *Chineezen Samciu* genoemd; en vyf-en-vyftig kannen met *Hogciu*, gelyk zy 't noemen: dit is een ſterke drank, gemaakt van tarw, zo my gezegd is; dezelve ziet gelyk Mom, en ſmaakt ook ſchier zo, zynde zeer aangenaam en hartelyk. Onze Samciu en Hogciu Chineeze dranken.

1687. ze matrozen drinken dit zeer gaarn; want daar gaat nauwlyks een Schip na *China*, of 't Boodsvolk komt vet te rug door het drinken van deze drank; en zy brengen 'er vooraad met zig. Dezelve word in kleine witte dikke kannen of potten gedaan, die byna een mingelen, en de dubbelde omtrent twee mingelen houden; deze kannen zyn onder eng, hebben een redelyke dikke buik, en lopende na boven vry kort toe, met een kleine dikke hals: in de mond van deze kan doen zy een houte ſpons, die 'er net in ſluit, daar over leggen zy een ſtuk papier, en over 't zelve een grote klomp klei, byna zo dik als de kan zelf, 't welk omtrent vier duim over de hals heen komt, om de drank goed te houden; want zo dezelve eenige lugt krygt word ze terſtond zuur; zulks dat wanneer wy 'er wat van kopen van de Schepen die te *Maderas* of Fort Sr. *George* uit *China* te rug komen, of ook van de *Chineezen* zelve, van dewelke ik die te *Achin*, en te *Bencouli* op *Sumatra* wel gekogt heb, wy 'er na zien of de klei ook geborſten, en of de drank ook drappig is; want dan moeten zy dezelve weêr nemen: Een mingelens kan geld daar zes ſtuivers. Behalven dit geſchenk van den Stadvoogd was 'er een Capitein van een Jonk, die ons twee potten met *Arak*, en een menigte van Pynappels en Waterlimoenen zond

Capitein *Read* zond daar op tot een geſchenk aan den Stadvoogd te rug eene moye Spaanſche degen met een zilver geveſt, een Engelſch Vuurroer, en een goude keten; en toen de Amptenaar weêr van boord ging, wierden 'er drie ſtukken geloſt. Na de middag zond de Stadvoogd dien zelven Amptenaar weder, om den Capitein voor zyne beleefdheid te bedanken, belovende zyne vriendſchap te zullen vergelden eer wy vertrokken: maar wy hadden daar na zulk ſtormig weêr, dat 'er geen Schuit aan boord kon komen.

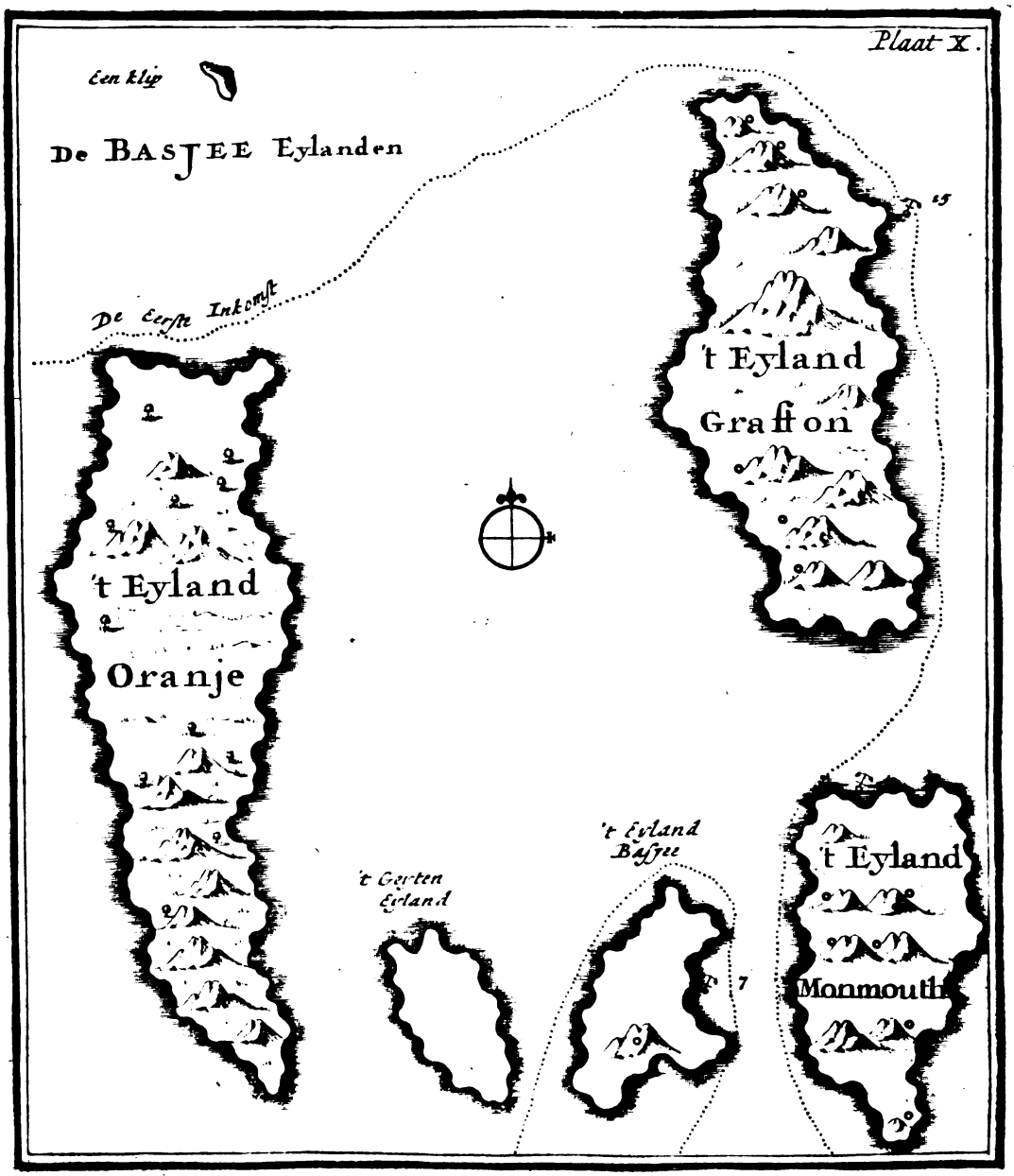
Vertrek van de Piscadores.

Wy bleven hier tot den negen-en-twintigſten, en zeilden toen weg met een Zuid-Weſte-wind, en redelyk mooi weêr; ſtuurende onze koers na eenige Eilanden, leggende tuſſchen *Formoza* en *Luconia*. In onze Kaarten worden ze geſteld zonder naam, alleenlyk met de figuur van 5, betekenende het getal derzelver. Het wierd by ons vermoed dat deze Eilanden onbewoond waren, om dat onze Kaartmakers dezelve genen naam hadden gegeven; dies meenden wy daar veilig te zullen konnen leggen, en met een niet verre van 't Eiland *Luconia* te zullen zyn, 't welk wy nog al voorhadden te bezoeken.

't Eiland Formoza

Wy zeilden dan langs de Zuid-Weſt-zyde van *Formoza*: latende 't zelve aan bakboord leggen. Dit is een groot Eiland; het Zuid-eind legt op 21. gr. 20. min. en 't Noord-eind op 25. gr. 10. min. Noorder-breete: De lengte

Digitized by Google

Digitized by Google

De lengte van dit Eiland word geſteld van 142. gr. 5. min. tot 143. gr. 16. min. rekenende het Ooſt van de Piek van *Tenarif*, zulks dat het maar ſmal is, en de Kreefts Zonnekeerkring loopt 'er dwars over. Het is een hoog en boſchagtig Eiland, dat voor dezen wel bewoond was van de *Chineezen*, en toen veel van onze Engelſche Kooplieden bezogt wierd, dewyl 'er een goede Haven was om veilig Schepen in te leggen. Maar zederd dat de *Tartars China* hebben bemagtigd, hebben zy de Haven, zo ik verſtaan heb, bedorven, om de *Chineezen*, die toen in opſtand waren, te beletten dat zy zig daar verſterkten; en hebben de uitheemſche Kooplieden bevolen aan de vaſte Kuſt te komen handelen. 1687.

Den 6. Auguſtus quamen wy aan de vyf Eilanden, daar wy 't op toegelegd hadden, en ankerden aan de Ooſt-zyde van 't Noordelykſt Eiland, op vyftien vademen water; een kabels lengte van den Oever. Wy zagen alhier buiten onze verwagtinge een menigte van Inwoonders; want daar waren drie grote Vlekken, alle niet boven een myl van de Zee; en agter een kleine Berg, gelyk wy daar na bevonden, was 'er nog een dat groter was. Deze Eilanden leggen op 20. gr. 20. min. Noorder breedte, volgens de hoogte, die ik daar nam; en ik bevond derzelver lengte in onze Kaarten op 141. gr. 50. min. Dewyl deze Eilanden in de Kaarten gene' byzondere namen hebben, namen zommige van ons het Zeemans voorregt, en gaven dezelve zulke namen als 't hun goed dagt. Drie van die Eilanden waren redelyk groot, dog 't Weſtelykſte is 't grootſte; het welk de Hollanders, die onder ons waren, 't Eiland *Oranje* noemden, ter eere van zyn tegenwoordige Majeſteit. Het is zeven of agt mylen lang, en omtrent een myl breed; leggende bykans Zuiden en Noorden. De andere twee grote Eilanden Beooſten dit waren drie of vier mylen lang. Het Noordelykſte van 't zelve noemde ik, zo dra wy 'er voet aan land zetteden, de Hertog van *Graftons* Eiland, hebbende myne Vrouw uit het huisgezin zyner Gemalinne getrouwd, en haar in 't huis van *Arlington* gelaten, toen ik op reis ging. Dit Eiland is omtrent vier mylen lang, en anderhalf breed; ſtrekkende zig N. en Z. Het ander groot Eiland noemden onze maats de Hertog van *Monmouths* Eiland; dit lag omtrent een myl Bezuiden *Grafton*, zynde omtrent drie mylen lang, en een myl breed, en gelegen gelyk het ander. Tuſſchen *Monmouth* en het Zuid-eind van *Oranje*, zyn nog twee rondagtige Eilandjes, leggende O. en W. het Oostelykſte van de twee noemde ons volk eendragtelyk *Basjee*, van zekere drank welke wy daar alle dagen overvloediglyk dronken, na dat wy daar ten anker gekomen waren. Het ander, dat het kleinſte van allen is, noemden wy 't *Geiten* Eiland, van de grote menigte Geiten die daar waren.

De Eilanden Oranje.

Grafton.

Monmouth.

Basjee.

Geiten Eiland.

1687. Benoorden deze Eilanden zyn twee hoge Klippen.

't EILAND *Oranje*, dat het grootſte van allen is, is niet bewoond, het is hoog, vlak en effen land, dog ſtyl aan de Zeekant; zo dat wy daar niet konden aan land gaan, gelyk wy aan alle de andere deden.

IK heb doorgaans bemerkt, dat waar het land met ſtyle rotzen en Kusten aan de Zeekant bezet is, men aldaar een zeer diepe Zee, en zelden goede ankergrond heeft: Daarentegen daar het land ſchuins na de Zee afloopt, ſchoon het na binnen toe ongemeen hoog is, vind men gemeenlyk goede ankergrond. En na dat men de afdaling van het land na de kant van 't water ſtyl of ſchuins ziet, zo bevind men ook gemeenlyk de ankergrond min of meer diep of ſtyl te zyn; in welken gevalle men digter by den Oever komt, of daar verder van af ankert, na dat men 't geraden vind: want daar is geen Kuſt in de Wereld, die my bekend is, of daar ik oit van gehoord heb, alwaar 't land overal even hoog is, zonder eenige dalen, of ſchuinſe aflopingen, die tuſſchen 't hoog land in leggen. Deze neerzinkingen, of vallyen, of lage landen zyn het, die tanden in den Oever, en Kreken, kleine Baayen, en Havens of Inhammen enz. maken, welke goede ankergrond geven, dewyl het oppervlak der aarde daar diep onder water legt. Aldus vind men vele goede Havens op zulke Kuſten, alwaar het land aan de Zee met ſtylten bezet is, ter oorzaak van de afdalingen of neerzinkingen des lands tuſſchen de kluften. Dog daar de afdaling der Bergen niet binnen in 't land is tuſſchen Berg en Berg; maar daar de ſchuinte, gelyk op de Kuſten van *Chili* en *Peru*, na de openbare Zee toeſtrekt, of daar ze in dezelve neerloopd, zo dat de Kuſt zig lynregt, of zeer ſtyl van 't gebergte neerſtrekt, gelyk van de *Andes*, die daar te lande langs den Oever lopen, daar is een diepe Zee, en daar zyn weinig of gene Havens of Kreken: die gantſche Kuſt is te ſtyl om te ankeren, en heeft de minſte Reeden voor Schepen om te leggen, van eenige Kuſt die my bekend is. De Kuſten van *Gallicien*, *Portugal*, *Noorwegen*, en *Terreneuf*, zyn de Kuſt van *Peru* gelyk, als mede de hoge Eilanden in de *Archipelagus*; maar egter zyn zy zo ſchaars niet van goede Havens voorzien: want daar korte riggels land zyn, daar zyn ook goede Baayen aan de Eilanden van die riggels, ter plaatze daar ze in Zee duiken, gelyk als op de Kuſt van *Caraccos*. Het Eiland van *Joan Fernando*, en dat van *Ste. Helena*, hebben zulk hoog land, met diepe Oevers. Kortom, de duiking des lands onder water ſchynd meer of min ſtyl te zyn, na de ryzing van deszelfs vaſt gedeelte boven water: en de grond moet bykans vlak, of zeer langzaam aflopende zyn, dewelke een goede ankerplaats verſchaft; vermids de Schepen op een ſtyle bank haaſt van de plaats, daar ze geankerd

Diepe Zeën by hoog land.

Digitized by Google

kerd leggen, afschieten. Daarom tragten de Zeelieden noit te ankeren, 1687.
daar zy hoog land zien, of daar de Zee met style kluften beboord is. En om die reden was het, dat wy in 't gezigt van 't *Staten-Eiland* by *Tierra del Fuogo* komende, eer wy de Zuid-Zee invoeren, niet dogten om te ankeren, toen wy zagen wat land het was, en hoe styl het zig uit Zee opdeed: hoewel 'er misschien wel kleine Havens of Sleuven voor sloepen of diergelyk klein Vaartuig mogten geweest zyn, om te ankeren; dog daar zogten wy niet na.

Gelyk hoog en styl Gebergte aan de Zee dit nadeel bybrengd, dat 'er zelden ankergrond is; zo is 'er dit voordeel weder by, dat men 't van verre kan zien, en 'er digt aan zeilen zonder gevaar; waarom wy zulke stylten den naam van onbeschroomde Oevers geven. Daarentegen kan men laag land niet verre afzien, en op vele plaatzen durft men 'er niet digt by komen uit vreze van aan de grond te raken, eer men 't ziet; daarenboven worden 'er op vele plaatzen door de stroom der grote Rivieren, die uit laag land in Zee lopen, zandplaten uitgeworpen.

En ondiep water by laag land.

't Gene ik gezegd heb dat 'er by lage Landen gemenelyk goede ankergrond is kan door verscheide exempelen nader verklaard worden: aldus is aan de Zuid-zyde van de Baai van *Campeche* meestendeels laag land, en langs die gantsche Kust goede ankergrond: ook heeft men op zommige plaatzen Beoosten de Stad *Campeche* zo veel vademen waters als men mylen van land is, te weten van negen of tien mylen tot op vier mylen afstand, en dan word het nog ondieper. De Baai van *Honduras* is ook laag land, en wy bevonden 't omtrent die Kust doorgaans zo toen wy na *Porto-Bello* en *Carthagena* zeilden, tot dat wy by *Santa Marta* quamen: en daar na word het land weder laag, tot dat men by de Kust van *Caraccos* komt, het welk hoog land is. Het land omtrent *Suriname* aan dezelfde Kust is laag, met een goede ankergrond, en zo is dat daar tegenover aan de Kust van *Guinée* desgelyks. Alzo is 't ook in de Baai van *Panama*, alwaar in 't Stuurmans Boek aanbevolen word gestadig te peilen, en 't zy by dag of by nagt niet binnen zekere diepte te komen. In dezelfde Zee, van het hoog land van *Guatimala* in *Mexico* tot aan *California*, is meestendeels laag land, en goede ankergrond. Het vaste land van *Asia*, de Kust van *China*, de Bayen van *Siam* en *Bengale*, de gantsche Kust van *Coromandel*, de Kust van *Malacca*, en *Sumatra* aan de zyde daarentegen over, zyn meestendeels lage Oevers bequaam om te ankeren: maar aan de West-zyde van *Sumatra* is het strand hoog. De meeste Eilanden daarentegen Beoosten *Sumatra*, als *Borneo*, *Celebes Gilelo*, en vele andere van minder belang, die hier en daar in die Zee leggen, zyn

1687. laag land, en hebben een goede ankergrond voor zig met vele droogten gins en weer verſpreid. Maar de Eilanden die tegen den Ooſt-Indiſchen Oceaan aanleggen, inzonderheid de Weſtzyde derzelver, zyn hoog land, gelyk niet alleenlyk de Weſter-deelen van *Sumatra*, maar ook van *Java*, *Timor*, enz. Zulks dat in 't algemeen geſproken, het zelden miſt, of hoge Oevers hebben diepe wateren, en laag land daarentegen ondiepe Zeën.

Maar om van deze uitbreiding weder te keren, en van de andere Eilanden, waar van ik gemeld heb, te ſpreken: *Monmouth* en *Grafton* zyn zeer bergagtig, met vele onbewoonde ſtylten, die ik byzonder zal beſchryven. De twee kleine Eilandjes zyn vlak en effen, uitgenomen dat het Eiland *Basjee* een ſtyle ruwe Berg heeft; maar het *Geiten-Eiland* is overal vlak en effen.

Het gewas der vyf Eilanden.

De aarde dezer vyf Eilanden in de Vallyen is op zommige plaatzen zwartagtig, maar meeſt rood; de Bergen zyn zeer rotsagtig; en de Vallyen wel bevogtigd van verſche waterbeeken, die op verſcheidene plaatzen in Zee lopen. Het aardryk is matelyk vrugtbaar, voornamelyk in de Vallyen, brengende vry vele boomen (hoewel niet heel hoge,) en dik gras voort. Aan de zyden der Bergen groeid ook kort gras, en in zommige van de Bergen zyn Mynen; want de Inboorlingen toonden ons zeker geel Metaal, (waar van ik hier na breder zal ſpreken,) en wezen na die Bergen, als zy 't ons zien lieten, willende te verſtaan geven, dat het van dezelve voort quam.

De vrugten dezer Eilanden zyn eenige *Plantains*, *Bananas*, Pynappels, Pompoenen, Suikerrieten, enz. en daar zou meer fruit konnen groeyen, byaldien de Inboorlingen het begeerden, want de grond ſchynd vrugtbaar genoeg te zyn. Hier is een grote menigte van *Potatos* en *Yams*, zynde dit de gemene ſpys der Ingezetenen, om als brood te gebruiken; want de weinige *Plantains*, die zy hebben, beezigen zy alleenlyk als fruit. Hier waſt ook eenig kattoen aan kleine planten.

De dieren.

Geiten en Verkens zyn hier in overvloed, dog wild of tam Gevogelte maar weinig: want dit heb ik altoos in myne reizen, zo wel in *Ooſt-* als in *Weſt-Indiën*, aangemerkt, dat in die plaatzen daar veel Graan is, als Rys of *Mais*, daar zyn ook vele Vogels; maar in die Landen, daar de Inwoners van vrugten en wortelen leven, zyn 'er weinig. De wilde Vogels welke hier zyn, zyn Parrekiten, en eenig ander klein Gevogelte; de tamme zyn alleen eenige weinige Hanen en Hennen.

De Eilanden *Monmouth* en *Grafton* zyn vry vol bewoond, en op *Basjee* is een vlek. De Inboorlingen dezer Eilanden zyn kort van Perſoon, door-

Digitized by Google

doorgaans rond van tronie, met lage voorhoofden, en dikke wynbraauwen: hun ogen zyn van een hazel-koleur en klein, dog egter groter dan die der *Chineezen*; zy hebben korte platte neuzen, met middelmatige lippen en monden: hun tanden zyn wit, hun hair zwart, dik, en ſluik, 't welk zy niet langer dragen dan tot over de ooren, ſnydende het rondom gelyk af: en hun huid is van een donkere roſſe koleur. 1687. Derzelver Inwoners.

Zy dragen geen hoed, muts of tulband, nog iets om hen voor de zon te beſchutten: de mannen hebben meeſtendeels maar een kleedje om hun naaktheid te bedekken; hoewel zommige manteltjes hadden van *Plantain*-bladen, die zo ruig waren als beerehuiden, zulks dat ik noit elders zulke ruige dingen gezien heb. De vrouwen dragen een korte kattoene rok, die een weinig beneden heure kniën komt, zynde een ſtyf en bordig ſtof dat zy zelve van kattoen maken. Hun dragt.

De mannen zo wel als de vrouwen dragen kleine oorringen, gemaakt van zulk geel Metaal daar ik zo even van geſproken heb: of het goud was of niet zoude ik niet vaſt konnen zeggen; egter hield ik het daar voor, om dat het zwaar van gewigt was, en van koleur gelyk ons bleekſte goud. Ik had 'er wel gaarn iets van medegebragd om myne nieuwsgierigheid te voldoen, maar ik had niets om het te kopen. Capitein *Read* kogt twee van de ringen voor eenig yzer, waar na dit volk zeer gretig was; en hy zoude 'er wel meer van gekogt hebben, indien de bleekheid van 't Metaal hem en het ſchreepsvolk niet had bedugd gemaakt, dat het geen regt goud was. Wat my aanging, ik zoude het wel hebben durven wagen iets daar van gekogt te hebben; maar dewyl ik geen eigendom had aan 't yzer, van 't welk wy een grote party aan boord hadden, zynde 't zelve door de Kooplieden van *Engeland* aan Capitein *Swan* medegegeven, zo durfde ik hetzelve niet verruilen. Ringen van zeker geel Metaal.

Als deze ringen eerſt glad gemaakt zyn, hebben zy een ſchone glans; maar door den tyd worden ze doof, en bleek geel: dan maken zy zeker mengzel van rode aarde, en de ringen daar mede beſtrykende, werpen zy die in een helder vuur, alwaar ze leggen tot dat ze gloeyend worden; en dan worden ze daar uitgenomen, en de korſt daar afgewreven, waar na zy zig weder heel glanzig vertonen.

Deze lieden bouwen maar kleine lage huizen: de zyden derzelver, die gemaakt zyn van ſtylen met takken doorvlogten, zyn niet boven vyfdhalf voet, en de voorſte ſtyl zeven of agt voeten hoog; aan 't eind van de huizen is een haardſtee; en op de grond leggen planken om op te leggen. Zy wonen by malkanderen in kleine vlekken, die aan de zyden en op de toppen van rotsagtige bergen gebouwd zyn, met drie of vier regels huizen Gebouwen dezes volks aan de zyde van ſtyle bergen.

Digitized by Google

1687. boven malkanderen; en dat op zulke ſtylten, dat zy na de eerſte ry met een houte ladder klimmen, en van die tot de andere regel desgelyks, en zo vervolgens na om hoog toe; want anders is 'er geen middel om op te klimmen. De vlakte op de eerſte rand is omtrent zo wyd, dat 'er een regel huizen op kan ſtaan, met een ſmalle ſtraat, die voor hun deuren heen loopd, tuſſchen de huizen en de voet van de volgende ſtylte of rand, welker vlakte omtrent gelyk is met de toppen der huizen, die beneden ſtaan. De gemene ladder voor elke regel of ſtraat word gezet by een naauwe doortogt, die voordagtelyk omtrent in 't midden open gelaten word; en dewyl aan ieder eind van de ſtraat ook eene ſtylte is, dan halen zy de ladder maar op, zo ze beſprongen worden; waar door niemand hen kan bykomen, dan door op te te klimmen gelyk als tegen een ſtyle muur: en op dat zy voor aanranding van boven bevryd zouden zyn, zo bouwen zy aan de zyde van zulk een berg, welkers agterſte over de Zee hangd, of anders een t'eenemaal ontoegangkelyke ſtylte is. Deze ſtylten zyn natuurlyk; want de Rotzen ſchynen veel te hard om te konnen bewrogt worden, ook is 'er geen teken te beſpeuren dat 'er eenige konſt aan gebruikt is. Op 't Eiland *Basjee* is zulk een Berg, waar op gebouwd is, en welkers rug tegen de Zee aanſtaat. De Eilanden *Grafton* en *Monmouth*, zyn heel digt bezet met zulke Bergen en Dorpen; en de Inboorlingen, 't zy uit vrees voor Zeerovers, of buitenlandſche vyanden, of wegens de zamenrottingen van hun eigen volk, bouwen niet anders als op zulke vaſtigheden; 't welk ik agt de oorzaak te zyn, dat het Eiland *Oranje*, ſchoon het grootſte van alle, en zo vrugtbaar als een van de andere, dog vlak en open leggende, niet bewoond is. Ik heb nergens anders zulke ſtylten en Dorpen gezien.

Hun Schuiten.

Dit volk is ook redelyk vernuftig in 't maken van Schuiten; hun kleine Schuitjes zyn van ſmalle planken met houte pennen en eenige ſpykers aan malkanderen vaſt gemaakt: maar zy hebben ook vry grote Schuiten, die veertig of vyftig menſchen konnen voeren, welke zy met twaalf of veertien riemen aan elke zyde voortroeyen; dezelve zyn van fatzoen byna als de kleine Schuitjes, en op ieder bank zitten twee mannen te roeyen, de een aan de eene, en de ander aan de andere zyde van de Schuit. Zy weten 't yzer ook te bewerken, en hebben blaasbalgen als die van *Mindanao*.

Viſſchery.

Het gemeen werk der mannen is uit viſſchen te gaan, maar ik heb hen nooit veel zien vangen; of 'er op andere tyden des jaars meerder viſch was weet ik niet. De vrouwen bemoeyen zig met het plantwerk.

Spys.

Ik zag niet dat zy eenige van hun Geiten of Verkens voor hen zelven doodden; maar zy baden ons om de penſſen der Geiten, die zy zelve aan ons verkogt hadden; en als iemand van onze ſtuurſche matrozen dezelve in

in de Zee wierp, haalden zy die weêr op, en zo ook de vellen der Geiten. Dog als ons volk eenige Verkens darmen, behalven de gene daar zy worſten en ſauzyſen van maakten, wegſmeten, daar wilden zy niet mee te doen hebben. Maar de Geitenvellen bragten zy aan land, en maakten een vuur, en zengden dan al 't hair daar af, waar na zy 't vel op de kolen leiden te rooſten, zo lang tot dat zy 't bequaam oordeelden om te eeten; en dan ſcheurden en kaauwden zy 't met hun tanden, en ſlokten 't eindelyk door. De penſſen der Geiten verſtrekten hen tot een treffelyk geregt, het welk zy aldus toemaakten: zy haalden al 't gekaauwde gras en de groente, die zy in de maag vonden, daar uit, en deden die in een pot, welke zy op 't vuur zetteden, en dikwils omroerden; dit rookte, ſuisde, poſte en blaasde, terwyl het te koken ſtond, en maakte een geurige ſtank. Terwyl dit geſchiedde, namen zy eenige viſchjes, gelyk zy 'er gemeenlyk twee of drie hadden, die zy heel ſchoonmaakten (om dat zy tog zulk een afkeer hadden van morzigheid) en dan ſneden zy de viſch van de graat, en kapten dezelve zo klein als zy konden; en als de moes in de pot wel gekookt was, namen zy die daar uit, ſtrooiden 'er wat zout over, en mengden 'er hun rauwe gehakte viſch onder, 't welk zy dan t' zamen opaten: deze pensdrek geleek dan wel na gekookte kruiden, die heel klein geſcherfd waren; en dit geregt vatteden zy met de vingers op, gelyk de Moren hun *Pilau* doen, zonder lepels te gebruiken. 1687.

Van Geitenvellen en Pensſen.

Zy maakten nog een ander geregt van zekere Springkhanen, welke omtrent anderhalf duim lang, en zo dik als het eind van een pink waren, hebbende grote vleugels en lange dunne poten. Op dezen tyd van het jaar quam dit gedierte met grote zwermen, om de *Potatos*-bladen en andere kruiden op te eeten; dies gingen deze Inboorlingen dan met kleine netten, en konden wel zo veel als een mingelens maat vol met eene ſtreek vangen: en als zy 'er genoeg van hadden, bragten zy die t' huis, en roosteden ze over 't vuur in een aarde pan, waar door de vleugels en poten afvielen, en de koppen en de ruggen wierden rood als gekookte Garnalen, zynde te voren bruin: deze lyven vol zynde waren heel vogtig om te eeten, en de koppen kraakten tuſſchen de tanden. Ik at eens van die koſt, en 't ſmaakte my zo redelyk; maar het ander geregt ſtond my gantſch tegen. En Springkhanen.

Hun gemene drank is water, gelyk die van alle andere Indianen: dog zy maken behalven dat een drank van het zap der Suikerrieten, 't welk zy koken, en eenige kleine zwarte bezien daar onder doen: als het wel gekookt is, doen zy 't in grote potten, en laten 't drie of vier dagen ſtaan weken; waar na het bezinkt en klaar word, en terſtond bequaam is om te drinken. Dit is een treffelyke drank, die zo wel in koleur als ſmaak het Hun drank Basjec.

Engel-

1687. Engelsch bier zeer gelyk is, zynde zeer sterk, en zo ik geloof heel gezond; want ons volk, die 'er eenige weeken lang alle dagen lustig van dronken, wierden 'er dikwils dronken van, dog noit ziek. De Inboorlingen bragten 'er alle dagen veel van aan boord, en ook by de gene die aan land waren; want zommige van ons volk waren aan 't werk op *Basjee*, welk Eiland zy dien naam gaven, om dat zy daar zo veel van die drank dronken, welke van de Inboorlingen met dien naam genoemd wierd: en gelyk zy die goed koop kogten, zo lieten zy ook niet na wakker daar van te drinken. En om dat ons volk deze drank hier zo overvloedig dronk, noemden zy alle deze Eilanden de *Basjee* Eilanden.

Hun taal. WAT taal dit volk spreekt, weet ik niet; want zy had geen gemeenschap in klank met het *Chinees*, 't welk veel door de tanden uitgesproken word; nog ook met het *Maleits*. Het Metaal daar hun oorringen van gemaakt waren, noemden zy *Bullawan*, 't welk te *Mindanao* de benaming van Goud is; en daarom zou 't wel konnen wezen, dat zy van de *Filippynsche* Eilanden afkomstig zyn, want dat is de gemene naam van Goud onder alle die Indianen. Ik kon niet vernemen van waar zy hun yzer kregen; maar 't is waarschynelyk dat zy met hun grote Schuiten na 't Noord-eind van *Luconia* gaan, en het de Indianen van dat Eiland afhandelen. Ik zag ook niets behalven yzer en stukken van Buffels-huiden, 't welk ik vermoeden kon, dat zy van vreemdelingen kogten: want hun kleding was van hun eigen gewas en maakzel.

Geweer. DIT volk had houte lanssen, en eenige weinige welker einden met yzer beslagen waren, en dat was al het geweer, dat zy hadden. Hun rusting of harnas was een stuk van een Buffels-huid, van satzoen als een kolder zonder mouwen, zynde de zyden van de huid toegenaaid, en gaten open gelaten om 't hoofd en de armen door te steken: deze kolder hangd neer tot aan de kniën, sluit om de schouderen, dog is beneden drie voet wyd, en zo dik als een plank.

IK kon niet bemerken, dat zy iets aanbaden, nogte hadden zy eenige Afgoden; ook scheen 't niet dat zy van den eenen dag meer werks maakten dan van de andere. Ik kon ook niet gewaar worden, dat de een meer was als de ander, maar zy schenen allen even gelyk te zyn; zo dat elk man zyn eigen huis regeerde, en de kinderen hun ouders ontzag en eerbiedigheid toedroegen.

Levendige begravenis. 't Is egter gelooflyk, dat zy zekere wet of gewoonte hebben, waar na zy zig schikken: want terwyl wy hier lagen, zagen wy eenen Jongman levendig in de aarde begraven, en voor zo veel wy uit hen verstaan konden, was het om dievery. Daar was een grote kuil gegraven, en een me-

nigte

Plaat IX.

Digitized by Google

Digitized by Google

nigte volks daar ter plaatze gekomen om hun laatſte affcheid van hem te nemen: Onder andere was 'er een Vrouw, die een groot jammerklagt maakte, en den verwezenen zyne Oorringen afnam, zynde naar 't ons toeſcheen zyne Moeder. Na dat hy van haar en eenige andere affcheid genomen had, wierd hy in den kuil gelegd en met aarde overdekt: hy maakte gantſch geen tegenſparteling, maar onderwierp zig heel ſtil aan zyne ſtraffe, terwyl zy de aarde digt op hem wierpen en hem verſtikten. 1687.

Hun burgerlyke ſtaat.

Zy hebben niet meer dan eene Vrouw, met welke zy wel en vreedzaam leven, en hun Kinderen zyn hen zeer gehoorzaam: de jongens gaan met de vaders uitviſſchen, en de meisjes blyven t'huis by de moeders; maar wanneer zy in ſterkte opgroeyen ſtuuren zyze na hun Plantagien, om *Yams* en *Potatos* uit te graven, van 't welk zy dagelyks zo veel op heure hooſden t'huis brengen, als voor 't gantſche huisgezin genoeg is; want Rys nog *Mais* hebben zy niet.

Hun Plantagien zyn in de Valleyen, een goed ſtuks weegs van hun huizen afgelegen, alwaar ieder man een plek lands heeft, dat zyn eigen is, dit bearbeid hy tot zyn gebruik, en maakt dat hy 'er voorraad genoeg van krygt, om niet te behoeven iets van zyn gebuuren te nemen.

Hun zeden.

Onaangezien de zo ſchynende morzigheid hunner geregten van Geiten penſſen, zyn zy over hun lyf heel net en zindelyk, de mannen zo wel als de vrouwen; en zy zyn daarbeneven de vreedzaamſte en beleefdſte menſchen die my ooit voorgekomen zyn; want ik kon noit bemerken dat zy op malkanderen toornig waren. Ik heb my wel verwonderd twintig of dertig van hun Schuiten te gelyk aan ons Schip te zien, zonder eenig verſchil of onluſt onder hen te beſpeuren; maar alle waren zy beleefd en vreedzaam, en poogden malkanderen op alle voorvallen behulpzaam te zyn: men vernam 'er geen geraas nog eenige ſchyn van misnoegen; en hoewel 'er zomtyds eenig ſlinks ongeval voorquam, daar andere malkander om by de kop zouden gevat hebben, zo wierden zy 'er egter niet eens door ontroerd. Zomtyds drinken zy wel eens wakker, zo dat zy 'er de warmte van in 't hooſd krygen; maar zelfs dan kon ik niet bemerken dat zy balſturig wierden. Zy zyn niet alleenlyk dus beleeftonder hen zelven, maar ook zeer verpligtend en vriendelyk jegens vreemdelingen; en hun Kinderen bejegenen ons ook niet onſatzoenelyk, gelyk het anders gemenelyk gaat. 't Is waar hun vrouwen, wanneer wy in derzelver huizen quamen, baden ons zedelyk om eenige oude vodden of lappen, om heure kleine kinderen in te winden, ſtekende de jonge wigten na ons toe; en 't bedelen is een gemene zaak by alle die wilde volken; egter bedelden zy niet zo zonder ophouden, gelyk die van andere plaatzen doen, en de mannen bedelden noit

Digitized by Google

1687. om iets: ook ontstolen zy ons noit iets, uitgenomen eens toen wy daar eerst ten anker quamen, gelyk ik straks zal verhalen: maar zy handelden zeer vroom en opregt met ons, en verwelkomden ons in hun huizen met *Basjee* drank. Als zy zelve van deze drank niet voorzien waren, kogten zy een pot vol van hun buuren; want wy zagen dat zy henen gingen, en een brokje of twee van hun Goud voor eenige potten *Basjee* gaven. En ik verwonderde my, onder wilde Indianen, gelyk deze schenen te zyn, kopen en verkopen te zien, 't welk anders onder die volken niet gemeen is, gelyk ook niet zulk een onbeschroomde verkering, om zo vry en met zo weinig omzigtigheids op vreemde Schepen te komen; waar toe zy egter misschien door de geringe koophandel die zy dryven, aanleiding bekomen. Op zodanige onthalen dronken zy met hun vrouwen en kinderen uit kleine Calabassen, en als zy alleen zyn drinken zy by de ryg om; maar als iemand van ons by hen quam, dronken zy denzelven altoos toe.

Hun onthaal.

Zy hebben gene munt, maar wel zekere kleine brokjes van het Metaal hier voren beschreven, het welk zy in *Plantain*-bladen of iets zulks toebinden en bewaren. Dit Metaal verruilen zy tegens 't gene dat hen ontbreekt gevende twee of drie greintjes voor een pot met drank die tien of twaalf stoop kon houden. Zy hebben geen schaaltjes, maar geven 't by de gis. Dus veel van hen in 't gros.

Ik koom nu weder tot onze zaken: Ik heb reeds gezegd, dat wy den 6. Augustus hier ten anker quamen: Terwyl wy dan bezig waren met onze zeilen te gorden, quamen 'er omtrent honderd van de Schuitjes der Inboorlingen met drie of vier man in elk, by ons aan boord, zo dat ons verdek vol volks was. Wy waren in 't eerst bevreest voor hen, en stelden derhalven twintig of dertig van ons volk met klein geweer agter op 't kompanje, en hielden drie of vier mannen, met Vuurroers in de hand, op schildwagt, die gereed stonden om onder hen vuur te geven, indien zy ons eenige overlast hadden willen doen. Maar zy hielden zig vry stil, tapende alleenlyk eenig oud yzer op, dat zy op ons verdek vonden; ook namen zy de bouts uit onze pompen, en de pennen uit onze ropaarden, eer wy 't gewaar wierden; dog eindelyk zag een van onze maats, dat een van hen heel bezig was om een van die pennen uit te trekken, waar op hy den karel aangreep, die terstond begon te schreeuwen, waar door alle de andere op staande voet overboord sprongen, zommige in hun Schuitjes, en andere in Zee, en zig alle na strand begaven. Maar wy hun schrik bemerkende bejegenden hem, dien wy vast hadden, en welke van angst stond te beven, heel wel, en gaven hem eindelyk een klein stukje yzer, waar mee hy terstond overboord sprong, en na zyne makkers zwom, die om:

om ons Schip hengelden om den uitſlag te zien. Wy wenkten hen derhalven toe om aan boord te komen, dewyl wy niet gaarn de gelegenheid van met hen te handelen wilden verliezen: dies quamen eenige van de ſchuitjes weder aan ons Schip, en zy toonden zig daar na altoos zeer eerlyk en beleefd. 1687.

Wy zonden kort daar op een Cano aan land, om hun levens manier, en wat leeftogt zy hadden, te bezien. Het volk van de Cano wierd met *Basjee*-drank verwelkomd, en zag een menigte van Verkens, waar van zy 'er eenige kogten, en weder na boord keerden. Daar na bragten de Inboorlingen zelve Verkens en Geiten in hun Schuiten aan ons Schip, zo dat wy alle dagen vyftien of twintig Verkens en Geiten in Schuiten aan ons boord zagen brengen; dewelke wy voor een kleinigheid kogten, te weten een goede vette Geit voor een oude yzere hoepel, en een Verken van zeventig of tagtig pond voor twee of drie pond yzers. Hun drank bragten zy ons ook in potten, welke wy hen afhandelden voor oude ſpykers, yzere bouten, of lode kogels. Behalven de gemelde Waaren, bragten zy ons ook een grote menigte van *Yams* en *Potatos*, 't welk wy voor ſpykers, bouts, of kogels kogten. Wy hielden den gantſchen dag een man aan 't werk, om ſtaven yzer met een bytel aan kleine ſtukjes te kappen, van welke wy ons bedienden om Geiten en Verkens te kopen; want die wilden zy voor gene ſpykers afſtaan, gelyk de drank en wortelen. Wy lieten hen noit weten wat voorraad wy 'er van hadden, op dat zy het te hoger mogten waarderen. Alle morgens, zo dra als het dag was, quamen zy met hun Waaren aan ons Schip, welke wy kogten, na dat wy die van doen hadden; nemende gemeenlyk zo veel Geiten en wortels als wy voor een dag nodig hadden: maar van de Verkens kogten wy wel meer, als ze ons aanſtonden, want die leiden wy in 't zout. De Verkens waren heel zoet van ſmaak, dog ik heb 'er nergens zo veel gezien, die gortig waren. Hun handel met deze Eilanders.

Wy vulden alle onze watervaten aan een ſchone Beek digt by ons op 't Eiland *Grafton*, alwaar wy eerſt ankerden, blyvende daar drie of vier dagen eer wy na de andere Eilanden toegingen. En toen zeilden wy Zuidwaards voorby de Ooſtzyde van *Grafton*, en paſſeerden tuſſchen dat en *Monmouth*, maar vonden geen ankergrond, voor dat wy aan 't Noordeind van 't zelve Eiland quamen, alwaar wy een gety ſtil hielden. Daar loopt een zeer ſterk gety, 't welk zomtyds een korte kabbelende Zee maakt. De ſtroom tuſſchen deze Eilanden loopt Zuid ten Ooſten, en Noord ten Weſten, te weten de vloed na 't Noorden, en de eb na 't Zuiden, waſſende en vallende agt voeten. Hun verblyf aan de andere Eilanden

Hier van daan zeilende liepen wy twee mylen Zuidwaards aan de Weſt-

1687. zyde van *Monmouth*, en vindende daar geen ankergrond, ſtaken wy over na 't Eiland *Basjee*, en quamen aan de Noord-Ooſtzyde daar van ten anker, tegen over een kleine zandbaai op zeven vademen zuivere harde zandgrond, omtrent een vierdedeel van een Engelſche myl van den Oever. Tuſſchen die twee Eilanden is een tamelyke wyde ſleuf, alwaar men overal ankeren kan, zynde de diepte aldaar twaalf, veertien, en zeſtien vademen.

Wy ſloegen terſtond eene hut aan land op, om onze zeilen te verſtellen, en bleven daar al den tyd, te weten van den 13. Auguſtus tot den 26. September; in welken tyd wy onze zeilen lapten, en den bodem van ons Schip ter dege ſchoon maakten: ondertuſſchen gingen eenige van ons volk alle dagen na de Dorpen, en wierden wel van 't landvolk onthaald: ook bragten hun Schuiten dagelyks Waaren aan ons Schip te koop, blyvende daar den gantſchen dag leggen, en zo wy 't hen den eenen dag niet afkogten, quamen zy den anderen met het zelfde wederom.

Wy hadden de wind nog Z. W. en Z. Z. W. den meeſten tyd met ſchoon weêr; dog verwagteden dat dezelve in October na 't N. O. zou omlopen; dies maakten wy ons klaar om, zo dra als de Ooſtelyke *Mouſon* zig gezet had, voor *Manila* te kruiſſen; en wy verzorgden ons wel van mondkoſt, hebbende zeventig of tagtig vette Verkens ingezouten, en voorts een goede voorraad van *Yams* en *Potatos* gekogt, om op Zee te eeten.

Een ſtorm die 't Schip weg dryfd.

Den 24. September liep de wind om na 't Ooſten, en vervolgens na 't Noord-Ooſten met ſchoon weêr. Den 25. ſchoot hy in 't N., en begon wakker op te ſteken, en de lugt te betrekken. Ten twaalf uuren 's nagts woei het een vinnige ſtorm; ons beſte Boeg-anker lag toen uit, en hoewel onze rees en ſtengen neer waren, egter raakten wy aan 't dryven; dit noodzaakte ons, om ons groot anker ook te laten vallen, voerende onze kabel een groot eind uit; waardoor wy tot s'anderendaags ten tien of elf uuren bleven leggen; dog toen begon het zo vreeſlyk te wayen, dat het Schip met beide de ankers wegdreef. De wind was toen N. ten W., en wy bleven dus dryven tot drie of vier uuren in den agtermiddag: 't was goed voor ons dat 'er geen Eilanden, Klippen of zanden in de weg waren; want wy zouden 'er anders noodzakelyk op hebben moeten vervallen. Wy deden onze uiterſte poging om het Schip te ſtuiten, want wy wilden niet gaarn in Zee gaan, om dat wy zes mannen aan land hadden, die ons nu niet konden bykomen. Dog eindelyk dreven wy uit in de diepte, en toen was het te vergeefs langer te wagten. Wy wonden derhalven ons groot anker op, en kreegen 't in; maar ons beſte Boeg-anker kapten wy af, want door

t

't zelve op te winden zouden wy perykel gelopen hebben van te gronde te gaan: dies liepen wy in Zee. Wy hadden den volgenden nagt een zwaar weêr, met zeer harde regen, en waren genoodzaakt 't zonder eenig zeil tot 's morgens ten drie uuren te laten dryven. Toen begon de wind wat te vallen, en wy zetten 't bezaan zeil by, wendende met de boeg na 't Weſten. Den 27. was de wind zeer afgenomen; maar het regende dien gantſchen dag en daar aan volgenden nagt geweldig. Den 28. liep de wind N. O., en 't klaarde op, met een ſtyve koelte; dog de wind bleef daar niet ſtaan; maar ſchoot na 't Ooſten, dan na 't Z. O., vervolgens na 't Zuiden, en bleef eindelyk in 't Z. W. ſtaan: wy hadden toen een matelyke koelte en ſchoon weêr. 1687.

't Was den 29. toen de wind Zuid-Weſt liep: dies zetten wy alle zeilen by om weêr na 't Eiland te lopen. Den 30. was de wind Weſt, en wy zagen de Eilanden, maar konden 'er voor den avond niet by komen: dies liepen wy Zuidwaards tot 's morgens ten twee uuren; en toen gewend hebbende lieten wy 't dien gantſchen morgen lopen, en quamen op den middag, zynde den eerſten October, ter plaatze van waar wy weggedreven waren.

De Indianen bragten toen onze zes mannen weder aan boord, waar op wy hen, voor hun vriendſchap en beleefdheid, drie gehele ſtaven yzers gaven, 't welk een ongemeen geſchenk voor hen was. Onder deze die aan land gebleven waren was ook Mr. *Robert Hall*, van wien ik meer hier na zal ſpreken. Hy en de andere verhaalden my, toen het Schip uit het gezigt was, de Inboorlingen hen vrindelyker begonden te bejegenen dan te voren, en poogden te overreden dat zy hun hair kort zouden afſnyden, gelyk het hun was, belovende aan ieder van hen zo zy zulks wilden doen, een jong Vrouwmenſch tot een wyf, voorts een Byltje, en eenig ander gereedſchap voor een Planter, tot een bruidſchat: wyzende hen daar beneven een ſtuk lands aan, om te planten. Dus wierden zy door verſcheidene van dit Dorp, daar zy toen waren, aangezogt; maar zy namen hun verblyf by de gene met wien zy eerſt aan land gegaan waren. Toen 't Schip weêr in 't gezigt quam, wierden zy zeer laſtig gevallen om yzer, 't welk het voornaamſte is dat zy begeren, agtende het meer dan hun Oorringen; dewelke wy met onze yzerſtaven hen wel alle hadden konnen afkopen, en al 't ander Goud dat zy hadden daar beneven, indien wy van de goedheid deszelfs waren verzekerd geweeſt: 't is waar wanneer het getoetſt, en by ander Goud gehouden wierd, zo konden wy 'er geen onderſcheid aan zien, hoewel het bleek in de klomp uitzag; maar dewyl zy 't zo menigmaal polyſten, gaf 't ons geen aanmoediging. Komen voor aan 't Eiland.

1687. Deze laaſte ſtorm benam ons volk t'enemaal den moed, want hoewel dezelve zo fel niet was als die op de Kuſt van *China*, welke ons nog verſch in de geheugenis lag, egter wierden zy afgeſchrikt van hun voornemen om voor *Manila* te kruiſſen, uit vreze van daar weder een ſtorm te zullen ontmoeten. Ieder wenſchte zig zelve nu t'huis, gelyk zy wel honderdmaal te voren gedaan hadden: maar Capitein *Read* en de Schipper *Teat* bepraateden hen om na de Kaap *Comorin* te gaan, met toezegginge dat zy hun mening dan weder aan hen openbaren zouden, dewelke buiten twyffel was, in de *Rode Zee* te kruiſſen; en 't boodsvolk liet zig gemakkelyk bewegen.

Nieuwe aanſlag.

De Ooſtelyke *Mouſon* ſtond nu voor de hand; en de beſte weg zou geweeſt zyn door de Straat van *Malacca*: maar Capitein *Teat* zeide dat dezelve gevaarlyk was, wegens de vele Eilandjes en droogten, daar niemand van ons eenige kennis aan had; dies oordeelde hy 't beſt te zyn de Ooſtzyde van alle de *Filippynſche* Eilanden om te zeilen, en zo Zuid aan te lopen na de *Specery* of *Molucſe* Eilanden, om omtrent het Eiland *Timor* in de Ooſt-Indiſchen *Oceaan* te komen.

Dit ſcheen een zeer langweilige omweg te zyn, die niet minder gevaarlyk was wegens droogten; dog zy zouden niet zo veel gevaar lopen van Engelſche of Hollandſche Schepen te ontmoeten, 't welk hun grootſte vreze was. 't Stond my wel genoeg aan, wetende dat hoe wy verder gingen, ik des te meer kennis en ervarenheid zoude krygen; 't welk het voornaamſte was dat ik beoogde; en ik begreep ook wel dat 'er te meer verſchiet van plaatzen voor my zoude zyn, om 't Schip en volk te verlaten, dewyl ik vaſtelyk beſloten had zulks met de eerſte gelegenheid te doen.

XVI. HOOFDSTUK.

Vertrek van de Vyf Eilanden; *zy paſſeren voorby 't Noord-eind van* Luconia, St. Jans *Eiland, en andere der* Filippines: *leggen aan by de twee Eilanden digt by* Mindanao, *alwaar zy hun Schip kalefateren, en een pomp op de Spaanſche wyze maken. Door den Prins van het* Specery-*Eiland verſtaan zy tyding van Capitein* Swan, *en zyn volk, die te* Mindanao *gebleven waren. De Schryver ſteld aan 't Bootsvolk voor om weder te keren na hem toe, dog te vergeefs. Verhaal hoe hy te* Mindanao *vermoord wierd. De* Nagel-*Eilanden,* Ternate, Tidor, *enz. Het Eiland* Celebes, *en de Hollandſche Stad* Macaſſer. *Zy varen langs de Ooſtzyde van* Celebes, *en tuſſchen 't zelve en andere Eilanden en droogten door, met grote moeyelykheid.*

Schuwe

Schuwe Zeeſchildpadden. Ongemeen grote Alikruiken. Een wilde 1687
Wyngaard van grote kragt tegens zeren. Grote boomen. Bakens op de droogten. Een Hoos, *beſchryving derzelve; met een geſchiedenis.* Travaden. *Zeeſchildpadden. 't Eiland* Bouton, *en deszelfs voornaamſte Stad en Haven* Collaſuſung; *de Inwoners. Bezoek des Sultans: zinnebeeld in de Vlag van zyn Praauw: zyne lyfwagt, gewaad, en kinderen: hun Koophandel. De Indianen aan de Zeekant wonende verkopen de andere voor ſlaven. Die van 't Schip worden in de Stad ontvangen. Een jongen met vier regels tanden.* Croccadoren, *zekere zoort van witte Papegayen. Zy paſſeren tuſſchen andere bewoonde Eilanden,* Omba, Pentare, Timor, *enz. Droogten.* Nieuw Holland, *al te Noordelyk in de kaarten geſteld; deszelfs Landsdouw; Drakenboomen; arme oogluikende Inwoners, hun gedaante, gewaad, ſpys, en geweer. Op wat wyze vuur uit het hout gehaald word. De Inwoners der Eilanden van* Nieuw Holland; *hun woningen, onbequaamheid tot den arbeid, groot gety aldaar. Beſluit om na het Eiland* Cocos *en de Kaap* Comorin *te gaan.*

DEN derden van October gingen wy van de *Vyf Eilanden* t'zeil, ſtellende onze koers Zuidwaards, met voornemen om tuſſchen de *Specery*-Eilanden door te lopen. Wy hadden ſchoon weêr en een Weſte wind; in 't eerſt ſtuurden wy Z. Z. W. en paſſeerden digt voorby eenige kleine Eilandjes, die aan 't Noord-eind van 't Eiland *Luconia* leggen; wy lieten die alle ten Weſten van ons, en paſſeerden aan de Ooſtzyde van dezelve, en alle de andere *Filippynſche* Eilanden, zeilende Zuidwaards langs de Kuſt.

Het Noord-Ooſt-eind van 't Eiland Luconia.

HET Noord-Ooſt-eind van 't Eiland *Luconia* ſchynd goed Veldland te zyn, van een matelyke hoogte, en vlak en effen eenige mylen verre: uitgezeid dat 'er eenige vry hoge Bergen op zig zelven alleen ſtaan in die vlakten; maar gene regels of ſtreken van gebergte, die aan malkanderen raken. Het land aan deze zyde ſcheen meeſt Weiland; dog de Zuid-Ooſterzyde heeft meer Bergen en Boſſchen.

VERLATENDE dan het Eiland *Luconia*, en met hetzelve onze goude Kaſtelen in de lugt, paſſeerden wy Zuidwaards voorby de Ooſtzyde van de andere *Filippynſche* Eilanden; deze ſchenen bergagtiger, en minder boſchagtig te zyn, tot dat wy in 't gezigt van 't Eiland *St. Jan* quamen; het eerſte van die naam heb ik hier voren gemeld; van het ander heb ik op de Kuſt van *China* geſproken; en van dit heb ik reeds gezegd, dat het zeer boſch-

1687. boſchagtig is. Alhier liep de wind Zuidelyk, en noodzaakte ons derhalven verder van de Eilanden af te houden.

Den 14. October quamen wy digt by een laag boſchagtig Eilandje, 't welk omtrent twintig mylen Ooſtelyk van 't Zuid-Ooſt-eind van *Mindanao* aflegt; dog ik vind het in geen Zeekaart.

Den 15. hadden wy den wind N. O. en ſtuurden W. na 't Eiland *Mindanao*, alwaar wy op den 16. aan 't Zuid-Ooſt-eind aanquamen. Wy ankerden daar tuſſchen twee Eilandjes, leggende op 5. gr. 10. min. Noorder breedte; ik heb reeds van dezelve geſproken, toen wy eerſt op deze Kuſt quamen. Wy vonden een fraaye kleine inham aan de Noord-Weſtzyde van 't Ooſtelykſt Eiland, bequaam om te kielhalen; dies liepen wy daar in, en onttakelden ons Schip terſtond, om het op ſtrand te halen, en het ſchoon te maken. Deze Eilandjes leggen drie of vier mylen van 't Eiland *Mindanao*, zynde vier of vyf Engelſche mylen in den omtrek, en van een tamelyke hoogte: de aardkorſt is zwart en diep, en daar zyn twee Beekjes van verſch water.

Zy zyn beide wel voorzien van grote hoge boomen; weshalven onze Timmerlieden aan land gingen, om eenige van dezelve tot ons gebruik af te kappen: want zy maakten een nieuwe Boegſpriet, welke wy hier ook vaſtzetteden; voorts maakten zy een nieuwe Fokke-ree, en een Fokkeſteng: en dewyl onze pompen niet goed waren, hakten zy ook eenen boom omverre, om 'er een pomp van te maken: eerſt hieuwen zy de ſtam vierkant, en zaagden die toen in 't midden door, waar na zy elke zyde net uitholden. Deze twee holten wierden groot genoeg gemaakt, om in 't midden van die beide, wanneer ze t' zamen gevoegd waren, een pompemmertje of zuiger te konnen houden; en 't vereiſchte een nauwe waarneming, die twee ſtukken zo net op malkanderen te doen paſſen, dat 'er een regte holle koker voor de zuiger bleef, dewyl ons volk tot zulk werk niet gewend was; want wy hadden zodanig een manier van pomp-maken van de Spanjaards geleerd, die de pompen, welke zy op hun Schepen in de Zee gebruiken, op deze wyze maken: en ik ben verzekerd dat 'er geen beter handpompen in de Wereld zyn als zy hebben.

Spaanſche pomp.

Een Prins van de Specery Eilanden.

Terwyl wy hier lagen quam de jonge Prins, van wien ik in 't XIII. Hoofdſtuk gemeld heb, aan boord; want verſtaan hebbende dat wy verder Zuidwaards zouden gaan, verzogt hy dat wy hem en zyn volk na zyn eigen Eiland wilden voeren: hy toonde ons dit Eiland in onze Kaart, en zeide 'er ons den naam van, dien wy 'er by aantekenden, om dat het daar geen naam had; maar ik vergat dezelve in myn Dagverhaal aan te ſchryven.

Deze Prins verhaalde ons, dat hy niet boven zes dagen te voren Capitein

Digitized by Google

pitein *Swan* had gezien, beneffens verſcheidene van zyn volk welke wy daar gelaten hadden, en hy noemde ons zommige van hen, welke hy zeide dat alle wel, en te dier tyd in de Stad *Mindanao* waren; maar dat zy alle met *Raja Laut* uitgeweeſt, en onder hem tegen zyne vyanden de *Alfores* geſtreden hadden; en dat de meeſte van hen met een onbeſwekene kloekmoedigheid hadden gevogten, waar over zy zo wel by den Sultan, als by den Veldheer *Raja Laut* in grote agting waren: voorts dat Capitein *Swan* met zyn volk na 't Fort *St. George* meenden te gaan, hebbende tot dien einde al veertig oncen Gouds voor een Schip geboden; dog dat hy en den Eigenaar den koop nog niet eens waren; en dat hy vreesde dat de Sultan hem niet zou laten gaan voor dat de Oorlog geëindigd was. 1687. Verhaal wegens Capitein Swan.

Dit alles verhaalde de Prins ons in de *Maleitſche* taal, welke vele van ons geleerd hadden; en toen hy weg ging zeide hy ons toe, binnen drie dagen te zullen wederkomen; waar op Capitein *Read* beloofde zo lang, (want wy hadden ons werk nu meeſt gedaan) na hem te zullen wagten; en hy ſcheen zeer blyde te zyn, dat hy deze gelegenheid van met ons te gaan aangetroffen had.

Na dat wy dit verſtaan hadden poogden ik ons volk te overreden, om met het Schip weder na de Rivier van *Mindanao* te gaan, en hun dienſt aan Capitein *Swan* aan te bieden: ik nam gelegenheid daar toe, wanneer zy bezig waren met de watervaten te vullen, dewyl 't halve Scheepsvolk toen aan land was; en ik bevond die alle heel gewillig tot hetzelve; dies verzogt ik hen dat zy 'er niets van reppen zouden, tot dat ik de andere helft ook getoetſt had; 't welk ik s'anderendaags meende te doen, dewyl het dan hun beurt was, water in de vaten te halen: maar een van de gene die 't voorbarigſt ſcheen om Capitein *Swan* te nodigen; verhaalde aan de Capiteins *Read* en *Teat* den voorſlag, en zy ontrieden zulks het volk terſtond; en vrezende evenwel voor 't ergſt, maakten zy alle mogelyke ſpoed om te vertrekken.

Zedert heb ik verſtaan, dat Capitein *Swan* en zyn volk daar nog een langen tyd bleven, en dat vele van hen in Hollandſche Vaartuigen van daar na *Ternate* geraakten, inzonderheid Mr. *Rozy* en Mr. *Nelly*, de welke aldaar een lange poos bleven, en eindelyk te *Batavia*, alwaar de Hollanders hen hun Journalen ontnamen, en vervolgens in *Europa* quamen: voorts dat eenige van Capitein *Swans* volk, onder anderen Mrs. *Harthope* en *Smith*, zynde Kooplieden, te *Mindanao* geſtorven waren: en dat Capitein *Swan* en zyn Wondheler ten laatſten in een kleine Cano na een Hollands Schip, dat toen op de Rede lag, varende, Moord van Capitein Swan.

1687. om alzo na *Europa* te geraken, aan de mond der Rivier overzeild waren door de Inboorlingen, die aldaar, zonder dat zy iets zulks vermoedden, na hen lagen te wagten, en hen daar na in 't water vermoorden. Dit was, zo zommige meenden, uit laſt van den Veldheer geſchied, om des Capiteins Goud te bekomen, dewyl hy terſtond hetzelve na zig nam. Andere zeiden, dat het geſchied was, om dat des Veldheers Huis kort te voren was afgebrand, en dat het vermoeden op Capitein *Swan* viel, als of hy 'er de aanleider van was. Andere waren van gevoelen, dat de Capitein door zyne dreigementen zyn eigen verderf veroorzaakt had; dewyl hy dikwils in oplopendheid had gezegd, dat de Veldheer hen verongelykt had, en dat hy 'er voldoening van hebben wilde; dat hy nu kennis had van hun Rivieren, en wiſt hoe hy hen kon bykomen; dat hem ook de manier van hun vegten, en de zwakheid van hun land bekend was; en dat hy derhalven meenden weg te gaan, en met een party volks tot zyn byſtand wederkomen, om hen te plonderen, ja zelfs hun land weg te nemen. Op al 't welke de Veldheer, als 't hem was ter oore gekomen, zoude gezegd hebben: *Hoe, is Capitein* Swan *van yzer gemaakt, en kan hy zig tegen een gantſch Koningryk verzetten? of denkt hy dat wy hem vrezen om dat hy zulk een taal voert?* Evenwel had hy hem nooid aangeroerd, voor dat de *Mindanayers* hem vermoord hadden. 't Is waarſchynelyk dat 'er eenige waarheid in dit alles was; want de Capitein was oplopend, en de Veldheer zeer gretig na Goud. Dog wat ook de oorzaak geweeſt zy, hy wierd daar vermoord, gelyk verſcheidene my verhaald hebben, en zyn Goud en alles hem ontnomen, als mede zyn Journaal, 't welk naderhand van daar gezonden wierd door Mr. *Moody* (die daar een weinig te voren, en kort na de moord was,) en hy zond het daar na na *Engeland* door Mr. *Godard*, Opperſtuurman van 't Schip de *Defence*.

Maar om weder tot ons verhaal te komen: Aangezien ik ons volk niet kon overreden om weder na Capitein *Swan* te gaan, zo had ik zeer gaarn den Prins in ons gezelſchap gehad; maar Capitein *Read* durfde zyn wispeltuurig volk niet lang ſtil laten leggen: zulks dat wy dien zelfden dag, dat de Prins volgens zyne beloften weer by ons ſtond te komen, zynde den 2. November, van hier t'zeil gingen, ſtellende onze koers Z. W. met een N. W. wind.

De wind bleef dus ſtaan tot dat wy aan 't Eiland *Celebes* quamen, en liep toen na 't Weſten, en voorts wat Zuidelyk. Den 9. quamen wy aan 't Noord-Ooſter-eind van dit Eiland, en vonden daar zulk een ſterke ſtroom Weſtwaards lopende, dat wy naauwlyks aan de Ooſt-zyde van 't zelve konden komen.

Cele-

Digitized by Google

Celebes is een zeer groot Eiland, ſtrekkende zig in de lengte van 't Noorden na 't Zuiden omtrent 7., en in de breedte omtrent 3. gr. uit. Het legt onder den Evenaar, het Noord-eind op 1. gr. 30. min. N. en 't Zuid-eind op 5. gr. 30. min. Z. en volgens de gemene beſchryving legt de romp van dit Eiland N. en Z.; dog aan de Noord-Ooſter hoek ſtrekt zig een ſmalle punt omtrent dertig mylen N. O. uit en omtrent dertig mylen Be-ooſten deze lange punt legt het Eiland *Gilolo*, aan de Weſtzyde van 't welk vier kleine Eilanden leggen, die zeer wel van Nagelen voorzien zyn; de twee voornaamſte daar van zyn *Ternate* en *Tidor*: en gelyk het Eiland *Ceylon* gerekend word de eenigſte plaats te wezen van Caneel, en dat van *Banda* van Notemuscaten, zo worden deze Eilanden van zommige gehou-don voor de eenige Nagel-Eilanden in de Wereld: maar dat is een grote misſlag, gelyk ik reeds getoond heb. 1687.

Komſt aan 't Eiland Celebes.

Ternate, Tidor, Banda.

Aan de Zuidzyde van 't Eiland *Celebes* is een Zee of Golf van omtrent zeven of agt mylen wyd, en veertig of vyftig lang, welke byna regt Noorden langs 't land loopt, en in 't midden dezer Golf zyn verſcheidene kleine Eilandjes. Aan de Weſtzyde van 't Eiland, byna aan 't Zuid-eind, is *Macaſſer* gelegen, een ſterke Stad en Handelplaats, den Hollanderen toebehorende.

De Stad Macaſſer.

Aan de Ooſtzyde van het Eiland zyn grote Inhammen en Meiren, en een menigte van kleine Eilandjes en droogten gins en weer verſpreid: wy zagen ook een hoge ſpitze Berg aan 't Noord-eind: maar 't land aan de Ooſtzyde is laag, want wy voeren 't byna geheel langs. De aarde aan deze zyde is zwart en diep, en ongemeen vet en zwaar, zynde vol van boomen; daar zyn ook vele Waterbeeken, die in Zee uitlopen; en deze gantſche Ooſtzyde van 't Eiland ſchynd niet dan een grote Boſſchaadje van zeer hoge boomen te zyn.

Dewyl wy met veel moeite aan deze Ooſtzyde gekomen waren, en Zuidwaards langs de Kuſt voeren, met weinig wind, en die nog Z. Z. W. en zomtyds doodſtil, zo duurde het lang eer wy dit Eiland voorby zeilden.

Den 22. waren wy op de hoogte van 1. gr. 20. min. ten Zuiden, en zynde omtrent drie mylen van 't Eiland, terwyl wy met een zagte landwind Zuidwaards zeilden, hoorden wy 's morgens ten twee of drie uuren, een geklater in 't water, gelyk dat van Rocſchuiten; en vrezende voor eenigen aanval, kregen wy al ons geweer voor den dag, en ſtelden ons zelven in ſtaat van tegenweer. Zo dra als het dag was zagen wy een grote Praauw op de *Mindanaiſche* wyze gebouwd, met omtrent zeſtig man daar in, en nog zes kleine Praauwen daar nevens: zy lagen omtrent een

1687. Engelſche myl te loefwaard van ons, om ons te bezigtigen, zynde waarſchynlyk eerſt op ons afgekomen om een roof van ons te maken; maar zy ſchenen nu bevreesd te zyn om by ons te komen.

Wy ſtaken derhalven Hollandſche vlaggen op, denkende hen daar door tot ons te lokken, want wy konden na hen niet toevaren; maar zy roeiden terſtond na 't Eiland, en liepen in een grote Inham, zo dat wy hen niet meer zagen, nog ook zederd, zo lang wy omtrent dit Eiland waren, eenige andere Vaartuigen of volk, uitgenomen een Viſſchers Cano: ook vernamen wy gene huizen langs deze gantſche Kuſt.

Vyf of zes mylen Bezuiden deze Plaats is een lange reeks van grote en kleine Eilanden, en vele droogten, die in onze kaarten niet geſteld zyn, en zeer moeyelyk voor ons waren om door te zeilen. Evenwel geraakten wy tuſſchen dezelve en 't Eiland *Celebes* eindelyk door, en ankerden tegen over een zandbaai op agt vademen zandgrond, omtrent een halve Engelſche myl van 't groot Eiland, zynde op de hoogte van 1. gr. 50. min. ten Zuiden.

Zeeſchildpadden ſchuuw.

Hier bleven wy eenige dagen, en zonden onze Cano's alle dagen uit om Zeeſchildpadden te vangen; want daar waren 'er grote menigten van; maar zy waren daar, gelyk doorgaans op alle andere plaatzen in de Ooſt-Indiſche Zeën, zeer ſchuuw. Wat de reden hier van zy, weet ik niet, 't een ware de Inboorlingen zelve ſterk op die vangſt uitgaan; want ook in *Weſt-Indiën* zyn ze ſchuuw op plaatzen, daar ze veel geſtoord worden. Dog wy vonden ze mede ſchuuw op de Kuſt van *Nieuw-Holland*, (gelyk ik zal verhalen,) ſchoon ze daar door de Inboorlingen niet gemoeid wierden.

Grote Alikruiken

Op de droogten, die aan de buitenkant van ons lagen, vergaderden wy Schelpviſch by laag water; ook waren 'er byſtere grote Alikruiken, waar van een alleen zo veel viſch in zyne hoorn beſloot, dat 'er voor zeven of agt mannen genoeg aan te eeten was, zynde een goede en gezonde ſpyze: wy doorliepen ook de Boſſchen op het Eiland, maar vonden 'er geen Wild. Een van ons volk, die altoos met zeere beenen was gequeld,

Zekere Wyngaard.

vond daar een zekere Wyngaard, die zig zelven overeind hield door by andere boomen op te klimmen: de bladen daar van groeiden zes of zeven voet hoog, maar de vezelen of rankjes elf of twaalf; het was een zeer groen blad, redelyk breed en rondagtig, en dik en ſtevig. Deze bladeren klein geſtoten en met vet of ſpek gekookt maakten een voortreffelyke zalf. En vermids ons volk de deugd daar van kende, voorzagen zy zig zelven daar van, zo dat 'er nauwelyks een man op 't Schip was, of hy maakte, dat hy 'er een pond of twee van kreeg, inzonderheid zulke die met oude zeeren.

zeeren gequeld waren, welke grote baat daarby bevonden. De man, die deze bladeren hier eerſt vond, had ze leren kennen op de Land-Engte van *Darien*, en het toemaken van deze zalf van de Indianen aldaar geleerd: zederd was hy op vele plaatzen aan land geweeſt om na die bladen te zoeken, maar had ze nergens dan hier gevonden. Onder de vele grote boomen die hier waren, was 'er een die alle de andere overtrof; deze beval Capitein *Read* neer te vellen, om 'er een Cano van te maken, dewyl wy alle onze Boten op een na in de laatſte ſtorm verloren hadden: dies waren 'er zes wakkere mannen, die in de Baayen van *Campeche* en *Honduras* Verwhouthakkers waren geweeſt, (gelyk ook de Capitein zelf, en vele andere van ons dat werk hadden gedaan,) en derhalven in 't hakken ervaren zynde, aannamen den boom te vellen; en drie en drie by beurten geſtadig hakkende, hadden zy anderhalven dag werk, eer de boom omverre lag. Deze boom, ſchoon hy in een Boſch groeide, was egter agttien voeten in zyn omtrek dik, en de ſtam vier-en-veertig voeten lang, zonder eenige tak of quaſt, en zelfs op die hoogte was maar een tak of twee, en dan liep hy nog tien voeten hoger, en verſpreidde zig daar eerſt in vele grote en kleine takken, gelyk een Eyke, zynde zeer groen en weelig, dog het hart was vergaan, 't welk de ſtam onbequaam maakte voor 't gebruik, waar toe wy denzelven hadden geſchikt. 1687. Een grote boom.

Wy denzelven dan daarlatende, en 'er niets meer te verrigten hebbende, ligteden 't anker, en gingen 's andendaags, zynde den 29. November t' zeil. Terwyl wy hier lagen hadden wy eenige *Travaden*, een reis of twee 's daags, en moye koele landwinden uit den Weſten. De Zeewinden waren ſlap en onzeker, zomtyds uit den Noord-Ooſten, en zo na 't Ooſten en Zuid-Ooſten omlopende. Wy hadden den wind N. O. toen wy 't anker op wonden, en wy ſtuurden Z. Z. W. 's Namiddags zagen wy een droogte voor ons, en wenden onze koers na 't Zuid-Ooſten. Omtrent vier uuren waren wy weder digt by een andere grote plaat, dies keerden wy te rug na 't Eiland *Celebes* uit vreze van by nagt op eenige van die droogten te vervallen. By dag kon menze alle genoeg vermyden, want daar waren bakens op gezet, zynde gemaakt als Huttjes op hoge ſtylen, die boven den peil van 't hoog water uitſtaken, zynde miſſchien daar opgeregt door de Inboorlingen van 't Eiland *Celebes*, of die van eenig ander naburig Eiland: Ik heb noit ergens anders zulke bakens gezien. 's Nags hadden wy een hevige *Travaad* uit den Z. W., welke omtrent een uur duurde. Te vergeefs geveld.

Den 30. hadden wy een heldere landwind, en ſtuurden Zuidwaards, paſſerende tuſſchen de twee ondiepten, welke wy 's daags te voren zagen:

1687. deze platen leggen op drie graden ten Zuiden, en omtrent tien mylen van 't Eiland *Celebes*. Wanneer wy dezelve gepaſſeerd waren ging de wind leggen, en wy hadden kalmte tot nademiddag; wanneer wy een harde donderwind uit den Z. W. kregen. Tegens den avond zagen wy twee of drie Hozen, de eerſte welke ik, zederd ik in *Ooſt-Indiën* gekomen was, had gezien; want in *Weſt-Indiën* waren ze my dikwils voorgekomen.

Bakens op de droogten by Celebes.

Een Hoos

Een Hoos is een klein geſcheurd ſtuk of deel van eene wolk, ruim een elle, zo 't op 't oog ſchynd, neerhangende van het donkerſte deel derzelve: gemeenlyk loopt zy ſpits toe, en vertoont zig doorgaans met een kleine bogt in 't midden, want lynregt neerhangende heb ik ze noit gezien: het eind dat nederwaards hangd vertoont zig op 't oog niet dikker dan een mans arm, maar om hoog na de wolk toe is de pyp veel dikker.

Beſchryving derzelve.

Wanneer de oppervlakte der Zee begind te werken, zal men 't water omtrent honderd ſchreden in 't ronde zagtelyk zien ſchuimen en zig bewegen, tot dat de draying toeneemt, en dan vliegt het opwaards in de gedaante van een pilaar, die onder aan omtrent honderd ſchreden in den omkreits is, dog na boven ſmaller toelopende eindelyk zo dun word als de Hoos zelve, en het ſpitze eind daar van bereikt, waar door dan het ryzend Zeewater na de wolken ſchynd gevoerd te worden; gelyk men zulks ook klaar beſpeurd aan de wolk, die hoe langer hoe groter en zwarter word. Waar na men de wolk ziet voortdryven, ſchoon zy eerſt zonder beweging ſcheen te zyn; en de Hoos behoud dezelve drift als de wolk, zuigende onder 't voortgaan ſteeds water op, 't welk door den voortgang wind bybrengd. Dit duurt zo omtrent een half uur, tot dat het zuigen ophoud; en dan breekt het af, waar door al het water, 't welk beneden de Hoos, of het athangend ſtuk der wolke is, weder in Zee valt, en een groot geraas en klaterende beweging in de Zee maakt.

Het is zeer gevaarlyk voor een Schip onder een Hoos te zyn, wanneer dezelve breekt; en daarom tragt men die altoos te vermyden, door zo verre daar af te blyven als men kan. Maar menigmaal is men door gebrek van wind in grote vreze en gevaar: want doorgaans is het ſtil daar de Hozen werken, 't en zy juiſt daar ze zyn; en daarom is het dat de Zeelieden, wanneer zy een Hoos zien aankomen, en geen kans zien om dezelve te ontzeilen, zomtyds met grof geſchut daar op ſchieten, om de buis door een lugtgat te doen breken; maar ik heb egter noit gehoord, dat zulks eenig nut gedaan heeft.

Uitwerking eener Hoos

Dewyl ik nu van Hozen ſpreek, zal het niet te onpas komen, dat ik een verhaal doe van zeker geval, eens een Schip op de Kuſt van *Guinée* overgekomen, in of omtrent het jaar 1674. Zekere Capitein *Records* van *Lon-*

Digitized by Google

Londen, gaande na de Kuſt van *Guinée* met een Schip van 300. ton en zestien ſtukken, genaamd de *Bleſſing*, gekomen zynde op 7. of 8. gr. Noorder breedte, zag verſcheidene Hozen, van waar 'er een regt op het Schip anquam; en hy geen wind hebbende om uit de weg te zeilen, maakte zig, door de zeilen te gorden, gereed om dezelve af te wagten: ondertuſſchen dreef zy zeer ſnel voort, en brak even eer ze aan 't Schip quam, met een groot geraas, en zulk een verheffing van de Zee, gelyk als of 'er een groot huis, of iets zulks in geploft ware; en de woede der wind ſloeg met zulk een geweld tegen 't ſtuurboord aan, dat de boegſpriet en fokkemaſt met eene ſlag afbraken, en 't gehele Schip byna omgeſlage wierd; dog het rees terſtond weder op; maar de wind ter zelver tyd omdwarrelende, ſloeg tegen bakboord aan, en had het Schip haaſt de andere kant over doen omſlaan; ondertuſſchen voelde de Bezaansmaſt het geweld van deze tweede rukwind, en knapte kort af, gelyk te voren de fokkemaſt en boegſpriet. Maar de grote maſt en ſteng leden geen ſchade, want de woede der wind (die aanſtonds over was) trof dezelve niet. Drie mannen waren boven in de fokkemaſt toen die brak, en een op het boegſpriet, waar door zy mede in Zee vielen, maar zy wierden alle geborgen. Dit is my verhaald door Mr. *Jan Kanby*, die toen Quartiermeeſter en Bottelier was; de Opperſtuurman was *Abraham Wiſe*, en de Onderſtuurman *Leenard Jefferies*. 1687. op de Kuſt van Guinée.

Men is gemeenlyk zeer vervaard voor deze Hoozen, en evenwel is dit de eenigſte ſchade, die ik ooit gehoord heb, dat door dezelve is geſchied. Dog zy vertonen zig ſchrikkelyk genoeg, te meer om dat ze opkomen, wanneer men zo ſtil in Zee legt als een blok, en niet uit den weg kan raken. Maar hoewel ik ze dikwils gezien heb, en wy menigmaal daar tuſſchen bezet geweeſt zyn, zo is de ſchrik nogtans altoos het meeſte geweeſt.

Den eerſten December hadden wy een mooi koeltje uit den Ooſt Zuid-Ooſten, en ſtuurden Zuid aan: op den middag nam ik de hoogte, en bevond dat wy op 3. gr. 34. min. Bezuiden de Middellyn waren. Wy zagen toen het Eiland *Bouton*; en dewyl 't den 5. 's avonds mooi weêr was, hyſten wy onze Cano uit, en zonden onze *Moscito*-Indianen, van welke wy 'er twee of drie by ons hadden, om Zeeſchildpadden te vangen, want die waren hier in menigte; maar vermids ze ſchuuw waren, wilden wy ze liever by nagt vangen, 't welk in *Weſt-Indiën* ook gebruikelyk is; want telkens als zy opkomen om adem te halen, 't welk eens in agt of tien minuten is, blazen ze zo hard, dat men 't wel honderd voeten verre kan horen; waar door de vanger weet, waar zy zyn, en 'er gemakkelyker by kan 't Eiland Bouton.

1687. kan komen dan by dag; want de Schildpad ziet beter, dan hy hoort, maar de *Manatee* hoort weer beter.

's MORGENS keerden zy weder met een grote Schildpad, welke zy digt by den Oever gevangen hadden, en zy bragten eenen *Indiaan* van 't Eiland met zig aan boord, die *Maleits* ſprak, waar door wy hem verſtaan konden: hy zeide ons dat 'er twee mylen verder Zuidwaards een goede Haven was, daar wy konden ankeren: dies zeilden wy met een goede wind daar na toe, en quamen 'er tegens den middag aan.

DEZE Haven legt op 4. gr. 45. min. ten Zuiden, aan de Ooſtzyde van 't Eiland *Bouton*, 't welk drie of vier mylen van 't Zuid-Ooſt-eind van 't Eiland *Celebes* aflegt. Het is langwerpig, ſtrekkende zig Z. W. en N. O. omtrent vyf-en-twintig mylen in de lengte uit, en de breedte is omtrent tien mylen. Het is redelyk hoog land, en vertoont zig van verre vlak en effen, dog boſchagtig.

De Stad Callaſuſung.

EEN myl van de ankerplaats is een Stad genaamd *Callaſuſung*, zynde de voornaamſte, zo 'er anders nog meer zyn, 't welk wy niet verſtonden: dezelve legt omtrent een Engelſche myl van de Zee, boven op een Bergje, in een vlakte met *Cocos*-bomen omringd: buiten de bomen, gantſch rondom de Stad is een ſterke ſtene muur: de huizen zyn gebouwd gelyk die van *Mindanao*, maar netter, de gehele Stad was heel ſchoon en vermakelyk.

De Sultan van Bouton.

DE Inwoonders zyn klein, en wel gemaakt van lyf en leden, gelykende van geſtalte, koleur, en gewaad den *Mindanayers* wel, dog zy waren netter, en zinnelyker: Zy ſpreken de *Muleitſche* taal, en zyn alle *Mahometanen*, zynde hun Sultan zeer gehoorzaam, die een klein man was, van tuſſchen de veertig en vyftig jaren oud, en vele Vrouwen en Kinderen had.

OMTRENT een uur na dat wy ten anker gekomen waren, zond de Sultan ons een bode aan boord, om te weten wie wy waren, en waarom wy quamen. Dies gaven wy hem beſcheid; waar op hy weder na land keerde, en kort daar na weder aan boord quam, en ons zeide dat het den Sultan wel behaagd had, te verſtaan dat wy Engelſchen waren, en dat hy gezegd had dat wy alles zouden hebben wat het Eiland uitleverde; en dat hy den volgenden morgen zelf aan boord zoude komen. Dies wierd ons Schip ſchoon, en alles op zyn beſt klaar gemaakt om hem te ontfangen.

Zyn zinnebeeld.

DEN 6. 's morgens by tyds quamen vele Schuiten en Cano's by ons aan boord, met Vogelen, Eyeren, *Plantains*, *Potatos*, enz. Dog zy wilden 'er niets van overdoen, voor dat de Sultan quam, en hen laſt daar toe gaf. Omtrent ten tien uuren quam de Sultan in een zeer nette Praauw,

op

Digitized by Google

op de wyze van die van *Mindanao* gebouwd: boven op de maſt ſtond een witte zyde vlag, die rondom met een hoogrode lyſt van twee of drie duim was bezet; in 't midden ſtond heel mooi afgebeeld een groene Griffioen, tredende op een gevleugelde Slang, die haar beſt ſcheen te doen om op te komen, en haar tegenparty dreigde met een opgeſperde mond, en een lange ſtekel, om zyne benen te treffen. Andere Indiaanſche Vorſten hebben desgelyks hun Zinnebeelden. 1687.

Lyfwagt.

De Sultan met drie of vier zyner Edelen, en drie van zyne Zonen, zaten in de Cajuit van de Praauw; en zyne lyfwagt beſtond uit tien Musketiers, waar van vyf op de eene, en vyf op de andere zyde van 't Vaartuig ſtonden. Voor de deur van de Cajuit of roef ſtond een man met een groot breed zwaard, en een ſchild, en twee diergelyke aan 't agtereind van de roef: voorts ſtonden 'er nog twee Musquettiers op 't voorſteven, en twee op 't agterſteven.

Zyn gewaad.

De Sultan had een zyde Tulband op, die met een ſmalle goude kant geboord was, en aan de eene zyde des hoofds hing een brede kant of lint, na de *Mindanaiſche* wyze: hy had een Hemelsblauwe zyde broek aan, en een kleed of ſluyer van rode zyde om zyne ſchouderen geſlagen, 't welk los by hem neerhing; en 't grootſte deel van zyn rug en middel was naakt: voorts had hy gene kouſſen nog ſchoenen aan. Een van zyne Zonen was vyftien of zeſtien jaren oud; de twee andere waren nog heel jong, en zaten geſtadig op den arm van den eenen of den anderen zyner opwagters.

Capitein *Read* ontving hem aan de zyde van 't Schip, en leidde hem in zyne Cajuit, doende vyf ſtukken t' zyner welkomſt loſſen. Zo dra als hy aan boord quam, gaf hy zyne onderdanen verlof om met ons te handelen; waar op ons volk kogt het gene hen aanſtond. Het ſcheen den Sultan zeer wel te behagen, dat hy door de Engelſchen bezogd wierd, zeggende dat hy lang begerig was geweeſt om hen te zien, hebbende zeer veel van hun regtvaardige en eerlyke handeling horen ſpreken. Maar hy klaagde over de Hollanders (gelyk ook alle de *Mindanayers* en andere Indianen deden,) en wenſchte hen verre weg.

Verkoping van Slaven.

Want *Macaſſer*, eene van de voornaamſte ſteden, welke de Hollanders in die Geweſten hebben, is niet ver van hier; en de Hollanders komen zomtyds van daar om ſlaven te kopen: dewyl daar eenige van de Afgodiſche Inboorlingen van 't Eiland zyn, welke niet onder den Sultan ſtaande, en geen Opperhoofd hebbende, hier en daar in 't land omzwerven, en van de eene plaats na de andere vlieden, om zig voor dezen Vorſt en zyne onderdanen te verſchuilen, vermits die op hen te jagt gaan, en hen tot ſlaven maken. Want de beſchaafde Indianen der Zeeplaatzen, die

1687. met Uitheemſchen handelen, zyn gewoon de Inlanders, zo zyze niet onder de gehoorzaamheid van hunnen Vorſt konnen brengen, zo veel zy konnen op te vangen, en tot ſlaven te verkopen, agtende hen maar als Wilden, even gelyk de Spanjaards de *Americanen* doen.

De Capitein en eenige van zyn volk door den Sultan onthaald.

Na een geſprek van twee of drie uuren begaf de Sultan zig weder na land, en wy loſten weder vyf ſtukken op zyn vertrek. 's Anderendaags zond hy aan Capitein *Read* om aan land te komen, dewelke daar op met zeven of agt mannen henen ging om den Sultan op te wagten. Ik kon zodanig een gelegenheid om de plaats te zien niet laten voorbygaan, en hield hen derhalven gezelſchap. Wy wierden aan land door twee van de voornaamſte ontmoet, en na een redelyk net huis geleid, alwaar de Sultan onze komſt verwagtte. Dit huis ſtond aan 't eind van de Stad, welke wy, onder een grote toevloed van volk, dat na ons quam kyken, door paſſeerden Toen wy by 't huis quamen ſtonden 'er veertig naakte zoldaten in twee ryen, daar wy tuſſchen door gingen: dit huis ſtond niet op ſtylen, gelyk als alle de andere, die op de *Mindanaiſche* wyze gebouwd waren, maar de kamer daar wy ingebragt wierden was vlak op de grond, dewelke met matten beſpreid was om op te zitten. Ons onthaal was Tabak, *Betel*, en jonge *Cocos*-noten; en 't huis was van buiten met mannen, vrouwen, en kinderen bezet, dewelke na de venſters toedrongen om ons te zien.

Wy bleven hier niet boven een half uur, waar na wy affcheid namen en vertrokken. Deze Stad ſtaat op een zandige grond, maar hoedanig de landsdouw van 't overig gedeelte des Eilands is, weet ik niet, om dat niemand van ons aan land was, dan alleenlyk op deze plaats.

's Anderendaags quam de Sultan weder aan boord, en bood Capitein *Read* een kleine jongen aan; dog dewyl hy nog te klein was om eenigen dienſt te doen, bedankte de Capitein hem daar voor, en zeide dat hy hem niet groot genoeg was. De Sultan zond hem daar na een anderen, welken de Capitein aannam; dit was een aardige en goelyke jongen, maar 't gene iets wonders was, hy had op elke kakebeen twee regels tanden naaſt malkanderen, en niemand van de andere van dat volk was zo, nog heb ik ooit iets zulks gezien. Den Capitein wierden ook twee Geiten vereerd, en eenige Buffels beloofd; dog ik geloof dat 'er van beide maar weinige op dat Eiland waren, want ik zag 'er niet veel Geiten of Buffels; ook hebben zy niet veel Rys, maar hun voornaamſte ſpyze is wortelen. Wy kogten hier omtrent duizend pond *Potatos*; ook kogt ons volk een menigte van *Croccadoren*, en moye grote Parrekieten, zo ſchoon van koleur als ik ze ooid gezien heb.

De

De *Croccadoor* is zo groot als een Papegaai, en byna van zulk een fatzoen, met even zulk een bek, maar is ſpier wit, en heeft een digte vederkuif op 't hoofd. Hier ter plaatzen kogten wy voor ons gebruik ook een Praauw, op de *Mindanaiſche* wyze gemaakt van welke onze Timmerlieden daar na een Schuit maakten, die tot allerlei gebruik bequaam was: want dit Vaartuig was eerſt aan beide de einden ſpits, dies zaagden zy 't eene eind af, en maakten het plat, met een roer daar aan, waar door men 'er ongemeen wel mede kon zeilen en roeyen. 1687. Croccadoor.

Wy bleven hier maar tot den 12. om dat de Haven ſlegt, de grond niet goed, en de tyd des jaars ook niet gunſtig was; want de donderwinden begonden nu ſterk aan te komen. Toen wy ons anker wilden opwinden, was het in een klip vaſt gehaakt, en onze kabel brak aan ſtukken, zonder dat wy 't anker konden los krygen, ſchoon wy 'er grote moeite om deden; dies gingen wy t' zeil en lieten het leggen. Wy hadden den wind N. N. O. en ſtellende onze koers Zuid-Ooſt, vervielen wy tuſſchen vier of vyf Eilandjes, die op 5. gr. 40. min. Zuider breedte, en vyf of zes myle van de Haven van *Callaſuſung* leggen. Deze Eilandjes deden zig zeer groen op van *Cocos*-bomen, ook zagen wy 'er twee of drie Dorpen op, en hoorden 's nagts een trommel; want wy waren tuſſchen eenige droogten geraakt, daar wy niet voor 's anderendaags konden uitkomen. Wy wiſten niet of het ſlaan der trommel uit vreze voor ons was, dan of het was dat zy zig vrolyk maakten, gelyk het in die Geweſten gebruikelyk is den gantſchen nagt tot 's morgens toe met zingen en ſpringen door te brengen.

Wy vonden hier een vry ſterk gety, gaande de vloed Zuidwaards en de eb Noordwaards. Deze droogten en vele andere, die in onze Kaarten niet aangewezen zyn, leggen omtrent een myl aan de Z. Weſtzyde dezer Eilanden daar wy den trommel hoorden. Wy geraakten 'er dan eindelyk tuſſchen door, en zogten na een doortogt aan de Ooſtzyde, alwaar ons ook verſcheidene platen voor quamen; maar wy vonden killen om 'er tusſchen door te paſſeren, en ſtuurden toen na 't Eiland *Timor*, dewyl wy voor hadden om by 't zelve in de ruimte uit te lopen. Wy hadden den wind doorgaans W. Z. W. en Z. W., met heel ſtyve koelte en regenig weêr.

Den 16. geraakten wy uit de droogten, en ſtuurden Zuid ten Ooſten, met een W. Z. W. wind, dog hy verdraaide ſchier alle half uuren, zynde zomtyds Z. W. en dan W., en zomtyds N. N. W., met veel regen, donder, en blixem.

Den 20. paſſeerden wy 't Eiland *Omba*, 't welk een redelyk hoog Ei- 't Eiland Omba.

1687. land is, leggende op 8. gr. 20. min. en niet boven vyf of zes mylen van 't Noord-Ooſter deel van 't Eiland *Timor*: het is dertien of veertien mylen lang, en vyf of zes breed.

Pentare. ZEVEN of agt mylen Beweſten *Omba* is een ander vry groot Eiland, 't welk in onze aftekeningen geen naam had; dog volgens deszelfs ſtand moet het dat gene wezen, 't welk in zommige Kaarten *Pentare* genoemd word. Wy zagen by dag op hetzelve veel rooks, en by nagt vele vuuren; ook zagen wy een Stad of Vlek aan de Noordzyde, niet ver van de Zee; dog wegens 't quaat weêr gingen wy niet aan land. Tuſſchen *Omba* en *Pentare*, in 't midden van de kil, is een laag zandig Eilandje, met grote zandplaten ter wederzyde, maar tuſſchen dezelve, digt aan *Pentare* is een zeer goede kil. Wy voeren drie dagen lang af en aan, hebbende geen goede wind, want dezelve was Z. W.

DEN 23. 'savonds geraakten wy 'er door, met een kleine koelte uit den Noorden, houdende digt by *Pentare*: het gety of de eb liep hier Zuidwaards, het welk ons door hielp, want wy hadden maar weinig wind, maar dit gety, dat ons hier in het doorzetten gunſtig was, had ons daar na ſchier in 't verderf geſtort; want Bezuiden de kil, welke wy door quamen, leggen twee kleine Eilandjes, en na die Eilandjes liep het gety zo ſnel, dat het zeer weinig ſcheelde of wy waren geſtrand: want de weinige wind, dien wy te voren uit het Noorden hadden, ging t'eenemaal leggen, zo dat wy gantſch geen wind hadden toen wy daar quamen, en daar was ook geen ankergrond: Wy kregen derhalven onze riemen uit, en begonden te roeyen, dog te vergeefs; want het gety dreef ons zo ſterk na een van die Eilandjes, dat wy met alle magt en geweld genoodzaakt waren het Schip af te houden, door onze riemen tegen het ſtrand, welke een ſtyle Oever was, aan te zetten; en daar door dreven wy mis, en quamen buiten gevaar. In den nagt hadden wy weder een weinig wind uit den Noorden, en ſtuurden Z. Z. W.; 's morgens was de wind W. Z. W. en wy liepen Zuiden, waar na de wind W. N. W. lopende, ſtuurden wy Z. W. om het Zuid-Weſter-eind van 't Eiland *Timor* voor by te komen. Den 29. zagen wy de Noord-Weſter hoek van 't Eiland *Timor* omtrent agt mylen Z. O. ten Ooſten van ons.

Timor is een lang, hoog, bergagtig Eiland, ſtrekkende zig N. O. en Z. W. uit: het is omtrent zeventig mylen lang, en vyftien of zeſtien breed: 't midden van 't Eiland legt op omtrent 9. gr. ten Zuiden. Ik heb verſtaan dat de *Portugezen* op dit Eiland handelen, maar ik weet niets van deszelfs gewas, uitgenomen *Coire* om kabels van te maken; waar van in het X. Hoofdſtuk gemeld is.

DEN.

Digitized by Google

Den 27. zagen wy ten Zuid-Ooſten van ons twee Eilandjes, welke digt by 't Zuid-Weſter-eind van *Timor* leggen; wy hadden ſtyve winden, met veel regen, en Weſte en Weſt-Zuid-Weſte winden. 1687.

Zynde nu alle deze Eilanden gepaſſeetd, zetteden wy 't Zuid aan, met voornemen om *Nieuw Holland*, zynde een gedeelte van *Terra Auſtralis Incognita*, of 't *Onbekende Zuidland* aan te doen, en te zien wat dat ons zoude verſchaffen. En zo als de winden nu waren, konden wy ook onze voorgenomene koers, (welke eerſt Weſtelyk en daar na Noordelyk was) niet houden, zonder na *Nieuw Holland* te gaan, 't en ware wy weder te rug hadden willen gaan tuſſchen de Eilanden; maar het was nu geen goede tyd des jaars om tuſſchen eenige Eilanden Bezuiden den Evenaar te zyn, 't en ware in een goede Haven.

Den 31. waren wy op de hoogte van 13. gr. 20. min. zeilende nog al Zuidwaards, met een zeer ſtyve wind, die doorgaans uit den Weſten was, hebbende onze Bezaan en zomtyds ons groot marszeil gereefd. 's Avonds ten tien uuren leiden wy 't Noordwaards over, uit vrees van op een droogte te vervallen, die in onze kaarten op 13. gr. 50. min. of daar omtrent aangewezen is, leggende Z. ten W. van 't Ooſt-eind van *Timor*, en zo lag het Eiland na onze rekening toen van ons. Ten drie uuren wendden wy weer, en ſtelden onze koers Z. ten W., en Z. Z. W.

's Morgens zo dra als het dag was, zagen wy de plaat regt voor ons leggende volgens alle onze rekeningen op 13. gr. 50. min. Het is een brok lands die even boven water komt, met verſcheidene klippen, welke agt of tien voet boven water ſteken, daar om heen. Het legt in een driehoek, zynde elke zyde omtrent anderhalf myl lang. Wy weerhielden onze koers regt voor 't midden dezer plaat, en quamen tot op een halve Engelſche myl na aan de klippen, alwaar wy 't lood uitwierpen, dog vonden geen grond. Wy liepen toen om, en zeilden twee uuren lang na 't Noorden, waar na wy weder wendeden en Zuidwaards liepen, menende de hoek te boven te laveren, maar wy konden niet dies voeren wy de Noordzyde langs, tot dat wy aan de Ooſterhoek quamen, nemende een klein gezigt van de klippen; waar na wy ſcherp by de wind na 't Zuiden ſtuurden, digt langs de plaat, daar wy 't lood weder uitwierpen, dog vonden geen grond.

Deze plaat legt in onze kaarten niet boven zeſtien of twintig mylen van *Nieuw Holland*; maar wy liepen daar na nog wel zeſtig mylen regt na 't Zuiden, eer wy 'er aanquamen; en ik ben verzekerd, dat geen gedeelte van *Nieuw Holland* daar omtrent op veertig mylen na zo Noordelyk legt, als het in onze kaarten geſteld is: want indien *Nieuw Holland* regt Misſlag der kaartmakers.

1688. aangewezen ware, moeſten wy noodzakelyk omtrent veertig mylen Beweſten onze koers zyn gedreven geweeſt; dog het is zeer onwaarſchynelyk dat de ſtroom ons zo ſterk Weſtwaards zoude gedreven hebben, dewyl wy zulk een geſtadige Weſtelyke wind hadden. Ik ſta toe dat als de *Mouſon* eerſt omloopt, de ſtroom dan niet terſtond keerd, maar nog byna een maand haren loop houd: dog de *Mouſon* was toen ten minſten al twee maanden verlopen. Maar ik zal van de winden en ſtromen elders ſpreken. En belangende deze, ik geloof eerder dat het land niet wel aangewezen is, als dat de ſtroom ons misleidde; want het was waarſchynelyker, dat wy misleid zouden geweeſt zyn, eer wy by de plaat quamen, als daar na; om dat wy op de Kuſt van *Nieuw Holland* bevonden, dat het gety zyn geſtadige loop hield, lopende de vloed Noord ten Ooſten, en de eb Zuid ten Weſten.

Nieuw Holland.

Den 4. January 1688. quamen wy by 't land van *Nieuw Holland* op de hoogte van 15. gr. 50. min. hebbende, gelyk ik gezegd heb, onze koers regt Zuiden genomen, toen wy de plaat den 31. December paſſeerden. Wy liepen 'er digt aan, en vindende geen bequame ankerplaats, om dat het land voor 't Noord-Weſten openlag, zeilden wy Ooſtwaards het ſtrand langs, ſtuurende Noord-Ooſt ten Ooſten, want zo legt het land. Wy liepen dus omtrent twaalf mylen, en quamen toen aan een punt, van waar het land zig Ooſt en Zuidelyk ſtrekte tien of twaalf mylen verre, maar hoe het daar na loopt, weet ik niet. Omtrent drie mylen Beooſten deze Punt is een redelyk diepe Baai, met vele Eilandjes in dezelve, en een zeer goede plaats om te ankeren, of te kielhalen. Omtrent een myl Beooſten die Punt, ankerden wy den 5. January, twee Engelſche mylen van den Oever, op negen en-twintig vademen, goede, harde, en zuivere zandgrond.

Nieuw Holland is een zeer grote ſtreek lands, en men weet tot nog toe niet of het een Eiland, dan of het vaſt land is, maar ik hou my verzekerd dat het niet aan *Aſia*, *Africa*, nog *America* is gehegt. Dit gedeelte det wy zagen is alle laag en vlak land, met zandige Oevers tegens de Zee aan, dog de punten zyn klippig, en zo zyn ook eenige Eilanden in deze Baai.

Drake-boomen.

Het Eiland is dor en zandig, en onvoorzien van water, 't en zy men putten maakt; egter brengt het verſcheidene zoorten van bomen voort, dog de boſſchen zyn niet digt, nog de bomen heel groot. De meeſte bomen die wy daar zagen, waren, volgens onze mening, Drake-boomen, en die waren de grootſte van al 't geboomte aldaar, zynde van dikte en hoogte omtrent gelyk onze grootſte Appelbomen; de ſchors was zwartagtig en eenig-

Digitized by Google

eenigzins ruuw. De bladen waren van een donkere koleur, en de Gom droop uit de quaſten of ſcheuren die in de ſtammen der bomen waren: wy bezagen dezelve tegen eenig Drakenbloed dat wy aan boord hadden, en bevonden de koleur en ſmaak eveneens. De andere bomen waren by niemand van ons bekend: onder de bomen groeide redelyk lang gras, maar het was zeer dun. Wy zagen gene bomen die vrugten of bezien droegen. 1688.

Wy vernamen gene dieren, nog ook eenig ſpoor van een beeſt, dan eens, en dat ſcheen te zyn van een dier omtrent zo groot als een grote Dog; daar waren eenige weinige kleine Landvogels, maar niet groter dan een Meerel, en maar weinig Zeegevogelte. Ook was de Zee ſchraal van Viſch voorzien, 't en zy men de *Manatee* en Zeeſchildpadden onder de Viſch rekene; want die waren 'er by menigten; maar zy waren ongemeen ſchuuw, alhoewel ze van de Inwoonders weinig aanſtoot konden lyden, om dat die gene Schuiten nog yzer hadden.

De Bewoonders van dit land zyn de elendigſte menſchen van de Wereld: want de *Hottentots* van *Monomatapa*, hoewel een morzig volk, zyn in rykdom Edellieden by deze, die gene huizen, kleding van vellen, Schapen, Gevogelte, Vrugten der aarde, Struis-eyeren enz. gelyk de *Hottentots* hebben: ja als men hun menſchelyke gedaante ter zyde zet, ſchelen zy weinig van de onvernuftige dieren. Zy zyn lang, regt van lyf, en dun, hebbende lange dunne leden: voorts hebben zy grote hoofden, ronde voorhoofden, en grote winkbrauwen. Hun oogleden zyn altoos halfgeſloten, om de vliegen uit hun oogen te houden, dewyl die den menſchen hier zo moeielyk vallen, dat menze door geen wayen van zyn aanzigt kan houden; en zo menze niet met beide zyne handen afweert, zullenze in iemands neusgaten, ja ook in zyn mond kruipen, indien men de lippen niet digt toeſluit. Zulks dat deze lieden van jongs op door dit ongedierte geplaagd zynde, hun oogen noit open doen, gelyk andere menſchen, en daarom ook niet verre konnen zien, 't en zy ze hun hoofden optillen, gelyk als of zy na iets dat boven hen is wilden kyken. **De arme Inwoners van Nieuw Holland.**

Zy hebben grote dikke neuzen, vry bolle lippen, en wyde monden, de twee voorſte boventanden miſſen zy alle, zo mannen als vrouwen, oude en jonge; hoe zulks bykomt, en of zyze uittrekken, weet ik niet; ook hebben zy gene baarden: zy zyn lang van tronie, en van een zeer ongeziene gedaante, hebbende niet een eenige bevallige trek in hun gelaat; hun hair is zwart, kort, en gekruld, gelyk dat van de Zwarten, en niet lang en ſluik als dat van de gemene Indianen. De koleur van hun huid, het gantſche lyf over, is koolzwart, gelyk dat van de Zwarten in *Guinée*.

Zy

1688 Zy hebben gantſch gene kleeding, maar een ſtuk van een ſchorze eens booms, als een gordel om hun middel gebonden, en een hand vol gras, of drie of vier groene takjes, vol van bladen, welke zy onder den gordel ſteken, om hun ſchaamte te bedekken.

Hun manier van leven.

Zy hebben gene huizen, maar leggen in de open lugt, zonder eenig dekzel, zynde de aarde hun bed, en het gewelf des Hemels hunne gordyn. Of zy zig Man en Vrouw aan elkander houden, dan of zy zig zonder onderſcheid vermengen, is my onbekend: maar zy wonen t' zamen by troppen van twintig of dertig mannen, vrouwen, en kinderen. Hun eenigſte ſpyze is zekere kleine zoort van Viſch, welke zy vangen, door regels van ſtenen dwars over kleine inhammen of ſleuven der Zee te maken; waar door de kleine Viſch, die met elk gety van hoog water daar vervald, ten proye blyft voor deze menſchen, welke geſtadig by laag water komen oppaſſen, om daar na te zoeken. Deze geringe vangſt agt ik het toppunt van hun viſſchery te zyn; want zy hebben geen gereedſchap om grote Viſch te vangen, als die al quam; en zulke zullen by laag water zelden agter blyven: ook konden wy met onze hoeken en ſnoeren geen Viſch vangen, terwyl wy hier lagen. Op andere plaatzen zoeken zy by laag water Moſſelen, en Alikruiken; dog van deze ſchelpviſch is 'er maar weinig, zo dat zy zig voornamelyk verlaten op 't geen de Zee in hun afgeperkte plaatzen ſpoeld, het welk 't zy veel of weinig, zy altoos opzamelen, en na hun verblyfplaats brengen; alwaar de Oude, die door hun hoge jaren niet meer voort konnen, en de kleine kinderen na hun wederkomſt wagten: en 't gene zy dan bekomen hebben braden zy terſtond op kolen, en eeten het t' zamen op. Zomtyds krygen zy zo veel Viſch, dat zy 'er een grote maaltyd van konnen houden; en op andere tyden krygt elk pas een proefje; maar 't zy veel of weinig, ieder heeft 'er zyn deel van, zo wel de jonge, en oude die teer en zwak zynde niet konnen gaan, als de kloeke en ſterke. Als zy gegeten hebben, gaan zy neer leggen tot dat het weêr laag water is, en dan moeten alle die uitgaan konnen, 't zy by nagt of by dag, in regen of zonneſchyn, op de vangſt gaan paſſen, of anders moeten zy vaſten, want de aarde verſchaft hen gantſch gene ſpyze; dewyl 'er geen kruid, wortel, peulvrugt, of eenigerlei eetbaar graan groeid, dat wy zien konden: ook zyn 'er gene Vogels nog beeſten welke zy vangen konnen, dewyl ze geen gereedſchap daar toe hebben.

Hun Geweer.

Ik kon niet bemerken dat zy iets aanbaden. Deze arme menſchen hebben nog al eenig geweer om hun viſchgroeven te beſchermen, of met hun vyanden te vegten, zo iemand hen in die ſlegte viſſchery zoude willen ſtoren. Eerſt poogden zy met hun geweer ons vervaard te maken, wan-

Plant XII.

Digitized by Google

Digitized by Google

wanneer wy aan land zynde hen beletteden na hun viſchplaatzen te gaan. 1688.
Zommige hadden houte zwaarden, andere een zoort van houte lanſſen: hun zwaard was een ſtuk hout, van fatzoen eenigzins na een houwdegen gelykende, en de lans was een lange regte ſtok, die aan 't eene eind ſpits gemaakt, en daar na door hitte gehard was. Ik zag 'er geen yzer nog eenig ander Metaal; zulks dat zy miſſchien ſtene bylen gebruiken, gelyk zommige Indianen in *America*, in 't IV. Hoofdſtuk beſchreven.

Hoe de Indianen vuur krygen.

Hoe zy hun vuur krygen weet ik niet, maar miſſchien op dezelfde wyze als andere Indianen, uit hout. Ik heb dit de Indianen van *Bon-Airy* zien doen, en heb 'er zelf ook een proef van genomen. Zy nemen een plat ſtuk hout, dat zagt is, en maken op de eene zyde daar van een kuiltje; dan nemen zy een ander hard rond ſtokje, omtrent zo dik als een pink, en maken 't aan 't eene eind ſpits; dit ſpitze eind ſteken zy in 't gaatje of kuiltje van 't platte ſtuk hout, en drayen dan het ſtokje heen en weêr tuſſchen de palmen van hun handen, en drillen zo lang tot dat het zagt hout begint te roken, en eindelyk vlam vat.

Deze menſchen ſpreken eenigzins door de keel, dog wy konden 'er niet een woord van verſtaan. Wy ankerden, gelyk ik reeds gezegd heb, den 5. January, en ziende eenig volk op het ſtrand, zonden wy terſtond een Cano, om eenige kondſchap te bekomen; want wy waren in hoop van eenige leeftogt daar te zullen krygen: maar de Inwoonders onze Boot ziende komen, liepen weg en verſcholen zig; en hoewel wy wel drie dagen na hun huizen zogten, konden wy 'er evenwel gene vinden; maar wy zagen vele plaatzen daar zy vuuren geſtookt hadden. Eindelyk buiten hoop zynde van hun woningen te zullen vinden, ſtaakten wy 't zoeken, en lieten een party prullen aan den Oever, op zulke plaatzen, daar wy dagten dat zy komen zouden. Wy vonden nergens eenig water, uitgezeid in zommige oude putten aan de zandbayen.

Het volk op de Eilandjes.

Ten laatſten ſtaken wy over na de Eilandjes, en vonden daar vele van de Inboorlingen; ik geloof dat 'er wel veertig, zo mannen als vrouwen, en kinderen op een Eilandje waren. De mannen, toen wy eerſt aan land quamen, dreigden ons met hun lanſſen en zwaarden; maar zy wierden vervaard door 't loſſen van een roer, 't welk wy aſſchoten om hen te verſchrikken. Dit Eiland was zo klein dat zy zig niet verbergen konden, maar zy waren geweldig verbaaſt toen wy aan land quamen, voornamelyk de vrouwen en kinderen, want wy traden terſtond na hun legerplaats toe. De ſterkſte wyven raapten heure kleine kindertjes op, en liepen 'er al huilende mee weg, wordende van de kinderen die lopen konden, met een gebalk en geſchreeuw nagevolgd; maar de mannen bleven ſtil ſtaan. Zom-

1688. mige van de vrouwen en andere die niet weglopen konden, bleven by een vuur leggen, en maakten zulk een yslyk gebaar, gelyk als of wy gekomen waren om hen te verslinden. Maar wanneer zy zagen dat wy hen geen leed poogden te doen, waren zy redelyk stil, en de gene die op onze eerste aankomst weggevloden waren, keerden haast weder. Deze hun woonplaats was alleenlyk een vuur, met een schutzel van eenige takken daar voor aan de windzyde.

Na dat wy hier een weinig geweest waren, begonden de mannen wat gemeenzamer te worden, en wy deden zommige van hen klederen aan, op hoop dat wy eenige dienst van hen zouden hebben; want wy vonden hier eenige waterputten, en waren gezind twee of drie vaten daar van aan boord te brengen: dog dewyl 't wat moeyelyk was hetzelve na de Cano's te dragen, zo dagten wy dit volk tot dragers gebruikt te hebben, en gaven hen daarom eenige klederen, aan den eenen een oude broek, aan den anderen een gescheurd hemd, en aan den derden een oud wambes dat nauwlyks oprapens waard was, en evenwel op zommige plaatzen, daar wy geweest waren, zeer aangenaam zoude geweest zyn; en wy dagten dat het by deze lieden ook zo zoude wezen: Wy hadden hen deze plunjen aangetrokken, om dat wy meenden dat zy zig dus opgeschikt ziende, lustig voor ons zouden gewerkt hebben; en wanneer wy ons water geschept hadden in kleine langwerpige tonnetjes, die ieder omtrent twaalf stoop konden houden, en om water in te dragen gemaakt waren, bragten wy deze onze nieuwe knegts by de putten, en leidden hen elk zo een vaatje op de schouder, om die na de Cano's te dragen. Maar alle tekenen die wy konden maken waren te vergeefs, want zy stonden als stokbeelden zonder beweginge, maar grynsden als een party aapen en keken malkander aan. En 't scheen dat deze arme menschen niet gewoon waren laiten te dragen; zulks dat ik geloof dat een van onze scheepsjongens van tien jaren oud zo veel zoude gedragen hebben, als een van deze karels. Wy waren derhalven genoodzaakt ons water zelve te dragen; en zy trokken de klederen heel fraai weêr uit, en leidenze neder, even als of klederen nergens anders toe dienden, dan om in te werken: hoewel ik van eersten af aan niet zien kon dat zy 'er groot behagen in hadden; ook schenen zy zig over niets dat wy hadden te verwonderen.

Op een andere tyd als onze Cano tusschen deze Eilanden was, om eenige vangst te bekomen, zagen onze maats een party van dit volk van 't eene Eiland na 't ander zwemmen, (want zy hebben gene Schuiten, Cano's, of Vlotten) en vier van dezelve innemende bragten zy die aan boord: twee daar van waren van een middelbaren ouderdom, en de andere twee jon-

Digitized by Google

jongmans van agttien of twintig jaren. Wy gaven hen Rys met Schild- 1688.
padden en *Manatee* gekookt, het welk zy heel gretig opflokten; maar floegen gantſch geen agt op het Schip, of iets dat daar in was; en wanneer zy weder aan land gezet wierden, liepen zy zo ſnel weg als zy konden. Toen wy eerſt aan dit land quamen, eer wy eenige kennis aan hen, of zy aan ons hadden, quam 'er een party van hen, die op 't vaſte land woonde, regt tegen over ons Schip; en ſtaande op een redelyk hoge duin, dreigden zy ons met hun zwaarden en lanſſen, en ſchermden met dezelve in de lugt. Waar op de Capitein laſt gaf op een Trommel te ſlaan; 'twelk terſtond met een groot gedruis geſchiedde, om deze arme ſchepzels daar door een ſchrik op 't lyf te jagen. Zy dit geluid horende, liepen zo ſnel weg als zy lopen konden, ſchreeuwende ondertuſſchen *Curry*, *Curry*, met eene ſtem die diep uit de ſtrot voortquam. Deze Inwoonders van 't vaſte land liepen telkens van ons weg; evenwel kregen wy verſcheidene van hen, want gelyk ik reeds gezegd heb, zy hebben zulk een ſlegt gezigt dat zy ons niet gewaar wierden, voor dat wy digt by hen waren. Wy gaven hen altoos wat te eeten, en lieten hen dan weêr lopen; maar de Eilanders, na dat wy eens by hen geweeſt hadden, vloden niet meer van ons weg.

Hun ſchuuwheid.

Toen wy omtrent een week hier geweeſt waren, haalden wy ons Schip met een ſpringvloed in een kleine zandbaai, zo verre als het vlotten kon, zulks dat het by laag water droog lag, en de grond omtrent een halve myl van ons droog was; want het water loopt hier omtrent vyf vademen op en af: de vloed gaat Noord ten Ooſten, en de eb Zuid ten Weſten. Telkens als 't laag water was lagen wy op de blote grond, en de Zee was wel driehonderd voeten van ons: weshalven wy tyds genoeg hadden om den bodem van ons Schip ſchoon te maken, en 't zelve tot ons genoegen deden. Ons meeſte volk lag in een tent aan land, terwyl onze zeilen verſteld wierden, en onze Viſchvangers bragten ons dagelyks Zeeſchildpadden en *Manatee*, 'twelk onze geſtadige koſt was.

't Gety aldaar.

Terwyl wy hier lagen, poogde ik ons volk te overreden om na een Engelſche Factory te gaan; maar ik wierd gedreigd met aan land gezet, en hier gelaten te worden: dit deed my zwygen, en met geduld een bequamer plaats en gelegenheid afwagten om hen te verlaten; 'twelk ik hoopte binnen korten te zullen doen, om dat zy voorhadden na de Kaap *Comorin* te gaan. Hun voornemen was ook het Eiland *Cocos*, het welk in onze kaarten op 12. gr. 12. min. Noorder breedte legt, onderwege aan te doen, op hoop van aldaar die vrugt te bekomen, na welke het Eiland genoemd is.

1688.

XVII. HOOFDSTUK.

Van Nieuw Holland *vertrekkende, paſſeren zy 't Eiland* Cocos, *en doen een ander boſchagtig Eiland aan. Zeker Landgedierte als een Steurkrab.* Cocos-*nooten dryvende in de Zee. Het Eiland* Triſte, Cocos-*nooten voortbrengende, word telkens by hoog water overſtroomd. Zy ankeren aan een Eilandje digt by dat van* Naſſau. Hog-Eiland, *en andere. Een Praauw te* Achin *t' huis horende genomen. 't Eiland* Nicobar, *en de andere by dien naam genoemd.* Ambergrys *goed en quaad. De zeden van de Inwoners dier Eilanden. Zy ankeren aan 't Eiland* Nicobar. *Deszelfs ſtand, Landsdouw; en Baayen. De* Melori-*boom en vrugt, gebruikt in plaats van brood. De Inboorlingen van 't Eiland* Nicobar: *hun geſtalte, dragt, ſpraak, woningen: geen blyk van Godsdienſt of Regeering: hun ſpys en Cano's. 't Schip word ſchoongemaakt. De Schryver krygt verlof om aan Land te blyven, en nog twee andere Engelſchen, beneffens een Portugees en vier* Maleyers *van* Achin. *Hun eerſte ontmoeting met de Inboorlingen. De gemene praatjes van de* Cannibalen *of Menſchen-eeters. Hoe zy aan land bejegend worden. Zy kopen een Cano, om na* Achin *over te ſteken; dog dezelve ſlaat om in 't uitlopen. Varen andermaal henen. Stryd met de Eilanders; dog de peys gemaakt. Maken zig gereed tot hun reize.*

Vertrek van Nieuw Holland.

DEN 12. Maart 1688. zeilden wy van *Nieuw Holland* met een N. W. wind en ſchoon weêr. Wy ſtuurden onze koers Noordwaards; voornemens zynde, gelyk ik gezegd heb, het Eiland *Cocos* aan te doen: maar wy hadden verſcheidene dagen N. W., W. N. W., en N. N. W. winden, waar door wy onze koers Ooſtelyker moeſten houden, als vereiſcht was om dat Eiland te vinden. Kort na ons vertrek kregen wy ook quaad weêr, met donder, blixem, regen, en bulderende winden.

HET was den 26. Maart alëer wy op de breedte van 't Eiland *Cocos* waren, 't welk op 12. gr. 12. min. legt, zynde toen volgens onze giſſing veertig of vyftig mylen Beooſten 't zelve. De wind was nu Z. W., dies wierden wy te rade liever na eenige Eilanden aan de Weſtzyde van *Sumatra* te zeilen, als in de wind op na 't Eiland *Cocos* te ſtevenen. Ik was blyde dieswege, hopende van daar na *Samatra* of eenige andere plaats te zullen ontkomen.

ONS ontmoette op deze togt niets van belang, dan het vangen van twee grote

grote *Sharks*, tot den 28., wanneer wy by een klein boſchagtig Eiland quamen op de breedte van 10. gr. 30. min. Deszelfs lengte van *Nieuw Holland*, van waar wy quamen, was volgens myne rekening 12. gr. 6. min. ten Weſten. Het water rondom het Eiland was diep, en onbequaam om 'er te ankeren; maar wy zonden twee Cano's aan land; in de eene waren de Timmerlieden, om een boom af te houwen, en 'er een pomp van te maken; en de andere Cano ging om verſch water te zoeken, en vond een ſchone beek aan de Zuid-Weſter hoek van 't Eiland; maar de Zee ging daar zo hol op het ſtrand, dat zy 't water niet konden afbrengen. 's Middags quamen beide onze Cano's weder aan boord, en de Timmerlieden bragten een goede boom mede, van welke zy naderhand zulk een pomp maakten als die te *Mindanao*. De andere Cano bragt zo veel van de Vogels, die wy *Boobies* en *Oorlogsmannen* noemen, dat 'er al het Scheepsvolk, toen zy gekookt waren, genoeg aan had. Zy kregen ook een zeker Landgedierte, 't welk wel na een grote Steurkrab, zonder deszelfs klaauwen, geleek: deze dieren onthouden zig op droge zandgrond in holen, gelyk de Konynen. De Ridder *François Drake* in zyne Reisbeſchryving van zyne togt rondom de Wereld, verhaald dat hy deze dieren te *Ternate* of op eenig ander van de *Moluſe* Eilanden gevonden had. Zy waren heel goed om te eeten, en zo groot dat een man 'er geen twee van opluſte, zynde bykans zo dik als een mans been; hun ſchalen waren donker bruin, dog gekookt zynde rood. 1688.

Het Eiland is vry hoog, met ſtyle klippen na de Zuid en Zuid-Weſtzyde, en een zandbaai aan de Noordzyde; maar zeer diep water kort onder den Oever. De aarde is zwartagtig en vet, brengende grote boomen voort van verſcheidenerlei zoorten.

Omtrent ten een uur nademiddag, gingen wy van dit Eiland weder onder zeil met een Zuid-Weſte wind, en ſtuurden Noord-Weſt. Daar na liep de wind Noord-Weſt, en bleef verſcheidene dagen tuſſchen W. N. W., en N. N. W. Ik bemerkte dat de wind meeſtendeels uit het W. of N. W. waayde, en dan hadden wy altoos regenig weêr, met veel donder en blixem. Maar wanneer de wind eenigzins na 't Z. liep, dan hadden wy weinig koelte en ſchoon weêr.

Ons bejegende niets dat aanmerkens waardig was, voor den 7. April, en zynde toen op de hoogte vau 7. gr. ten Zuiden, zagen wy 't land van *Sumatra* op een verre afſtand ten Noorden van ons. Den 8. zagen wy 't Ooſt-eind van 't Eiland *Sumatra* zeer duidelyk, zynde toen op 6. gr. Z. Den 10. waren wy op de hoogte van 5. gr. 11. min. en zeven of agt mylen van 't gemelde Eiland, aan de Weſtzyde. Wy zagen daar een me-

1688. nigte van *Cocos*-nooten in de Zee dryven; en wy hyſten onze Boot uit, en viſſchten 'er eenige van op, als mede een luik van een Vaartuig. De nooten waren heel gaaf, en de pit zoet; en in zommige was de melk of 't water nog heel goed.

't Eiland Triſte.

Den 13. quamen wy by een klein Eilandje genaamd *Triſte*, en bevonden hetzelve te leggen op de hoogte van 4. gr. ten Zuiden; het legt veertien of vyftien mylen Beweſten het Eiland *Sumatra*. Dit Eilandje is geen Engelſche myl in 't ronde, en zo laag dat het water daar over heen vloeid: de grond is zandig, en vol van *Cocos*-boomen; dog de nooten daar van zyn klein, maar egter zoet, en wigtiger na hun grootte, dan ik oit eenige andere gevoeld heb, onaangezien het zout water telkens met de vloed over 't gantſche Eiland henen ſtroomd.

Wy zonden onze Cano's na land om *Cocos*-nooten, waar mede zy tot driemaal toe geladen wederquamen. Onze Viſchvangers gingen ook uit, en kregen eenige Viſch, welke wy tegens den avond kookten. Zy doodden ook twee jonge (*a*) Krokodillen, die wy met zout beſprengden tegens 's anderendaags.

Te dezer plaatze was 'er geen gelegenheid voor my om te ontkomen, anders zoude ik het gedaan, en van hier na *Sumatra* overgeſtoken hebben, byaldien ik een Boot had konnen bekomen: maar daar was geen kans toe. Wy gingen den 15. weder van dit Eilandje, ſtuurende Noordwaards aan de Weſtzyde van *Sumatra*. Onze koſt was nu Rys, en geraſpte *Cocos*-nooten in water geweekt, 't welk een zoort van melk maakte, waar in wy Rys deden, en 'er een ſmakelyk geregt van kookten. Na dat wy van *Triſte* gezeild waren, zagen wy nog andere Eilandjes, die ook vol *Cocos*-boomen ſtonden.

Naſſau.

Den 19. zynde op 3. gr. 25. min. Z. lag de Zuid-Weſter hoek van 't Eiland *Naſſau* omtrent 5. mylen ten Noorden van ons: dit is een redelyk groot onbewoond Eiland, op 3. gr. 20. min., en is vol van hoge bomen: omtrent een Engelſche myl van 't zelve legt een Eilandje, 't welk vol van *Cocos*-boomen is, alwaar wy den 20. ankerden, om ons nog meer van *Cocos*-nooten te voorzien. Byna rondom dit Eilandje legt een bank van klippen, zo dat onze Boten by laag water niet aan land konden komen, egter kregen wy vier bootvragten van nooten aan boord. Dit Eilandje is laag gelyk *Triſte*, en heeft aan de Noordzyde een ankergrond, daar men omtrent een Engelſche myl van den Oever veertien vademen water heeft, op zuiver zand.

Den 21. gingen wy van hier, en zeilden Noordwaards, blyvende nog al

(*a*) Aligators.

Digitized by Google

al aan de Weſtzyde van *Sumatra*, met Weſt en Zuid-Zuid-Weſte winden, en ongeſtadig weêr, zomtyds regen en *Travaden*, en zomtyds mooi weêr. 1688.

Den 25. zeilden wy onder den Evenaar door, ſturende Noordwaards tuſſchen 't Eiland *Sumatra* en een reeks van Eilandjes, die 'er veertien of vyftien mylen aflagen: onder dezelve was *Hog*- of *Verkens*-Eiland het voornaamſte, leggende op 3. gr. 40. min. Benoorden den middelyn: het is redelyk hoog en vlak land, met hoge groene bomen bezet. Wy paſſeerden den 28. daar voorby.

Den 29. zagen wy een zeil ten Noorden van ons, op 't welk wy jagt maakten; maar alzo 'er weinig wind was, quamen wy 'er niet by voor den 30.; als wanneer Capitein *Read*, toen wy 'er nog een myl afwaren, in een Cano ging, het Vaartuig nam, en aan ons boord bragd. Het was een Praauw met vier mannen die te *Achin*, daar ze na toe ging, t' huis behoorde, zynde van een dier *Cocos*-Eilanden, daar wy voorby gepaſſeerd waren, gekomen, en geladen met *Cocos*-noten en *Cocos*-Olie. Onze Capitein beval zyn volk zo veel noten en olie daar uit over te nemen, als zy goed vonden, en dan een gat in de Praauw te boren, en dezelve te laten dryven, houdende de vier mannen gevangen.

Het was niet uit inzigt van winſt, dat Capitein *Read* dit Vaartuig nam, maar om my en eenige andere het aan land gaan te beletten; want hy wiſt dat wy gereed waren te ontvlugten, als zig maar een gelegenheid daar toe opdeed: en hy oordeelde dat wy door dit beroven van de Inboorlingen ons onder hen niet zouden durven betrouwen. En nogtans viel dit zyn bedryf tot ons voordeel uit gelyk hier na zal verhaald worden.

Den 1. May quamen wy by 't Noord-Weſt-eind van 't Eiland *Sumatra*, op zeven of agt mylen van land. Deze gantſche Weſtzyde van *Sumatra*, welke wy langs voeren, noemen onze Engelſche die op 't Fort *St. George* wonen, ſimpelyk de Weſt-Kuſt, zonder den naam van *Sumatra* daar by te voegen. De gevangene, welke wy 's daags te voren genomen hadden, wezen ons de Eilandjes die voor de Haven van *Achin* lagen, als mede de killen door welke de Schepen paſſeerden; zy zeiden ons ook, dat 'er een Engelſch Kantoor te *Achin* was. Ik wenſchte toen my zelve wel daar, maar was genoodzaakt gedult te nemen, tot dat myn tyd zoude gekomen zyn.

Het Eiland van Nicobar.

Wy ſtelden nu onze koers na de Eilanden van *Nicobar*, zynde van voornemen ons Schip daar ſchoon te maken, op dat het te beter zoude zeilen.

Den 4. kregen wy een van die Eilanden in 't gezigt: het Zuidelykſte derzel-

1688. derzelver legt omtrent veertig mylen N. N. W. van 't Noord-Weſter-eind van het Eiland *Sumatra*, en dit is eigentlyk *Nicobor*: maar onze Zeelieden noemen de gantſche trop Eilanden, Bezuiden die van *Andeman*, de *Nicobars* Eilanden.

De Inwoners dezer Eianden houden geen zekere omgang of verkering met andere Landaarden; maar wanneer de Schepen voorby paſſeeren, komen zy met hun Prauwen aan boord, en bieden hun waren te koop, zonder ooit aan 't volk te vragen, van wat Landaard zy zyn; want alle Blanken zyn hen even na. Hun voornaamſte Waren zyn *Ambergrys* en Vrugten.

Amber-gris. Ambergrys word dikwils door de Ingezetenen dezer Eilanden, dewelke hetzelve heel wel kennen, gevonden; maar zy weten de onkundige vreemdelingen ook meeſterlyk te bedriegen, door hen zeker mengzel, dat hetzelve wel gelykt, in de hand te ſteken; en verſcheidene van ons volk kogten zulk tuig goedkoop. Capitein *Weldon* quam omtrent dezen tyd ook aan 't N. van het Eiland, daar wy lagen; en ik zag daar na een grote party van zulk *Ambergrys*, 't welk een van zyn volk daar gekogt had; maar 't was het regte niet, hebbende gantſch geen reuk: egter heb ik het daar ook gezien dat goed en welruikend was.

Op dat Eiland, alwaar Capitein *Weldon* was, waren twee Monniken, die daar gezonden waren om de Indianen te bekeren; en een van dezelve voer met den gemelden Capitein van daar, dog de ander bleef 'er. Deze die 'er van daan quam, ſprak zeer loflyk van de Inwoners van dat Eiland, namelyk dat zy een eerlyk en beleeft volk waren, die niemand leed zouden doen; dat zy niet krakeelzugtig, nog tot dievery of moord genegen waren; dat zy malkanderen trouwden, of ten minſten een man met eene vrouw, als man en wyf, t' zamen leefden, en elkander niet verlieten voor dat de dood hen ſcheidde: dat zy ſtipt en opregt in 't nakomen van hun gedrag waren; en dat zy zig tot het aannemen van de Chriſtelyke Godsdienſt genegen toonden. Dit verhaal had ik naderhand uit de mond van een Prieſter te *Tonquin*, die my zeide dat hy dit verſtaan had door een Brief van een Monnik, die Capitein *Weldon* van daar had mede gebragd. Maar om voort te gaan.

Den 5. van May liepen wy na de Weſtzyde van 't Eiland *Nicobar*, en ankerden aan 't Noord-Weſt-eind deszelfs in een kleine Baai, op agt vaden waters, geen halve myl van den Oever. Dit Eiland legt op 7. gr. 30. min. Noorder breedte, zynde omtrent twaalf mylen lang, en drie of vier breed: Het Zuid-eind is redelyk hoog, met ſtyle klippen aan de Zeekant: 't overige van 't Eiland is laag, vlak, en effen: de aardkorſt is zwart, en diep, en word wel door lopende Beekjes bewaterd. Het brengd een menig-

menigte van lange bomen voort, die tot allerhande gebruik beqtaam zyn; en 't gantſche Eiland ſchynd niet dan een eenig boſch te wezen; dog dat gene 't welk het te vermakelyker in Zee vertoont, is dat 'er rondom alle de kleine Baayen zo veel troppen van *Cocos*-bomen waſſen. Deze Baayen zyn een halve of een heele Engelſche myl, min of meer, lang of diep, en worden door eenige klippige uithoeken van boſchland verdeeld of van een geſcheiden. 1688.

Gelyk als de *Cocos*-bomen dus in boſchjes aan de Baayen langs de Zeekant groeyen, zo waſt 'er ook agter dezelve in die Baayen een andere zoort van een vrugtdragende boom wat verder van de Zee af, welke de *Melori*-boom genoemd word. Deze boom is zo dik en hoog als onze grote Appelbomen, hebbende een zwartagtige ſchorze en een redelyk breed blad: de Vrugt is zo groot als de *Brood*-vrugt van *Guam*, in het X. Hoofdſtuk beſchreven, of zo groot als een ſtuivers Tarwenbol; zynde van ſatzoen als een Peer, met een vry taaye gladde ſchil, van een ligtgroene koleur. Het binnenſte van de vrugt gelykt wel na een Appel, maar is vol van vezelen, zo dik als ruuw garen. Ik heb deze zoort van boomen nergens anders gezien. Melori-boom.

De Inboorlingen van dit Eiland zyn lang van lyfſtal, en welgemaakt van leden, hebbende vry lange tronien, bruine oogen, middelmatige neuzen, en zyn wel geregeld in alle de trekken van hun gelaat: hun hair is zwart en ſluik, en hun huid van een donker roſſe koleur. De vrouwen hebben geen hair aan heure winkbraauwen; zulks dat ik geloof, dat het 'er met wortel met al uitgeplukt was; want de mannen hadden daar hair zo wel als andere menſchen. Inboorlingen.

De mannen gaan 'er naakt, uitgenomen dat zy een ſmalle ſtrook of ſluyer om hun middel ſlaande, dezelve beneden tuſſchen de dyen laten door ſchieten, en het eind dan weder na boven by hun middel inſteken. De vrouwen dragen een kort rokje, dat van den middel tot aan de knien neerhangd. Hun dragt.

Hun taal verſchoelde van alle andere, die ik oit te voren gehoord had; evenwel liepen 'er eenige weinige *Maleitſe* woorden, en nu en dan een Portugees woord onder, 't welk zy miſſchien leren op de Schepen, die daar voorby paſſeren; want zo dra als zy een zeil zien, roeyen zy 'er voort met hun Cano's na toe. Ik kon niet bemerken, dat zy eenige Godsdienſt hadden, want zy hadden geen Tempel of Afgod, nogte zag ik eenige uitwendige eerbewyzing aan eenige Godheid. Taal.

Zy wonen rondom 't Eiland aan de Zeekant in de Baayen, zynde in elke Baai vier of vyf huizen, welke op ſtylen gebouwd zyn, gelyk als die Huizen.

1688. te *Mindanao*, zynde klein, laag, en vierkant van fatzoen: ieder huis beſtaat uit maar een vertrek, 't welk omtrent agt voeten hoog van de grond is; en het dak is nog omtrent agt voeten hoger; maar in plaats van een ſchuins toelopende vorſt, is het dak zeer net gewelfd met latten zo dik als een arm, die boogswyze gemaakt, en aardig met *Palmetes*-bladen gedekt zyn.

Ik kon niet beſpeuren, dat zy onder eenige Regeering waren, want zy ſchenen alle evengelyk te zyn, zonder eenig onderſcheid, regerende elk man in zyn eigen huis. Hun Plantagien waren alleenlyk die *Cocos*-boomen, welke aan de Zeekant groeyen, zynde geen land verder binnewaards bebouwd; want agter de vrugtboomen waren 'er gene paden na 't Boſch te zien. Het grootſte gebruik, dat zy van hun *Cocos*-boomen maakten, was *Wyn de Palm* daar van te trekken, van welke zy grote liefhebbers zyn.

't Gebruik van de Melori-vrugt.

De *Melori*-boomen ſchenen in 't wild te groeyen: zy hebben grote aarde potten, die vyf-en-twintig of dertig ſtoop konnen houden, dezelve doen zy vol van deze vrugt, en gieten dan wat water daar op, waar na zy de mond dezer potten met bladen bedekken om 'er de waaſſem in te houden, wanneer zy ze te koken gezet hebben. Als de vrugt murw gekookt is, halen zy 'er de ſchil af, voorts ſchrapen zy 't week van de vezelen, met een plat ſtokje dat als een mes geſneden is, en maken 'er dan klompen van zo groot als een Hollandſche kaas; als dan kan 't zes of zeven dagen goed blyven. Het ziet 'er geel uit, en is goed van ſmaak, zynde 't zelve hun voornaamſte ſpyze; want zy hebben geen *Yams*, *Potatos*, nog Rys, en niet dan zeer weinig *Plantains*; dog zy hebben eenige weinige Verkentjes, en eenige Hanen en Hennen, gelyk de onze. De mannen houden zig bezig met viſſchen, dog ik zag niet, dat zy veel vingen. Elk huis had ten minſten twee of drie Cano's, welke zy op 't land haalden, als zy ze niet gebruikten.

Hun Vaartuigen.

Deze Vaartuigen, waar mede zy uit viſſchen gaan, zyn ſpits aan beide de einden, en de zyden en bodem zeer dun en glad; zy gelyken wel wat na de Praauwen van *Guam*, zynde plat aan de eene zyde, en gebuikt aan de andere zyde. En dewyl ze dus dun en ligt zyn, kan men ze beter met riemen, dan met zeilen beſtieren; evenwel zeilen zy vry wel ook, en worden met een Roeiſchop beſtierd. Gemeenlyk gaan 'er twintig of dertig mannen in deze Vaartuigen, en zelden minder dan negen of tien. Hun riemen zyn kort, egter ſcheppen zy niet, maar roeyen daar mede, gelyk wy doen. Hun roeibanken zyn van geſpletene bamboezen gemaakt, die overdwars, en zo net aan een leggen, dat het wel een verdek gelykt: dog ze

Digitized by Google

ze leggen egter los, zo dat wanneer zy willen zitten om te roeyen, zy maar van deze bamboes-planken op nemen en dezelve aan een zyde leggen, om plaats voor hun benen te maken. De Vaartuigen van de andere Eilandjes daar om heen waren eveneens; en misschien was 't met andere dingen ook zo; want aan 't volk daar van, 't welk by ons quam terwyl wy daar lagen, zagen wy gantsch geen onderscheid. 1688.

Maar om met ons verhaal voort te gaan; het was gelyk ik gezegd heb, den 5. May omtrent tien uuren 's morgens, wanneer wy by dit Eiland ankerden; en Capitein *Read* gaf terstond last het Schip op zyde te halen, en schoon te maken, 't welk dien dag en den volgenden geschiedde; ondertusschen wierden alle de watervaten gevuld, dewyl 't voornemen was tegens den avond weder t' zeil te gaan: want vermids de wind nog N. O. was, hoopte de Capitein by de Kaap *Comorin* te komen, eer de wind nog omliep; anders zoude het moeyelyk geweest zyn daar te komen, om dat de Westelyke *Mouzon* voor de hand stond.

Ik oordeelde dat het nu tyd was om vry te raken, door verlof te bekomen, indien 't mogelyk was, om hier te blyven; want steelswyze dit te doen scheen niet wel doenlyk; en ik had geen reden om te wanhopen dat ik geen verlof zou krygen; dewyl dit een plaats was daar ik na allen schyn, door myn verblyf, ons Scheepsvolks geen quaat kon doen, al had ik het in den zin gehad. Eene reden die my in gedagten bragt om hier ter plaatze te blyven, (behalven het verlangen om Capitein *Read* te verlaten, 't welk ik altoos had voorgehad, zo dra als my gelegenheid daar toe zoude voorkomen,) was dat ik eenige hoop had, van daar door met ter tyd een voordeligen handel van *Ambergrys* met dit volk te zullen konnen dryven; en 'er zelf merkelyke winst by doen: want hun taal zoude ik wel haast geleerd hebben, en als ik my gewend had met hen in Praauwen of Cano's te roeyen, en my na hun gewoonte en levens manier geschikt had, zoude ik gezien hebben hoe, en by wat partyen teffens, zy 't *Ambergrys* kregen, en in welke tyd des jaars het meest gevonden wierd. En ik was van gedagten dat het my daar na niet zwaar zou gevallen hebben, om in eenig Engelsch, Hollandsch, of Portugees Schip, dat daar voor by quam, van daar te geraken, of anders eenige van de jongmans van 't Eiland te beprat-ten, om in eene van hun Vaartuigen met my na *Achin* te varen, en daar my zelven te voorzien van zulke Waren welke zy meest begeerden, om daar mede op myne wederkomst hun *Ambergrys* gekogt te hebben.

Ik had tot dezen tyd toe nog niet opentlyk laten blyken van hier aan land te willen gaan: maar wanneer wy ons water in hadden, verzogt ik den Capitein dat hy my aan dit Eiland wilde aan land zetten; hy vermoe-

1688. dende dat zulks nauwlyks kon geſchieden aan een plaats, die min bevaren wierd, dan deze, ſtond myn verzoek toe, 't welk hy anders waarſchynelyk zoude afgeſlagen hebben, indien hy gedagt had, dat ik binnen korten hier van daan zoude konnen komen, uit vreze dat ik hem by de Engelſchen of Hollanders mogt beklappen. Ik haalde dan myne kiſt en beddegoed met ter haaſt op, en kreeg terſtond iemand om my aan land te roeyen, eer dat hy van zin mogt veranderen.

De Schryver verlaat het Schip en gaat aan land.

De Cano, waar in ik my begaf, bragt my aan een kleine zandbaai, alwaar twee huizen waren, dog niet een menſch daar in: 't welk my deed denken dat de Bewoonders, uit vreze voor ons, om dat ons Schip zo digt by lag, zig na een ander huis begeven hadden; alhoewel 'er zo wel vrouwen als mannen aan ons Scheepsboord gekomen waren, zonder eenige ſchyn van vreze. Toen de Cano van ons Schip weder te rugge voer, quam de Eigenaar van de huizen met zyn Vaartuig aan land; en maakte vele tekenen dat zy my weder af zouden halen; maar zy wilden hem niet verſtaan; hy quam derhalven by my, en bood my zyn Vaartuig aan om my weder aan boord te brengen; dog ik weigerde zulks: waar op hy door tekenen te verſtaan gaf, dat ik dan in zyn huis zoude gaan, alhoewel hy my, zo door tekens, als eenige *Maleitſche* woorden, ſcheen te kennen te geven, dat 'er by nagt, als ik ſliep iets uit het boſch zoude komen, en my doden, menende miſſchien eenig wild beeſt. Ik droeg dan myne kiſt en klederen in 't huis.

Ik was nog geen uur aan land geweeſt, wanneer Capitein *Teat*, en *Jan Damarel*, beneffens nog drie of vier gewapende mannen quamen, om my weder aan boord te halen: alhoewel 'er zulk een gewapende ſtoet niet behoefde gekomen te hebben, want al hadden zy den Cajuitwagter maar aan land gezonden, ik zou niet geweigerd hebben te komen. 't Is waar, ik had my zelven wel in 't boſch konnen verbergen, maar dan zouden zy eenige van de Inboorlingen mishandeld of gedood hebben, voordagtelyk om dezelve op my verbitterd te maken. Ik zeide hen derhalven dat ik gereed was met hen weder na 't Schip te keren, gelyk ik ook deed met al myn goed.

Word weer aan 't Schip gehaald.

Aan 't Schip komende vond ik alles in een oproer; want daar waren nog drie andere maats, die uit myn exempel moed ſcheppende, ook verlof verzogten om my gezelſchap te houden; de een was de Wondarts Mr. *Koppinger*, de ander was *Robert Hall*, en de derde was *Ambroſius* geheten, zyn toenaam is my uit de geheugenis gegaan. Deze hadden altoos het zelfde voornemen gehad als ik: de twee laatſte vonden weinig tegenſtand maar de Capitein en zyn volk wilden den Wondheler geenzins laten gaan: hy ſprong der-

derhalven in de Cano, en myn roer opnemende ſwoer hy dat hy aan land wilde gaan, en zo iemand zulks wilde beletten, dat hy hem doorſchieten zou: Maar *Jan Olivier* de Quartiermeeſter ſprong ook in de Cano, greep hem aan, ontweldigde hem het roer, en trok hem met hulp van twee of drie andere weêr in 't Schip. 1688.

Toen wierden Mr. *Hall*, *Ambroſius*, en ik weder aan land gezet, en een van onze maats die roeide had heimelyk een byl mee genomen, welke hy ons gaf, wetende dat dezelve een zeer goede waar by de Indianen was. Het was nu donker, dies ontſtaken wy een kaars: en dewyl ik de oudſte aankomer op ons nieuw land was, geleidde ik hen na een van de huizen, alwaar wy terſtond onze hangmatten ophingen. Wy hadden dit nauwlyks gedaan, of de Cano quam weder aan land, en bragt de vier *Maleyers* tot *Achin* t' huis horende (welke wy in de Praauw voor *Sumatra* genomen hadden) en de Portugees die uit de *Siamſe* Jonk by *Pulo Condore* op ons Schip gekomen was, mede; want het Scheepsvolk had hem nu niet meer van node, dewyl zy de *Maleitſche* Kuſten ſtonden te verlaten, alwaar de Portugees hen voor tolk gediend had; en zy dagten niet dat de *Achinezen* ons zouden konnen dienſtig zyn, om ons na hun land te brengen, 't welk wel veertig mylen van hier lag, en waarlyk ook een zeer ſtout beſtaan van ons was, toen wy 't ondernamen. Vaart andermaal na land. Andere ook aan land gezet.

Nu waren wy volks genoeg om ons zelven tegen de Inboorlingen van dit Eiland te beſchermen, indien zy onze vyanden mogten geweeſt zyn, alhoewel ik voor geen onheil gevreesd zoude hebben, al waren deze mannen niet by my aan land gekomen; en miſſchien zoude 'er minder gevaar voor my zyn geweeſt, om dat ik my gewagt zoude hebben van de Ingezetenen aanſtoot te geven. En ik agt dat 'er geen volk in de Wereld zo woeſt is dat zy een enkeld menſch, die by toeval onder hun handen vervald, of komt om by hen te wonen, zullen doden; 't en zy ze te voren verbitterd zyn door eenige belediging of geweld hen aangedaan. En zelfs dan, of daar na, als men zyn leven maar voor hun eerſte woede beſchutten, of met hen tot een onderhandeling komen kan, ('t welk het moeyelykſte valt, om dat zy zig gemeenlyk verbergen, en hun vyand dan ſchielyk beſpringen, en onverhoeds dooden,) zou men door eenige behendigheid zig weder in hun gunſt konnen inwikkelen; inzonderheid door hen eenig ſpeeltuig of ander wisjewasje te tonen, dat zy noit van te voren gezien hadden; en een *Europeër* die de Wereld bereiſt heeft, zoude haaſt iets konnen bedenken, waar aan zy zig zouden vergapen, al waar 't maar door met een ſtaal vuur uit een key te ſlaan.

Belangende het gemeen gevoelen der menſchen-eeters, ik heb nog noit

1688. noit zulk volk aangetroffen: want alle landaarden of geſlagten in de Wereld, welke ik gezien, of oit van gehoord heb, hebben eenige zoort van ſpyze daar zy van leven, 't zy vrugten, granen, 'of wortelen, welke van zelfs groeyen, of door hen geplant worden; en veeltyds viſch of landgedierte daar nevens (ja zelfs het volk van *Nieuw Holland*, dat zig zo armelyk behielp, had viſch,) en ik agt dat zodanige volken zwaarlyk een menſch zullen doden met opzet, om hem te eeten: alhoewel ik niet weet, welke woeſter gewoonten dat 'er voordezen in de Wereld mogen geweeſt zyn. En ſchoon men ook veel van de Wilden in *America* geſproken heeft, dat zy hun vyanden aan hun Goden opofferen, zo is my zulks egter onbekend; en indien dat al geſchiedde, zo volgt daar uit nogtans niet dat zy ze ook opeeten. Ik wil evenwel de zaak niet rond uit ontkennen; maar ik ſpreek voor zo veel my bekend is, en ik weet, dat eenige van de vertellingen der Cannibalen valſch zyn; en vele derzelver heeft men bevonden onwaar te wezen, zederd ik eerſt na *Weſt-Indiën* ging: want hoe wreed en woeſt wierden toen de Indianen van *Florida* geagt, dewelke wy nu egter beſcheiden genoeg bevinden? wat wonderlyke vertellingen heeft men gehoord van de Indianen, welker Eilanden de Eilanden der *Cannibalen* genoemd wierden? en nogtans verneemd men, dat zy met de Spanjaarden en Franſchen handelen, en zo hebben zy met ons ook gedaan. Ik beken, dat zy voordezen getragt hebben onze Plantagien op *Barbados* te verwoeſten, en dat zy ons belet hebben op het Eiland *Sante Lucia* ons ter neer te ſlaan, verwoeſtende twee of drie Volkplantingen agter een, die zig daar met 'er woon hadden neergezet: en zelfs het Eiland *Tabago* is dikwils door hen beſprongen en geplonderd, toen de Hollanders zig daar ter neder gezet hadden; en 't legt nog woeſt (alhoewel 't een ſchoon vrugtbaar land is) als leggende al te digt aan de *Caribeeſen* op 't vaſte land, dewelke alle jaren daar op komen: maar dat was om hun regt te bewaren, tragtende alle de gene buiten te houden, die zig op die Eilanden wilden ter neer ſlaan, alwaar zy zelve zig gezet hadden: en nogtans zal dit volk, gelyk my gezegd is van eenige, die onder hen gevangen zyn geweeſt, geen enkeld perſoon leed doen. Ik zoude ook konnen melden van de Indianen van *Bocca-Toro* en *Bocca Drago*, en andere plaatzen daar zy, gelyk de Spanjaards zeggen, wild en woeſt leven: en egter hebben deze zig gemeenzaam met de Kapers aangeſteld, hoewel zy door mishandelingen naderhand hun vriendſchap ingetrokken hebben.

De vertellingen van menſchen-eeters.

En belangende dit volk van *Nicobar*, ik vond hen geſpraakzaam genoeg, en was dearom niet voor hen bevreesd, maar ik had wel mogen lyden, dat 'er geen meer gezelſchap by my gekomen geweeſt ware: even-

wel

wel was ik 'er niet qualyk om te vrede ook, want wy waren nu volks genoeg om na 't Eiland *Sumatra* over te roeyen; en wy overleiden derhalven terſtond om een Cano van de Inboorlingen te kopen. 1688.

HET SCHIP VERTREKT.

HET was dien avond, dat wy aan ſtrand gezet wierden, een heldere Maaneſchyn, dies kuyerden wy langs de zandbaai, om te zien wanneer het Schip 't anker ligtte, en onder zeil ging, agtende ons zelven eer niet veilig en zeker in onze nieuwe verkregene vryheid. 't Was tuſſchen elf en twaalf uuren, dat wy 't Schip onder zeil zagen, en daar op keerden wy na onze kamer, en leiden ons te ſlapen. Dit was den 6. May.

'S ANDERENDAAGS 's morgens by tyds quam onze Huisheer met vier of vyf van zyne vrienden, om zyne nieuwe gaſten te zien, dog was wat verwonderd, zo vele van ons te vinden; want hy wiſt van niemand meer dan my; evenwel ſcheen hy gantſch niet misnoegd te zyn; want hy onthaalde ons met een grote Calabas met *Wyn de Palm*, welke hy mede gebragt had. Eer hy weder wegging (want waar wy ook quamen verlieten zy hun huizen, zonder dat ik weet of het uit vreze of uit bygeloof geſchiedde,) kogten wy een Cano van hem voor een byl, en wy bragten 'er terſtond onze kiſten en klederen in, voornemens zynde om na het Zuideind van 't Eiland te gaan, en daar te blyven leggen tot dat de *Mouzon* omliep, 't welk wy alle dagen verwagtende waren.

TOEN wy ons goed geſtuuwd hadden, gingen wy met de *Achinezen* blydelyk in ons nieuw Fregat, en ſtaken van den Oever af; maar wy waren zo dra niet aan land, of onze Cano ſloeg om, en dreef t' onderſte boven. Wy bergden ons leven door zwemmen, en haalden onze kiſten en klederen van land; maar al ons goed was nat geworden. Ik had niets van eenig belang dan myn Dagverhaal, en eenige aftekeninge van land, die ik zelf geſchetſt had, en zeer waardeerde, hebbende dezelve tot nog toe zeer zorgvuldig bewaard. Mr. *Hall* had ook zo een pak boeken en aftekeningen, die nu perykel liepen van te verderven: maar wy openden onze kiſten terſtond, en namen 'er onze boeken uit, welke wy naderhand met veel moeite droogden; maar zommige van onze aftekeningen, die los in onze kiſten lagen, waren bedorven.

WY bleven hier nu nog drie dagen, makende grote vuuren om onze boeken te drogen. Ondertuſſchen maakten onze *Achineezen* ter wederzyde van de Cano uitleggers, en zy hakten ook een brave maſt voor dezelve, en maakten 'er een goed zeil van matten by.

ZY VAREN AF MET EEN VAARTUIG LANGS DE KUST

WANNEER onze Cano dus hegt gemaakt, en onze boeken en kleederen wel droog waren, gingen wy ten tweedemaal van land, en roeiden na de Ooſtzyde van 't Eiland, latende vele Eilandjes Benoorden ons leggen. De India-

1688. Indianen vergezelſchapten ons met agt of tien Cano's tegen onze dank; want wy dagten. dat zy de mondkoſt duurder voor ons zouden maken aan die zyde van 't Eiland, daar wy na toe gingen, door te zeggen dat wy 'er voor gegeven hadden, ter plaatze van waar wy quamen, 't welk geſchied was, om dat het Schip daar lag; want het Bootsvolk was zo zuinig niet in 't bedingen (gelyk zy zelden zyn) als enkelde perſonen, of eenige weinige menſchen wel zouden wezen, om zig dan geſtadig aan zulk een koop te houden. Om derhalven hen te beletten met ons te gaan, verjoeg Mr. *Hall* het volk van eene Cano, door een ſchoot over hen heen te doen, 't welk hen zo verſchrikte, dat zy alle overboord ſprongen, en luſtig ſchreeuwden; dog ziende dat wy weg roeiden, quamen zy weder in hun Cano en volgden ons.

Geraken in een kryg met de Nicobarianen.

Dit ſchieten maakten alle de Inwoners van het Eiland onze vyanden: want kort daar na gingen wy aan land in een Baai, alwaar vier huizen ſtonden, en vele Cano's lagen; maar zy gingen alle weg en quamen in verſcheidene dagen niet meer by ons. Wy hadden toen nog een groot brood van *Melori*, 't welk onze geſtadige ſpys was; en wanneer wy *Cocos*-noten of *Wyn de Palm* begeerden, zo klommen onze *Maleyers* van *Achin* op de bomen, en plukten ons zo veel noten als wy hebben wilden, halende ons alle morgen ook een brave pot vol *Wyn de Palm*. Aldus leefden wy tot dat onze *Melori* ſchier op was, zynde nog al in hoop dat de Inboorlingen by ons zoude komen, en ons 't zelve verkopen, gelyk zy te voren gedaan hadden. Dog zy quamen niet, maar boden ons overal, daar wy ons zien lieten, tegenſtand, ſchuddende dikwils hun lanſſen tegens ons, betonende alle tekenen van haat, die zy konden bedenken.

Wy dan eindelyk ziende dat zy dus tegen ons verbitterd waren, beſloten geweld te gebruiken, om eenige mondkoſt van hen te bekomen, indien wy die door geen ander middel krygen konden. Met dit opzet gingen wy dan in onze Cano na een kleine Baai, aan de Noordzyde van 't Eiland, om dat daar effen water, en goed te landen was: want aan de andere zyde konden wy, vermids de wind in die hoek was, niet landen, zonder gevaar van met onze Cano om te ſlaan, en ons geweer nat te maken; in welke gevalle wy ter genade onzer vyanden zouden geſteld geweeſt zyn, dewelke ten getale van twee of drie honderd in alle Bayen, daar zy ons zagen aankomen, gereed ſtonden om ons af te weren.

Toen wy afſtaken roeiden wy regt na 't Noord-eind, en wierden terſtond door zeven of agt van hun Cano's gevolgd; en zy een ſtuk weegs van ons afblyvende roeiden ſnelder dan wy, en quamen voor ons aan de Baai, alwaar zy nog met omtrent twintig Cano's vol volks landden, en ons het aan

aan land komen poogden te beletten. Dog wy roeiden in tot op omtrent vyftig ſchreden, en bleven toen ſtil leggen; als wanneer ik myn roer opnam, en 't zelve na hen toezette, waar op zy alle plat op de grond neervielen: dies keerde ik my om, en om te tonen dat ons voornemen niet was hen leed te doen, ſchoot ik het roer af na de Zee, zo dat zy de hagel langs 'twater konden zien vliegen. Zo dra myn roer weêr geladen was, roeiden wy zagtelyk in, 't welk zommige van hen te rugge deed wyken: terwyl de overige die ſtaan bleven, vaſt hieuwen en ſchermden in de lugt om hun haat te kennen te geven; tot dat ik hen nog eens met myn roer verſchrikte, en het andermaal afſchoot als te voren: waar door meer van hen wegſlopen, zo dat 'er maar vyf of zes mannen op den Oever der Baai bleven. Daar op roeiden wy verder in, en Mr. *Hall* zyn zwaard in de hand nemende, ſprong aan land: en ik ſtond met myn roer gereed om op de Indianen te ſchieten, indien zy hem eenig leed gedaan hadden Maar zy verroerden zig niet, tot dat hy by hen quam en hen groette. 1688.

Hy vatte hen by de hand, en door zulke tekenen van vriendſchap als hy maakte, wierd de vrede geſloten, beveſtigd, en bekragtigd, door alle die 'er tegenwoordig waren: en de gene die weggelopen waren, wierden weerom geroepen, en namen de vrede alle zeer blydelyk aan. Dit wierd ten eerſten rugtbaar over 't gantſche Eiland, tot grote vreugde der Inwoonderen: daar was geen gelui van klokken, nog aanſteken van vreugdevuuren, (want dat is daar de *mode* niet,) maar de blydſchap vertoonde zig op ieders gelaat. Deze vrede was ons immer zo welkom als hen, want nu bragten zy ons weder vnn hun *Melori*, welke wy van hen kogten voor oude vodden, en ſtrookjes laken, zo breed als een hand. Ik zag 'er niet boven vyf of zes Hoenders, want zy hebben die maar weinig op 't Eiland. Op zommige plaatzen zagen wy eenige kleine Verkens, welke wy wel goed koop van hen zouden hebben konnen bekomen; maar wy wilden onze *Achineeſe* vrienden die *Mahometanen* waren, geen aanſtoot geven. Dog maken vrede.

Wy bleven hier twee of drie dagen, en roeiden toen na 't Zuid-eind van 't Eiland, blyvende ſteeds aan de Ooſtzyde; en wy wierden minnelyk van de Inboorlingen ontfangen, waar wy ook quamen. Toen wy aan 't Zuid-eind van 't Eiland gekomen waren, verzorgden wy ons van *Melori* en water: Wy kogten drie of vier broden van *Melori*; en een dozyn grote *Cocos*-noten-doppen, waar uit al de pit genomen was, en die egter heel gebleven waren, uitgenomen dat 'er een gat aan 't eene eind was: deze konden gezamentlyk omtrent zeven ſtoops waters houden. Ook kogten wy twee of drie bamboezen, die desgelyk agt of negen ſtoop hielden: en

1688. dit was onze voorraad ter Zee.

Besluiten na Achin te gaan met hun Vaartuig.

Wy besloten dan om na *Achin* te gaan, een Stad aan 't Noord-Westeind van *Sumatra* omtrent veertig mylen van hier, leggende Z. Z. O. van ons: en ons wagten was alleenlyk na de Westelyke *Mouſon*, welke wy al lang te gemoed gezien hadden, en nu voor de deur ſtond; want de wolken begonden Ooſtwaards te hangen, en ten laatſten zagtelyk dien weg heen te dryven; en hoewel de wind nog O. was, zo was dit egter een onfylbaar teken dat de Westelyke *Mouſon* naby was.

XVIII. HOOFDSTUK.

De Schryver ſteekt met eenige andere in Zee in een open Schuitje om na Achin *te varen. Verandering van weêr. Een kring om de Zon, en een zeer bevige ſtorm. Hun groot gevaar en benauwdheid.* Cudda *een Haven op de Cuſt van* Malacca. Pulo Way. *Goude Berg op 't Eiland* Sumatra. *De Rivier en het Dorp van* Paſſange Jonca, *digt by de* Diamand Punt, *alwaar zy ziek aan land komen, en vriendelyk door den* Oromcay *en de Inwoners onthaald worden. Zy gaan van daar na* Achin. *De Schryver word ondervraagd voor den* Sabander, *en neemt medicyn in van een* Maleitſche *Arts: zyn langduurige ziekte. Hy vaart weder af na* Nicobar, *maar keert ſchielyk weder na de Reede van* Achin. *Van waar hy togten doet op* Tonquin, Malacca, *'t Fort* St. George, *en* Bencouli *een Engelſche handelplaats op* Sumatra. *Verhaal wegens 't Scheepsvolk welke den Schryver te* Nicobar *aan land hadden gezet: zommige gaan na* Trangambar, *een Deenſche bezetting op* Coromandel; *andere na 't Fort* St. George; *veele na 't Leger van den* Mogol. *Van de* Pioenen; *en hoe* Jan Olivier *zig Capitein maakte. Capitein* Read *met de andere een ryk Portugees Schip by* Ceylon *geplonderd hebbende, gaat na* Madagascar, *en treed van daar over in een Schip van* Nieuw Jork. *De reſt vaart na* Joanna: *hun Schip de* Cygnet *van* Londen *legt verzonken in de* Auguſtyns Baai *van* Madagascar. Prins Jeoly, *die over zyn lyf geſchilderd was, en welke de Schryver met zig na* Engeland *bragd, waar na hy te* Oxford *ſtierf: van zyn Vaderland het Eiland* Meangis: *De Nagelen aldaar. De Schryver word Boſſchieter te* Bencouli; *maar moet zig van daar ter ſluip wegmaken, om in* Engeland *te komen.*

He

Digitized by Google

HEt was den 15. May 1688. omtrent vier uuren in den agtermiddag, wanneer wy van 't Eiland *Nicobar* afvoeren, en onze koers na *Achin* ſtelden, zynde met ons agten, te weten drie Engelſchen, vier Maleiers die te *Achin* geboren waren, en de halfſlag Portugees. 1688.

ONS Vaartuig, de *Nicobarſe* Cano, was niet van de grootſte nog kleinſte ſlag; het kon omtrent zo veel laſt voeren als de roeiſchuitjes, die by de Brug van Londen leggen, zynde aan beide de einden ſpits, gelyk het voorſteven van zo een ſchuitje, ook was het onze dieper, maar niet zo breed, en was daar by zo dun en ligt, dat vier mannen, wanneer 't ledig was, het zelve op land konden halen. Wy hadden een brave ſtevige maſt, met een matte-zeil, en goede uitleggers, die van ſterke ſtylen gemaakt, en heel vaſt ter wederzyde van 't Vaartuig aangehegt waren; zo dat hetzelve, zo lang die hegt bleven, niet kon omſlaan, 't welk anders ligtelyk zoude hebben konnen geſchieden: en dit uitvindzel hadden wy onze *Achineſen* medegezellen grotelyks dank te wyten.

DEZE Indianen bezeften het gevaar in gene dele zo als Mr. *Hall* en ik; want zy ſtelden zulk een groot vertrouwen op ons, dat zy geen zwarigheid maakten wegens iets dat wy goed keurden. Ook was Mr. *Hall* zo wel niet voorzien als ik; want eer wy 't Schip verlieten had ik voordagtelyk onze Kaart van *Ooſt-Indiën* (want wy hadden 'er maar een op 't Schip,) nagezien, en daar uit in myn zakboekje aangetekend de gantſche gelegenheid en afſtand der *Maleitſche* Kuſt, en die van *Sumatra*, *Siam*, *Pegu;* ook had ik een zakkompasje mede genomen, om my by eenige voorval daar van te konnen bedienen. En geredſchap.

HET weêr toen wy afſtaken was zeer ſchoon, helder, en heet: de wind was nog Z. O., met zo weinig koelte dat men die maar even kon voelen, en de wolken dreven zagtelyk van 't W. na 't O., 't welk ons hoop gaf, dat de wind in Zee reeds W. was, of binnen korten tyd zo zoude zyn. Wy namen deze gelegenheid van 't mooi weêr waar, op hoop dat wy onze togt na *Achin* zouden afleggen, eer de Weſter *Mouſon* zig ſterk gezet had; dewyl wy wel wiſten dat wy na dit ſchoon weêr ſtormig weêr zouden hebben, voornamelyk in 't begin van de Weſter *Mouſon*.

WY roeiden derhalven Zuidwaards, vermoedende dat als wy onder 't Eiland waren, wy dan een regte wind (gelyk men 't noemd) zouden gehad hebben: want het land haald de wind na zig; en dikwils bevind men dat de wind in Zee anders is, als digt aan land. Wy roeiden met vier riemen, en by beurten: ook ſtuurden Mr. *Hall* en ik by beurten, want niemand van de andere was daar bequaam toe. Wy roeiden den eerſten middag en den volgenden nagt omtrent twaalf mylen, na myne giſſing-

1688. Onze koers was Z. Z. O.; maar den 16. 's morgens, wanneer de zon omrent een uur op was, zagen wy 't Eiland, van waar wy quamen, N. W. ten Noorden van ons; waar uit ik bemerkte dat wy een ſtreek Ooſtelyker gegaan waren als myn voornemen was, dies ſtuurden wy toen Zuid ten Ooſten.

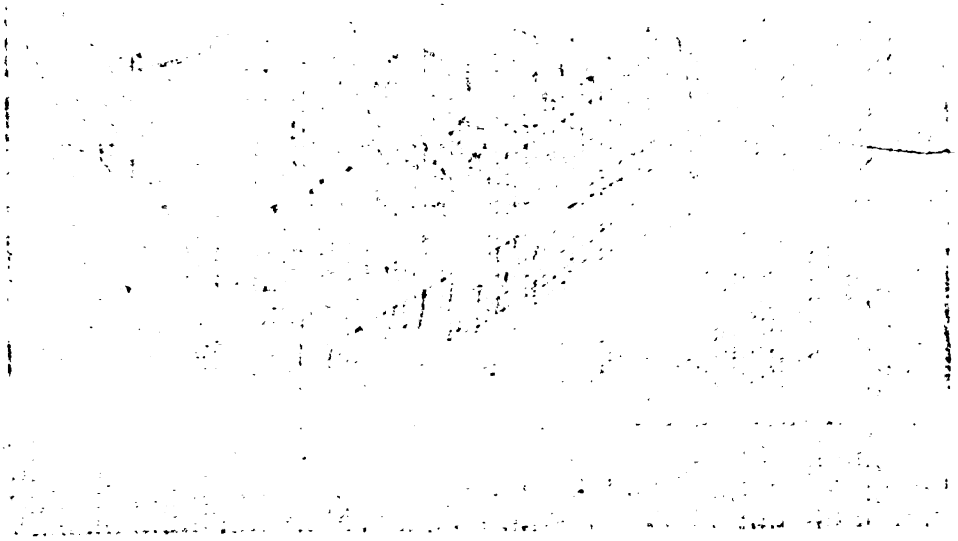
Sterke ſtroom. 's NAMIDDAGS ten vier uuren hadden wy een mooi koeltje uit den W. Z. W., 't welk omtrent tot negen uuren duurde: al dien tyd hielden wy onze riemen in, en ſtuurden Z. Z. O. Ik zat toen aan 't roer, en bevond aan 't gekabbel der Zee dat 'er een ſterke ſtroom tegen ons was, en 't maakte zulk een geraas, dat men 't wel een halve Engelſche myl verre kon horen. Ten negen uuren wierd het ſtil, en duurde zo tot tien uuren, toen begon de wind weder op te wakkeren, en koelde den gantſche nagt door.

DEN 17. 's morgens zagen wy uit na 't Eiland *Sumatra*, vermoedende dat wy nu tot op twintig mylen na aan 't zelve zouden genaderd zyn; want wy hadden volgens onze rekening reeds vier-en-twintig mylen van 't Eiland *Nicobar* geroeid en gezeild; en 't zelve legt omtrent veertig mylen van *Achin*. Maar wy keken te vergeefs na 't Eiland *Sumatra*, want omkerende zagen wy, tot onze droefheid, *Nicobar* nog, leggende W. N. W., en niet boven agt mylen van ons. Hier uit bleek het klaar dat wy een zeer ſterke ſtroom in den nagt tegen ons gehad hadden. Maar de wind begon op te wakkeren, dies poogden wy ons daar van te bedienen zo veel wy konden, terwyl 't nog mooi weêr bleef.

DEN 18. nam de wind nog meer toe, en de lugt begon te betrekken; hoewel dezelve tot den middag toe nog matelyk klaar was, zulks dat wy de hoogte meenden genomen te hebben; maar wy wierden belet door de wolken die 't gelaat der zon, toen ze op den Middaglyn quam, bedekten. Dit gebeurt dikwils dat men verhinderd word de hoogte te nemen, door 't betrekken der zon op den middag, alhoewel zy voor en na helder ſchynt, voornamelyk op plaatzen digt by de zon. En deze bewolkink der zon op den middag is doorgaans ſchielyk en onverwagt, en duurt omtrent een half uur.

Een kring om de Zon. WY hadden toen ook een zeer quaat voorteken, door een grote kring om de zon, vyf of zesmaal zo groot als deszelfs omtrek; 't welk men zelden ziet zonder dat 'er ſtormen, winden, of veel regen op volgt. Zodanige kringen om de maan zyn gemener, dog van minder belang: maar gemeenlyk neemt men zonderling agt op de gene die zig om de zon vertonen, en men ziet of 'er ook een opening in de kring is, en aan welke zyde, want uit die hoek komt doorgaans de grootſte kragt des winds. Ik

moet

Digitized by Google

Plaat XIII.

Digitized by Google

moet bekennen dat ik wat angſtig wierd op 't gezigt dezer kring, wenſchende van harte dat wy ergens digt by land waren: egter liet ik myne vrees niet blyken, om myne makkers niet kleinmoedig te maken; maar ik maakte van de nood een deugd, en geliet my wel gemoed te zyn. 1688.

Ik zeide tegens Mr. *Hall*, dat de wind te ſterk en te hevig wierd, gelyk ik vreesde dat hy worden zou, dewyl hy reeds al vry ſterk was, dat wy noodzakelyk voor de wind en voor ſtroom moeſten wegſtuuren, tot dat wy beter weêr kregen; en dat zo als de wind toen was, wy in plaats van twintig mylen na *Achin*, wel zeſtig of zeventig na de Kuſt van *Cudda* of *Queda*, een Stad en Haven op de Kuſt van *Malacca*, zouden gedreven worden.

Dewyl de wind dan zeer hard woei, rolden wy 't onderſte van ons zeil op een boom, die 'er aan vaſt was, en zetteden onze ſpriet tot op drie voet na aan de zyde van 't Vaartuig, zo dat wy nu maar een klein zeil voerden; en evenwel was 't ons nog te groot, ten aanzien van de wind; want dewyl wy de wind vlak op de zyde hadden, helde het Schuitje geweldig, hoewel het door de uitleggers zeer veel opgehouden wierd; zulks dat ook de ſtokken der uitleggers, die aan de zyde van 't Vaartuig waren, zo kragtig bogen als of zy breken zouden; en indien zy zouden gebroken hebben, dan hadden wy onvermydelyk moeten omſlaan en vergaan. En behalven dat ſtond het geſchapen, dat de Zee hoe langer hoe holler gaande, ons Vaartuig haaſt vol waters zoude geraakt hebben; evenwel hielden wy 't nog een poos zeilende, met de wind op zyde, maar dewyl de wind nog al toenam, lieten wy 't omtrent vier uuren nademiddag voor wind en Zee aſlopen, en hielden 't dus gaande den gantſchen namiddag en een gedeelte van den volgenden nagt. Krygen een ſtorm.

De wind nam dien gantſchen agtermiddag hand over hand toe, en de Zee ging hoe langer hoe holler, zo dat de baren dikwils op ons Vaartuig braken, zonder ons egter eenige ſchade te doen; want vermids de einden van 't Schuitje ſpits waren, ontving de gene die ſtuurde de baren t'elkens op zyn rug; waar door 't geweld der Zee zo gebroken wierd, dat het ons Vaartuig als nog in geen groot perykel ſtelde, alhoewel wy evenwel vry veel waters inkregen, 't welk wy geduurig moeſten uithozen. Wy zagen inmiddels dat wy zeer wel gedaan hadden met onze koers te veranderen, want elke baar was groot genoeg om ons Vaartuig van ter zyde vol waters geſlagen, en alzo in de grond geholpen te hebben; en hoewel onze uitleggers onder aan 't Vaartuig wel met rottingen vaſt gemaakt waren, egter zouden zy na allen ſchyn voor zulk een zware Zee, als wy nu hadden, hebben moeten zwigten, daar zy te voren al t'elkens onder water gedompeld wierden, en als rysjes bogen. Die hoe langer hoe meer toeneemt.

1688. En zig tegens den nagt yslyk voordoet

Den avond van dezen dag, zynde den 18. May, was zeer grouwzaaam en yslyk; want de lugt zag 'er zeer zwart uit, zynde met donkere wolken betogen, de wind woei geweldig, en de baren gingen zeer hol. De Zee maakte met bruizend ſchuim een vreeslyk geraas rondom ons, een donkere nagt quam op de hand, wy hadden geen land in 't gezigt om ons tot een ſchuilplaats te ſtrekken, en onze kleine Ark was in groot gevaar van door elke baar verſlonden te worden: en dat nog 't ſlimſt van allen was, niemand van ons vond zig bereid voor een andere wereld. De Lezer zal beter konnen giſſen, dan ik uitdrukken kan, in hoedanig een bedwelmdheid wy waren.

Des Schryvers beangſtheid

Ik had reeds in vele grote gevaren geweeſt, zommige van welke ik in deze Reisbeſchryving verhaald heb; maar de ſlimſte van die was maar kinderſpel in vergelyking van dit tegenwoordig gevaar. Ik moet bekennen, dat ik te dezer tyd in een grote beangſtheid des gemoeds was; want andere gevaren waren my niet zo van langzamerhand, en met zulk een vreeslyk gelaat voorgekomen. Een ſchielyke ſchermutzeling of gevegt was niet met al, wanneer het bloed verhit was, en men door een gretige verwagting aangedreven wierd: maar hier had ik een langzaam gezigt des aanaderende doods, en weinig of geen hoop van denzelven te zullen ontkomen: zulks dat ik bekennen moet, dat myne kloekmoedigheid, welke ik tot hier toe behouden had, my alhier begaf; en ik begon zeer droevige nadenkingen wegens myn vorig leven te krygen, ziende met een afgryzen en verfoeying te rug op daden, die my te voren wel hadden mishaagd, maar op welker herdenking ik nu zidderde. Ik had al lang te voren berouw gehad van myn ruuw omzwervend leven, maar noit met zulk een nadruk als nu. Ik erinnerde my ook de vele wonderlyke bedryven van Gods Voorzienigheid jegens my in myn gantſche levensloop, hoedanige ik agt, dat maar weinigen wedervaren zyn; weshalven ik God op een byzondere wyze daar voor dankte, en nog eens om zyne byſtand bad, ſtellende myn gemoed in zulk een bedaarde plooi, als my mogelyk was, op hoop dat ik dezelve zoude verkrygen, gelyk ook de uitkomſt toonde, dat ik in myne hoop niet te leur geſteld wierd.

Onderwerpende ons zelven derhalven aan de Voorzienigheid Gods, en alle mogelyke vlyt aanwendende om ons leven te behouden, hielden Mr. *Hall* en ik beurt met ſtuuren, en de andere hoosden ieder op zyne beurt, geſtadig het water uit, en dus bereidden wy ons om de grouwzaamſte nagt, in welken ik oit geweeſt ben, door te brengen. Omtrent tien uuren begon het te donderen, blixemen, en regenen; maar de regen was ons zeer welkom, vermids wy al het water, dat wy van 't Eiland hadden gebragt, al opgedronken hadden.

In

In 't eerſt van deze donderbui woei de wind harder als te voren; maar binnen een half uur begon hy wat af te nemen, en wierd een weinig gematigder; ook nam de woede der Zee wat af; dies keken wy by een brandend lont, waar van wy een aangeſtoken eind by ons hadden, op ons compasje, om te zien hoe wy ſtuurden; en wy bevonden dat onze koers nog Ooſt was. Wy hadden te voren geen oorzaak om na 't compas te kyken, want wy ſtuurden regt voor de wind af, en zouden, indien hy omgelopen ware, onze koers ook daar na hebben moeten veranderen: maar de wind nu afgenomen zynde, vonden wy ons Vaartuig nog ſtevig genoeg om met dat klein zeil, 't welk wy voerden, onze vorige koers van Z. Z. O. te ſtuuren; gelyk wy dan deden, hebbende nu weder hoop van het Eiland *Sumatra* te zullen bereiken. 1688.

Maar 's morgens omtrent ten twee uuren, zynde den 19., kregen wy weder een harde wind, met veel donder, blixem, en regen, welke tot den dag toe duurde, en ons noodzaakte om 't weder voor de wind af te laten lopen verſcheidene uuren agter een. Het was zeer donker, en de harde regen maakte ons zo doornat, dat wy niet een droge draad aan ons lyf hadden; waar door wy geweldig koud wierden, want verſch water is altoos veel kouder als Zee water; nadien de Zee zelfs in de koudſte lugtſtreken warm, en de regen in de heetſte Climaten koud, en ongezond voor 's menſchen lighaam is. In deze natte kommerlyke ſtaat bragten wy den verdrietigen nagt over. Noit verlangden zukkelende Matrozen aan een opperwal yveriger na den dageraad dan wy nu deden: en eindelyk verſcheen de dag, maar met zulke donkere zwarte wolken digt by de kim, dat de eerſte aanblik des dageraads wel dertig of veertig graden hoog verſcheen; 't welk zeer vervaarlyk was; want het is een gemeen zeggen onder de Zeelieden, en ook waaragtig, gelyk ik dikwils ondervonden heb, *dat een hoge dageraad bevige*, en *een lage kleine winden* medebrengt. Dog ſteekt weder op

Wy hielden onze koers nog al Ooſt, voor wind en voor ſtroom, tot 's morgens omtrent agt uuren; en toen begon een van onze *Maleyers* te roepen *Pulo Way*; Mr *Hall*, *Ambroſius*, en ik, meenden dat de karel zeide, *Pul away*, [Haal weg,] een zeggen dat onder 't Engelſch bootsvolk, als zy roeyen, heel gemeen is: en wy verwonderden ons wat hy meende, tot dat wy zagen dat hy zyne makkers iets wees: waar op dat wy henen kykende land zagen, 't welk zig opdeed als een Eiland; en alle onze *Maleyers* zeiden dat het een Eiland was aan het Noord-Weſt-eind van *Sumatra* genaamd *Way*, zynde *Pulo Way* zo veel als 't Eiland *Way*. Wy die van 't water dropen, en koude verhongerd waren, verheugden ons ten hoogſten op dit gezigt van land, en terſtond kykende hoe 't lag, bevonden wy Zien land.

Digitized by Google

1688. wy 't Zuiden van ons te leggen, en de wind was nog in 'tWeſten met een zeer ſtyve koelte; maar de Zee ging niet zo hol als in de nagt. Dies ſchikten wy ons klein zeil zo dat het niet groter was als een ſchorteldoek. Onze uitleggers deden ons nu weder veel goeds, want hoewel wy maar een klein zeil voerden, egter was de wind ſterk, en deed ons Vaartuig geweldig op zyde hellen; maar door de uitleggers ondersteund zynde konden wy 't wel genoeg dragende houden, 't welk wy anders niet zouden konnen gedaan hebben

Tegens den middag zagen wy meer land, beneden 't gewaande *Pulo Way*, en ſtuurden daar na toe; en eer 't avond was zagen wy de gantſche Kuſt van *Sumatra*, en vernamen de miſlag onzer *Achinezen*; want het hoog land dat wy eerſt zagen, 't welk zig toen vertoonde als een Eiland, was niet *Pulo Way*, maar een grote hoge berg op 't Eiland *Sumatra*, van de Engelſchen genaamd de *Goude Berg*. De wind bleef aanhouden tot 's avonds omtrent zeven uuren, en nam toen af; en ten tien uuren wierd het gantſch ſtil; wy vielen derhalven weder aan 't roeyen, alhoewel wy alle door de vorige moeyelykheden en rampen gantſch afgemat waren.

Den volgenden morgen, zynde den 20. zagen wy al 't laag land zeer klaar, en maakten ſtaat dat wy 'er niet boven agt mylen van af waren. 's Morgens omtrent agt uuren hadden wy den wind weer Weſt, met een heldere koelte, en op den Oever aanſtuurende quamen wy 's namiddags ten vyf uuren in de mond eener Rivier, van 't Eiland *Sumatra*, genaamd *Pasſange Jonca*, zynde vier-en-dertig mylen Beooſten *Achin*, en zes mylen Beweſten de *Diamand Punt*, welke drie hoeken van een ſchuinſe ruit uitmaakt, en zeer laag land is.

En een Dorp van dien naam.

Onze *Maleyers* waren hier zeer wel bekend, en bragten ons aan een Viſſchers Dorpje, genaamd na de naam der Rivier. De moeyelykheden dezer togt, zo door de brandende hitte der zon toen wy eerſt afvoeren, als door de koude regen, en onze doornatheid in de twee laatſte dagen, deed ons alle in heete koortzen vervallen; zulks dat wy nu onbequaam waren om malkanderen te helpen, en zelfs ons Vaartuig niet na het Dorp konden brengen: maar onze *Maleyers* kregen eenige van de dorplieden om zulks te doen.

Des Schry vers goed onthaal.

De tyding van onze aankomſt rugtbaar geworden zynde, quam een van de *Oramcais* of Edelen van 't Eiland 's avonds om ons te zien: wy lagen toen in een hutje aan 't eind van het Dorp, en dewyl 't laat was, bezigtigde die Heer ons alleenlyk, en ging, na dat hy met onze *Maleyers* geſproken had, weder weg; maar quam 's anderendaags weder by ons, en verzorgde ons met een groter huizing om in te wonen, tot dat wy van onze ziekte zouden gebeterd zyn, bevelende den Dorpelingen ons geen gebrek

te

Digitized by Google

te laten lyden. De *Achinezen Maleyers*, die met ons gekomen waren, verhaalden hen alle de omſtandigheden onzer togt, hoe en waar zy door ons Schip genomen waren, en hoe wy, die met hen quamen, gevangenen op 't Schip waren geweeſt, en neffens hen gezamentlyk te *Nicobar* aan land gezet waren. Na allen ſchyn was het om deze oorzaak dat de Edellieden van *Sumatra* ons zo ongemeen vriendelyk bejegenden, en van alles dat wy nodig hadden verzorgden; ja zy dwongen ons geſchenken van hen te ontfangen, met welke wy niet wiſten wat wy doen zouden, gelyk als jonge Buffels, Geiten, enz. Want wy lietenze 's nagts, na dat de Edellieden ons die gegeven hadden, weder lopen; alhoewel wy dezelve op 't aanraden onzer *Achinezen* makkers aannamen, uit vreze dat wy hen door onze weigering mishagen zouden, maar de *Cocos*-nooten, *Plantains*, Vogelen, Eyeren, Viſch, en Rys, hielden wy voor ons gebruik. De *Maleyers*, die ons van *Nicobar* gezelſchap hadden gehouden, ſcheidden zig nu van ons, en woonden aan 't eene eind van 't huis op zig zelven, want zy waren *Mahometanen*, gelyk alle die van het Ryk van *Achin* zyn: en alhoewel zy geduurende onze reis ter Zee water neffens ons uit een en dezelfde *Cocos*-nootedop gedronken hadden, egter begaven zy zig nu, dewyl de nood hen niet langer praamde, weder tot hun gewonlyke viesheid en afgezonderdheid. Zy lagen alle ziek, en vermids hun ziekte toenam, dreigde een van hen ons, dat indien 'er iemand van hen ſtierf, de overige ons zouden dooden, om dat wy hen op die togt gebragt hadden: evenwel twyffel ik of zy zulks beſtaan, of het landvolk 't zelve gedoogd zoude hebben. 1688.

Wy behielpen ons om onze ſpyze zelfs toetemaken, want niemand van dit volk, ſchoon zy zeer goedhartig waren om ons alles, dat wy nodig hadden, te geven, wilde egter eenigzins omtrent ons komen, om ons in het toebereiden onzer ſpyze te helpen; ja zy begeerden niets aan te raken dat wy gebruikten. Wy hadden alle de koorts, en hielden derhalven beurt met het toebereiden onzer ſpyze, na dat onze kragten zulks toelieten. Ik bevond dat myne koorts toenam, en myn hoofd was zo ontſteld, dat ik nauwlyks over eind kon ſtaan; dies ſleep ik myn pennemes, en maakte het ſcherp, om 'er my zelven bloed mede te laten; maar ik kon niet, want het mesje was te ſtomp. Des ſchryvers ziekte.

Wy bleven hier tot tien of twaalf dagen, op hoop van onze gezondheid weder te bekomen, maar dewyl wy geen betering gewaar wierden verzogten wy na *Achin* te gaan; dog wy wierden door de Inboorlingen opgehouden, vermids zy Mr. *Hall* en my gaarn hadden willen houden om in hun Vaartuigen na *Malacca*, en *Cudda*, en andere plaatzen daar zy handelen, te zeilen. Maar nadien zy zagen dat wy liever by onze Landslieden in de

1688. Factory van *Achin* wilden wezen, vervaardigden zy een grote Praauw om ons derwaards te voeren, dewyl wy onbequaam waren om ons eigen Vaartuig te beſtieren. Ook waren drie van onze *Maleitſche* Cameraads heel ziek te landewaard gegaan, en alleen een van hen beneffens de Portugees by ons gebleven, welke zo ziek zynde als wy zelve, ons na *Achin* gezelſchap hielden.

Zyn vertrek van Paſſange Jonca.

't Was in den beginne van Juny, toen wy *Paſſange Jonca* verlieten. Wy hadden vier mannen om ons te roeyen, eenen om te ſtuuren, en een Edelman van 't land, die alleenlyk medeging om aan de Regeering berigt van onze aankomſt te geven. Wy waren maar drie dagen en zo veel nagten onderwege, hebbende Zeekoelten by dag, en landwinden by nagt, en zeer ſchoon weêr.

En aankomſt te Achin.

Toen wy te *Achin* aanquamen, wierd ik voor den *Sabander*, zynde de voornaamſte Regeerder der Stad, gebragt; en een Mr. *Denys Driskal* een Iersman, die een Bewindsman was in de Factory, welke onze Engelſche Ooſt-Indiſche Compagnie daar toen had, diende voor tolk. Dewyl ik zwak was, wierd my toegelaten in des *Sabanders* tegenwoordigheid overeind te ſtaan; want anders is hun gewoonte de lieden voor hen op de vloer te doen neerzitten, gelyk zy zelve doen, met de benen kruiswyze onder 't lyf, als de ſnyders: maar ik had niet kragts genoeg om my indiervoege ter zitting geſchikt te hebben. De *Sabander* vroeg my verſcheide vragen, inzonderheid, hoe wy 't hadden durven wagen, in zulk een klein Schuitje van 't Eiland *Nicobar* na *Sumatra* te komen? Ik antwoordde hem, dat ik tot moeyelykheden en gevaren gewend zynde zulks onbeſchroomdelyk had beſtaan. Hy vroeg dan verder wegens ons Schip, van waar het quam enz. Ik zeide hem, van de Zuid-Zee, en dat het de *Filippynſche* Eilanden rond gezeild zynde, nu na *Arabiën* en de *Rode Zee* gegaan was. De *Maleyers* en *Portugees* wierden daar na ook ondervraagd, en beveſtigden 't gene ik gezegd had. Men liet my dan binnen een half uur met Mr. *Driskal* henen gaan, dewelke toen in 't Kantoor van de Engelſche Ooſt-Indiſche Maatſchappy woonde, en ons met een kamer en eenige ſpyze verzorgde.

En ondervraging aldaar.

Drie dagen na onze aankomſt alhier ſtierf onze Portugees aan een hete koorts: hoe 't met onze *Maleyers* afliep, weet ik niet; maar *Ambroſius* leefde niet lang daar na. Mr. *Hall* was ook zo zwak, dat ik niet dagt dat hy van zyne ziekte zoude opkomen: ik was nog wel de beſte, en had egter ook zulke harde koortzen, dat 'er weinig ſchyn was, dat ik lang zoude leven. Weshalven Mr. *Driskal*, en eenige andere Engelſchen my ricden, dat ik een zuiverdrank van een *Maleitſche* Arts zoude innemen. Ik

De Schryver neemt eene purgatie in.

volg-

volgde hunnen raad, verlangende na eenige verligting; maar na dat ik drie- 1688.
maal t'elkens een grote Calabas vol van lelyk tuig had ingenomen, zonder eenige baat daar by te vinden, nam ik voor, niet meer van die medicyn te gebruiken: dog ik wierd overſtemd om 'er nog eens een proef van te nemen, gelyk ik deed; maar het wrogt zo geweldig, dat ik niet anders dagt of het zou my 'tleven gekoſt hebben. Ik worſtelde daar tegen tot dat ik twintig- of dertigmaal ter ſtoel geweeſt was: maar het werkte zo ſnel, en met zo weinig verpozing, dat myne kragten my begevende, ik my zelven eens vooral neerwierp, en meer als zeſtigmaal afgang had, eer 't werken ophield: zulks dat ik dagt, dat myn *Maleitſche* Doctor, die my zo zeer aangeprezen was, my eensklaps om den hals wilde helpen. Ik bleef eenige dagen na dit purgeeren ongemeen zwak; maar myne koorts verliet my ruim een week lang, waar na dezelve weerquam, en my nog wel een jaar bybleef, met een buikloop daar nevens.

Toen ik egter een weinig van de uitwerkingen dezer drank bedaard was, begon ik weder uit te gaan. En zynde vriendelyk genodigd om ten huize van Capitein *Bowrey* te komen, die aldaar een Schip op de Reede had, dog aan land woonde, zo gaf ik hem myn eerſte bezoek. Hy bewees ons alle vriendſchap, dog my in 't byzonder, en wilde my gaarn tot zyn Bootsman mee na *Perſiën* gehad hebben; alzo hy derwaards ſtond te gaan, met voornemen, gelyk my door een ander gezegd wierd, om zyn Schip aldaar te verkopen, en dan van daar met de Caravane na *Aleppo*, en zo na Engeland te vertrekken. Zyne dingen vereiſſchten, dat hy nog eenigen tyd te *Achin* bleef, hebbende zo ik agt nog eenige Waaren te verhandelen: egter wierd hy te rade die in handen van een Koopman aldaar te beſtellen, en ondertuſſchen eens een togtje na de Eilanden van *Nicobar* te doen, om dan op zyn wederkomſt zyne goederen in te nemen, en zo na *Perſiën* te varen. Dit was een ſchielyk beſluit, dat Capitein *Bowry* genomen had, aanſtonds na de aankomſt van een Fregatje van *Siam*, met eenen Gezant van den Koning van dat Ryk aan de Koningin van *Achin*. De Gezant was een Franſchman; en het Vaartuig, waar mede hy overquam, was niet groot, maar egter wel bemand, en tot een gevegt bequaam gemaakt: weshalven vermoed wierd dat Capitein *Bowry* bevreesd was om op de Reede van *Achin* te blyven leggen, om dat de *Siammers* toen met de Engelſchen in Oorlog waren; want hy zoude, indien hy aangegrepen ware, niet in ſtaat geweeſt zyn om zyn Schip tegen hen beſchermd te hebben.

Een Schip van Siam komt te Achin.

Dog wat dan ook de reden geweeſt zy, waarom hy voorhad na de Eilanden van *Nicobar* te gaan, hy maakte zig altoos klaar om te zeilen, en

1688. nam my, Mr. *Hall*, en *Ambroſius* met zig, ſchoon wy alle zo zwak waren, dat wy hem geen dienſt konden doen. Het was in 't eerſt van July toen wy van *Achin* t'zeil gingen: maar wy kregen een N. Weſte wind met ſtormig weêr, 't welk ons binnen twee dagen noodzaakte te rugge te keren. Hy gaf ons egter elk twaalf *Meſs*, zynde een goude munt, van omtrent vyftien ſtuivers waardy: en hy ſtaakte zyn voornemen. Ook quamen 'er eenige andere Engelſche Schepen op de Reede van *Achin*, zulks dat hy de *Siammers* toen niet vreesde.

Hy nodigde my daar na weder t'zynen huize te *Achin*, en onthaalde my t'elkens met Wyn en goede ſpys; verzoekende my nog even zeer om met hem na *Perſien* te gaan. Maar dewyl ik zwak was, en vreesde dat de Weſtelyke winden veel ongemaks zouden baren, gaf ik hem geen vaſt antwoord, te meer om dat ik dagt dat ik wel een betere reis zou konnen doen met een van de Engelſche Schepen, die eerſt onlangs aangekomen waren, of nog verwagt wierden. 't Was deze Capitein *Bouwry*, die den Brief van *Borneo* gezonden had aan den Opperſte der Engelſche Factory te *Mindanao*, waar van in 't XIII. Hoofdſtuk gemeld is.

Kort na dezen quam Capitein *Weldon* hier van 't Fort *St. George*, in een Schip genaamd de *Curtana*, gaande na *Tonquin*: en dewyl dit te dezer tyd van 't jaar een veel beter reis was, als na *Perſien*, en dat het Schip ook beter voorzien was, inzonderheid met een Wondarts, wiens hulp ik ziekelyk zynde wel nodig had, zo was ik meer genegen om *Weldon*, dan *Bouwry* te dienen. Maar alhier een byzonder verhaal van die togt te geven, zou wezen om mynen Lezer weder te rug te voeren, den welken ik dus verre in mynen omvaard van den Aardklood weder op de weg na *Engeland* toe gebragd hebbende, nu niet met nieuwe omzwervingen zal laſtig vallen, nog ook dit Boek te dik doen uitdygen, gelyk ik zou moeten doen, indien ik de togten in die afgelegene deelen van *Ooſt-Indiën* van en na *Sumatra* zoude willen beſchryven. Zulks dat ik deze myne reize na *Tonquin*, en een andere naderhand na *Malacca*, met myne aanmerkingen op die togten, en de Beſchryving van die en de nabuurige Eilanden, als mede de Beſchryving van 't Eiland *Sumatra* zelf, beneffens het Ryk en de Steden van *Achin*, *Bencouli*, enz. zal bewaren voor een ander Boek, om daar in een byzonder verhaal daar van te geven. Ik zal dan hier alleenlyk in 't kort zeggen, dat ik met Capitein *Weldon* in July des jaars 1688. na *Tonquin* voer, en in April 1689. weder te *Achin* quam; van waar ik in 't laatſt van September daar aan volgende weder een kort reisje na *Malacca* deed, en omtrent Kerstyd weder keerde. Niet lang daar na voer ik weder uit na 't Fort *St. George*, en daar omtrent vyf maanden blyvende, quam

Des Schryvers togten na Tonquin en Malacca.

Digitized by Google

quam ik nog eens weder op *Sumatra*, dog niet te *Achin*, maar te *Bencouli*, zynde een Engelſche Factory op de Weſt-Kuſt, alwaar ik omtrent vyf maanden Buſſchieter was. 1689.

Hebbende dan mynen Lezer na *Sumatra* gevoerd, zo zal ik, zonder hem te rug te leiden, hem langs den naaſten weg van daar na Engeland voeren: en van alles dat my bejegende zederd ik in 't jaar 1688. van dit Eiland eerſt uitvoer, tot aan myn laatſte vertrek van daar in den beginne des jaars 1691., zal ik alleenlyk twee voorvallen melden, welke my dunkt dat alhier niet dienen verzwegen te worden.

Verhaal wegens het Schip de Cygnet en 't volk daar van

Het eerſte is, dat op myne wederkomſt van *Malacca* een weinig voor Kerstyd 1689. ik te *Achin* eenen Mr. *Morgan* aantrof, die een van ons Scheepsvolk zynde, dat my te *Nicobar* aan land gezet had, nu Stuurman was op een Deenſch Schip van *Trangambar*, 't welk eene Stad is op de Kuſt van *Coromandel*, digt by de Kaap *Comorin*, den Deenen toebehorende. En dewyl ik uit hem en andere een verhaal ontving van ons Scheepsvolk, zo agt ik, dat hetzelve hier niet te onpas zal komen, tot voldoening van des Lezers nieuwsgierigheid, die miſſchien verlangen zal te verſtaan, wat de uitſlag van die zwervers op hun voorgenomene togt na de *Rode Zee* is geweeſt. Miſſchien mag dit verhaal ook komen in handen van eenigen onzer Londenſe Kooplieden, die belang gehad hebben in 't uitreden van dat Schip, 't welk, gelyk ik hier voren gezegd heb, genaamd was de *Cygnet van Londen*, zynde onder bevel van Capitein *Swan* na de Zuid-Zee gezonden om aldaar een togt van koophandel te doen: en mogelyk zullen zy gaarn een byzonder berigt hebben van 't gene hun Schip overgekomen is. Ik zal dan hier in 't voorbygaan ook zeggen, dat eer ik Mr. *Morgan* aldus ontmoette, zynde te *Tonquin* in January des jaars 1689., ik aldaar op de Rivier een Engelſch Schip aantrof, genaamd de *Regenboog van Londen*, daar Capitein *Pool* 't bevel op had; en met deszelfs Stuurman, die toen met dat Schip na *Engeland* ſtond te keren, zond ik een pakket met brieven, welke hy aannam te behandigen aan de Kooplieden en de Reeders van 't Schip de *Cygnet*, welker eenige hy zeide te kennen: en in die brieven gaf ik een omſtandig verhaal van de togten en verrigtingen van hun Schip, van dien tyd af, dat ik 'er in de Zuid-Zee eerſt byquam, en daar op overging, tot dat het my te *Nicobar* aan land liet. Maar ik heb noit konnen horen dat die brieven, welke ik te dier tyd zond, ontvangen zyn.

Om dan te komen tot het verhaal van *Morgan*: hy zeide my, dat toen zy met het Schip de *Cygnet* van *Nicobar* afvoeren, om hun voorgenomene reize na *Perſiën* voort te zetten, zy na *Ceylon* koers ſtelden: maar,

1689. dewyl zy 't door een ſtyve Weſtelyke *Mouſon*, die hen tegen was, niet konden opzeilen, waren zy genoodzaakt ververſching op de Kuſt van *Coromandel* te zoeken. Alhier kreeg dit wispelturig Bootsvolk weder een nieuwen aanſlag in 't hoofd: want hunne voornemens vonden t'elkens zo vele beletzelen en hinderpalen, dat vele 't Schip moede wierden, en omtrent de helft van 't volk aan land ging: van dit getal was ook Mr. *Morgan*, die my dit verhaalde, en Mr. *Herman Koppinger* de Wondheler, welke zig by de Deenen te *Trangamber* begaven, alwaar zy minnelyk ontvangen wierden, en een goed leven hadden: Mr. *Morgan* wierd gebruikt voor Stuurman op een van hun Schepen, dat te dier tyd na *Achin* ging; en Capitein *Knox* heeft my verhaald, dat hy zederd Bevelhebber wierd op de *Curtana*, het Schip waar mede ik na *Tonquin* ging; 't welk Capitein *Weldon* aan de Onderdanen des *Mogols* verkogt hebbende, zo ſtelden zy 'er Mr. *Morgan* als Capitein op, om voor hen ter koopvaardy te varen; want het is een gemene zaak by de koophandelende Indianen, dat zy Europeërs huuren, om voor Officiers op hun Schepen te dienen, inzonderheid Capitein en Konſtapels.

Vele van 't Bootsvolk gaan in dienſt van den Mogol.

TWEE of drie andere, die aan land gezet wierden, gingen na 't Fort *St. George*, maar de grootſte hoop ſtemde op om in des *Mogols* dienſt te gaan; Onze Matrozen hebben gemeenlyk een grote inbeelding van ik weet niet wat winſt en voordeel, dat 'er in des *Mogols* dienſt te halen is, en 't onbreekt hen niet aan mooye vertellingen, om malkanderen daar toe aan te moedigen: ook was 't een zaak daar dit volk al overlang van gepraat had, en nu betoonden zy dat het hen ernſt was. De plaats daar zy aan land gingen, was een Dorp van de Mooren; want met dien naam noemen onze Zeelieden alle de Onderdanen van den groten *Mogol*, dog voornamelyk die *Mahometaanſch* zyn, noemende de Afgodendienaars *Jentiven* of *Rasbuten*. In deze Moorſe plaats kregen zy een *Peoen* om hunnen leidsman te zyn na het naaſte heyerleger des *Mogols*, want hy heeft in zyn geweldig groot Ryk altoos verſcheidene heyeren.

Peoenen.

DEZE *Peoenen* zyn eenige van de *Jentiven* of *Rasbuten*, die in alle plaatzen langs de Kuſt, dog voornamelyk in Havenſteden, het hun werk maken zig aan vreemdelingen, 't zy Kooplieden, Matrozen of andere, te verhuuren om hen op te wagten, en tot dien einde leren zy de Europiſche talen, als Engelſch, Duitſch, Franſch, Portugees enz., zo op de Kantoren van die Landaarden op deze Kuſt, als op derzelver Schepen, die daar aankomen. Niet zo dra komt daar zodanig een Schip ten anker, en 't volk aan land, of men ziet terſtond een meenigte van deze *Peoenen*, die hun dienſt aanbieden. En 't is het gewoonlyk gebruik, dat de vreemdelingen deze

deze lieden, geduurende hen verblyf aldaar, tot hun oppaſſers huuren, en hen omtrent een Kyksdaalder van onze munt min of meer 's maands geven. De rykſte huuren doorgaans twee of drie *Peoenen* om hen op te wagten; en zelfs de gemene Matrozen, zo zy 't eenigzins doen konnen, huuren 'er elk een om op hen te paſſen, 't zy tot hen gerief, of om ſtaatſie, of zomtyds nemen zy een aan voor hun tweën. Deze *Peoenen* dienen hen in verſcheidene hoedanigheden, als Tolken, Makelaars, tafeldienaars, boodſchaplopers, enz. en men heeft 'er geen moeite van, want zy gaan t' huis eeten en ſlapen, als zy huns meeſters werk verrigt hebben, verwagtende niet meer dan hun bedongen loon, uitgezeid dat zy een zeker toegeleid loon van een *Fanam*, of omtrent drie ſtuivers op de Ryksdaalder, hebben, zynde omtrent een agtiende deel, 't welk als een mangelgeld is, voor elken koop die zy ſluiten: want in kopen en verkopen wordenze gebruikt. Als de vreemdelingen vertrekken, verzoeken deze *Peoenen* derzelver namen op ſchrift, met een verklaring van hun eerlyke en trouwe dienſt; en dit tonen. zy dan aan de naaſte aankomers, om daar door aan werk te raken: en zommige zyn 'er die een grote rol of lyſt van zulke verklaringen konnen tonen. 1689.

Maar om voort te gaan: het Moorſe Dorp daar dit volk landde, was niet ver van *Cunimere*, een kleine Engelſche Factory op de Kuſt van *Coromandel*. De Gouverneur dier plaats het aan land komen van dit volk, en hun voormen om na des *Mogols* Leger te gaan, uit de Moren verſtaan hebbende, zond een Capitein uit met zyn Compagnie om hen te ſluiten: deze by hen komende, ſprak hen fors aan; maar zy dertig of veertig ſtoute karels zynde, die niet ligt vervaard waren, durfde hy 't niet beſtaan om hen aan te vallen, maar keerde te rugge na den Gouverneur; ook quam de tyding hier van haaſt op 't Fort *St. George*. Op hun togt zeide *Jan Olivier*, een van die gaſten, tegens den *Peoen*, die hen geleidde, dat hy hun Capitein was; 't welk de *Peoen* in 't Leger komende, weder tegens den Veldheer zeide: weshalven aan dezen *Olivier*, toen zy aangenomen wierden, meer eere bewezen wierd, dan aan de andere; en daar hun ſoldy was ieder tien *Pagoden* 's maands (een *Pagode* is twee Ryksdaalders) kreeg hy twintig *Pagoden* tot zyne ſoldy: dog deze lift en onregtmatige gezagneming veroorzaakte hem geen kleine haat en gramſchap by zyne cameraads. Jan Olivier.

Niet lang daar na gingen twee of drie van hen na *Agra*, om voor Lyfwagt van den *Mogol* te dienen. Na verloop van nog eenigen tyd zond de Gouverneur van 't Fort *St. George* aan de gantſche hoop een belofte van vergiffenis, mids dat zy zig van daar begeven zouden: De meeſte namen deze aanbieding aan, en quamen 'er van daan: maar *Jan Olivier* en eenige weinige bleven in 't land, dog liepen weg uit het Leger, rovende

1689. en plonderende ten platten lande, en wanneer zy vervolgd wierden, de vlugt nemende: Dit was de laatſte tyding die ik van hen hoorde. Dit verhaal had ik ten dele van Mr. *Morgan*, die het had uit eenige van die zwervers, welke hy te *Trangambar* ontmoet had; en ten dele van andere, welke ik daar na zelf op 't Fort *St. George* aantrof: Zynde dit het avontuur van de gene die zig daar te landewaard begaven.

CAPITEIN *Read* aldus de beſte helft van zyn volk quyt geraakt zynde, zeilde, na dat hy water en Rys ingenomen had, met de overige weg, zynde nog al van voornemen om na de *Rode Zee* te gaan. Toen zy digt by *Ceylon* gekomen waren, ontmoeteden zy een ryk gelade Portugees Schip, 't welk zy aan boord klampten, en 'er uitnamen wat het aanſtond, en weder lieten varen: waar na zy hun voorgenomen reize vervolgden; maar dewyl de Weſtelyke winden hen zeer tegen waren, zo was 't niet wel mogelyk voor hen de *Rode Zee* te bereiken; dies ſtuurden zy na *Madagascar*; alwaar zy zig in dienſt van een van de kleine Vorſten van dat Eiland begaven, om hem tegen zyne gebuuren, met welken hy in oorlog was, by te ſtaan. Hierentuſſchen quam daar een Scheepje van *Nieuw Jork* om ſlaven te kopen: welke handel daar zo wel gedreven word, als op de Kuſt van *Guinée*, dewyl de eene Landaard of horde de andere, die hun vyanden zyn, verkoopt. Capitein *Read* deze gelegenheid waarnemende, liep met nog vyf of zes andere van den hoop weg, en begaf zig aan boord van het *Nieuw Jorks* Schip; en Capitein *Teat* wierd Bevelhebber van 't overſchot. Kort daar na quam 'er een Vaartuig van *Weſt-Indiën*, waar op Capitein *Knight* gebood, de welke desgelyks voorhad na de *Rode Zee* te gaan; weshalven deze *Cygnet* met die van dat Vaartuig aanſpanden, en gezamentlyk na 't Eiland *Joanna* gingen, van waar zy vervolgens na de *Rode Zee* zeilden; dog vermids de *Cygnet* lek wierd, en zwaar zeilde, dewyl 'er in lang de hand niet aangehouden was, wierd Capitein *Knigt* dat geſelſchap moede, en het by nagt ontzeilende, zette hy 't na *Achin*; want gehoord hebbende dat daar veel Gouds was, zo nam hy voor om daar omtrent te kruiſſen. En 't was van eenen *Humes*, behorende tot het Schip de *Anna van Londen*, gevoerd door Capitein *Freke*, dewelke aan boord van dezen Capitein *Knight* was geweeſt, en dien ik naderhand te *Achin* zag, dat ik dit verhaal had: want eenige van Capitein *Frekes* volk hadden zig, vermids hun Schip verongelukt was, aan 't Eiland *Joanna* op de *Cygnet* begeven: welk Schip, na dat Capitein *Knight* het verlaten had, zyne reize na de *Rode Zee* nog al voortzette; maar de winden hem tegen zynde, en 't Schip daarby in een zeer ſlegte ſtaat wezende, waren zy genoodzaakt na *Coromandel* te ſtuuren; alwaar Capitein *Teat* en zyn eigen volk aan land gingen, om

't Schip de Cygnet gaat na Madagascar.

Digitized by Google

om den *Mogol* te dienen. Dog de vreemden van Capitein *Frekes* Schip, die op de *Cygnet* bleven, namen voor om het zelve na *Engeland* te voeren. En de laatſte tyding die ik van dit Schip gehoord heb, was van Capitein *Knox*, die my gezegd heeft dat het nu in *St. Auguſtyns* Baai aan 't Eiland *Madagascar* gezonken legt. Deze uitweiding heb ik gedaan, om een verhaal van ons Schip te geven. 1689. Legt verzonken in St. Auguſtyns Baai.

Het ander voorval, 't welk my in de tuſſchentyd van myne togten na *Achin* bejegende, was ten aanzien van den geſchilderden Prins, dien ik mede in Engeland bragt, en welke te *Oxford* geſtorven is: want wanneer ik in April 1690. op 't Fort *St. George* was, quam daar een Schip genaamd de *Mindanao Koopman*, geladen met Nagelſchorſſen van *Mindanao*; op dit Schip waren drie mannen van Capitein *Swans* volk, welke daar gebleven waren, toen wy van daar quamen; en uit hen was het, dat ik den dood van dien Capitein verſtond, zo als hier voren verhaald is. Ook quam met dit Schip zekere Mr. *Moody*, als Koopman; deze had te *Mindanao* den geſchilderden Prins *Jeoly* (van wien in het XIII. Hoofdſtuk gemeld is) en zyne moeder gekogt, welke hy nu met zig bragt na 't Fort *St. George*, alwaar elk, die deze menſchen zag, zig over hen verwonderde. Eenigen tyd hier na wierd deze Mr. *Moody*, die 't *Maleitſch* zeer wel ſprak, en grote bequaamheid had om de zaken der Ooſt-Indiſche Maatſchappye waer te nemen, door den Gouverneur van 't Fort *St. George* gelaſt, zig na *Indrapore*, een Engelſche Factory aan de Weſtzyde van *Sumatra*, te begeven, om in de plaats van Mr. *Gibbons*, die daar toen de Opperſte was, te volgen.

Ik geraakte inmidels in gemeenzame kennis met Mr. *Moody*, en wierd van hem verzogt, dat ik met hem zoude gaan, om Buſſchieter van de Veſting aldaar te zyn. Ik zeide hem, dat ik altoos een grote begeerte had gehad om een togt na de Baai van *Bengale* te doen, en dat my nu een gelegenheid aangeboden was om derwaards te gaan met Capitein *Metkalf*, die eenen Stuurman van node, en reeds deswege met my geſproken had. Dog Mr. *Moody*, om my aan te moedigen, dat ik met hem zoude gaan, zeide my, dat indien ik met hem na *Indrapore* ging, hy dan aldaar een Scheepje wilde kopen, en my als Schipper daar mee na 't Eiland *Meangis* zenden, en dat ik den Prins *Jeoly*, en zyne Moeder derwaards zoude voeren, dewyl dat hun Vaderland was, en dat ik door dat middel een handel van Nagelen zou konnen opregten.

Dit was een voorſtel, dat my wel geviel, dies nam ik aan derwaards te gaan. Het was in July des jaars 1690., wanneer wy van 't Fort *St. George* afvoeren, in een Scheepje genaamd de *Diamant*, daar Capitein

1690. *Howel* op gebood. Wy waren in alles vyftig of zeftig paſſagiers, waar van zommige te *Indrapore*, en andere te *Bencouli* moeſten aan land gezet worden, zynde vyf of zes daar van Officiers, en de reſt zoldaten van de Maatſchappy. Ons bejegende op die reize niets dat aanmerkenswaardig was, tot dat wy tegen over *Indrapore* quamen; en toen liep de wind N. W., en waaidde zo hard, dat wy niet konden inlopen, maar genoodzaakt waren na *Bencouli* te zeilen, 't welk ook een Engelſch Kantoor is op dezelfde Kuſt, leggende vyftig of zeftig mylen Bezuiden *Indrapore*.

De Schryver komt te Bencouli.

Op onze aankomſt te *Bencouli* begroeteden wy de Veſting, en wierden daar op verwelkomd. Dien zelfden dag dat wy ten anker quamen, gingen Capitein *Howel*, Mr. *Moody*, en de andere Kooplieden aan land, wordende alle minnelyk van den Gouverneur der Veſting ontvangen. Twee dagen daar na quam ik ook aan land, en wierd door den Gouverneur verzogt om daar te blyven, en voor Buſſchieter op de Veſting te dienen, dewyl de vorige Buſſchieter kort te voren geſtorven was; voegende daar by, dat vermids dit een plaats van groter belang was dan *Indrapore*, ik de *Compagnie* meer dienſt hier zou konnen doen, dan daar. Ik antwoordde den Gouverneur, dat byaldien hy myn loon, 't welk ik volgens verding met den Gouverneur van 't Fort *St. George*, te *Indrapore* zoude gehad hebben, wilde verhogen, ik bereid was om hem te dienen, mids dat Mr. *Moody* zulks toeſtond. Belangende myn loon, dat zeide hy, zoude wezen vier-en-twintig Ryksdaalders 's maands, 't welk zo veel was als hy den vorigen Buſſchieter gegeven had.

Mr. Moody gaf my geen antwoord voor een week daar na, wanneer hy gereed was om na *Indrapore* te vertrekken, en zeide my toen, dat ik myne vryheid mogt nemen, 't zy om hier te blyven, of om met hem na *Indrapore* te gaan; en hy voegde daar by, dat byaldien ik met hem ging, hy egter niet zeker wiſt, of hy zyne belofte zou konnen nakomen, van een Vaartuig voor my te krygen, om na *Meangis* te gaan, met *Jeoly* en zyne Moeder: maar om dat ik *Maderas* om zynent wille verlaten had, wilde hy zo redelyk zyn, dat hy my het halve deel in de twee geſchilderde menſchen zou geven, en die in myn bezit, en onder myn beſtier laten. Ik nam deze aanbieding aan, en daar wierd terſtond een geſchrift van 't zelve tuſſchen ons beide gemaakt.

Aldus was het dat ik aan dezen geſchilderden Prins quam, wiens naam *Jeoly* was: hy en zyne moeder waren beide geboren op een klein Eiland genaamd *Meangis*, waar van in het XIII. Hoofdſtuk een reis of twee gewag gemaakt is. Ik heb dit Eiland tweemaal gezien, en nog twee andere, die digt daar by leggen; ieder van dezelve ſcheen my toe omtrent vier

vier of myles in de rondte, en voorts van een goede hoogte te zyn. *Jeoly* zelf verhaalde my, dat ze alle drie overvloed van Goud, Nagelen, en Notemuscaten hadden: want ik toonde hem eenige van die goederen verſcheidenmaal; en hy zeide tegens my in 't *Maleitſch*, het welk hy redelyk wel ſprak, *Meangis hadda madochala ſe Bullawan*, dat is, *Te Meangis is een menigte van Goud.* Ik heb bemerkt, dat *Bullawan* de gemene benaming van Goud te *Mindanao* is; maar of het eigentlyk een *Maleitſch* woord is, weet ik niet; want ik bevond groot onderſcheid tuſſchen het *Maleitſch* zo als het te *Mindanao* geſproken word, en de taal die men op de Kuſt van *Malacca* en te *Achin* ſpreekt. Wanneer ik hem ſpeceryen toonde, zeide hy my niet alleenlyk dat 'er *Madochala*, dat is *een menigte*, was; maar om het duidelyker uit te drukken, toonde hy my 't hair van zyn hoofd; eene zaak zeer gebruikelyk onder alle de Indianen, welke ik oit ontmoet heb, dat zy hun hair tonen, als zy meer willen te verſtaan geven, dan zy tellen konnen. Hy verhaalde my ook dat zyn Vader *Raja* was van 't Eiland, daar zy t' huis behoorden; dat 'er niet boven dertig mannen en omtrent honderd vrouwen op 't zelve woonden; dat hy zelfs vyf vrouwen en agt kinderen had; en dat eene zyner vrouwen hem had geſchilderd. 1690. 't Eiland Meangis.

Hy was geſchilderd over zyn gantſchen borſt, van agteren tuſſchen zyne ſchouderen, op zyne dyen, dog meeſt na voren; en in de gedaante van verſcheidene brede ringen of banden, om zyne armen en benen. Ik weet die ſchildering by geen figuur, gedierte, of iets zulks te vergelyken; maar dezelve was zeer aardig, en vol van veelerlei ſtrepen, trekken, en geſchakeerd werk, hebbende een bevallige gelykmatigheid, en konſtige gedaante, tot verwonderens toe, inzonderheid tuſſchen zyne ſchouderbladen. Volgens 't gene hy my daar van verhaalde, verſtond ik dat dit ſchilderen geſchied was op diergelyk een wyze als de Jeruzalems Kruiſſen op 's menſchen armen gemaakt worden, te weten door de huid open te prikken, en daar zekere verwen in te wryven: maar in plaats dat men tot het maken van 't Jeruzalems kruis buskruid gebruikt, zo bezigen ze te *Meangis* een fyn geſtoten Gom van zekeren boom, welke van de Engelſchen *Drammer* genoemd, en op vele plaatzen van *Indiën* voor pik gebruikt word. Hy zeide my ook, dat de meeſte menſchen op het Eiland dus geſchilderd waren; dat zy alle oorringen van Goud, en ook goude hoepen om hun armen en benen droegen; dat hun gemene ſpyze van het gewas des lands *Potatos* en *Yams* was; dat zy vele Hanen en Hennen, maar geen ander tam gevogelte hadden; dat viſch (waar van hy een groot liefhebber was, gelyk de wilde Indianen doorgaans zyn) zeer overvloedig omtrent hun Eiland Jeoly de Prins hoedanig geſchilderd.

1690. land was; dat zy Cano's hadden, waar mede zy dikwils uit visschen gingen; en dat zy de andere twee Eilandjes veeltyds bezogten, welker Inwoners dezelfde taal spraken als zy, die het *Maleitsch*, 't welk hy te *Mindanao*, slaaf zynde, geleerd had, zo ongelyk was, dat wanneer hy en zyne Moeder t'zamen in hun *Meangischc* taal spraken, ik 'er niet een woord van verstaan kon. En zeker alle de Indianen, die *Maleitsch* spraken, welke de handel dryvende en beschaafdste zoort zyn, zagen deze *Meangianen* aan als een zoort van Barbaren, en noemden hen t'elkens, als zy 'er iets aan zagen, dat hen mishaagde, *Bobby*, dat is, *Verken*, zynde een uitdrukzel van de grootste veragting, inzonderheid uit den mond der *Maleyers*, die in 't gemeen Mahometanen zyn: en egter noemen de *Maleyers* over al eene Vrouw *Babby*, een naam die van de andere niet veel verscheelt, en *Mamma* betekent een Man: hoewel nogtans deze twee laatste woorden eigentlyk zo veel zyn als Mannetje en Wyfje; want gelyk als *Ejam* een Vogel betekent, zo is *Ejam Mamma* de Haan, en *Ejam Babbi* de Hen; dog dit in 't voorbygaan.

Meangischc taal.

Prins Jeoli's gevangeneming.

Hy zeide ook dat de gewoonten van die andere Eilanden en derzelver levens-manier de hun gelyk was, en dat die volken de eenigste waren, daar zy omgang mede hielden: voorts dat het gebeurd was, dat hy met zynen Vader, Moeder, en Broeder, benevens nog twee of drie andere, na een van die andere Eilanden varende, zy door een sterken wind op de Kust van *Mindanao* waren gedreven, alwaar zy door de Visschers van dat Eiland genomen, aan land gebragt, en tot slaven verkogt wierden, na dat men hen alvorens van hun goude versierzelen had beroofd. Ik heb niets van het Goud gezien, dat zy gedragen hadden, maar daar waren grote gaten in hun ooren, waar uit klaar bleek, dat zy eenige cieraden daar in hadden gehad. *Jeoly* wierd te *Mindanoo* verkogt aan eenen *Michaal*, die goed Spaansch sprak, en *Raja Laut* doorgaans opwagtte en voor Tolk diende, wanneer hem een woord mangelde; want *Michaal* was beter in die taal bedreven: Hy sloeg en mishandelde zyn geschilderden dienaar dikwils om hem te doen werken; maar alles te vergeefs; want nog mooye woorden, nog dreigementen, nog slagen konden hem doen werken, juist als de ander het hebben wilde: niettemin was hy zeer blode, en kon 't niet harden eenigerlei geweer te zien: ook heeft hy my dikwils gezegd, dat 'er op de Eilanden *Meangis* geen geweer was, dewyl zy gene vyanden te bevegten hadden.

Toen wy te *Mindanao* waren, kende ik dezen *Michaal* wel, en ik dagt, dat die naam hem gegeven was van de Spanjaarden, die vele van die Landaard doopten, toen zy daar een voet in 't land hadden: maar na 't ver-

trek.

Digitized by Google

reek der Spanjaarden wierden ze Mahometanen als te voren. Eenige van ons volk lagen t'huis by dezen *Michaal*, wiens Wyf en Dogters hun *Pagallies* waren. Ik had *Jeoly* dikwils ten huize van zynen Meester *Michaal* gezien, en toen ik hem naderhand kreeg, kende hy my nog van ouds: maar zynen Vader of Broeder, of eenige van de andere, die met hem genomen waren, heb ik noit gezien; dog hy zelf quam dikwils aan ons Schip, terwyl wy te *Mindanao* lagen, en was zeer graag na de spys, die wy hem gaven; want zyn meester hield hem heel kort en schraal. 1690.

Prins *Jeoly* woonde dus vier of vyf jaren te *Mindanao* als slaaf, tot dat Mr. *Moody* hem en zyne Moeder eindelyk voor zestig Ryksdaalders kogt, en hem, gelyk ik reeds gezegd heb, aan 't Fort *St. George*, en van daar neffens my te *Bencouli* bragt. Mr. *Moody* bleef te *Bencouli* omtrent drie weken, en ging toen met Capitein *Howel* te rugge na *Indrapore*; latende *Jeoly* en zyne Moeder by my: zy woonden in een huis op hen zelven buiten de Vesting; vermids ik geen werk voor hen had, maar zy verschaften zig zelven werk; want zy maakte en verstelde hare eigene klederen, waar in zy egter de ervarenste niet was; na dien ze te *Meangis* gene klederen gebruiken, dragende alleenlyk een kleedje om den middel. En hy hield zig bezig met het maken eener kist van vier planken en eenige spykers, daar hy my om gevraagd had: het was maar een heel lompig maakzel, en nogtans was hy 'er zo moedig op, als of 't het schoonste stuk werks van de Wereld geweest ware. Na eenigen tyd wierden zy beide ziek, en hoewel ik zo veel zorg voor hen droeg als of zy myn Broeder en Zuster geweest waren, zo sterf de Vrouw egter: ik deed derhalven alles, wat ik kon om *Jeoly* te troosten; maar hy nam 't zo na, dat ik voor hem ook vreesde, dies liet ik aanstonds een graf maken, om haar uit zyn gezigt te verbergen. Ik liet haar behoorlyk bewinden in een stuk nieuw Catoen; dog *Jeoly* was daar mede niet voldaan, maar sloeg alle hare klederen om haar, en bedraaide haar in nog twee stukken nieuwe Chitzen, die Mr. *Moody* haar gegeven had, zeggende dat ze zyne Moeder toebehoorden, en dat zy ze daarom moest hebben. Ik wilde hem niet tegenvallen, uit vrees van zyn leven daar door in gevaar te stellen, en ik gebruikte alle mogelyke middelen om zyne gezondheid te bevorderen; dog ik vond weinig baat, terwyl wy hier bleven. Zyne Moeder.

In het gedrukt Verhaal dat van hem uitgegeven wierd, toen men hem in Engeland liet kyken, was een Romanse vertelling van een schone Zuster van hem, die ook een slavin te *Mindanao* was geweest, en hoe dat de Sultan op haar was verliefd geworden; dog dit was anders niet dan een sprookje. Ook strooide men uit dat de verwe van zyne beschildering van zulk

1690. een kragt was, dat de Slangen en fenynige dieren daar voor wegvloden; en om die reden geloof ik dat 'er in de print, die van hem gemaakt was, zo veel Slangen rondom hem kruipende verbeeld waren. Maar ik heb noit van eenige verw geweten, waar in zulk een kragt ſtak: en wat *Jeoly* aangaat, ik heb gezien dat hy alzo bevreeſt was voor Slangen, Schorpioenen, of Duizendbenen, als ik zelf.

Hebbende aldus een verhaal gegeven van het Schip dat my te *Nicobar* liet, en van mynen geſchilderden Prins, dien ik met my te *Bencouli* bragt, zal ik voortgaan met de Beſchryving van myne reize van daar na *Engeland*, na alvorens een kort verhaal gegeven te hebben van de oorzaak daar van, en de manier op welke ik weg raakte.

De Schryver word te rade om Bencouli te verlaten.

Om dan nu niets te melden van die plaats, en myn ampt aldaar als Buſſchierer: Het jaar 1690. liep ren einde, en ik bevindende dat de Gouverneur zyn verdrag met my niet naquam, en uit zyne bejegening tot andere niet bemerkende dat hy zyn woord nakomen zoude, begon te wenſchen dat ik 'er weder van daan was: want ik beſpeurde zo veel onwetenheids in hem ten aanzien van zyne bediening, dewyl hy veel bequamer was om een Boekhouder dan Gouverneur van een Veſting te wezen; en daar beneven zo veel baldadigheid en wreedheid tegens de gene die onder hem ſtonden, en zulk een onbezuisdheid in zyn gedrag ten aanzien van de nabuurige *Maleyers*, dat ik hem haaſt moede wierd, en my zelven niet heel veilig hield onder eenen man, wiens aard zo woeſt en Barbaarſch was: ik verzwyg zynen naam, nu ik hem dus heb afgebeeld, en ben ook niet geneigen om dit papier met byzondere vertellingen wegens hem te vullen; maar ik roer dit alleenlyk aan; om dat gelyk 't het belang onzer Landaard in 't algemeen is, zo betreft het inzonderheid der *E. Ooſt-Indiſche Maatſchappye*, kennis te hebben van de mishandelingen die op hun Kantoren gepleegd worden. En ik agt dat de *Maatſchappy* groot voordeel zoude trekken uit een naauw onderzoek na het gedrag der gener, welke zy eenig bevel aanbetrouwd hebben: want behalven de haat die op de Opperhoofden, uit het misdryf hunner dienaren, hoe onverdiend zulks ook wezen mag, t' elkens neerſtuit, zo ontſtaan 'er grote en langduurige onheilen uit de dwingelandy of domme roekeloosheid van eenige kleine Bevelhebbers: vermids de gene die onder hen ſtaan daar door moedeloos in hunnen dienſt worden, en dikwils na de Hollanders, den *Mogol*, of de *Maleitſche* Vorſten weglopen, tot grote ſchade van onzen handel: en menigmaal lopen de Veſtingen zelfs gevaar, door onbeſcheidene tergingen van de nabuurige volkeren, die zo wel, als alle andere menſchen, beſt door billykheid en opregte handeling geleidworden: en daar zyn geen wraakzugtiger menſchen dan

de

de *Maleyers*, die omtrent *Bencouli* wonen, welke Veſting meer dan eens in gevaar geweeſt is van door hen overrompeld te worden. Ik ſpreek dit niet uit een weerzin tegen dezen Gouverneur in 't byzonder, veel min wilde ik aangezien zyn, als of ik andere, van welke ik niets quaat weet, poogde te doorſtryken. Maar gelyk men zig niet behoeft te verwonderen, dat 'er zommige zyn, die niet weten hoe zy zig in bedieninge van aanzien, waar toe hun opvoeding, of hun gewoonlyk werk hen niet bevoegd gemaakt heeft, moeten gedragen; zo is 't ook noodzakelyk dat de *E. Maatſchappy* een wakend oog over de zodanige houde, en zo veel als mogelyk is de miſlagen, waar aan zy ſchuldig zyn, voorkome of verbetere. En 't is enkelyk uit eene zugt tot hun voordeel, en 't belang onzer Landaard, dat ik deze waarſchouwing geve, dewyl my al te veel oorzaak daar toe is voorgekomen. 1690.

Ik had ook andere beweegredenen om te vertrekken; want ik begon na zulk een lange omzwerving zeer na myn Vaderland te verlangen, en ik ſtelde my zelven eenig voordeel voor uit mynen geſchilderden Prins, dien M. *Moody* gantſchelyk t' myner beſchikking gelaten had, hebbende alleenlyk zyn regt op de helft, die daar van komen zou, behouden: want behalven 't gene ik zoude hebben mogen krygen door hem in *Engeland* te laten kyken, was ik in hoop, dat ik aldus eenig geld bekomen hebbende, aldaar verkrygen zou 't gene ik in *Indiën* vergeefs gezogd had, namelyk een Schip van de Kooplieden, om hem weder na *Meangis* te voeren, en in zyn eigen land te herſtellen, en dan door zyne gunſt een handel van Speceryen, en andere gewaſſen van die Eilanden op te regten.

Hier op begaf ik my na den Gouverneur en den Raad, en verzogt myn ontſlag, om met het eerſte Schip dat 'er quam na *Engeland* te mogen gaan. De Raad oordeelde myn verzoek billyk en redelyk te zyn, en ſtond het toe; ook gaf hy my zyn woord, dat hy my zou laten vertrekken. Daar quam dan op den 2. January des jaar 1691. op de Reede van *Bencouli* ten anker het Schip de *Defence*, daar Capitein *Heath* het bevel op had, gaande na *Engeland* in dienſt der *Compagnie*. Het Schip was te *Indrapore* geweeſt, alwaar Mr. *Moody* toen was, en zyn gedeelte van Prins *Jeoly* aan M. *Goddard* Opperſtuurman van het Schip overgemaakt had, waar van deze aan land komende my 't geſchrift van Mr *Moody* toonde, en *Jeoly* met een bezag, die drie maanden ziek geweeſt was, in alle welke tyd ik hem zo zorgvuldig had opgepaſt, als of hy mynen broeder ware geweeſt. Ik ſprak dan met Mr. *Goddard* af, en zond *Jeoly* aan boord, met voornemen om hem te volgen zo dra als ik kon, verzoekende Mr. *Goddard* hulpe om my af te halen, en my in 't Schip te verbergen, indien 't mogt nodig Verzoekt verlof om na huis te mogen keren. 1691.

Digitized by Google

1691. nodig zyn; 't welk hy my beloofde te zullen doen, gelyk de Capitein ook toezeide my te zullen innemen. Want het viel zo uit gelyk ik ſtaat gemaakt had, dat de Gouverneur op de aankomſt van Capitein *Heath* berouw had van zyne belofte, en my niet zou laten gaan. Ik hield 'er zo hard by hem om aan als mogelyk was, maar te vergeefs; en zo deed ook Capiteiu *Heath*, dog 't mogt niet helpen. Kortom, na verſcheidene pogingen nam ik ter middernagt, zo als het Schip 's anderendaags morgens zoude zeilen, de vlugt, en kruipende door een van de geſchutgaten van 't Fort, geraakte ik op den Oevet, alwaar de Boot van 't Schip na my lag te wagten, hebbende myne meeſte geſchrevene papieren by my, hoewel ik door haaſt nog al eenige papieren en Boeken van belang, beneffens alle myne pakkaadje agtergelaten had: dog ik was blyde dat ik zelf in vreiheid was geraakt, zynde nu in hoop van *Engeland* eens weder te zien.

XIX. HOOFDSTUK.

Des Schryvers vertrek van Bencouli, *met het Schip de* Defence. *Een gevegt tuſſchen eenige Franſche Oorlogſchepen van* Ponticheri, *en eenige Hollandſche Schepen van* Pallacat; *in 't gezigt van 't Fort* St. George. *Van 't quaat water te* Bencouli *ingenomen, en de ziekte en ſterfte van 't boodsvolk daar uit ontſtaan. Een Bron te* Bencouli *aangeprezen. Verlegenheid aan boord. Voorſlag om na* Joanna *te gaan. Beſluit om na de* Kaap van Goede Hoop *te gaan: De wind daar toe gunſtig. Des Capiteins beleid. Aankomſt aan de Kaap. 't Schip door de Hollanders in de Haven gebragd. Beſchryving van de Kaap: de diepte der grond, de Haven, Landsdouw enz. Grote Granaatappelen, en goede Wynen: 't Landgedierte. Een zeer mooye ſoort van Woud-ezels net geſtreept met zwart en wit; Struiſen, Viſch, Zeehonden. De veſtiug en 't Kantoor der Hollanderen: hun mooye tuin: de handel aldaar.*

Des ſchryvers vertrek na de Kaap.

ZYnde dan aan boord van 't Schip de *Defence* gekomen, wierd ik daar verborgen gehouden, tot dat de ſchuit, die met peper van 't Fort gekomen was, weder was weggevaren; en daar op gingen wy den 25. van January 1691. t' zeil na de *Kaap van Goede Hoop*, en maakten zo veel voortgang als de wind en weêr ons eenigzins toeliet, dewyl wy hoopten aldaar nog drie Engelſchen Schepen, uit *Indiën* na huis gaande, te zullen ontmoeten: want vermids de Oorlog met de Franſchen op 't Fort *St. George* afgekondigd was, kort te voren dat Capitein *Heath* van daar quam,

Digitized by Google

quam, wilde hy gaarn gezelſchap na huis hebben, zo 't wezen kon. 1691.

Niet lang eer dezen Oorlog afgekondigd wierd, was 'er een gevegt voorgevallen voor 't Fort *St. George* tuſſchen eenige Franſche Oorlogſchepen, en eenige Hollandſche en Engelſche Schepen, die daar op de Reede lagen: en dewyl in de togt van Monſieur *du Quêne* na *Ooſt-Indiën* zo veel gezwets van 't zelve gemaakt word, zal ik een kort verhaal daar van geven, zo als 't my verteld is van den Onderkonſtapel op Capitein *Heaths* Schip, een verſtandig man, en van verſcheidene andere, die in dat gevegt waren. De Hollanders hebben een Veſting op de Kuſt van *Coromandel* genaamd *Pallacat*, omtrent twintig mylen Benoorden 't Fort *St. George*: 't gebeurde nu dat zy eenige Schepen derwaards zonden, om hun Waaren van daar na *Batavia* te halen: inmiddels waren de vyandelykheden tuſſchen de Franſchen en de Hollanders reeds begonnen; en de Franſchen hadden te dier tyd een ſmaldeel Schepen, welke onlangs in *Indiën* aangekomen zynde, te *Ponticheri*, een Franſche Veſting op dezelfde Kuſt, Bezuiden 't Fort *St. George*, lagen: de Hollanders ondertuſſchen na *Batavia* kerende waren genoodzaakt, om de winds wille, digt langs de Kuſt voorby 't Fort *St. George* en *Ponticheri* te zeilen; dog by de laatſte plaats komende, zagen zy de Franſche Oorlogſchepen daar ten anker leggen; en bemerkten wel, dat het zy ze langs de Kuſt, of verder Zeewaard in gezeild hadden, zy van de Franſchen nagejaagd zouden zyn geworden: zy keerden derhalven weder te rugge; want hoewel zy vry ſterke Schepen hadden, egter waren dezelve onbequaam tot een gevegt, hebbende een zware lading van Goederen aan boord, en vele Paſſagiers, waar onder verſcheidene vrouwen en kinderen: dies liepen zy by 't Fort *St. George* in, en verzogten des Gouverneurs beſcherming; waar op die toeſtond, dat ze daar op de Reede mogten ankeren, en hun Goederen beneffens 't overtollige volk aan land brengen.

Zeegevegt.

Ponticheri.

Daar lagen toen eenige kleine Engelſche Schepen op de Reede, en Capitein *Heath*, wiens Schip een kloeke Koopvaarder was, en welke van den Franſchman den Engelſche Admiraal genoemd word, was even te voren van *China* aangekomen, dog zwaar geladen van Goederen, hebbende daarenboven vele kanaſters met zuiker boven op zyn verdek, welke hy bevolen had aan land te brengen; dog eer zulks geſchieden kon, quamen de Franſchen voor de Reede met hunne onderſte zeilen en marszeils, en een Brander by zig; menende daar mede den Hollandſche Opperbevelhebber in de brand geſtoken te hebben en zy zouden 't wel gedaan komen hebben, terwyl het Schip ten anker lag, indien zy moeds genoeg gehad hadden om ſtoutelyk aan te komen; maar zy ſtaken de brand in 't Schip

1691. toen 't nog verre aflag, waar op de Hollanders eenig volk zonden, die den Brander weg boegzeerden, zulks dat hy vrugteloos verbrandde. Indien de Franſche Oorlogſchepen ook ſtoutelyk aangekomen waren, en hunne vyanden aan boord geklampt hadden, zy zouden miſſchien iets van belang hebben uitgeregt; want van de Veſting kon men op hen niet geſchoten hebben, zonder onze Schepen met een te beſchadigen. Maar in plaats daar van lieten de Franſchen hun ankers vallen buiten 't bereik van het Geſchut der Veſting, en hielden ſchutgevaart met de Schepen hunner vyanden; dog met zo weinig voordeels, dat zy na een gevegt van vier uuren hun ankers kapten, en met grote haaſt en wanorde doorgingen, hebbende alle de zeilen, ja zelfs de bramzeilen los, 't welk niet gebruikelyk is, dan wanneer de Schepen ſpoedig voort willen, of 't op het lopen zetten.

Capitein *Heath*, onaangezien zyn Schip zo zwaar geladen en belemmerd was, queet zig evenwel zeer deftig in het gevegt, en toen de Franſchen doorliepen, voer hy aan boord van den Hollandſchen Bevelhebber, en zeide dat zo zy de Franſchen wilden vervolgen, hy bereid was om met hen uit te lopen, alhoewel hy ſlegt van water voorzien was: dog den Hollander zeide, dat hy laſt had zig tegen de Franſchen te beſchermen, maar niet om jagt op hen te maken: of uit zynen weg te gaan om hen op te zoeken. En dit was die krygsdaad, van welke de Franſchen zo gepogt hebben. Zederd heb ik gehoord, dat de Hollanders hen *Ponticheri* hebben afgenomen.

Sterfte op 't Schip.

Maar om weder tot onze reize te keren: wy hadden niet lang op Zee geweeſt, of ons volk verviel in eene ziekte, die dodelyk was voor meer dan twintig mannen, welke ſtierven eer wy aan de Kaap quamen: zulks dat wy zomtyds twee, en eens drie mannen te gelyk 's morgens overboord zetteden. Deze ziekte ontſtond na allen ſchyn uit het water, dat wy te *Bencouli* innamen; want ik bemerkte, terwyl ik daar was, dat het Rivierwater, waar mede onze Schepen zig verzorgden, zeer ongezond was, dewyl het vermengd was met het water van vele kleine Kreken, die uit zeer laag land quamen, en welker ſtromen altoos zwart waren, vermids zy aangequeekt wierden door het water, dat uit een lage, moeraſſige, en ongezonde grond zypelde.

Quaad water.

Ik heb aangemerkt niet alleen daar, maar in andere hete landen, zo wel in *Ooſt*- als in *Weſt-Indiën*, dat de landvloeden, die in 't regenſaizoen in de Rivieren neerſtromen, zeer ongezond zyn: want toen ik in de Baai van *Campeche* woonde, wierd de Viſch in dat ſaizoen by hopen dood gevonden op de Oevers der Rivieren en Kreken; en vele raapen wy half dood

dood op; van welke ſchielyke ſterfte ons geen andere oorzaak voorquam dan de quaadaardigheid van 't water, 't welk van 't land affpoelde. En dit meen ik, dat voornamelyk gebeurd, daar het water heen ſpoeld door dikke Boſſchaadien, en Veldlanden met lang gras, en moeraſſige gronden, die men heel veel in zommige hete landen vind: ook geloof ik, dat het een ſterke kragt na zig trekt van de wortelen van zommige boomen en gewaſſen, voornamelyk daar eenige ſtilſtaande poelen zyn, alwaar het haaſt bederft; waar toe de ſlangen en ander fenynig ongediert miſſchien niet weinig helpen: daar beneffens ziet het op die tyden geel, rood, of zwart van koleur. 1691.

Het regenſaizoen was even voorby, en de landvloeden waren aan 't afnemen, toen wy dit water op de Rivier van *Bencouli* innamen: maar had ons Bootsvolk de moeite willen doen, zy zouden hun vaten met puik van water konnen gevuld hebben, by een bron agter de Veſting, niet boven twee of drie honderd ſchreden van de plaats daar men aan land komt, uit welke de Veſting zelf verzorgd word. Ik verhaal dit tot een waarſchouwing voor de Schepen, die in het toekomende na *Bencouli* gaan; ook agt ik, dat het wel der pyne waard zou zyn voor de Eigenaars of Gouverneurs van die Factory, en dat het tot behoudeniſſe van 't leven hunner Zeelieden zoude ſtrekken, indien 'er buizen gelegd wierden om het fonteinwater na het ſtrand te leiden; 't welk gemaklyk en met kleine koſten geſchieden kon: en indien ik 'er langer gebleven had, zoude ik het ondernomen hebben; ik was ook van voornemen om het in de Veſting te leiden, ſchoon die veel hoger was; want in gevalle van eene belegering zou zulks tot groot gerief en veiligheid ſtrekken. Een ſchone Bron te Bencouli

Behalven de quaadaardigheid van 't water, was hetzelve in 't ruim tuſſchen de peper geſtuuwd, waar door het zeer heet wierd: zo dat wanneer wy 's morgens quamen om ons rantzoen te halen, het zo heet was, dat men 't nauwlyks kon gedogen, of een fles vol daar van in zyne hand houden: ook heb ik noit iets diergelyks gevoeld, en zoude het wel eer onmogelyk geoordeeld hebben, dat water in 't Ruim van een Schip zo heet kon worden: het was daar beneven zeer zwart, en geleek meer na inkt als na water; of het nu door 't ſtilſtaan zo zwart geworden, dan of het door de peper geverwd was, weet ik niet; want toen wy het eerſt innamen, was het zo zwart niet. Onze koſt was desgelyks zeer ſlegt; want het Schip was over de drie jaren uit Engeland geweeſt, zo dat de gezoute voorraad, die van daar gebragt was, en waar mee wy ons moeſten behelpen, maar een zeer ſlegt voedzel voor ziekelyke menſchen was.

Capitein *Heath* ziende hoe jammerlyk het met zyn volk geſteld was,

1691. beval dat men op elke maaltyd eenige Tamarinde, van 't welk hy eenige potten tot zyn eigen gebruik had, aan de maats zoude geven, om by de Rys te eeten: dit was een grote ververſching, en ik meen, dat het 'er veel toe hielp om ons op de been te houden.

Ziekte onder 't Scheepsvolk.

De quaal was zo algemeen, dat ik geloof, dat 'er nauwlyks een man op 't Schip was, dieze niet onder zyne leden had. Egter wierden wy 'er zo ongevoeliglyk door bekropen, dat wy niet zeggen konden, dat wy ziek waren, gevoelende weinig of geen pyn, dan alleenlyk een zwakheid, met weinig trek tot eeten; ja de meeſte van de gene, die op deze togt ſtierven, wilden zig nauwlyks laten gezeggen om in hun kooyen of hangmatten te blyven, voor dat zy zo verre gekomen waren, dat zy 'er niet langer konden uitgaan; en wanneer zy genoodzaakt waren te blyven leggen, dan maakten zy hunne uitterſte wil, en gingen binnen twee of drie dagen voort.

't Verlies van deze menſchen, en de quynende ſtaat daar de overige van ons in waren, maakte ons onbequaam om het Schip te regeren, wanneer 't wat hard waaide: dit gebeurde al dikwils toen wy de Kaap begonden te naderen, en 't bragd ons t'elkens in de uiterſte verlegenheid om het Schip te beſtieren. Capitein *Heath* om zyn volk aan te moedigen, hield zyn wagt zo geſtadig als eenig man, hoewel hy zelf ook ziekelyk was, en hy leende een hand op alle voorvallen. Maar eindelyk byna wanhopende, dat hy de Kaap zou bezeilen, dewyl de wind Zuidelyk begon te lopen, en wy nu al agt of negen weken gezeild hadden, zo riep hy al ons volk byeen om wegens onze behoudenis te beraadſlaan, begerende dat elk, van de hoogſte tot de laagſte zyn gevoelen en raad vryelyk zoude zeggen, om alzo te weten wat men in deze gevaarlyke toeſtand zou doen; want wy waren niet in ſtaat om het lang uit te houden, en indien wy niet ſpoedig land bereikt hadden, zouden wy op Zee hebben moeten vergaan. Hy ſtelde derhalven voor, of het beſt zoude zyn onze koers na de Kaap te houden, af na *Joanna* te zeilen, alwaar wy ververſching zouden konnen bekomen, zynde dit een plaats welke onze uitgaande Ooſt-Indiſche Schepen gemeenlyk aandoen; ook tonen de Inwoners aldaar zig heel gemeenzaam. Maar andere plaatzen voornamelyk *Madagascar*, 't welk nader was, waren ons onbekend. Wy waren nu zo digt by de Kaap, dat wy met een goede wind binnen vier of vyf dagen daar konden komen; dog zo als de wind toen waaide, was 'er geen kans toe: daarentegen was deze wind goed om ons na *Joanna* te voeren, maar *Joanna* was verre van de hand; en indien de wind ſtaan bleef gelyk ze was, zo konden wy evenwel in niet minder als veertien dagen daar komen; en als wy ſtilte gekregen hadden, gelyk

zulks

Digitized by Google

zulks heel oogenſchynlyk was, zo had het nog vry wat langer konnen duuren. Daarenboven zouden wy van onze vaart om de Kaap verſteken geweeſt zyn, tot in October of November; en 't was nu omtrent het laatſt van Maart; want na half May, is 't niet gebruikelyk in 't na huisvaren de Kaap om te zeilen. Alle omſtandigheden derhalven overwogen en aangemerkt zynde, beſloten wy ten laatſten eendragtelyk, onze reis na de Kaap voort te zetten, en met gedult na het omlopen der wird te wagten. 1691.

De Capitein dus verre de neiging van zyn volk gepeild hebbende, zeide hen, dat het niet genoeg was, dat zy alle toeſtemden dat men na de Kaap zou ſtreek houden, dewyl onze begeerten niet genoegzaam waren om ons derwaards te brengen; maar dat 'er een meer als gemene vlyd en arbeid vereiſcht wierd van de gene die bequaam waren: Dat hy derhalven tot hun aanmoediging een maand gagie beloofde aan een iegelyk die wilde aannemen by alle voorvallen te helpen, en op 't roepen gereed te zyn, 't zy dat het zyne wagt was of niet; en dit geld beloofde hy aan de Kaap te zullen betalen. Deze aanbieding wierd eerſt door eenige van de Officiers aangenomen, en vervolgens lieten alle de andere, die eenigzins bequaam waren, zig aanteikenen op een rol om ieder zynen gebieder ten dienſt te ſtaan. De Capitein moedigt hen aan.

Dit was wyſlyk van den Capitein bedagt; want hy kon hen in hunne zwakke ſtaat niet gedwongen hebben, en mooye woorden zonder eenige beloning zoude hen ook tot zo veel buiten gemeen werk niet verpligt hebben; want het Schip, de zeilen, en 't wand waren vry reddeloos. Wat my aangaat, ik was te zwak om my mede te laten aanſchryven, want anders zoude onze algemene behoudenis, welke ik wel zag dat gevaar liep, my meer daar toe aangepord hebben, dan eenige beloning. Ondertuſſchen beliefde het Gode ons kort hier na met een mooye wind te begunſtigen, waar van wy ons, door de geſtadige vlyt der gener, die zig hadden laten inſchryven, ten meeſten voordele dedienden, en alzo binnen korten aan de Kaap quamen.

Den nagt te voren eer wy in de Haven quamen, 't welk was in den beginne van April, loſten wy alle uuren een ſtuk geſchut, om te kennen te geven dat wy in nood waren. 's Anderendaags quam ons een Hollandſche Capitein met zyn Bood aan boord, dewelke ons zo zwak ziende, dat wy onmagtig waren onze zeilen te ſchikken om in de Haven te wenden, hoewel wy 't voor de wind in Zee zo redelyk geklaard hadden, en van onze Capitein om byſtand verzogt zynde, honderd flukſe karels van land ontbood, dewelke terſtond aan boord quamen, en ons Schip binnen de Haven ten anker bragten: Zy ontbonden onze zeilen ook, en deden alles voor ons Komen aan de Kaap.

1691. ons wat wy begeerden, voor 't welk onze Capitein hen ten vollen beloonde.

Dit volk was veel grager als wy, en zy aten luſtig van de koſt welke wy t' ſcheep hadden; en dewyl zy vryheid op ons Schip hadden om overal tuſſchen de verdekken te gaan, maakten zy alles, dat ze grypen konden prys, inzonderheid het gezouten vleeſch, 't welk ons volk, door gebrek van graagte, opgehangen had by zes, agt, of tien, ſtukken teffens: dog dit wierd weggenomen; eer wy daar eens om dagten, ook wierd 'er in de nagt een baal met Neteldoek opgetornd, en een grote party daar van ontvoerd; maar of dit door de Hollanders, of door ons eigen volk geſtolen wierd, zoude ik niet weten te zeggen; want dat wy eenige behendige dieven op ons Schip hadden is zeker.

Zynde aldus behouden ten anker gekomen; wierden de zieken aanſtonds na land gezonden, alwaar herberging voor hen bereid was: en de gene, die nog eenigzins bequaam waren, bleven t' ſcheep, en wierden dagelyks met goed en vet Schapen-, of verſch Oſſen-vleeſch verzorgd. Ik ging met myn geſchilderden Prins ook aan land, alwaar ik met hem bleef, tot dat wy weder t' zeil gingen, 't welk omtrent zes weeken duurde, in welken tyd ik gelegenheid nam om zo veel als my doenlyk was kondſchap van het land te bekomen; van 't welk ik alhier een kort verhaal zal geven, en my voorts na 't einde ſpoeden.

De *Kaap van Goede Hoop* is de uiterſte hoek van het vaſte land van *Africa* na 't Zuiden, leggende op 34. gr. 30. min. Zuider breedte, onder een zeer gematigde lugtſtreek; ik hou deze breedte voor een van de zagtſte en lieflykſte van gematigheid, die 'er zou konnen wezen: en ik kan niet laten alhier gewag te maken van een gemeen vooroordeel, 't welk onze Europeeſche Zeevarende lieden tegen dit land hebben, zo dat zy 't agten veel kouder te zyn, dan andere plaatzen op dezelfde breedte Benoorden den Middellyn. Ik ben daar in van een ander gevoelen, en ik agt dat hun mening hier uit ontſtaat, dat van welke weg ook zy aan de Kaap komen, 't zy dat het is na *Ooſt-Indiën* gaande, of daar van daan komende, zy door een hete lugtſtreek paſſeren; en 't is geen wonder dat dus uit een grote hitte komende, het land hen kouder toeſchynd. Zommige, 't is waar, ſchryven de koudheid der Zuidewind alhier daar aan toe, dat hy uit Zee waaid: dog ik heb in 't tegendeel altoos bevonden, dat de Zeewinden warmer zyn dan de Landwinden, 't en ware van 't land een hete verzengende wind waaid. Zulk een wind gevoelden wy op onze togt van de *Cabo Verdes* Eilanden na de Znid-Zee, 't welk ik ter behoorlyker plaatze in 't IV. Hoofdſtuk heb vergeten te melden: want het gebeurde op den 19. Janua-

January 1683., dat wy op de Zuider breedte van 37. gr. zynde, een ſtyve wind gevoelden, die van de *Americaanſche* Kuſt quam, dog zo geweldig heet, dat wy oordeelden, dat dezelve van een brandende berg van 't land moeſt komen, want het was eene hitte gelyk als uit de mond van een Oven. Diergelyk een hitte heb ik nog eens gevoeld op een agternmiddag in July des jaars 1694., zo als wy voor de *Corunna* ten anker lagen; dezelve quam met een Zuidelyke wind; en deze beide wierden door een donderbui gevolgd. Deze zyn de eenigſte overhete winden, die my oit in myne reizen voorgekomen zyn. Dog dit overgeſlagen, dewyl deze voorvallen uitzonderingen zyn, zo heb ik doorgaans aangemerkt, dat de Zeewinden veel warmer zyn, dan die welke van 't land waayen, 't en zy daar de winden van de Poolen komen, 't welk ik de ware oorzaak agt te wezen van de koelheid der Zuidewind aan de Kaap; want het is daar in Zee ook koud. En wat de koelheid der Landwinden betreft, gelyk de Zuid-Weſter delen van *Europa* zeer daar door getroffen worden van de Noorder en Ooſtelyker winden, zo word de Kuſt van *Virginiën* daar tegen over leggende, immer zo veel door de Noord-Weſte winden genepen, die daar geweldig koud over 't land waayen, ſchoon deszelfs breedte niet veel van die der Kaap verſcheeld. 1691. Verzeugende winden.

Maar om voort te gaan: Dit groot Voorgebergte beſtaat in hoog en zeer aanmerkelyk land, 't welk zig in Zee zeer aangenaam en vermakelyk opdoet: en buiten twyffel is het gezigt daar van zeer aangenaam geweeſt voor die *Portugeezen*, welke het eerſt in hun togt ter Zee na *Ooſt-Indiën* vonden, na dat zy langs de byſter grote Kuſt van *Africa* na de Zuid-pool zeilende, eindelyk de geneugte hadden dit land te zien, en hun koers met dit voorgebergte te eindigen; 't welk zy daarom noemden *Cabo de Bona Eſperanca*, of de *Kaap van Goede Hoop*, dewyl zy bevonden dat ze toen Ooſtwaards aan mogten zeilen.

Vyftig of zeſtig mylen Bezuiden deze Kaap in Zee kan men de grond bequamelyk peilen: en daarom is het dat onze Engelſche Zeelieden van de Kuſt van *Braſilien* overſtekende, gelyk zy gemeenlyk doen, zig vergenoegen met het loot uit te werpen, en daar uit beſluitende dat zy tegen over de Kaap zyn, dezelve dikwils voorby paſſeeren, zonder die te zien, en dan hun koers Noordwaards beginnen te zetten. Zy hebben nog verſcheidene andere tekenen, waar aan ze weten dat zy niet verre daar af zyn, gelyk als uit de Zeevogelen die ze ontmoeten, voornamelyk de *Algatroſſen*, dat grote Vogels met lange wieken zyn, en de *Mangovolucres*, een kleiner gevogelte. Maar 't gene daar onze Engelſche Zeelieden zig meeſt op verlaten, is de verandering van 't Kompas, daar zy zeer naauw op letten als ze om- Tekenen waar aan men weet dat men digt by de Kaap is.

1691. omtrent de Kaap komen, door 's morgens en 's avonds de hoogte der zon te nemen. Hier zyn ze zo naauwkeurig in, dat zy door hulp van 't *Azimuth*-Kompas, een inſtrument voornamelyk by die van onze Landaard gebruikt, weten wanneer zy tegen over de Kaap, en of zy Beoosten of Bewesten dezelve zyn. En daar door is het, dat schoon zy te Zuidelyk van de pylbare grond zyn, zy evenwel hun koers regt weten te ſtuuren, zonder genoodzaakt te zyn het land aan te doen. Maar de Hollanders daarentegen, die een vaſtigheid op dit Voorgebergte inhebben, leggen daar altoos aan in hun Ooſt-Indiſche reizen, 't zy dat ze henen gaan, of te rugge komen.

De Landsdouw. Het aanmerkelykſte land in Zee is een hoge Berg, die ſtyl by de Zee neerloopt, met een vlakke en effene top, en daarom den *Tafelberg* genaamd word. Aan de Weſtzyde van de Kaap, een weinig Noordwaards, is een grote Haven, met een laag vlak Eiland daar voor leggende, 't welk men ter regter of ter ſlinker hand kan laten leggen, en ter wederzyde vylig paſſeren, De Schepen, die hier ankeren, leggen digt by 't vaſte land, latende 't Eiland een goed eind weegs buitenwaards leggen. Het land aan de Zee tegen over de Haven is laag, dog een weinig landwaard in na 't Zuiden met hoge Bergen bezet.

De landsdouw, waar van de aarde bruin van koleur, dog niet heel diep is, brengd vry wel gras, kruid, en geboomte voort, het gras is kort, gelyk dat, het welk op de Duinen van *Wiltshire* of *Dorſetshire* groeid. De boomen vallen 'er niet groot, en zyn ook maar weinig; en verder in het land, zo ik onderregt ben, is 'er mede geen overvloed van geboomte, zynde de grond of de aarde al meeſt eveneens, als digt by de Haven, 't welk, hoewel het niet gezegd kan worden, zeer vet of welig land te zyn, nogtans zeer bequaam is voor de landbouw, en aan den vlytigen Akkerman een goeden Oogſt uitleverd. Ook is het land twintig of dertig mylen opwaards vry wel bezet van Plantagien, alwaar vele Duitſche huisgezinnen en Franſche vlugtelingen zig met der woon neergeſlagen hebben: maar digt by de Haven heeft men weinige Akkers.

Gewas en vrugten. Hier groeid een menigte van Tarw, Garſt, Erwten, enz. ook heeft men 'er velerlei Vrugten, als Appelen, Peeren, Queeperen, en de grootſte Granaatappelen die ik ooit gezien heb.

Wyn. De voornaamſte vrugten zyn Druiven, die aldaar zeer wel tieren; en 't land is 'er binnen korte jaren zo met Wynſtokken bepland, dat ze een menigte van Wyn daar maken, van welke zy veel te miſſen hebben, en grote partyen daar van verkopen aan de Schepen die daar aanleggen. Deze Wyn is gelyk de Franſche Hooglandſche Wyn, maar bleek van koleur, hoewel zeer zoet, lieflyk, en ſterk.

De

De tamme dieren van dit land zyn Schapen, Geiten, Verkens, Koeyen, Paarden, enz. De Schapen zyn zeer groot en vet, want zy willen hier zeer wel aarden, dewyl 't een droog land, en het kort gras deze dieren zeer aangenaam is: dog voor groot Vee is het zo goed niet, ook is het Rundvleesch niet zo zoet na zyne zoort, als het Schapen. Van wilde beesten heb ik verstaan, dat 'er revscheidene zoorten zyn, dog ik heb 'er gene gezien: hoewel ik evenwel geloof, dat 'er wilde dieren zyn, die wel op de Schapen zouden loeren: maar die worden 's avonds gemeenlyk onder dak gejaagd, en opgesloten. 1691. Gedierte.

Daar is een zeer mooye wilde Ezel in dit land, wiens lyf aardig met eenparige stroken van zwart en wit gestreept is; deze strepen lopen van de rug nederwaards na de buik, dewelke wit is, en ze zyn twee of drie vingeren breed, lopende evenwydig, en zwart en wit overhands heel aardig, van de schoften af tot de stuit toe: Ik zag twee huiden van deze beesten, die gedroogd en bereid waren, om als iets raars na Holland gezonden te worden; en zy schenen my toe groot genoeg te zyn om 't lighaam van een beest te besluiten, dat zo kloek was als een jarig veulen. Gestreepte Wilde-ezel.

Hier zyn vele Eenden, Mesthoop-vogels, enz. Ook worden 'er op de dorre Bergen en vlakten vele Struisen gevonden; van welker Eyeren ik hier eenige at; de gene van welke ik dezelve kogt, verhaalden my dat deze dieren hun eyeren in 't zand, of in een droge grond leggen, en die dan door de Zon laten uitbroeden. Aan een van deze eyeren is zo veel te eeten, dat 'er twee menschen genoeg aan hebben; en de Inwoonders bewaren de gene die zy vinden, omze aan de Vreemdelingen te verkopen. Toen ik daar was, waren ze vry schaars, want het was in het begin van hun winter, en my wierd verhaald, dat deze eyeren omtrent Kerstyd, het welk daar te lande hun Zomer is, gelegd worden. Gevogelte.

De Zee hier omtrent verschaft overvloed van Visch van verscheidenerlei zoort, inzonderheid van een zekere Visch, wat kleiner als een haring, waar van zy zulk een grote menigte hebben, dat ze jaarlyks grote partyen daar van inzouten, en na *Europa* zenden. Zeehonden zyn 'er ook by menigten omtrent de Kaap, 't welk gelyk ik reeds gezegd heb, een teken is van overvloed van Visch, die het aas is daar deze dieren van leven. Visch.

De Hollanders hebben aan de Zeekant tegen over de Haven een sterke Vesting, alwaar de Gouverneur woond: En twee of drie honderd schreden van de Westzyde dezer Vesting is een Hollandsch vlek, waar in ik omtrent zestig huizen telde, zynde niet heel hoog, maar wel gebouwd met stene muuren; want daar word veel steen gehaald uit eene groeve niet verre van daar. Vesting.

1691. Agter het Vlek of Dorp, als men na 't gebergte gaat, heeft de Hollandſche Ooſt-Indiſche Maatſchappy een groot huis, en een treffelyke Tuin, met een hoge ſtene muur omringd.

Tuin. Deze Tuin is vol van velerlei Kruiden, Bloemen Wortelen, en Vrugten, met mooye en wyde wandelingen of paden, en met Prieëlen voorzien; dezelve word bevogtigd door eene Beek die van 't gebergte neerdaald, en in verſcheidene groeven verdeeld zynde na alle hoeken van den Tuin geleid word. De hagen die de wandelingen afperken, zyn zeer digt, en negen of tien voet hoog; wordende door ſnoeyen heel net en gelyk gehouden: binnen deze zyn 'er lager heggen: die de Fruitbomen van malkanderen affcheiden, zonder dezelve egter te beſchadawen: want zy houden elke zoort van vrugten op zig zelven, gelyk als Appelen, Peeren, Queën, Granaten, enz. deze aarden hier alle zeer wel voornamelyk de Granaatappelen. De Wortelen en Moeskruiden hebben ook hun byzondere plaatzen, die van de andere afgeſchoten zyn, en dat alles in zulk een order dat het heel zierlyk en vermakelyk is. Men ziet daar een groot getal van zwarte ſlaven, die 'er uit andere Geweſten gebragt zyn, waar van zommige geſtadig wieden, ſnoeyen, en den Tuin ſchoon houden. Aan alle vreemdelingen word vryheid vergund om 'er in te wandelen, en met verlof van de dienaars mag men ook wel eens van de Vrugten proeven: maar indien men 't heimelyk wil doen, zou 't wel qualyk konnen uitvallen; gelyk ik 'er eenen gezien heb, die, terwyl ik 'er in was, vyf of zes Granaten nam, dog door een van de ſlaven beſpied, en gedreigd wierd om voor den Gouverneur gebragt te worden: ik geloof dat het hem eenig geld koſte om de pys te maken, want ik hoorde zederd niet meer daar van. Wat verder op voorby de Tuin na 't gebergte toe, zyn eenige andere kleine Tuinen en Wyngaarden, die byzondere lieden toehoren; dog de Bergen zyn 'er zo digt by, dat het getal daar van maar klein is.

De Hollanders die in het Dorp wonen trekken goed voordeel uit de Schepen die hier aankomen, en voornamelyk door het herbergen van vreemdelingen, want men moet 'er een Daalder 'sdaags verteren, hoewel t brood en vleeſch daar zo goedkoop is als in *Engeland:* ook doen zy goede winſt met de goederen, welke zy van het varends volk, dat daar in 't heen en te rugge gaan komt, kopen, en dan weder aan de Akkerlieden landwaard in ten duurſten verkopen; want die hebben de gelegenheid niet om 't goed uit de eerſte hand te kopen, maar moeten 't overnemen van de gene die aan de Haven wonen, dewyl het naaſte Dorp, zo ik verſtond, wel twintig Engelſche mylen daar van daan lag.

Niettegenſtaande de grote overvloed van Koorn en Wyn, zo is egter

ter de drank, door de ongemeen hoge belasting welke de *Compagnie* daar op stelt, zeer duur; en men kan die nergens kopen als in een herberg, of 't moet ter sluik geschieden. Daar zyn maar drie huizen in het Dorp, alwaar sterke drank verkogt word, het eene is 't Wynhuis of de Herberg, daar niet dan Wyn word verkogt, in 't ander verkoopt men Bier en Mom, en in het derde Brandewyn en Tabak, alles zeer duur. Een fles Wyn, die omtrent drie mingelen hield, gold daar agttien stuivers, want zo veel betaalde ik 'er voor; hoewel ik op een andere plaats zo veel om agt stuivers kogt; maar dat was ter sluik in een onvry huis: en de verkoper zoude een bedurven man geweest zyn, indien 't geweten was geworden. Dus veel van 't Land, en de *Europeesche* Inwoners aldaar. 1691.

XX. HOOFDSTUK.

Van de natuurlyke Inwoonders der Kaap van Goede Hoop, *zynde* Hottentots; *hun lyfstal, gedaante, besmering, gewaad, huizing, spyze, levens-manier, en dansen by de Vollemaan; ten dien opzigte vergeleken by andere Zwarten en wilde Indianen. Capitein* Heath *zyn volk ververscht, en nog meer volks bekomen hebbende, vertrekt in gezelschap van de Schepen de* James *en* Mary, *en de* Josia. *Een zeer holle Zee uit den Zuid-Westen. Aankomst te* Sante Helena, *alwaar zy het t' huisgaande Schip de* Princes Anna *vinden: De lugt, stand, en landsdouw van dat Eiland: Deszelfs eerste vinding, en verwisseling van Meesters zederd: Hoe de Engelschen het kregen: Deszelfs sterkte, Dorp, Inwoners, en 't gewas der Plantagien: De Zeekoey van* St. Helene *hetzelfde dier als de Zeeleeuw: Van de Engelsche Vrouwen op dit Eiland: De Engelsche Schepen hun volk daar ververscht hebbende, vertrekken gezamentlyk. De verschillende koerzen van daar na Engeland: Hun koers en aankomst in 't Canaal en Duins.*

DE natuurlyke Inwoners van de Kaap zyn de *Hottentots*, het welk de naam is waar by zy malkanderen noemen in hun dansen, of op andere voorvallen, even als of elk een dezen naam had: dog waarschynelyk heeft dit woord de eene of andere betekenis in hun taal. Hottentots.

DEZE *Hottentotten* zyn menschen van een middelbare gestalte, niet grof van leden, dun van lyf, en zeer werkelyk en bezig, hun tronien zyn van een platte eyronde gedaante, en van fatzoen als die der Zwarten, hebbende grote winkbrauwen, bruine oogen, dog niet zo plat van neuzen, dog zo dik van

1691. lippen als de Zwarten van *Guinée*; ook is hun hair zo gekroeft niet.

Zy beſtryken zig 't gantſche lyf over met ſmeer, zo wel om hun leden ſlap te houden, als om hun halfnaakte ligham door 't ſluiten der zweetgaten tegens de lugt te beſchutten: en om dit te beter te doen,, beſtryken zy de beſmeerde delen met roet, voornamelyk hun aanzigten, 't welk hun natuurlyke ſchoonheid vermeerderd, even als 't blanketten in *Europa*: maar 't geeft daar by een ſterke lugt van zig, die ſchoon ze hen behaagd, aan andere egter zeer onaangenaam is: want het allerſlimſte vuil ſmeer hebben zy gaarn daar toe, en gebruiken het zo menigmaal als zy 't bekomen konnen.

De gewoonte van 't beſmeren der ligchamen.

Deze gewoonte van het lyf te beſmeren is zeer gemeen in andere Geweſten van *Africa*, inzonderheid op de Kuſt van *Guinée*, alwaar ze doorgaans *Palm*-Olie gebruiken, waar mede zy zig van 't hoofd tot de voeten beſtryken, of als zy die niet hebben, bedienen zy zig van vuil ſmeer, 't welk zy kopen van de *Europeërs*, die met hun handelen. In *Ooſt-Indiën* desgelyks, voornamelyk op de Kuſt van *Cudda* en *Malacca*, en meeſt op alle de Ooſtelyke Eilanden, als mede op *Sumatra*, *Java*, enz. midsgaders op de *Filippines* en *Moluccſe* Eilanden, beſtryken de Indiaanſche Inwoners zig met Olie van *Cocos*-noten twee of driemaal 's daags, dog voornamelyk 's morgens en 's avonds. Zy brengen zomtyds een half uur door met het wryven der olie in hun hair en op hun huid, latende geen plaats onbeſtreken, dan hun aanzigt, het welk zy niet beſmeren, gelyk deze *Hottentotten* doen. De *Americanen* op zommige plaatzen hebben deze gewoonte ook, dog niet zo algemeen, miſſchien uit gebrek van olie of ſmeer: evenwel vind men in de Noord-Zee eenige *Americaanſche* Indianen, die zig dikwils beſtryken met een verw gemaakt van zekere bladeren, wortelen, of kruiden, of met een zoort van roodaard, die hun huid een gele of rode, of ook wel een groene koleur, na dat de verw is, aanzet: en deze geven ook een onaangename lugt van zig voor de gene die zulks niet gewoon zyn, hoewel niet zo vuns als die, welke Olie of ſmeer gebruiken.

Dragt der Hottentotten.

De *Hottentots* dragen geen dekzel op hun hoofden; maar beſtrooyen hun hair met kleine ſchulpen; hun kleding is een ſchaapsvel om hun ſchouders geſlagen als een mantel, met de wollige zyde na 't lyf toe: de mannen hebben behalven deze mantel nog een vel als een ſchortelkleed voor 't lyf; en de vrouwen hebben een vel om heure middel gegord, 't welk als een rokje tot aan de knien neerhangt: de benen dezer menſchen zyn met ſchaapsdarmen twee of drie duimen dik, zommige van de voet af tot aan de kuiten, en andere tot aan de knie toe bewonden, 't welk van verre

ſchynd

Digitized by Google

ſchynd als of zy een zoort van laarzen aan hadden. Deze darmen doen zy om als zy nog verſch yzn, en latenze hard en ſtyf om hun benen worden; want zy doenze noit af, 't en ware om te eeten, 't welk geſchied als zy op reize zyn, en geen andere koſt hebben; dewyl die darmen, welke zy miſſchien zes, agt, tien, of twaalf maanden gedragen hebben, hen dan tot een goed geregt verſtrekken: dit is my door de Hollanders verhaald. Zy doen hun ſchapevellen noit af, dan om zig te luizen; want doordien zy dezelve geſtadig dragen zyn ze vol van ongedierte, 't welk hen dikwils noodzaakt die af te doen, en twee of drie uuren op 't heetſt van den dag in de zon te zitten om luizen te vangen. De meeſte Indianen die wat ver van den Middelyn wonen, worden van luizen geplaagd, alhoewel 'er in hun kleding minder neſtelplaatzen voor dit ongedierte zyn, dan in de ſchaapsvellen dezer *Hottentotten*: want alle de Indianen die in koude landen, gelyk als in de Noorder en Zuider Gewesten van *America*, wonen, gebruiken vellen 't zy van Herten, Otters, Beevers, of Zeehonden, om hun lyf te bedekken, welke zy geſtadig dragen, zonder die af te leggen, even als de *Hottentots* met hun ſchaapsvagten doen; en daar door zyn zy ook luizig, en hebben een ſterke lugt over zig, ſchoon zy henzelven niet of zeer weinig ſmeren; want het is alleenlyk door hun vellen dat zy zulk een vieze reuk hebben.' 1690.

De huizen der *Hottentotten* zyn de ſlegſte die ik ooit gezien heb; zy zyn negen of tien voet hoog, en ſtaan tien of twaalf naaſt malkanderen; ze zyn eenigzins rond, gemaakt van ſtaken die in de grond geſtoken, en welker bovenſte einden aan malkanderen vaſt gemaakt zyn; De zyden en toppen dezer huizen worden gevuld met takken romſlomp tuſſchen de ſtaken gevlogten, en alles word met lang gras, biezen, en ſtukken van huiden bedekt; zo dat de huizen als men 'er een ſtuk weegs van daan is wel hooioppers gelyken. Zy laten aan de eene zyde alleenlyk een gat van drie of vier voeten hoog, in plaats van een deur, om in en uit te kruipen; maar als de wind aan die kant inkomt, ſtoppen zy 't gat digt, en maken aan de andere zyde een opening. Zy leggen hun vuur aan in 't midden van deze huizen, en laten de rook door de ſpleten die 'er rondom zyn uitvliegen, Bedden om op te leggen hebben zy niet, maar ze ſtrekken zig 's nagts rondom 't vuur neer.

Hun huisraad is gemeenlyk een aarde pot of twee om hun ſpyze in te koken; voorts leven zy zeer armelyk: en 't word gezegd dat zy twee of drie dagen agter malkanderen konnen vaſten, als zy in 't land reizen.

Hun gemene ſpys is kruid, vleeſch, of ſchelpviſch, welke zy tuſſchen de klippen, of op andere plaatzen by laag water krygen; want zy hebben gene

1691. Schuiten, Cano's, of andere Vaartuigen om mede uit viſſchen te gaan; zulks dat hun voornaamſte voedzel is van landgedierte, of kruiden welke 't land voortbrengt. Myn Huisheer zeide my dat zy Schapen en Oſſen hielden, eer de Hollanders zig daar hadden ter neer gezet, en dat de *Hottentotten* die landwaard in wonen nog groter Kudden vee hadden, en 't zelve voor rollen Tabak aan de Hollanders verhandelden; dat de prys waar voor zy een Koe of Schaap verkogten, was een eind geſponnen Tabak dat van de hoornen of de kop tot aan de ſtaart reikte; want zy zyn zeer grote liefhebbers van Tabak, en willen alles daarom doen. Deze hun manier van ruilebuiten wierd my ook van verſcheidene andere verhaald, die my egter zeiden dat zy hun vleeſch door zulk een goedkoop middel niet konden bekomen, om dat zy de vryheid niet hadden van met de *Hottentotten* te handelen, dewyl dit een voorregt was 't welk de Hollandſche Ooſt-Indiſche Maatſchappy voor zig zelven bewaarde. Myn Huisheer vele gaſten hebbende ſpysde ons meeſt met ſchapenvleeſch, waar van hy een gedeelte van den ſlager kogt, die de eenigſte in hen Dorp is: maar de meeſte Schapen doodden hy by nagt, dewelke hem heimelyk door de *Hottentotten* gebragd wierden, die hem dan hielpen ſlagten en villen, en de huid en darmen voor hun moeite kregen. Ik geloof dat deze Schapen verre uit het land gehaald wierden; want hy was ſomtyds met twee of drie *Hottentotten* een dag of twee uit om ze op te zoeken.

De *Hottentots* die by het Hollandſch Dorp wonen, krygen hun meeſte onderhoud aldaar; want by ieder huis is 'er een of meer die 'er toebehoren, dewelke allerlei dienſtwerk doen, en daar voor koſt en ſmeer bekomen. En dan zyn 'er nog drie of vier van hun naaſte vrienden die omtrent de deuren der Hollandſche huizen zitten en wagten na de afval en brokken die van de tafel komen; en indien de Hollanders tuſſchen tyds iemand van node hebben om een boodſchap, of iets diergelyks te doen, zo zyn ze altoos t' hunnen dienſte gereed; zonder dat zy veel voor hun moeite verwagten: maar voor een vreemdeling willen zy niet minder als een ſtuiver iets doen.

Hun Religie, zo zy 'er een hebben, is my gantſchelyk onbekend; want zy hebben genen Tempel, nog Afgod, nog eenige plaats van Godsdienſt dat ik gezien of gehoord heb: niettemin ſcheen hun vrolykheid en vreugdebedryf des nagts by Nieuwe of Volle-manen eenig bygeloof te kennen te geven; want voornamelyk op de Volle-maan zongen en dansten zy met een groot getier den gantſchen nagt door: Ik wandelde tweemaal op zodanig een tyd, 'savonds als de Maan boven de kim quam, na hun hutten, en keek hun bedryf een uur of langer aan: Zy waren alle, zo man-

mannen, vrouwen, als kinderen zeer bezig, en danſten zeer miſſelyk op 't groene gras by hun huisjes, ſpringende heen en weêr door malkanderen, en onder een luid gezang dikwils in hun handen klappende: hun aangezigten waren zomtyds na 'tOoſten, en na 't Weſten gekeerd; en ik kon niet bemerken dat zy, wanneer hun gelaat na de Maan gekeerd was, eenige andere gebaarden of bewegingen hadden, dan wanneer ze met hun ruggen daar na toe ſtonden. Na dat ik hen dus een poos had aangeſchouwd, keerde ik weder na myn ſlaapſtee, die twee of drie honderd ſchreden van hun hutten was, en ik hoorde hen dien gantſchen nagt zingen. Met het krieken van den dag ging ik weder uit, en vond vele van de mannen en vrouwen nog zingende en danſſende, welke vrolykheid bleef duuren tot dat de Maan onderging, en toen ſcheidden zy 'er uit, gaande zommige leggen ſlapen, en andere na de Hollandſche huizen om op te paſſen. 1691.

Andere Zwarten zyn min nauwkeurig in hun nagt-reyen, ten opzigt van te ſtipte tyd der Vollemaan, en houden deze nagtvreugd algemener en dikwyliger, gelyk ook vele andere volken in *Ooſt-* en *Weſt-Indiën*: evenwel is 'er in koude en warme landen een verſchil in hun kortswyligheden; want de warme Geweſten brengen doorgaans lekkere vrugten voort, en vermids die onbeſchaafde volken zig aan weinig anders, dan wat enkelyk nodig is, laten genegen zyn, zo brengen zy hun meeſten tyd door met zig volgens hun verſcheidene gewoonten te vermaken en verluſtigen: maar de Indianen van kouder Geweſten hebben zo veel ledigen tyd niet; want de vrugten der aarde ſchaarzer by hen zynde, moeten zy geſtadig met visſchen, jagen, of Vogelvangen bezig zyn, tot hun onderhoud, en niet uit vermaak, gelyk als by ons.

Belangende de *Hottentotten*, zy zyn een zeer luy volk, en hoewel zy in een zeer ſchoon land wonen, 't welk heel bequaam is om bebouwd te worden, en ledige Akkers genoeg heeft, zo willen zy liever arm en elendig leven, gelyk hun Voorvaders, dan eenige moeite doen om overvloed te hebben. Dus veel van de *Hottentotten*: nu keer ik weder tot onze zaken.

Toen wy aan de Kaap gekomen waren, huurde Capitein *Heath* een huis voor hem om in te wonen, en alzo zyne gezondheid weder te bekomen: die van zyn volk, welke 't bekoſtigen konden, deden desgelyks; en de andere verzorgde hy met ſlaapſteden en betaalde voor hunne koſt. Drie of vier van ons volk, die heel ziek aan land quamen, ſtierven; maar de andere quamen door hulp van de Artzen van 't Kaſteel, de zoete lugt, en een goede keuken en kelder-medicyn, haaſt weder tot hun vorige gezondheid. De gene die zig hadden laten inſchryven om altoos gereed te zyn, Ververſching van 't Scheeps-volk aan de Kaap.

1691. zyn, en 't Schip alzo binnen gebragt hadden, kregen 't beloofde geld van den Capitein, en kogten voor 't zelve drank voor de t' huisreize. Maar ons getal was nu zo klein, dat wy 't Schip niet konden regeeren, weshalven Capitein *Heath* eenig volk van den Gouverneur verzogt, en zo ik verstond, toezegging kreeg van geriefd te zullen worden uit de t' huisgaande Hollandsche Schepen, welke men alle dagen verwagtende was. Ondertusschen quamen 'er de Engelsche t' huisgaande Schepen de *James* en *Mary*, en de *Josia van Londen*, dies meenden wy daar uit volk te zullen bekomen, dog zy hadden 't zelfs wel van noden: wy wagteden daarom nog wat langer na de Hollandsche Vloot, dewelke eindelyk aanquam, dog ook geen volk te missen had.

Capitein *Heath* was derhalven genoodzaakt eenige, die hy bekomen kon, 't zy soldaten of matrozen, ter sluik aan te nemen; want dewyl de Hollanders wisten, dat wy gebrek van volk hadden, quamen 'er wel omtrent veertig, die gezind waren weder na *Europa* te keren, en zig heimelyk aanboden; waar na zy 's nagts drie of vier teffens op bestemde plaatzen door onze Boten afgehaald, en op ons Schip verborgen wierden, voornamelyk als 'er een Hollandsche Boot aan ons boord quam. Hier aan de Kaap ontmoette ik mynen Vriend *Daniel Wallis*, dezelfde die te *Pulo Condore* in Zee sprong en zwom: hy was na verscheidene togten op *Madagascar*, *Don Mascarin*, *Ponticheri*, *Pegu*, *Cunnimore*, *Maderas*, en de Rivier *Hugli*, eindelyk hier gekomen op een t' huisgaand Hollandsch Schip: Ik bepraatte hem wel haast om tot ons over te komen, en vond een middel om hem aan boord van ons Schip te krygen.

Vertrek van de Kaap.

Den 23. May zeilden wy van de Kaap in gezelschap van de *James* en *Mary*, en de *Josia*, koers stellende na het Eiland *Sante Helena*. Ons bejegende op deze togt niets merkwaardigst, uitgenomen een zeer holle Zee uit den Zuid-Westen, dewelke van ter zyde op ons aankomende, ons Schip lustig slingerde; zo dat onze watervaten, die binnens deks lagen, van de eene zyde na de andere lopende, binnen korten aan duigen waren, en ons verdek braaf met versch water spoelden: de kogels rolden ook uit de bakken, en maakten t' elkens als het Schip oversloeg een zeer groot gerammel; en 't was zeer moeyelyk dit goed weder op zyn schik te krygen. Het geschut was zo wel verzorgd en vastgemaakt, dat het niet verwrikte; maar de takels en katrollen maakten ook een groot geraas: en de geweldige beweging van 't Schip deed ons vrezen, dat eenige van de stukken ook losgeraakt zouden hebben, 't welk ten hoogsten nadeelig voor 't Schip zoude geweest zyn: de masten liepen mede groot gevaar van breken door 't bylter slingeren; maar wy leden geen andere schade dan 't verlies van drie

of

of vier tonnen water, en een vat of twee met goede Kaap-wyn, welke in de kajuit aan ſtukken raakten. 1691.

Holle zee

DEZE zeer onſtuimige Zee beliep ons kort na dat wy van de Kaap gekomen waren; en hoewel het grootſte geweld daar van maar eenen nagt duurde, zo hadden wy egter geduurig holle dyningen uit den Zuid-Westen, bykans tot aan *Sante Helena* toe, 't welk een klaar blyk was, dat de Zuid-Weſte winden nu na de kant van de Zuid-pool zeer hevig waren; want het was nu de tyd van 't jaar van die winden. Niettegenſtaande dat deze ongeſtuime Zee dus van ter zyde op ons afquam, hadden wy evenwel mooi helder weêr, en een gematigde koelte uit den Zuid-Ooſten, of tuſſchen dat en Ooſt, tot dat wy aan 't Eiland *Sante Helena* aanquamen, 't welk was den 20. Juny: aldaar vonden wy 't Schip de *Princeſſe Anna* ten anker, 't welk na ons lag te wagten.

Komt aan 't Eiland Sante Helena

HET Eiland *Sante Helena* legt op omtrent 16. gr. Zuider breedte: de lugt is 'er gemeenlyk helder en klaar, uitgenomen in de maanden wanneer het regent; egter hadden wy terwyl wy hier waren, een of twee zeer regenagtige dagen. Men heeft hier vogtige ſaizoenen bequaam om te zajen en te planten, en de lugt is 'er gematigd genoeg ten opzigt van de hitte, ſchoon 't zo na aan den Evenaar legt, en is daar by zeer gezond.

Beſchryving deszelfs.

HET Eiland is maar klein, zynde niet boven negen of tien mylen lang 't legt drie of vier honderd mylen van 't vaſte land, en is aan de Zeekant met ſtyle klippen omringd, zulks dat men maar op twee of drie plaatzen kan landen. Het land is hoog en bergagtig, en ſchynt dor en ſchraal te wezen: evenwel zyn 'er eenige mooye Valleyen die tot den landbouw bequaam zyn. De bergen zyn kaal, uitgezondert dat men op zommige plaatzen eenig kreupelboſch ziet; maar in de dalen zyn, zo ik onderregt ben, eenige boomen, bequaam tot timmerhout.

Verſcheide Meesters van 't zelve.

MEN zegt dat dit Eiland eerſt ondekt en bewoond is door de *Portugezen*, de Geiten en Verkens op 't zelve hebben aangefokt: maar naderhand door hen verlaten zynde heeft het woeſt gelegen, tot dat de Hollanders, bevindende dat het bequaam was tot ververſchinge voor hun Ooſt-Indiſche Schepen, zig daar ter neder ſloegen; maar naderhand verlieten zy 't weder voor een veel gerieflyker plaats, ik meen de *Kaap van Goede Hoop*. Daar op zette de Engelſche Maatſchappy hun volk hier neer, en begon het te verſterken; maar vermids de bezetting zwak was, quamen de Hollanders in 't jaar 1672., namen 't Eiland weder in, en hielden 't in bezit. Deze tyding in Engeland gekomen zynde, wierd Capitein *Monday* gezonden om het te hernemen: deze onder 't beleid van eenen die voormaals daar gewoond had, zette by nagt een party gewapend volk, buiten weten van

1691. de Hollanders die daar toen in bezetting lagen, in een kleine Inham aan land: deze gaften by de klippen opklimmende, geraakten aldus op 't Eiland, en quamen 's morgens op de Bergen, hangende over de Schans, welke in een klein dal digt aan de Zee ftaat; en van daar in de Schans fchietende, moeften die van binnen het haaft opgeven. Daar waren te dier tyd dat onze Schepen daar quamen, twee of drie Hollandfche Ooft-Indifche Schepen ten anker, of op 't aankomen; dog deze ziende dat de Engelfche weder meefters van 't Eiland waren, gingen t' zeil; maar door de Engelfche Fregatten gejaagd zynde, wierden twee van hen door Capitein *Monday* en zyn volk veroverd.

Defterkte DIT Eiland is zederd in 't bezit der Engelfche Ooft-Indifche Maatfchappy gebleven, en door volk en gefchut zeer verfterkt, zo dat het tegenwoordig zeker genoeg is voor een inval van buiten: want de gemene plaats om te landen is een kleine Baai, gelyk een halvenmaan; nauwlyks vyf honderd fchreden wyd tuffchen de twee Punten: digt aan de Zee van 't eene eind der Baai tot aan 't ander, ftaan brave ftukken gefchut op een gelyke afftand van malkanderen geplant; en een weinig van de Zee af, omtrent in 't midden van de Baai, legt een kleine Schans; al 't welke deze Baai zo fterk maakt, dat het onmogelyk is die te overrompelen.

Dorp. BINNEN de grote Baai is een klein Engelfch Dorp, ftaande in een klein dal tuffchen twee hoge ftyle Bergen; in 't zelve zyn twintig of dertig huisjes, welker muuren van ruwe fteen zyn gemaakt: dog het binnenwerk is zeer flegt. De Gouverneur heeft een vry fatzoenlyk huis by de Schans, alwaar hy doorgaans woond, hebbende eenige weinige foldaten om hem op te wagten, en de Schans te bewaken. Maar de huizen in het Dorp ftaan ledig, 't en zy wanneer de Schepen hier aankomen; want alle de eigenaars hebben Plantagiën landwaard in, alwaar zy geftadig werken. Dog als de Schepen aankomen, dan begeven zy zig alle na het Dorp, want dan is het hun kermis of markt, om alles wat zy nodig hebben te kopen, en van 't gewas hunner Plantagien iets daar tegen te verkopen.

Gewas. HUN Plantagien leveren *Potatos*, *Yams*, en eenige *Plantains* en *Bananas* uit: hun Vee beftaat voornamelyk in Verkens, Offen, Hanen, Hennen, Ganzen, en Kalkoenen, welke zy by menigten hebben, en goed koop afftaan, ruilende daar voor hemden, onderbroeken, of andere ligte kleding; voorts ftukken katoen, zyde, of neteldoek: *Arak*, fuiker, en limoenzap is daar ook zeer geagt, en wel van hen begeerd. Dog zy zyn nu in hoop van binnen korten Wyn en Brandewyn te zullen bekomen, hebbende tot dien einde begonnen Wynftokken te planten, dewyl 'er eenige Franfchen gekomen zyn om dat werk voort te zetten. Dit wierd

my

Digitized by Google

my verhaald; maar ik heb 'er niets van gezien; want toen ik aan land was regende het zo hard, dat ik geen gelegenheid had om hun Plantagien te zien. My wierd ook gezegd, dat zy daar *Manatees* of Zeekoeyen vingen, 't welk my zeer vreemd dagt; maar zulks nader onderzoekende, bevond ik dat die dieren, zo wegens hun fatzoen, als de manier van hun leggen op de klippen, zulke moeten zyn die men Zeeleeuwen noemd; want de *Manatee* komt noit aan land, en men vind dezelve niet by eenige klippige Oevers, gelyk dit Eiland heeft, om dat 'er op zulke plaatzen geen voedzel voor hen is: daar beneffens is 'er op dit Eiland geen Rivier voor hen om uit te drinken, hoewel 'er eene kleine Beek is, die uit de Vally by de Schans in Zee loopt. 1691.

Wy bleven hier vyf of zes dagen, gedurende welke tyd de Eilanders in het Dorp woonden, om de Zeelieden, die gestadig by hun Landslieden aan land quamen, te onthalen. Maar onze vertoeving aan de Kaap had den Matrozen de beurs zeer kaal gemaakt, 't welk deze Eilanders geweldig speet, en zommige van de armste klaagden opentlyk daar tegen, zeggende dat men de Oost-Indische Maatschappy zulks behoorde bekend te maken, op dat zy hun Schepen 't aanleggen aan de Kaap mogten verbieden: niettemin waren zy zeer vriendelyk, op hoop van het gene nog overgeschoten was te zullen bekomen. De meeste van 't volk aldaar waren zeer arm, maar de gene die nog wat sterke drank konden bekomen om aan de Bootsgezellen te verkopen, kregen daar voor 't gene zy te missen hadden; want de *Punch*-huizen of kroegen waren noit ledig.

Maar hadden wy hier regt op aangekomen, en niet aan de Kaap aangeweest, zo zouden zelfs de armste van dit volk iets gewonnen hebben, met zieken te bedienen: want als de Zeevarende lieden t' huis komen, zyn zy doorgaans min of meer met scheurbuik gequeld, en hun eenigste hoop is verversching te krygen, en hun gezondheid op dit Eiland weder te bekomen, 't welk hen ook zelden mist als zy daar komen; want het Eiland leverd een menigte van treffelyke kruiden uit, waar mede de zieken gebaad worden om hun leden slap te maken; waar na zy door de vrugten en kruiden, en de versche spys, haast van de scheurbuikige vogtigheden genezen worden: zulks dat in een week tyds zieken, die in hangmatten aan land gedragen wierden, en gantschelyk onmagtig waren te gaan, gesprongen en gedanst hebben. Buiten twyffel helpt de helderheid en gezondheid van de lugt zeer veel tot het verdryven dezer qualen; want daar is gestadig een versche koelte. Gezonde lugt.

Terwyl wy hier lagen, kregen vele van de Bootsgezellen Vrysters; en een jongman, behorende tot het Schip de *Joanna* en *Mary*, trouw- 't Vrouw volk aldaar.

1691. de daar, en bragt zyn Wyf met hem in Engeland, een ander nam zyne Vryster, waar aan hy verloofd was mede, om met haar in Engeland te trouwen: en verscheidene van ons volk waren op de *Sant-Heleense* Meisjes verliefd, dewelke hoewel zy daar geboren waren, egter zeer verlangden om uit die gevangenis ontslagen te zyn, 't welk niet anders geschieden kan, dan door met Matrozen of Passagiers, die hier aankomen, te trouwen. De jonge vrouwen, die hier geboren zyn, verschillen weinig van de Engelschen, als zynde Dogters van dezelve; zy zyn welgemaakt, en zouden mooi en bevallig wezen, als zy maar een gevoeglyk gewaad aanhadden.

Prins Jeoly. Ik was hier maar twee dagen aan land om eenige verversching voor my zelven en voor *Jeoly*, dien ik met my aan land gebragd had, te bekomen; en hy was zeer vlytig om zulke gewassen als 't Eiland uitleverde te vergaderen, hebbende een zak met zig gebragd, welke het volk van 't land met wortelen voor hem vulde: Zy quamen rondom hem, en verwonderden zig zeer over hem. Dit was de laatste plaats alwaar ik hem t' myner beschikking had; want de Stuurman, die Mr. *Moodies* part in hem had; liet my het opzigt gantschelyk over hem hebben. Maar zo dra was ik niet op de *Teems* gekomen, of hy wierd aan land gezonden, om van eenige voorname personen gezien te worden, en dewyl ik geld van doen had liet ik my bepraten om eerst een gedeelte van myn part, en vervolgens het overige te verkopen. Daar na verstond ik dat men hem omvoerde om te laten kyken, en dat hy te *Oxford* aan de kinderpokken gestorven was.

Vertrek van Sante Helena. Maar om voort te gaan: na dat wy water ingenomen, en ons van verssche mondkost voorzien hadden, zeilden wy van hier in gezelschap van de *Princes Anna*, de *James en Mary*, en *Sofia*, op den 2. July, stellende onze koers na *Engeland*, met voornemen van nergens onderwege meer aan te leggen. Wy waren nu in den weg van de Passaad-winden, welke wy gemeenlyk bevinden te zyn O. Z. O., of Z. O. ten Ooston, of Z O. tot dat wy by den Middellyn komen, en zomtyds nog agt of tien graden Benoorden dezelve. En om die reden zouden de Schepen hun koers wel langs de Africaansche Oever konnen houden, en tusschen *Cabo verde* en de Eilanden van *Cabo Verde* doorzetten, want dat schynt de regtste koers na Engeland te zyn. Maar de ervarenheid leert ons dikwils, dat de verste weg om, de naaste weg na huis is, en zo gaat het hier ook: want als men digt langs den Africaanschen Oever tragt te houden, ontmoet men onzekerder winden, en men is meer aan stilten onderhevig; daar in 't tegendeel, als men den middelweg tusschen *Africa* en *America* houd, of liever digt aan de Americaansche Kust vaart, tot dat men Benoorden den

Lyn

Lyn is, men geſtadig een ſnedige koelte heeft. 1690.

Dit was de weg dien wy hielden; en in onze togt eer wy by den Middellyn quamen, zagen wy drie Schepen, na dewelke ſtuurende, bevonden wy dat twee daar van Portugeezen waren, gaande na *Braſiliën*: het derde hield zo verre boven de wind dat men 'er niet bykomen konden om het te pryen; maar wy verſtonden uit de Portugeezen dat het een Engelſch Schip was, genaamd de *Dorothee*, gevoerd door Capitein *Twhayt*, gaande na *Ooſt-Indiën*. Wy vervolgden dan met de drie andere Schepen onzen weg, tot digt by *Engeland*, alwaar wy door onſtuimig weêr geſcheiden wierden; dog eer wy in 't gezigt van land quamen, geraakten wy weder by malkanderen, uitgenomen de *James* en *Mary*, die voor ons in 't Canaal gekomen zynde, na *Plymouth* was gezeild, en daar van ons en de andere Schepen de tyding bragt; waar op onze Oorlogſchepen, die daar lagen, uitzeilden om op ons te kruiſſen, en ons ontmoet hebbende te *Plymouth* bragten. Aldaar quam de *Joanna* en *Mary* weder by ons, en wy zeilden gezamentlyk, onder 't geleide van eenige Oorlogſchepen, na *Portsmouth*, alwaar ons eerſte Convooi ons verliet, en inliep: dog ons mangelde geen geleide, want onze Vloten gingen toen na de winterhavens, om opgelegd te worden, zulks dat verſcheidene Engelſche Schepen ons na *Duyns* vergezelſchapten; en een Hollandſch Esquadre zeilde het Canaal ook op, dog hield wat verder van onze Kuſt, om dat het na Holland ging. Toen wy op de hoogte van 't *Zuid-Voorland* quamen verlieten wy hen, zeilende agter de zanden van *Goodwin* om; en wy loefden op na *Duyns*, alwaar wy den 16. September 1691. ten anker quamen. Aankomſt in Duyns.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL

Digitized by Google

BERIGT
AAN DEN
BOEKBINDER,

Om de Platen in het Eerſte Deel te voegen.

PLAAT		PAG.
I.	- - - - - - -	1
II.	- - - - - - -	4
III.	- - - - - - -	23
IV.	- - - - - - - -	68
V.	- - - - - - -	190
VI.	- - - - - - -	212
VII.	- - - - - - -	256
VIII.	- - - - - - - -	290
IX.	- - - - - - - -	320
X.	- - - - - - - -	313
XI. moet ſtaan	- - - -	299
XII.	- - - - - - - -	344
XIII.	- - - - - - -	364

Digitized by Google

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE PLAATZEN EN ZAKEN

In het eerſte Deel.

A.

Achin, een Stad op *Sumatra*. 369
Afgoden der Chinezen. 295
Afgodentempel. 305
Aquapulco, een Stad. 385. Deszelfs Haven. 386
Algatrane, zekere zoort van teer. 103
Alikruiken ongemeen groot. 332
Amapalla, een Eiland. 95
Ambergrys. 57 en 352
Anatta, zekere verwſtoffe. 173
Areek, zeker gewas. 241
Aves, een Eiland. 40
Avogato-Peer. 156

B.

Bakkeljauw. 71
Balkvlotten. 109
Bananas, zekere vrugt. 239
Beſnydenis te *Mindanao*. 255. Staatſie na dezelve. 256., 257
Betel, zekere vrugt. 240
Blaasbalgen der Smids heel zonderling. 250
Bon-Airy, een Eiland. 40
Broodvrugt. 225
Bylen van ſteen. 67

C.

Celebes, een Eiland. 331
Chametly Eilanden. 199
Chepelio, een Eiland. 155
Cheapo, een Rivier en Dorp van dien naam. 157
China. 302
Chinezen, zyn afgodendienaars. 295. hoedanig van lyf en leden. 303. Zyn door de *Tarters* gedwongen hun hoofdhair af te ſnyden, hun dragt 302. kleine voeten hunner vrouwen. 303. Afgodentempel 305. hun Jonken 306.
Corpus Sant, zeker Ligtje. 308
Cygnet, een Schip gevoerd door Capitein *Swan* 105. word te *Mindanao* de Rivier opgehaald 269 alwaar 't gewormte den bodem doorknaagt 272. dryft door ſtorm weg 324 vertrek van *Nicobar* 359 komt op de Kuſt van *Coromandel* 405 gaat na het Eiland *Madagascar*, alwaar het verzonken legt. 375
Centipees. 242
Cabo Verdes Eilanden 55 tot 60
Cacao, hoe die groeid. 49
Californía, een Eiland. 206
Callaſuſung, een Stad 336
Cameraad, wat zulks te *Mindanao* betekend 247
Cano's, zekere Vaartuigen hoe die gemaakt worden. 164
Canton in *China*. 301
Capitein *Bond* 59 zyn ontrouw 145
Capitein *Davis* komt in plaats van Capitein

Digitized by Google

pitein *Kook* 92. Zyne landing op 't Eiland *Amapalla* 97 dog de aanſlag mislukt, 98 treed met zyn volk aan Land tot het innemen van de Stad *Leon* 167 verlaat het gezelſchap van Capitein *Swan* 171., 172. valt in een zware ziekte 172 ontdekt een gedeelte van 't onbekende *Zuidland*. 264.

Capitein *Eaton* 66 ſcheid van Capitein *Davis*. 100.

Capitein *Kook*, op wiens Schip de Autheur zig begeeft 56 ſterft en word begraven. 88.

Capitein *Pain*, zyn zonderling avantuur 42., 43.

Capitein *Read* 284 gebied op 't Schip de *Cygnet* 285 word door den Sultan van *Bouton* onthaald 338 verlaat het Schip de *Cygnet*. 372.

Capitein *Sharp* door 't Bootsvolk afgezet, en weder aangenomen. 3.

Capitein *Swan* van *Engeland* gekomen om in de *Zuid-Zee* handel te dryven 66., 105., komt by Capitein *Davis* en zyn gezelſchap, en vervoegd zig in hunne Maatſchappy 106 treed by *Guiaquil* mede aan land 120 als mede by *Leon* 167 ſcheid van Capitein *Davis* en andere Kapers 171., 172., rooft in de Baai van *Valderas* Oſſen om zig met vleeſch te verzorgen 182. ſcheid van Capitein *Townly* 198. gaat by *Rio del Sal* aan land 201., gaat andermaal aan land na *Sante Pecaque* 204., alwaar hy wel 50. man van zyn volk verlieſt 205., ſteld voor om na *Ooſt-Indiën* te zeilen 209, Langduurigheid der Togt 211 gaat van de Kaap *Corriëntes* t'zeil 212. komt by 't Eiland *Guam* 214 zend een Geſchenk aan den Gouverneur 229. Vertrekt na *Mindanao* 232., komt aldaar aan 234., en 245., zend Geſchenken aan den Sultan en zyn Broeder 266 komt aan land by den Sultan 266 word van *Raja Laut* onthaald 268 dog daar na van hem bedrogen 273., en 275., zyn Bootsvolk ſtaat tegen hem op 279 en vaart met het Schip weg, latende hem aan land 280., 281., word door de *Mindanayers* vermoord. 329.

Capitein *Townly*, neemt twee Barken 150., trekt voor uit om *Leon* in te nemen 167., verlaat Capitein *Davis*, en houd Capitein *Swan* gezelſchap 171 zyn vergeefſche aanſlag op een Schip in de Haven van *Aquapulco*. 187., 188. ſcheid van Capitein *Swan* 198.

Capitein *Teat*, voerd een Bark 212., zeild over een plaat 214 word Bevelhebber op 't Schip de *Cygnet* 372 verlaat het en begeeft zig in dienſt van de *Mogol*. 373.

Caraccos, 51 Kuſt deszelfs 48., 49.

Caravane van Muilezels genomen 189., 190.

Coccenilje. 174., 175.

Cocos-noteboom 221 veelerlei gebruik van die noot. 223.

Collina, een vrugtbare Valley. 192.

Compoſtella, eene Stad 204.

Corriëntes, een Kaap 133, 112.

Crokkodoor, zekere zoort van Papegaai 339.

Curaſſau een Eiland in *Weſt-Indiën* den Hol-

Digitized by Google

Hollanderen toebehorende 38.

D.

Dariën, de *Land-Engte* van *America* 4 doortogt over dezelve 12., tot 21.
Diepe Zeën by hoog land 314.
Dievery op 't Schip geſtraft 213., en te *Mindanao* 267., op de vyf Eilanden 320.
Dildo-boom 78.
Donderwinden, 62., 166., 172.
Drakeboomen 342.
Druiveboom 292.
Dryfhout 176.
Durions, zekere Vrugt 241.
Duizendbeenen 242.

F.

Fillippynſche Eilanden 232 bequaamſte weg daar na toe 263.
Flamingo, zekere Vogel, die een zeer aardig neſt maakt 56.
Formoſa, een Eiland 312.

G.

Gallapago's Eilanden, 78 de lugt en 't weer aldaar 84.
Gallo, een Eiland 129.
Gayny (Joris) verongelukt in 't overzwemmen van een Rivier 16.
Geyten-vellen en Penſendrek door de Inwoonders der vyf Eilanden gegeten 319., 316.
Gong of Trommel te *Mindanao* 255.
Gorgonia, een Eiland 132.
Goud, hoe de *Indianen* 't zelve krygen 118., 149.
Goudmynen 149.
Guam, een Eiland 221 deszelfs Inboorlingen 226 aldaar bejegening 228 229
Guano, zeker Dier 47., 48.
Guatulco, een Haven 177.
Guiaquil, een Stad 177 aanſlag op dezelve 118 gemiſt. 122.

H.

Haglyke ontkoming van een groot gevaar 82., en 196.
Helena (St.) een Dorp 103.
Hogciu, zekere *Chineeſe* drank 311.
Hollanders zyn meeſter van de Specery-handel in *Ooſt-Indiën* 240.
Holle *Zee* 401.
Hoos, beſchryving derzelve 334 zonderlinge uitwerkinge daar van 335.
Hottentots, natuurlyke Inboorlingen van de *Kaap van Goede Hoop* 395 hun dragt, huizing, en levensmanier 396, 397 eeren de Volle maan 398., 399.

I.

Indianen op de Koorn-Eilanden hun zonderlinge gewoonte 27.
Indianen van *Eocca-Toro* 32.
Indianen die vergiftige pyltjes uit ſpatten blazen 34.
Indianen van *Bluéfields* Rivier, hunne zonderlinge ſteene bylen 67.
Indianen, zyn veil met hun Vrouwen 294 hoe zy vuur krygen 345 tonen hun hooſdhair als zy een groot getal willen betekenen 379.
Indigo, hoe die gemaakt word 173.

Digitized by Google

BLADWYZER.

J.

Jago (St.), een Rivier 129., 203.
Jaca, zekere Vrugt 244.
Jakhalzen, zekere Dieren 182.
Jan Gret, een jonge Indiaan 139 zyn zonderling geval 139., 140.
Jan Thakker 271.
Jans (St.) Eiland 233.
Jeoly, ziet *Prins Jeoly*.
Joans (St.) Eiland op de Kuſt van *China* 302., 't Gewas deszelfs 305.
Joan Fernandos Eiland 66.
Jonken, *Chineeſe* Vaartuigen 306.
Joodeviſch. 189.

K.

Kaap van *Goede Hoop*, beſchryving deszelfs 390., tot 395.
Kapers 23 op wat wyze zy kondſchap van plaatzen bekomen 24 veroveren drie plaatzen 76 landen aan 't Eiland *Amapalla* 69 hebben een aanſlag op *Guiaquil* 118 dog alles loopt te niet 122 hoe zy eerſt door de *Land-Engte* van *Darien* een vrye doortogt kregen 138., 140., Hunne Laſtbrieven 147 geraken met de Spaanſche Zilver-vloot in gevegt 160 nemen de Stad *Leon* in 167 verbranden *Rea Lejo* 171 houden een ſchermutzeling met de Spanjaards 193.
Kattoenboom 126.
Katviſch 114 heeft een zeer quaadaardige prikkel 115.
Kerken der Spaanſche Indianen 98 waar toe gebruikt 99
Klam, zekere Oeſter 135.
Klipviſch of Bakkeljaauw 71
Konings Eilanden 134.
Koolboom 127.
Kroosjes boom 95.
Kring om de Zon 363.
Krygsliſten der Spanjaarden 144., 145.

L.

Ladrones Eilanden 221.
Landſchildpadden ziet Schildpadden.
Laſtbrieven der Kapers 147.
Lazery te *Mindanao* 252.
Levendige begravenis 320.
Leon, eene Stad, en 't Land daar omtrent 157 de Stad ingenomen en verbrand 157., 158.
Limpit, zekere Schelpviſch 52.
Lobos de Tierra en *Lobos de la Mar* twee Eilanden 75., 113.
Luconia 232., 288.

M.

Madre de Popa, zeker Klooſter te *Cartagena* 35.
Macaſſer, eene Stad 331., 337.
Maleyers dooden eenige van Capitein *Reads* volk 299.
Maleitſche Taal 294.
Mammet of *Mammi*-boom 144.
Manati of Zee-koei 28., 29. hoe die gevangen worden 29., 30.
Mangas, zekere Vrugt 291.
Mangera, een Eiland 95.
Mangrove, zekere boom 44.
Manila, een Stad op *Luconia* 289.
Manta, een Dorp. 104
Marias Eilanden. 208
Martha (St.) deszelfs hoog gebergte 35

Me-

Digitized by Google

Meangis, een Eiland 379 de taal aldaar 280
Melori-boom 353 't gebruik van deszelfs vrugt 354
Menſcheneeters wat daar van verteld word 358
Mexico. 207
Michaël (*St.*) een Golf. 148
Mindanao 234. 't gedierte aldaar 242 't Weêr en de lugt daar ter plaatze 243. hoedanig de Inwoonders 245. derzelver dragt 246. miſſelyke gewoonte 247. de Stad en huizen deszelfs 247. hunne ſpraak 249. Lazery 251. Sultan 252. Prauwen 252. Godsdienſt 254. manier van oorlogen 254. beſnydenis 255. danſereſſen 256 257. afkeer van Verkens-vleeſch 258 zonderlinge ſtraf 267. zware regenvloeden 270. manier van danſſen 271
Mindora, een Eiland 286
Monte Chriſto, een Berg 105
Moskito-Indianen, zeer afgeregt op het ſchieten met ſchigten 9. en op 't viſchvangen 10. hunne levensmanier 10., 11. hoe zy de *Manati* of Zeeſchildpadden vangen 30, 31. Een *Moskito*-Indiaan, die meer als drie jaren alleen op *Joan Fernandos* Eiland was gebleven. 66
Mylen, hoe veel op een graad. 220

N.

Naſſau, een Eiland 350 *Nieuw Holland* 342. Inwoners deszelfs 343. hunne jammerlyke leevens manier 343. afkeer van werken 346. ſchuuwheid 347
Nicobar, een Eiland 351. Inwoonders deszelfs 353. hunne dragt, taal en huizen 353. vaartuigen 354. geraken met den Schryver en zyne makkers in een kryg 360. dog laten zig bevreedigen. 360
Nicoya, een Steedje 89
Noddy, zekere vogel 43
Noord-Weſter en Noord-Ooſter doortogt, hoe die te vinden 207
Notemuscaten 239

O.

Omba, een Eiland 339
Omgang der Afgodendienaars 296
Ondiep water by laag land 315
Ontkoming van gevaar, zie *Hachlyke ontkoming*.
Oorlogsman, zekere vogel 40
Otta, zekere verwſtoffe 173

P.

Paapen, hunne inkomſt in *America* 96
Pacheque, een Eiland 158
Parel-Eilanden 134
Pareloeſters 133
Parelviſſchery 36
Pagally, of een Platoniſche vriendin 246
Palma Maria-boom. 163
Palmboom 188
Palmetes-boom 116
Panama, een Stad in *Weſt-Indiën* 136 de lugt en 't weêr aldaar 142
Panay, een Eiland 286
Penguin, zekere vrugt. 199
Pentare, een Eiland 340
Peoenen, een zoort van Makelaars onder de Mooren 373
Pereago's, zekere zoort van Cano's 25
Peru, de gebouwen aldaar 107. Landsdouw

Digitized by Google

Sapadillo-boom 155.
Schepen by beurten over en weder varend tuſſchen *Aquapulco* en *Manila*, 186
Schildpadden, hunne verſcheidene zoorten 79
Schipbreuk van den Grave *d' Etreé* 41
Schoenen door Verkens borſtels bedorven 259.
Schryver dezer Voyagie *William Dampier*, zyn vertrek van *Engeland* 1. komſt in de *Zuid-Zee* 3. gaat te rug van de *Zuid-Zee* over land 11 bewaard zyn *Dagverhaal* en Schriften in een Bamboes, 15 komt aan de *Noord-Zee* 21 begeeft zig op een Kaper 21. Zyn tweede Togt na de *Zuid-Zee* t' zeil gaande van *Virginien* 55 paſſeerd de Straat *Le Maire* 64 en komt in de *Zuid-Zee* 66 aan *Joan Fernando's* Eiland 66 komt by de *Gallapago's* Eilanden 78 op de Kuſt van *Peru* 107 in de Baai van *Panama* 143 begeeft zig van 't Schip van Capitein *Davis* op dat van Capitein *Swan* 171 word ziek aan de Waterzugt 194 word op een zonderlinge wyze daar van genezen 210 komt aan 't Eiland *Guam* 214 Zyne Tafel van ieder-dags loop van de Kaap *Corrientes* na *Guam* 216 komt aan 't Eiland *Mindanao* 234 en 260 gaat met de Veldheer te *Mindanao* ter jagt 273 gaat aan boord, en vaart tegens zyn dank met het Schip weg 280., 281. komt op de Kuſt van *China* 302 en vervolgens voorby *Formoſa* aan de vyf Eilanden 313. gaat met Capitein *Read* te *Callaſuſung* aan land 338 komt aan *Nieuw Holland* 342 aan 't Eiland *Nicobar*, 352 neemt voor aldaar aan land te blyven 354 verlaat 't Schip de *Cygnet* en gaat aan land 356 en krygt nog meer gezelſchap van 't Schip 358, koopt een Vaartuig van de *Nicobarianen* 359 ſteekt met hetzelve in Zee na 't Eiland *Sumatra* 362 word door een gruwzame ſtorm overvallen 363 Zyne ſchrikkelyke angſt 365 komt aan 't Eiland *Sumatra*, 367 vervalt in een heete koorts 368 komt te *Achin* 369 neemt een *Maleytſe* Purgatie in 369 doet eenige togten 371 komt te *Bencouli* 378 begeeft zig van daar op 't Schip de *Defence* om na *Engeland* te varen 384 komt aan de Kaap van *Goede Hoop* 389 komt aan 't Eiland *Sante Helena* 401 en eindelyk in *Duyns*. 405.
Seals of Zee-honden 70
Sebald de Waards Eilanden 63.
Shark of *Sjark*, zekere Viſch 53
Silveſter, zekere Verwſtoffen 175
Slaaven, verkopinge derzelver 337
Snapper, zekere Viſch 71
Soldier, zeker Gedierte 33
Spaanſche Pomp 328
Spaanſche Zilvervloot Zit *Zilver Vloot van Spanje*
Spanjaarden, derzelver Scheepsonkunde in de *Zuid-Zee* 146
Speelgevegt te *Mindanao* 255
Springhanen, door de Inwoonders der vyf Eilanden gegeten 319
Spuitende Rots 177
Staaten Eiland 65
Star-appel 156
Straat *Le Maire* 64
Straf te *Mindanao* 267, 275.
Stormen 55, 165 166, 307 324 364.

Sultan

douw 108
Pinguin, zekere vogel 75
Piscadores, Eilanden 309
Plantain-boom of ſtruik 236. deszelfs vrugt 236. drank en ſtof daar van gemaakt 237
Plata, een Eiland 202
Pomp op de Spaanſche wyze 328
Pontique, een Uithoek 198
Porceleyn 304
Porte Angeles, een Baai 181
Praauwen te *Guam*, hoedanig gemaakt 226. zyn ongemeen ſnel bezeild 227. hoedanig te *Mindanao* 253
Pracel, zekere droogte 289, en 301
Prikkel-peer 170
Prins *Jeoly* 263, 328, 379. geboortig van 't Eiland *Meangis* 379. is zonderling op zyn lyf geſchildert 379. word door die van *Mindanao* gevangen 380. en tot ſlaaf verkogt 381. word met zyne Moeder van Mr. *Moody* gekogt en te *Bencouli* gebragt 381. zynde aan den Autheur alvorens overgedragen 377. zyne Moeder ſterft 381. hy zelf ſterft in *Engeland* 404
Pulo Condore Eilanden 290. zyn wel gelegen 292 derzelver Inwoonders 293 zyn veyl met hunne Vrouwen 293
Pulo Uby, een Eiland 297.
Puebla Nova, een Steedje, ingenomen 164.
Puna, een Eiland 115 de huizen aldaar 116.

Q.

Quantung, in *China* 302.
Quibo, een Eiland 162.
Quiſtigheid der Engelſche Matrozen 275.
Quito, een Stad 117.

R.

Raja Laut Generaal van *Mindanao* 253 zyne Godsdienſtigheid 254 byzondere afkeer van Verkens 258 komt by Capitein *Swan* aan boord 262. Onthaald hem 268. doet zyn Schip de Rivier ophalen 269 zyne trouwloosheid 272 zyn Vrouwentimmer 276 inhaligheid 278
Ramadan, feeſt der *Mahometanen*, 258.
Rantzoen heel ſchraal op de Togt van van de Kaap *Corrientes* na *Guam* 212.
Read (*Jan*) vat misnoegen op tegen Capitein *Swan* 279 ziet *Capitein Read*.
Reja Lejo, een Stad 92., 169 verbrand 171.
Ringroſe, Autheur van de *Hiſtorie der Boecaniers* door de Spanjaarden in een gevegt gedood 106.
Rio la Hacha, een Spaanſche Stad 36.
Rio del Sal 201.
Rocas, zekere Eilandjes 43.
Roſario, een Rivier en Vlek 202.
Rottingen 285.
Rysdrank 277.

S.

Sagow, in plaats van Brood gebruikt 235
Sallagua, een Haven 193.
Samciu, zekere *Chineeſche* drank 311.
Sante Helena, een Eiland 401 beſchryving deszelfs 401 tot 403
Sante Pecaque, een Steedje geplonderd 204 waar op wel 50 mannen van Capitein *Swans* volk om den hals raakten 205, 206.

Sapa-

Digitized by Google

Sultan van *Mindanao* 252
Sultan van 't Eiland *Bouton* 335 komt op 't Schip de *Cygnet*. 336.

T.

TAfel van ieder dags loop van de Kaap *Corriëntes* na *Guam*. 216
Tartaren, hebben de *Chinezen* gedwongen hun hoofdhair af te scheeren 302 hunne dragt op de Eilanden *Piscadores* 311, 312.
Teerboom 291
Thee 304
Timor, een Eiland 341
Tomaco, een Rivier en Dorp 130
Triste, een Eiland 350
Tropik, zekere Vogel 43
Tyd, verschieting deszelfs 282

V.

V*Alderas*, een vermakelyke Valley 193, 194
Vinello, zekere vrugt 179
Vleermuizen van ongemeene grootte 285
Vrouwen by de Indianen veyl. 294
Vuur, hoe de Indianen hetzelve maken 345
Vyf Eilanden, genaamd *Oranje*, *Grafton*, *Monmouth*, *Basjee* en *Geiten*-Eiland 313, 314. derzelver gewas en gedierte 314 Inwoonders 317. dragt 317. ringen van zeker geel Metaal 317. huizen 317 schuiten 318 zonderlinge spys. 318. drank 318. taal 320. geweer 320. levendige begraving 320. burgerlyke staat en zeden 321. minnelykheid en beleefdheid 321 hunne begeerte na yzer 322. hunne bejegening van *Robert Hal* en zyne makkers. 325

W.

W*Afer* een Wondarts krygt een ongeluk door Buskruid 15. blyft op de reis agter by de Indianen 18. komt weder 33
Water veroorzaakt zware ziekte en sterfte 386
Waterzugt op een zonderlinge wyze genezen 194. en 210
Wilde Limoenboom. 225
Wilde Notemuscaat-boom 292
Wilde Wyngaard van grote deugd 332
William Dampier, zie *Schryver*
Winden ongemeen heet 391
Wyn de Palm, uit de *Cocos*-boom getapt 222

Z.

ZEegevegt tusschen de Kapers en de Spaansche 160. tusschen de Franschen, Hollanders en Engelschen 385
Zeeschildpadden, hoe de *Moskito's* die vangen 32. hunne verscheidene zoorten 80 tot 82. hoe zy zig na andere plaatzen begeven om hunne eyeren te leggen 83, 123, 293.
Ziekte en sterfte op 't Schip de *Defence* 386, 387.
Zilvervloot van *Spanjen*, wat weg die neemt 137, 138. geraakt met de Kapers in gevegt 170
Zuidland, ontdekking deszelfs 264
Zuid-Zee genaamd *Vreedzame Zee* 73
Zuid-Zee, deszelfs breedte 219
Zuigvisch 52
Zwemmen van *Daniel Wallis* door angst geleerd 299

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google